

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Dameme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 1 MAI 1947 Հինգշաբթի 1 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5024-Նոր շրջան թիւ 633 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՕՆԸ

Անոնք որ աշխատաւորներու միջազգային դաշնակցութեան մը հիմերը կը դնէին 1864—66, ապահովաբար ափ ՚ի բերան պիտի մնան այսօր, տեսնելով շարժումին անսահման ծաւալումն ու խորութիւնը :

Քանի՜ հոգի պիտի կրնային յիշել թէ այս փրկարար գաղափարը առաջին անգամ յղացած էր կին մը, Օր. Ֆլօրա Թրիսթան, 1843ին:

Այնուհետեւ ուրիշներ եկան, տեսութիւններ պարզեցին, պահանջները ձեւակերպեցին եւ հետզհետէ ալիք — ալիք բարձրանալով, դարձաւ ամենի ուժ մը: Դարձաւ յարաճուն յորձանք: Բուն բառով, դետ մը յորդահոսան որուն առջեւ ոչ մէկ թումբ կրնայ դիմանալ, այսուհետեւ:

Արդարեւ, շատ քիչ երկիրներ կրցած են պատ քաշել յորձանքին դէմ: Անոնք ալ հետզհետէ տեղի կուտան, միջին ճամբաներ գտնելով: Կամ պարզապէս յետաձգելով անխուսափելին:

Որքա՜ն արիւն եւ քրտինք հոսեցաւ ամէնէն յառաջադէմ երկրին մէջ իսկ, յաղթանակը ապահովելու համար :

Այս երկրին մէջ անգամ, որ յեղափոխութեան վառարանն է, յաճախ կ՚արգիլուէին Մայիս 1ի ցոյցերը, եւ կամ արիւն կը թափէր: «Միջազգային»ը դեռ նոր հիմ բռնած էր երբ, 1872 Մարտ 14ին, կառավարութիւնը օրէնքով մը կ՚արգիլէր Ֆրանսացի բանուորներուն մասնակցութիւնը: Իսկ այսօր, ոչ միայն Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի պողոտաները կը թնդան Մայիս 1ի թափօրներով, այլ եւ կառավարութեան անդամներն ալ կը մասնակցին եւ ճառեր կը խօսին :

Անհրաժեշտ չէ խօսիլ Մեծն Բրիտանիոյ կամ ուրիշ երկիրներու մասին, ուր գրեթէ բոլոր կառավարութիւնները իբրեւ յենարան ունին աշխատաւոր բազմութիւնները: Մանաւանդ վերջին պատերազմէն ի վեր :

Հայաստանի նորակազմ հանրապետութիւնն անգամ պաշտօնական տօն հռչակած էր Մայիս 1ը: Դեռ մինչեւ այսօր ալ շատեր կը յիշեն 1920ի դղրդալից ցոյցը…

Բանուորական յաղթանակի ամէնէն ծաւալուն եւ շռնդալից շարժանկարը կը ներկայացնէ Խ. Միութիւնը, իր անծայրածիր տարածութեամբ եւ անհամար ու այլազան ժողովուրդներով :

Այնտեղ հաստատուած կարգուսարքը խորապէս կը տարբերի արեւմտեան ըմբռնումէն: Եւ ճիշդ ատոր համար ալ, շատ լայն անջրպետ մը բացուած է երկու աշխարհներուն միջեւ :

Եւ սակայն, կարելի չէ ժխտել կատարուած յեղափոխութեան խորութիւնը, իր անհնարին ցնցումներով և աննախընթաց զոհողութիւններով:

Այսօր, երբ միլիոնաւոր աշխատաւորներ Մայիս 1ը կը տօնեն բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ, միեւնոյն ատեն կը դնեն քաղաքական պահանջներ :

Ահաւասիկ Փարիզի մէջ անգամ, այս տարի աւելի շատ քաղաքական ցոյց մըն է որ կը կատարուի, յանուն ժողովուրդներու ազատութեան եւ խաղաղութեան :

Այդ ժողովուրդներէն մէկն ալ՝ մենք:

Ի՞նչ է եղած մեր տարրական պահանջը, դարեր ու դարեր,— Ազատութիւն եւ աշխատանք: Ափ մը հող եւ աշխատանք: Արդարութիւն եւ խաղաղութիւն: «Խաղաղութի՛ւն ամենեցուն»…

Ազատութեան եւ խաղաղութեան երանութիւնը կրնան ըմբռնել միայն այն ժողովուրդները որ կ՚աշխատին, որ գիտեն քրտինք թափել :

Ինչպէս աշխատաւոր, պրոլետար այս ժողովուրդը, որ միայն իր արդար վաստակն ունի իբրեւ պարծանք, դեռ երկա՞ր պիտի սպասէ, իր բաժինն ստանալու համար Աստծու արեւին տակ:

Ի՞նչ տարբերութիւն Աշխատանքի տօնին եւ միւս արարողութեանց միջեւ, եթէ ամբողջ ժողովուրդներ — աշխատաւորներ — պիտի տառապին օտար լուծի տակ, զրկուած իրենց հայրենի ժառանգութենէն:

Որքա՜ն տժգոյն պատկեր մը պիտի ներկայացնէր աշխատաւորական շարժումն իսկ, եթէ ցընծար միայն օրավարձի գոհացումներով եւ դրամատիրական հաստատութեանց ազգայնացումով :

Դրամատիրական հաստատութիւններ, ստանձնաշնորհեալ դասեր կամ շահագործող ցեցեր չե՞ն այն պետութիւններն ալ որ բազմած են ուրիշ ազգի մը հողերուն վրայ, կամ կը քամեն անոր արիւնը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԼԱՒ Կ՚ԸԼԼԱՐ

Նախ որքան ուրախացայ որ չեմ պատկանիր «մեծեր»ու շարքին: Յետոյ քիչ մը ամչցայ իրենց տեղը եւ վերջը վերջը համոզուեցայ որ այդ «մեծ» բառը տրուած է խումբ մը մարդոց, հանրային կեանքի առաջնորդներ, որոնք տարիքով միայն մեծ են մեր ուսանող երիտասարդներէն:

Յուսամ դուք ալ կարդացիք Ուսանողին նամակը,— «Եւ մինչեւ ե՞րբ», որ նախ տպաւորութիւն մը կը նկարագրէր նուիրուած «չէօրէքներուն» համար, այնքան գողտրիկ տողերով, եւ յետոյ դառնութիւն մը արդար.— «… Ու փորձէին մտածել թէ ի՞նչ հոգեկան սնունդ կրնանք առնել իրենցմէ »:

Հազար կտոր կ՚ըլլանք երկու բառ հայերէն սորվեցնելու համար իրենց, զիրենք կապելու մեր անցեալին եւ խառնելու ազգային կեանքին, բայց տղաքը մենէ աւելի խելացի, քիչ մըն ալ դառնացած, կը նային մեր հոգիին խորը իրենց վճիտ աչքերով ու կ՚ըսեն.—«Ո՛րքան մրուր կայ յատակը»:

Սուտը, դարչելի այդ դրամագլուխը մեր նորընծայ «մեծերուն» ի՞նչպէս կ՚ուզէք որ մարսուի այս թարմ ու առողջ հոգիներուն կողմէ: Կեղծիքը, դուք կրնա՞ն աննշմար անցնիլ այդ յստակատես աչքերուն առջեւէն, «հայրենասէր»ի ծպտումով :

Շիլ հաշիւները եւ շատ անգամ մոլեռանդ ատելութիւնը պարզ է որ կը զզուեցնեն զիրենք եւ անոնք հիւանդագին քինախնդրութեամբ մոլորած մարդոց երեսին կը նային արհամարհանքով: Որո՞ւմն է մեղքը, երբ կ՚ընդվզին ու կ՚աղաղակեն. — «Դուք, ղեկավարներ այս ազգին, ի՞նչ կը սպասէք որ մենք ընենք երբ մեր առջեւ փռուած են ձեր կռիւները, երբ թոյն է որ կը հոսի…»:

Լաւ կ՚ըլլար որ այդ «ղեկավարները», այդ մեծերը անգամ մըն ալ կարդային Ուսանողին նամակը, եթէ ոչ կարմրելու, գոնէ խորհրդածելու համար …

ՍՕՍԻ

Սովը Ռումանիոյ մէջ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն Գշ. օրուան թուականով.— *Կառավարութիւնը եւ արհեստակցական միութեանց ներկայացուցիչները քննեցին այն բանուորական ընդհարումները որ ծագած են Թրանսիլվանիոյ եւ Պանաթի շրջաններուն մէջ, իբրեւ հետեւանք ուտեստի նեղութեան: Արատի հիւսուածեղէնի հազարաւոր բանուորներուն միացած են բազմաթիւ ցուցարարներ եւ երեք ժամ անկարգութիւն տիրած է, որու ընթացքին սպաննուած են սէնտիքայի մը վարիչը եւ ուրիշ մը: Դժգոհութեան գլխաւոր պատճառն այն է որ, երաշտի հետեւանքով, գիւղացիները չեն ուզեր ծախել իրենց բերքը, վախնալով որ անօթի կը մնան :*

Ռումանիոյ վարչապետը, Կրոզա, ճառ մը խօսելով Թմշվարի մէջ, ուսանողներու առջեւ, ըսաւ թէ աւելի մեծ դժուարութիւններ պիտի կրեն եւ թէ յառաջիկայ վեց ամիսներու ընթացքին ուտեստի պակասը աւելի պիտի ծանրանայ: Կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ շահադէտներուն դէմ: Ուտեստի գիները հարիւրին հազար բարձրացած են վերջին երեք շաբաթներու միջոցին, բոլոր նահանգներուն մէջ: Եթէ անձրեւ չգայ, մինչեւ տասը օր, ամբողջ Պանաթի շրջանի հունձքին 70 առ հարիւրը եւ Ռումանիոյ մնացեալ մասին բերքին կէսը կորսուած պէտք է համարել :

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ *մահուան տարեդարձին առթիւ ցոյցեր կատարեցին թունդ ֆաշականներ Իտալիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ, յայտնապէս կամ գաղտնի: Թորինոյի մէջ պայթեցան թռուցիկներով ծածկուած երկու ռումբեր, ծանրապէս վիրաւորելով նոր ամուսնացած ամոլ մը: Նափոլիի մէջ հարիւրաւոր յայտարարութիւններ փակցուեցան պատերու վրայ, ի յիշատակ «արձակաղէններու կողմէ սպաննուած 300.000 Իտալացիներու»: Հռոմի մէջ պատկերներ եւ թռուցիկներ բաժնուեցան, աւետելով Ֆաշականութեան վերակենդանացումը եւն.:*

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ *կը հեռագրեն թէ 30 հրեայ ահաբեկիչներ փորձեցին փախչիլ Կեդրոնական բանտէն, գետնուղի մը փորելով պատին տակէն, բայց բռնուեցան :*

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՑՈՅՑ

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԱՌԹԻՒ

Այսօր, Հինգշաբթի, Մայիս 1, Աշխատանքի տօնին առթիւ հսկայական ցոյց մը կազմակերպուած է ձախակողմեան կուսակցութեանց կողմէ: Թերթերը կը շեշտեն թէ ցոյցը պիտի ունենայ քաղաքական հանգամանք: Ամէն աշխատանք պիտի դադրի, եւ կէսօրէն վերջ առ նուազն 500.000 հոգինոց բազմութիւն մը թափօր պիտի կազմէ Ռէփիւպլիքի հրապարակէն մինչեւ Քոնքորտ, ուր ճառեր պիտի խօսին Էօժէն Հէնաֆ, Սէնտիքաներու Միութեան ընդհ. քարտուղարը (համայնավար), Ֆայյին (ռուս), Սէնտիքաներու Համաշխարհային Դաշնակցութեան օգնական քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պընուա Ֆռաշոն, Աշխատանքի Դաշնակցութեան քարտուղարը (համայնավար) եւ Դանիէլ Մայէր, ընկերվարական կուսակցութեան նախորդ ընդհ. քարտուղարը :

Անցեալ տարի Մայիս 1ի թափօրը ամփոփուած էր բանուորական թաղերուն մէջ, իսկ այս տարի իր դրօշներն ու նշանախօսքերը պիտի պարզէ Քոնքորտի հրապարակին վրայ, երեսփ. ժողովին դիմաց, ինչ որ աւելի կը շեշտէ իր քաղաքական հանգամանքը: Դարձեալ, անցեալ տարի համայնավարները իրենց նշանախօսքերով եւ ճառերով կը թելադրէին բազմապատկել արտադրութիւնը: Այս տարի պիտի պահանջեն անմիջական յաւելում աշխատավարձքի, «համաձայն կառավարութեան խոստումներուն», դադարում Հնդկաչինի «եղբայրասպան» պատերազմին, կազմութիւն «հանրապետական արթնութեան կոմիտէներու», պայքարելու համար «Ֆրանսացի Ժողովուրդի Համախմբումի յետաշրջականներուն դէմ» (ակնարկութիւն զօր. տը Կոլի նոր կազմակերպութեան):

Այս ցոյցէն դուրս, ամբողջ Փարիզը լռութեան պիտի դատապարտուի: Թերթերը պիտի չհրատարակուին, մետրոն պիտի փակուի կէսօրէն վերջ, հաղորդակցութիւնները պիտի դադրին եւն: Նոյն պատկերը ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, աւելի կամ պակաս խորութեամբ :

Ընկերվարական կուսակցութիւնը Մայիս 1ի առթիւ կոչ մը հրատարակելով, կը հրաւիրէ շարքերը պաշտպանել հանրապետութիւնը, աւելի արդար վճարում ապահովել աշխատաւորներուն եւն: Համայնավար կուսակցութիւնն ալ կը հրաւիրէ բազմութեամբ մասնակցիլ այս օրուան ցոյցին, «պաշտպանելու համար ժողովրդապետութեան եւ խաղաղութեան պահանջները»:

Գործադուլը կը տարածուի

Հռչակաւոր Ռընոյի գործադուլը փոխանակ դադրելու կամ սահմանափակուելու, աւելի ծաւալեցաւ: Թերթերը կը գրեն թէ 26.000 բանուորներէն աւելի քան 20.000ը դադրեցուցած են աշխատանքը: Հաստատութիւնը ազգայնացած ըլլալով, կառավարութիւնը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, գործադուլը դադրեցնելու համար: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ նախապէս հակառակ էր գործադուլին, այժմ շարժման գլուխը անցած է: Աշխատանքի նախարարը, Պ. Քրուազա (համայնավար) նախարարական խորհուրդին ներկայացուց բանուորներուն պահանջները: Կը վախցուի որ շարժումը տարածուի ամբողջ մետաղագործութեան մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ մետաղագործութեան Սէնտիքաներու Միութիւնը բացառիկ ժողովի հրաւիրուած է Մայիս 2ին, իբրեւ օրակարգ ունենալով գիներու եւ աշխատավարձքի խնդիրը: Միութեան դիւանը պիտի առաջարկէ ժամական 10 Ֆրանք պարգեւ պահանջել փարիզեան շրջանի բոլոր մետաղագործական բանուորներուն համար, Մայիս 1էն սկսեալ, նկատի առնելով արտադրութեան յաւելումը:

ԳԱՐՏԱՒՈՐԻՉ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Միութիւնը պատրաստած է նաեւ ծրագիր մը, որով կը պահանջուի կառավարութենէն պարտաւորիչ աշխատանքի ենթարկել 18—55 տարեկանները, արգելարաններու մէջ փակել դատարկապորտները եւ բոլոր անոնք որ չարաշահութեամբ եւ սեւ շուկայով կը զբաղին: Ծրագիրը կը տրամադրէ մասնաւորապէս օրէնք մը քուէարկել, շահադէտներուն ապրանքները եւ ստացուածքները գրաւելու համար: Նոյն օրէնքով, «18էն 55 տարեկան ամէն Ֆրանսացի պարտաւոր է օգտակար արհեստ մը ի գործ դնել»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻՈՅ *արտաքին նախարարը, Պէվին, Լոնտոն վերադառնալով, իր կարգին յորդորեց համբերութեամբ սպասել որ Չորս Մեծերը համաձայնութեան մը յանգին Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մասին: «Ես ոչ տարապայման լաւատես եմ, ոչ ալ յոռետես: Տաժանելի գործ է վերաշինել աշխարհը, վեց տարուան պատերազմի աւելի աւերներէն վերջը: Խաղաղութիւնը վերահաստատուած ատեն մենք մէկ օրուան համար չէ որ կ՚աշխատինք, այլ գալիք սերունդներուն համար »*

Վարշաւայի հայ գաղութին անմոռանալի զոհողութիւնները

ՎԻԷՆՆԱ, 15 Ապրիլ (Յառաջ) — .944ի ամառան՝ պատերազմական գործողութեանց հետեւանքով գաղութը ակամայ հեռացաւ Վարշաւայէն դէպի Վիէննա, հազիւ միասին տանելով չարժական գոյքերը: Գաղութը կը բաղկանար 12-14 ընտանիքներէ: Անոնք 1921էն վերջ եկած հաստատուած էին, մաս մը առեւտրականներ եւ մաս մըն ալ կօշկակար արհեստաւորներ, յաջող եւ բարեկեցիկ:

Ահա այս փոքր գաղութն էր որ պատերազմի օրերուն այնքան մեծ զոհողութիւններ կրեց, մեր տարաբախտ գերիներուն եւ զանազան կողմերէ հասած գաղթականներուն անհրաժեշտ կարիքները հոգալու համար:

Օր մը լսեցինք թէ Գերիներու հիւանդանոցի մը մէջ Հայեր կան: Գաղութը արտօնութիւն ըստացաւ հիւանդանոցի տնօրէնութենէն Հայերուն այցելելու եւ ուտելիք բաժնելու համար: Գացինք գտանք բոլորը, չատերըկիսամեռ, թոքատապէ վարակուած կամ թոքախտաւոր, տռվահար եւ Նեխահար թոյուններու պէս պառկած: Նախապէս քանի մը տասնեակ՝ հետզհետէ հարիւրէն աւելի եղան: Ցիր ու ցան, խառն էին, ամէն մէկ 50—60մահճակալնոց սրահի մը մէջ հազիւ 5-6 Հայեր կային. մնացեալները Խ. Միութեան զանազան ազգութիւններէն, Վրացի, Ազէրի, Ռուս, եւայլն: Անոնք ալ մերոնց պէս ծանր, կիսամեռ հիւանդներ էին: Կը փնտռէինք ամէն մէկը, մեր ազգակիցներէն, կը մօտենայինք իրենց մահիճին: Ահա հիւանդը պառկած է անգիտակից, բարձր ջերմի մէջ, աչքերը կիսափակ եւ հազիւ թէ կը զգայ իր գլխուն վրայ կանգնած է ազգակից մայր մը, քոյր մը, կամ եղբայր մը, որ ճշմարիտ հարազատի պէս կ'արտասուէ: Հիւանդը մարած սեւ սեւ աչքերը կը բանայ եւ պաղատագին կ'աղաչէ.

— Հայրիկ, ճա՛ր մը արէք, կը մեռնիմ...

Ուրիշ ճար չունէինք, եթէ ոչ լաւ սնունդ հասցնել: Հիւանդանոցը կուտար օրական կտոր մը սեւ հաց եւ տաք ջուրի նմանող ապուր մը:

Իրար անցաւ գաղութը: Զէինք կրնար հեռանալ հիւանդանոցէն, ուր պառկած էին ընդհանուր հայրենիքի համար զոհուած մեր անբախտ զաւակները, ոմանք մահամերձ:

Այդ տարապայման սղութեան օրերուն, դնումի մեր միակ միջոցը սեւ շուկան էր: Մեր գլխաւոր հոգն եղաւ յարմար ուտեստ գտնել, մեր տուներուն մէջ խնամով պատրաստել եւ բաւարար սնունդ հասցնել: Մենք այդ պարտականութիւնը կատարեցինք ոչ թէ օրերով, կամ շաբաթներով, այլ ամիսներով: Ամէն մէկը ըստ ժամանակացոյցի եւ իր կարգին ամէն օր կը ստանար նախապէս այդ օրուան համար որոշուած ուտեստը եւ առտուն կանուխ օգնական ընկերներով հիւանդանոց կ'երթար կը բաժնէր, կաթ, մածուն, կարագ, հաւկիթ, ճերմակ հաց եւ երբեմն մասնաւորներու խնդրած հայկական «տոլմա—քիւֆթէ» եւն: Միակ անպատեհութիւնը այն էր որ մերոնց մահիճին քով դրացի հիւանդ պառկած օտարազգի հայրենակիցներ կարօտով եւ նախանձով կը դիտէին եւ կը զայրանային թէ ի՞նչու իրենց ազգակիցները, որոնք աւելի բազմաթիւ էին, իրենցմով չէին հետաքրքրուեր: Իրապէս կը խղճահարէինք, բայց մեր միջոցները չէին օգտեր իրենց ալ օգնելու:

Վարշաւայի մէջ տարիներ առաջ Կովկասի զանազան կողմերէն եկած եւ մեզմէ հեռու կ'ապրէին բաւական Հայեր, 50—60 այր կամ կին, օտարներու հետ կարգուած, եւ օտարացած: Անոնք մեզի հետ որեւէ կապ չունեցան, բացի 2-3 ընտանիքներէ որոնք առատ զոհողութեամբ մասնակցեցան օգնութեան գործին:

Քաղաքին մէջ, քաղաքէն մղոններով հեռու, զանազան կայաններու մէջ գաղութին հասցուցած օգնութեան եւ կրած զոհողութեան մասին գրելու եւ այդ աղեխարշ օրերու տառապանքները նկարագրելու համար հատորներ պէտք են: Այս քանի մը տողերը կը գրեմ իբրեւ բարոյական վարձատրութիւն, այդ զոհաբերող գաղութին, որ դժբախտաբար ինքն ալ բռնաւեր, այժմ զանազան քաղաքներ ցրուած՝ նոր բոյն շինելու կ'աշխատի:

Եւ հիմա երբ կը յիշեմ այդ օրերը, ես ինքս կը զարմանամ թէ ի՞նչպէս եղաւ այդքան նիւթական մեծ զոհողութիւն, այդ փոքր գաղութէն: Հրա՞շք... Ո՛չ, իր դժբախտ զաւակներու կեանքի փրկութեան, վսեմ պարտականութեան գիտակցութիւն: Տալ եւ հոգի ազատել,— այս էր մեր նշանաբանը: Գաղութը գիտակցօրէն այս նշանաբանին հետեւեցաւ մինչեւ վերջ. եւ որքա՜ն հոգիներ ազատեց, կեանքեր փրկեց...:

ԳԱՂԹԱԿԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական եւ ամերիկեան շրջաններէն հազարաւոր տարագիրներ Անգլիա եւ Պելժիա կը ղրկուին, իբրեւ բանուոր: Մոսկուա բողոքագիր մը ուղղեց այս մասին, յայտնելով թէ անոնց մէջ կը գտնուին 230.000 խորհրդային հպատակներ:

Ռ. բանուորներու կեանքէն

Ինչ ստորին ալ ըլլայ ռուս բանուորին հայրենասիրութիւնը եւ ընկերվարական արտադրութեան համար իր շահագրգռութիւնը, արտադրութեան չափի բարձրացումը, որ հրահանգուած էր կառավարութեան կողմէ, չէր կրնար ժողովրդական ըլլալ: Միայն ոստիկանական ճնշումը բաւական չէր առիթ ընդունիլ տալու: Ատոր դէմ պէտք էր ուրիշ բան տալ բանուորին,— թերեւս կեանքի պայմաններու բարելաւում մը: Պէտք էր որ բանուորները իրենք հաստատէին իրենց համար արտադրութեան նոր չափեր, որոնք փոխադարձ պարտաւորութեանց մէջ մանէին:

Անոնք վերահաստատեցին հաւաքական պայմանագրութիւնները, որոնք թէեւ մէկ կողմ դրըուած պատերազմին, չատ նպաստած էին հնգամեայ առաջին ծրագիրներուն: Մարտին եւ Ապրիլին Միութեան ամէն մէկ ձեռնարկութեան մէջ պէտք է իրենք զիրենք կրկնապատկէին:

Այս պայմանագրութիւնները չատ չեն նմանիր մեր Արեւմուտքիններուն: Դասակարգի պայքար գոյութիւն չունենալով, աշխատավարձերը կը յիշուին ձեւի համար, որովհետեւ անոնք հաստատուած են կառավարութեան կողմէ ամբողջ երկրին համար: Փոխարէն, բանուորները կ'աշխատին կատարել եւ անցնիլ արտադրութեան չափը, այսինքն իջեցնել իրենց աշխատավարձքը եւ կամ աւելցնել իրենց արտադրութիւնը:

Անոնք կ'աշխատին յաւելեալ գործեր ստանձնել (կատարելագործութեան դասընթացք, մեքենաներու խնամք, եւն.) որ կ'երկարէ իրենց աշխատանքի օրը, առանց յաւելեալ վճարի իրաւունք տալու: Պէտք է պայքարիլ ժամանակի ամէն տեսակ կորուստի, կարգապահութեան ամէն թերացումի դէմ. եւայլն:

Տիպար պայմանագրութիւն մը, հաստատուած վերին մարմինէն, ղրկուած է ճարտարարուեստի ամէն մէկ ձեռնարկի եւ որ բանակցութեան հիմք պէտք է ծառայէ Սէնտիքայի գրասենեակին եւ տնօրէնութեան միջեւ: Տեսակ մը հրովարտակ է հաստատութեան գործունէութեան, որ կը նախատեսէ ամենադոյզն մանրամասնութեան մէջ, այն միջոցները, որոնցմով կրնայ արտադրութիւնը աւելնալ, նախանիւթը խնայուիլ, եւ արժեգինը իջնել: Ամէն տեսակ թելադրութիւն որ կրնայ աւելցնել արտադրութիւնը հաճոյքով կ'ընդունուի: Բայց գործաւորները աւելի կը հետաքրքրուին այն բանով որ կը բարելաւէ իրենց կեանքի պայմանները:

Սովետական բանուորին ամբողջ կեանքը, նոյն իսկ աշխատանքէն դուրս, կապուած է այս կամ այն գործատան հետ:

Պէտք չէ մոռնալ որ գործատունը կուտայ անոր բնակարանը, ճաշը: Ան կը հագուի չնորհիւ գործատան մասնաւոր խանութներուն, կը զարգանայ գործատան հրատարակած թերթով, անոր գրադարաններով եւ գիշերային դասընթացքով: Կը զբօսնու անոր ակումբին մէջ, կը խնամուի անոր հիւանդանոցին մէջ: Գործատան գրասենեակին մէջ կը պահեն անոր անցագիրը առանց որուն գործաւորը ո՛չ կրնայ ուրիշ գործ գտնել, ոչ ալ ճամբորդել, որովհետեւ այդ թուղթը իր ինքնութեան թուղթին տեղը կը բռնէ: Իր տղաքը գործատան դպրոցը կը յաճախեն:

Շատ մը գործատուններ նոյնիսկ իրենց ագարակը եւ հօտը ունին:

Պայմանագրութիւնները կը նախատեսեն մինչեւ իսկ արմտիքի իւրաքանչիւր տեսակի քանակը եւ բանջարեղէնը որ պէտք է ցանուի ագարակին մէջ, կենդանիները որ պէտք է մորթուին տարուան ընթացքին:

Եթէ բանուորները չեն կրնար իրենց թոշակը բարձրացնել տալ եւ կարճեցնել աշխատանքի օրը, ի վիճակի են ունենալ առատ սնունդ եւ յաւելեալ դիւրակեցութիւն:

Պէտք չէ մոռնալ որ աշխատավարձքի անուանական դումարը ռուս բանուորին համար այն կարեւորութիւնը չի ներկայացներ ինչ որ մեզի, քանի որ գործարանը կուտայ բնակարանը եւ սնունդը: Ան իր վաստակը կը գործածէ գլխաւորաբար հագուելու, ինչ որ չատ սուղ է:

Եթէ ռուս միջին բանուորը 300 րուբլիի չափ կը չահի ամիսը, որ «դիւանագիտական» արժէքով կը համապատասխանէ մօտաւորապէս 3000 ֆրանքի, անոր վիճակը չենք կրնար բաղդատել անոր չափ չահող Ֆրանսացի բանուորին հետ: Խ. Միութեան մէջ կան որ 150 րուբլիէն ալ պակաս կը չահին (1500 ֆրանք ամիսը): Թէեւ ձեռք մը հագուստ կ'արժէ 30.000 կամ 40.000 ֆրանք, ծխախոտի տուփը 250 ֆր. եւ ազատ շուկայի մէջ գնուած հացը 200 ֆրանք, այսուհանդերձ անոնք ապահովուած են բնակարանով, օրական երկու ճաշով, հիւանդութեան պարագային խնամքով, եւ որոշ զբօսանքով:

Այս պայմանները կը կապեն բանուորը իր գործատան աւելի անողոք կերպով քան թէ օրէնքները եւ ոստիկանական ճնշումները: Միայն յիմարութեան նոպայ մը պիտի մղէ զայն լքելու եւ արկածախնդրութեան մէջ նետուելու:

Մ. ԿԱՐՍՔԻ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

«ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՓՈԽԱՆԱԿ ԲՆԱՋՆՋԵԼՈՒ, ՀԱԼԵՑՆԵՆՔ»

Թուրք Ուսանողական Միութիւնը կազմակերպած է հրապարակային վիճաբանական ժողովներու շարք մը որուն առաջինը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 17ին, համալսարանին մէջ:

Վիճաբանութեան նիւթն էր «Ի՞նչ պէտք է ըլլան Թուրք ազգայնականութեան շարժումները եւ ուղղութիւնը: Պրոֆ. Ալի Ֆուատ Պաշկիլ նիստը բանալով բացատրեց ժողովին նպատակը: Երիտասարդ մը կարդաց Թուրք ազգայնականութեան նկարագիրը բացատրող գրութիւն մը, զոր Պրոֆ. Ալի Ֆուատ Պաշկիլ Թուրք պատմութեան համաժողովին ներկայացուցած էր 1937ին: Այդ գրութիւնը կը չեշտէր Թուրք ազգայնականութիւնը կազմակերպելու անհրաժեշտութիւնը:

Յաջորդաբար խօսք առին բազմաթիւ երիտասարդներ, որոնց կարգին Բէմալ Կիւրոյ ըսաւ.

— Թուրք ազգը երբեք պիտի չներէ այն զուլումները, որոնք ի գործ կը դրուին արտասահմանի իր ցեղակիցներուն վրայ:

Ամէնէն վերջ բեմ բարձրացաւ Իսթանպուլի երեսփոխան Համտուլլահ Սուպհի Թանրըէօվէր, որ մասնաւոր կերպով հրաւիրուած էր այս ժողովին: «Թիւրք Օճաղի»ներու նախկին ընդհ. նախագահը, որ գործօն դեր ստանձնած է Թուրք ազգայնական շարժումներուն մէջ՝ ազգայնականութեան ջատագով հանդիսանալով կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ:

Բանախօսը նախ բացատրեց լատինական, գերման, սլաւ եւ Թուրք ազգայնականութեանց յատկանիշերը, եզրակացնելով թէ բոլոր Թուրքերը պարտաւոր են օտար երկիրներ բնակող իրենց ցեղակիցները նկատել հարազատ եղբայրներ ու զաւակներ, որոնք կը նմանին ամուսնանալէ վերջ ընտանիքէն հեռացած զաւակներու:

Անդրադառնալով Թուրանականութեան, ճառախօսը ըսաւ թէ ոչ մօտէ անցուցած է բանակներ կազմել եւ Թուրան արշաւելով Թուրք ցեղերը ազատագրել:

Համտուլլահ Սուպհի Թանրըէօվէր յետոյ անդրադարձաւ ցեղապաշտութեան յեցած ազգայնականութեան ընդգծելով թէ ցեղապաշտութիւնը տաւելապէս քաղաքական բնոյթ ունի եւ չի կըրնար հիմ ծառայել ազգայնականութեան:

Խօսքը մանաւորելով Թուրք ազգայնականութեան մասին, ճառախօսը չեշտեց թէ Թուրք ազգայնականութիւնը պէտք է յենու մշակոյթի վրայ, նկատելով որ Օսմ. կայսրութենէն ժառանգ մնացած այլազան տարրերէ կը բաղկանայ Թուրքիոյ բնակչութիւնը: Ճառախօսը այս առթիւ Թուրք երիտասարդութեան յանձնարարած է կարելի եղածին չափ տարածել Թուրք մշակոյթը, անոր շնորհիւ զօրացնելու համար Թուրք ազգայնականութիւնը: Ճառախօսը միեւնոյն առեն բացատրեց թէ կարգ մը պարագաներու մէջ ազգայնականութիւնը սերտօրէն կապուած է կրօնքին, ինչպէս կը տեսնուի այսօր Լեհաստանի եւ Փաքիստանի (Հնդկաստան) մէջ: Համտուլլահ Սուպհի ամէնէն վերջ անդրադարձաւ փոքրամասնութեանց խնդրին եւ ըսաւ ի մէջ այլոց.

— Թուրք ազգայնականութիւնը կուսակից պիտի չըլլայ արտաքսումի եւ բնաջնջման քաղաքականութեան, որ վայել է մակեդոնական կոմիտէին կամ փոքր ազգերու: Թուրք ազգայնականութիւնը այս խնդրին հանդէպ պիտի շարժի աւելի ներողամտութեամբ եւ արդարութեամբ: Այսօր անկարելի է ազգայնականութեան հիմ ծառայեցնել արիւնը, ջիղը, միսր կամ ոսկորը: Այս պայմաններուն մէջ մեր ազգայնականութիւնը կրնանք հիմնել միմիայն մշակոյթի ուժին վրայ:

«Մեզմէ կը նկատենք բոլոր անոնք, որ Թուրքերէն կը խօսին, մեզի հետ կուլան եւ մեզի հետ կ'երթան մինչեւ պատմական անցեալները: Հասարակաց պատմութիւն, հասարակաց կրթութիւն.— ասոնք պէտք է ըլլան Թուրք ազգայնականութեան հիմերը: Հին ազգայնականի մը հանգամանքովս կը յայտնեմ թէ պէտք է զգուշանալ պալքանեան եւ մակեդոնական քոմիթէճիներուն յատուկ նեղմտութիւններէ, որոնք կը ձգտին իրենց ծոցէն վտարել փոքրամասնութիւնները՝ օտար հռչակելով զանոնք: Ընդհակառակն, պէտք է աշխատինք զանոնք հալեցնել մեր ազգային գոյութեան մէջ եւ աշխատինք սիրով զանոնք կապել Թուրք հաւաքականութեան»:

Ճառախօսը ի վերջոյ երիտասարդութեան յանձնարարեց թոյլ չտալ որ օտարներ ձեռք երկարեն Թուրքիոյ ազատութեան եւ անոր հողերուն:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը ձերբակալեց էլասի նախորդ հրամանատարը, զօր. Մանթաքաս, ամբաստանուած ըլլալով թէ կը փորձէր խլրտումներ սարքել Կրետէի մէջ:

ԳԱՒԱՌ. ԺՈՂՈՎԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Մարսէյլի Հ. Ց. Դ. Շրջ. Կոմիտէն նոր յայտարարութիւն մը հրատարակած է, Գաւառ. ժողովի անդամներու (երեսփոխաններ) ընտրութեանց առթիւ որ տեղի կ'ունենան այս կիրակի, 4 Մայիս:

Կ'արտատպենք վերջին մասը.—

Եթէ կ'ուզես որ մեր ազգային, կրթական, կրօնական եւ մշակութային մարմիններն ու հաստատութիւնները պահեն իրենց գոյութիւնը, վայելեն տեղական իշխանութեան ու ժողովուրդին համակրանքը եւ Հայ անունը զուր տեղը չարատաւորուի շահադէտ եւ արկածախնդիր անձերու կողմէ ;

Քուէարկէ Հ. Ց. Դ. ցանկին

որովհետեւ, այս հաստատութիւնները ստեղծուած եւ պահուած են բացառապէս Դաշնակցականներու եւ համակիրներու զոհողութեամբ :

Եթէ կ'ուզես որ մեր նորահաս սերունդը Հայ մնայ եւ անոր դաստիարակութիւնը յանձնուի հայրենասէր, գիտակից ու պարտաճանաչ անձերու ձեռքը ,

Ոյժ տուր Հ. Ց. Դ. ցանկին

Եթէ կ'ուզես որ Մարսէյլի եւ շրջաններու ազգային, կրթական եւ այլ մշակութային հաստատութիւնները մաքրուին իրենց պաշտօնին անգիտակից, պատահական եւ արկածախնդիր տարրերէ եւ փոխարինուին իրենց ազգային պարտականութեան գիտակից, լրջամիտ եւ լայնախոհ ազգայիններէ, քուէարկէ

Հ. Ց. Դ. թեկնածուներուն

որոնք արիաբար հրապարակ իջնելով կ'ուզեն վերջ տալ վերջերս մեր ազգային կեանքին մէջ ստեղծուած խառնակ կացութեան եւ քաոսին :

Եթէ կ'ուզես եկեղեցիներուդ կամ մատուռներուդ մէջ առանց արգելքի ազատօրէն կատարել քու հոգեկան եւ կրօնական պաշտամունքը, առանց վարանումի քուէարկէ

Հ. Ց. Դ. թեկնածուներուն

որովհետեւ Դաշնակցութեան հիմնական սկզբունքներէն մէկն է մեր ազգային, մշակութային եւ հոգեկան արժէքներու պահպանումը եւ մամուլի, խօսքի, խղճի, դաւանանքի եւ կրօնքի լիակատար ծաղկումն եւ ազատութիւնը :

Եթէ կ'ուզես որ Մարսէյլի եւ շրջաններու մէջ տիրէ իրական համերաշխութիւն հոսանքներու կամ ազգային զանազան կազմակերպութիւններու եւ սէր ու վստահութիւն մեր բոլոր ազգայիններուն միջեւ անխտիր, քուէդ տուր

Հ. Ց. Դ. կողմէ ներկայացուած ցանկին

որովհետեւ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը իր հիմնադրութեան առաջին օրերէն սկսեալ մինչ ջատագովը եղած է ազգային համերաշխութեան եւ գործակցութեան պատուաւոր եւ ազգասէր անձերու հետ :

Եթէ կ'ուզես որ վերջ գտնեն այս վերջին ժամանակներս մեր գաղութին մէջ տիրող անիշխանութիւնը, երկպառակութիւնները, անհասկացողութիւնները, առանց այլեւայլի քուէարկէ

Հ. Ց. Դաշնակցութեան հովանաւորած ցանկին որ այսօր հրապարակ եկած է եւ կը խոստանայ իրենց արժանի տեղը նստեցնել ամէն տեսակ խառնակիչները, անվստահութիւն եւ ատելութիւն սերմանողները եւ արհեստով ծոյլերը :

Հայրենակիցնե՛ր, այս բոլոր պարագաները յանձնելով ձեր լուրջ ուշադրութեան, հաւատացած ենք որ բոլորդ ալ նախանձախնդիր վերեւ յիշուած կէտերու իրագործումին, ձեր բոլոր կարելի միջոցները ի գործ պիտի դնէք եւ ձեր անվարան քուէարկութիւնով պիտի աշխատիք որ Հ. Ց. Դաշնակցութեան հովանաւորած ազգայիններու ցանկը յաղթանակէ :

Հ. Ց. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բարեկամական Ֆութպոլի մրցումներ Մարսէյլի եւ Հարաւային Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերու եւ քոյր մարզական Միութիւններու միջեւ: Առաջինը՝ բաժակի մեծ մրցում Մարսէյլ — Լիոն-Տէսին, **11** Մայիս կիրակի օր, Հ.Մ.Ը.Մ.ի սեփական դաշտը, **St-Loup:**

Տարիներէ ի վեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերը ամէն տեղ ցոյց տուած են իրենց փայլուն գործունէութիւնը, մանաւանդ գնդակախաղի մէջ եւ շատ անգամներ խլած են բաժակներ, տիտղոսներ եւ դափնիներ, սակայն չեն ունեցած միջմասնաճիւղային հանդիպումներ, զանազան պատճառներով: Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղը այս անգամ կազմակերպած է մեծ մրցումներու շարք մը ուր մարսիլահայ մարզասէր հասարակութիւնը բախտը պիտի ունենայ ողջունելու ամբողջ Հարաւային Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն եւ քոյր մարզական միութիւններու խաղարկութիւնները:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղը ինչպէս ցարդ կրցած է յաղթել՝ ամէն դժուարութեանց, այս անգամ ալ իր կազմակերպական ոյժը ի գործ դնելով, պիտի յաջողի այս բարեկամական մրցումներով աւելի մօտէն ճանչնալ մարզիկները եւ վարիչները, եւ հաստատել ամուր ընկերական սէր եւ յարաբերութիւն, եւ կատարեալ հասկացողութիւն :

Այս առաջին Մարսէյլ – Լիոն Տէսին ընկերական հանդիպումին աւելի փայլ մը տալու համար, Հ. Մ. Ը. Մ.ի անմահ interligue դատաւորը, Պ. Լեւոն Մնացականեան նուիրած է արժէքաւոր բաժակ մը յաղթական խումբին :— Վահան Շամլեան

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ, 24 Ապրիլ.— Սիրելի «Յառաջ», ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս, Ապրիլ 21ին տօնուեցաւ Ապրիլ 11/24ը, նախաձեռնութեամբ եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական Միութեան, Ազգ. Ճակատի, Սթանօզի Հայր. Միութեան, Կ. Խաչի: Հանդէսը բացուեցաւ եկեղեց. վարչութեան կողմէ: Ներկաները յոտնկայս յարգեցին մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը: Բացման խօսքէն վերջ տեղի ունեցան օրուան պատշաճ արտասանութիւններ եւ ուղերձներ: Փոքրիկն Թադէոս Մինասեան արտասանեց «Խաղաղութիւն ,ձեզ սուրբ մարտիրոսներ»: Օր. Մարի Քարակեավուրեան արտասանեց «Երկնէր երկիր»ը, Ազգ. Ճակատի կողմէ Պ. Շահօյեան պատկերացուց ահաւոր սպանդը, եւ բացատրեց թէ ինչ կը հետապնդէին Թուրք մարդակեր վարիչները: Յետոյ թելադրեց ամուր մնալ մեր գաղափարներուն եւ ազգային տեսակէտներուն վրայ, հետապնդելով մեր սրբազան դատը: Օր. Նազիկ Սուքիասեան արտասանեց «Օրօր Մայր Հայաստան»ին: Սթանօզի Հայր. Միութեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց Տիկին Անահիտ Գասպարեան: Փոքրիկն Հայկ Պիչաքճեան արտասանեց «Հրաժեշտ հայ գինուորին», Օր. Նազիկ Սուքիասեան կարդաց Կարմիր Խաչի ուղերձը, Տիկին Անահիտ Գասպարեան արտասանեց «Ափ մը մոխիր»:

Փակման խօսքով շնորհակալութիւն յայտնուեցաւ բոլոր մասնակցողներուն եւ ներկաներուն: Զարդանիշերէն գոյացաւ 2300 Ֆրանք, յատկացուելով դպրոցի ծախսերուն:

Ց. Մ. Պիչաքճեան

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երբ կը կարդամ Սօս Վանիին «Հաւատոյ հանգանակը» «Յառաջ»ի մէջ բերկրութիւն մը կը զգամ: Հոգիս կը խայտայ իր «տաղաչափեալ» արձակ բանաստեղծութեններէն՝ ուր ինքնայատուկ ոճի մը գեղեցկութենէն զատ կայ նաեւ կուսական հովուերգութիւն մը որ Վան-Տոսպի սեւ ժայռերէն ընդելուզուած մանեակ մըն է ընծայուած հայ դպրութեան :

Իր հաւատոյ հանգանակին մէջ ընթերցողը կը զգայ Հայաստան աշխարհի համն ու բոյրը: Իր գրուածքը կարկաչահոս աղբիւրի մը մեղեդին է, առուակի մը գլգլումը: Հայաստանի երփներանգ ծաղիկներու բուրմունքը կը զգաս, երբ գարնան անուշ զեփիւռը գգուած է այդ ծաղիկները շաղով եւ շողով օծուն: Նաեւ սէր ու կարօտ հայրենի անդաստանին:

Կը զգաս նաեւ Նարեկացիին շունչը, վանքի մը խոնաւ եւ մութ անկիւնը «մեղրամոմէ անդրիի հանգունակ» վեղարաւոր մը հակած մագաղաթի մը վրայ «ի խորոց սրտի խօսք ընդ Աստուծոյ կը մրմնջէ», եւ սրբազան հոգիի լուսաւոր աչքերով վանքի գմբէթէն անդին, լուսաւոր կէտ մը կ'որոնէ :

Այսպէս է Սօս – Վանին եւ իր հաւատոյ հանգանակը: Ծառ եւ ծաղիկ, բոյր ու թոյր, ու նաեւ թանգարաններու մէջ զմոսուած մոմիաներու հոտը, որ Հայաստան աշխարհի ու մանաւանդ Վասպուրականի արքաներու եւ իշխաններու անցեալ փառաւոր դարերը կը յիշեցնեն :

Երանի թէ Սօս – Վանին կարենար հատորի մը մէջ ամփոփել իր «Հաւատոյ Հանգանակը», որ հայ դպրութեան եւ գրականութեան համար դրասանգուած պսակ մը պիտի ըլլար: Սօս – Վանին անկոխ կածաններէ քալելու փորձ մըն է որ կ'ընէ : Գեղեցիկ է այդ ճամբան: Երանի թէ փառքով հասնէր...

Միսաք Խրալեան

ԷՋԵՐ ՀԱՅԱՋԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐԷՆ

ԱՐՀԱՒԻՐՔԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Չգիտեմ որքան ժամանակ էր անցեր, ներս մտաւ նոյն կինը լայն ափսէի մը վրայ շարած քանի մը լաւաշ հացեր, ուրիշ երկու փոքր ափսէներու մէջ դրուած Տէրսիմի նշանաւոր ժաժիկը, քիչ մը թարմ կարագ, քիչ մըն ալ մեղր, դրաւ յատակի վրայ: Մինչ այդ տակաւին ոտքի վրայ էի ես: — Նստէ, տղաս, ըսաւ ազնիւ եւ հիւրասէր Տէրսիմցին. հոս օտար տեղ մը չէ, Խտօն այս տան մէջ երկար տարիներ է ապրած, այս գիշեր դուք մեր հիւրերն էք: Մեր տնեցիները «ջլօ» հաւաքելու են գացած լեռը: Մեր ձմեռը կը մօտենայ կամաց կամաց. ահագին ոչխարներ ունինք անոնց համար կեր պէտք է:

Այս կողմերը ոչխարները կը կերակրեն կաղնիի կանանչ տերեւներով, որոնք կը պատրաստեն աշնան, տակաւին ձիւնը գետինը չծածկած, կը կտրեն կաղնիին բարակ ճիւղերը եւ հսկայ դէզեր կը կազմեն իրենց տուներու շուրջը (ջլօ):

Ես ալ ծալապատիկ նստեցայ կրակին քով, տանտիկնոջ եւ Խտոյի կրկնութեանց վրայ, մօտեցայ սեղանին եւ չափազանց ամչկոտութեամբ մը սկսայ ուտել: Թէեւ կէսօրը շատոնց անցած էր, կը զգայի որ անօթի եմ, բայց ինքզինքս օտար համարելով, հազիւ քանի մը փոքրիկ պատառներ առի: Մնացածը Խտօն լափեց վայրկեանին: Խտօն սարսափելի էր ուտելու, ուժի եւ քաջութեան տեսակէտով: Երբ միասին ճաշի կը նստէինք, ես իմ բաժինս առանձին կ'ուտէի միշտ եւ կամ եթէ չկշտանայի, քիւրտ հանըմը անոր ձեռքէն գաղտնի հաց կուտար ինծի, բայց հոս ամէն ինչ Խտոյին խղճէն էր կախուած:

Այդ օրը մնացինք հոն: Իրիկունը եկան տունին այրերը, երկու երիտասարդներ 20—25 տարեկան, իրենց հայրը յիսունը անց: Երեքն ալ առողջ եւ կայտառ դիմագծով սկսան խօսիլ Խտոյի հետ, վաղեմի ծանօթի մը պէս տեղեկութիւններ ու զանազան հարցումներ իրարու: Խտօն պատմեց մեր գալուն նպատակը եւ զիս ներկայացնելով աւելցուց — Կը վախնար գալու՝ այն համոզումով որ կը սպաննեն զինքը: Բոլորն ալ սկսան խնդալ :

— Սպաննե՞լ, հը՛մ, Տէրսիմցիները Հայ չեն սպաններ, ըսաւ տարեց Քիւրտը:— Քանի՛ քանի Հայեր եկած ու անցած են ասկից այս երկու երեք տարուան մէջ: Գիտե՞ս, տղաս, Խօզաթէն, Խարբերդէն, Չարսանճաքէն, Արաբկիրէն, Ակնէն, Չմշկածագէն, մէկ խօսքով Տէրսիմի չորս կողմը գտնուող հայ գիւղերէն ու քաղաքներէն: Հոս դաշտային Տէրսիմն է, ինչպէս մենք Թուրքերու վրայ կը յարձակինք, անոնք ալ մեր վրայ կը յարձակին: Բուն Տէրսիմը աւելի վերը, լեռնային մասերու մէջ է: Մեր ձեռքը անցած Հայերը աւելի այդ կողմերը կը ղրկենք, ուր Թուրքերու թագաւորներն անգամ գացած չեն:

Այդ գիշեր հանդիստ մը քնացայ սենեակին մէջ, այլեւս փարատած էր այն սարսափը զոր կը կրէի մանկութենէս ի վեր այդ երկրի ու ժողովուրդի մասին: Առտուն նորէն նոյն սովորական ճաշը, որմէ վերջ այցելեցինք գիւղին բոլոր տուները որպէս գնորդ ոչխարներու եւ եզներու: Ամէն տեղ հիւրասիրութիւն եւ ճաշի առաջարկ: Գնեցինք եզ մը ու երեք ոչխար, եւ անցանք քանի մը ուրիշ գիւղեր: Պտոյտը տեւեց երեք օր: Բոլոր տուներու մէջ ալ աչքի կը զարնէին պատերէն կախուած զանազան տեսակի զէնքեր: Կը տեսնէինք իմ տարիքս ունեցող փոքր տղաներ որոնք կը պտտէին զէնքերը ուսերուն ազատ ու համարձակ: Քանի մը տեղեր ականատես եղանք նշանառութիւններու : Ամէնէն չնչին տարեկայիննշանտունեւլրավորական բան էր իրենց համար: Փաթթուած գլանիկ մը բաւական հեռաւորութեան վրայ կը բռնէր մէկը իր երկու մատներուն մէջ, իսկ ուրիշ մը իր առաջին գնդակով կը թռցնէր գլանիկը (սիկառէթ): Երբ ես զարմանք յայտնելով ըսի Խտօին թէ ի՞նչպէս մարդիկ հոգիին կը հաւատայ, հապա եթէ յանկարծ գնդակը իրեն դպչի, — տակաւին ասիկա ոչինչ է, պատասխանեց Խտօն, կան որ տասը փարան անգամ կը բռնեն իրենց մատներուն մէջ:

Մեր գնումները վերջացած էին այլեւս. գնած էինք երեք եզ եւ տասը ոչխար: Նոյն ճամբաներով վերադարձանք մեր տեղը, բայց մինչեւ այսօր ալ գեղեցիկ տպաւորութիւններ ունիմ այդ ճամբորդութեանս մասին. միայն կը ցաւիմ որ շատ փոքր էի եւ չկրցայ օգտուիլ պէտք եղածին պէս: Սքանչելի ժողովուրդ մըն էր դարաւոր Տէրսիմի ժողովուրդը: Երբ մեր անմոռանալի Մուրատը Երզնկա կը գտնուէր, մէկ Հայ մէկ ոսկի նշանաւով Հայ փախցնել կուտար Տէրսիմցիներու միջոցաւ. Տէրսիմցիները խումբ-խումբ կը շրջէին Խարբերդի նահանգին մէջ. բազմաթիւ Հայեր տարին ողջ եւ առողջ յանձնեցին Մուրատին, բայց տակաւին մարդիկ կային որ կը վարանէին ընկերանալ անոնց: Կը յիշեմ, բացի Խտոյէն ուրի քանի մը Տէրսիմցի Քիւրտեր եկան զիս գտան աշխարհէն կտրուած քիւրտ գիւղի մը մէջ. անոնց մէկը նախապէս ապրած էր այս կողմերը. անկարելի եղաւ զիս համոզել որ ընկերանամ զիրենք տանելու Մուրատ «փաշա»յին մօտ :

Վերջացնելէ առաջ պզտիկ պատմութիւն մըն ալ Խտոյի ուժին մասին: Գարնան ցեխոտ օր մը, մօտ հարիւր քիլօ ցորենի բեռով մը ջաղացք ուղեցինք երթալ Խտոյին հետ: Հազիւ գիւղէն դուրս ելած, էշը խրեցաւ ցեխին մէջ: Անկարելի եղաւ տեղէն շարժել. անօթի մնացած կենդանին զամուած մնաց ինկած տեղը: Խտօն բարկութենէն կրակ կտրած գրկեց բեռը դրաւ մէկ կողմ, բայց

Հացի խնդիր, գաղթավայրեր եւ ուրիշ հոգեր

Ազգ. Ժողովին Գչ. օրուան նիստին մէջ, որուն կը նախագահէր Գ. Ժ. Տիւքլօ (համայնավար), Ելմտից Յանձնաժողովի հսկողութեան պատճառով, կարճ վիճաբանութենէ մը վերջ որոշուեցաւ ուրբաթ օր զբաղիլ ցորենի եւ հացի խնդրով, իսկ երեքշաբթի օր՝ Մատակասգարի խնդրով: Այս առթիւ տաք ու պաղ բառեր փոխանակուեցան աջերուն եւ ձախերուն միջեւ:

Նախարարական խորհուրդը նոր նիստ մը պիտի գումարէ ուրբաթ օր, լայնօրէն քննելու համար ընդհանուր կացութիւնը, որու մասին հարցադրումներ պիտի ըլլան Ազգ. Ժողովին մէջ:

Կառավարութիւնը նոյնքան ուշադրութեամբ կը հետեւի զօր. տը Կոլի գործունէութեան որքան ձախակողմեան հոսանքները: Զօրավարը առջի օր ժողովի հրաւիրելով կազմակերպութեան վարիչները, լայնօրէն պարզած է իր գործունէութեան ծրագիրը: Թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, զօրավարը շեշտած է թէ «ժամանակն է գործելու»: Արտաքին քաղաքականութեան մասին խօսած ատեն, վտանգաւոր գտած է միացեալ Գերմանիան եւ առաջարկած է վերահաստատել գերմանական պետութիւնները: Յետոյ անհրաժեշտ գտած է երաշխաւորել Ֆրանսայի ներկայութիւնը Հռենոսի վրայ: Անցնելով միջազգային յարաբերութեանց, զօրավարը յայտարարած է.— «Մենք հաստատապէս կ'ուզենք մնալ Արեւմտեցիներ, այսինքն պահել մեր անկախութիւնը Արեւելքի հանդէպ: Մնաց որ, ինչ որ ալ ըլլան մեր տնտեսական կարգադրութիւնները Արեւմուտքի, այսինքն Անգլօսաքսոններուն եւ Մ. Նահանգներուն հետ, մեր նշանաբանն է չխախտել մեր անկախութիւնը»:

Եւ վերջապէս ներքին քաղաքականութեան մասին խօսելով, զօրավարը կրկնած է իր ծանօթ պահանջը,— վերաքննել սահմանադրութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովը փորձի համար քուէարկութիւն մը կատարելով, 110ի դէմ 135 ձայնով մերժեց նիւթական օգնութիւն ընծայել այն երկիրներուն որոնք ենթակայ են Խ. Միութեան, եթէ չեն ընդունիր Ամերիկայի խիստ հսկողութիւնը: Այս առթիւ կրճատեց կառավարութեան պահանջած վարկը 350 միլիոն տոլարէն իջեցնելով 200 միլիոնի:

ԻՐԱՔԻ Ծերակոյտին մէջ, վարչապետը յայտարարեց թէ պիտի պահանջէն վերաքննել Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը եւ թէ կառավարութիւնը չէ խնդրած Սաատապատի դաշինքին վերանորոգումը (կնքուած 1937ին): Անգլիա իր օդանաւային կայանները ալ պիտի կորսնցնէ:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ պաշտօնապէս պիտի ընդունուի Պոստոյի քաղաքապետութեան կողմէ, Մայիս 15ին, բայց պիտի չկրնայ իր քաղաքական ճառը խօսիլ մեծ մարզարանին մէջ: Քաղաքապետական խորհուրդին անդամները կը սպառնային ցոյց մը սարքել Թորէզի նախագահութեամբ, եթէ մարզարանը տրամադրուէր:

Սթրազպուրկէն Գ. Յովհաննէս Քարուքեան կը փնտռէ իր ազգականը Լեւոն Տէր Գօզոսեան (Հաւաւիկ ծնած Տէր Աւստուր քահանայ Տէր Գօզոսեանի զաւակը: Տեղեկացնել Oh. Karoukianի, 46 Allée de la Robrtsau, Strasbourg, B. R.:

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ Գ. Դանիէլ Կարապետեան կը փնտռէ քոյրը, Մարիամ Կարապետեան (Զարչամպացի) որ 1926ին Յունաստանէն Մարսիլիա եկած է: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

դարձեալ էջը տեղէն չշարժեցաւ: Նոյն բարկութեամբ իր երկու ուժեղ բազուկներով գրկեց էշը նետեց ցեխէն դուրս, եւ դառնալով ինծի ըսաւ, — գնա՛ տունէն խոշոր կապ մը բեր: Ես անմիջապէս վազեցի տուն, պատմեցի եղելութիւնը, կապը առնելով վերադարձայ Խոտոյի քով, առանց հարցնելու թէ ի՞նչ պէտք է ընէ կապը: Խոտօ ուժեղ մը կապեց բեռը իր երկու թեւերը անցուց կապին մէջ, իմ փոքրիկ ուժիս օգնութեամբ ելաւ ոտքի — քալէ առջեւէս, ըսաւ: — Ո՞ւր, ըսի իրեն զարմացած: — Զաղացք, ըսաւ: — Գիտես որ մէկ ժամէն աւելի ճամբայ է մեր գացած տեղը.— Ես աւելի կը կարծէի, եթէ մէկ ժամ է ոչինչ է Խոտոյին համար. առաջին անգամ չէ որ Խոտօն այսպիսի բեռներ կը տանի կռնակին վրայ:

Եւ իսկապէս առանց շունչ առնելու տարինք, աղացինք ու վերադարձանք, զարմացնելով բոլորը: Երբ այսօր գրի կ'առնեմ այս տողերը, երեսունհինգ տարիներու քաղցրութեամբ կը դիտեմ... *(ոճ.)* եւ կեանքի ամենէն կ'անցնի Խոտոյի յաղթանդամ կազմը իր վիթխարի ուժով եւ քաջութեամբ:

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(6րդ եւ վերջ)

1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է 11 Մայիսի կիրակի գիշերը, Salle de Géographie:

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգէ Օր. Աստղիկ Առաքելեան, կ'արտասանէ Օր. Մառի Կասպարեանց:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Beaumontի «Քրիստափոր» խումբ այս ուրբաթ, 2 Մայիս:

Gardanneի «Վարանդեան» խումբ, այս ուրբաթ, 2 Մայիս:

Մարսէյլի «Ռոստոմ» խումբ, չորեքշաբթի օր, 7 Մայիս, ժամը 8ին, Café Noailles:

(Aixի խումբի դասախօսութեան օրը կը յայտարարենք յառաջիկային): Սոյն դասախօսութիւններուն կը հրաւիրուին Կապոյտ Խաչի տիկիններ, սանուհիները, իրենց ընկերները, ինչպէս նաեւ մեր համակիրները:

ՆՈՅՆ ԱՌԹԻՒ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Կը դասախօսէ Կիւրեղ Խրայեան, 137 Paul Bertի սրահին մէջ, 5 Մայիս, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ Մարսէյլի ու շրջականերու բոլոր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ: ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԳԻՏԻ ՏՕՆՈՒԻ ՄԱՅԻՍ 3ԻՆ, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Պրէպան Մարսէյլի սրահին մէջ:

Կը խօսի Տիկ. Ը. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր բաժին, մասնակցութեամբ ՇԱՆԹ թատերախումբին: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր եւ ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի (իր 19րդ տարեդարձին առթիւ), 8 Յունիս կիրակի օր ժամը 3ին, Salle Marcelin Berthelotի մէջ, 28bis rue St. Dominique, Paris:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ Մայիս 4ին, կիրակի օր ժամը 3էն 12, Salle Jean Goujon, 8 rue Jean Goujon, գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Եւրոպական պար:

Տոմսերը կը ծախուին, Բալուեան, Հր. Սամուէլ եւ Գարամեան գրատուներ, ինչպէս նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Փոն տ'Օպնայի մէջ կը տօնուի Մայիս 4ին ժամը 2.30ին, սովորական սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր, երգեր, արտասանութիւն եւ դաւեշտ մը: Մուտքը ազատ է:

ՆՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ, Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ, այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Moulin Brulé սրահին մէջ: Անակընկալներ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Կովկասեան եւ եւրոպական պարեր մասնակցութեամբ Կարօ Սարեանի մեծ նուագախումբին: Métro Ecoles de Charenton, Autobus 107:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ս. Շամոնէն Սարգիս Քէշապեան կը փնտռէ եղբայրը եւ քոյրերը (բնիկ Թերմէջցի) որ 1915—16ին Մալաթիոյ որբանոցին հետ դէպի Խարբերդ փոխադրուելէ վերջ, նոյն որբանոցին հետ միասին մեկնած են: Տեղեկութիւն ունեցողին մէկ տարեկան «Յառաջ» նուէր: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac. Place d'Italie. Glacière:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameane - 13e
Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ շաբաթ օր:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ կը տօնուի շաբաթ, Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ Մարսէյլ քաղաքի, շրջաններու ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերները հինգշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին, Bar du Globeի սրահին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր հարց եւ զեկուցում: Նիւթը՝ շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն եւ սանուհիները:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» եւ Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբերու խառն ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8էն մինչեւ առաւօտ, Ժողովրդային Տան սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Արեւելեան նուագ: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ Ի ՆՊԱՍՏ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՖՈՆՏԻՆ, Հովանաւորութեամբ կաշիի եւ կօշիկի՝ հայ գործատէրերու, նախագահութեամբ Գ. Ս. Տէօֆմէճեանի, 3 Մայիս շաբաթ իրիկուն ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Chalet Edouardի զոյգ սրահներուն մէջ, 33, rue Manin, métro Buttes - Chaumont ou Bolivar: Գեղարուեստական ընտիր բաժին, հաճելի անակնկալներ: Զոյգ նուագախումբեր, ղեկավարութեամբ Գ. Ա. Նալպանտեանի: Ճոխ պիւֆէ, օղի եւ վօտքա:

Գ. ԳՐԻՄԻԹԷԼ հրաւիրուած է Ֆրանսական կարեւոր կազմակերպութեան մը կողմէ՝ բանախօսելու «Թաքուն ոյժերը կեանքին մէջ» (L'Occultisme dans la vie) նիւթին շուրջ, այս կիրակի, 4 Մայիս, ժամը 3ին, Սալ տը Ժէօկրաֆի, 184 Պուլվար Սէն Ժէրմէն, (մէթրօ Սէն Ժէրմէն տէ Փրէ): Մուտք 30 ֆրանք:

Ընկերային պարահանդէս

Կազմակերպուած Կեսարիոյ եւ Շրջանի Վեր. Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Կեսարիոյ եւ Շրջանի Հայ թոքախտաւորներուն եւ որբերուն: 10 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, 8 rue Jean Goujonի սրահներուն մէջ: Եւրոպական եւ Արեւելեան նուագ: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ:

Ծախու կառք

Սիթրօէն 11 ch. B.L. թրաքսիոն մը ծախու է, շատ լաւ վիճակի մէջ: Դիմել «Յառաջ»ին, Յ. Վ. սկզբնատառերով:

Ծախու է

Գարպէսի եւ Շափէլի միջեւ, կօշիկի արհեստանոց մը չորս ընդարձակ սենեակներով: Յարմար որ եւ է արհեստի: Վաճառատուն, խոհանոց: Ելք ու մուտքի դուռ, 3րդ յարկին վրայ փողոցը նայող երկու սենեակ եւ մէկ խոհանոց: Դիմել «Յառաջ»ի, Ա. սկզբնատառով:

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

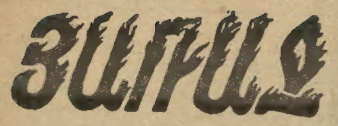
LA CORNE D'OR

5 Rue Montyon, Paris, métro Bonne Nouvelle, Cadet, Montmartre: Tél. Pro. 26-10 եւ 26-11, : Վարիչն է համակրելի ԹԻԳԵՐԸ:

Հոն պիտի գտնէք աւանդական տաք մթնոլորտ մը, Tzigane նուագախումբի մը երաժշտութեամբ: ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ԱՆԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ:

Սրահը տրամադրելի է նշանտուքներու, հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնջոյքներու համար: Նախօրօք դիմել նոյն հասցէին:

ԳՈՑ Է ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 3 MAI 1947 Շաբաթ 4 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5025–Նոր շրջան թիւ 634 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԱԼՔԵՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻՆ

Մէկը միւսէն խորհրդաւոր երեւոյթներ, ճիշդ այն պահուն երբ միլիոնաւոր աշխատաւորներ դղրդալից թափօրներ կը կազմէին ի սփիւռս աշխարհի, Մայիս 1ի առթիւ:

Առաջինը՝ հեռագրական լուր մը.— Միջերկրականի ամերիկեան նաւարաժինը ճամբայ ելած է դէպի Պոլիս, ուր պիտի հասնէր երէկ առտու: Պիտի մնայ չորս օր:

Ուրեմն գիշեր ցերեկ խրախճանք՝ Վոսփորի ջուրերէն մինչեւ Անգարա, արեւելեան հիւրընկալութեան եւ չքեղութեան ամէնէն շողշողուն մանրամասնութիւններով:

Երկրորդը՝ ճառ մը Նիւ Եորքի մէջ: Ճառախօսը՝ Ամերիկացի հռչակաւոր հրապարակագիրը, Ուոլթըր Լիփմըն, որ վարած է նաեւ քաղաքական պաշտօններ եւ որուն յօդուածները անհամար թերթերու մէջ կը հրատարակուին միաժամանակ:

Լիփմըն Մայիս 1ին խօսելով ամերիկեան առեւտրական սենեակի 2500 պատուիրակներուն առջեւ, բացատրած է թէ Եւրոպան կը գտնուի չատ վտանգաւոր հեռանկարի մը առջեւ: Իր կարծիքով, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը այլեւս պիտի չկրնան ընտրութիւն մը կատարել խաղաղութեան եւ պատերազմի միջեւ: «Ամէնէն ծանր վտանգը այն է որ երկուքն ալ կը գործեն արբանեակներու, խամաճիկներու եւ ակարացած յաճախորդներու միջոցաւ»:

Եւ կ'առաջարկէ ծրագիր մը՝ մերձեցում հաստատելու համար Անգլեւսաքսոններուն եւ Խ. Միութեան միջեւ,— 1. Վերահաստատել փոխ-վարձի դրութիւնը.— 2. Պահել իրերու ներկայ վիճակը Չինաստանի մէջ.— 3. Մ. Նահանգներուն կողմէ [illegible] փակ, դաշնագիր մը կնքելով, որուն համաձայն Խ. Միութիւնը պիտի ճանչնայ այդ երկու երկիրներուն սահմանները, փոխարէն ստանալով ազատութիւն Տարտանէլէն անցնելու: Եւայլն:

Երրորդը՝ յօդուած մը Մայիս 1ի առթիւ, Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթին՝ «Փրավտա»յի մէջ: Գրողը՝ խորհրդային հռչակաւոր հրապարակագիրը, Իլիա Էրէնպուրկ:

Յօդուածագիրը, որ միեւնոյն ատեն գրագէտ մըն է, սուր սլաքներ կ'արձակէ կարգ մը ամերիկացի երեսփոխաններու դէմ, ֆաշական կոչելով զանոնք, նոյնիսկ նմանցնելով Հիթլէրի, Կէօրինկի, Կէօպէլսի եւ Ռոզէնպէրկի:

Ցետոյ կը մեղադրէ Մ. Նահանգները թէ խաղաղութեան մասին կը խօսին ատրճանակ մը դնելով սեղանին վրայ, զինուորական խարիսխներ կառուցանելով աշխարհի հինգ մասերուն մէջ, վարելով կամ պաշտպանելով ներշնչելով կռիւներ Յունաստանի, Հնդկաչինի, Չինաստանի եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ: Եւ անդրադառնալով այն տեսակէտին թէ Մ. Նահանգները պէտք է ռազմագիտական դիրքեր գրաւեն Ռուսաստանի սահմաններուն մօտ, կ'աղաղակէ.

— «Այս մարդիկը չե՞ն հասկնար թէ երբ մենք դէմ դրինք Հիթլէրի բանակներուն, պիտի չդողայինք ութ – տասը բարձրայարկ շէնքերու առջեւ: Մենք ոչ միայն վտարեցինք արշաւողները, այլեւ պատժեցինք զանոնք: Անոնք որ նոր խաչակրութիւն մը կը սարքեն (համայնավարութեան դէմ) թող համրեն գերեզմանատուներուն խաչերը»:

Եւ վերջապէս ծաղրանկար մը համայնավար պաշտօնաթերթի նոյն թիւին մէջ:

Պատկերը — «Տեսողական պատրանք»— Կը ներկայացնէ արեւմտեան պետութիւն մը որ պատերազմի կը պատրաստուի: Չըրչիլը կ'երեւայ ձիթենի մը մէկ ափին մէջ, պատերազմական ջահ մը՝ միւսին մէջ: Նախագահ Թրումըն մագաղաթ մը ձեռքը— «Ժողովրդապետութիւն և ազատութիւն»— եւ ձիթենի մը միւս ափին մէջ: Բայց փառաւորապէս նստած սեւամորթի մը կռնակին վրայ, մէկ մէկ հիւլէական ռումբ փերաքանչիւր գրպանին մէջ: Իր ետեւէն կուգան Յոյն մը եւ Թուրք մը, իրենց գլխարկները բռնած՝ ողորմութեան համար, եւ ծնրադիր տոլարներով լեցուն տոպրակի մը վրայ: Ծաղրանկարին մաս կը կազմեն նաեւ զօր. Ֆրանքօն եւ զօր. տը Կոլը:

Քաղաքական բարեկենդան պիտի կոչէինք այս այցելութիւնները, ճառերը, յօդուածներն ու պատկերները, եթէ անոնց տակ ծածկուած չըլլար մութ խաղերու հանգոյց մը: Խաղեր, որոնց ամէնէն եղերական ծալքերը դեռ նոր պիտի բացուին: Շ.

Ներգաղթի լիազօրները

Վստահելի աղբիւրէ մը կ'իմանանք թէ Երեւանէն Փարիզ հասած են երկու լիազօրներ, կարգադրելու համար Ֆրանսահայերու ներգաղթի գործը: Անոնք արդէն իսկ գործի ձեռնարկած են, եւ թղթածրարները կը քննեն նախապատուութեան կարգով:

Մարսէյլի Երեսփ. Ժողովին ընտրութիւնները

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, վաղը, կիրակի, տեղի կ'ունենան Գաւառ. Ժողովի Մարսէյլի երեսփոխաններուն ընտրութիւնները: Ահաւասիկ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանաւորած թեկնածուներուն ցանկը.—

1. ՊԱՊԻԿԵԱՆ ՅԱԿՈԲ.— Ծնած Ատանա (Կիլիկիա) առեւտրական: Վարած է կարեւոր պաշտօններ: Նախկին երեսփ. Մարսէյլի թեմին եւ ատենապետ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան: Պատերազմի ընթացքին եղած է ատենապետ Հալէպի Ազգ. Կեդր. վարչութեան քաղաքական ժողովի:

2. ԹԷԼԵԱՆ ԽԱՉԻԿ.— Առեւտրական, ծնած Սեբաստիա: Նախկին երեսփոխան:

3. ՏՈՔԹ. ՍԻՎՐԻ ՀԻՍԱՐԵԱՆ.— Վկայեալ բժիշկ: Ծնած Սիվրի Հիսար: Նախկին երեսփոխան եւ ատենապետ Ազգ. Կեդր. վարչութեան:

4. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ.— Առեւտրական: Ծնած Այնթապ (Կիլիկիա): Նախկին երեսփոխան եւ ատենապետ Գաւառական ժողովի:

5. ՃԱՆԻԿԵԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ.— Առեւտրական ներկայացուցիչ: Ծնած Սեբաստիա: Նախկին երեսփոխան եւ ատենադպիր Ազգ. կեդր. վարչութեան:

6. ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ ՎԱՀԱԳՆ.— Առեւտրական [illegible] վարչութեան:

7. ԹԱՇՃԵԱՆ ՇԱՒԱՐՇ.— Վկայեալ դեղագործ: Ծնած Խարբերդ: Նախանցեալ Գաւառականի եւ վարչութեան անդամ:

8. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ ԲԵՆԻԿ.— Հաշուապահ եւ խմբագիր: Ծնած Երզնկա: Վարած Ազգ. զանազան պաշտօններ:

9. ՄԱԼԱՔԵԱՆ ՅԱԿՈԲ.— Դպրապետ Բրատոյի Մայր եկեղեցւոյ Դպրաց Դասու: Նախկին երեսփոխան եւ անդամ Ազգ. Կեդր. վարչութեան: Ծնած Ռոտոսթօ:

10. ՏԷՐՈՅԵԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Բանուոր: Ծնած Տարոն Տուրուբերան:

11. ԾԵՐԻԿԵԱՆ ԳԵՂԱՄ.— Գրավաճառ (Նախկին ուսուցիչ): Ծնած Չմշկածակ:

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑ, ՔՈՒԷԴ ԱՅՍ ՑԱՆԿԻՆ ՏՈՒՐ ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՄԲ:

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԶՕՐԱՀԱՆԴԷՍԸ մեծ հանդիսաւորութեամբ տեղի ունեցաւ Մոսկուայի մէջ, Կարմիր Հրապարակին վրայ, ի ներկայութեան Սպարապետ Ստալինի, որ կանգնած էր Լէնինի դամբարանին առջեւ: Զօրահանդէսին կը հրամայէր մարէչալ Սիմէոն Բուդիննի, թուխ ձիու մը վրայ նստած: Իր աջդանշանին վրայ, հազարաւոր ձայներ իրենց հաւատարմութիւնը կը յայտնէին Խ. Միութեան: Զօրահանդէսին կը մասնակցէին զօրամասեր ցամաքային, ծովային թէ օդային ուժերէն եւ զանազան շրջաններէ: Տօնակատարութեան զինուորական մասը վերջացաւ ժամը 11.15-ին եւ անմիջապէս սկսաւ քաղաքայինը, մասնակցութեամբ ուսանողներու եւ բանուորներու:

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԿՌԻՒՆԵՐ տեղի ունեցան Թրիէսթէի մէջ, Մայիս 1ի տօնին առթիւ, երկու տարբեր թափօրներու միջեւ որոնց մէկը կազմուած էր Իտալիոյ, միւսը Եուկոսլաւիոյ կուսակիցներէն: Երկու ռումբեր պայթեցան եւ 30 հոգի վիրաւորուեցան: Անգլիացիները արտասուաբեր կազ գործածեցին, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար:

400.000 ՀՈԳԻ Մայիս 1ը տօնեցին Պերլինի մէջ, նախաձեռնութեամբ արհեստակցական միութեան մը որ կը գտնուի համայնավարներու ազդեցութեան տակ:

ԴԷՊԻ ՊՈԼԻՍ ճամբայ ելաւ Միջերկրականի ամերիկեան նաւարաժինը, որ հոն պիտի մնայ չորս օր: Նաւարաժնին մաս կը կազմէ մեծ օդանաւակիր մը, 27.000 թոն տարողութեամբ:

17 ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐ փակուեցան Փարիզի մէջ, հացի կտրօն պահանջած չըլլալով:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱԺՆՈՒԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵՆԷՆ

Վարչապետը վստահութեան քուէ կը պահանջէ

Ռամատիէի կառավարութիւնը ծանր տագնապի մը մատնուեցաւ չորեքշաբթի օր, երբ համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, գիներու եւ պարէնաւորման հարցի մասին: Զեկոյցը կ'ըսէր թէ աշխատավարձքերը չաւելցնելու որոշումը չարդարացաւ գիներու զգալի անկումով եւ պարէնաւորման դժուարութիւնները չմեղմացան: Հետեւաբար, Քաղաքական Բիւրօն կ'որոշէ իր անվերապահ աջակցութիւնն ընծայել սէնտիքաներու օրինաւոր պահանջներուն, ինչպէս փարիզեան Ռընօ ջանի մետաղագործութեան սէնտիքաներուն:

Աւելի պարզ խօսելով, համայնավար կուսակցութիւնը թեր կը կանգնէր Ռընոյի 25.000 բանուորներուն որոնք «նստուկ» գործադուլ հռչակած են օրերէ ի վեր:

Այս յայտարարութիւնը հրատարակուեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ կառավարութիւնը ելք մը փնտռէր, գործադուլը դադրեցնելու համար: Այնպէս որ, տեղեկատու նախարարը, Պ. Պուտան յայտարարել.

— Կը թուի թէ աշխատավարձքի յաւելման պահանջները պիտի տարածուին ամբողջ մետաղագործութեան մէջ: Խնդիրը Ռընոյէն անդին անցած է եւ աշխատավարձքի հարցը սեղանի վրայ դրուած իր ամբողջութեամբ: Կացութիւնը իսկապէս ծանր է:

Հինգշաբթի օրը անցաւ Մայիս 1ի տօնակատարութեամբ, ամէն աշխատանք դադրած ըլլալով: Գիշերը նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարեց առանց համայնավարներուն մասնակցութեան: Կուսակցութիւններն ալ գաղտնի խորհրդակցութիւններ կը կատարէին իրենց կեդրոններուն մէջ: Բայց ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէր հետեւեալ պատկերը,— մէկ կողմը՝ համայնավարները, միւս կողմը՝ ոչ – համայնավարները: Ինչպէս դիտել կուտայ «Լիպէռասիօն», Հանրապետութեան նախագահը դեռ չէր վերադարձած, Պ. Էռիօ հիւանդ էր, հետեւաբար հանրապետութիւնը կը գտնուէր Ա. փոխ նախագահին՝ [illegible] կուեցաւ եւ օդանաւով մինչեւ Պուժէ բերաւ Պ. Էռիօն, որ անկէ պատգարակի մը վրայ, հիւանդարան կառքով մը փոխադրուեցաւ մինչեւ նախագահութեան ապարանքը»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, երեքշաբթիէն հինգշաբթի գաղտնի խորհրդակցութիւններ կատարուած են նաեւ պատերազմական նախարարութեան մէջ, առանց համայնավարներուն մասնակցութեան, կարգ մը ոստիկանական եւ զինուորական միջոցներ ձեռք առնելու համար յանուն ապահովութեան: Նոյն ատեն արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ, ճաշի մը հրաւիրած ըլլալով իր կուսակցութեան նախարարները, կը պարզէր տագնապին հետեւանքները միջազգային տեսակէտով:

Ուրեմն, երկիրը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ նորէն: Համայնավարները այլեւս համաձայն չեն դահլիճին քաղաքականութեան, որով համերաշխութիւնը խանգարուած է: Պ. Ռամատիէ երէկ Ազգ. Ժողովին ներկայանալով, վստահութեան քուէ պահանջեց: Բացի համայնավարներէն, միւս անդամները համաձայն են դահլիճին տնտեսական քաղաքականութեան (փոխանակ աշխատավարձքը աւելցնելու պակսեցնել ապրուստի գները):

Մայիս 1ի ցոյցը խաղաղութեամբ անցաւ

Մէկ օրէն միւսը մթնոլորտը թանձրացած ըլլալով հանդերձ, խաղաղ անցաւ Մայիս 1ի աւանդական տօնակատարութիւնը: Անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր Ռէփիւպլիքի հրապարակէն մինչեւ Քոնքորտ, կէս օրէն վերջը: Թերթերուն հրատարակած թիւերը իրարու չեն համապատասխաներ: «Իւմանիթէ» (համայնավար) կը հաշուէ աւելի քան մէկ միլիոն, «Փոփիւլէռ» (ընկերվարական) մէկ միլիոն, ուրիշ թերթեր՝ կէս միլիոն կամ 200.000 եւայլն: «Նիւ Եորք Հէրըլտ» գրեթէ 200.000 հաշուելով ամբողջ թիւը, կ'ըսէ թէ ոչ մէկ ատեն 60-70.000էն աւելի էր Քոնքորտի հրապարակը հաւաքուած բազմութիւնը, թէ Ռէպիւփլիքէն կազմուած թափօրին առաջին շարքերը Քոնքորտ հասան ժամը 3.20ին, իսկ ժամը 8.30ին երբ վերջին շարքերը հասան, ճառերը շատոնց վերջացած էին:

Թերթերը զանազան տեղեկութիւններ կը հրատարակեն տախտակներու վրայ յարձանագրուած նշանաբանութիւններու եւ բազմութեան մէջ արձակուած աղաղակներու մասին: Բնականաբար ամէնէն լայն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՎՍԷՓ ԷՄԻՆ

Հայ քաղաքական վերածնութեան ռահվիրաներէն մէկն է Յովսէփ Էմին, որ ամենայն իրաւամբ կրնայ համարուիլ Իսրայէլ Օրիի արժանաւորագոյն յաջորդը։ Հակառակատոր՝ մեր պատմագիտութիւնը կարծես մոռցած էր Էմինի գոյութիւնը, ուստի եւ իր անունը ցարդ անծանօթ մնացած էր հանրութեան։ Միայն վերջին տարիներուն հայ երիտասարդ գիտութիւնը, որ անվերապահ նուիրումով պրպտումներ կը կատարէ մեր ազգային արժէքներուն շուրջ, հետաքրքրուած է նաեւ Էմինի կեանքովն ու գործովը։ Այսպէս, 1945ին Երեւանի Պետական Համալսարանի հրատարակութեամբ լոյս տեսած է երիտասարդ գիտնական Ա. Ռ. Յովհաննիսեանի*) մէկ աշխատասիրութիւնը, որ առաջին փորձն է՝ գիտականօրէն լուսաբանել ազատագրական շարժման մը գործունէութեան նըկարագիրը մեր նոր պատմութեան ամէնէն հետաքրքրական ժամանակաշրջաններէն մէկուն մէջ։

Այս առթիւ կ'ամփոփենք գրախօսական մը զոր հրատարակած է պրոֆ. Բ. Զախոտեր Մոսկուայի Օկտեաբր ամսագրի 1946 թիւ 11-12ին մէջ։

Յովսէփ Էմին մէկն է 18րդ դարու նշանաւոր դէմքերէն, այն ժամանակաշրջանի՝ որ հարուստ է ականաւոր մարդոցմով։ Ծնած է 1726ին արեւմտեան Իրանի Համադան քաղաքին մէջ, որ մէկէ աւելի անգամ անցած է Թուրքերու ձեռքը։ Համադանի հայ գաղութը, ուրիշ քաղաքներու հայ գաղութներուն պէս, կ'ենթարկուէր ամէն տեսակ կեղեքումներու եւ բռնութիւններու իրար փոխարինող իրանական եւ թուրքական իշխանութեանց կողմէ։

Այս պարագաներու տակ ամբողջ Էմինեան ընտանիքը ստիպուեցաւ գաղթել Հնդկաստան, ուր հաստատուեցաւ անգլիական տիրապետութեան կեդրոններէն մէկուն՝ Կալկաթայի մէջ։ Հոն անցուց Յովսէփ Էմին իր մանկութիւնն ու երիտասարդութիւնը, հոն ալ ծանօթացաւ եւրոպական մշակոյթին եւ զինուորական ու քաղաքացիական վարչութեան եղանակներուն։

Կալկաթա անցուցած տարիները վճռեցին հայ ազգային–ազատագրական շարժման ապագայ գործիչի հետագայ ճակատագիրը։ 1751ին ան գնաց Անգլիա, ուր ստացաւ զինուորական կրթութիւն եւ ծանօթացաւ անգլիական « բարձր ընկերութեան » կարգ մը ներկայացուցիչներու հետ, 1759ին Էմին [illegible] Հայերու միացման գործին։

Ա. Յովհաննիսեան դիտել կու տայ, որ իր աշխատասիրութիւնը պատմութիւնը չէ 18րդ դարու երկրորդ կէսի հայ ազատագրական շարժման։ Հեղինակի նպատակը աւելի համեստ եղած է. այն է՝ տալ ուրուագիծ մը այդ ժամանակաշրջանի հայ ականաւոր գործիչներէն մէկու մասին։ Բայց դժուար է — եթէ ոչ անհնար — գրել Էմինի մասին՝ առանց շօշափելու անոր ժամանակի հայ ազգային–ազատագրական շարժման բովանդակ խնդիրը։ Եւ Յովհաննիսեանի գիրքը ոչ միայն կենսագրական ուրուագիծ մըն է, այլեւ ուսումնասիրութիւն մը, ուր պայծառ եւ տաղանդաւոր կերպով պատկերացուած է հայ ժողովուրդի լաւագոյն ներկայացուցիչներու ազատագրական պայքարի մէկ ամբողջ հանգրուանը։

Հայ ժողովուրդին համար շատոնց անցած էին այն ժամանակները, երբ հայ այրուձին դիմաւորելու համար դուրս կ'ելլէր իր պալատէն ինքն իսկ Պարսից «արքայից արքան»։ Բաժնուած Իրանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, ուժաթափ եւ ոգեսպառ՝ ամէն տեսակ կամայականութիւններէ և անհանդուրժելի տուրքերէ, հայ ժողովուրդը, նոյնիսկ յանձին իր արտօնեալ առեւտրական դասի, զրկուած էր զարգանալու ամէն կարելիութենէ։

Այս պայմանները, բնականաբար, պիտի հարկադրէին բոլոր անոնք, որ միջոց ունէին, լքել իրենց երկիրը, ուր կեանքը այլեւս անտանելի դարձած էր։ Եւ իրապէս, տակաւ կը զօրանայ արտագաղթը հայ առեւտրական դասի ներկայացուցիչներուն, որոնք կ'երթան հաստատուիլ Հնդկաստան, Իտալիա, Հոլանտա եւ մանաւանդ Ռուսիա։ Զրկուելով իր ամէնէն ազդեցիկ եւ ձեռնարկու տարրերէն, միւս կողմէ ենթակայ օտար տիրակալողներու աներեւակայելի շահագործման՝ հայ ժողովուրդը իր թոյլ ուժերով, անշուշտ, չէր կրնար պայքարի մտնել հզօր Թուրքիոյ եւ Իրանի հետ։ Եւ Յովսէփ Էմին, որ երեւցաւ հայ իրականութեան մէջ իբրեւ առաջին քարոզիչն ու ժողովրդականացնողը իր ժամանակի առաջաւոր գաղափարներու, արժէքաւոր է մեզ համար եւ մօտ է մեզի մանաւանդ մէկ բանով. ան առաջիններէն մէկն էր, որ կռահեց հայ ժողովուրդի ազատագրման իսկական ճամբան եւ կրցաւ ըմբռնել Ռուսիոյ աջակցութեան մեծ կարողութիւնը այդ գործին համար։

Տասնամեակը 1759էն մինչեւ 1769ը ամէնէն հետաքրքրական եւ նշանակելի շրջանն է Էմինի կեանքին մէջ։ Իրաւ է, անոր խիզախ եւ հեռատես ծրագիրները — վերականգնել իր ժողովուրդին անկախութիւնը հզօր Ռուսիոյ օգնութեամբ — ձախողեցան։ Բայց եւ այնպէս միայն այդ շրջանին, Ռուսիա եւ Կովկաս իր գտնուած ատեն, Էմին կը գործէ իբրեւ վաւերականօրէն պատմական անձնաւորութիւն։

Քանի մը խօսքով՝ այս է Յովհաննիսեանի գըրքին բովանդակութիւնը եւ հիմնական ուղղութիւնը։ Իր այդ ուսումնասիրութեամբ երեւանեան գիտնականը կը լրացնէ շատ էական թերի մը սովետական պատմագրութեան մէջ։

Գրքին իբրեւ հիմ առնուած է Էմինի ինքնակենսագրութիւնը, հրատարակուած առաջին անգամ Լոնտոն 1792ին, երբ հեղինակը տակաւին ողջ էր (Էմին մեռած է 1809ին), «Հայազգի Յովսէփ Էմինի կեանքն ու արկածները», նկարագրուած իր կողմէ անգլիերէն» խորագրով։ Երկրորդ անգամ ինքնակենսագրութիւնը հրատարակուած է Կալկաթա՝ Էմինի մեզ հասած նամակներուն յաւելումով։

Ա. Յովհաննիսեան չէ գոհացած այդ մեծապէս արժէքաւոր նախաղբիւրի լրիւ եւ քննադատական օգտագործումով. ան ձեռքի տակ ունեցած է նաեւ կարգ մը վաւերագրեր, առնելով զանոնք Պետական եւ Ռազմա–պատմական դիւաններէն եւ Հայաստանի Մատենադարանէն։ Այս վաւերագրերու մէջ առանձին հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ Էմինի ժամանակակից հայ վաճառականի մը՝ Մովսէս Սարաֆովի զեկուցագիրը, որ՝ Յովհաննիսեանի ենթադրութեամբ՝ գրուած է Էմինի անմիջական ազդեցութեան տակ։ Զեկուցագիրը « կը բանայ հեռու գացող քաղաքական ծրագիր մը, զոր կը փորձէին իրականացնել հայ ժողովուրդի անկախութեան համար պայքարողները 18րդ դարու երկրորդ կէսին»։

Յովհաննիսեանի գրքին կառուցումը կը համապատասխանէ անոր հիմնական ուղղութեանը։ Գիրքը բաժնուած է հետեւեալ գլուխներուն. — «Անգլիոյ մէջ», «Վրաց թագաւոր Հերակլի մօտ», «Անյաջողութիւն Ղարապաղի մէջ», «Նորէն Վրաստանի մէջ», «1769 տարին», «Եզրակացութիւն» եւ «Յաւելուած»։ Գրքի երկու երրորդէն աւելին կը կազմեն այն գլուխները, որոնք նուիրուած են Էմինի բնակութեանն ու գործունէութեանը Ռուսիոյ եւ Կովկասի մէջ։ Իրանին եւ Թուրքիոյ նուիրուած փոքրաթիւ էջերը ընդհանուր եւ ուրուագծային բնոյթ կը կրեն. մինչ առանց լուրջ կերպով ուսումնասիրելու պատմական միջավայրը, ուր կը զարգանար ինչպէս հայ ժողովուրդի, այնպէս ալ Էմինի ողբերգութիւնը, հազիւ թէ կարելի է տալ ժամանակի եւ գործող ուժերու ամբողջական նկարագիրը։

Այս թերացումը, սակայն, չի նսեմացներ Ա. Ռ. Յովհաննիսեանի աշխատասիրութեան մեծ գիտական նշանակութիւնը։

Լ. Ն.

---

*) Հեղինակը թոռն է մեծատաղանդ եւ խիզախ հրապարակագիր Արգար Յովհաննիսեանի, որ անցեալ դարու վերջին քառորդին Թիֆլիսի մէջ կը հրատարակէր Փորձ հանդէսը, ապա Արձագանք օրաթերթը։

Հողագործական ճիգը Խ. Միութեան մէջ

Գալթիկէն Խաղաղական, Ճերմակէն Կասպից ծով, Սովետական հողը լարուած է այս միջոցիս մեծ ճիգով մը։ Գարնան ցանքի շրջանն է։ Ձիւները հալելով մէջտեղ ելաւ տաք եւ սեւ հող մը, որ թրծուած է կենդանարար ջուրով մը։ Պէտք է աճապարել, որովհետեւ ամէն կորսուած օր պիտի վտանգէ պարէնը, որ արդէն շատ վնասուած է անցեալ տարուան երաշտէն։ Պայմանաժամը կարճ է, մանաւանդ չոռացուած եւ հովերէն սրբուած ընդարձակ մասերուն՝ Հիւսիսային Կովկասի եւ Սիպերիոյ մէջ։ Պէտք է որ հատիկը ցանուի երբ դեռ հողը թաց է։ Աշխատանքը փութացնելու համար ամէն ճիգ ի գործ կը դրուի, մեքենաշարժ արօրը (տրաքթէօր) եւ ցանող մեքենաները գիշեր ցերեկ կը թաւալին։ Ամէն տրամադրելի բազուկ շարժման մէջ է։

Ժամանակ չունին մտածելու ոչ կիրակիի եւ ոչ ալ քառասունժամեայ ժամուան աշխատանքի մասին։

Ցանդուղն եւ դիմացկուն, ռուս գիւղացին այսպիսի շրջաններուն հրաշքներ կը գործէ։ Սովետական կառավարութիւնը իր քարոզութիւնը կը յարմարցնէ այս ուանդական յատկութիւններուն։ Ամէն ամիս, ամէն շաբաթ, նոր պահանջ մը կը դնէ. «Նպատակակէտ թիւ 1». ցանքն է այսօրուանը։

Ամէն բան համայնացնելէ ի վեր, Ս. Միութեան մէջ մշակութային ամէն մեծ աշխատանք մեքենացած է, ամէն երկրէ աւելի, մէջն ըլլալով Միացեալ Նահանգները։ Պատերազմէն առաջ հերկին երեք չորրորդը եւ ցանքին կէսը մեքենաշարժ արօրով կ'ըլլային։ Բայց այսօր մեքենան կըպակասի. չկայ կամ անգործածելի է։

Պատերազմի միջոցին նորեր չշինեցին եւ երկրագործական նիւթերու վերաբերեալ բոլոր կարեւոր գործարանները, ինչպէս Ռոստովի նշանաւոր «Ռօզէլմախը» քանդուեցան։Արտադրութիւնը վերսկսաւ եւ «Թիւ 1 Նպատակակէտ» հռչակուեցաւ։ Սակայն դեռ շատ հեռու է պահանջին հասնելու։

Ամէն բանի պակաս ունին։ Բայց ամէն բան կը փոխարինեն բազուկով եւ աշխատանքի յամառութեամբ մը որու նմանը անկարելի է գտնել ուրիշ երկիրներու մէջ։ Կիներ եւ տղաք երբեմն քիլոմեթրերով հեռու հողերու վրայ երկար օրեր [illegible]

Անխուսափելի այս դժուարութիւններուն վրայ կ'աւելնան անոնք որ վարչական մեքենային բազմաթիւ թերութիւններէն կը բխին։Սերմնցուն կայարաններուն մէջ դիզուած կը մնայ եւ ժամանակին չի յանձնուիր, նոր մեքենաշարժ արօրները, որ աճապարանքով շինուած են, շատ յաճախ դէշ յօրինուածք մը ունին։ Որոշ շրջաններու մէջ կը պակսին մեքենային անջատ կտորները, որոնք յաճախ ուրիշ շրջանի մը մէջ կը գտնուին մեծ թիւով։ Որովհետեւ որքան Ռուսը արի է եւ ընդունակ ինքզինք մոռնալու աշխատանքին մէջ, նոյնքան կը չարունակէ չունենալ նախատեսութիւն եւ կազմակերպութիւն, նոյնիսկ ծրագրի մը համաձայն աշխատցնող վարչաձեւի մը տակ։

Ինչպէս ճարտարարուեստին մէջ, նմանապէս երկրագործութեան մէջ ալ բանուորները իրենք «ինքնակամ» առաջարկեցին յաւելեալ ճիգ մը ընել հասնելու եւ անցնելու Ծրագրին նախատեսութիւնները։ Կոլխոզները եւ սովխոզները, որ ընդարձակ շրջաններու մէջ համախմբուած են, Յօզէֆ Ստալինի ուղղուած նամակներ գրեցին, ուր կը ստանձնէին ցանել ու մշակել հողը, հնձել արմտիքի որոշ քանակ մը, եւ արհեստագիտական մշակումը (բամպակ, ճզախէժ, եւն), որոշ քանակով միս, ձուկ, կարագ, կաթ եւ հաւկիթ հայթայթել։

Այս նամակները հրատարակուեցան թերթերուն մէջ եւ վեր առնուեցան խմբագրականներով։

Իր կողմէն Սովետ գերագոյն նախագահը «Հերոս»ի տիտղոսը եւ ուրիշ շքանշաններ շնորհեց կոլխոզներու եւ հողի աշխատաւորներուն։ Ապրիլ 1ին մասնաւոր հրովարտակով մը այս պատուաբեր տիտղոսները տուաւ երկրագործական աշխատաւորին, ինչ որ մինչ այդ վերապահուած էր ճարտարարուեստին, գեղարուեստին եւ գիտութեան։ Հերոսի տիտղոսը կը տրուի միայն վաստակաւորին, կոլխոզներու նախագահին, ու գլխաւոր հողագէտին։ Բայց շքանշանները ուրիշ մէկուն կը տրուին, առանց մոռնալու տեղական Սովետներու եւ կուսակցութեան անդամները որոնք բաժին բերած են ընկերվարական նախաձեռնդրութեան մէջ։

Այս վարձատրութիւնը նախարարներու քմահաճոյքին չէ ձգուած, ամէն տեսակ մշակութեան եւ աշխատաւորի, ամէն դասակարգի մէջ որոշ դասեր հաստատուած են թէ պետին անձնական աշխատանքին, թէ իր կոլխոզին եւ սովխոզին եւ թէ երկրագործական կայանին եւ շրջանին համար։ Եթէ գիւղացին կ'ուզէ այս պատիւին արժանանալ, պէտք է ոչ միայն անձնական ճիգ ի գործ դնէ, այլեւ հսկէ որ իր ընկերները իրեն պէս ընեն։

Այս տիտղոսները, ուրիշ առաւելութիւններու կարգին թոյլ կու տան որ երկու ամիսը երեքի տեղ հաշուեն թոշակներու չափը հաստատած ատեն։

Երբեմն շքանշան մը առնելու ցանկութիւնը արգելք կ'ըլլայ աշխատանքին լաւ ընթանալուն։ Օրինակի համար, տեսնուած է, որոշ կոլխոզներու մէջ, որ ցանքին սկզբնաւորութիւնը կ'ուշացնեն մինչեւ այն օրը երբ հողը աւելի չոր ըլլալով կը թոյլատրէ արագ աշխատանք մը։ Այսպէս, կը յուսան չափազանց շուտ վերջացնել և արժանանալ պատիւի։ Թանկագին ժամանակ մը կորսուեցաւ, բայց վիճակագրութեամբ յաղթանակը իրենցը կ'ըլլայ։ Արդ, վարչաձեւի մը մէջ ուր ամէն բան գրի կ'առնեն, կը հաշուեն եւ հսկողութեան կ'ենթարկեն, թիւերը կը ծածկեն իրական տուեալները։ Ասիկա թերութիւն մըն է զոր կառավարու- [illegible] կը պահէ եւ մեքենան կը փնտռէ [illegible]։

Դիւանակալութեան (պիւրօքրասի) դէմ այս պայքարը եւ «հաւասարեցումը» մանաւորաբար զգալի են այն կարգ մը տնօրինութեանց մէջ որ վերջերս ընդունուեցաւ կոլխոզներու հանդէպ։

Ս. ԿԱՐՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ եղանակին բացումը պիտի կատարուի Լ. Շանթի «Հին Աստուածներ»ով, բեմադրութեամբ Աշոտ Մատաթեանի։ Յաջորդաբար պիտի ներկայացուին նաեւ աշխարհահռչակ «Սալոմէ»ն (Օսկըր Ուայլտ), ինչպէս նաեւ «Ցախաւրիկ»ի հեղինակ Րէշատ Նուրիի «Քարի կտոր»ը։

«Մոտէռն» քարեր

Այս պատերազմը տակնուվրայ ըրաւ ամէն ինչ,— ընտանեկան սրբութիւն, բարոյական նկարագիր, արժանապատուութիւն, խաթարուեցան բոլորն ալ: Քանի մը հազարնոց իրարու վրայ տեսնելով մարդիկ խենդեցան, դարձան ամբարտաւան, յաւակնոտ ու դոռոզ, անբուժելի ունակութեանց տէր — սիրահարներ կամ սիրուհիներ ունենալ, բախտախաղ, ծուլութիւն, առանց ճիգի, յոգնութեան ու քրտինքի դրամ շահիլ:

Ըստ այս նորելուկ չփացածներուն, մօտէռն, արդիական ըլլալու համար՝ պայման է սերտել հետեւեալ տասնաբանեան.—

Ա.— Ունենալ քանի մը հոմանուհիներ, անշուշտ պոռնատուններու թափթփուքներէն, կիներն ալ իրենց կարգին սիրահարներ:

Բ.— Իգական սեռին ձեռքերը՝ եւ ալ աւելի ազնուական համարուելու համար բազուկները կամ ուսերը համբուրել: Մէկ խօսքով որքան վեր այնքան ազնուական: Կիներն ալ, սուսթայի ձեւով, ձեռքերը օդին մէջ բռնած, մատուցանելու միշտ պատրաստ:

Գ.— Փօքէր, պրիճ, պաքարա խաղալ, հանդերձ ընտանեօք, կարելի եղածին չափ մեծ գումարներով:

Դ.— Դիմակաւոր եւ անդիմակ խնջոյքներ սարքել առանց տարիքի խտրութեան, կարելի եղածին չափ գռեհիկ ու մերկ ձեւերով ծպտուիլ՝ ալա Ֆօլի Պէրժէր, ի հարկին միայն դէմքը ծածկել:

Ե.— Այլազգիներու հետ ընտանեկան յարաբերութիւններ մշակել, Ալճերիացի, գնչու, Ալպանացի, մէկ խօսքով բոլոր ազգի լըվանթէններուն հետ:

Զ.— Պարել՝ ամերիկեան սեւամորթներու սուինկը, թրքական զէյպէկը եւ ափրիկեան պէկինի նման պորտախաղերու զանազան ու զարմանալի տեսակները:

Է.— Առանց ցեղի, կրօնքի ու սեռի, դաւանանքի խտրութեան սարքել ներոնեան «սիւրփրիզ փարթիներ»:

Ը.— Այր ու կին, մանչ ու աղջիկ՝ «քապարէ»ներու բնակիչներ դառնալ:

Թ.— Բագոսեան գիշերներ սարքել, խառն՝ յանուն ազատ մտածողութեան ու լայնամտութեան:

Ժ.— Բարի գալուստի խնջոյքներ սարքել՝ ի պատիւ սիրահարներու հետ փախած ու վերադարձած ամոլներուն:

Մօտէռն ըլլալու համար տակաւին շատ գիտելիքներ ալ կան, ո՞րն յիշեմ, ո՞րը խոստովանիմ: Օրինակ մը միայն, հազարաւորներու մէջէն: Հէքեաթ չէ, այլ իրականութիւն, շատ յաջող կերպով սարքուած «սիւրփրիզ փարթի»ով մը:

Ապրիլեան Ջարդերէն ճողոպրած որբ մը եւ որբուհի մը կ'ամուսնանան, զաւակներ կ'ունենան, այս պատերազմին կը պարարտանան: Ալ աւելի պարարտանալու համար կը մտածեն յարաբերութիւն հաստատել օտարներու հետ, եւ իբրեւ կարճ միջոց կ'ընտրեն «քապարէ»ն: Այր եւ կին կ'երթան «քապարէ», իրենց փնտռածները կը գտնեն, բարեկամութիւններ կը տաքնան, յարաբերութիւնները կը սերտանան: Գործը այնքան կը մեծնայ որ կինը հոն սիրահար մը ճարելով «սիւրփրիզ փարթի» մը կը սարքէ ամուսինին, զաւակներն ալ ձգելով կը փախչի անյայտ ուղղութեամբ: Ամուսինը փնտռտուքի կ'ելլէ, միշտ ըսելով թէ կինս հաւատարիմ է, այսօր — վաղը կուգայ: Իսկապէս ափրիկեան տաք արեւին տակ քանի մը ամիս արածելէ վերջ, կը վերադառնայ, ուրախութիւն պատճառելով ամուսինին եւ միջազգային լըվանթէն բարեկամներու:

Ամուսինը խորապէս զգածուած տիկնոջը ընտանեկէր ու հաւատարիմ ընթացքէն, խնջոյք մը կը սարքէ միեւնոյն «քապարէ»ին մէջ, հրաւիրելով ազգականներն եւ այլազգի նմանները:

Բարեկամ մը որ պատահմամբ հոն կը գտնուէր, տեսնելով այս սարդանապալեան խնջոյքը, կ'ենթադրէ թէ կինը շատ ծանր հիւանդութենէ մը առողջացած, մահէն կամ բանտէն ազատած է, դժբախտաբար յետոյ կ'իմանայ թէ բանը ինչո՞ւմն է:

Այս օրերուս ուրիշ ամուսին մըն ալ՝ անհամբեր կը սպասէ կնոջը վերադարձին եւ իր կարգին «սիւրփրիզ փարթի» մը սարքած է ի պատիւ անոր որ երկու զաւակները ձգած փախած է:

Մէկ խօսքով, մօտէռն քարքեր:

Թ. Նալպանտեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԳԻՐ, գիրք յիշատակարան Հայ երիտասարդութեան: Բ. հատոր, պրակ է. (Նուիրուած 1915 Ապրիլեան տարեդարձին): Հրատարակիչ՝ Դաւիթ Շահլամեան, c/o New Star Press, 7 rue Darmalli, Bab el Louk, Le Caire (Egypte):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ.Մ.Ը.Մ.ի պատանի (Junior) խումբը կատարեց Sud-Estի ախոյեան տիտղոսի վերջինթեր մրցումը Մարսէյլի դպրոցական խաղացողներէ կազմուած S.M.U.C. խումբին դէմ, որ դեռ մէկ ամիս առաջ զուիցերական Ֆութպոլի Ֆէտէրասիոնէն Զուիցերիա հրաւիրուած էր մրցելու տեղական junior ախոյեան երկու խումբերու հետ: Առաջինին յաղթական, երկրորդին հաւասար մնացած էին: Զուիցերիոյ թէ Ֆրանսայի մարզական թերթերը գովեստով կը խօսէին S.M.U.C.ի մասին: Ուրեմն մեր juniorներուն խաղը շատ դժուար պիտի ըլլար, նկատի առնելով երկու խումբերուն մարզական եւ արհեստագիտական տարբերութիւնը:

Խաղը սկսաւ խուռներամ բազմութեամբ մը, որուն մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի համակիրները մեծ թիւ կը կազմէին: Անմիջապէս Ֆրանսացիները գեղեցիկ յարձակողականներով սկսան նեղել մեր պաշքը, որոնք իրենց կարգին կազմակերպուելով մօտաւորապէս 15 վայրկեան հակառակորդի սահմաններուն մէջ սկսան մտնել, բայց մեր յառաջապահները չկրցան օգտագործել այն երեք առիթները որ կրնային նշանակէտերու վերածել եւ S.M.U.C. շահեցաւ առաջին նշանակէտը գեղեցիկ շիւթով մը, սակայն երկու վայրկեան չէր անցած երբ S.M.U.C.ի խաղացողներէն մին ձեռքի մէկ հարուածով կեցուց գնդակը եւ penaltyն Հ.Մ.Ը.Մ.ի աննման մարզիկը, Մասիս Աւետեան գեղեցիկ շիւթով մը շահեցաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի առաջին նշանակէտը: Խաղը վերսկսաւ աւելի արագ: Զգալի էր մերոնց յոգնութիւնը: Այսպէս Ֆրանսացիները օգտուելով շահեցան երկրորդ նշանակէտը: Երկրորդ կիսախաղը հազիւ սկսած, կրկին Ֆրանսական խումբը ձեռքի մէկ հարուածով penalty մը ունեցաւ եւ նորէն Մասիս Աւետեան շահեցաւ բ. նշանակէտը, տեղատարափ ծափերու տակ: Վերջաւորութենէն 15 վայրկեան առաջ յանկարծակի մէկ յարձակողականով S.M.U.C. շահեցաւ գ. նշանակէտը: Բայց երրորդ penaltyն սահմանուեցաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի: S.M.U.C.ի վարիչները շուարած, նախ ուզեցին դաշտ խուժել, յետոյ պահ մը իրենց խումբը դաշտէն հեռացնել տալ, բայց յուսալով որ այս անգամ penaltyն նշանակէտի չի վերածուիր, սպասեցին արդիւնքին: Բայց Մասիս Աւետեան (օրուան հերոսը) երրորդ անգամ ըլլալով չափուած հարուածով մը շահեցաւ հաւասարութեան 3րդ նշանակէտը: Մարզադաշտը ուրախութենէն կը գոռար: Գլխարկները, գաւազանները, թաշկինակները օդը կը թռէին: Հինգ վայրկեան խաղարկութենէ մը վերջ խաղը վերջացաւ հաւասարութեամբ եւ կրկին պիտի փորձուի: Այս առթիւ քանի մը խորհուրդներ՝ յաջորդով:

Վահան Շամլեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅՆՈՑ ՄԸ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Ճամբորդ մըն է որ կը պատմէ.—

Գամըշլը գիւղը կը գտնուի Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ սահմանին վրայ եւ իր ազգային հաստատութիւններով եւ հանրային ուրիշ կազմակերպութիւններով լրիւ գաղութ մըն է: Փողոցները մութ են եւ ցեխոտ:

Մանկապարտէզի եւ Առաջնորդարանի շէնքերը դէմ առ դէմ են, մէջտեղէն լայն ճամբայ մը կ'անցնի: Առաջնորդարանին եւ մանկապարտէզին շուրջ, հողը որ մօտ հարիւր մեթր երկարութիւն եւ յիսուն մեթր լայնութիւն ունի, ազգապատկան է եւ կը գտնուի քաղաքին ամէնէն լաւ մասին մէջ: Երկու շէնքերն ալ շինուած են առաջնորդ Խորէն եպ. նախաձեռնութեամբ: Մանկապարտէզի ներկայ շէնքը, նաեւ հասոյթի աղբիւր մըն ալ է. վարձու կը տրուի նշանտուքի եւ հարսանեկան օրերու, իսկ Հ.Մ.Ը.Մ. եւ ուրիշ միութիւններ անկէ կ'օգտուին ձրիաբար:

Մանկապարտէզը իր լրիւ դասարանները ունի. — Բողբոջ, Ծիլ, Կոկոն, Ծաղիկ: Փոքրիկներն իրենց մատաղ շրթներուն վրայ երգ ունին, ու իրենց թոթով լեզուին վրայ Մեսրոպեան տառերը: Կը թոթովեն անոնք, կ'ամչնան, բայց կը կարդան մեր Մեծասքանչին բառերը, այդ փոքրիկները, որոնց հայրերը մեծամասնութեամբ քրտախօս են. ո'չ մէկ բառ հայերէն, թուրքերէն կամ ուրիշ լեզու գիտեն:

Մանկապարտէզի աշակերտութեան թիւն է 178: Հայկ ու Հայկուհիները բոլորն ալ խելօքիկ՝ իրարու քով նստած են: Սրահին ու դասարանին գետինը մերկ է, չոր խսիր մը անգամ չի ծածկեր պետօնը, ու փոքրիկները նստեր են երկար, փայտեայ մերկ նստարաններու վրայ:

Գամըշլիի ազգ. վարժարանը եւ եկեղեցին ընդարձակ գետնի մը վրայ շինուած են: Մուտքին աջն ու դէմը դպրոցի յատկացուած բազմաթիւ սենեակներն են, իսկ ձախն ալ եկեղեցին: Բարձրագոյն դասարաններու աշակերտութեան թիւը աւելի նուազ է, իսկ Ա. եւ Բ. դասարանները երկու մասերու բաժնուած են, իրենց բազմութեան պատճառով: Բոլորն ալ ունին գրասեղաններ: Պատերը մութ են ու մռայլ, լուսամուտները քիչ են ու փոքր:

Ցուցիչ տեսարան մը Ե. դասարանին մէջ.— զուտ քրտախօս ընտանիքէ պատանի մը շատ սահուն կերպով կարդաց հատուած մը — կարօտ հայ լեզուին, որուն առաջին նախադասութիւնը դեռ ականջիս կը հնչէ.— «Առաջին անգամն է որ հայերէն կը խօսիմ...» Եւ քանինե՜ր այդ տղաներէն, աղջիկներէն, որոնք ձմրան այդ օրերուն կուգան հեռաւոր գիւղերէն հայերէն խօսելու: Ազգ. վարժարանի աշակերտներուն թիւն է 450: Կէսէն աւելին քրտախօսներու զաւակներ են, որոնք այնքան սահուն կերպով կը խօսին ու կը գրեն մայրենի լեզուն: Կ'անցնինք կրօնագիտութեան դասարանը: Նիւթը «Դաւիթ ու Գողիաթ»: Վերջաւորութեան կ'ըսեմ.

— Գիտէ՞ք Հայերս ալ Դաւիթ մը ունինք, որ կը կոչուի...: Եւ ամէնքը մէկ կը պատասխանեն.
— Սասունցի Դաւի՜թ:

Բոլորն ալ վճարողներ են: Առողջ են ու կայտառ. գոհ է նաեւ արաբերէնի երիտասարդ ուսուցիչը:

Հայ կաթողիկ համայնքին առաջնորդն է Ջոհրապեան գերապայծառ: Իրենց թիւն է 130 ընտանիք, բոլորն ալ գրեթէ արաբախօս Մերտինցիներ են: Աշակերտներու թիւն է 300—մանչ ու աղջիկ, որոնք կ'ուսանին Սէօռերու ընդարձակ ու գեղեցիկ դպրոցի մը մէջ: Բողոքական աշակերտներու թիւն է շուրջ հարիւր: Ուրեմն համագումար մօտ 1000 հայորդիներ հայերէն կը սորվին Գամըշլիի դպրոցներուն մէջ:

ԿԵԱՆՔԸ ԱՅՆՃԱՐԻ ՄԷՋ

Այնճար արաբերէն կը նշանակէ «բխող ակ»: Ունի առատ ջուր: Մշակելի հող ունի 12.000 արտավար, իսկ անմշակ՝ շուրջ 4000: Գիւղաքաղաքին երկայնքն է 1800 մէթր, լայնքը՝ 600: Բաղկացած է 1064 տուներէ: Իւրաքանչիւր տուն, որ սենեակ մըն է միայն, ունի իր շրջափակը: Բարձրութիւնն է, ծովու մակերեւէն 912 մեթր:

Կը գտնուի Պէյրութ եւ Դամասկոս իրար միացնող խճուղիի արեւելեան եւ Պէքաայի դաշտին հարաւային կողմը, Լիբանանի եւ Սուրիոյ ճիշտ սահմանին վրայ: Ձմեռը բաւական խիստ կ'ըլլայ: Երբեմն մէկ մեթր ձիւն կուգայ:

Հիւղաւանին այժմու բնակչութեան թիւն է շուրջ 3000 հոգի, (մէկ մասը Հայաստան գնաց 1946ին): Այս հաշիւին մէջ են նաեւ հայ կաթոլիկներն ու հայ բողոքականները: Բոլոր յարանուանութիւններն ալ ունին իրենց վարժարանները:

Եկեղեցի չունին, որովհետեւ անոր կառուցումը մեծ գումարներու կը կարօտի: Եկեղեցական արարողութիւնները, նախկին օրերուն, տեղի կունենային վրան–եկեղեցիին մէջ: Ետքոյ, երբ Մուսա–Լերան Հայ Ազգ. «Յառաջ» վարժարանի շէնքը կառուցուեցաւ, շնորհիւ Փարիզի մեր սիրելի «Յառաջ» օրաթերթի այդ վեհ նպատակին համար հանգանակած մեծ գումարին, եկեղեցին ալ փոխադրեցինք վարժարան: Այժմ նոյն շէնքը, որ ամէն առաւելութիւն ունի, թէ՛ եկեղեցիի եւ թէ դպրոցի դերերը կը կատարէ ու գոհացում կուտայ մեր բոլորիս հոգեկան ու մտային պահանջներուն, արդարացնելով իր վրայ դրուած բոլոր յոյսերը:

1939 Յուլիս 23ին, պատմական Ճէպէլ–Մուսան իր բախտին թողուելէն ասդին մինչեւ Մարտ 30 Պասիթի, Լաթաքիոյ, Պէյրութի, Այնճարի մէջ եւ այլուր, մահացողներուն թիւն է մօտ 700 հոգի. ծնունդներունը՝ մօտ 550: Մեռածները գրեթէ բոլորն ալ մալարիայի զոհեր են: (Արեւելք)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՍՈՒՐԻԱ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի 16 մասնաճիւղերու 21րդ միջմասնաճիւղային մրցումները տեղի ունեցած են Հալէպի մէջ, ապրիլ 5—7, որոնց ներկայ եղած են 20.000 հոգի: Վերջին օրուան հանդիսութիւնները եւ տողանցքը կատարուած են Լիճա Փաշի սրահին եւ պարտէզներուն մէջ, ներկայութեամբ 3 հազար հոգինոց բազմութեան մը:

Ֆութպոլի Ա. դասակարգի մրցումներուն մէջ Հալէպը յաղթած է Պէյրութին՝ 3—2: Այս երկու խումբերը երեք տարի յաջորդաբար հաւասար արդիւնք ձեռք բերած էին:

Պատրաստուած էր բացառիկ յայտագիր մը որ գործադրուած է մեծ յաջողութեամբ: Իրենց մասնակցութիւնը բերած են «Նայիրի» նուագախումբը, Դամասկոսի արծուիկները եւ զանազան մասնաճիւղերու արտասանողներն ու երգողները:

Հանդէսին նախագահ Տօքթ. Ա. Գալստեանի բացման խօսքէն վերջ՝ հնչեցուած է սուրիական քայլերգը: Յաջորդաբար խօսած են Արմէն Անոյշ, Լուտեր Մասպանաճեան, Յով. Շահինեան եւ Անդրանիկ Ծառուկեան, ստեղծելով խանդավառ մթնոլորտ: Կիր. Ապրիլ 6ին, տեղի ունեցած է բացումը Նոր գիւղի նոր դաշտին: Բացումը կատարած է Հալէպի առաջնորդը եւ այդ առթիւ խօսած է հայրենաշունչ ճառ մը դաշտը անուանելով «Նաւասարդեան» դաշտ: Արաբական մամուլը այնքան ոգեւորուած է համաժողովրդական այս անհուն խանդավառութենէն, որ հիացում բառը քիչ կը գտնէ, պատկերացնելու համար իր տպաւորութիւնները, եւ զայն կը նկատէ հայ ժողովուրդի ձեռներեցութեան եւ երիտասարդական ուժին մէկ փառաւոր ցուցադրութիւնը:

տեղը կը բռնէին աշխատավարձքի յաւելման պահանջները, բայց քաղաքական նշանախօսքեր ալ պակաս չէին, ինչպէս եւ ուղղակի կամ անուղղակի ակնարկներ ամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ: Քանի մը նմոյշներ.— «Թանգարան» ղրկեցէք զօր. տը Կոլը».— «Իշխանութեան գլուխ հրաւիրել Թորէզը».— «Միութիւն, միութի՛ւն».— «Հաշտութիւն կնքել Հնդկաչինի հետ».— Անկցի՛ ամերիկեան աշխարհակալութիւնը».— «Յաւելո՛ւմ» հա՛ց եւայլն:

Օրուան բանախօսներէն Պ. Պընուա Ֆռաշոն, Աշխատանքի Դաշնակցութեան Բ. ընդհ. քարտուղարը, ազդարարեց թէ միջազգային յետաշրջական հոսանքը հետզհետէ զօրանալով, ուժ կուտայ Ցունաստանի դիկտատուրական իշխանութեան, կը փորձէ խանգարել կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի ժողովրդապետական կառավարութիւնները, թէ այդ հոսանքն էր որ Ֆրանսան զրկեց Ռուրի հանքածուխէն: «Նոյն յետաշրջական ուժերն են որ կը փորձեն արեւմտեան պետութեանց յետադիմական խմբակցութիւն մը կազմել աշխարհակալութեան նպատակներով»: Այս առթիւ ճառախօսը զայրոյթ յայտնեց նախագահ Թրումընի դէմ, ըսելով թէ կ'ուզէ միջամտել ուրիշ պետութեանց ներքին գործերուն: «Մենք չենք մերժեր մերԴաշնակիցներուն տնտեսական օգնութիւնը, մեր աւերակները վերաշինելու եւ մեր վէրքերը կապելու համար, բայց մենք այդ օգնութիւնը կը խնդրենք բարեկամներէ, եւ ոչ թէ տէրերէ»:

Պ. Հէնաֆ, Սէնաւիքաներու Միութեան ընդհ. քարտուղարը, բուռն խօսքեր արտասանեց սեւ շուկայիներու եւ սովարարներու դէմ: Դանիէլ Մայէր (ընկերվարական) յայտարարեց թէ անօգուտ է աշխատավարձքի յաւելումը, եթէ պիտի չաւելնայ բանուորներուն գնելու կարողութիւնը:

Մորիս Թորէզ, որ բաղդատաբար մեղմ էր, նախ պարզեց իր կուսակցութեան տեսակէտները Ռուրի ածխահանքերու, Գերմանիոյ երկարատեւ գրաւման, Չորս Մեծերու համերաշխութեան մասին, յետոյ անցնելով բանուորներու յաւելման պահանջին, յայտարարեց.— «Բանուոր դասակարգը հասկցած է թէ իր շահը կը կայանայ երկրին փրկութեան եւ ոչ թէ քաոսին մէջ որ ֆաշական արկածախնդրութեան մը պիտի առաջնորդէր երկիրը: Բանուորները վճռած են շարունակել իրենց ծրագիրը, բայց կը պահանջեն աւելի արդար վճարում իրենց աշխատանքին»:

★ «Ֆիկառօ» կը գրէ թէ երբ թշնամական կանչեր կ'արձակուէին զօր. տը Կոլի դէմ, կարգ մը օդաչու զօրականներ պատասխանեցին.— «Կեցցէ՛ տը Կոլ», բայց յարձակում կրեցին: Ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ միջամտել, զանոնք պաշտպանելու համար: Պուլվառներուն վրայ ալ քանի մը հարիւր երիտասարդներ թշնամական ցոյց մը կատարեցին ամերիկեան շարժանկարի մը առջեւ, բողոքելով «տոլարի տիրապետութեան դէմ»:

★ Գաւառի մէջ ալ նոյն հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Մայիս 1ը: Թերթերը 100.000 կը հաշուեն Մարսէյլի բազմութիւնը:

375 ԿՐԱՄ ՊԱՀԱՇՈՅ ՄԻՍ պիտի բաժնուի մինչեւ Մայիս 4, Մայիսի DD կտրօնով, .50 կրամ թարմ միս VD, 100 կ. խոզեղէն DA կտրօններով:

ՈՍԿԻՆ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ նորէն: Նափոլէոնը 2400էն 3000 ֆրանքի բարձրացած էր Եչ. օր (սեւ շուկայ):

Ոսկի փարչիկ - Արծաթ ջրիկ

Օփերէթ չորս արար

ՆԵՐԳԱՂԹ

Երգախառն պատկեր, «ԼՈՅՍ» թատերախումբի կողմէ՝ ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆի,

5 Մայիս, Սինէմա Ֆլօրէալ, Գօմոն, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

Կիշէներէն շատ սահմանափակ թուով տոմս կը տրուի: Ուստի այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

Ի ՆՊԱՍՏ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՖՈՆՏԻՆ

Սեբաստահայերու Նահանգային Միութիւնը իր խոստումին համաձայն յառաջ տանելով ի նըպաստ Ներգաղթի հանգանակութիւնը՝ Ներգաղթի կեդր. յանձնաժողովին յանձնեց՝ հարիւր հազար ֆրանք:

Այս առթիւ վարչութիւնը հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր նուիրատու հայրենակիցներուն ինչպէս նաեւ Միութեանս հանգանակիչ յանձնախումբի անդամներուն Տօքթ. Արշակ Պօղոսեանի, Ե. Անտուրեանի, Ժօն Մելիքեանի եւ Նշան Համբարձումեանի որոնք անձնուիրաբար ոչ մէկ ջանք չխնայեցին ձեռնարկին յաջողութեան համար: (Կնիք):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համասեբաստացիական Շինարար Միութեան Գաւառ. ժողովի որոշման համաձայն Ներգաղթի Ֆոնտի յատկացուեցան 200.000 ֆրանք գումարի ի հաշիւ սատացանք, Լիոնի մասնաճիւղի վարչութենէն 40.000 ֆրանք, Տէսինի մասնաճիւղի վարչութենէն 25.000 ֆրանք, (Յ. Զօպանեանի ձեռամբ), Կարտանի մասնաճիւղի վարչութենէն 13.800 ֆրանք: (Կնիք)

1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է 11 Մայիսի կիրակի գիշերը, Salle de Géographie:

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգէ Օր. Աստղիկ Առաքելեան, կ'արտասանէ Օր. Մառի Կառավարենց:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլի «Ռոստոմ» խումբ, չորեքշաբթի օր, 7 Մայիս, ժամը 8ին, Café Noailles:

(Aixի խումբի դասախօսութեան օրը կը յայտարարենք յառաջիկային): Նոյն դասախօսութիւններուն կը հրաւիրուին Կապոյտ Խաչի տիկիններ, սանուհիները, իրենց ընկերները, ինչպէս նաեւ մեր համակիրները:

ՆՈՅՆ ԱՌԹԻՒ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Կը դասախօսէ Կիւրեղ Խրայեան, 137 Paul Bertի սրահին մէջ, 5 Մայիս, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը Մարսէյլի մէջ

Մեծ պատրաստութեամբ եւ Մարսէյլի ու շրջականներու բոլոր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ: ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՊԻՏԻ ՏՕՆՈՒԻ ՄԱՅԻՍ 3ԻՆ, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ; Պրէպան Մարսէյէի սրահին մէջ:

Կը խօսի Տիկ. Ռ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխացած բաժին, մասնակցութեամբ ՇԱՆԹ թատերախումբին: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր եւ ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի (իր 19րդ տարեդարձին առթիւ), 8 Յունիս կիրակի օր ժամը 3ին, Salle Marcelin Berthelotի մէջ, 28bis rue St. Dominique, Paris:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ Մայիս 4ին, կիրակի օր ժամը 3էն 12, Salle Jean Goujon, 8 rue Jean Goujon, գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Եւրոպական պար:

Տոմսերը կը ծախուին, Բալուեան, Հր. Սամուէլ եւ Գարամեան գրատուններ, ինչպէս նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

Լիոնի Ազգ. Եկեղեցւոյ Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ վաստակաւոր ուսուցիչ եւ հրապարակագիր Երուանդ Տէր Անդրէասեանի մահուան երկրորդ տարեդարձին առթիւ, Ս. պատարագիմատուցմամբ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, 4 Մայիս, Լիոնի եկեղեցին, 69 rue Louis Blanc:

Կէս օրէ վերջ ժամը 3ին այց մը պիտի կատարուի իր գերեզմանին վրայ:

Կը հրաւիրուին Լիոնի մշակութային եւ երիտասարդականմիութիւնները եւ իր յիշատակըյարգողները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանի Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը դաշտահանդէս մը կը կազմակերպէ դպրոցին պարտէզներուն մէջ, կիրակի Յունիս 15ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ս. Շամոնէն Սարգիս Քէշապեան կը փնտռէ եղբայրը եւ քոյրերը (մեկ Թերմէջի) որ 1915—16ին Մալաթիոյ որբանոցին հետ դէպի Խարբերդ փոխադրուելէ վերջ, նոյն որբանոցին հետ միասին մեկնած են: Տեղեկութիւն տըւողին մեկ տարեկան «Յառաջ» նուէր: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e
Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ կը տօնուի շաբաթ, Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՑՈՒՑԱԽԵՑԻ

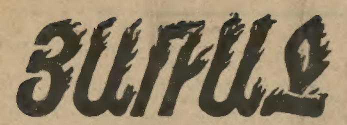
ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր հարց եւ զեկուցում: Նիւթը՝ շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան:

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» եւ Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբերու խառն ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՈՒՍՈՒՄ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

Հայ Լուսաւորչականաց, Հայ Կաթողիկէներու, Հայ Բողոքականաց, Ֆր. Ազգ. Ընդհ. Միութեան (Ճակատ) եւ Նոր Սերունդի դպրոցներու ներկայացուցչական նորակազմ միութիւնը, որ կը կոչուի Ուսումն. Խորհուրդ, իր նպատակն ու ուղղութիւնը բացատրելու համար պիտի տայ հրապարակային հանդէս մը, այսօր շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Etienne Doletի սրահին մէջ: (10 rue Etienne Dolet, 257 rue Boileauի անկիւնը): Պիտի նախագահէ՝ Հայր Գր. Պապեան: Միութեան նպատակը պիտի բացատրէ Պ. Յակոբ Վարժապետեան, պիտի խօսի Փրոֆ. Գ. Խայիկեան, Սասունցի Դաւիթ եւ Հայկ. Նկարագիրը»: Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին խոստմնալից երիտասարդներ եւ պատանիներ: Մուտքը ազատ է:

ՌՈՄԱՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ դասաւանդութիւնները ամէն չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 9ին իրենց ակումբին մէջ, ղեկավարութեամբ Պ. Ս. Պիլալեանի: Իսկ ուրբաթ օրերը մարզանք եւ երգի փորձեր Նոր Սերունդի նորակազմ երգչախումբին համար:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 4 MAI 1947 Կիրակի 4 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5026–Նոր շրջան թիւ 635 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՆՈՐ ԽՕՍՔԵՐ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Այս ո՛րքան կը զբաղիք լեզուական հարցով, մանաւանդ վերջերս։ Գրեթէ ամէն կիրակի․․

— Մեր մտահոգութիւնը միայն լեզուական չէ։ Կը գտնուինք շատ աւելի տխուր, վրդովիչ իրականութեան մը առջեւ։ Անդին թէ ասդին, գրող – բրոցներու բազմութիւն մը իր գլուխն առած կ'երթայ ...

— Ես այնքան ալ սեւ չեմ տեսներ Խ. Հայաստանի մէջ մշակուած լեզուն։ Ա՛յ, օրինակ, բանաստեղծութիւնները ։

— Բուն վէրքն ալ այդ է։ Երբ այնքան սահուն լեզու մը կը գործածեն բանաստեղծութեան եւ ընդհանրապէս գրականութեան մէջ, ինչո՞ւ անճոռնի լաբիւրինթոսի մը, ռուսական աղցանի վերածեր են պետական, լրագրական, գործնական լեզուն ։

— Թերեւս խորհրդային իշխանութիւնն է որ կը պարտադրէ, ուրեմն ստիպուած են համակերպիլ օրէնքին։

— Կարգ մը բառեր իսկապէս պարտադրուած են 1941էն,— Պարտիա (կուսակցութիւն), Ռեվոլիուցիոն (յեղափոխութիւն), Ռեսպուբլիգա (հանրապետութիւն) եւն. իբրեւ թէ գիտական քննութեամբ։ Իսկ միւսնե՞րը։ Փորձէ կարդալ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթն ու ամսագիրը, կամ ուրիշ որեւէ հրատարակութիւն, բուռ բուռ քար ու խիճ որեւէ յօդուածի մէջ։ Բոլորն ալ հետեւանք տգիտութեան, իմաստակութեան, անհոգութեան կամ ծուլութեան ։

— Հետզհետէ կը վարժուին, թերեւս հիներէն սորված են ։

— Ընդհակառակն, շատոնց գլած անցած են հիները։ 1920ին Կովկասէն հեռացած հայրենակիցն անգամ դժուար կը հասկնայ այդ լեզուն։ Կարծես մրցումի ելած են, «ռեվոլիւցիոն ցենդենցներ» կամ «ժուռնալիստական էրուդիցիա» ծախելու համար։

— Ազա՞տ են բառարանին մէջ եղած ․ամէն բառ գործածելու ։

— Եթէ ազատ չեն, այն ատեն ո՞ւր կը մնայ ինքնորոշման իրաւունքը։ Ինչո՞ւ Ազէրին կրնայ «նազըր» կոչել նախարարը, իսկ Երեւանցին կը յամառի «մինիստր» անուանել։ Չի՞ գիտեր որ այդ բառը բազմաթիւ նշանակութիւններ ունի ֆրանսերէնի կամ անգլերէնի մէջ։

— Կ'ըսէիք թէ միայն լեզուական չէ ձեր մտահոգութիւնը։ Ուրիշ ի՞նչ վէրքեր կը տեսնէք։

— Ահա թէ ի՛նչ,— այսպէս բռնի աղճատելով, աղքատացնելով, խառնածին եւ անճանաչելի «գողերէն»ի վերածելով մեր այնքան ճոխ եւ ճկուն մայրենիքը, ի վերջոյ կ'օտարացնեն ոչ միայն լեզուին, այլ եւ ժողովուրդի ոգին։ Ամէն լեզու իր փիլիսոփայութիւնը, զարգացման բնական ընթացքն ունի ։

— Երբ ներգաղթը ծաւալի, նորեկները կ'ազդեն, շատ մը սխալներ կը շտկուին։

— Ընդհակառակն, գացող գրող – բրոցները իրենք են որ կ'ազդուին եւ արդէն իրենց թղթակցութիւններուն մէջ կը հոլովեն օրուան գոհարները ,— «դեպուտատ», «օկրուգ», «պրոբլեմ» , «բազա», «ռասա» եւայլն։ Իսկ այստեղ, Հայկական Արտասահմանի մէջ, բարձրաստիճան կղերականէն մինչեւ գոյնզգոյն դպիրներ փոխանակ հաւաքաբար ըմբռնելու եւ մատնանշելու չարիքը, փոխանակ հակազդելու, կա՛մ սուտ խենդ կը ձեւանան, եւ կամ իրենց կարգին կը քաջալերեն զայն, արտատպելով թութակաբար։ Մինչեւ անգամ թերթեր եւ գիրքեր կը հրատարակեն, գաղութներն ալ վարակելու համար նոյն բարբարոսութեամբ։

— Չէ՞ք ընդունիր որ աւելի կարեւոր հոգեր ունինք այսօր,— հողերու ամբողջացում, ներգաղթ եւայլն։

— Մէկը միւսը չի խանգարեր։ Մնաց որ, չարիքը օրօրոցէն – դպրոցէն կը սկսի։ Քանի այսպէս շարունակուի, այնքան կ'արմատանայ աւերը, դառնալով անդարմանելի։ Այս հարցին մէ՞ջ ալ ձայն չունի Հայկական Արտասահմանը, որ այնքան հասուն բարձրութեան մը հասցուց արեւմտահայ աշխարհաբարը, Եւրոպայի պողոտաներուն կամ Սուրիա–Լիբանանի հիւղաւաններուն մէջ։ Գիտութեան արեւը միայն Երեւանի վրա՞յ կը ծագի։ Ինչո՞ւ պիտի չուզէին օգտուիլ մեր անսպառ գանձարանէն, մեր ճիգերէն, գրական վարուցանէն։ Եւ ինչո՞ւ պիտի անտեսէին Արտասահմանի տեսակէտները, իբրեւ տեսակ մը խստակրօն Միաբանութիւն։

Շ.

Զրոյց Henry Troyatի հետ

Առաջին հանդիպումս տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր, Flammarion գրատունը, ուր գացած էր իր նոր գիրքին՝ «Tant que la Terre durera»ին (Ցորչափ տեւէ երկիրը) ձօները գրելու։ Քանի մը բառ փոխանակելէ վերջ, տեսակցութիւն մը խնդրեցի «Յառաջ»ի անունով։ Սիրայօժար հաւանեցաւ եւ Ուրբաթ առտու ինքզինքս գտայ շքեղ ապարանքի մը մէջ, Place Pereireի մօտերը։

Ո՞վ չէ լսած իր անունը եւ ո՞վ չի գիտեր իր ծագումը (ռուսահայ, Լեւոն Թորոսեան)։ Մանաւանդ 1938էն ի վեր, Henri Troyatի անունը տարածուեցաւ, երբ արժանաբար կը ստանար Goncourtի մրցանակը, իր Araigne վէպին համար (Ոստայն)։ Այս առթիւ էր որ քննադատներ ջերմապէս գնահատեցին իր մաքուր եւ պայծառ ոճը, զայն նմանցնելով Ֆրանսայի ամենամեծ stylisteներու ոճին։ Այս բոլորը անշուշտ որոշ հպարտութիւն կը պատճառեն մեր ժողովուրդին, թէեւ Henri Troyat հազիւ կը յիշէ զայն ...

Տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ իր գրագէտի աշխատանոցին մէջ, ուր տեղաւորուած է շքեղ գրադարան մը։ Սեղանին վրայ լեցուն մոխրամաններ։

— Ո՞ւր ստացած էք ձեր ուսումը ։

— Այստեղ եկած եմ 8 տարեկանիս, յաճախած եմ Lycée Pasteur, անկէ վերջ Իրաւագիտական համալսարանը։

— Ե՞րբ սկսած էք գրել ։

— Գրե՞լ թէ հրատարակել։ Ճիշդ է որ գրելը միշտ շատ կանուխ կը սկսի։ Խնդիրը հրատարակելն է։ Առաջին հրատարակութիւնս վէպ մըն էր, Faux-Jour որ լոյս տեսաւ 1935ին, երբ զինուոր էի։

— Ո՞ր գրական դպրոցը կը նախընտրէք ։

Կը զգայի որ ձախող էր հարցումս։ Պ. Troyat պատասխանեց անմիջապէս ․

— Ոչ մէկը։ Գրագէտին համար էականը իր սեփական դպրոցը շինելն է, առանց որեւէ ազդեցութիւն կրելու։ Կարելի եղածին չափ վերանորոգուիլ, առանց յարմարելու հասարակութեան կամ քննադատի ճաշակին ։

— Որո՞նք են ձեր նախընտրած գրագէտները։

— Ֆրանսացիներէն՝ Սթանտալ, Պալզաք եւ Ֆլոպէր,-հակառակ բոլոր բամբասանքներուն զոր կ'ուղղեն այս վերջինին, Ռուսերէն՝ Տոսթոյեւսքի, որ շատ խոր տպաւորութիւն ձգած է վրաս, Թոլսթոյ, Կոկոլ ։

— Կրնայի՞ք պարզել ձեր ծրագիրը վերջին վէպի մասին, որ, ինչպէս կ'երեւայ, roman-fleuveի մը ծաւալը պիտի ունենայ ։

— Նպատակս ոչ փիլիսոփայական է, ոչ ալ բնազանցական։ Կ'ուզեմ նկարագրել խումբ մը մարդոց կեանքը եւ յեղափոխութիւնները ժամանակի ընթացքին։ Ինչպէս կ'ըսէ գիրքին անունը, բացատրել թէ ցորչափ կեանքը կը տեւէ, պիտի ըլլան պարկեշտ մարդիկ որոնք պիտի ապրին իրենց իտէալով, ուրիշներ որոնք պիտի ենթարկուին փորձութեանց, եւ ուրիշներ որոնք կը մոռնան ապրիլը, օրն ի բուն աշխատելով ։

— Ի՞նչ անմիջական ծրագիր ունիք։

— Գրել այս վէպին շարունակութիւնը։ Ներկայ հատորը կը հասնի մինչեւ 1914։ Երկրորդը պիտի ըլլայ 1914էն մինչեւ 1919։ Նիշերը (notes) ամբողջ ունիմ, բայց գրելը տակաւին քանի մը տարուան գործ է։ Միջանկեալ հաւանական է որ թատերգութիւն մը գրեմ։

— Քանի որ շատ կանուխ հեռացած էք Ռուսաստանէն, ի՞նչպէս կրցած էք ձեր գիրքերուն մէջ այնքան խորապէս ներկայացնել ռուսական կեանքը։

— Նախ կան ծնողքիս յիշատակները, պատմութիւնները որոնցմով ապրած եմ իմ ամբողջ մանկութեան շրջանիս, յետոյ շատ նիւթեր առած եմ ծնողքէս կամ բարեկամներէս։ Երբ գլուխ մը կը վերջացնէի, կը կարդայի անոնց, սրբագրութիւններու համար։ Եւ վերջապէս կարծեմ կայ «ներքին Ռուսաստան մը» որ կրնայ տարբերիլ իրականէն։

— Ի՞նչ կը մտածէք յետպատերազմեան գրականութեան մասին։

— Շատ մտահոգութիւն կը պատճառէ ինծի։ Ինչ որ կը կոչեն littérature engagée եւ actuelle, պարզ reportage է։ Ներկայիս գրագէտը եղած է լրագրող եւ այդ գրուածքները միայն այժմէական արժէք ունենալով շուտ կը կորսուին։ Ծանրակշիռ վիճակ է այս։ Հանրութիւնը եւ գրագէտները կը կորսնցնեն phraseին ճաշակը։ Ոճը կարեւորութիւն չունի։ Հիմա ժողովուրդը մանաւորապէս շլացած է ամերիկեան վէպերով որոնց թարգմանութիւնները շատ տկար են եւ անխնամ։ Այնպէս որ բոլորովին կը մոռնանք լեզուին, ձեւին, ոճին կարեւորութիւնը։

— Ձեր կարծի՞քը վէպի ապագային մասին։

— Միշտ կ'ըսեն թէ վէպը կը մեռնի, կը կորսուի։ Շատ սխալ է, այդպիսի վախ չկայ։ Հիմա Ֆրանսան շատ ազդուած է անգլեւսաքսոն, ամերիկեան վէպէն, բայց այս վերջինին ալ ապագան Ֆրանսական դասական վէպն է, ուրիշ խօսքով պոչը խածնող օձին կը նմանի։ Վէպը միշտ կը մնայ, հակառակ իր անցուցած տագնապներուն։

— Գիտէ՞ք որ ձեր գիրքերէն մասեր թարգմանուած են հայերէնի, Սուրիա–Լիբանանի, Թուրքիոյ, Եգիպտոսի մէջ։ Եթէ ամբողջ գործ մը թարգմանել ուզէինք, ո՞րը կը նախընտրէիք։

— Բնաւ լուր չունէի այդ թարգմանութիւններէն, շատ ուրախ եմ։ Եթէ ամբողջ գիրք մը թարգմանել ուզէիք, պիտի նախընտրէի վերջինը, թէեւ շատ դժուար է, հակառակ պարագային Araigneը կամ Vivierն։

Շնորհակալութեամբ հրաժեշտ առի երիտասարդ գրագէտէն, որ տասը օրէն կը մեկնի Ամերիկա, ուր պիտի մնայ չորս ամիս, տալով զանազան դասախօսութիւններ։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ՞

«ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ Է», Կ'ԸՍԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Իբրեւ հետեւանք համայնավարներու բռնած դիրքին, վարչապետը ուրբաթ օր Ազգ. ժողովին ներկայանալով, ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ։ Ահաւասիկ ամփոփումը․

— «Անցեալ յունուարին, համախորհուրդ Աշխատանքի ընդհ. Դաշնակցութեան եւ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Դաշնակցութեան հետ, որոշուեցաւ աշխատավարձքի որեւէ յաւելում չընել Յուլիս 1էն առաջ։ Կառավարութեան դիրքը չէ փոխուած։ Այն քաղաքականութիւնը զոր ստանձնեց երեք ամիս առաջ, այսօր ալ անհրաժեշտ կը նկատէ երկրին փրկութեան համար. փրկութեան յոյս կայ միայն կարգապահութեան մէջ։ Աշխատավարձքի բարձրացումը յառաջ կը բերէ գիներու բարձրացում, այս է փաստը, մնացեալը ամբողջ սուտ է։ Եթէ գիները ազատ ձգուին, ամէն ինչ խնդրական կը դառնայ։ Նոյն պարագան, եթէ աշխատավարձքերը վերաքննուին։ Այն ատեն դրամին անկումը պիտի ըլլայ շատ արագ եւ անողորմ՝ բոլորին համար։ Եւ աշխատաւոր դասը շատ աւելի պիտի տառապի։ Արդէն իսկ 995 միլիոն տոլար առած ենք Պանք տը Ֆրանսէն, 1946ին, եւ առնուազն 700 միլիոն եւս պիտի առնենք 1947ին։ Եթէ նոր թղթադրամներ հանենք, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր դրամը միջազգային հրապարակներուն վրայ։ Տնտեսական սակարկութիւններէն պիտի անցնինք քաղաքական սակարկութեանց, պիտի կորսնցնենք մեր անկախութիւնը։ Հանրապետութիւնը, որ արդէն վտանգի տակ է, պիտի կրնա՞յ դիմանալ հարուածին, թէ պիտի փլի։

«Պէտք է նկատի առնել նաեւ այս հարցերուն միջազգային երեսը։ Մեր առեւտրական կշիռը բաց ունի եւ ստիպուած ենք ներածումներ կատարել։ Եթէ դրամը փճանայ, այդ ալ պիտի վտանգուի եւ հետեւանքները շատ ծանր պիտի ըլլան պարենաւորման համար։ Հարկ է բարձրաձայն եւ բացորոշապէս ըսել ճշմարտութիւնը ժողովուրդին։ Հանրապետութիւնը անկեղծութեան կարգուսարք մըն է։ Ինչ որ անհրաժեշտ էր երեք ամիս առաջ, անհրաժեշտ է նաեւ այսօր։ Եթէ համաձայն էք, կը շարունակենք մեր գործը, եթէ ոչ թող ուրիշներ ստանձնեն պատասխանատուութիւնը»։

Պ. Ռամատիէի այս վճռական յայտարարութենէն վերջ խօսք առաւ ընկերվարական ներկայացուցիչը, Շարլ Լիւսի, մանաւորապէս շեշտելով. «Դրամին անկումը նախաբանն է ազատութեան կարգուսարքի անկումին»։ Յետոյ իր կատարեալ համաձայնութիւնը յայտնելով Պ. Ռամատիէի, հարցուց համայնավարներուն,— «Պատասխանեցէք, համաձա՞յն էք յունուար 23ի քաղաքականութեան »։

ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ ԸՍԱԻ...

Կարգը եկած էր համայնավարներուն, որոնց ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ, այդ օրը քաշուած էր փոխ նախագահի պաշտօնէն, որպէսզի կարենայ աւելի ազատ խօսիլ։ Պ. Տիւքլօ երկար ճառ մը խօսեցաւ, վկայութեան կանչելով նոյնիսկ... Ս. Գիրքը եւ Պօղոս առաքեալը։ «Երբ տեղ մը հրդեհ կը ծագի, կա՛մ թիէն կ'առնեն հող լեցնելու համար եւ կամ իւղ կը թափեն աւելի արծարծելու համար։ Դուք իւղին շիշը առած էք, մոռնալով Ս. Պօղոսի խօսքը.— «Ո՛վ որ չաշխատիր, չուտեր»։

Յետոյ խստօրէն քննադատելով ընկերվարականները եւ ժողովրդականները, եզրակացուց ․

— «Պէտք չէ յոյս դնել մեր վրայ, քամուած լեմոնի քաղաքականութիւն մը վարելու համար։ Դուք կը պահանջէք որ աշխատաւորները կրեն ձեր քաղաքականութեան մեղքը։ Մենք չենք կրնար դիւրաւ «այո» ըսել »։

Ընկերվարականները բանաձեւ մը առաջար –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

(ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Մեր այսօրուան աշխարհաբարը հարազատ ծնունդն է գրաբարին, մեր ժողովուրդի մեծագոյն հարստութիւնը, մեր ցեղային արժէքները յատկանշող, ժողովրդի հետ ծնած, անոր հետ զարգացած ու ապրած:

Անոր առանձնայատկութիւնները կը ծագին մեր մայր լեզուէն: Ա՛ն է որ կը մեկնէ ներկայի ձեւերն ու կազմութիւնը, կ'ըմբռնէ անոնց ոգին:

Դարերու ընթացքին գրաբարէն ու աշխարհաբարէն ներս են մտած օտար բառեր, շատեր հալեր, յղկուեր, հայացուեր են, մեր լեզուն դարձնելով աւելի ուժեղ, աւելի ճկուն, աւելի հարուստ ու քաղցրալուր:

Նոր ժամանակներու մէջ ալ ներածուած են օտար բառեր, շատեր սակայն դուրս նետուած են ու պէտք է նետուին, ինչպէս դէշ խոտեր, հայ լեզուի բուրաստանէն:

Հակառակ սփիւռքի ճիգին, մեր ոսկեղնիկ լեզուն ենթարկուած է օտար ազդեցութիւններու: Ասիկա աչքի կը զարնէ եթէ ակնարկ մը նետենք կարգ մը երկիրներու մէջ լոյս տեսնող հայ մամուլին վրայ:

Եթէ արեւմտահայ լեզուն իր ժողովուրդին հետ մնացած ըլլար իր հայրենի երկրին մէջ, անտարակոյս հետզհետէ պիտի մաքրուէր իր անհարազատ տարրերէն եւ իր բնական հունը գտնէր: Մինչեւ Համաշխարհային Առաջին Պատերազմը մեր արդի աշխարհաբարը կատարեց նմանը չտեսնուած զարգացում մը, հաստատուած մայր լեզուի դարաւոր կոճղին վրայ, արձակեց առոյգ ճիւղեր: Գաւառի եւ Պոլսոյ գրական մշակները անոր տուին խնամք եւ ստեղծեցին արեւմտահայ լեզուի յատուկ նուրբ ճաշակ: Պակսած բառերու եւ նոր գաղափարներու համար կերտուեցան նոր բառեր, որոնց իբրեւ հում ատաղձ ծառայեցին հայերէնի հին արմատները:

Համբակ, անճարակ եւ տգէտ գրողներու ստեղծած կամ ներմուծած բառերն ու բացատրութիւնները հող չգտան հայ լեզուի պարտէզին մէջ:

Եթէ տակաւին օտար բառեր կը գործածուին արդի հայերէնի մէջ, պատճառն այն է որ յաճախ օտար սովորութիւններ կամ առարկաներ նշանակող բառեր ըլլալով՝ դժուար է անոնց ընթացիկ հայերէնը կերտել եւ ընդհանրացնել, մանաւանդ որ վերջիններին համար կը պակսի հայկական բնաշխարհը իր լեզուական ու աշխարհագրական միութիւնով:

Յոյն եւ լատին արմատներէ կազմուած գիտական բառերու հայացումն երբեմն շատ աւելի դիւրին է եղած, քան օտար ժողովուրդի մը յատուկ առարկայ մը ներկայացնող բառի մը հայացումը:

Շատ մը գիտական բառերու հայերէնը կերտուած եւ արդէն իսկ այսօրուան մեր աշխարհաբարին ինչքը դարձած են: Ժամանակը եւ գործածութիւնը այդ բառերը շատերուն սեփականութիւնը դարձուցած են:

Որովհետեւ մեր աշխարհաբարը հարազատ ծնունդն է մեր հին լեզուին, ուրեմն անոր ամէն մէկ բառը ունի իր պատմութիւնը, ապրած է իր ուրոյն կեանքը, անցած իւրայատուկ զարգացման փուլերէ: Այս պատճառաւ ալ ներելի չէ,— ինչպէս ոմանք կը փորձեն — փոխել անոր խոնարհման ու հոլովման ձեւերը եւ կամ ուղղագրութիւնը:

Իմ կարծիքով, լաւ կ'ըլլար որ անխախտ պահէինք հայ լեզուական օրէնքները ու քերականութիւնը, ոճերն ու ասութիւնները, ընդդէմ օտար ազդեցութիւններու:

Առնենք, օրինակի համար, հոլովման ձեւերը: Ինչպէս դիտել կուտայ հանգուցեալ Ն. Ադոնց, գրաբարը ունի հոլովման իր գլխաւոր ձեւերը.

բան, բան ի
գլուխ, գլխ ոյ
որդի, որդ ւոյ
հաւ, հաւ ու
գառն, գառ ան

Մեր աշխարհաբարը պարզացուցած է եւ տակաւին կը ձգտի պարզացնել հոլովման այս ձեւերը, մամուլը կը քաջալերէ այս ձգտումը.— Ի ով հոլովման ձեւը հետզհետէ կ'իւրացնէ միւս ձեւերը (փոխանակ գլխոյ, գլխի, հաւու, հաւի եւայլն):

Ն. Ադոնց կ'առաջարկէր որ հայ գրողը եւ քերականագէտը միջամտէր լեզուի այս տեսակ պարզացման դէմ: Արդարեւ միահոլովդրութիւնը եթէ գրելու որոշ դիւրութիւն կ'ընծայէ, միւս կողմէ տաղտկալի միօրինակութիւն մը կը ստեղծէ, աննպաստ լեզուի նուագային ներդաշնակութեան:

Մեր գրողներէն շատեր տրամադիր են լեզուական պարզացումին, առանց մտածելու որ ատով մեր լեզուն է որ կ'աղքատացնեն:

Առնենք լեզուի պարզացման ուրիշ օրինակ մը, ՈՐ յարաբերական դերանունի հարցը: Մեր լեզուն հարուստ է այդ դերանունին հոլովման ձեւերով, որ, զոր, զորս, որոնք եւայլն:

Թուրքերէնը, որ աղքատ լեզու մըն է, չունի այս հոլովեալ ձեւերը: Ֆրանսերէնն ալ, բաղդատմամբ լատիներէնի՝ նոր լեզու մը, պարզացուցած է հոլովները: Մինչ գերմաներէնը, աւելի հարուստ քան Ֆրանսերէնը, պահած է զանոնք:

Ափսոս չէ՞ որ մեր աշխարհաբարը, հարազատ ծնունդ մեր դասական հայերէնին, հետեւի աղքատ լեզուներու օրինակին, վտարէ դերանունին հոլովեալ ձեւերը: Օրինակի համար, փոխանակ ըսելու ճիշդ ձեւով — «այն տղաքը, որոնք դպրոց գացին», ըսէ՝ «այն տղաքը, որ դպրոց գացին», յարաբերական դերանունը՝ (տէր բային՝) եզակի, բայը՝ յոգնակի: Փոխանակ ըսելու — «այն պտուղը զոր կերայ, ուղիղ ձեւի, ըսէ՝ «այն պտուղը, որ կերայ» սխալ ձեւը:

Չեմ գիտեր թէ ե՛րբ եւ ինչո՛ւ պարզացման գլանը մինչեւ այստեղ է հասած. կը կարծեմ թէ ասիկա ծնունդ առած է աշխարհաբարի սկզբնական շրջանին, երբ նոր լեզուի ջատագովները կ'ուզէին ընթացիկ լեզուէն վտարել ամէն ինչ որ գրաբար կը հոտէր: Լեզուի պարզացման կուսակիցները բոլորովին չեն յաջողած սակայն եւ բարեբախտաբար մինչեւ այսօր տակաւին շատ մը գրողներ կը հետեւին գրաբարեան ձեւերուն:

Փափաքելի էր որ այս հարցի մասին իրենց տեսակէտները յայտնէին մեր աշխարհաբարին վրայ գուրգուրացող մշակները:

Դերանունի, բայի, խնդիրի համաձայնութեան քերականական ընդհանուր օրէնքները ընդունելով՝ մեր լեզուն կը դառնայ աւելի հարազատ եւ հաւատարիմ իր ծագումին, կը գտնէ արտայայտութեան ճշդագոյն եւ տրամաբանական ձեւը:

Փափաքելի է որ լեզուական հարցի մէջ քալենք պահպանողական յառաջդիմութեամբ մը, պահելով ոչ միայն մեր ուղղագրութիւնը, այլեւ լեզուական եւ քերականական օրէնքներն ու կանոնները: Թող չտանք որ գեղագէտներ, ըստ իրենց ճաշակին փոխեն կամ պարզացնեն հայերէնի ընդունուած ձեւերն ու հոլովները:

Ինչպէս բնութեան մէջ օրէնքներու առընթեր գոյութիւն ունին բացառութիւններ կամ շեղումներ, նոյնպէս ալ լեզուի մէջ կրնան գոյութիւն ունենալ զարտուղութիւններ եւ պէտք է պահել զանոնք: Առանց անոնց կարելի չէ դատել ու ճանչնալ այն հոսանքներն ու այն բարբառները, որոնք դարերու ընթացքին հայերէնի մէջ մտած, լուծուած ու թողած են իրենց հետքերը, նման տարբեր ակունքներէ բխած աղբիւրներու, որոնք իրարու կը խառնուին, ամէն մէկը բերելով իր ուրոյն լուծոյթը, իր համն ու հոտը:

Վերացնել հայերէնի զարտուղութիւնները, կը նշանակէ զրկել լեզուն իր սեփական երանգէն, իր գեղեցիկ պէսպիսութիւններէն:

Գրաբարի մէջ կը գտնենք յաճախ այնպիսի յաջող արտայայտութեան ձեւեր, որոնք կատարելութիւններ են եւ որոնց վրայ կը հիանան աշխարհի ամէնէն հարուստ լեզուն խօսող ազգերը:

Գրաբարէն մինչեւ արդի հայերէնը, ի՜նչ ճամբաներ կտրած է մեր լեզուն, ի՜նչ ապրումներ, ի՜նչ աւերներ ու արշաւանքներ տեսած, ամէն մէկէն բառ մը, յիշատակ մը պահելով իր մէջ:

Գալով մեր հարուստ գաւառաբարբառներուն, անոնք ալ, ամէն մէկը բառ մը, ոճ մը կամ ասութիւն մը տուած է մեր լեզուին եւ տակաւին կրնար տալ, եթէ բունաւեր եղած չըլլար մեր հայրենի աշխարհը:

Տակաւին մինչեւ այսօր մեր գաւառաբարբառներէն շատերը չեն հաւաքուած եւ ուսումնասիրուած: Ով գիտէ այդ բարբառներու մէջ քանի քանի բառեր ու ասութիւններ պիտի գտնէինք մեր հնագոյն հայ եւ նախահայ լեզուներէն, քանի քանի բառեր պիտի բացատրուէին անոնցմով, եթէ միայն կարելի ըլլար ամբողջացնել մեր գաւառիկ բարբառներու ուսումնասիրութիւնը:

Ո՞ր լեզուն ունի հայերէնի ճոխութիւնը, որ ըլլայ այնքան պատմական, որքան կենդանի, այնքան հին, որ իր մէջ բովանդակէ մնացորդները կորսուած ցեղերու, անոնց աւանդութիւններուն եւ հաւատալիքներուն, որ իր մէջ պահած ըլլայ առաջաւոր Արեւելքի եկող գացող ժողովուրդներու, նախահայկական շրջանի հին ժողովուրդներէն մինչեւ իրանական, արաբական եւ սելճուկեան թուրք ու թաթար ցեղերու հետքերը:

Ի՜նչ հարուստ գետին բանահաւաքին համար, եւ ի՜նչ գրաւիչ աշխատանք լեզուաբանին համար, մեր գրաբարն ու աշխարհաբարը, որոնց հաւատարիմ պահապանը ու հաւատաւոր մշակը պէտք է ըլլայ սփիւռքի գրողը:

ՎԱՂԱՐՇ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Փիղն ու չնիկը

Արեւկայ կէս օր էր: Շուկայի առուերում մի անկիւնում ուժասպառ ընկած էր Գամփռը՝ թմրապատ աչքերով եւ մորթը բզկտուած: Նա թաթերի մէջտեղում սեղմած ունէր մի կտոր լպրծուն ոսկոր, զոր յուլօրէն կրծում էր եւ ընդհատ – ընդհատ մրմռում՝ ասես մէկի վրայ բարկացած:

Գամփռի անտրժագրգիռ շարժումներին ուշադիր հետեւում էր նրա դիմաց կկզած չնիկը՝ թուքը ծամելով:

Գամփռը մի քանի անգամ եւս ոսկորը իր լորձնածոր լայն երախում աջից – ձախ եւ ձախից աջ տալով լմլմեց, լմլմեց, բան չհասկացաւ եւ զայրացած մի կողմ շպրտեց: Չնիկը, որ լքած ոսկորը տեսնելով ցնցուեց ողջ մարմնով ու ուզեց մի ոստումով յափշտակել զայն՝ նկատելով Գամփռի ճպռոտ աչքերը զայրոյթի արիւնով լցուած՝ չհամարձակեցաւ, ու մնաց իր տեղում մեխուած, ասես կրակի վրայ, հայեացքը մերթ ոսկորին եւ մերթ Գամփռին յառած...

×

— Փի՛ղը գալիս է՛, փի՛ղը, փի՛ղը... Աղաղակում էին իրար անցած մանուկներն ու վազում դէպի շուկայի մեծ փողոցը:

Աղմուկը տարածւում էր ամէն կողմ, մանելով փողոցից փողոց, տնից տուն: Մարդիկ մի պահ թողած իրենց գործը՝ փութացին փողոց դուրս գալ:

— Փի՛ղը, փի՛ղը գալիս է՛... Հեռաւոր փողոցներում դեռ լսւում էին վազվզող մանուկների կանչերը:

Մարդկային մի հեղեղ եռում էր մայթերի վրայ: Մի անզուսպ հետաքրքրութիւն փողոց էր թափել ծեր թէ մանուկ:

Ահա եւ փիղը, ծանրաբարոյ, յաղթանդամ եւ քայլերը համաչափ:

Ժողովուրդը զարմանքից, թէ հետաքրքրութիւնից՝ ակնապիշ հետեւում էր հսկայի կշռուած ու հաստատ գնացքին:

Փողոցի երթեւեկը դադարեց մի պահ, կեանքը կանգ էր առել ասես: Միայն փիղն էր յոգնաբեկ ու մռայլ շարունակում իր համաչափ ընթացքը՝ իր հետ տանելով իր վրայ յառած բիւրաւոր աչքեր: Ամէնքը լուռ էին:

— Հա՛ֆ, հա՛ֆ, հաֆ,— Լռութիւնն ընդհատեց չնիկը՝ որսալով շատերի ուշադրութիւնն ու զայրոյթը:

— Ձայնդ կտրիր, անտէր, յոխորտաց մի ծերուկ, ձեռնափայտն սպառնագին բարձրացնելով չնիկի վրայ:

Ծերուկի սպառնանքից խոյս տալով՝ չնիկը հազիւ շունչն առաւ իր բարեկամ Գամփռի մօտ:

Հսկան բոլորովին անտարբեր, շարունակում էր իր յաղթական երթը:

Չնիկը խորին երկիւղածութեամբ շուրջն էր դիտում: Յանկարծ նկատեց իր տիրոջը, ոգեւորութիւնից, թէ երկիւղից վերսկսաւ իր հաֆ, հաֆը եւ խելակորոյս նետուեց դէպի փիղը, բայց մի երկու ոստիւն չարած՝ կանգ առաւ ու մի պահ նայեց պատկառելի հսկային:

Փիղն անդեդեւ քայլում էր յառաջ, յառաջ:

— Հը՛մ, հը՛մ, այդ ինչ ես ուզում անել բարեկամ,— մռլտաց Գամփռը, գլուխը թաթերի վերայից կէս բարձրացնելով:

— Հա՛ֆ, հա՛ֆ, հա՛ֆ, ուզում եմ վախեցնել,— յետ առաջ ցատկոտելով բարբաջեց չնիկը:

— Վախեցնե՞լ... ողորմելի — Հասկանո՞ւմ ես արածդ, տրտնջաց Գամփռը:

— Այո, այո, կը վախեցնեմ: Ինքը չի զգայ, գոնէ մարդիկ կը տեսնե՞ն...

— Գլուխ մի ցաւացնի, բարկութիւնից մռնչաց Գամփռը, ժանգոտած եւ ազդու մի ձայնով:

— Իսկ իմ տէ՞րը, դէթ նա կը հաւատա՞յ...

— Ո՛չ քո տէրը, ո՛չ էլ մէկ ուրիշ ապուշը...

Չնիկը փղին ուզում է վախեցնե՛լ... այո՞...

— Իմ տէ՞րը. ոչ, իմ տէրը բարի է, նա կը հաւատայ, յուսահատ շշնջաց չնիկն ու մօտեցաւ՝ նստեց Գամփռի կողքին:

— Բարի՛, դեռ մահակի հարուածներ չես կերել...

— Դո՞ւք ինչու էք դժգոհ իմ տիրոջից:

— Իսկ ինձ ո՞վ է այս օրին հասցրել, եթէ ոչ քո տէրը:

— Մի՞թէ, իսկ ինչի՞ համար:

— Ոչնչի: Աչքին լաւ չերեւացիր եւ վերջացած է ամէն բարեկամութիւն...

— Իմ բարի տիրոջից... չեմ ուզում հաւատալ...

— Դեռ չոյելու շրջան ես ապրում, դրանից է: Բայց կ'անցնի: Երբ տարիքոտ դառնաս եւ խելահաս, կ'իմանաս ու կը տեսնես ամէն ինչ...

Իմ վիճակը տես եւ քեզ խղճա, բարեկամ:

Փողոցը դատարկուել էր արդէն:

Հեռացող փղին հետեւում էին մանուկները՝ մեծ հարայ – հրոցով:

Գամփռն անշարժ պառկած էր պատի շուաքում: Նա երբեմն գլխի ցնցումներով երկար ականջներն էր թափահարում ճխլած աչքերին նստած ճանճերը հեռացնելու համար: Իսկ չնիկը նոյն անհանգիստ վիճակում՝ նայում էր Գամփռի վրայ ու խորհում: Սրտում պողած կասկածի փոքրիկ բիծը ծաւալւում էր հետզհետէ:

Նրա մէջ մերթ խօսում էր բնազդ դարձած կոյր մոլեռանդութիւնը եւ մերթ՝ տակաւ առ տակաւ յարութիւն առնող տրամաբանութիւնը:

Ամէն անգամ Գամփռի վրայ նայելիս կասկա-

ՌՈՒՍՏԱՄ ԾԻԾԱՂ

Մայիսականը

Նոր բա՞ն Արեւէն վար: Չկա՛յ, չկայ :

Մայիս 1 կը տօնեն — Մարքսի աւետարանը այսպէս հրամայած է, հոս Եւրոպայի մէջ, բոլոր անոնք, որ իրենց ճակտի քրտինքով կ'արդարաւորեն ձրիակերներու դրամարկղները:

Մենք, մեր պզտիկ տարիքին, լուր չունէանք Մարքսի, Լէնինի գոյութենէն: Մեր քաղաքը երբեք այցելած չէր ոչ Լէնինը, ոչ Մարքսը եւ ոչ իր կապիտալահալած պատգամաբերքը :

Բայց եւ այնպէս, առանց գիտնալու, մայիսասպաշտ ենք եղած: Առտուն կանուխ, արեւածագէն առաջ, երբ տակաւին աստղերը, Արեւի բացակայութենէն օգտուելով, իրենց չարաճճի աչուկները կը պլպլացնէին մեր գլխուն վերեւ.— Ով կ'ըսէ թէ ես ալ բանաստեղծի շնորհ չունիմ!!.— Մամիկս կ'արթնցնէր մեզ եւ ճլըլալէն ճամբայ կ'ինայինք ամբողջ ընտանեօք, գետեզերքները երթալու եւ Մայիս 1ի կաթը խմելու հոն, կանաչ խոտերուն վրայ՝ դիմաւորելով Արեւ հայրիկին զարթօնքը…

Օ՛, ինչ ուրախութիւն, ի՛նչ հրճուանք էր : Նոյն օրը ազատ էինք: Քերականի մէջէն «աշխատողականաց», «բարեխօսականաց», «ճգնաւորականաց»ները հեգելու կամ Հեգարանէն «երանեալ» կակազելու չարչարանքէն: Մեր փաքրոնները կամ կապիտալիստները՝ մեր վարժապետներն էին:

Բնութեան ծոցն էր մեր հաւաքավայրը: Ծառերուն տակ եւ վազուն ջուրերու եզերքը:

Ոչ թռուցիկներ կը ցրուէինք եւ ոչ պատերը կը ծեփէինք խոշոր յայտարարութիւններով՝ հրաւէր կարդալու համար մեր ընկերներուն: Զունէինք մեծ բեմախօսներ, հռետորներ, օրուան նշանակութիւնը բացատրող՝ պայթուցիկ նախադասութիւններով, մրիժագռռ արտայայտութիւններով :

Սէնտիքաները լոզունգներ չէին պարտադրեր մեզի՝ գոց ընելու համար:

Երբ աւելի յառաջդիմեցինք, դպրոցի տղաքը բոլորս միասին կ'ելլէինք մայիսեան տօնը փառաբանելու: Շարքով կը քալէինք՝ վարժապետներուն կամ վարժուհիներուն հսկողութեան եւ չանթահարիչ նայուածքին տակ, երգելով « Պառաւը այծ մ'ունէր, փոքրիկ սիրուն այծ»ը կամ «Նապաստակն աղուորիկ»ը :

Քանի զարգացանք, ու Եւրոպայի մօտեցանք՝ « Մայիս 1»ը պարտադրութիւն դարձաւ : Կաթի չիչերուն փոխանորդեցին գինին ու մարդու արիւ-

ծի սեւ բիծը ուռչում էր, տարածւում, համակելով ողջ էութիւնը: Նայում էր եւ անհետացող հսկայի ետեւից՝ միշտ աչքի առաջ ունենալով նրա պատկառելի մեծութիւնը: Եւ այդ բոլորին որպէս արձագանգ՝ նրա ականջներում դեռ երկար - երկար ղօղանջում էին «իմ վիճակը տես եւ քեզ խղճա» բառերը:

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ԾՈՎՈՒՆ ԱՌՋԵՒ

Եկուր քեզ երգեմ, սիրեմ ու շոյեմ
Ժայռերուն խորքին բոցակիզօստ ծով.
Գարունն զմրուխտ է ցաներ կուրծքիդ դէմ.
Քընարս ու հոգիս թող լուսնեան քեզմով:

Իջիր ներսըդիս. արիւնիս մէջէն
Թող սահին ջուրերդ բաշերը հովին.
Այնքան չքնաղ ես, լոյծ եւ տարօրէն՝
Որ ինձ կը թըւիս մերթ աղջիկ, մերթ կին:

Մարմինդ է աղուոր, պարարտ եւ կայտառ,
Ջերթ Օպանէլի երգած Վէնիւսին.
Սրտիս խորունկէն վարդ ու խունկ կ'այրին,
Ի տես կողերուդ շարժումին անճառ:

Լոյսը կը վառի, կը՛ յորդի վըրադ,
Վըրադ իմ սիրտն է կայմերն իր տեղած.
Ախ, այս ի՜նչ աղուոր գարուն է անզայտ.
Հորիզոններուն ջահերն են վառուած:

Աւազին վըրայ ճերմակ աղջիկներ,
Որոնք սիրուն են մեխակի նըման.
Գարունն անոնց հետ խաղի է ինկեր.
Այս ո՛րքան արեւ ափերուն վըրան:

Խիճերուն մէջէն կ'անցնին մեղմօրէն
Սիւզին գրկին մէջ քակուո՛ղ մրմունջներ.
Ալիքներուն մէջ երգեր են իջեր,
Որոնք մերթ ուրախ եւ մերթ տրտում են:

Բեհեզի նըման սիւզն է հաճելի,
Համբոյրի նըման ջուրերն են մաքուր.
Եկուր, իմ հոգիս, նստինք կողք կողքի,
Մեր յուզումին մէջ երջանիկ եւ լուռ:

Վենետիկ, 1947

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՄՐԱՊԵԱՆ

նը: Այծի կամ Նապաստակի երգերուն յաջորդեց բռունցքի եւ ռումբի փառաբանութիւնը:

Մեզի ըսուեցաւ: Ասոնք են որ պիտի առաջնորդեն մարդկութիւնը դէպի երջանկութիւն եւ խաղաղութիւն …

Նոր է որ կը հասկնանք թէ մենք, բռնութեան եւ թշուառութեան զոհերն ենք եղած այն անուշ օրերուն …

Շէն մնայ Մոսկուան, ձայնատարով եւ լրագիրներով, ամբողջ աշխարհի կը հաղորդէ մայիսեան տօնի առթիւ արտասանելի եւ երգելի կտորները՝ վարժուհիներն ու միւսիւները ազատելով երգեր կամ արտասանելի ոտանաւորներ յօրինելու տաղտուկէն :

Ցառաջդիմութեան շնորհիւ, մեր մամիկին յաջորդեց վարժապետ ու վարժուհին, եւ այսօր, այս վերջինները իրենց տեղը տուած են կուսակցապետին կամ մարզուած ճառադրօղներուն …

Եւ այս կերպով, ազատութիւնն ու երջանկութիւնը, տոտիկ - տոտիկ կը հասնին մեր դռներուն առջեւ:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ԽԼԵԱԿՆԵՐ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

Գօզաղլեանի շրջանի (Եոզկատ) Ուզունլու գիւղէն հայուհի մը կը գրէ իր եղբօրը (Մշակ, 28 մարտ).—

«Վարլըդ վէրկիսի»ն (Ունեւորութեան տուրք) չկարենալ վճարելնուս համար, ամուսինս Յակոբը բանտ նետեցին եւ հազար ու մէկ տանջանքի ու ծեծի ենթարկելէ ետք՝ իր անկենդան դիակը յանձնեցին ինծի: Տասր հոգիով թաղեցինք զինքը հայկական գերեզմաննոցին մէջ, որուն քարերն անգամ յափշտակած են Թուրքերը: Տիկին Թագուհին իր ծոցէն ակնածանքով հանեց ժամագիրք մը ու կարդաց: Յետոյ բոլորս միաբերան «Հայր մեր»ը փսփսացինք ու տուն վերադարձանք արցունքոտ աչքերով :

Ես որպէս ժառանգորդ, մեծահարուստ Ճէպէճեան գերդաստանին՝ կառավարութեան յանձնեցի երկյարկանի փառաւոր տունս ու դրախտանման այգի - պարտէզս: Ահա ունեւորութեան տուրքին վճարումս.— ամուսինս ու մեր բովանդակ հարստութիւնը… Մեր տան մէջ կը բնակի միւտիւրը: Ամէն անգամ որ մեր տան առջեւէն կ'անցնիմ, սիրտս կը փղձկի : Երբեմնի հազար տուննոց Ուզունլուի մէջ մնացած են մօտ քառասուն տուննոց հայ խլեակներ: Քու ճանչցած հին սերունդէն ոչ մէկը մնացած է. իսկ նոր սերունդը բացարձակապէս թրքանալու վտանգին ենթարկուած է: Ուզունլուի երեք եկեղեցիները,— Ս. Խաչ, Ս. Գր. Լուսաւորիչ եւ Ս. Աստուածածին, բոլորն ալ կիսաքանդ վիճակի մէջ են: Անոնց գմբէթներուն վըրայ բուեր կը թառին եւ թռչունները տարիներէ ի վեր իրենց բոյները կը շինեն: Գրեթէ երեսուն տարիէ ի վեր ոչ ժամ տեսած եւ ոչ ալ ժամերգութիւն լսած ենք: Հոգեկան մխիթարութեան ծարաւի ենք: Շրջակայ գիւղերէն՝ երբեմնի հայաբնակ երկու հազար տուննոց Զաթ գիւղը, այժմ ունի մէկ հայ ընտանիք: Իյտէլլի յիսուն հայ տուն: Գօզաղլեան 60, Ռումտիկլին 40, Գարազայա մէկ տուն :

ՀԱՅԱԳԷՏ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԸ ՄԱՀԸ

Հռոմի Քահանայապետական Ս. Գրքի Հաստատութեան մէջ իբրեւ կարգաւոր ուսուցչապետ դասախօսող Աւգոստինոս Մերք, վախճանած է նոյն հաստատութեան մէջ: Ծնած էր Գերմանիոյ Ախեն քաղաքը 1869ին: Հռոմի համալսարանին մէջ կ'ուսանի փիլիսոփայական եւ աստուածաբանական ճիւղերը: Կը ճամբորդէ Ս. Երկիր, ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար: Ան իր գրութիւններով մեծապէս նպաստած է Հայագիտութեան, մասնաւորաբար Նոր Կտակարանի ուսումնասիրութեան, հայ մատենագրութեան նիւթերը օգտագործելով : Համգուցեալը օգտագործած է Հայր Զօհրապեանի երկասիրութիւնը, Լազարեան ճեմարանի եւ Էջմիածնի Լուսատիպ աւետարանները, Բրիտ. Թանգարանի, Փարիզի Ազգ. Մատենադարանին հայերէն ձեռագիրները եւն.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԳԵՂԻՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

Եթէ ան ողջ ըլլար՝ միեւնոյնն է, այնքան վրաղած պիտի ըլլար իր բանուորական թերթով որ Ամերիկայի երկնաթռիչ խմբագրատունէն վար պիտի չիջնէր գրածիս կարեւորութիւն տալու համար: Որովհետեւ մեր գիւղի վարժապետը հեղինակաւոր, ու ծայրայեղ գաղափարներու յամեցած դրօշակիր՝ եւ տօնական օրերու լուսաւոր աստղ՝ չատոնց, մէկ ծայրէն միւսը լուացնող ամբողջութիւն՝ մոռացութեան վիրապը նետած էր իր անցեալն ու մեր Գիւղը՝ որուն յիշատակները գրի առնելու մանկական գաղափարս՝ իմ հանգիստը խռոված է, ճիշդ նոյն նուիրական փիղերուն պէս որոնք մեռնելու մօտ դէպի հաւաքական գերեզմանոցը կ'ուղղուին, ապաշխարող ուխտաւորներու նման: Բայց գիւղը նկարագրել առանց մեր վարժապետին՝ չահեկանութեան կէսը վճացնել ըսել է ճիշդ առանց ձիու կառք նստելու կը նմանի :

Եթէ ան մեռած է, վստահ եմ որ անդին ալ բացառիկ տեղ ունի, եւ օր մը մեզ դիմաւորելու պիտի գայ՝ ապահով անկիւն մը առաջնորդելու համար, շնորհիւ իր արտակարգ կարողութիւններուն : Ուրեմն անոնք որ ականջալութենէն չեն ուզեր զրկուիլ, պարտաւոր են հաղորդակից ըլլալ սերունդէ սերունդ տեւող իր այս բարեմասնութիւններուն, վստահ ըլլալով որ պակասը ինք կը լրացնէ մեր յաջող կեանքի վայելքին մէջ : Թող խօսուի իր մասին որչափ որ կ'ուզէք, բայց ոչ ոք ինծի չափ կը ճանչնայ զինքը:

Պզտիկ շնորհ չէր պատուհան պատուհանի դիմաց ունենալ անոր հետ: Ես նոյնիսկ հաչուով կը շնչէի եւ միայն գիշերուան խաւարին մէջ ազատօրէն մեր պատշգամը կ'ելլէի եւ ընկնաւորի պէս Բարունկանց Արուժ աղբօրմէն տըրված՝ յիշոցներու տոպրակը կը բանայի տմլորական նախերգանքով մը: Մինչ մեր վարժապետը գիշերուան խոր լռութեան վարագոյրը ծուիկ ծուիկ կ'ընէր իր երգեհոնով: Անոր պէս՝ երաժշտութեան մէջ հնարագէտ — ոչ մէկ տեղ կար, վստահ եմ, եւ ի՛նչ երգեր սորված ենք իրմէն :

Զա՞ն, ոչինչ, բոլորս ալ ունէինք: Ժամն ու դուրսը, գիւղ մը գիւղով երգել գիտէինք, եւ ինչ երգեր: Երբ Ամիրխանեց Մարտիրոսը, տանիքին վրայէն կ'երգէր, ձորերը բերնէ բերան իրար կ'անցնէին: Անդիէն Ազամը, «Սո՛ւրբ Սո՛ւրբ» կ'աղօթէր եւ բոլոր սուրբերը, նահատակները ժամուն տանիքը կը թառէին, եւ Աստուածամայրը սեղանէն վար կ'իջնէր իր որդւոյն տառապանքը մոռնալով: Եղբայրս Գեւորգը արեւոտ բլուրի մը վրայէն երբ ձեռքը ականջին կը դնէր՝ Ալիքպաշայ լեռը գլուխը կը հակէր անոր ունկնդիր: Մեր Անոնիկը երբ պար կը քաշէր երգելով, յաջորդ օրը ոտխակներու ձագերը որբ կը մնային իրենց նախանձոտ ծնողքներուն անշարժ թեւերուն տակ:Հետեւաբար վարժապետին երգելու մասին խօսիլ եւ ոչ թէ իր երաժշտական եւ այլ հնարքներուն, պարզապէս պզտիկցնել պիտի ըլլար զինքը :

Երգը ինչ էր որ մեր գիւղին մէջ, խնոցի հարողը իր երգն ունէր, որուն ձայնէն կարագի հատիկները խնոցիէն կարմիր հողէ փորէն դուրս կ'ելլէին, իրար հրմշտկելով սպիտակ վարդերու փունջով: Կենդանիները կաթը կը գլմնային առանց երգի: Պտուղները խակ կը մնային: Ցորենները կը պառկէին: Այգիները ազոխ կը մնային : Աղբիւրները գետնի տակ եղանակի մը ետեւէն ճամբայ կը փոխէին: Քաղուորներու ձայներէն արտերը կը մերկանային: Կալերը երգապնակներու կը փոխէին: Լծկանները կը մոռնային իրենց յոգնութիւնը : Արեւը նոյնիսկ ամառը եօթը տարի կանգ կ'առնէր եւ չէր ձանձրանար լսելէ հօտաղին երգերը, երգը անդապահին, երգերն հարսանեաց : Քարաղաց աղջիկներու երգերն հապա ո՞ր մէկը որ մէկը, ձա՛յն, ձա՛յն, ձա՛յն:

Բայց մեր վարժապե՞տը, օրեր ու օրեր իր գործիքին ստեղնաշարին մատնահարելով անոր գաղտնիքը կարդացած լմնցած էր: Ամէն մէկ ստեղին՝ ոչխարի ակռայի նմանող այդ փղոսկորներուն վրայ— գրելով երգի մը հատուածը նօթայի տեղ անշուշտ, նօթան ի՞նչ է, ուտելի՞ք է: Բայց ան ատոր պէտք չունէր: Այդ արտակարգ գործիքը որ շատ չէր հրապուրեր մեզ, նուէր ստացած էր իրենց յաճախ հիւր եկող տէրութեան մարդոցմէ, խնջոյքները փառաւորելու համար:

Իր հայրը գիւղին մեծ աղան էր: Իրենք տնով թիւրիմացութեամբ մեր գիւղը ծնած էին մեզ կառավարելու համար անշուշտ, ինք, վարժապետ հայրը անպաշտօն գիւղապետ և մեր հաշւոյն ամէն օր տօնախմբութիւն կար իրենց տունը, շունն ու գէլը հաւաքած իրենց գլխուն: Հօրեղբայր մըն ալ ունէր նշանաւոր Ջրիգող, ժամուն ու տէրտէրին փորձանքը: Վա՛յ թէ գիր մը սխալ կարդացուէր, եթէ իր դրաբար հայհոյութիւնները չբաւէին, տակի խշտեակը դէպի դասը կը նետէր, եւ սասնկ բաներով պատճառ եղած էր որ հայրս բնաւ ժամ չզայ :

Ամէն բան բացառիկ էր այս տանը մէջ, կ'ըսեմ չէք հաւատար: Անոնց բակը «շունն դուռը չէր ճանչնար» միայն իրենք սաղեր ունէին որոնք հասնողին վրայ կը յարձակէին խածնելով: Այդպէս էր մեր դրացի վարժապետին տունը: Հապա ի՞նչ: Արտասովորեր պոմպայէ մը աւելի գանձութիւն էր ան, մեր գլխուն, մանաւանդ դպրոցին մէջ:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

(1)

կեցին, որ վստահութիւն կը յայտնէ, կառավարութեան: Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի այսօր, կիրակի: Համայնավարները պիտի մերժեն վստահութեան քուէ տալ, բայց միեւնոյն ատեն չեն ուզեր հրաժարիլ դահլիճէն: Եթէ պնդեն այս վերջին կէտին վրայ, դահլիճը պիտի հրաժարի: Վերջին պահուն Պ. Ռամատիէ անգամ մը եւս յիշեցուց թէ «հանրապետութիւնը վտանգի տակ է»: Ընկերվարականները վտանգաւոր գտնելով կառավարութիւն մը առանց համայնավարներու, կը ջանան միջին ճամբայ մը գտնել:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Մինչ այս մինչ այն, օրէ օր կը չէչտուի պարենաւորման տագնապը: Աժէնի մէջ (հարաւ-արեւմտեան Ֆրանսա) խանութպաններ յարձակեցան Տնտեսական Հակակշռի յանձնաժողովի գրասենեակին վրայ, կոտրեցին հեռաձայնի թելերը եւ փողոց նետեցին պաշտօնաթուղթերը, իբրեւ բողոք պարենաւորման սեղմումներու դէմ:

Հացի, «պիսքոթ»ի եւայլն վաճառումը արգիլուած է Սէնի, Սէն է Ուազի եւ Սէն է Մառնի նահանգներուն մէջ, կիրակի օրերը, սկսելով այսօրուընէ (4 Մայիս): Բայց, նկատի առնելով որ յարտարարութիւնը ծայրը ծայրի եղած է, այս առտու բացառաբար հացագործները արտօնուած են ծախելու շաբաթ օր եփուած հացը: Միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի շաբաթ օրուան արտադրութիւնը կրկնապատկուի:

Դրամատուններու պաշտօնեաները որոշած էին գործադուլ հռչակել շաբաթ օր, Փարիզի մէջ: Կառավարութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որուն համաձայն Ֆրանսայի բոլոր դրամատունները պիտի փակուին, մինչեւ որ կարգադրուի յաւելուածական արձակուրդի խնդիրը:

Հազարաւոր բժիշկներ «վարչական գործադուլ» հռչակեցին մէկ ժամուան համար, մերժելով ստորագրել զանազան պաշտօնաթուղթեր:

Ռընոյի բանուորները ժողով գումարելով, 8000ի դէմ 11.300 ձայնով որոշեցին շարունակել գործադուլը: Հազար բանուորներ ձեռնպահ մնացին: Ռոնի շրջանէն Մոռնանի հողագործները բաւականաչափ ցորեն յանձնած ըլլալով, նահանգապետը որոշեց այդ գիւղախումբին բնակիչները զրկել հացի բաշխումէն, 32 օրուան համար: Քաղաքապետութիւնը որոշեց հրաժարիլ, եթէ այս ծրագիրը գործադրուի:

Ամերիկեան նաւարաժինը Պոլսոյ մէջ

Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժինը Պոլսոյ ջուրերը հասաւ ուրբաթ օր եւ խարիսխ նետեց Վոսփորի մէջ: Թրքական մարտանաւերը թնդանօթի համազարկով ողջունեցին հիւրերը: Նաւաբաժնին գլուխը անցած էր «Լէյթ» օդանաւակիրը, (27.000 թոն), իր տեսակին մէջ առաջինը որ կ'անցնի Տարտանէլէն: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ գիւղացիները կը ծափահարէին նեղուցին երկու ափերէն:

Նաւաբաժնին այցելութիւնը պիտի տեւէ հինգ օր եւ Թուրքիոյ կողմէ կը համարուի ցոյց մը ամերիկայի բարեկամութեան որուն այնքան կը կարօտին: Միջերկրականի ամերիկեան նաւային ուժերուն հրամանատարը իր ջերմ գոհունակութիւնը յայտնեց Թուրքիա գալուն առթիւ, «Ազգ մը որ այսքան ջերմ հիւրընկալութեամբ եւ փոխադարձ վստահութեամբ կ'ընդունի մեզ»:

Միեւնոյն օրը Պիրէոս հասաւ ամերիկեան «Փրովիտէնս» յածանաւը, որ ունի 10.000 թոն տարողութիւն եւ որ նոյնպէս պիտի մնայ հինգ օր: Նախապէս Կրետէ կը գտնուէր: Ուրիշ ամերիկեան յածանաւ մը Սելանիկ գնաց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը որոշեց քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Պաղեստին, հակառակ Արաբներու բողոքին: Այս վերջինները կը պահանջեն անմիջապէս անկախութիւն հռչակել: Ընդհ. ժողովը 15ի դէմ 24 ձայնով մերժեց անկախութեան պահանջը: Տասը պետութիւններ ձեռնպահ մնացին:

ՎԱԼԱՆՍԻ հայրենակիցներէն Պ. Յակոբ Թէրզեանի երեք տարեկան մանչ զաւակը բեռնակառքի մը տակ մնալով, գլուխը կը ջախջախուի: Մահը վայրկենական կ'ըլլայ: Արկածը պատահած է Գուրվառ Վոպանի հրապարակին մօտ, այն տեղ ուր 1944 Օգոստոս 15ին ռմբակոծութեան, 53 Հայեր նահատակուեցան:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ապստամբներու դէմ կատարուած գործողութիւնները սաստկագոյն աստիճանին հասած են, Մակեդոնիայէն (ձախէր) մինչեւ Պելոպոնէս (աջէր): Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, ժողովրդական բանակէն 600 հոգի գրաւած են Աստրոս քաղաքը, (Պելոպոնէս):

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը մերժեց Խ. Միութեան առաջարկը, սովետ-իրանեան օդանաւային ընկերութիւն մը կազմելու մասին:

1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է 11 Մայիսի կիրակի գիշերը, Salle de Géographie:

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգէ Օր. Աստղիկ Առաքելեան, կ'արտասանեն Օր. Մառի Կառավարենց եւ Պ. Զօհրապ Մուրատեան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլի «Ռոստոմ» խումբ, չորեքշաբթի օր, 7 Մայիս, ժամը 8ին, Café Noailles:

(Aixի խումբի դասախօսութեան օրը կը յայտարարենք յառաջիկային): Նոյն դասախօսութիւններուն կը հրաւիրուին Կապոյտ Խաչի մեկենասները, սանուհիները, իրենց ընկերները, ինչպէս նաեւ մեր համակիրները:

ՆՈՑՆ ԱՌԹԻՒ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Կը դասախօսէ Կիւրեղ Խրայեան, 137 Paul Bertի սրահին մէջ, 5 Մայիս, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարահանդէսը

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ Մայիս 4ին, կիրակի օր ժամը 3էն 12, Salle Jean Goujon, 8 rue Jean Goujon, գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ: Եւրոպական պար:

Տոմսերը կը ծախուին, Բալուեան, Հր. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները, ինչպէս նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Ոսկի փարչիկ - Արծաթ ջրիկ

Օփերէթ չորս արար

ՆԵՐԳԱԼԻԹ

Երգախառն պատկեր, «ԼՈՅՍ» թատերախումբի կողմէ՝ ղեկավարութեամբ ՏԻԿԻՆ Ռ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆԻ.

5 Մայիս, Սինէմա Ֆլօրէալ, Գօմոն, երեկոյեան ժամը 8.30ին:

Սթրազպուրկէն Պ. Յովհաննէս Քարուկեան կը փնտռէ իր ազգականըլեւոն Տէր Պօղոսեան (Հաւարիկ ծնած Տէր Աստուր քահանայ Տէր Պօղոսեանի զաւակը: Տեղեկացնել Oh. Karoukianի, 46 Allée de la Robrtsau, Strasbourg, B. R.:

ՔՈԼՈՄԲԷՆ Օր. Սիմոնեան արժանացած է առաջին մրցանակի, յաջողութեամբ անցուցած ըլլալով դեղագործական քննութիւնները:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային միութեան վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ իր անդամներէն Պ. Արմենակ Կիւրեղեան հրաժարած ըլլալով, ընդհ. ժողովը միաձայնութեամբ իր տեղը նշանակած է Պ. Երուանդ Անսուրեանը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Աւետ. եկեղեցին կը ծանուցանէ թէ՝ հարիւրամեակի հանդիսաւորութիւնը պիտի կրկնուի այս անգամ միայն Ֆրանսերէն, այսօր, կիրակի օր կէս օրէ վերջ ժամը 17.30ին, 15 rue Grignan, Ֆրանսական Աւետ. Տաճարին մէջ: Կը մասնակցի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյ «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ իր խմբապետին, Պ. Վարդան Սարգսեանի:

ՌԱՎԷՆՍՊՐՈՒՔԻ ԴԺՈԽՔԻՆ պահապաններէն երեք կիներ, 26, 60 եւ 35 տարեկան, կախուեցան ուրբաթ օր Համպուրկի մօտ: Չորրորդ մահապարտ կնոջ պատիժը յետաձգուեցաւ, չերխական հղատակ ըլլալով: Շաբաթ օր ալ կախուեցան հինգ մահապարտ այրեր, իբրեւ պատասխանատու հազարաւոր կիներու մահուան:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ մը տեղի ունեցաւ Իտալիոյ Սահմանադիր ժողովին մէջ, աջերու եւ ձախերու միջեւ, Սիկիլիոյ դէպքերուն առթիւ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ֆրանսական շրջանին հրամանատարութիւնը որոշեց ընդհ. ներում շնորհել այն Գերմաններուն որ ծնած են 1919 Յունուար 1էն վերջը: Այլեւս նկատի պիտի չառնուին անոնց քաղաքական յանցանքները:

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻՆ Պերլին մտնելուն երկրորդ տարեդարձը տօնուեցաւ մեծ շուքով: Ինչպէս կը յիշուի, այս բանակին մաս կը կազմէր նաեւ հայկական զօրաբաժին մը, որ մեծ քաջութեամբ կռուած էր Թամանէն մինչեւ Գերմանիոյ մայրաքաղաքը:

60.000 ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ հասան Ստորին Աւստրիա, զօրաշարժեր կատարելու համար: Հրամանատարութիւնը պահանջեց անմիջապէս ուտելիք ճարել գիւղացիներուն, ինչպէս եւ անոնց կիներուն եւ զաւակներուն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ կը տօնուի շաբաթ, Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս:

ԼԻՈՆԻ մէջ Մայիս 31ին, Շաբաթ իրիկուն:

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ Մայիս 24ին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր հարց եւ զեկուցում: Նիւթը՝ շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ Միութեան դասախօսութիւնը 2 rue Philippe de Girardի Երիտասարդաց սրահին մէջ, Բշ. 5 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8ին: Դասախօս ելեկտրագէտ Պ. Ա. Պատաքեան, Նիւթ՝ Հիւլէականութիւնը ռատիոյէն մինչեւ հիւլէական ռումբը:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ

Մայիս 18, իրիկուան ժամը 4էն 12, Escalier face le 49 Ave. Simon Bolivar, Parc des Buttes-Chaumont, Pavillon Public օդասուն սրահին մէջ: Իջնել métro Pyrénées կամ Buttes-Chaumont, հանրակառք GE 26:

Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Լիլ), Պ. Ա. Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Արամ Աւագեան խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝ ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԳԱԼԵՆԻԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Յունիս 15, Մարսէյլ, Յունիս 15, Մարսէյլ,
Յունիս 15, Մարսէյլ, Յունիս 15, Մարսէյլ,
Յունիս 15, Մարսէյլ, Յունիս 15, Մարսէյլ,

Սփիւռքի գեղարուեստական կեանքին մէջ նախընթաց չունեցող հոգեկան վայելքի օր մը՝

ՅՈՒՆԻՍ 15, ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլաբնակ Հայուն սիրտը մեր ազգային արժէքներու նոր յայտնութեանց առջեւ հպարտութեամբ պիտի տրոփէ այդ օր՝

ՅՈՒՆԻՍ 15, ՄԱՐՍԷՅԼ

Նկատի առէք Յունիս 15ի կիրակին, Մարսէյլ:

Մանրամասնութիւնները «Յառաջ»ի յաջորդական թիւերուն մէջ:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 6 MAI 1947 Երեքշաբթի 6 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5027-Նոր շրջան թիւ 636 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ամերիկեան նաւաբաժնին ժամանումէն օրեր առաջ, Պոլսոյ եւ Անգարայի թերթերը աւետաբեր լուրեր կը հրատարակէին: Միեւնոյն ատեն խորհրդածութիւններ, ուր իրար խառնուած են ուրախութիւնը եւ զանազան մտահոգութիւններ :

Նախ աւետաբեր լուրերը.—

Բանակցութիւններ սկսած են կառավարութեան եւ Անգարայի ամերիկեան դեսպանին միջեւ, տրամադրուելիք վարկերու մասին: Արժանահաւատ աղբիւրներու համաձայն, Ամերիկացիները պիտի ձեռնարկեն զանազան ճամբաներու շինութեան: Կ'ըսուի թէ ռազմական պիտոյքը ձրի պիտի տրուի:

Լոնտոնի «Նիւզ Քրոնիքլ» թերթին տեղեկութեանց համաձայն, Իսմէթ Ինէօնիւ ամերիկեան վարկերը պիտի գործածէ բանակը արդիացնելու եւ ռազմավարական ճամբաներ շինելու Կովկասէն մինչեւ պուլկարական սահմանները:

«Սօն Թէլէկրաֆ» ցնծութեամբ արձանագրելով Նախագահ Թրումընի առաջարկած օժանդակութեան վաւերացումը Ծերակոյտին կողմէ, կը յայտարարէ.

— «Այս պարագաներուն տակ, Ամերիկայի որոշումը դէպի արեւմուտք եւ դէպի Նեղուցները ուղղուած յարձակումի մը առաջքը կ'առնէ եւ կը շղթայակապէ Ռուսիան: Անգլիոյ զինակցութենէն վերջ Թուրքիա-այլեւս ապահոված է նաեւ Ամերիկայի օժանդակութիւնը, ինչ որ զինքը վերջնապէս կ'ազատէ յարձակումի մը պարագային առանձին մնալու հաւանականութենէն»:

Արդ, ուրիշ թերթեր նոյն գոհունակութեամբ արձանագրելով այս կարգի լուրերը, այնքան ալ պայծառ չեն տեսներ հեռանկարը:

Այսպէս, «Թանին»ի խմբագրապետը, Հիւսէյին Ճահիտ բացէ ի բաց կը պահանջէ որ շահակից պետութիւնները [illegible] մաններուն ապահովութիւնը :

Այս առաջարկը Ամերիկայի մէջ ալ թելադրուած է ծերակուտականի մը կողմէ, որ վերջերս Թուրքիա գացած էր:

Ամերիկացի ծերակուտականին տեսութեամբ, այդ երաշխաւորութիւնը պէտք է ստանձնեն Ամերիկա եւ ... Խ. Միութիւնը :

Թուրք հրապարակագիրը աւելի ընդլայնելով այս տեսութիւնը, կը բացատրէ թէ ամերիկեան օժանդակութիւնը, ռազմական պիտոյքներու հայթայթումը, երկաթուղիներու շինութիւնը «բաւական չեն Թուրքիան ազատելու այն ծանր զոհողութիւններէն որոնց տակ ճնշուած է ան»:

Հիւսէյին Ճահիտ այնքան ալ միամիտ չէ որ հաւատայ թէ Ռուսիա պիտի հաւանի երաշխաւորել Թուրքիոյ սահմանները, Ամերիկայի հետ: «Այդ պարագային Ռուսիա հրաժարած պիտի ըլլար Նեղուցներու եւ մեր արեւելեան նահանգներուն մասին դրուած հողային պահանջներէն»:

Ուրեմն, «պէտք է Թուրքիոյ սահմանները երաշխաւորել առանց Ռուսիոյ մասնակցութեան»:

— «Որպէսզի կարելի ըլլայ Թուրքիան պաշտպանել արտաքին յարձակումի մը դէմ, ամէն բանէ առաջ պէտք է արար աշխարհի հասկցնել թէ Թուրքիա երբեք առանձին պիտի չմնայ»:

Թուրք խմբագրին կարծիքով, այս քաղաքականութեան կը հետեւին Անգլիան եւ Ամերիկան, ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ բոլոր ժողովրդավար երկիրներու հանդէպ :

— «Այս կերպով միայն կարելի է կասեցնել յարձակման հակամէտ բոլշեւիկներու ձեռքերն ու ոտքերը եւ բռնադատել որ հանգիստ կենան»:

Ինչպէս կը տեսնէք, Թուրքերը իրենց ամբողջ յոյսը դրած են անգլեւսաքսոն պետութեանց վրայ, փրկուելու համար ռուսական մղձաւանջէն: Եւ բնականաբար կը հրճուին, հիմա որ ամերիկեան մարտանաւերը խարիսխ նետած են Վոսփորի ջուրերուն մէջ:

Անցեալ տարի Ամերիկացիները զրահաւոր մը յատկացուցին, Պոլիս փոխադրելու համար Ուաշինկթընի Թուրք դեսպանին մարմինը: Ցետոյ Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժինը այցելեց Իզմիր: Եւ ահաւասիկ երրորդ ցոյցը:

Անգլիացիներն ալ ետ չեն մնար: Վերջերս խումբ մը երեսփոխաններ այցելեցին Պոլիս եւ Անգարա, ջերմապէս խրախուսելով Թուրքերը: Այս առթիւ աւետեցին թէ յունիսին անգլ. նաւաբաժին մը պիտի այցելէ Պոլիս:

Շ.

Կատարեալ մշուշ, ինչպէս երէկ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՋՐՈՅՑ՝ ՋՐՈՅՑԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ

Խմբագիրը.— Դարձեալ կը պնդե՞ս թէ Նորդաղթի երկու լիազօրները Փարիզ հասած են, բայց լուրը գաղտնի կը պահեն:

Լրաբերը.— Ահաւասիկ վկայ մը եւս, այս անգամ Իսիէն, որ կը պատմէ թէ լիազօրները դեսպանատուն իջած են, թէ առաջին առթիւ պիտի փոխադրուին բազմազաւակ ընտանիքները եւ զինուորցուները: Այդ լուրերը ես ալ հաղորդեցի, բայց դուք զանց առիք:

Խ.— Գիտեմ, Ալֆորվիլէն ալ վկայութիւն բերին: Այնքան վստահութիւն յայտնեցիր լուրին վաւերականութեան մասին որ «վերապահութեամբ»ը ջնջեցինք:

Լ.— Ի՞նչ մեղքս պահեմ, որեւէ կասկած չունէի ինծի պատմողին վրայ, մանաւանդ որ թուղթ «ճակատական» էր: Կը կարծէի թէ դուք արդէն գիտէիք :

Խ.— Ի՞նչ պատճառ կրնար ըլլալ գաղտնի պահելու այսքան կարեւոր լուր մը, երբ հազար կտոր կ'ըլլան, զարմանազան աւետիսներ հաղորդելու համար :

Լ.— Անսկիզբին գաղտնիքները ոչ դուն գիտես, եւ ոչ ալ ես, վարագոյրը երբ որ բացուի...

Խ. Գոնէ երկու լիազօրներուն անունները իմանայիր :

Լ.— Եթէ այդ ալ ըսէին, այլ եւս ի՞նչ գաղտնիք մնացած կ'ըլլար: Ամէն պարագայի մէջ, ես հաւատալով բարեկամիս, ուզեցի մխիթարել անոնք որ անցագրի կը սպասեն ամիսներէ ի վեր :

Խ.— Այդ մխիթարութեան համար ոչ բաղ կը պակսի, ոչ ալ սագ, դիմացի աւազանին մէջ: Ուրիշ ատեն «յառաջդիմական»ի մը հետ գինի խմէ, Նարտ կամ «պլօթ» խաղա, բայց «Հայաստանասիրական» խօսք – խորաթան կարճ կապէ:

ՎԱՀԷ

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Արտաւազդ արք. Լոնտոն մեկնեցաւ, եկեղեցական գործերով եւ Նորդաղթի հանգամանակութեամբ զբաղելու համար:

ՖՐԱՆՍԱ ՄԷԿ ԱՄԻՍ ԱՌԱՋ պիտի ստանայ Ամերիկայէն գալիք ցորենը: Ոչ միայն Մայիսի մնացորդը, այլեւ Յունիսի բաժինը եւ յաւելուածական բեռը, համագումար 82.000 թոն Ֆրանսա պիտի հասնին Մայիսի վերջը, այնպէս որ կացութիւնը մեծապէս պիտի բարուոքի: Բայց կարելի չէ աւելցնել հացի բաժնեչափը: Ամէն միջոց ձեռք պիտի առնուի, որպէսզի գիւղացիները կարենան ստանալ բոլոր տեսակ սերմնցուները, հոկտեմբերին եւ նոյեմբերին :

ՄԱՐՍԷԼ ՏԷԱ անցեալ մարտին խնդրագիր մը ուղղելով, արտօնութիւն ուզած է Կիպրոս մտնելու, համաձայն Եգիպտոսէն հասած հեռագրի մը: Ոստիկանութիւնը մերժած է եւ քննութիւն կը կատարէ, կասկածելով թէ մահապարտ փախստական արդէն Կիպրոս կը գտնուի: Անգլիոյ գաղութային Նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ լուր չունի այս անցուդարձէն :

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պէվին տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ երեսփ. ժողովին, Մոսկուայի խորհրդաժողովին աշխատանքներու մասին: Թէեւ ժողովը ձախողեցաւ, բայց Պ. Պէվին գոհ կ'երեւայ ձեռք բերուած արդիւնքէն: Իր ամենամեծ ցաւը այն է որ համաձայնութիւն չգոյացաւ քառանդամ դաշինքի մասին, ապահովելու համար Գերմանիոյ զինաթափութիւնը: Պէվին այս անյաջողութիւնը կը վերագրէ Խ. Միութեան, որ դաշնագրին կնքումը կը կապէր ուրիշ խնդիրներու հետ :

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ պիտի բացուի Մայիս 10ին: Արդէն իսկ արձանագրուած են 8600 ցուցադրողներ: Պիտի տեւէ մինչեւ Մայիս 26: Մուտքը ազատ է կիրակի, 11 Մայիս :

ՏՈԼԱՐԸ, որ վերջերս 170 ֆրանքի իջած էր սեւ շուկային մէջ, 230ի բարձրացաւ շաբաթ օր: «Մասնագէտներ» կ'ըսեն թէ դեռ պիտի բարձրանայ 250ի եւ աւելի, իբրեւ հետեւանք Ֆրանսայի ներքին կացութեան :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ խռովութեանց առթիւ Միացեալ Ազգերու կողմէ Եւրոպա ղրկուած քննիչ յանձնախումբին ալպանացի եւ եուկոսլաւ անդամները հրաժարեցան, նոր անել մը մատնելով աշխատանքները :

Դահլիճը վստահութիւն շահեցաւ 186ի դէմ 360 ձայնով

ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂ

Ազգ. ժողովը բացառիկ նիստ մը գումարեց կիրակի օր, քննելու համար կառավարական տագնապը: Ինչպէս գրած էինք, Պ. Ռամատիէ վստահութեան քուէ պահանջած էր ուրբաթ օր, քանի որ համայնավարները այլեւս համաձայն չէին դահլիճին քաղաքականութեան, մասնաւորապէս տնտեսական գետնի վրայ:

Կիրակի նոր վիճաբանութիւններէ վերջ, Ազգ. ժողովը վստահութիւն շահեցաւ 360 ձայնով ընդդէմ 186ի (համայնավարներ): Ձեռնպահներ ալ կան: Ուրեմն ինքնին դուրս ձգուած կ'ըլլան համայնավար նախարարները: Այս քուէարկութեան վրայ, վարչապետը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, դահլիճը վերակազմելու համար: Ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ Պ. Իվոն Տէլպոս (արմատական), աշխատանքի՝ Պ. Ռոպէր Լաքոսթ (ընկերվարական), փոխ վարչապետ՝ Պ. Թ. Հ. Թէյթժէն (ժողովրդական, փոխան Մորիս Թորէզի), վերաշինութեան՝ Ժիւլ Մոք (ընկերվարական) եւայլն :

Երէկ, երկուշաբթի, նոր դահլիճը ժողով գումարեց, իր աշխատանքները դասաւորելու համար: Կը կարծուի թէ կառավարութեան այս կազմը երկար պիտի չտեւէ: Համայնավարները ուժգնօրէն բողոքելով, լարած են իրենց բոլոր ուժերը :

Մինչ այս մինչ այն, խլրտումները կը շարունակուին Փարիզի թէ գաւառի մէջ, իբրեւ հետեւանք պարենաւորման դժուարութեանց: Բանուորներէն զատ, խանութպաններն ալ դժգոհ են, եւ կը բողոքեն հաստատուած սեղմումներու դէմ: Փարիզի մետաղագործական բանուորներու միութիւնը կը սպառնայ գործադուլ հռչակել իր 300 հազար անդամներով: Ձօր. տը Կոլի կուսակիցները ինչպէս եւ անգլեւսաքսոն քաղաքական շրջանակները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին:

Ամերիկեան նաւաբաժինը Վոսփորի մէջ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՉԷՐ ՊԱՅԹԵՐ ԵԹԷ...

Paris-Presseի Պոլսոյ թղթակիցը շողշողուն բառերով կը նկարագրէ ամերիկեան նաւաբաժնին ժամանումը: «Սթանպուլի աքլորները գիշերն ի բուն երգեցին: Խաբուելով թրքական տարմիղին չ[illegible] մարտանաւերու փարոսներէն, կարծեցին թէ [illegible] Պայապիտի բնակիչները պատուհանները խուժեցին, երբ շչակները կ'աւետէին ժամանումը, բազմութիւնը խռնուեցաւ Կալաթայի եւ Տոլմապաղչէի քարափներուն վրայ, նաւավարները 15 դղրդումով դէպի մարտանաւերը կ'առաջնորդէին փափաքողները: Եէշիլքէօյի առջեւ (Թարապիա) կեցած էր ամերիկեան «Տէյթըն» յածանաւը (14.000 թոն): Մ. Նահանգները թնդանօթի 21 հարուածով ողջունեցին բարեկամ Թուրքիան: «Մտքէս կ'անցնի թէ այս 21 հարուածները տեղ պիտի գտնեն պատմութեան մէջ: Անոնք կը խորհրդանշեն ոչ միայն նաւազներու ողջոյնը ուրիշ նաւազներու, այլ վերջնական կէտը սա տարօրինակ խաղաղութեան, որ ժառանգ մնաց Մոսկուայի խորհրդաժողովէն: Պատերազմի յաղթականներուն դիրքերը արդէն իսկ աշխարհի ուշադրութիւնը գրաւած են թնդանօթի հարուածներով: Աչքերս կը գոցեմ եւ կ'երեւակայեմ թէ վերջին պատերազմը չէր պայթեր, եթէ այսպիսի նաւաբաժին մը երեւար Տանցիկի մէջ, 1939 Օգոստոսին»: «Նավուզ» ալ իր կարգին 21 թնդանօթ արձակեց: (ՅԱՌԱՋ.— 1914ի մեծ պատերազմն ալ չէր պայթեր, գոնէ Թուրքիան պատերազմին չէր մասնակցեր եւ հայ ժողովուրդը չէր կոտորուէր, եթէ ամերիկեան նաւաբաժին մը երեւար Տարտանէլի առջեւ...):

Ամերիկեան երկու թորփիլանաւերը 2900ական թոն տարողութիւն, բայց 42 հանգոյց արագութիւն ունին: Օդանաւակիրը, «Լէյթ», որ մէկ տարի առաջ շինուած է, ունի 82 օդանաւեր: Թղթակիցը կը պատմէ թէ Պոլիս հասնելէ առաջ, Տարտանէլի վերեւ, նաւազները հետեւեալ քարոզը լսեր էին.

— «Դուք բարեկամեցողութեան դեսպաններ էք.... Մենք արժանի ենք սիրուելու մեր անձնական բարեմասնութեանց համար:

Եւ դարձեալ թղթակիցն է որ կը հեգնէ.— «Տօմակալ Ճէնինկսի այս իմաստուն խորհուրդները կը թաւալին ու կը թաւալին քսան տարեկան նաւազներու գլուխներուն մէջ: Այդ խրատներէն ի՞նչ պիտի մնայ իրիկունը, երբ բաժակ բաժէկ վերջ: Ոստիկանական տեղեկագիրները վաղը պիտի պատրաստեն դէպքերու ցուցակը»:

Ամերիկացի հիւրերը մեծ մասով իջած են Բեռա Փալաս եւ Թոքաթլեան, որ այժմ կը կոչուի «Քոնաք», վարձու տրուած ըլլալով Թուրքի մը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ

Եղբայրասպան կռիւները որոնց թատր կը հանդիսանայ Յունաստան աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր, իր վրայ հրաւիրած է մեծ ու փոքր պետութիւններու ուշադրութիւնը։ Ասիկա շատ բնական երեւոյթ մըն է, որովհետեւ իւրաքանչիւր պետութիւն կը դողդղայ իր քաղաքական անկախութեան վրայ։ Այս կռիւներուն մէջ անշուշտ մեծ դեր մը կը կատարեն երկրին աղքատ ու թշուառ վիճակը, ժողովուրդին անօթութիւնն ու տառապանքը։ Բայց նաեւ կան քաղաքական, տնտեսական եւ այլ շարժառիթներ։ Մ. Նահանգներուն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի տրամադրած 400 միլիոն տոլար վարկը (250 միլիոն Յունաստանի) աւելի զօրացուց պայքարը, որ գոյութիւն ունէր անգլեւսաքսոն եւ խորհրդային իշխանութիւններու միջեւ։ Արդարեւ Մ. Նահանգներու Նախագահը երբ կը խնդրէր Խորհրդարանէն վաւերացնել պահանջուած վարկերը յիշեալ պետութիւններուն, Յունաստանի համար ըսաւ թէ այդ վարկերը պիտի սահմանուին նախ օգնելու անօթի ժողովուրդին ու յետոյ պաշտպանելու զայն ահաբեկչական գործունէութեան դէմ։ Իսկ Չըրչիլ յոյն դիմադրականները կ'որակէր «համայնավար ապստամբներ»։ Ուրեմն մարդասիրական նպատակէն աւելի քաղաքական նպատակն է որ կը հետապնդուի։

Ամերիկեան մամուլը լայնօրէն արձագանգ տըւաւ այս վարկին, կատարելով թեր ու դէմ գնահատումներ։ Հակառակ այս բոլորին, սակայն, կը կարծուի թէ ամերիկացի ժողովուրդը հարկ եղած լուսաբանութիւնը չէ ստացած դեռ եւ կը հարցնեն թէ որո՞ւ դէմ կ'ուզեն կռուիլ Յունաստանի մէջ իրենց տրամադրած տոլարներով, ամերիկեան զէնքերով եւ զինուորական մարզիչներով ի պաշտպանութիւն ներկայ կառավարութեան։ Հակառակորդ տարրերը իսկապէս «համայնավար հրոսակներ», «ահաբեկիչներ» եւ կամ «զինեալ փոքրամասնութիւննե՞ր» են։

Ամերիկացի սպայ մը որ պատերազմի ատեն գերմանական գիծերուն ետեւ իբրեւ կցորդ ծառայած է յոյն հրոսակներուն մօտ, եւ երկրին ազատագրումէն ետքն ալ բաւական ժամանակ մնացած է այնտեղ, գրի առած է կարգ մը դէպքեր։ Այդ նիշերը իրենց մանրամասնութեանը մէջ նորութիւն [illegible]

Յունաստանի հրոսակային կազմակերպութիւններէն՝ Էամին մէջ համայնավարներուն թիւը երկու տարի առաջ հազիւ մէկ տասներորդն էր։ Անշուշտ անկէ ի վեր աճած է, իբրեւ հետեւանք նեղութիւններու եւ զրկանքներու։ Բայց դարձեալ փոքրամասնութիւն կը կազմեն համայնավարները։ Այս շարժումը ծնունդ առաւ գերման գրաւման ժամանակ, դրդուած հայրենասիրական նպատակներէ։ Անգլիացիք օգնեցին անոնց, զրկելով սպաներ եւ ռազմանիւթ, խանգարելու համար Գերմաններու հաղորդակցութեան միջոցները, կատարել խափանարար ձեռնարկներ։ Անոնց նշանաւոր գործերէն մէկը եղաւ քանդումը Կարկօփոթամուս կամուրջին, որ Գերմաններուն վեց շաբաթ յետաձգել տուաւ վճռական պահուն երկաթուղիով փոխադրութիւնը՝ ափրիկեան ճակատին վրայ։ Եւ եղաւ ատեն մը որ Գերմանները ստիպուեցան լքել ռազմագիտական կարգ մը դիրքեր ու շրջաններ։ Ահա այդ միջոցին է որ պէտք տեսնուեցաւ տեսակ մը կառավարական իշխանութիւն հաստատել։ Քաղաքական այս կազմակերպութիւնը յետագային կոչուեցաւ Էամ։ Անոր կը մասնակցէին ընկերվարականներ, համայնավարներ, հողագործականներ եւ ուրիշ հոսանքներ։ Էամի զինուորական ճիւղն ալ կոչուեցաւ Էլաս։ Ի վերջոյ «Կառավարական Յանձնախումբ» կոչուած այս խորհուրդը հաստատուեցաւ իր «մայրաքաղաք» Քարփենիսի մէջ, գլխաւորութեամբ անկուսակցական պրոֆ. Ալեքսանդր Սվօլոսի. համայնավարները այս մարմնին մէջ ունէին երկու անդամ։

Այս մարմինը ուզեց իր ներկայացուցիչը ունենալ Գահիրէ ապաստանած դահլիճին մէջ, բայց 1943ին իր ղրկած մարդիկը ընդունելութեան չարժանացան ոչ թագաւորին եւ ոչ ալ վարչապետին կողմէ։ Անգլիացիներն ալ Հիւսիսային Ափրիկէի յաղթութենէն վերջ, դադրեցուցին իրենց զինուորական օժանդակութիւնը եւ իրենց հաշուոյն դիմադրական շարժում մը կազմակերպեցին, Նափոլէոն Զէրվասի հրամանատարութեամբ։ Իր անդամներուն թիւը 10—15 հազարը չանցաւ։ Միեւնոյն ժամանակ Գերմանները Աթէնքի մէջ ստեղծեցին «ապահովութեան գունդ»եր իբր թէ Յունաստանէն վանելու համար համայնավարութիւնը։ Այս գունդերուն զինուորները գերմանական հագուստ կը հագնէին եւ ունէին գերման զէնքեր։ Անոնց պարտականութիւնն էր գիւղերը այրել, սպաննել հայրենասէր Յոյները։ Յետագային այս զինուորները օգտագործուեցան Անգլիացիներու կողմէ, կռուելու համար դիմադրական շարժման ուժերուն դէմ։ Այսօր անոնք կը կազմեն յունական բանակին գլխաւոր տարրը։

Այդ միջոցներուն՝ Միջին Արեւելք կրցած էին փախչիլ 30.000 Յոյներ, գրեթէ ամբողջութեամբ հանրապետականներ եւ դիմադրական շարժման գործակիցներ։ Անոնցմէ կարգ մը բարձրաստիճան սպաներ, Գահիրէ ապաստանած յոյն պատերազմական նախարարէն խնդրեցին դիմադրական ճակատէն ալ ներկայացուցիչներ առնելով, խառն կառավարութիւն մը կազմել։ Սպաները ձերբակալուեցան եւ բանտ առաջնորդուեցան։ Իբր բողոքի արտայայտութիւն՝ զէնքերը վար դնող զինուորներն ու նաւաստիներն ալ Էրիթրէա եւ Բոտէյվա ղրկուեցան։ Մնացեալ 3500ը կազմեցին «լեռնային ջոկատը» եւ ի վերջոյ Աթէնքի մէջ Անգլիացիներուն կողմէ գործածուեցան դիմադրական շարժման դէմ։

Երկրին ազատագրումէն վերջ, Գահիրէի մէջ կազմուեցաւ նոր դահլիճ մը, վարչապետութեամբ հանգուցեալ Վենիզելոսի որդիին՝ Սոփոկլէս Վենիզելոսի, որ անկեղծօրէն աշխատեցաւ խառն կառավարութիւն մը կազմել։ Այս նպատակով ան խորհրդաժողովի հրաւիրեց բոլոր կուսակցութիւնները։ Այս կարգադրութիւնը հաճելի չթուեցաւ Անգլիացիներուն, որոնք ստիպեցին անոր հրաժարիլ եւ նոր վարչապետ մը ընտրեցին, Փափանտրէուի, ղեկավարը քաղաքական փոքր խմբակցութեան մը եւ ուժեղ հակառակորդ մը Էամի։

Երկար եւ տաժանելի խորհրդակցութիւններէ վերջ, 1944 Սեպտեմբերին՝ վերջապէս համաձայնութիւն մը գոյանալով, Էամը հինգ ներկայացուցիչ ունեցաւ 22 անդամներէ բաղկացած դահլիճին մէջ։ Եւ երկու հոսանքներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող եղբայրասպան կռիւին վերջ տրուեցաւ։ Դժբախտաբար զինադադարը երկար չտեւեց եւ Յունաստան այսօր կրկին ռազմադաշտի վերածուած է ու արիւնը կը հոսի։

Այս տարրն է ահա որ կ'ամբաստանուի իբրեւ խռովարար։

Այս բոլորին մէջ մէկ բան պարզ է,— ազդեցութեան պայքար Անգլեւսաքսոններու եւ խորհրդային իշխանութեան միջեւ, յոյն ժողովուրդի արեան գնով։

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

Ձայնին հետ

Ու շարունակեց.

— Հիմա հասկցա՞ր ինչու գիրքը ուզեցի որ գոցես։ Տեսա՞ր որքան հեռու են զգայարանքներդ չափելու համար հրաշքին կրակը։ Երկու բառ ու կը գոցեն գերեզմանաքարը մեր վրայ։ Անգութ են մարդիկ, մանաւանդ մեռելներու հանդէպ։ Զարթօնքի սերունդ...։ Մեզմէ հեռու եռ, ըսի, բայց չըսի՝ օտար։ Որովհետեւ

— Նայէ՛։

Պատուհանիս սեւութեան մէջէն անորոշ պատկեր մը ձեւ առաւ տարտամօրէն, տակաւ լուսաւոր դառնալով։ Դէմք մը — երիտասարդ։

Դանդաղօրէն ան շարունակեց.

— Եկայ այսօր քեզ սա պատկերին բերելու։ Ու՝ խորհուրդին։ Դարը որ մեզ կը բաժնէ փոխած է գրեթէ բոլոր կաղապարները զգալու, մտածելու, մանաւանդ ապրելու։ Սակայն՝ արի՛ւնը...։ Նայէ սա դէմքին — ու ճանչցիր սերունդը որ այնպէս օր մը կեցաւ քեզ նման եւրոպական քաղաքի մը համայնապատկերին դիմաց։ Երիտասարդը ուսանող էր քեզ նման, ու աշխարհ մը եռանդ ու հաւատք հոգւոյն մէջ, եկած լեցուելու Արեւմտեան մշակոյթով։ Լեցուելու եւ յորդելու մինչեւ ամէնէն աննշան խորշը իր հայրենի երկրին։ Ազգի մը աղօթքը դրկած էր զինքը ու ինչքան յո՜յս, ինչքան երա՜զ այն աչքերուն՝ որոնք պղտորեցան երբ անոնք մեկնեցան։ Ըսե՞մ թէ պէտք չունեցանք ուրուականներու, դարձնելու համար մեր հոգիներուն պրիսմակները մեր ժողովուրդին...

— Առաջին սերունդ... Եկան նորերը, ու նորերը, նոյն կրակէն հալածական, կեցան սա պատուհանին առջեւ քեզ նման։ Դիտեցին անոնք ալ սա փարիզեան մայրամուտի ձոյլ գեղեցկութիւնը, որ քաղցր տրտմութեամբ կը լեցնէ շէնքերու մռայլ ընդերքները։ Յետոյ՝ իրիկնամուտը, երբ կը ծորի ամպերէն, նման խունկի լուռ աղօթքին որ կը գրկէ խորանի ծփուն գիծերը կիրամուտքին... Աւելի՞ն — անոնք ալ սարսռացին անծանօթ, գրեթէ անդիմադրելի շշուկներէն, հրաւէրներէն, որոնք արձագանգեցին իրենց միտքերուն, ջիղերուն խորքէն երբ կիսալոյսի դողին տակ իրենց զգայարանքները առին ձայներու, գոյներու, ձեւերու միջէն յուռթ հեւքը քաղաքին որ կը սպասէ իր հեշտանքին...։ Գրականութի՞ւն — բայց ապրում էր սա մեր մէջ, քովն ի վեր այն միւս ապրումին որ զինովցնող, խենդեցնող հրաշքն էր մեր ազգի զարթնումին... Քու ջիղերդ առաջին զգայութեան յաճախանքը ունին միայն...

[illegible]

— Յետոյ՝ Արիւնի Սերունդը...։ Որ անդուլ պոռթկումն էր հայ բազուկին։ Առանց արցունքի, առանց չափի ու մտածման՝ որ դնաց իր առասպելային որքան ճակատագրական գագաթումին։ Յեղափոխութի՛ւն — որքա՞ն կ'անցնի քեզ այդ բառին տակ կազմուած հէքեաթային խռովքէն ու դժոխքէն։ Ո՞վ պիտի տայ քեզ եւ քու սերունդիդ ջիղերուն չա՛փը, կշռելու կի՛րքը, ո՛ւժը, տաղա՛նդը, մանաւանդ կշռելու հաւա՛տքը որ շինեց Մեծարենցի թախիծն ու հայդուկին պողպատը, որ փրփրաց երիտասարդ սերունդներու արեան մէջ մինչեւ այդ դարունը...

Յոգնած, հեռացած, սակայն ձայնը կրկին թափ առաւ.

— 1915ի այդ դարունը հին դարու տաղանդն ու աշխատանքը կործանեց։ Ձգեմ խօսելիք այդ տաւմին վրայ։ Ոչ մէկ բառ՝ որ հարազատ ըլլայ ապրումին ուժգնութեան եւ սարսափին։

— Միա՛յն՝

Լռեց...

Պահ մը ձայնին արձագանգը երերաց շուրջս, յետոյ այդ ալ չկար։ Դանդաղ, շատ դանդաղ, բառերը լեցուցին սենեակս.

— Երիտասա՛րդ։ Արիւնիդ ճամբով քեզ կը կանչեմ քու ազգիդ։ Ճամբով՝ որուն վրայ միայն կրնանք իրար հանդիպիլ ու հասկնալ։ Զարթօնքը երիտասարդներու կերտումն էր։ Երկրորդն ալ երիտասարդներէն պէտք է ըլլայ։ Միայն՝ հաւա՛տք... հաւատք։

— Ուսանող։ Մտքիդ ճամբով քեզ կը կանչեմ քու ազգիդ։ Կործանածը, իբր արժէք ու քանակ, անցեալին է։ Հին քարերը հին տաճարին համար։ Ա՛ռ, ազատօրէն, լայնօրէն ինչ որ Եւրոպան ունի տալիք, սակայն դարձիր քու ժողովուրդիդ։ Գիտեմ, տխուր է պատկերը քու մեծերուդ։ Ու յաճախ կ'ամչնաս Հայ կոչուելուդ, ի տես քու ժողովուրդիդ ղեկավարներուն վիճակին — ոմանք բոպիկ, իրենց հոգիէն ու միտքէն, եւ կամ ներկուած ու ծախուած, քուրջի կտորի մը նման. ուրիշներ, որոնք կը խօսին քու ազգիդ անունով մեծահարուստի յաւիտենական, անկանգնելի միամտութեամբ, երբ միայն իրենց քիթերն են կապը ազգին հետ։ Հայաստա՞նը — մենք մեր երազը սպաննեցինք, հիմա ձեր երազը ձեզ կը սպաննէ...։ Ճակատագիր։ Այս ամէնուն դէմ՝ ուժ եւ հաւատք կը պահանջեմ քեզմէ։ Ու վրէժը Թուրքի՞ն դէմ. կը պահես ոգին, բայց ոչ ձեւը։ Գաղտամ, խրատ չունիմ, բայց յիշէ սա խօսքս...

Ալ տառապանք կար շեշտին հետ երբ խօսեցաւ.

— Պէտք է ապրի այս ազգը։ Ու ապրի՝ իր [illegible]։ Ցարժէր այլ կերպ պահել գոյութիւնը։ Ձախողեցա՞ք — նախ կատարած կ'ըլլաք ձեր պարտականութիւնը հայ ժողովուրդին, ձեր արեան, ձեր լեզուին հանդէպ։ Յետոյ՝ առած կ'ըլլաք մեր եւ ձեր վրէժը ամէն տեսակ Թուրքերէն։ Մանաւանդ վրէ՛ժը Ապրիլեան Նահատակներուն...

Ըսաւ ու գնաց։

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՆՈՐ ՑՈՅՑ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Իզմիրէն կը հաղորդեն Պոլսոյ թուրք թերթերուն (19 Ապրիլ).—

Իզմիրի մէջ, բարձրագոյն ուսանողներու խումբ մը ժողով գումարեց այսօր, կէսօրին, օգտուելով ցերեկուան դադարէն։ Առեւտրական բարձրագոյն վարժարանէն ուսանողներ, հինգական, վեցական խումբերու բաժնուած, խմբուեցան Ճումհուրիէթ հրապարակը, եւ ուրիշ երկսեռ լիսէականներ եւս միացան իրենց։ Ուսանողներէն մին խօսք առաւ եւ ըսաւ.

— Այս հաւաքոյթը կազմակերպած ենք համայնավարութեան դէմ, եւ նախ սկսինք «Ջինճիրլի Հիւրրիյէթ» թերթէն, որ Իսթանպուլէն Իզմիր փախած է։ Այս թերթը բռնապետութիւն կը նկատէր Իսթանպուլի բարձր ուսանողութեան ժողովը որ տեղի ունեցաւ անցեալ Յունուարին, իբր ընդվզումի արտայայտութիւն համայնավարութեան դէմ։ Որքան ամօթալի է այս թերթին գործածած լեզուն, որ կը մեղադրէ համայնավարութեան դէմ բողոքող երիտասարդութիւնը։ Իզմիրի երիտասարդութիւնը չի կրնար լռել համայնավար պոռչտուքներուն դէմ։ «Հիւրրիյէթ» թերթը պէտք է լաւ գիտնայ որ Իզմիրեան երիտասարդութիւնը կրնայ շատ լաւ դաս տալ իրեն»։

Ցուցարար ուսանողներու խումբը հետզհետէ կը ստուարանար։ Երիտասարդ մը պոռաց.— Մեր հայրենիքին մէջ համայնավարական ոգի պիտի չմտնէ, եւ ահաւասիկ «անկցի համայնավարութիւնը» կ'ըսեմ յանուն այս բազմութեան։

Ձայներ բարձրացան.— Անկցի համայնավարութիւնը։

Երիտասարդները ապա դրօշակներ ի ձեռին եւ Աթաթիւրքի նկարները բռնած, բաժնուեցան հրապարակէն, միաբերան արտասանելով «Սավուլուն դըղըլըլար, կէնճլիք կէլիյօր» ոտանաւորը։ Յետոյ

ղացին ուղղակի «Հիւրրիյէթ» թերթին տպարանը, ուր սակայն ոստիկանութիւնը կանխազգուշական միջոցներ ձեռք առած էր: Քանի մը ուսանող սանդուղներէն վեր ելան, կղպուած դուները հրելով բացին եւ մտան տպարան, որ դոց էր այսօր: Հոն գտան «Ջինճիրլի Հիւրրիյէթ» թերթին ծրարները, զորս բզիկ բզիկ ըրին եւ կամ նետեցին պատուհանէն վար, իրենց ընկերներուն, որպէսզի անոնք ալ պատռեն: Երիտասարդները լրագիրները բզկտելէ վերջ «Տաղ պաշընը տիւման ալմըշ» քայլերգը երգեցին:

Յետոյ անցան կառավարչատան հրապարակէն, եւ Քէմէրալթըի մէջ ցրուիչներու ձեռքէն խլեցին «Ջինճիրլի Հիւրրիյէթ» թերթերը, զորս բզիկ բզիկ ըրին: Յետոյ ցրուեցան, Անկախութեան քայլերգը երգելով:

Անկէ զատ, երիտասարդները նամակ մը ձգեցին «Ջինճիրլի Հիւրրիյէթ»ի տպարանը, ազդարարելով որ եթէ տպէ այսուհետեւ այդ թերթը, ամէն պատասխանատուութիւն իրեն պիտի վիճակի:

Կուսակալութիւնը ոեւէ ապօրինութիւն տեսած չէ այս ցոյցին մէջ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԿԵԱՆՔԸ ՂԱԶՈՒԻՆԻ ՄԷՋ (ԻՐԱՆ)

Ղազուինի հայ գաղութը 70—100 տարուան պատմութիւն ունի: Նախապէս հոն հաստատուած են տասը ընտանիքներ: 1945ին կային 300 հայ ընտանիքներ, 1500 հոգի, թիւ մը որ միշտ փոփոխութեան ենթարկուած է: Այժմ կ'ապրին 150 ընտանիքներ, 850 հոգի, որոնց մեծ մասը կը զբաղի մեքենավարութեամբ, գինեգործութեամբ, դեղագործութեամբ եւ ուրիշ աշխատանքներով:

Ղազուինի հարաւակողմը կը գտնուի Ղատիմարադ գիւղը, 30 տուն հայ ընտանիքով: Այս գիւղի բնակիչները 1946ին ամբողջութեամբ Հայաստան մեկնեցան:

Ղազուին սկիզբէն իսկ ունեցած է իր դպրոցն ու եկեղեցին: Դպրոցն ունի գեղեցիկ թատերասրահ մը, իր համեստ բեմական սարքաւորումով: Գրադարան մը 1300 կտոր գիրքերով: Վերջին դէպքերուն հետեւանքով փակուած «Րաֆֆի» դպրոցը վերաբացուած է: Ունի 180 աշակերտներ, տեսուչն է Մ. Աւետիսեան: Իր գլխաւոր եկամուտը կը կազմեն աշակերտներու թոշակները եւ դրամական ձեռնարկներ: Այս տարի դպրոցին նիւթական վիճակը շատ ծանր է, աշակերտներու չքաւորութեան պատճառով:

Նախկին եկեղեցիին հրկիզման հետեւանքով 1936ին բարերար Պ. Յ. Բարսեղեան, ի յիշատակ իր աղջկան՝ կը կառուցանէ գեղեցիկ եկեղեցի մը, դպրոցին կից: Եկեղեցին ու դպրոցը նիւթապէս թէ բարոյապէս աջակցած են իրարու:

Տարիներէ ի վեր Ղազուինի մէջ գործած են Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնն ու Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը, սակայն դպրոցն ու ազգային գործերը ղեկավարողն է եղած եւ շատ կանոնաւորութեամբ՝ Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը: «Թուտեհ» կուսակցութիւնը հիմնուած առեն կարգ մը Հայեր ալ թէեւ միացած են անոր, բայց մեծ մասը անկուսակցական է եւ հեռու քաղաքական պայքարներէ: Այժմ գաղութին կեանքը խաղաղ է:

Ունին «Հայ Երիտ. Ընդհ. Մշակութային Միութիւն», «Մանուկներու Բարեկէր» միութիւն, 30 անդամներով, «Հայ պատանեկան կուլտուրական միութիւն» 40 անդամ, «Հայ Տրամաթիք Սթիւտիա», մարզական խումբեր, եւն.: Անցեալ տարի Հայաստան մեկնեցան 450 հոգի:

ՃԷԶԻՐԷԻ առաջնորդ Խորէն վրդ. Բարոյեան, որ Անթիլիաս մեկնած էր եպիսկոպոսական աստիճան ստանալու համար, վերադարձած է իր Աթոռը՝ Գամըշլի: Իր քաղաք մուտքն ու ընդունելութիւնը եղած է շատ փառաւոր: Մասնաւոր պատուիրակութիւն մը մինչեւ Հասիչէ մեկնած է զինքը դիմաւորելու համար: Գամըշլիէն մինչեւ քանի քիլոմեթր հեռու, Թէլ Մուհամմէտ դիմաւորելու ելած են հայ ժողովուրդի ընտրանին՝ բազմաթիւ ինքնաշարժներով: Յատկապէս զարդարուած ինքնաշարժին մէջ տեղ կը գրաւէին Խորէն եպիսկ. Հայ Կաթ. Գեր. Կիւրեղ Զօհրապեան եւ ասորիներու առաջնորդը: Գամըշլիէն քանի մը քիլոմեթր մնացած, երկու կողմերը շարուած կը սպասէին Հ.Մ.Ը.Մ.ի երէց սկաուտները, որոնք առաջնորդական թափորին կ'ընկերանան շարժանիւներով: Մուխթարներ եւ գիւղացիներ, բոլորն ալ զինուած եւ ձիաւոր կ'ողջունեն առաջնորդը: Քաղաքին առջեւ, թափորը առաջնորդութեամբ հարիւրէ աւելի Հ.Մ.Ը.Մ.ի արիներու եւ նուագախումբի եւ հայ եւ օտար մեծ բազմութեան մը մէջէն անցնելով, «Հրաշափառ»ով մուտք կը գործէ եկեղեցի: Թափորը յետոյ կը շարժի դէպի առաջնորդարան, ուր կանգնուած էին չորս յաղթական կամարներ՝ գեղեցկօրէն զարդարուած: Հոն իրենց բարեմաղթութիւններն ու շնորհաւորութիւնները յայտնելու գացած են տեղին կառավարիչը, ոստիկանապետը, Շէխեր, քիւրտ աղաներ, կառավարական պաշտօնեաներ եւն.: Առաջնորդը զգածուած բառերով իր շնորհակալութիւնն է յայտնած եւ օրհնած ժողովուրդը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ) — Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձն է որ տօնուեցաւ Ապրիլ 22ին կիրակին, Նախաձեռնութեամբ՝ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղին:

Պատարագէն վերջ՝ քահանան եւ ժողովուրդը առաջնորդութեամբ դպրաց դասուն, արարողութեամբ մտան յարակից նորաշէն դպրոց-սրահը, ուր նախապէս առաջնորդուած էր հայ աւետարանական համայնքը գլխաւորութեամբ Պատ. Զ. Պուտաքեանի: Բեմին վրայ սեւերով ծածկուած եւ ծաղիկներով զարդարուած մահարձմր շրջանակուած էր Ա. Ահարոնեանի պատմական խօսքերով.— «Այնքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք»: Ոտնկայս եւ երկիւղածութեամբ լսուեցաւ կրօնական պաշտամունքը, որմէ վերջ, յանուն Կապոյտ Խաչի խօսեցաւ ընկերուհի Քիպրիթճեան յուզելով բոլորը: Խորապէս ազդուած մեր մեծ մեռելներու յիշատակէն, խօսեցաւ իր լաւագոյն ճառերէն մէկը ներշնչելով մեզի յարգանքի եւ յոյսի հաւատամքը:

Օրուան պատշաճ արտասանութիւն մը ըրաւ Նոր Սերունդէն Օր. Մարի Պօյաճեան: Մեներգեց Տիկին Աղաւնի Տէր Վարդանեան «Սեւ Խաւարը», Կապոյտ Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղին կողմէ Տիկին Տէօքմէճեան կարդաց գրաւոր ուղերձ մը: Յետոյ խօսեցաւ Պատ. Պուտաքեան, որուն այնքան հմտալից ճառը կ'արժէր նոյնութեամբ արտագրել եթէ հնարաւորութիւններ չպակսէին: Սգահանդէսը փակուեցաւ «Հայր մեր»ով:

★ Ապրիլ 27ին կիրակի օր Գոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը իր երկրորդ տարելիցին առթիւ, նոյն սրահին մէջ, կազմակերպած էր ծնողներու ի պատիւ խնջոյք մը, որ մեծապէս գնահատուեցաւ: Այս առթիւ ընկեր Վարդգէս Տէրտէրեան իր գրաւոր յարգանքի խօսքէն վերջ, ուղղուած ծնողներու եւ զիրենք հովանաւորող մեծ կազմակերպութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, երեկոյթը յայտարարեց բացուած. «Մշակ բանուոր»ով զոր խանդավառօրէն երգեցին «Նոր Սերունդ»ի երկսեռ ընկեր ընկերուհիները: Սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Յովհ. Հացագործեան որուն առաջարկով մէջընդմէջ եղան երգեր, արտասանութիւններ, զուարճախօսութիւններ եւ յարգանքի խօսքեր: Խօսեցան Պատ. Պուտաքեան, Գ. Մերիկեան, Գ. Քէնտիրեան, Օ. Ծղնաւորեան, Ա. Սարգիսեան, Յ. Տէօքմէճեան, բոլորն ալ ծանրանալով Նոր Սերունդի գործունէութեան եւ յառաջդիմութեան վրայ: Երգեցին Օրիորդներ Հացագործեան, Դարբինեան եւ ուրիշներ, արտասանեցին ընկերներ Քէնտիրեան եւ Մարգարեան: Եղան ինքնաբուխ նուէրներ «Նոր Սերունդ»ին մօտաւորապէս 11.000 ֆրանք: Բաժակներ պարպուեցան Նոր Սերունդի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կենացը: Երեկոյթը վերջացաւ կէս գիշերին, որմէ վերջ սկսան եւրոպական պարերը:

Ապրիք տղաք, շարունակեցէք աշխատիլ այն համոզումով որ մեծ դեր ունիք կատարելիք ներկայ պայմաններու մէջ: Երեկոյթը անցաւ շատ յաջող: — Լրատու.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, իններորդ հատոր, Ընդհանուր Ակնարկ մը Հայ Բանահիւսութեան վրայ (Գուսանական հեթանոս վիպասանութենէն մինչեւ վաղուան գրականութիւնը): Գրուած 1942—46: Գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ 463 մեծադիր էջերով: Գինը եօթը սուրիական: Տպ. Պէյրութ, Հայ Ճեմարան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԳԵՂԻՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

Խնդրեմ ներս հրամեցէք, մեր դպրոցի սրահը, յարգանքով մտնենանք իր դրակալ-դահուն: Հոսկէ մեկնած է դարավերջին այն առաքեալը որ ամէն բան զոհելով որոշած էր փրկել աշխարհը, լուծուելով միջազգային կառքի մը անիւին, բայց ափսոս, գործը կէս թողած մեկնած է ենդի Դէմը, կամաւորապէս: Ասանկ ալ անմիտ անակնկալ, հապա գո՞րծդ, անխիղճ մարդ:

Անոր ամպիոնը բացառիկ շնորհ ունի հաւատաքննական ատեանի մը պէս: (Վայ աչքդ չելլէ, ակնոցդ խօսի, Սողկանց Բարթող, կը յիշե՞ս ինչպէս չուեցիր անոր այդ դարակին մէջ լեցուած դէզ մը կեռասին վրայ, երբ վրէժ այն ծեծին զոր դուն ստացար իրմէն, երբ արդէն Իսպէկցի խորթ մայրդ քանի մը օր անօթի թողած էր քեզ):

Դարակին վրայ է, դեռ կը տեսնէք փշատի հաստ գաւազան մը երկար, հեռուէն մեր գլխուն զարնելու համար: Այնքան ծոյլ էր օրհնեալ հոգին երբ չէր բարկանար, կամ երբ ֆէսին փիւսկիւլը (ծոպ) նոր էր: Զինքը չբարկացնելու համար ամէն ջանք կը թափէինք գոնէ իմ ատենս: Ոմանք պաստեղ ու չարոց կը բերէին իրեն, շատեր չամիչ ու ղլուկ: Եթէ երկնքէն Եաֆայի նարինջ մը իյնար գիւղը, իրեն համար էր՝ նուէր, նուէր, տուրք մըն էր որ վերջ չունէր, ինչեր մտած չեն այդ դպրոցն ու իր գրպանները: Եթէ երեք Մոգերը գիտնային մեր կրածները անոր համար, իրենց ուղտերուն գլուխը շրջելով ետ պիտի դառնային ամչնալով իրենց տարած չնչին նուէրներուն համար Բեթլէհէմի մսուրին: Ես հակառակ հիմա հասարակ, թշուառական մահկանացու մը ըլլալուս՝ այն ատենները Այնշթայնէն աւելի խորապէս տեղեկացած էի:

— Խնդրեմ պարոններ եւ տիկիններ սա ծաղրելու սովորութիւնը մոռցէք: Նկատեցէք, այն ինչ որ անցեալին կը պատկանի իմս չէ, եւ ես ստիպուած եմ ճշմարտութիւնը ըսել իր մերկութիւնով, եւ հագուստները նուիրել այն մարդոց որոնք սովորութիւն ունին ուրիշի մը մէջ ծպտուելով իրենց էշը քշել: Ես կ'ատեմ դիմակաւոր բարոյախօսները: Քողարկուած եսով եւ երկրորդ դէմքի միջոցով կուրցած արտայայտութիւնը զովող, անհատի պայծառատես իմացականութիւնը խափանող կեղծաւոր ինքնասէրները: Այն ատենները ես ալ պահուըտուք խաղալ շատ կը սիրէի, բայց ինծի հասակակից աղջիկներու հետ: Խնդիրը տարբեր էր սակայն երբ վարժապետին հետ գործ ունենայի:

Նկատած էի թէ ով որ նուէր մը բերէր իրեն, այդ օրը ոչ միայն առանձնաշնորհեալ մըն էր՝ ծեծի տառապանքներէն ազատ կը մնար, այլեւ մեծ պատիւներու կ'արժանանար: Զանգը ինք կը զարնէր, կառավարիչն ալ ինք կ'ըլլար, կարգին մէջ գլուխը կ'անցնէր, կոտրած փայտերուն տեղը լեցնելու համար որեւէ պարտէզ մտնելու արտօնուած՝ փառաւորապէս կ'օգտուէր պտուղներէն: Դպրոցի աղջիկները զինքը հազարումի քնքոյշ բաներով կը հրապուրէին: Մտածեցի ես ինչո՞վ պակաս եմ: Ուրե՞մն:

Գիշեր մը անկողնիս մէջ, մանուկ հոգիս վրդովուած, նախ համրեցի մեր առատագին բոլոր հինցած մարդակները, հաշուեցի անոնց վրայի ժանգոտած գամերը եւ տեսայ թէ ժամանակի տեւողութիւնը փայտին ու գամին համար խոտոր կը համեմատի, եթէ փայտը իր կեանքի տեւողութեան համեմատութեամբ գամի օրերուն մօտենայ, պէտք է աւելի արագ անցնի միջոցի տարածութիւնը իրեն յատուկ առանձին չափանիշներով, որովհետեւ գամը ատեն պիտի ունենայ իրմէ հինգ անգամ աւելի շրջան ընելու սահմանուած տարածութիւնը:

Ուրեմն նիւթերու կապակցութիւն գոյութիւն չունի, ամէն ինչ առանձին է ու ինքն իր վրայ կը դառնայ հողի մը նման ինչպէս արեւապաշտ աղանդաւոր մը: Չէի կրնար քնանալ, առելավառ ես մը, եղջիւր կը տնկէր, մինչ ընկերներս խոհեմօրէն քնացած կ'ածէին, ես տեղ քայլ կ'ընէի. դուրս նետուեցայ անկողնէս, ուրե՞մն.

Մօրս թանկարժէք իրերու պահնորդ սնտուկը մօտս էր: Մեծ զգուշութեամբ բացի զայն, ինչպէս եղբայրներս ու քոյրերս, ես ալ իմ բաժինս ունէի հոն, ինչպէս մայրս կ'ըսէր, եւ ապագայ փեսայութեանս ադամանդակուռ մատնին իւրացուցի դողալով:

Այլեւս ոչ դաս սորվեցայ, ոչ ալ որեւէ վախ կար մէջս, հրա՞շք: Կանուխ դպրոց գացի, կարմիր սուտակով ոսկի մատանին երկու մատներուս գետեղելով, այնքան բարակ էին դեռ մատներս: Դպրոցի կարգը այլեւս սերտած էի, առիթ տուի տղոց, որ նշմարեն զողօնս որոնք մատնանիշ ըրին վարժապետին: Երբ զիս կանչեց, ես լիրբ ծիծաղով մը իրեն մօտեցայ, մնացեալը չափուած ձեւուած Դանիէլեան կարգի օրէնքն էր, — Տուր նայիմ սա մատանին ...:

Այդ օրը մեծ պահքի երկուշաբթին էր: Բոլոր հայ-քրիստոնեաները վստահաբար կ'ապաշխարէին Զատիկէն առաջ: Պահքի օրերուն գոնէ, սուտ չխօսելու կը հաւատաք անշուշտ, սակայն կը ցաւիմ որ չեմ կրնար սուտ խօսիլ եւ հիմա, որովհետեւ կ'ամչնամ այդ օրուան պատահարը պատմել: Մոլութիւն դարձած՝ ճշմարտախօսութեան յանցանքս ալ մօրս էր: Ես ալ չեմ գիտեր թէ ինչպէս կրցած եմ հաշտեցնել անոր երկու պատուէրները, ճշմարտախօս եւ դաղտնապահ ըլլալ:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

(2)

«Պատերազմի ամենէն վտանգաւոր ոճրագործները»

Շաբաթ օր Նիւրընպէրկի միջազգային ատեանին առջեւ սկսաւ Գերմանիոյ քիմիական վիթխարի հաստատութեան, Ֆարպընի 24 գլխաւոր անօրէններուն դատավարութիւնը։ Այս առթիւ 20.000 բառերէ բաղկացած ամբաստանագիր մը կարդաց ամերիկեան ընդհ. դատախազը, զօր. Թէյլըր, բոլորն ալ մեղադրելով թէ պատրաստած եւ վարած են նախայարձակ պատերազմը։ Անոնք ամբաստանուած են նաեւ ի բրեւկազմակերպիչները մարդկութեան դէմ գործուած ոճիրներու, գերեվարութեան (բռնի աշխատանք) եւ կողոպտիչները գրաւեալ երկիրներու։

Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ Ֆարպընի 200.000 բանուորներէն 50 առ հարիւրը բռնի տարուած աշխատաւորներ էին, թէ գրաւման ատեն Ֆարպըն ամբողջովին կլանած էր Լեհաստանի քիմիական ճարտարարուեստը։ «Այս ամբաստանեալները եւ իրենց նմաններն էին պատերազմի գլխաւոր ոճրագործները եւ ոչ թէ կէս – պատասխանատու Նացի մոլեռանդները եւ փողոցին անկիւնը կեցած աւազակները։ Իսկ ամէնէն կարեւոր խնդիրը այն է որ, եթէ այս մարդոց յանցանքը երեւան չհանէինք եւ չպատժէինք, շատ աւելի մեծ վտանգ մը պիտի ստեղծէին աշխարհի ապագայ խաղաղութեան համար, քան Հիթլէր, եթէ տակաւին ողջ ըլլար»։

Ամբաստանագիրը մանրամասնօրէն կը պատմէ թէ Ֆարպընի վարիչները ինչպէս պատրաստեցին պատերազմը, թէ ինչպէս քարոզութիւններ, լրտեսութիւն եւ հինգերորդ գունդի աշխատանքներ կը կատարէին Գերմանիայէն դուրս։ Կ'ըսէ նաեւ թէ ամբաստանեալները արհեստական ձգախէժի գործարան մը հաստատած էին Աուշվիցի արգելարանէն (Լեհաստան) դուրս եւ իբրեւ ճորտ կը գործածէին կալանաւորները։ Անոնք որ այլեւս չէին կրնար աշխատիլ, կը գնդակահարուէին։ Անոնք ամբաստանուած են նաեւ թէ փութացուցած էին ծանր ջուրի արտադրութիւնը Նորվեկիոյ մէջ, հիւլէական ռումբեր շինելու համար։ Մինչեւ 15 տարի ետ երթալով, ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ 1932ին, երբ Նացի կուսակցութիւնը երկու միլիոն քուէ կորսնցուցած էր խորհրդարանի ընտրութեանց մէջ եւ կուսակցութեան ապագան անորոշ էր, Հիթլէր Ֆարպընի վարիչներուն օգնութեան դիմեց եւ անոնք նեցուկ հանդիսացան, զինքը իշխանութեան բարձրացնելու համար։ Իսկ 1938ին Ֆարպըն քիմիական պատերազմի կը պատրաստուէր «մասնաւոր սաստկութեամբ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ տնտեսական կարգուսարքին տարբերութիւնը արգելք չէ երկու երկիրներուն գործակցութեան, ըսած է Սթալին Գ. Սթասընի, որ վերջերս տեսակցութիւն մը ունեցած էր իրեն հետ։ Մ. Նահանգներու նախագահական թեկնածուն, Սթասըն, նոր մէջտեղ հանեց խօսակցութեան մանրամասնութիւնները, Սթալինի արտօնութեամբ։ Սպարապետը ըսած է.— «Եթէ պատերազմի ատեն կրնայինք գործակցիլ, ինչո՞ւ պիտի չկրնանք նաեւ խաղաղութեան ատեն։ Ամբողջ հարցը ուզելու եւ չուզելու խնդիր մըն է։ Եթէ կողմերէն մէկը չուզեր գործակցիլ, կը նշանակէ թէ յարձակումի սպառնալիք մը կայ։ Գերմանիա չուզելով գործակցիլ Խ. Միութեան հետ, յարձակում գործեց։ Խ. Միութիւնը կրնար գործակցիլ Գերմանիոյ, ինչպէս ուրիշ երկիրներու հետ, բայց ան փափաք չունէր։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հրէական կոմիտէն ազդ մը հրատարակելով ամերիկեան թերթերուն մէջ, կը յայտարարէ.— «Հազարաւոր հրեայ այրեր եւ կիներ, 18—35 տարեկան, կը մարզուին այժմ ամբողջ Եւրոպայի մէջ, եւ Պաղեստին պիտի իջնեն անկարգելներով։ Մենք հազար Հրեաներ պիտի տանք Պաղեստինի, բրիտանական կառավարութեան կողմէ կախուած իւրաքանչիւր Հրեայի համար»։ Այս առթիւ հանգանակութիւն մը բացուած է, քանի որ մէկ անկարգելը (փարաշիւթ) 36 սթերլին կ'արժէ։

ԻՏԱԼԻԱ մէկ միլիառ տոլարի փոխառութիւն մը խնդրեց Միջազգային Դրամատունէն։ Ֆրանսա եւս 250 միլիոն տոլար կը սպասէ նոյն դրամատունէն։

ՋՈՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ 50.000 լուսանկարները եւ յայտարարութիւնները գողցուեցան տեղեկատու նախարարութենէն, խորհրդաւոր պարագաներու մէջ։ Գչ. օր մարդ մը ներկայանալով գրասենեակ, խնդրեց իրեն յանձնել յայտարարութիւնները եւ լուսանկարները։ Քարտուղարուհին արտօնագիր պահանջեց։ Մարդը գնաց եւ երկու ժամ վերջը վերադարձաւ տեղեկատու նախարարութեան արտօնագրով։ Քարտուղարուհին նորէն կասկածելով, հեռախօսեց նախարարութեան եւ ձայն մը պատասխանեց.— «Այո, տուէք»։ Մարդը երկու օգնականներ կանչեց եւ լուսանկարներն ու ազդերը բեռցնելով տարաւ։ Քարտուղարուհին նորէն հեռաձայնեց եւ այս անգամ ուրիշ ձայն մը պատասխանեց բարկութեամբ.— «Ի՞նչ կ'ըսէք, մենք որ եւ է արտօնութիւն չենք տուած»։ Կառքին թիւն անգամ կեղծուած էր։ Չի գիտցուիր, զօրավարին թշնամինե՞րը թէ մոլեռանդ բարեկամները սարքած են այս խաղը։

ԱՂՋԻԿ ՄԸ եօթն օրէ ի վեր կը քնանայ Թոռոնթի մէջ (Հօթ Սավօյա)։ Սինէմա գացած, յետոյ խոր քուն մտած էր։ Մասնագէտ մը դրկուեցաւ Փարիզէն։ 15 բժիշկներ կը հսկեն։

«ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ» անուն թատերախաղ մը կը ներկայացուի Պերլինի ռուսական շրջանին մէջ։ Ամերիկացիները զայրացած են, որովհետեւ ուղղուած է իրենց դէմ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ մօտ հարիւր հրեայ ահաբեկիչներ յանդուգն յարձակումով մը գրաւեցին Ակրայի բերդը։ 250 բանտարկեալներ փախան։

1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է 11 Մայիսի կիրակի գիշերը, Salle de Géographie։

Կը նախագահէ ԸՆԿԵՐ ՊԵՏՐՈՍ ՊԵՏԻԿԵԱՆ, անդամ Կեդր. Վարչութեան։ Կը խօսին՝ ընկերներ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին։ Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱԽԱՔԵԼԵԱՆ, կ'արտասանեն Օր. Մառի Կառավարենց, Գ. Զօհրապ Մուրատեան, Ժ. Փալամուտեան եւ Բ. Հայկէշեան։

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հարաւային Ֆրանսայի Ներգաղթի Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Մարսիլիոյ Սէն Ժէռոմի եւ շրջակայից թաղականութենէ 20.000 (քսան հազար) Փրանք ի ի նպաստ ներգաղթի հիմնադրամին։— Դիւան

ԺԱՆԹԻՅԻ – ԳԻՍԷԹՐԻ Ներգաղթի Ենթակոմիտէի վարչութիւնը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ սրտաբուխ մասնակցեցան ներգաղթի հանգանակութեան մեծ գործին։ Հասութիւնը եղած է 167.200 (հարիւր վաթսունըեօթը հազար երկու հարիւր) Փրանք։

Երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Կեսարիոյ եւ Շրջանի Վեր. Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Կեսարիոյ եւ Շրջանի Հայ բեկորներուն եւ որբերուն։ 10 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, 8 rue Jean Goujonի սրահներուն մէջ։ Եւրոպական եւ Արեւելեան նուագ։ Գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՇԱՎԻԼԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Շավիլի եւ շրջանի սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ, ի նպաստ իրենց մասնակցութեան միջազգային ճամբարին։ Կիրակի, 11 Մայիս ժամը 15ին Շավիլի Salle des Fêtesի մէջ (rue Stalingrad)։ Սկաուտական ճոխ յայտագիր, թատերական ներկայացում։

Թատրոն

Փարիզահայ թատերասէր հայրենակիցներու տարիներէ ի վեր արտայայտած փափաքին գոհացում տալու համար

Շահան Սարեան

կը բեմադրէ եւ կը խաղայ հանրածանօթ թատերագիր Լեւոն Շանթի «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»ը տռամ 4 արար, 7պատկեր, մասնակցութեամբ Փարիզահայ ծանօթ եւ սիրուած դերասաններու, կիրակի 22 Յունիս կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին Palais de la Mutualitéի մեծ թատրոնը, 23 rue Saint - Victor, métro M. Mutualité։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այցելու ուսուցիչ մը պատրաստ է դասաւանդել՝ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուները դիւրամատչելի գիներով։ Փափաքողները արձանագրութեանց համար, կը հրաւիրուին դիմել հետեւեալ հասցէին.— Noroyan Frères, 57 rue Barnard du Bois, Marseille։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆՑ ԿԵԴՐՈՆԻՆ երկրորդ բանախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի Թիւրկօ ամփիթատրոնին մէջ, Մայիս 10 շաբաթ օր, ժամը 15.30ին։ Բանախօս՝ Գ. ՌԸՆԷ ԿՌՈՒՍԷ, անդամ ֆրանսական Ակադեմիային, փոխ նախագահ Կեդրոնին։ Նիւթը՝ Մեծն Տիգրան։ Մուտքը ազատ է։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

Օր. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՃԻՏՃԵԱՆ
Ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ
Նշանուած
Քլամառ, 1 Մայիս 1947 Սեվռան

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Փարիզի մէջ կը տօնուի չարաթ, Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։

ԼԻՈՆԻ մէջ Մայիս 31ին, Շաբաթ փրիկուն։

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ Մայիս 24ին։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ժողովը այս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին։

Գ. Միքէ Թավուքճեան (Աթէնք) եւ ֆրանսական բանակի հայ կամաւորները խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը, իրենց եղբօր եւ զէնքի ընկերոջ՝

Գ. ՓԱՌԻԼԻ ԹԱՎՈՒՔՃԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ չարաթ իրկուն։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, Չորեքշաբթի, առտուան ժամը 8.45ին, 10 rue Thouin (6) Հայ Հռոմէականներու եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Լը Հավր։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլի «Ռոստոմ» խումբ, չորեքշաբթի օր, 7 Մայիս, ժամը 8ին, Café Noailles։

(Aixի խումբի դասախօսութեան օրը կը յայտարարենք յառաջիկային)։ Սոյն դասախօսութիւններուն կը հրաւիրուին Կապոյտ Խաչի տիկինները, սանուհիները, իրենց ընկերները, ինչպէս նաեւ մեր համակիրները։

ՎԻԷՆԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆՑԻՆԵՐԸ կազմակերպած են հանդէս մը Հերոսամարտի 32րդ տարեդարձին առթիւ, Մայիս 25ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Հ։ Մ. Ը. Մ.ի ԴԻՒԱՆԷՆ կը խնդրեն ծանուցանել թէ ԳԱՌԼՕ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 11Մայիս, կիրակի առաւօտ։ ժամը 12.30ին այց հանգուցեալին հողաթումբին, Սիւսիի գերեզմանատունը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ.— Երեւանէն Սիրարփի Տէրտէրեան կը փնտռէ Աւետուհի Տէրունեան։ Պուլկարիոյ Փլօվտիվ քաղաքէն պարոն Ստեփան Քէսէճեան կը փնտռէ Կարպիս–Բիւզանդ Շիշմանեան, տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատունը։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Mercredi 7 MAI 1947 Չորեքշաբթի 7 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5028-Նոր շրջան թիւ 637 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃՐԱԳ ՄԸ ՀՈՍ, ՃՐԱԳ ՄԸ ՀՈՆ

Հեռաւոր սուրբերու վարժուած տխրացուներ ունինք, որոնք շատ վերէն կը նային իրենց աչքին առջեւ կատարուած աշխատանքներու վրայ :

Աւելի քան 25 տարի է որ կը շարունակուին այդ աշխատանքները ամէն գաղութի մէջ: Միեւ-նոյն մտահոգութեամբ,— վառ պահել ազգային ոգին եւ մշակոյթը, օտար ափերու վրայ: Մէկ խօսքով՝ ինքնապաշտպանութիւն:

Արդի՞ւնքը,— կամաւոր կոյրերը միայն կըր-նան չտեսնել, եւ կամ նսեմացնել :

Գահ մը մէկդի դնենք բախտաւոր, փարթամ գաղութները, Ֆրանսա, Եգիպտոս, Ամերիկա, ուր աչքի կը զարնէ յետին շարժումը, կ'արժա-նագրուի եւ կ'արձագանգէ :

Մեր մեծապատիւ ուսումնականներէն քանի՞ հոգի լուր ունին, օրինակ, Պալքաններու, Յունաստանի կամ Սուրիա-Լիբանանի մէջ թափուած քըր-տինքէն եւ ձեռք բերուած վաստակէն: Ոչ միայն կրթական, այլեւ գրական — գեղարուեստական դետնի վրայ :

Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ գաղութները են-թարկուելով խստակրօն կարգուսարքի մը, եւ մանաւանդ տնտեսական ահաւոր անձկութեան մը, այլեւս ի վիճակի չեն լայն բանալու իրենց թե-ւերը, ինչպէս տարիներ առաջ:

Միջանկեալ ըսենք որ, աշխարհաւեր պատե-րազմէն առաջ, երկուքն ալ եղբայրաբար օգնու-թեան կը հասնէին աւելի անբախտ գաղութներու: Նոյնիսկ Հայաստանի: Այսօր երկուքն ալ մատ-նուած են աննախընթաց թշուառութեան մը, եւ ձգուած իրենց բախտին:

Պարագան նոյնն է Յունաստանի մէջ, մանաւանդ Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ շրջաններուն՝ հա-մար, ուր հազարաւորներ օր առաջ՝ ... մասին կը մտածեն :

Եւ սակայն, այս եղերական կացութեան առ-ջեւ իսկ, Յունահայը ծաղկոց եւ դպրոց կը պահէ: Եւ եթէ կան քաղաքներ որ ոչ մէկն ունին, ... միւսը (Տէտէ Աղաճ, Քսանթի եւն.), պատասխա-նատուն իրենք չեն: Ոչ բարոյապէս, ոչ ալ նիւ-թապէս :

Որո՞ւ միտքէն անցաւ եղբայրական օգնու-թիւն մը ընծայել այս անճար գաղութին, ու... պարզ օրաթերթ մը անգամ 200 տրախմի կ'արժէ (Գրաման շրջանին, կարելի եղած էր մէկ միլիո... ֆրանքի պարէն եւ դեղեր հասցնել):

Մեր նայուածքը տարածենք աւելի հեռուն մինչեւ Եփրատի ափերը:

Ապահովաբար շատ քիչեր կարդացին ճամբոր... դի մը նկարագրութիւնը՝ Գամըշլը գիւղի մասի... (Յառաջ, 3 Մայիս):

Տարիներու ընթացքին կազմուեցաւ այս հա... յաւանը, Թուրքօ-սուրիական սահմանին վրայ... ծահիճները հազիւ ցամքեցուած, անոր բնակիչ... ները հաստատեցին եկեղեցի, առաջնորդարան... մանկապարտէզ, ազգ. վարժարան, Հ. Մ. Ը. Մ... եւայլն:

— «Մանկապարտէզի աշակերտներուն թիւն... **178**: Սրահին ու դասարանին գետինը մերկ է, չ... *խսիր մը անգամ չի ծածկեր պէթոնը*, եւ փոքրիկ... ները նստեր են երկար, փայտէ մերկ նստարաննե... րու վրայ»:

Աւելի բախտաւո՞ր է ազգ. վարժարանը, ո... ունի 450 աշակերտներ :

— « Ա. եւ Բ. դասարանները երկու մասերու բաժնուած են, աշակերտներու բազմութեան պատ... ճառով: Բոլորն ալ ունին գրասեղաններ: Պատե... մութ են ու մռայլ, լուսամուտները քիչ ու փոքր...

Եւ սակայն, կը մխիթարուին մտքի եւ սրտ... լոյսով: Հայերէն կը սորվեցնեն քրտախօս ընտա... նիքներու զաւակներուն:

— « Աշակերտներուն կէսէն աւելին քրտախօ... ներու զաւակներ են, որոնք այնքան սահուն կե... պով կը խօսին ու կը գրեն մայրենի լեզուն»:

Շատ ու շատ բարե՜ւ մեր այն հայախօսնե... րուն, որոնք երկար մը կարդալ-գրել անգամ չ... սորվեցուցած իրենց զաւակներուն: Եւ կը պարծ... անոնց ֆրանսերէնով, անգլերէնով կամ սպաներ... նով: Նոյնիսկ թուրքերէնով ...

Մինչդեռ, անդին, Անատոլուի խորերը, ... մը Կեսարացիներ օգնութիւն կը խնդրեն, դպր... մը բանալու համար, որպէսզի իրենց զաւակնե... չմոռնան մայրենի լեզուն ...

Ճրագ մը հոս, ճրագ մը հոն: Բոլորը նո... նպատակին համար,— սփիւռքեան հայրենիք:

Ներգաղթի հռամանագրի մէկ տարին

50 761 հոգի գացած են

(ԽՄԲ.— *«Ս. Հայաստան»* ամսագրի [illegible] Դեկտ.ի թիւէն, մեր հայերէնով).

Մէկ տարի առաջ, 1945 Նոյեմբերին, Խ. կառավարութիւնը թոյլ տուաւ արտասահմանեան երկիրներուն մէջ գտնուող տարագիր Հայերուն վե-րադառնալ Հայրենիք՝ Խ. Հայաստան: Այս պատմական որոշումը մեծ ցնծութիւն ստեղծեց թէ՛ Խ. Հայաստանի եւ թէ արտասահմանի Հայերուն մէջ:

Ներգաղթը կազմակերպուած ձեւով սկսելու համար՝ կատարուեցան մեծ աշխատանքներ: Ներգաղթողներու առաջին կարաւանը հայրենիք վե-րադարձաւ այս տարուան Յունիս 27ին «Թրանսիլվանիա» շոգենաւով: Անկէց վերջ բուռն թափով շարունակուեցաւ ներգաղթը, արտասահմանեան կարգ մը երկիրներէն՝ Սուրիայէն, Լիբանանէն, Յունաստանէն, Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն եւ Իրանէն: Ամրան ընթացքին Սուրիայէն եւ Լիբա-նանէն ներգաղթեցին մօտ 19.000 Հայեր: Աւելի քան քսան հազար հոգի եկան Իրանէն: Քանի մը հազար Հայեր ալ ներգաղթեցին արտասահմանի միւս երկիրներէն: Այսպէս, 1946ին արտասահմա-նէն Խ. Հայաստան վերադարձողներու թիւր հա-սաւ 50.761 անձի: Ներգաղթողներուն աւելի քան 40 առ հարիւրը տեղաւորուած են հանրապետու-թեան քաղաքներուն մէջ: Միայն Երեւան քաղաքին մէջ տեղաւորուած են աւելի քան 10.000 հոգի :

Ներգաղթողներուն մէջ կան բազմաթիւ գիւ-ղացիներ, բանուորներ, մտաւորականներ եւ տարբեր մասնագիտութեան տէր անձեր: Բոլոր աշխատունակ մարդիկը՝ թուով քան հազար հոգի... ... սկսեր են աշխատանքի՝ մեր արդիւնաբերութեան, գիւղատնտեսութեան եւ մշակութային զանազան ճիւղերուն մէջ: Անոնք ամենամեծ եռանդով կ'աշխատին իրենց նոր, բայց հարազատ միջավայրին մէջ: Անոնցմէ շատեր մտնելով ընկերվարական մրցման մէջ, դարձեր են հարուածայիններ եւ ստախանովականներ :

Տանըեօթամեայ ջուլհակուհի Եղիսաբէթ Խանէֆեան, որ Խ. Հայաստան եկած է առաջին կա-րաւանով եւ գործի մտած «Սթալին» հիւսուածե-ղէնի գործարանին մէջ, աշխատանքի սկսելէն հինգ օր վերջ, սկսաւ ինքնուրոյն կերպով տիրա-պետել սպիտակեղէն գործող՝ իրեն համար բոլո-րովին անծանօթ մեքենային եւ մրցման մասնակ-ցեցաւ միւս աշխատողներուն հետ: Հոկտեմբեր-եան ընկերվարական Մեծ Յեղափոխութեան 29րդ տարեդարձի նախօրեակին, խորհրդային նոր քա-ղաքացին գերազանցեց իր մրցակիցները, 300 մեթրի փոխարէն, մէկ ամսուան մէջ տալով 600 մեթր: Մեծ տօնի օրը Ե. Խանէֆեան խոստացաւ այնուհետեւ տալ երեք չափ (Նորմա): Հիմա կը կատարէ իր խոստումը օրական տալով 2.5էն 3 չափ :

«Միկոյեան» գործուածքի աշխատանոցին մէջ հիացումով կը խօսին, վերջերս Ռումանիայէն հայրենիք վերադարձած Խ.Նոր քաղաքացի՝ Հմայեակ Ստեփանեանի ընտանիքի մասին: Խ. Հայաստան գալէն քանի մը օր վերջ՝ Ստեփանեանի ըն-տանիքը, որ 15 հոգիէ կը բաղկանայ, աշխատան-քի անցաւ գործարանին մէջ: Հմայեակը հիւսն է, անոր որդիները՝ Ստեփանը, Յարութիւնը, Հա-մազասպը, աղջիկները եւ կինը հմուտ մանողներ եւ կարողներ են: Ստեփանեաններու ընտանիքը, մտնելով ՍՍՌ Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութիւն-ներու ի պատիւ յառաջ եկած մրցումին մէջ, ստանձնած է յանձնառութիւններ զորս կը կատարէ աւելիով :

Լենինականի առանին կահ-կարասիներ պատ-րաստող «Պողպատ» արտէլին մէջ կ'աշխատին արտասահմանէն վերադարձած 53 մասնագէտ բան-ուորներ: Անոնցմէ շատերը բարեխղճօրէն եւ ե-ռանդով կը կատարեն իրենց պարտականութիւն-ները, 150—200 արտադրական տոկոսով:

Երեւանի «Ձերժինսկի» դազգահագործիքաշինական *գործարանին մէջ յղկողներ Գ. Մանուկ-եան, Հ. Եփրեմեան եւ փականագործ Ի. Մանուկ-եան, հայրենիք գալով անմիջապէս անցան աշխա-տանքի եւ մրցումի մասնակցելով, հիմա կը կրկնա-պատկեն ու կ'եռապատկեն իրենց արտադրու-թեանց քանակը :*

Ս. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ընկերվարականները արտակարգ ժողով գումարեցին

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, կիրակի օր դահլիճը 186ի դէմ 360 ձայնով վստահութեան քուէ տուաւ Ազգ. Ժողովէն: Քուէարկութենէն անմիջապէս վերջը, վարչապետը պաշտօնէ ար-ձակուած համարելով չորս համայնավար նախա-րարները, առժամաբար ուրիշներու յանձնեց ա-նոնց պաշտօնը: Հինգերորդ համայնավարը, Գ. Ժոռժ Մառան, առողջապահական նախարար, անդամ է ոչ թէ Ազգ. Ժողովին, այլ Հանրապետու-թեան Խորհուրդին: Հետեւաբար մասնակցած չըլ-լալով կիրակի օրուան քուէարկութեան, կը մնար իր պաշտօնին վրայ: Բայց ան ալ վերջին պահուն նամակ մը գրելով, յայտնեց թէ համաձայն է իր ընկերներու տեսակէտին, հետեւաբար կը հրա-ժարի :

Այսպէս վերակազմուած դահլիճը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, սակայն իր ճակատագիրը ե-րէկ պիտի որոշուէր, ընկերվարական կուսակցու-թեան արտակարգ համագումարէն վերջ: Գ. Ռամա-տիէ ընկերվարական ըլլալով, կ'ուզէ գիտնալ թէ կուսակցութիւնը համաձա՞յն է կառավարութիւնը շարունակելու առանց համայնավարներուն: Կար-ծիքները մեծապէս կը տարբերին այս հիմնական հարցի մասին: Ընկերվարականներուն մէջ ալ կայ ձախ թեւ մը որ չուզեր ամէն կապ խզել համայնա-վարութեան հետ եւ զայն դարձնել ընդդիմադիր տարր մը: Մանաւանդ որ, հետզհետէ կը զօրանայ, զօր. տը Կոլի նոր կազմակերպութիւնը, «Համա-խմբում Ֆրանսացի Ժողովուրդի»: Կազմակեր-պութեան ընդհ. քարտուղարը առջի օր զեկոյցով մը կը հաղորդէր թէ մինչեւ մայիս արձանա-գրուած են 810.000 անդամներ, որոնց 103.000ը Փարիզի մէջ: (Անդամագրուած համայնավարնե-րուն թիւր կը հաշուեն 900.000): Մասնաճիւղեր պիտի կազմուին նաեւ գաղթավայրերու, Մ. Նա-հանգներուն, Քանատայի, Հարաւ. Ամերիկայի եւ Ասիոյ մէջ, ուր որ Ֆրանսացիներ կան:

Ընկերվարական համագումարին հրաւիրուած են 400 պատգամաւորներ, Ֆրանսայի բոլոր մա-սերէն: Իր տալիք որոշումը վճռական հետեւանք-ներ պիտի ունենայ ոչ միայն երկրին, այլեւ կու-սակցութեան համար: Այս առթիւ է որ պիտի պարզուի թէ Ֆրանսայի քաղաքական կուսակցու-թիւնները տրամադի՞ր են միացեալ ճակատ կազ-մելու համայնավարներուն դէմ :

Վերակազմուած դահլիճը իր առաջին նիստին մէջ որոշեց օգնաւեր եւ զօրք փութացնել Մադա-կասքար, ուր ապստամբութիւնը չէ զսպուած տա-կաւին: Համայնավարները այս հարցի մասին ալ տարբեր տեսակէտներ ունին: Այս առթիւ հարցա-պնդումներ պիտի ըլլան Ազգ. Ժողովին մէջ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Համայնավարները բնականաբար բարկացած են, տեսնելով որ իրենց նախարարները դուրս կը ձգուին, առանց հրաժարած ըլլալու: Անոնք չէին կարծեր թէ Գ. Ռամատիէ այսքան վճռական պիտի ըլլար. իսկ ուրիշներ կը շնորհաւորեն վարչապե-տին քաջութիւնը: Այս առթիւ ալ մասնագէտներ դիտել կուտան թէ սահմանադրութիւնը չէ նախա-տեսած շատ մը պարագաներ: Համայնավարները կը շարունակեն իրենք զիրենք համարել կառավա-րական կուսակցութիւն եւ անոր համեմատ գոր-ծել: Միւս կողմէ, մեծ յոյսեր դրած են ընկերվա-րական համագումարին վրայ, որուն անդամները ծայրը ծայրին կառախումբ նստան դէպի Փարիզ, երկրին հեռաւոր վայրերէն :

Եթէ վերակազմուած կառավարութիւնը շա-րունակուի կամ նոր կառավարութիւն մը կազմուի առանց համայնավարներուն, կը վախցուի որ այս վերջինները զարկ տան գործադուլներուն, Աշխա-տանքի Դաշնակցութեան միջոցաւ եւ ջլատեն կա-ռավարութեան գործունէութիւնը :

Առանց ատոր ալ, գործադուլները կը ծաւալին արդէն: Ռընոյի բանուորները գլխաւորեցին այդ վէճ-խարի հաստատութիւնը, որ պետութեան կը պատ-կանի: ՍէնՏիզիէի մետաղագործական հաստատու-թեանց բանուորները գործադուլ հռչակեցին, պա-հանջելով աւելցնել արտադրութեան պարգեւը: Եթէ շուտով համաձայնութիւն չգոյանայ, հնոց-ները պիտի չկրնան բանիլ երեք շաբաթէն առաջ:

Վարչապետը ուրբաթ օր ունկնդրութեան պի-տի ընդունի Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը որ առջի օր նիստ մը գումարելով, որոշած էր կառա-վարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել բանուոր-ներու դժգոհութեան վրայ: Կազմակերպութեան վարիչ մարմինը համաձայն ըլլալով հանդերձ գի-ները կրճատելու քաղաքականութեան, կը կարծէ թէ կարելի է պարգեւներ սահմանել յաւելեալ ար-տադրութեան համար: Ուշադրաւ պարագայ մը այս առթիւ.— Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը առ-այժմ վերապահ դիրք մը բռնած է մետաղագոր-ծական բանուորներու պահանջի մասին, որ կը նախատեսէ ժամական 10 ֆրանք պարգեւ յաւե-լեալ արտադրութեան համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԱԳԱԾ

Անյիշելի ժամանակներից կանգնած է լեռների գեղեցկուհին՝ Արագածը:

Պատմութեան հողմասայր տրչաւանքներին ականատես այս լեռը տեսել է, թէ ինչպէս Արարատեան դաշտի տափարակից, ամեհի նժոյգներով, դէպի իր ստորոտներն են վարգել Ուրարտացիները, որոնք փռւգիական գլխարկներ ունէին, արագոտն Ուրարտացիները, գետերի սիրահար Թիաչեայ Արմէնները, եւ Ասորիները՝ սեւագանգուր մօրուքներով, որոնք բարակներով ճգնում էին փշրել խալդական բերդերը՝ արծիւների նման իրենց քարակոփ մագիլները խրած հողի մէջ:

Ո՞վ է եղել առաջին մարդը, որ առաջին անգամ բարձրացել է այդ լերան գլուխը, գլուխ, որ դուցէ կայծակների զարկով բաժանւել է չորս գագաթների եւ նրանց պռգում գոյացրել փիրուզեայ մի լճակ, որ մաքուր է ինչպէս մանկան դեռ չպղտորուած առաջին արցունքը: Այդ լճակը, կախարդիչ ու թովիչ, որի մէջ կարծես երկինքը խտացրել է իր ամբողջ կապոյտը, որի յատակում նկատելի են կոկւած ջրաքարերն ու սպիտակ աւազը, ինչպէս առաջին ձիւն, որ նստում է անկոխ վայրերում:

Հայաստանի սիրուած լեռներից մէկն է Արագածը, փռւած լայն, ինչպէս մայր արծիւն իր թեւերի տակ եղած ձագուկ-բլուրների վրայ: Արեւելեան ստորոտն իջնում է Արարատեան դաշտի վրայ, ստորոտ, որից ներքեւ են խուժում գագաթից սկիզբ առնող վիթխարի խորխորատներ ու ձորակներ, մութ ու անձուկ, ուր յաւիտենապէս արեւի ոչ մի շող չի կարողացել թափանցել: Արեւմտեան ստորոտից սկսւում է հացառատ Շիրակը, որի դաշտավայրում ապրում է «մանի» երգող եւ քէֆ սիրող ժողովուրդ, ժողովուրդ, որ առանց երգի ոչ մի աշխատանք չի կատարում:

Նայելով մեր Արագածին՝ ակամայ մտածում ես, որ Հայկը՝ Հայ ժողովրդի քաջ լեգենդար նախահայրը, դուցէ այդ լերան հմայքը լսել է ու դեռ այն ժամանակ, երբ հաշտ ու խաղաղ ապրում էր Սենաարում, Բէլ տիտանի հետ: Լսել էր դուցէ: Նա ձգտել էր տեսնել Արագածը: Ահա նա, իր Վաչէ որդիների ու թոռների հետ կանգնած Արարատեան դաշտում:

— Ածեցէք ձեր նիզակը այս արգաւանդ հողում, նայեցէք այս չքնաղ լերան եւ այն պահեցէք ձեր ձեռքերում յաւիտենից յաւիտեան:

— Գեղեցիկ է, գեղեցիկ, — ասաց միաբերան Հայկական առաջին ընտանիքը:

Եւ այնուհետեւ, այնտեղ վերեւում, բերդեր կառուցեցին եւ լեռը այրերին տւեց քաջութեան ներշնչանք, կոյսերին՝ ջուր ու ծաղիկներ:

Արագածի լանջերին, վայրի ծառեր կան այնտեղ, ու թփեր, որոնք սառնաշունչ քամիների առաջ կանգնում են ամբողջ ամառ եւ խոր աշնանը հակում են իրենց գլուխները: Այնտեղ կայ վայրի սլաց եւ մասուր, եւ խոտեր կան, որոնք կտրում են թրերի պէս: Ահա այս լեռնալանջերում ապրել են մեր Ոսկի եւ Արմէն նախահայրերը, որոնց չիկացած հայեացքներից դեւերը կծկւում էին ժայռերի խոռոչներում եւ քարից քար էր գլորւում վայրի այծեամր արիւնոտելով իր սեւ կճղակները:

Այժմ էլ, երբ անցնես Արագածի լանջերով, կը հանդիպես բազմաթիւ գիւղերի, որոնց դեռ հին սառսռողների տակ կայ մի զարմանալի խլրտում կեանք: Այդ գիւղերում ապրում են լեռնաստանի սովոր ժողովուրդներ՝ Սասունցիներ, Տարօնցիներ: Նրանք արագոտն են եւ քաջակորով եւ հաշտ են Արագածի հետ, որ պարգեւում է մաքուր օդ եւ ջուր, ծխախոտաթուփ ու կանեփ, բանջարեղէն ու ծաղիկ: Դեռ լոյսը ձգւում նրանց հօտն ու նախիրը, գանգառ, գորշ ու թուխ ամպերի նման բարձրանալով մինչեւ ձիւնի սահմանները, ուր ծարաւած չար այծը պահ մը լիզում է ձիւնը՝ զովացնելով կանաչի հիւթով պատած իր շրթունքը:

Այստեղ, այս արեւոտ լեռնալանջին, գիւղեր կան, որոնք այլեւս քսենեֆոնեան գիւղերը չեն: Նրանք չեն երեւում միայն առաւօտեան թոնրի բարձրացող ծխից, այլ այն քարէ խոշոր շէնքերով եւ նոր գծագրուած փողոցներով, որոնք ձգւելով գիւղերից՝ խառնւում են լերան ի վեր մագլցող շաւիղներին եւ առապարներին:

Նոր, տեխնիկական մարդն է այժմ վայելում Արագածի գեղեցկութիւնն ու բարեբերութիւնը, որը համայնական աշխատանքից յետոյ, տանը մտքի բոլոր թելերով կապւում է աշխարհի հետ: Այստեղ երբեմնի խուլ ու ամայի լեռնալանջում հնչում է ռադիոն եւ վայրի օդն ընտելացած է աշխարհի չորս ծագերից եկող լուրերին, ընդունելով այն որպէս առօրեական պահանջ:

Նախկին կոպիտ ու քարակոփ լեռցին այժմ իր հրջապատի բնութեան վրայ չի նայում ահ ու զարզանդով: Նա գիտէ, որ լեռը՝ լեռ է եւ ոչ մի ոգի ու չարք չկայ այնտեղ, եւ միայն տոկուն ու յամառ աշխատանքն է նրա մտքի գերիշխանը, որին կպչելով դարձել է ճարտար վարպետ: Եւ ինչ կայ զարմանալու, եթէ Սասունցի մի Օհան սաւ հպարտութեամբ.—

— Աշխարհը փոխուել է, փոխուել ենք մենք էլ, մեր ադաթն էլ...

Եւ իսկապէս, շատ բան փոխուել է Արագած լերան լանջերին: Մտնում ես պատահական մի տուն՝ ներսը մաքուր է, եւ երկաթեայ մահճակալներ կան, որոնց ճաղերը պսպղում են արծաթի փայլով: Անկիւնում կանգնած է փնքնանոը, որպէս արտասովոր հիւր: Կարմրագոյն, ապակեզարդ գրապահարանում, ձգւած զինուորների նման, շարւած են գրքեր: Ոչ ոք չի զարմանում քաղաքից եկած, արտասովոր հագած հիւրերի վրայ: Սեփականատիրական դարչ մոլի կիրքը տեղի է տուել համայնականին, քանի որ այնտեղ այս բարձունքի վրայ, մարդիկ ապրում են նոյն խոհերով ու մտքերով, ինչ որ Արարատեան դաշտի գիւղերի մէկն ու մէկը:

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԵՔ ԹՈՆ ՈՍԿԻ եւ 60 միլիոն արժէքի սնտուկ մը աղամանդ գտնուեցաւ Պրէսլաւի վանքին մէջ: Կը կարծուի թէ Գերմանները պահած են:

Օրինակելին եւ պախարակելին

ՎԻԷՆՆԱ, (Յատուկ) — Պառաւ մըն է 70ը անցուկ, առողջ, ծեր, գոհունակ դէմքով: Միշտ ուրախ դիմագծով կը տեսնեմ, երբ քաղաքային պարտէզը երթամ: Երբեմն հոն կը հանդիպիմ իրեն, իր որոշեալ տեղը միշտ, Johan Straussի արձանին մօտն է, ուր կ'ըլլան նաեւ քաղաքային պարտէզ գացող Հայեր, կին թէ տղամարդ: Երբեք առանձին չեմ տեսած տիկ. Ա., միշտ շրջապատուած ծանօթներով, բարեկամներով: Փոքրիկները մանաւանդ երբեք չեն հեռանար սիրելի մեծ մայրիկէն: Պատկառանքի հով մը կայ վրան: Կը հագուի մաքուր եւ պատշաճօրէն, բայց ոչ պճնասէր պառաւներու պէս:

Շատ տարիներ առաջ մեռած է ամուսինը, համեստ հայ վաճառական մը որ երեւի թողած է իր նիւթական կարողութիւնը, որով ցարդ կ'ապրի, բարեկեցիկ եւ գոհ իր վիճակէն, իր կոկիկ կահաւորուած բնակարանին մէջ առանձին կ'ապրի, թէեւ ունի բազմաթիւ ազգականներ քաղաքին մէջ: Ունի մանչ զաւակ մը եւ երկու աղջիկներ, որոնք շատոնց կարգուած են Հայերու հետ, տուն տեղ եղած եւ չափահաս զաւակներու տէր: Զաւակները եւ թոռները իրենց մօրը: մեծ մօր բոլոր բարեմասնութիւններ իւրացուցած են:

Կը զարմանամ, 40 աւելի տարիէ ի վեր գաղթած իր ծննդավայրէն, ուր Հայերը առհասարակ թրքախօս են, այս տիկինը կը խօսի հայերէն, այնքան մաքուր, այնքան գրական լեզուով: Ոչ մէկ օտար բառ, կը խօսի հատիկ հատիկ, որոշ եւ սահուն: Խօսածները իմաստալից եւ հաճելի:

Դժբախտաբար շատ քիչուոր են անոնք որ կը պահեն իրենց հայկական դրոշմը, լեզուն, յաջորդաբար աւանդելով իրենց զաւակներուն եւ թոռներուն:

Կը ճանչնամ կեսարացի բազմանդամ ընտանիք մը, շատ համեստ եւ պատուաւոր: Քառորդ դարէ մը ի վեր հոս են, տուն տեղ եղած, բարեկեցիկ կ'ապրին, զաւակները հոս ծնած՝ մեծցած ամուսնացած են, իրենք թուրքերէն կը խօսին չի բաւեր, իրենց Վիէննացի զաւակներն ալ թուրքերէն կը խօսին: Իսկ իրենց մէկ ազգական հայրենակիցը աւելի սօֆի, թրք. Փէսէն ալ չի հրաժարիր ....: Կարմիր Փէսը գլխին, հաստ ծոպը առջեւէն կախած, ճերմակ երկար վերարկու մը հագած, իրխանութիւպատուհանին մէջ նստած՝ կ'աշխատի: Երբ գործով այն փողոցէն կ'անցնիմ, ճամբաս կը [illegible] համար իր երեսը:

Այս կարգին յիշեմ նաեւ թէ, քանի որ գաղութիս մէջ կեսարացիները եւ քանի մը Եոզղատցիներ որոշ թիւ մը կը կազմեն, թուրքերէնն ալ գործածական լեզու է դարձեր: Թուրքերէն գործի մէջ սակարկութեան մէջ, խաղի մէջ եւ.. հայհոյանքի մէջ: Եթէ չեմ սխալիր, գաղութին մեծ մասը 20է աւելի անձեր կարգուած են տեղացիներու հետ: (Գաղութ ըսելով պէտք է հասկնալ պատերազմէն առաջ տեղս հաստատուած Հայեր): Շատեր զաւակներ ունին որոնց անշուշտ ընտանեկան լեզուն գերմաներէն է, զաւակները կը խօսին իրենց մայրենի լեզուն, իսկ հայրենի լեզուն, ժամանակ չունին այդ բաներով զբաղելու:

Ճիշդ է որ չկայ ոչ մանկապարտէզ, ոչ դպրոց, բայց կայ ժրաջան քահանայ մը, որ միշտ կը յորդորէ եկեղեցիէն — Ղրկեցէք ձեր զաւակները, սիրով կը զբաղիմ, փոքր կամ տարէց: Բայց ո՞վ լսողը: Եւ մտածել թէ 1915ի սարսափներուն ատեն, անապատներու մէջ սովահար, արեւահար մայրեր իր զաւակներուն մայրենի լեզուն կը սորվեցնէր աւազի վրայ Ա. Բ. Գ. գծելով...:

Բարեբախտաբար դեռ կան ընտանիքներ ալ իրական Հայեր, հասուն զաւակներու տէր շատեր որոնք հայերէն կը խօսին եւ հայերէն կը խորհին:

ԳԱՂԹԱԿԱՆ

Միացեալ Ազգերը բանակ պիտի ունենան

Միացեալ Ազգերու զինուորական յանձնախումբը շաբաթ օր հրատարակեց իր տեղեկագիրը, որուն համաձայն Մեծն Բրիտանիա, Մ. Նահանգները, Խ. Միութիւնը, Ֆրանսա եւ Չինաստան հաւանած են իրենց ամէնէն քաջավարժ եւ ընտիր ուժերը տրամադրել, միջազգային բանակ մը կազմելու եւ խաղաղութիւնը ապահովելու համար: Այս ուժերը փոխ պիտի տրուին միայն Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան եւ պիտի գործեն գերագոյն հրամանատարութեան մը տակ որ պատասխանատու պիտի ըլլայ միայն Ապահովութեան Խորհուրդին:

Հինգ Մեծերու զինուորական մասնագէտները 14 ամիսէ ի վեր կ'ուսումնասիրեն այս հարցը, ծրագիր մը կազմելու համար, որուն համաձայն Ապահովութեան Խորհուրդը իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ զէնք եւ զօրք, խափանելու համար որեւէ սպառնալիք խաղաղութեան դէմ, բռնաբարում միջազգային խաղաղութեան կամ նախայարձակում: Հրատարակուած տեղեկագրէն կը հետեւի թէ շատ մը կէտերու մասին անհամաձայնութիւն կը տիրէ Խ. Միութեան եւ արեւմտեան պետութեանց միջեւ: Հետեւաբար ամիսներ—թերեւս տարիներ — պիտի անցնին, մինչեւ որ բանակցութիւնները վերջանան եւ ՄԱԿը զինեալ ուժ ունենայ իր տրամադրութեան տակ:

Անհամաձայնութիւններէն մէկը սա է.— Խ. Միութիւնը կը պնդէ որ Հինգ Մեծերը միեւնոյն չափով ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժ տրամադրեն: Անգլիա, Ֆրանսա, Մ. Նահանգները եւ Չինաստան կ'առաջարկեն որ իւրաքանչիւրին բաժինը տարբեր ըլլայ: Օրինակ, Անգլիա կրնայ ամբաձիգ օդանաւեր տրամադրել, իսկ Խ. Միութիւնը ցամաքային ուժեր եւայլն:

Ցեառյ, Խ. Միութիւնը կը պահանջէ 30—90 օր պայմանաժամ սահմանել, ՄԱԿի զօրքը խռովութեանց վայրին մէջ պահելու համար, խաղաղութեան սպառնացող վտանգը խափանելէ վերջ: Միւսները կ'ըսեն թէ միջազգային բանակին քաշուելու պայմանաժամը պէտք է որոշուի Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ: Խ. Միութիւնը կը մերժէ որ Միացեալ Ազգերու 55 անդամները ռազմագիտական խարիսխներ տրամադրեն Ապահովութեան Խորհուրդին, երբ խաղաղութիւնը վտանգուի: [illegible] կ'ըսեն թէ անհրաժեշտ են այդ խարիսխները: Ռուսերու կարծիքով, Ապահովութեան Խորհուրդին տրամադրուած զօրամասերը խաղաղութեան ատեն պէտք է մնան իրենց պատկանած երկիրներու սահմաններուն մէջ: Միւսները կ'առաջարկեն տրամադրելի ուժերը ցրուել փիւռս աշխարհի, որպէսզի Ապահովութեան Խորհուրդը կարենայ անմիջապէս գործել, երբ խաղաղութիւնը վտանգուի:

Ուրիշ վիճելի կէտեր ալ կան, բայց Հինգ Մեծերը համաձայնած են 24 կէտերու մասին: Ամէն պարագայի մէջ տակաւին ընդհանուր սկզբունքներ են որ կը մշակուին:

ԱՊՐԻԼ 11Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ (Յատուկ). — Ապրիլ 27ին, հայ եւ օտար հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութիւնը արժանավայել կերպով ոգեկոչեց Ապրիլեան նահատակներուն յիշատակը: Բացման խօսքը արտասանեց Պ. Արամայիս Սրապեան, որուն յաջորդեց Շոփէնի մահերգը, զոր նուագեց յայտնի դաշնակահարուհի օր. Մ. Գոտուրեան: Յաջորդաբար խօսք առին Պ. Արմէն Սարեան (իտալերէն), Պ. Մանուկ Խանպէկեան եւ Պ. Զափրաստ: Ճառախօսներուն կեդրոնական գաղափարն էր տեսնել Ապրիլ 11ի զոհաբերութեան մէջ այն հուժկու եւ անդիմադրելի ուժականութիւնը որ համայն հայ ազգը կը մագնիսացնէ գերբնական ցաւի մը մէջ: Օր. Մ. Գոտուրեան յաջորդաբար նուագեց Շոփէնէն, Ռախմանինովէն, Ալպենիցէն, Կալուբբիէն եւ երգեց Կրէչիանինովէն,, Կոմիտասէն (Կռունկը), Մելիքեանէն (Վարդը), խոր տպաւորութեամբ հմայելով ներկաները: Արտասանութիւններ ըրին տիկ. Ֆնարիկ Եղիկեան (Սիամանթոյի «Մօր մը Նամակը») եւ Պ. Բագրատ Եղիազարեան (Ա. Ահարոնեանի «Ցարգանք քեզ»ը): Երկուքն ալ մեծ ձեռնհասութեամբ: — Ա. Ս.

ՆՈՒԿՈՍԱԼԻՈՅ անգլիական որբանոցը փակուեցաւ Թիթոյի հրամանով: Հաստատութիւնը մէկ միլիոն սթերլին դրամ ունի: Այս առթիւ Լոնտոնի անգլեւսերպ ընկերակցութեան նախագահութենէն հրաժարեցաւ անգլիացի պատմաբան մը որ տարիներէ ի վեր քարոզութիւն կը կատարէր ի նպաստ Թիթոյի:

ՀԱՅ ԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ
ՍԱՐՔԱԾ ՄԵԾ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ, 27 Ապրիլ — Այս տարի ալ Լիոնի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը մեծ սգահանդէս մը սարքած էր, մէկ միլիոն նահատակներու եւ երկու պատերազմներու (1914 — 18 —1939—45) ընթացքին ինկած հերոսներու յիշատակը փառաւորելու համար Fourvièreի կաթողիկէ մայր տաճարին մէջ:

Կիրակի (17 Ապրիլ) առտուն կանուխէն բազմութիւնը գունդ – գունդ կը դիմէր դէպի Fourvière: Քաղաքը կարծես տօնական զգեստ է հագեր: Ժամը 10ին յայտարարուած էր պատարագը, բայց, շատ աւելի կանուխ հսկայ կաթողիկէին ընդարձակ շրջափակը ծայրէ ծայր լեցուած էր: Վերը, բարձր աշտարակին վրայ զանգերը կը ղօղանջեն, մեզի բերելով «Բամբ փորոտան»ի զոռ ալիքները: Հայոց աշխարհի նուիրական քայլերգն է որ կ'արձագանգէ: Հայ նահապետին՝ Մեծն Ալիշանի ուրուականն է որ կը հրջի յորդահոսան բազմութեան մէջ, միայն հայ նահապե՞տին: Օ՜, ոչ Հայոց բոլոր հին ու նոր նահապետներուն, «Ջինուորեալ մանկանց նոցա, եւ, ամէնայն ժողովրդեան»: Այն ժողովուրդին՝ որ օր մը ողջակիզուեցաւ յանուն իր հաւատքին, իր դատին, իր պաշտելի հայրենիքին:

«Բամբ փորոտան»ի բամբ որոտումներուն կը յաջորդէ հոգեզմայլ «Խորհուրդ խորին»ը: Թղթակիցները կը լուսանկարեն աջ ու ձախ: Մարտիկներու միութեան անդամները ժրաջան մեղուներու պէս կը վազվզեն հոս ու հոն կարգապահութիւնը անթերի դարձնելու համար:

Պատարագը կը սկսի ժամը ճիշդ 10ին: Օրուան պատուակալ հիւրը եւ պատարագիչն է գերապայծառ Պահապանեան եպիսկ. (Փարիզէն): Յառաջացեալ տարիքով, բայց հայեացքը սուր, հաստատուն, կեցուածքը թիկնեղ: Սպասարկող քահանաները՝ Հայր Պապեան (Լիոն), Հ. Մոմճեան (Փարիզ), եւ Հ. Ռապիկեան (Վալանս): Տաճարին մօտ աթոռներ վերապահուած են քաղաքապետին, սպաներու, Գերիներու միութեան եւ զանազան միութեանց ներկայացուցիչներուն:

Երգչախումբը կը մասնակցի արարողութեանց Գ. Ֆէրահեանի ղեկավարութեամբ: Խոր տպաւորութիւն գործեցին Օր. Մովինարին «Սուրբ Սուրբ»ը, Գ. Գրիգոր Մարտիրոսեանի «Հրեշտակային»ը, Ղազար Միքայէլեանի (մասնակցութեամբ Օր. Մովինարի) «Ամէն, եւ ընդ հոգւոյդ քում»ը:

Շատ գեղեցիկ ու [illegible] խօսեցաւ Լիոնի առաջնորդին փոխանորդը, գերապայծառ Անսէլ: Գրեթէ կէս ժամ տեւող իր քարոզով, հմուտ կղերականը ներբողականը ըրաւ մեր ժողովուրդին, նահատակներուն եւ տառապանքներուն, յանուն քրիստոնէութեան ու անոր սուրբ հաւատքին: Նոյնքան գեղեցիկ ու պատրաստուած քարոզ մը տուաւ (հայերէն) Հայր Մոմճեան, որ ֆրանսերէն նախաբանով մը շնորհակալութիւն յայտնեց Լիոնի կարտինալին, քաղաքականն զինուորական վարչութեանց, նոյնպէս եւ Ֆրանսացի ժողովուրդին իրենց այնքան բարեկամեցողութեանց համար հանդէպ հայ ժողովուրդին: Պատարագը վերջացաւ ժամը 11.45ին:

Ապրիլ 27ի կիրակի առաւօտը շնորհիւ Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան այս մեծ նախաձեռնութեան՝ հայկական պրոպականտի օր մը եղաւ: Կ'արժէ շնորհաւորել Մարտիկներու Միութիւնը, որ այս ձեռնարկով բարձրացուց մեր ժողովուրդին անունը եւ վարկը:

Երէկ՝ ճակատներու վրայ: Այսօր՝ քաղաքի բազմութիւններուն մէջ: Կեցցէ՛ք, տղաք:— Մ.Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՏՕՆԵՑ ԱՊՐԻԼ 24Ը

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ. — Մեռասաներորդ ժամուն արթնցած կարգ մը «յառաջդիմականներ», քսանեւհինգ տարիներ մեր մէկ միլիոնէ աւելի նահատակները անարգելէ, անպատուելէ վերջ, երկու տարիէ ի վեր կ'ուզեն մենաշնորհի վերածել Ապրիլեան Սգատօնը:

1925էն ի վեր հոս ունինք Ազգ. Միութիւն մը (վաւերացուած ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ), որ ամէն տարի կատարեալ հաւատարմութեամբ եւ մեծ հանդիսաւորութեամբ կը տօնէր համազգային Սգատօնը, որուն հանդէպ դժբախտաբար բոլորովին անտարբեր կը գտնուէին վերոյիշեալ նորելուկ էֆէնտիները: Ազգ. Միութիւնը այս տարի ալ ձեռնարկած էր Սգատօնին եւ այդ ուղղութեամբ ալ հրաւէր կարդացած էր բոլոր կազմակերպութիւններուն: Առաջին խորհրդակցական ժողովին մէջ Ազգ. Ճակատ կոչուած ֆլիֆին ներկայացուցիչները կը պահանջեն որ Սգահանդէսը կատարուի նախաձեռնութեամբ Ազգ. Ընդհ. Միութեան (Հ.Ա.Ճ.) եւ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ միւս կազմակերպութիւններու: Ներկաները յանուն համերաշխութեան կ'ընդունին առաջարկը: Սակայն երկրորդ ժողովի մը մէջ Ազգ. Ճակատի չփացած մարդուկները, կ'ուզեն իրենց վրայ կեդրոնացնել նախագահութիւնը եւ իբրեւ բանախօս Փարիզէն հրաւիրել դաւանափոխ մը: Ներկաներուն լուրջ ընդդիմութիւնը պատճառ կ'ըլլայ որ այս ժողովը ձախողի:

Ազգ. Միութիւնը, յանուն զաղութիս համերաշխութեան, միջին ճամբայ մը գտնելու համար կը հրաւիրէ երրորդ ժողով մը: Մինչ այդ՝ արտքեն արձարանին մէջ փակցուած թուղթի կտոր մը կ'իմացնէր թէ «Ազգ. Ընդհ. Միութեան նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 27ին կը տօնուի Սգահանդէսը»: Այս միանտիրական յայտարարութեան վրայ Ազգ. Միութիւնը ձեռնթափ կ'ըլլայ: Սակայն, պահակաները արթուն են: Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը անմիջապէս գործի անցնելով, Ապրիլ 26ին, շաբաթ երեկոյ St-Ennemondի սրահին մէջ տօնեց համազգային Սգահանդէսը, արժանանալով գաղութիս գնահատանքին: Համեստ ու անպաճոյճ սգաբեմ մը, որուն մէջտեղը կը հանգչէր սեւ դագաղ մը շրջանակուած ծաղկեպսակներով, զոր բերած էին Հ.Յ.Դ. «Անտօք» կոմիտէն, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը, Կապոյտ Խաչի Սանուհիները, Քղիի Հայրենակցական Միութիւնը եւ ուրիշներ: Աւուր պատշաճի քանի մը յուզիչ խօսքերով հանդէսը բացուած յայտարարեց Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդէն ընկ. Մանուկ Մանուկեան: Քղիի Հայր. Միութեան կողմէ աղերսաղ սրտայոյզ «Տէր ողորմեա»ն երգեց օր. Արշալոյս Սեդրակեան որ նաեւ արտասանեց «Ափ մը մոխիր»ը (Սիամանթօ): Ուղերձ մը կարդաց Սէն Շամօնի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչ ընկեր Գետիկեան: Ընկ. Սարգիս Փիլիկեան յուզուած շեշտով արտասանեց «Ըմբոստութեան եւ բողոքի ձայներ» (Արմէն Ոսկեան): Մեներգեցին օր. Հռիփսիմէ Ընտրիկեան (Սէն Շամօն) եւ ընկ. Վարդան Բաբախեան: Օրուան համապատասխան եւ յաջող արտասանութիւններ ըրին ընկ. Գասպար Աբրահամեան «Հոգեհանգիստ» (Յ. Թումանեան), օր. Արմենուհի Ընտրիկեան (Սէն Շամօն), «Գիւտին փառքը», օր. Մարիամ Փիլիկեան «Ուխտաւորը»: Սանուհիներուն կողմէ օր. Անահիտ Ստեփանեանի արտասանութիւնը «Խեղդամահը» (Սիամանթօ) խորապէս յուզեց բոլոր ներկաները:

Հ. Յ. Դ. «Անտօք» կոմիտէին կողմէ քանի՛ մը խօսքով իր յարգանքի բաժինը բերաւ ընկ. Արմենակ Գույումճեան (Սէն Շամօն), իսկ որպէս բանախօս Վիէնէն մասնաւորաբար հրաւիրուած էր հայր Տէրմոյեան, որ մէկ ժամ տեւող կուռ բանախօսութեամբ մը եւ վաւերական փաստերով պարզեց 1915ի թուրքեւդերման հայաջինջ դաւադրութեան ծալքերը: «Ուր որ ալ գտնուինք, մեզի համար Ապրիլ ամիսը ինքնամփոփումի եւ Ուխտի օր է: Մեր նախնիքները, իրենց արեան գնով մեզ կտակեցին Հայկական արդար Դատը: Մենք ալ մեր կարգին պէտք է զայն յանձնենք մեր Նոր Սերունդին եւ զօրավիգ ըլլանք անոր: Անկէ առաջ կային մարդիկ, որ այս հանդէսին չէին մասնակցեր, իսկ այսօր ուրախ ենք որ մրցակցութիւն ստեղծուած է: Գէթ այսօրուան համար մէկդի դնելով բոլոր տեսակի քինախնդրութիւնները՝ համերաշխութեամբ խոնարհինք մեր սրբազան զոհերուն առջեւ չարժանանալու համար անոնց անէծքին»:

Նախագահ երիտասարդ ընկերը իր փակման խօսքով յանուն Նոր Սերունդին անգամ մը եւս ուխտեց անվկանդ շարունակել այն փշոտ ճամբան զոր մեր Նախահայրերը գծած են խոր հայրենասիրութեամբ:

ՀԱՐԳԱՆՑԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՐՆ ՕՐԵՐՈՒՆ, խորհուրդ (մեր ժամանակներէն): Երեք պատկեր ու մէկ պատգամ: Գրեց՝ Յ. Օշական: Մատենաշար Ս. Թարգմանչաց Երջ. Միութեան թիւ 2: Երուսաղէմ: Գին 4 շիլլին Թըղթատարի ծախքով: Հասցէ.— Printing Press, Jerusalem:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԳԵՂԻՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

— Լաւ հասկցա՞ր արիւն թափի քովդ, գաւնիքը քեզի պահէ, կը պատուիրէր յաճախ: Բայց երբ Ս. Գիրքը նոյնիսկ կ'ըսէ, թէ չկայ գաղտնիք մը որ տանիքներէն չպոռան, ես՝ ինչու այսքան չըսեմ:

Մեծ պահքի օրերը առտու իրկունէ զատ կէսօրին ալ ժամ կ'երթայինք. այդ օրը մասամբ շնորհիւ ես էի քարոզասացը: Եկեղեցիէն դուրս, այնքան չարափոխած էինք փոխերն ու քարոզը որ երբեմն սեղանին առջեւ ալ մեր միտքը կ'իյնար եւ չէինք կրնար մեր խնդուքը զսպել: Կէսօրինտոյենց Յոսրովը փոխասաց էր Տեփոյենց Գեւորին հետ: Երբ մէկը սկսաւ, «Խոնարհեցոյ, տէր, զունկն քո եւ լուր ինձ, զի աղքատ եւ տնանկ եմ», միւսը տէրտէրին բացակայութենէն օգտուելով դուրս ձեւով դէմ առաւ — Մօ, ինչո՞ւ չեմ տեր թէ դուն ինչ չանորդի չուն ես»... Այդ բաներ կարծես, անդին չարական կարդացողին մէջէն պառո մը կը լսուէր իր մեղանչական բարբաջանքով.— Նորաստեղծեալ հարս մը դէ, ըրի չըրի ծոցը մտայ, զի տուանջեան կէս դրին դափով փողով ներս բերին»: Տէրտէրը լսած հասաւ եւ իր ձեռքի լուսաճաճանչ աղամանդախաչով սկսաւ հարուածել հասածին գլխուն, — սուգ կովու հորթեր» ըսելով:

Երեք սեղաններու Սրբութեան Սրբոցներու վարագոյրներուխորաններով պոցուած էին: Պալանք դասի, դաղտնի կառավարիչըիրմատնուն թուղթը վարժապետին սահեցուցած էր. վարպետը փալլախանը վար առաւ, առաջին կանչեց Աղջիկ Խաչօն, վերջը չատերը:

Այս տղան մեր Նեա խնամուն եօթը տղուրէն մին էր հրդեհէ մը հրաշքով ազատած: Դժբախտ տղուն վերնատունը քիչ մը պարպուած էր, իր գլխուն վրայ բուեր թառած էին կարծես եւ մազ չէր բուսներ: Բերնին մէջ լեզու մը կար թե՛րեւս եւ լորձունքը միշտ կը վազէր: Տնկուած կռնակին չապիկին տակ ալ հաւանաբար կատուի մը ձագը միշտ անոր խալխացնելով նրեսին վրայինդալու պէս ծամածռութիւն մը կ'ընդգծէր: Աղջիկներէն չէր բաժնուեր: Իրենց ախոռի կովերուն միզաման կը հրամցնէր բը՛գ բը՛գ ընելով որպէսզի գետինը չաղտոտեն: Նշանաւոր ընկոյզի գող էր, եւ ձուկ կորելու մէջ վարպետ: Բայց բոլոր այս բարեմասնութիւններով դպրոցին մէջ տարիներէ ի վեր պնակիկ կը կարդար միայն իր ահագին մարմնով դրան մօտերը նստած: Պնակիկը կապով մը վզէն միշտ կախուած էր, եւ երբ ամառ կամ կամնէր, թրիքի ամանի կը վերածէր զայն: Ինքն էր միայն մեր ինքնատիպ բարբառին չսեմարանը: Անոր խօսած լեզուն երբեք չէր ազդուեր շրջապատէն: Մենք սկսած էին չհասկնալ երբ կ'ըսէր, օրինակի համար,— Մօ, հուսա եկօ՛, հուսա իրիշկէ՛, հունա չէ՛տ աղջի մի տօղ կուտայ» (հոս եկուր, հոն նայէ, հոն գեղանի աղջիկ մը տեղպար կ'ընէ):

Ձեմ գիտեր թէ Աստուծոյ զարկած այս բրիշակ (աւերակ) տղայէն ի՞նչ կ'ուզէր մեր վարժապետը: Երկու հուժկու տղաք հրաման ստացան եւ գետին տապալեցին զայն, ոտքերը անցուցին երկու փայտերու մէջ եւ Ջինացիներու պէս երկու կողմէն կապելէ վերջ անոր կրիայի բոպիկ երկու ոտքերը մօտեցուցին վարժապետին քթին. դէ՛ տուր որ կուտաս: Խաչոյին վախէն արձակած զառթ զուռթը աւելի կը բարկացնէր վարժապետը:

— Աման վայրպետ, ոտքդ պագնե՛մ, աղաղակը ամբողջ թաղին մէջ կը լսուէր, բայց մեր հերոսը չէր յոգներ փայտ կոտրելէ:

Մենք այլեւս գիտէինք որ յաճախ յանցաւոր չէր Աղջիկ Խաչօն: Բայց ինչպէս սովորութիւն է խրատուիլաճ մը ծեծել պզտիկները վախցնելու համար, նոյնպէս մեր պատուելին զայն կը խոշտանգէր իբրեւ աժան ապրանք, մեզ վախցնելու համար: Որբեւայրի Նեա հարսան տէր տիրական չունէր: Մեծ տղան ծունկ մը ջուրի մէջ խեղդուեր էր, իսկ երկրորդը օտարութեան մէջ Տաճիկները կերեր էին, երրորդը պանդխտութենէ չէր դարձած, երեքն ալ Աստուած ինք տուեր, ինք ալ առած էր ու մնացեր էին Խաչօն ու Մովսէսը: Մովսէսը եռեւս կծկուած կուլար ու կ'ողբար այդ օրը, եւ մէկը չկար որ իր եղբայրը ազատէր վարժապետին ձեռքէն: Կ'ըսեն թէ խենթերը շատ մօտ են Աստուծոյ, ատոր համար թերեւս Ամենակալը վերէն՝ նշանով մը Ղուկաս Ամուենց Սառա հարսային աչքը կը խաղցնէ: Ահա, ան աղելով ներս կը մանէ, մենք կարծեցինք թէ՝ թեւաւոր հրեշտակ մըն էր վերէն իջած: Մեզ Սառա հարսան՝ առաջնորդները նոյն իսկ բարեւի կը կեցնէր դիմացը, ո՞ւր մնաց վարժապետը, որ տեղի կուտայ անոր «երաշխաւորութեան», ու խեղճ Խաչօն կաքաւելով իր խշտեակին վրայ կը շնթռկի ոտքերը երկնցուցած:

Բոլորս, դպրոցով պատժուած էինք, եւ այդ իրիկուան ուշ ատեն դառնալու դատապարտուած: Ես զգացի որ մասամբ իս չուրջն էր ստեղծուած այդ մշուշոտ մթնոլորտը: Վարժապետն ալ կռահեց միտքս, գիտէր որ չուտով կլլելիք պատառ չէր: Բայց ես զոհ էի արդիւնքէն եւ յետագային տունէն շատ մը ուրիշ բաներու կարգին քանի մը տասնեակ գիրքեր թռցուցի, միշտ նոյն մտասեւեռումով:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

(3)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐՃ ԳՐԵԼ, ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԳՐԵԼ, ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ:

«Լիպէռասիոն» կը գրէ թէ վարչապետը խորհրդակցելով աշխատանքի նոր նախարարին՝ Պ. Լաքոսթի հետ, հետեւեալ առաջարկները պիտի ներկայացնէ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, լուծելու համար բանուորական տագնապը.—

1. Յաւելեալ արտադրութեան համար ժամական պարգեւ մը սահմանել այն բանուորներուն որոնց ամսական վաստակը 10.000 ֆրանքը չանցնիր:— 2. Տուրքէ ազատ համարուած գումարը բարձրացնել 84.000 ֆրանքի (քրիստոնեայ աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը կ՚առաջարկէ 108 հազար ֆրանք) — 3. Աւելցնել ընտանեկան նպաստները:

Ծանր դէպքեր Պաղեստինի մէջ

Պաղեստինի բրիտանական զօրքն ու ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուեցան, բռնելու համար 216 բանտարկեալներ որոնք փախած են Ակրայի բանտէն: Փախստականներուն 33ը Հրեաներ են, 183ը Արաբներ: Ինչպէս գրած էինք երէկ, հարիւր հրեայ ահաբեկիչներ յարձակում գործած էին այս պատմական բանտին վրայ: Ցանդուգն ձեռնարկ մը, որ զարմանք պատճառած է բոլորին: Մանաւորապէս ընտրուած ահաբեկիչներ, սպառազէն՝ հրացաններով, ռումբերով եւ պայթուցիկներով, իրենց երկու կառքերը կը քշեն բանտին առջեւ: Ետոյ պայթուցիկներ արձակելով խոշոր ճեղք մը կը բանան բանտին հինաւուրց պատերուն վրայ: Եւ բանտարկեալները դուրս կ՚ելլեն իրարու ետեւէ: Ծրագիրը շատ լաւ պատրաստուած էր եւ կը նախատեսէր պայթեցնել ճամբաները եւ կամուրջները, ինչպէս եւ գրաւել բանտին յարակից բաղնիքները: Զորս պայթուցիկներ գտնուեցան բաղնիքներուն մէջ: Միեւնոյն ատեն ռումբ մը նետուեցաւ բրիտանական զօրակայանի մը վրայ, իսկ ծուղակ մը լարուեցաւ Հայֆայի մօտ:

Հրէական Գործակալութեան ներկայացուցիչը ցաւ յայտնեց այս յարձակման առթիւ, յուսալով թէ զինուորական իշխանութիւնը վրէժխնդրական միջոցներ պիտի չանօրինէ ամբողջ ժողովուրդին դէմ: Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ հինգ հազար անգլիացի զինուորներ եւ հարիւրաւոր ոստիկաններ հետապնդումներ եւ խուզարկութիւններ կատարեցին Զարուղոնի հովիտին եւ Գալիլիոյ բնակավայրերուն, գերեզմաննոցներուն եւ քարայրներուն մէջ, փախստականները գտնելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ ամերիկեան եւ թրքական մարտանաւերը թնդանօթի 21 հարուածներով ողջունեցին Իսմէթ Ինէօնիւն, որ այցելութեան եկած էր: Երբ Թուրքիոյ նախագահին մակոյկը մօտեցաւ «Եավուզ» յածանաւին, անոր թնդանօթները առաջին ողջոյնը արձակեցին, յետոյ որոտացին ամերիկեան թնդանօթները: Իսմէթ Ինէօնիւ կարգով այցելեց ամերիկեան մարտանաւերը, որոնց նաւազները երեք անգամ ողջունեցին նախագահը:

5000 ՀՈԳԻ Բշ. օր ցոյց մը կատարեցին Վիէննայի մէջ, վարչապետութեան ապարանքին առջեւ, բողոքելով անօթութեան դէմ: Ցոյցը տեւեց երկու ժամ: Ցուցարարները կ՚աղաղակէին. — «Անկցի՛ սովի կառավարութիւնը»: Ոստիկան մը կոխոտուեցաւ եւ ընկերվարական երեսփոխան մը վտարուեցաւ, երբ կը փորձէր խաղաղեցնել ամբոխը:

ԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ հետզհետէ կը սաստկանայ Գերմանիոյ բրիտանական շրջանին մէջ: Համպուրկի Արհեստակցական Միութիւնները կը խորհին ընդհ. գործադուլ հռչակել: Հացի բաժնեչափը չափազանց դժուար կը ճարուի, միս չկայ եւ միլիոնաւոր քաղաքացիներ կ՚ապրին օրական 700—900 գոլով: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիոյ պարենաւորման ամէնէն ծանր տագնապն է որ կը տիրէ եւ կը վախցուի թէ երկու ամիս առանց հացի պիտի մնան, եթէ միջոցներ ձեռք չառնուին:

19 ՈՃԻՐՆԵՐՈՎ ամբաստանուած Լեհ մը, Սթանիսլաս Վաղիլեւսկի, որ մահուան դատապարտուած ըլլալով Մոնթլոպանի բանտը փոխադրուած էր, յաջողեցաւ փախչիլ, թէեւ ոտքերը շղթայուած էին եւ գլուխը ածիլուած էր: Կալանաւորը չարաթ օր երկաթ ձող մը կ՚իջեցնէ բանտապահին գլխուն եւ բանալիները յափշտակելով կը փախչի: Հետապնդումներ կը կատարուին հինգ նահանգներու մէջ: Կը զարմանան թէ ինչպէս կրցած է հանել ոտքին շղթաները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական օրկանը, «Իզվեստիա» կը գրէ թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը ուժ կու տայ յետաշրջականներուն, թշնամութիւն յարուցանելու համար Խ. Միութեան դէմ: Այս առթիւ կը քննադատէ արտաքին նախարարը, զօր. Մարշըլ, մեղադրելով թէ «խեղաթիւրած է» Մոսկուայի ժողովին անցուդարձը, ապրիլ 29ի ճառին մէջ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավարներուն թիւն է 74.000, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը, որ կ՚ըսէ թէ անոնք յաջողած են սողոսկիլ սինէմաներու, անթելի, թերթերու, բանուորական կազմակերպութեանց մէջ եւն.: «Այս 74 հազար անդամներէն իւրաքանչիւրին համար ուրիշ տասը հոգի պատրաստ են կուսակցական գործ կատարելու»:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահական թեկնածու, Սթասըն, որ վերջերս տեսակցութիւն մը ունեցած էր Սթալինի հետ, յայտարարեց թէ համաձայն է 400 միլիոն տոլար տրամադրելու Յունաստանի եւ Թուրքիոյ: Բայց դիտել տուաւ թէ Մ. Նահանգները սխալ կ՚ընեն զինելով յունական բանակը, դայն շարժելու համար ապստամբներուն դէմ: Եւ քննադատեց նախագահ Թրումընի ժխտական քաղաքականութիւնը: «Պէտք է վերաշինել եւ բարեկեցիկ վիճակի մը հասցնել Յունաստանը, տկարացնելու համար համայնավարութեան հոսանքը»:

ՄԱՅԻՍ 1Ի ՅՈՅՑԻՆ ԱՌԹԻՒ, երեսփոխան Փոնթալիս նամակ մը ուղղելով Սէնի նահանգապետին, կը քննադատէ Մ. Նահանգներուն դէմ խօսուած ճառերը, մանաւանդ որ «Թրումըն դէպի կախաղան» աղաղակներ լսուած էին:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Je Suis Partout շաբաթաթերթին աշխատակիցներէն Լէպզա, Լոպռօ եւ Տորսէ: Երեքն ալ փախած են:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 20 միլիառ ռուբլիի ներքին փոխառութիւն մը հրապարակ հանեց, վճարելի քսան տարիէն:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ առթիւ, որ պիտի տօնուի այս կիրակի, կարեւոր զօրադունդեր հասած են Փարիզ:

1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է 11 Մայիսի կիրակի գիշեր, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie:

Հասցէ — 184 Bld. St. Germain:

Կը նախագահէ ԸՆԿԵՐ ՊԵՏՐՈՍ ՊԵՏԻԿԵԱՆ, անդամ Կեդր. Վարչութեան: Կը խօսին՝ ընկերներ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կ՚երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, կ՚արտասանեն Օր. Մառի Կառավարենց, Պ. Զօհրապ Մուրատեան, Ժ. Փալամուտեան եւ Բ. Հայէլեան:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՇԱՎԻԼԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Շավիլի եւ շրջանի սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ, ի նպաստ իրենց մասնակցութեան միջազգային ճամբարին: Կիրակի, 11 Մայիս ժամը 15ին Շավիլի Salle des Fêtesի մէջ (rue Stalingrad): Սկաուտական ճոխ յայտագիր, թատերական ներկայացում:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆՑ ԿԵԴՐՈՆԻՆ երկրորդ բանախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի Թիւրկօ ամփիթատրոնին մէջ, Մայիս 10 շաբաթ օր, ժամը 15.30ին: Բանախօս՝ Պ. ՌԸՆԷ ԿՌՈՒՍԷ, անդամ Ֆրանսական Ակադեմիային, փոխ նախագահ Կեդրոնին: Նիւթը՝ Մեծն Տիգրան: Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ.— Յառաջիկայ շաբաթ օր, 10 Մայիս, ժամը 3.30էն 5, Պ. ՌԸՆԷ ԿՌՈՒՍԷ Սորպոնի Թիւրկօ ամփիթատրոնին մէջ բանախօսութիւն մը պիտի կատարէ Մեծն Տիգրանի վրայ: Այդ պատճառով Պ. Զօպանեան Նուպարեան Մատենադարանին մէջ իր հերթական դասախօսութիւնը (Դանիէլ Վարուժանի մասին) յետաձգած է յաջորդ շաբաթ օրուան, 17 Մայիս, ժամը 5ին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Կրթական մարմնոյ: Գեղարուեստական բաժին աշակերտութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ վարիչ ուսուցիչ Պ. Ա. Մարտիրոսեանի 14 Մայիս, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին Սալ տէ Ֆէթի մէջ: Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը անխտիր:

Ծանօթ.— Տոմսերը ապահովել հետեւեալ վայրերէն՝ Հայ Ազգ. Ընդհ. Միութեան գրասենեակէն, աշակերտներէն եւ Քէօսէճեանի սրճարանէն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի Նախկին Աշակերտաց Միութիւնը դաշտահանդէս մը կազմակերպէ դպրոցին պարտէզներուն մէջ, կիրակի Յունիս 15ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

Օր. ՇԱՀՆԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՏԷՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Ամուսնացած
4 Մայիս 1947, Աթէնք

ՑՈՒՑԱՏԵՏ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ժողովը այս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ընկեր Սիրականի աշխատանոցը: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԱՊՐԻԼ 11/24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻ

Մարսէյլի «Ռոստոմ» խումբ, չորեքշաբթի օր, 7 Մայիս, ժամը 8ին, Café Noailles:

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ «Համազասպ» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի Մայիս 8 երեկոյեան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Նշան Գալայճեանի աղջկան՝ ընկերուհի Տիրուհիի նշանտուքին առթիւ 1000 ֆրանք Օր. Սրբուհի Գալայճեանէ, մասնաճիւղին ամն 2000: Նոյն առթիւ ընկեր Նշան Գալայճեան 1000 ֆրանք Հ. Յ. Դ. կոմիտէին:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԻՒԱՆԷՆ.— Գառլօ Շահինեանի յիշատակին՝ հոգեհանգստեան պաշտօնը որ յայտարարուած էր յառաջիկայ կիրակի օրուան համար՝ (Մայիս 11), յետաձգուած է Մայիս 18ի կիրակի օրուան:

Côte d'Azur

Օդափոխութեան երթալ փափաքողները կրնան դիմել Պ. ՀՐԱՉԵԱՅ Տ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆԻ:

Հասցէ.— Mr. H. D. N. MASSIS
Agence C. I. D. Villefranche s/mer, պանդոկ, կահաւորուած սենեակ, վիլլա, պատասխանի համար կցել դրոշմաթուղթ:

ԿՈՅԶ ԹՈՔԱՏԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ.— Փարիզի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները 1947 Ապրիլ 27ին հաւաքուելով Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, վերակազմեցին Համախոքատի Վերաշինաց Միութիւնը: Այս առթիւ վարչութեան անդամ ընտրուեցան.— Պ. Պ. Արմենակ Փէհլիվանեան, Քերոբ Մանուկեան, Յարութիւն Քէշիշեան, Յակոբ Մոսկոֆեան, Լեւոն Պչնկեան, Սուքիաս Գապիկեան, Տօնիկ Փէհլիվանեան:

Կը խնդրուի Ֆրանսայի մէջ հաստատուած բոլոր հայրենակիցներէն, ուր որ ալ գտնուին, մասնաճիւղեր կազմել եւ հաւաքուիլ Միութեանս շուրջ, օգնել ներգաղթին եւ ազգահաւաքման գործին, ինչպէս կը պահանջէ մեր սիրելի հայրենիքը, Խ. Հայաստան: Ինչպէս ուրիշ հայրենակիցներ, Թոքատցին ալ դարերէ ի վեր անձկութեամբ կը սպասէր այս օրերուն: Միութեանս հասցէն.— Pehlivanian Arménak, 6ter, Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine): — Վարչութիւն

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տիկին Իսդարեր Փափազեան Յունաստանի Զաւարեան վարժարանի Նոր Սերունդին կը նուիրէ մէկ տարեկան «Հայաստան», մէկ տարեկան «Հայ Բոյժ», մէկ օրինակ «Գիւլիւզար» եւ մէկ մէկ օրինակ Հայկաշէն» եւ «Արածանի»:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Փր., Արտս. 10 Տոլ.

Jeudi 8 MAI 1947 Հինգշաբթի 8 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5029-Նոր շրջանի թիւ 638 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՍՊԱՌԱԶԻՆԵՆ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Օդակայաններ, նաւահանգիստներ, «ռատար»ի կայաններ եւն.

« Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի Մոսկուայի թղթակիցը շնորհալից տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Մայիս 6 Թուակիր հեռագրով մը։ Կ'ըսէ թէ Թուրքիա կը փորձէ հակախորհրդային «առաջնապահական գօտի մը» հաստատել Իրանէն մինչեւ Պալքանները եւ Կեդր. Եւրոպա, աջակցութեամբ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի։ Այս վերջիններուն դերը կը նկարագրէ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», տեղեկագիր մը հրատարակելով Անգարայէն։ Ահաւասիկ տեղեկագրին ամփոփումը —

Անգլիացի եւ ամերիկացի սպաներ եւ գործակալներ արագօրէն զինուորական խարիսխի մը կը վերածեն Թուրքիան։ «Անգարայի, Իզմիրի կամ Պոլսոյ որեւէ մէկ ճաշարանին կամ սրճարանին մէջ կր տեսնէք անգլիացի եւ ամերիկացի մարզիչներ, իրենց բանակներուն համազգեստներով։ Ասկէ զատ բազմաթիւ անգլիացի եւ ամերիկացի գործակալներ եւ քաղաքային զգեստով մարզիչներ այժմ կը գործեն Թուրքիոյ մէջ իբրեւ հրահանգիչ-ուսուցականներ կամ վաճառականներ։ Տենդագին աշխատանքներ կը կատարուին օդանաւային կայաններու ցանց մը տարածելու եւ կազմակերպելու համար, Ամերիկայի աջակցութեամբ։ Վերջին պատերազմի ընթացքին, Թուրքերը հարիւր օդակայաններ եւ ասֆալտէ ռազմագիտական ճամբաներ շինեցին Բրիտանացիներու ղեկավարութեամբ։ Անոնք վերաշինեցին նաեւ Ալէքսանտրէթի (Իսքէնտէրուն), Մերսինի եւ Իզմիրի նաւահանգիստները։ Այժմ նոր եւ հզօր ռատիօ-կայաններ կը շինուին Անգարայի, Պոլսոյ եւ Իզմիրի մէջ։ Ամերիկեան Ուէսթինկհաուզ տունը պայմանագիր մը կնքած է, հինգ մեծ օդակայաններ շինելու համար Թուրքիոյ մէջ։ Այս տունը 4.500.000 տոլարի վարկ մը տրամադրեց Թուրքիոյ, օդակայաններու շինութեան համար։

Թուրքիոյ մէջ Անգլիացիներու եւ Ամերիկացիներու կողմէ հաստատուած «քաղաքային» օդագիծերը բանեցնողներն են անգլիացի եւ ամերիկացի զինուորական պաշտօնեաներ։ Ասկէ զատ, մասնաւոր օդակայաններ եւ ռատիօ-կայաններ կան Թուրքիոյ մէջ որոնք միայն Ամերիկացիներու եւ Անգլիացիներու կողմէ կը գործածուին։ Թուրքերը չեն կրնար մօտենալ անոնց։

Նեզուցներու երկու ափերը կը ծածկուին «ռատար»ի հաստատութիւններով որոնց վարիչները անգլիացի սպաներ են»։

Ամերիկեան թերթին թղթակիցը կ'ըսէ թէ «Իզվեստիա»յի տեղեկագիրը այս կարծեցեալ իրողութիւնները կը յիշէ պարզելու համար Մ. Նահանգներուն «օգնութիւնը» եւ «վերաշինութիւնը» Թուրքիոյ մէջ։ Տեղեկագրին համաձայն, այս կարգի «վերաշինութիւնը» յարաճուն մտահոգութիւն կը պատճառէ Թուրքիոյ այն շրջանակներուն մէջ որոնք կ'ուզեն որ Թուրքիա անկախ եւ խաղաղասէր պետութիւն մը մնայ։

« Իզվեստիա»յի թղթակիցը, Ա. Մ. Անաստոլեւ, որ գրած է այս տեղեկագիրը, կը նկարագրէ իր տեսածները Պոլսէն Անգարա ճամբորդութեան մը ընթացքին։ Ան տեսած է որ թուրք գիւղացիները չքաւորութեան մատնուած են, անգործութիւնը կ'աճի, թղթադրամներու յաճախումը կը ծանրացնէ Թուրքիոյ տնտեսական դժուարութիւնները։ Եւ կը շեշտէ — «Տնտեսական կացութեան վատթարացման հիմնական պատճառն է մէկ միլիոննոց սպառազէն կազմ եւ պատրաստ բանակի մը պահպանումը, որ անտանելի բեռ մըն է տնտեսապէս այնքան տկար երկրի մը վրայ որպիսին է Թուրքիա»։ Թղթակիցը կը կարծէ թէ նախագահ Թրումընի խոստացած դրամական աջակցութիւնը «Թուրք յառաջդիմականներուն» կողմէ պիտի չգործածուի թեթեւցնելու երկրին տնտեսական ծանր կացութիւնը։

ԼՈՆՏՈՆԻ Ֆրանսական դեսպանը բողոքագիր մը ուղղեց անգլերէն Picture Postի շաբաթաթերթին դէմ որ Հիթլէրի նմանցուցած էր զօր. տը Կոլը, յօդուածով եւ պատկերներով։

«Խօսում է Երեւանը»

ԼՈՒՐԵՐ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ԺՈՂՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

Երեւանի ձայնասփիւռը երեքշաբթի ժամը 8.50ին իր վերջին լուրերու բաժնին մէջ հաղորդեց թէ Նիւ Եորքէն ստացած Մայիս 6. թուակիր հեռագրի մը համաձայն, Հայկական Համագումարը տեղի ունեցած է, մասնակցութեամբ աշխարհի բոլոր կողմերէն եկած պատգամաւորներու։ Մինչեւ իսկ Ճաւայէն ներկայացուցիչներ գացած են։ Ժողովը տեւած է չորս օր։ Գլխաւոր զեկուցաբերն էր Ծովիկեան։ Օրակարգին գլխաւոր հարցերը եղած են Թրքահայ Դատը եւ Ներգաղթը։ Ծովիկեան երկար զեկուցում տուած է կատարուած բոլոր աշխատանքներու մասին ու վեր է հանած Հայաստանի վերելքը, կատարուած մշակութային, շինարարական բոլոր աշխատանքները եւ յայտնած է թէ աշխարհի բոլոր Հայերը կը պատրաստուին ներգաղթելու իրենց հայրենիքը։

Յետոյ խօսած են Պօյաճեան, Նիւ Եորքէն պրոֆ. Գրիգորեան։ Համագումարը վերջացած է մեծ միթինկով մը, որուն ներկայ եղած են 3000 հոգի։ Քուէարկուած է բանաձեւ մը, պահանջելով Ուիլսընեան սահմաններուն կցումը Խորհրդ. Հայաստանին, համաձայն 1920ի Սեւրի դաշնագրին։ Բանաձեւը ղրկուած է Միացեալ Ազգերու անդամ բոլոր պետութիւններուն։ Ասկէ զատ դիմում մը եւս կատարուած է Չորս մեծ պետութեանց արտ. գործերու նախարարներուն, ներկայացնելով նոյն պահանջները։

Ներկայ եղած են նաեւ Ռումանիոյ երեք պատգամաւորները, նաեւ Պալքաններէն, Սուրիայէն, Եգիպտոսէն, Լիբանանէն եւ Ֆրանսայէն։ (ԽՄԲ. —Ֆրանսայի պատուիրակներուն անցաղիրքուած չըլլալով, փոխանորդներ նշանակուած են)։

«Հայերը ընտրեցին Մարսէյլը իբր մայրաքաղաք»

Մարսէյլի V շաբաթաթերթը իր վերջին թիւին մէջ (4 Մայիս), ամբողջ երկու էջ յատկացուցած է Մարսէյլի Հայերուն, այս խորագրին տակ (հայերէնը հայերէն տառերով)։ Թերթին խմբագրութիւնը հարցումներ ուղղելով իր բարեկամին՝ Աշոտի (Մալաքեան, այլ անուամբ՝ Henri Verneuil), տեղեկութիւններ կը ստանայ Հայոց պատմութեան, քրիստոնէութեան, տառապանքներու, մշակոյթի, ներգաղթի եւայլն մասին։ Տեսակցութեան կցուած են 15 պատկերներ, որոնց մէջ կ'երեւան Մարսէյլի Հայոց եկեղեցին, հայաշատ արուարձան մը՝ Սէնթ Անթուան, Արտաւազդ արք. եւ դպրապետը՝ Գ. Յակոբ Մալաքեան եկեղեցւոյ շապիկով, կրօնական արարողութիւն մը դպիրներով եւ քահանաներով, Վ. Սարգսեանի երգչախումբը փորձի մը առեն, Նուագապետ (ճազ) Ժաք Հէլեան, Անրի Վէրնէօյլ՝ անթելին առջեւ, հայ կօշկակար մը, գորգ նորոգողներ, դերձակ մը, գոհարագործ մը, տպագրիչ մը, դերձակ մը եւ հայ դեղուհի մը մակոյկով։

Մէկ խօսքով հայանպաստ հրատարակութիւն մը։ Գինը՝ 12 Ֆրանք։

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ԹԻԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ, քաան տարի բնակութեան արգելքի եւ ստացուածքի գրաւման դատապարտուեցաւ Հայ մը, Լազար Մայիլով, ամբաստանուած ըլլալովթէ մատնած է բազմաթիւ հայրենասէրներ, Դիմադրականճակատի «Ալիանս» խումբէն։ Թերթերը կը գրեն թէ ամբաստանեալը զաւակն է Բագուի խավեարի ամենամեծ արտադրիչին, եւ թոռը արքեպիսկոպոսի մը, թէ Ֆրանսա եկած է 15 տարեկանին, եւ Կէսթափոյի գործակալ եղած՝ 1940էն 1944։ Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ գտնուած է նիշ մը (Ֆիշ, գործակալ F 7.143) գերման գաղտնի սպասարկութեան արձանագրութիւններէն։ Յետոյ, Մայիլով երեք տեղեկագիրներ ուղղած է այդ սպասարկութեան վարիչներէն Քարլի։ Ամբաստանեալը ուժգնօրէն պաշտպանեց ինքզինք, յայտնելով թէ Քարլ Նացիներուն հակառակ էր եւ պաշտօնանկ եղած է 1942ին եւայլն։ Դատարանը չկրցաւ ճշդել թէ իսկապէս ի՛նչ դեր կատարած է Մայիլով, որ 1944ին Գերմանիա փախած, սակայն ձերբակալուած էր Ֆրանսական ոստիկանութեան կողմէ։

2000 ՌՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ իրենց շուներով կը փնտռեն լեհ մարդասպանը, Վազելեւսկի, որ ամբաստանուած է 20 ոճիրներով եւ փախաւ Մոնթօպանի բանտէն, թէեւ շղթայ կապած էին ոտքերուն։

Ընկերվարական նախագահութեան վստահութեան յայտնեց վարչապետ Ռամատիէի

Ընկերվարական ազգ. խորհուրդը իր արտակարգ նիստին մէջ վստահութիւն յայտնեց վարչապետ Գ. Ռամատիէի, 2125ի դէմ 2529 ձայնով։

Ժողովին կը մասնակցէին 400 պատուիրակներ։ Այս առթիւ տեղի ունեցան շատ բուռն վիճաբանութիւններ։ Ժողովը բաժնուած էր երկու հոսանքի։ Երկու կողմերն ալ ուժգնօրէն կը պաշտպանէին իրենց տեսակէտները։ Կէս օրուան նիստը բացուած առեն, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մօլէ, մանրամասնօրէն պարզելով կացութիւնը, թելադրեց իր ընկերներուն զգուշանալ թէ «նախնական հակահամայնավարութենէն եւ թէ համայնավարական մարմաջներէ»։ Ապա առաջարկեց որ Ռամատիէ հրաժարի, «որպէսզի չի մնայ քարքուած թակարդներուն մէջ։ Յետոյ ընկերվարական կուսակցութիւնը լուծումներ պիտի առաջարկէ եւ այսպէս պիտի պայծառանայ կացութիւնը»։

Վարչապետը անմիջապէս խօսք առնելով յայտարարեց.

— « Վերջին ընտրութիւններէն ետք, ոչ մէկ մեծամասնութիւն կար Ազգ. ժողովին մէջ։ Դրամը բախտին ձգուած էր, ինչպէս Ազգ. ժողովը։ Ընկերվարական կուսակցութեան չէր կրնար ստանձնել գլխաւոր պատասխանատուութիւնները։ Մնաց որ, մեր Ազգ. Խորհուրդին մէջ զօրաւոր հոսանք մը կար ընկերվարական ղեկավարութեամբ կառավարութեան մը դէմ։ Չկար ոեւէ մարդ կամ կուսակցութիւն որ կարենար միաձայնութիւն ապահովել։ Այն առեն էր որ Լէոն Պլումի դիմեցին։ Լէոն Պլումի յաջողութենէն վերջ, կարելի դարձաւ կուսակցութեանց միութիւնը։ Կարելի եղաւ հեռացնել դրամական աղէտի մը վտանգը, ինչպէս եւ գիներու բարձրացումը։ Եթէ թոյլ տանք որ գիները բարձրանան, նիւթական աղէտ մը պիտի պայթի արագօրէն, անխուսափելի է այդ վտանգը։ Բանուոր դասակարգն ալ շատ լաւ գիտէ այս պարագան»։

Գ. Ռամատիէ յետոյ պարզեց այն ծանր հետեւանքները որ կրնան ծագիլ նախարարական տագնապէ մը եւ շեշտեց թէ պէտք է արթուն մնալ «կոլականութեան» «կոլիսմ) հանդէպ։ « Կոլական վտանգը իրական չէ այժմ, բայց կրնայ պատահիլ»։ Բացատրելէ վերջ համայնավար նախարարներու հեռացման պատճառները, վարչապետը շարունակեց.

— Ընկերվարական կուսակցութիւնը գիտէ թէ ինչ կ'ուզէ,— շարունակել դիներու կրճատման քաղաքականութիւնը մինչեւ որ յաջողինք։ Այս է միակ ձեւը հանրապետութիւնը պաշտպանելու։ Ա՛յս պէտք է ըլլայ իր կամքը, իր ամբողջ կամքը։ Մնաց որ, այս պարտականութիւնը մեզի տուած են իրականութիւնը, օրուան անհրաժեշտութիւնը, Հանրապետութեան կեանքն իսկ որ վտանգի տակ է։ Մենք չենք կրնար հրաժարիլ մեր ստանձնած պարտականութենէն։ Մեծ վտանգներ կան, ճիշդ է, բայց եթէ կարենանք դիմանալ, պիտի անցնինք կիրճը։ Ընկերվարական կուսակցութիւնը հանրապետութեան յաղթանակով պիտի շահի շատ աւելին քան ինչ որ պիտի կորսնցնէր առժամապէս, այս փորձութիւններով»։

Վիճաբանութեանց ընթացքին խօսք առաւ նաեւ Գ. Լէոն Պլում, բացատրելու համար թէ այժմ կարելի չէ միատարր ընկերվարական կառավարութիւն մը կազմել։

Վիճաբանութիւնները տեւեցին գիշերը։ Առտուան ժամը 2ին թեր ու դէմ կարծիքները կը շարունակուէին։ Ի վերջոյ կարելի եղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ։ Երէկ շատ մը թերթեր չէին կրցած հաղորդել արդիւնքը։

Վերջին պահուն նորէն խօսք առած էր Լէոն Պլում, շեշտելով թէ Գ. Ռամատիէի հրաժարումը կրնայ շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ։ «Ֆրանսայի մէջ հանրապետութիւնը խախուտ է եւ միշտ կեսարականութեան գետին մը կայ։ Անհրաժեշտ է պահել Ռամատիէի դահլիճը»։

ՈՒՐԻՇ ԼՈՒՐԵՐ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԱՍԻՆ

Համագումարին վստահութիւնը շահելէ վերջ, Գ. Ռամատիէի առաջին գործը պիտի ըլլայ վերակազմել դահլիճը, քանի որ առժամեայ փոխանորդներ նշանակած է հինգ համայնավար նախարարներուն տեղ։ Յայտնի չէ թէ համայնավարները ի՛նչ դիրք պիտի բռնեն։ Ժաք Տիւքլօ, կուսակցութեան Բ. ընդհ. քարտուղարը, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ միտք չունին ընդհ. գործադուլ սարքելու, բայց պիտի շարունակեն պայքարը, որպէսզի բանուորները պարգեւ ստանան յաւելեալ արտադրութեան համար։

Ամէն պարագայի մէջ, գործադուլները կը շարունակուին զանազան ձեւերով։ Առջի օր մաքսային պաշտօնեաներն ալ գործադուլ յայտարարեցին երկու ժամուան համար։ Գործադուլ հռչակած են նաեւ կաթնատնտեսութեան այն բանուորները որոնք կ'ամլացնեն կաթը եւ կը լեցնեն ու կը կնքեն շիշերը։ Անմիջապէս հարիւրաւոր զինուորներ ղրկուեցան կաթնատուններ, որպէսզի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ամերիկացի թղթակից մը կը պատմէ.—

Երուսաղէմի հինաւուրց քաղաքին կացութիւնը ընդհատաբար կը լարուի: Օրեր կ'ըլլան որ կը կարծէք թէ կեանքը բնականոն կերպով կ'ընթանայ: Միայն ամէն կողմ տեսնուող փշաթելերն ու «հրաշէկ իմն» ամայացուած փողոցներն են որ հրշակայութեան ժամերու արգելքէն վերջ՝ կը յիշեցնեն այն սարսափն ու ատելութիւնը, որուն մէջ ընկղմած է այս երկիրը: Յետոյ յանկարծական պայթիւն մը, օր ցերեկով կամ գիշերուան մթութեան մէջ: Յուլ մտերիմ կողկողումը ահազանգին՝ որ կը ծանուցանէ ահաբեկչական նոր յարձակում մը, համաչափ կափկափումը արագահարուածներու՝ քաղաքին մէջ. պատահական զէնքի հարուածներուն ձայներուն մարիլը եւ լռութիւն: Յետոյ կրկին ահազանգ, այս անգամ ազդարարելու համար թէ վտանգը անհետացած է:

Վերջերս ահաբեկիչները յաջող յարձակում մը եւս ունեցան: (Անոնց յարձակումները միշտ յաջող են եղած եւուզենք չուզենք, պէտք է հիանանք իրենց քաջութեան եւ ՔԷՃԱՐՈՒԹԵԱՆ վրայ): Անգլիական ուրիշ հիմնարկութիւն մըն ալ օդը ելաւ. Նորէն քանի մը անգլիացի զինուորներ սպաննուեցան, քանի մը հոգի ալ չրջականերէն: Լարուած կացութիւնը կը սաստկանայ: Անգլիացի երախայի դիմագծով հրացանակիրները իրենց մատները զէնքերուն լեզուակներուն վրայ կը դնեն ջղայնացած ու կը սպասեն:

Զարմանալի չէ ուրեմն, որ այս տեսակ մթնոլորտի մը մէջ, գրեթէ անկարելի է ունենալ հանդարտ եւ առանց կիրքի վիճաբանութիւն, Պաղեստինի նման խիստ կարեւոր խնդրի մասին:

Հրեաները ծուղակին մէջ բռնուած են՝ մէկ կողմէ իրենց իսկ ծայրայեղներուն եւ ահաբեկիչներուն, միւս կողմէ անգլիական քաղաքականութեան եւ անգլիական տիրապետութեան միջեւ: Արաբներըծուղակն ինկածեն, գտնուելով մէկ կողմէ իրենց սպառնացող աւատապետական ընկերային դրութեան լուծին տակ, միւս կողմէ կը վախնան հրէական տիրապետութենէն: Անգլիացիները բռնուած են ծուղակին մէջ, իբրեւ արդիւնք ապիկար քաղաքականութեան մը, որուն հետեւանքը եղաւ ներկայ անելը: Մէկ բան պարզ է սակայն: Ոչնչացումի այս ողբերգութեան մէջ այս երեք դերակատարները իրենք զիրենք դիւրաւ պիտի չազատեն:

Ինչպէս միշտ երբ մէկը ծուղակի մը մէջ կ'իյնայ, չափաւորութիւնը տեղի կուտայ ծայրայեղութեան առջեւ: Արաբ չափաւորներէն Նաշաշիբի ընտանիքը (որոնք իրենց մրցակից Հիւսէյնիներու նման կատաղի ծայրայեղներ չեն) մատնուած են սարսափի լռութեան մը եւ կ'ըսուի թէ կը հեռանան, վախնալով իրենց կեանքէն՝ Հիւսէյնիներու կատաղութիւններէն: Հրեաներուն մէջ Տքթ. Եուտա Մակնեսի նման (եբրայական համալսարանի դասախօս) չափաւորութեան ջատագովներ, հրէական կարգ մը չրջանակներու կողմէ կը նկատուին առնուազն վախկոտներ՝ եթէ ոչ դաւաճաններ հանդէպ իրենց ցեղին:

Աշխատաւորական ձախ կազմակերպութիւնը (Հաշօմէր Հացաիր), որ դէմ է հրէական պետութեան եւ կը քարոզէ արաբահրէական համերաշխութիւնը, յարձակման ենթարկուեցաւ «Իրկուն»ի ահաբեկիչներու կողմէ: Անգլիացիներուն պարտադրած պատերազմական վիճակը, որ հրէական տնտեսութիւնը կը խանգարէ, ահաբեկիչներու ի նպաստ կը ծառայէ: Ժամանակին Հրեայ բնակչութեան փոքր մէկ մասը միայն համակրանք մը ունէր ահաբեկիչներուն հանդէպ, մինչ արդ համակրաքներուն թիւը երթալով կ'աճի:

Անգլօ-ամերիկեան քննիչ յանձնաժողովը անցեալ տարի յանձնարարած էր, ոչ հրէական եւ ոչ ալ արաբական պետութիւն հաստատել Պաղեստինի մէջ, «այլ հաշտեցնել անոնց տենչերը»: Պաղեստինի այս օրուան մթնոլորտին մէջ, պարզ է թէ այս յանձնարարութիւնը կը դառնայ բարեպաշտական եւ անօգուտ յոյս մը:

Ատոր պատճառներէն մէկն է Հրեաներուն նորաչէն զուտ հրէական Թէլ Աւիվ քաղաքը, որ իրեն կը քաշէ այն բոլոր Հրեաները, որոնք օտար լուծին տակ տառապեցան վերջին տասը տարիներու միջոցին: Թէլ Աւիվ իր արդիական ճարտարապետութեամբ կը թուի աւելի բարգաւաճ եւ աւելի գործունեայ, հակառակ պաշարման վիճակին: Անիկա տառապալից ուխտագնացութեան մը վերջին հանգրուանն է Հրեային համար: Հոն անիկա իր ժողովուրդին մէջ կը գտնուի, վայր մը՝ տեղծուած իր ցեղին կողմէ: Մարդիկ որ կրուած են անընդհատ ապառաժուտ եւ անջրդի հողին դէմ՝ ստեղծելու համար պարզուկ, առողջարար կեանքը հրէական հասարակաց ազարակապանութեան: Անօգուտ է խօսիլ այդ տեսակ մարդոց՝ Արաբներու իրաւունքներու մասին: Անոնք անարդար կը գտնեն ներգաղթի սեղմումները:

Միւս կողմէ Արաբը չի հանդուրժեր որ խօսուի հրեայ «տապաստակներու» իրաւունքներու մասին: Իմ նախահայրերը Պաղեստինի մէջ ապրած են հարիւրաւոր տարիներ, հոգ չէ թէ թշուառ վիճակի մը մէջ: Կասկած չկայ որ Հրեաներու Պաղեստին ներխուժումով Արաբներու ապրուստի մակարդակը մեծապէս բարուոքեցաւ: Արաբ բնակիչներու թիւը կրկնապատկուեցաւ: Կարգ մը Հրեաներ կը հաւատան թէ հրէական պետութեան ընդդիմացողները են, Արաբներու փոքր «էֆէնտի» դասակարգը: Սակայն չէզոք դիտողներ եւ Հրէական Գործակալութեան արաբ-մասնագէտներ համաձայն են թէ՝ ընդդիմութիւնը կարծուածէն աւելի ուժեղ է եւ չի սահմանափակուիր մէկ դասակարգի մէջ: Պաղեստինի Արաբներուն ստուար մեծամասնութիւնը թէեւ օգտուի հրեայ հասարակութենէն, բայց խորապէս կը սարսափի Հրեաներու քաղաքական տիրապետութենէն, անոնց արեւմտեան առելի նիստուկացէն, զերազանց կենսունակութենէն, իսլամական բարոյական բոլոր օրէնքները արհամարհելէն:

Զափազանց բացայայտ կը թուի թէ իրական որեւէ համագործակցութիւն՝ կազմելու համար արաբական եւ հրէական պետութիւն մը, ամբողջովին երեւակայական է: Կարգադրութիւն մը պէտք է ըլլայ եւ շուտ: Անխուսափելի եզրակացութիւնը այն է, որ այդ կարգադրութիւնը պէտք է պարտադրել ուժով: Սողոմոն անգամ խիստ պիտի չարժէր, լուծելու համար այս խնդիրը, թէ՛ Արաբներուն թէ Հրեաներուն հետ:

ԱՐԱԳԱԾ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բայց ամենից հետաքրքիր են Արագածի Քրդերը: Զէնքի ու ձիու սիրահար Քրդեր, որոնք քոչւորական կեանք էին վարում, արդէն համոզւել են, որ նստակեաց կեանքն աւելի է ձեռնտու: Եւ կանեփից ու այծի մազից հիւսած սեւ կոներին փոխարինեցին քարէ սպիտակ տներ: Նրանք ձին ու եզը մղեցին սկզբում իրենց համար արտասովոր աշխատանքի եւ նստակեցութիւնը մի տասնեակ տարի առաջ դէպի լեռնալանջերը հրաւիրեցին տրակտորին: Յետոյ եկան հնձող եւ կալսող մեքենաները: Ամէն մի քրդական հին կամ նորակառոյց գիւղում՝ կառուցեցինկամարազարդ աղբիւրներ. գիւղի կեդրոնում բազմեցին դպրոցն ու թատրոնը, քրդական առաջին դպրոցն ու թատրոնն ամբողջ աշխարհում:

Գեղեցիկ է Արագածը՝ եւ այն աւելի է գեղեցկացնում Նոր մարդը, որ վայրիչրջապատիհետքերը հետզհետէ թօթափելով՝ վայելում է նոյն այդ չրջապատի գեղեցկութիւնը գիտակցաբար:

Ես նայում եմ Արագածին:

Ասւած է, որ լեռը պիտի նայել հեռուից: Ճիշտ է ասւած: Երբ լերան ստորոտին կամ գագաթին ես կանգնած մարմնապէս ձուլւում ես նրան, իսկ երբ հեռուից ես դիտում՝ ձուլումը կատարւում է հոգեպէս: Երկու դէպքում էլ այդ ձուլումը հաճելի է:

Անըրջային է Արագած լերան գիշերը: Իջնում է մութը եւ հետզհետէ խտանում ու ցերեկւայ պահին աչքիդ առաջ որոշակի գծագրւած լեռը դառնում է մի վիթխարի զանգւած՝ սուզւած անթափանց մութի մէջ, եւ նրա վիթխարի անտես ձեռքը վառում է արծաթեայ աստղերը, ինչպէս վառ ծաղիկներ՝ ցանցնւած երկնքի կապտագոյն գորգի վրայ: Լերան լանջին, այստեղ եւ այնտեղ սկիզբ են առնում հրարաշ խարոյկները, որոնք նախ բռնկում են բոցերով, հրթիռի կայծեր են լցնում իրենց չուրջը եւ ապա դառնում դանդաղ, նստած լոյծախոհ: Լսւում է հովւի սրինգի թովիչ ձայնը, որ ոլորւում է լեռնային գիշերւայ խաւարի մէջ: Եղանակը պարզ է, ինչպէս բնութիւնը, որ ականջընի լռութեան՝ անտարբեր լսում է մեղեդին: Սիրայ մի հեռաւոր կարօտ է մղկտում փայտեայ այդ սրինգում, ուր կայ նախնական Կոմիտասը, որ հոսում է հոգով, հանում է սրտին ու ծորում ճարտար մատների ներդաշնակ ճլեւէջներով:

Նայում եմ: Ներքեւում Արարատեան դաշտն է՝ լցւած անեզրական մութով: Մօտ է, այնքան մօտ, ասես ձեռքով կարող ես շօշափել: Վերջալոյսի ծովը վաղուց է յորձանք տւել դէպի արեւմուտք, սպիտակ ու գորշ ամպերը վերածւելով հալած պղնձի եւ խամրել հեռաւոր լեռների այն կողմը: Երեւում են ոսկեպայծառ կրակներ: Դիմացս Հոկտեմբերեանն է. ձախ կողմը Երեւանը, որ նմանւում է խաւարի ծովում կանգնած վիթխարի հրավառ նաւի:

Այո, գեղեցիկ է Արագածը: Գարնանը նա բաց է անում իր զմրուխտէ փէշերը եւ աշխատանքի մարդը՝ մաքառելով՝ վայելում է այդ յաւերժական մօր անհատնում բարիքները: Այնտեղ կարմրահատ ցորեն է հասնում, եւ գարի, որ սպիտակ է, ինչպէս ձիւն: Ահա Շիրակի հարթավայրի վրայ իշխող Մանթաշի ձորը, իր մուգ զմրուխտ կանաչով, իր կարկաչուն առուներով ու աղբիւրներով, որոնք համերգում են մինչեւ այն ժամանակ, երբ լերան գագաթից ծեր ձմեռը լռեցնում է նրանց, ինչպէս նահապետական խստաբարոյ պապը՝ իր թոռներին: Այս ձորում հաւքեր կան, որոնց փետուրներն աւելի ոսկեւուն են, քան ինքը ոսկին, եւ կտուցներ ունեն սեւ, եւ կարմիր ոտքեր, ինչպէս մարջանը՝ հանւած Հնդու ծովից: Արագածի ամէն քարից ու փապարից լսւում է նրանց երգը, գեղգեղանքը, նրանց աղու ձայնը, որ դիւրեկան է, ինչպէս առաջին անգամ սիրահարւած տանվեցամեայ կոյսի քաղցրաձայն երգը:

Շատ են համեմատել Արարատն ու Արագածը: Եւ բանաստեղծներն են երգել այս լեռները, առանց որոնց անկարելի է պատկերացնել Հայաստանը: Նրանք խօսել են շատ մեծ սրտերի՝ Յովհաննէս եւ Եղիշէի, Պատկանեանի եւ Նալբանդեանի, Աւետիսեանի եւ Յովհաննիսեանի, Թումանեանի եւ Իսահակեանի, Չէքէեանի եւ Տէրեանի եւ նորագոյն բանաստեղծների հետ: Հներր՝ հին ընկալմամբ, նորերը՝ նոր:

Արարատը վեհ եւ փառայեղ: Նա Հայաստանի լեռների Հայկ նահապետն է, մեր գոյութեան խորհուրդը կարծես: Անցեալում գեղջուկն ու բանաստեղծը նայել են Արարատին, իրենց ցաւն ու տառապանքը պատմել նրան, ապա նրա յաւիտենական լուռ ունկնդրութիւնը միակ սփոփանքն է եղել նրանց սրտերի: Այդպէս է այսօր նաեւ օտար երկրների հորիզոններում թափառող Հայը, որ զրկւած եւ հուրճիմարդ է, չի կարող պատկերացնել Հայաստանն առանց Արարատի:

Այլ է Արագածը: Նա գեղեցիկ է եւ բարեբեր: Նամանաւանդ բարեբեր: Արագածը հիացմունք է պատճառել ամենից առաջ մեր ժողովրդին, մեր գուսաններին եւ բոլոր նրանց, որոնք երբ եւ է տեսել են նրան գոնէ հեռուից, կամ եղել են նրա գագաթին, վայելել նրա հիւրընկալ օդը, նրա գեղադալար լանջերից քաղել դէթ մի ծաղիկ, կամ խմել այն սառնորակ ջուրը, որ կազդոյր եւ եղնիկային թեթեւութիւն պարգեւում է մարդուն:

Եւ մեր գեղեցիկ Արագածը երգում է Հայ դասական գրականութեան վերջին ներկայացուցիչ Աւետիք Իսահակեանը, Վարպետը: Երգել է ոչ միայն որպէս գեղեցիկ ու բարեբեր լեռ, այլեւ որպէս մայր, որի մեծ սրտին տենչացել է սեղմել իր քնարէ սիրտը եւ լալ, արիւն լալ:

Այլ է Արագածը: Նա քնարական լեռ է, որ սիրում է լսել միայն սրտի զեղումները եւ առթում է յոյզեր՝ քնքոյշ, բարի, ազնիւ ու դեղեցիկ, այնուհետեւ, ամենից առաջ, նա մայր է: Արագածը լուռ ու լսելի, սիրւող ու սիրող, գորովագութ է ու զգւող: Եւ «մանինչների այն պերճ հիւսւածքը, մարգարտեայ այն չարքը, որ նւիրել է Վարպետը նրան — կ'ապրեն այնքան ժամանակ՝ քանի կայ ինքը Արագածը:

Թող յաւերժ բարի լինի այն ժամը՝ որը հայ ժողովրդին պարգեւեց մայր Արագածը, որի ներքեւում փռւած հողի մէջ զարկել են իրենց նիզակը մեր նախապապերը, որի ստորոտում եւ լանջերին կառուցեցին չահաստաններ, ու աւաններ, քարակերտ բերդեր եւ հոյակերտ վանքեր: Թող յաւերժ գեղեցիկ ու բարեբեր մնայ մեր Արագածը, որին ոչ ոք չի կարող խլել, քանի կայ մարդը, քանի նրա սերունդները կը քայլեն յաւերժութեան դաշտերով, իրենց աչքերի եւ սրտերի մէջ դամած Արագած անունը, ինչպէս որդին որ պահում է իր հայրաղատ մօր անունը:

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻ

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Կեսարիոյ եւ Շրջ. Հայր. Վերաշինաց Միութեան Փարիզի մասնաճիւղը ներգաղթի ի նպաստ իր կատարած հանգանակութեան արդիւնքը՝ 116 հազար 600 ֆրանքը յանձնեց Ներգաղթի Կեդր. Յանձնաժողովին: Նախապէս ալ այս նպատակի համար հանդէսի մը հասոյթը, 60.000 ֆրանք յանձնած էր, որով համագումար 176.600 ֆրանք: Այս ցանկէն դուրս կը մնան ունեւոր հայրենակիցներ որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերած են ուղղակի տալով Կեդր. Յանձնաժողովին:

Վարչութիւնս հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր նուիրատու հայրենակիցներուն ինչպէս նաեւ Միութեանս հանգանակիչ յանձնախումբի անխոնջ անդամներուն, Գրիգոր Հայթաեան, Աւետիս Գալֆայեան, Բարսեղ Մարգարեան եւ Վահրամ Մոստիչեան:

Ներկայիս Փոքր Ասիոյ զանազան վայրերէն Կեսարիա հաւաքուած 3000ի մօտ հայութիւն մը կայ, թէեւ բաց եկեղեցի եւ հոգեւոր հովիւ մը ունին, բայց մանուկները զրկուած են հայ դիրէն: Բոլորը կը յաճախեն օտար վարժարաններ եւ դատապարտուած են օտարանալու եւ կորսուելու: Հայ Եկեղեցւոյ սրբազան չարականներն անգամ կ'երգուին լատիներէն գիրերու վրայէն:

Օգտուելով փոքրամասնութեանց կրթական հաստատութիւններու հանդէպ Թուրք կառավարութեան վերջերս ցոյց տուած թոյլատու ընթացքէն, Միութիւնս կը ջանայ նախաձեռնարկ ըլլալ երբեմնի հայկական այս չէն կեդրոնի մէջ հայ դպրոցի մը հաստատման:

Պատերազմէն վերջ Միութիւնս նոր վերակազմուած ըլլալով, նիւթական բաւարարութիւն չունի նման ձեռնարկի մը յաջողութեան համար: Հետեւաբար կազմակերպած է երեկոյթ պարահանդէս մը այս չաբաթ երեկոյ (10 Մայիս) ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս 8, rue Jean Goujonի սրահներուն մէջ: Կոչ կ'ընենք բոլոր Կեսարացիներուն եւ առհասարակ Փարիզահայերուն ներկայ ըլլալ հոծ բազմութեամբ եւ քաջալերել այսնուիրական նպատակը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ) — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն Ապրիլ 27ի կիրակի օրը սարքած էր հրապարակային դասախօսութիւն մը, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Օրուան նախագահ ընկեր Գ. Սարոյեան ժողովը բանալով, հաղորդեց թէ պիտի դասախօսէ ընկեր Շ. Նարդունի, նիւթ ունենալով Հայկ. Մշակոյթին դերը Արտասահմանի մէջ։ Մինչեւ կէս գիշեր ունկնդիր հայրենակիցները չէին ուզեր հեռանալ։ Բուռն ծափերով բեմ եկաւ Շ. Նարդունին. մէկուկէս ժամուան դասախօսութեան ընթացքին, բոլոր ժողովականները ականջ կտրած, մտիկ ըրին։ Երբ դասախօսութիւնը վերջացաւ, ոչ մէկ հարցում բացի մէկ երկու կէտերու լուսաբանութեններէն։ Այս առթիւ դասախօսը յայտնեց նաեւ թէ պիտի տօնենք եւ պէտք է տօնուի Յ. Օշականի յոբելեանը, Ֆրանսայի մէջ եւս։ Գրագէտ քննադատ մը կը նմանի օդին մէջ սաւառնող թռչունի մը, որուն թռիչքը ոչ ոք կեցնելու իրաւունք չունի։ Ներկաներէն տասնեակ մը հայրենակիցներ արձանագրուեցան իբրեւ առժամեայ յանձնախումբ, որոնց մէջն է նաեւ մեր բարեկամուհին, Տիկին Օտէթ Միքայէլեանը։ Անոնք խոստացան անմիջապէս յարաբերութեան մէջ մտնել Փարիզի Կեդր. Յանձնաժողովին հետ։ Ներկաներուն փափաքով խօսեցաւ նաեւ Գ. Յ. Տէր Յակոբեանը, իր խորին գոհունակութիւնը յայտնելով տիրող ոգեւորութեան համար։— Թղթակից

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿԻ ԱՌԹԻՒ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Սիրելի Յառաջ, երկու տարի առաջ երբ Դաշնակցականներ ալ կը մասնակցէին «Ազգ. Ճակատ»ին, առնուազն 5—600 հոգի կը խռնուէին սրահը, հասարակ մէկ ներկայացման առեն։ Այս ճշմարտութիւնը կը հաստատէ իրենցմէ մէկը, ողբալով դառնօրէն ժողովուրդին նօսրացումը իրենց հանդէսներէն, այն օրէն որ Դաշնակցականները քաշուեցան, համաձայն Կեդր. Կոմիտէի յայտարարութեան։

Կիրակի, Ապրիլ 20ին, որոշուած էր տօնել Ապրիլ 11/24ը նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ Ազգ. Ճակատին։ Այս առթիւ կոչ մը ուղղած էր իրենց գոյութիւնը արդարացնող բոլոր միութիւններուն։ Արդ, «Ազգային Ճակատը յանկարծ անտես կ՚ընէ այս որոշումը, եւ դաղութիս անծանօթ կարգ մը միութիւններու անունովթռուցիկ կը հանէ, նշանակելով բանախօս մը, որ երկար ատեն կը սպասէ սրահին մէջ, վերջապէս հանդէսին բացումը կատարելու համար ի ներկայութեան 48 ունկնդիրներու։

Թող հաւատայ ամեն ընթերցողը թէ հաճոյքով չէ որ կը գրանք, այս տխուր իրողութենէն։ Անկեղծօրէն կը ցաւինք մեր բացակայութեան համար, սակայն ուրիշ կերպ կարելի չէր ընել, նկատի առնելով իրենց նենգամտութիւնը։

Ցուսա՞նք թէ պիտի խրատուին այս անգամ։

Գալով մեզի, այս տօնին սրբութիւնը չաղարտելու համար, որոշեցինք այս տարի գոհանալ Մարտիկներու Միութեան նախաձեռնութեամբ սարքուած հոգեհանգիստով։— Տ. Սողոմոնեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ, 28 Ապրիլ (Յառաջ) — Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի վարչութեան ֆութպոլի յանձնախումբը նամակներ կը ստանայ զանազան մարզական միութիւններէ, շնորհիւ իր տարած յաղթանակներուն։ Ֆութպոլի Նորընտիր յանձնախումբը եռանդուն աշխատանքի լծուած է։ Կիրակի, Ապրիլ 27ին կազմակերպած էր զոյգ մրցումներ.— Պատանիները եւ Ա. խումբը։ Իր հակառակորդներն էին C. S. Charlisի պատանիները եւ Ա. խումբը։

Մրցումը տեղի ունեցաւ ժամը 3ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին վրայ։ Վարագոյրը բացին մեր պատանիները C. S. Charlisի պատանիներուն դէմ։ Մեր պատանիները պարտուեցան, 4—0, որովհետեւ առաջին խումբի խաղացողներէն 3 հոգի գործի բերմամբ կը բացակայէին, ստիպուած մեր պատանիներէն երեք լաւագոյն խաղացողներ տեղաւորեցինք Ա. խումբին մէջ, այս պատճառաւ չկրցան իրենց սովորական խաղարկութիւնը ցոյց տալ։ Մեր պատանիներուն պարտուելէն վերջ, մեր Ա. խումբը որոշած էր ջանք չի խնայել մեր պատանիներուն վրէժը լուծելու համար։ Ժամը 5ին կը սկսի Ա. խումբերուն խաղը հակառակորդի յարձակողականով։ Գնդակը մէկ բերդէն միւսը երթալ գալէն վերջ Ժանոն կը նշանակէ առաջին նշանակէտը, 10 վայրկեան վերջ կը նշանակեն երկրորդ նշանակէտը։ Կիսախաղը կը վերջանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 2—0։

Քառորդ ժամ դադարէն վերջ կը սկսի երկրորդ գեղեցիկ կիսախաղը։ Մեր պատանի յառաջապահները գեղեցիկ փասերով կը սկսին յառաջանալ ու կը նշանակեն յաջորդաբար երկու նշանակէտ եւս։ Հակառակորդը շատ կը ջանայ նշանակէտ շահիլ, բայց մեր անմահ վերջապահները յարձակումները ետ կը մղէին։ Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 4—0։ Այս մրցումին մէջ փայլեցան Ա. Նաճարեանը, Կ. Զարդարեանը (խմբապետ) Մովսէսը, Մարդարեանը եւ մեր պատանի Արտաւազդը։— Յ. Մաքսուեան

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ԽՈՒԲՄ ՄԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Ութ տարի լուռ, բայց միշտ արթուն մնացած մեր ընկերները ուշադրութեամբ կը հետեւին օրուան դէպքերուն, պահելով իրենց հաւատքը Հ. Յ. Դաշնակցութեան վրայ։

Անցեալ Մարտին հաւաքոյթ մը ունեցանք՝ եւ որոշեցինք վերակազմել մեր «Խաժակ» խումբը։

Այս առթիւ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին կողմէ եկած էին երկու ընկերներ որոնք տուին անհրաժեշտ հրահանգները։ Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Աճէմեան (Սէն Շամօնէն) որ նոր հաստատուած է հոս։ Նորակազմ խումբը պիտի աշխատի ազգային ոգին վառ պահել այս փոքրաթիւ գաղութին մէջ։ Խումբը որոշած է Մայիս 28ի տարեդարձը տօնել Յունիս 1ին։— Վարչութիւն

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան ցերեկոյթը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 27ի կիրակին, Pré St. Gervaisի ընդարձակ սրահին մէջ զոր քաղաքապետութիւնը միշտ սիրայօժար կը տրամադրէ Հայերուն։

Ժամը 3էն սկսեալ հայրենակիցները փութացած էին գրաւել իրենց սեղանները։ Ժամը 4ին հանդէսը բացուած յայտարարեց օրուան նախագահը։ Վարչութեան անդամներէն Գ. Նիկողոսեան բեմ հրաւիրելով Գ. Գոյունեան որ գրաւոր ճառով մը վերյիշեց Կարնոյ անցեալի դէպքերը եւ այն կարեւոր դէմքերը, որոնք անդարձ բաժնուած են մեզմէ եւ վերջացուց Կարնոյ մասին գրուած երկու երգերով «Ձայն մը հնչեց Էրզրումի Հայոց լեռներէն», «Ե՞րբ պիտի տեսնեմ Կարին նստած հայ իշխան»։ Յետոյ հրաւիրուեցաւ Գ. Մ. Գարսամեան որ իբրեւ ուսուցիչ վարժարանի յուզումով յիշեց այդ հաստատութեան, Արծնեան եւ Հոփսիմեան դպրոցներու հանդէսները եւ ուրիշ ոգեւորիչ երեւոյթներ։ Ապա սրտանց յաջողութիւն մաղթեց Հայր. Միութեան։

Գեղարուեստական բաժինը նոյնպէս խնամուած էր։ Երգեցին Տիկին Գեղուհի Լուսպարոնեան, Գ. Շարամ Խուտավէրտեան, Գ. Սէրժ Լուսպարոնեան որոնք արժանացան ջերմ ծափերու։ Արտասանեցին Գ. Նորայր Լուսպարոնեան շատ գեղեցիկ կտոր մը Հայաստանէն «Ալ կը բաւէ», եւ Գ. Ատրունի իր մէկ գրութիւնը «Երեւանին»։ Գ. Գալուստ Միքայէլեան թառով նուագեց հայկական կտորներ, եւ փոքրիկն Եղեկիէլեան (11 տարեկան)։ Գեղեցիկ էին կովկասեան պարերը Գ. Ցարէթի եւ Գ. Գէորգի կողմէ։ Իսկ Շամիլը պարեց Օր. Տուրպախ արժանանալով ջերմ ծափերու։

Գեղարուեստական բաժինը փակեց Տիկին Ա. Խաչիկեան պարզելով Միութեան երկամեայ գործունէութիւնը եւ գնահատելով վարչութեան աշխատանքը.— կարելի եղածին չափ օգտակար դառնալ այն հայրենակիցներուն որոնք թէ հոս եւ թէ ներդաղթի պահուն իրենց օժանդակութեան պիտի կարօտին։

Յետոյ սկսան եւրոպական պարեր որոնք կ՚ընդմիջուէին հայկական շուրջ պարերով, ընկերակցութեամբ Գ. Ղուկաս Տէր Ազարեանի ջութակին եւ Գ. Գալուստի թառին։ Կ՚արժէր տեսնել Կարնեցիներու մասնակցութիւնը մանաւանդ Տիկին Գազազեանը որ Կարինէն իսկ յայտնի պարող է եղած։ Վերջապէս ամէնքն ալ ոգեւորուած էին եւ պահ մը իրենք զիրենք Կարնոյ մէջ կ՚երեւակայէին։

Աճուրդի փոխարէն վիճակախաղ սարքած էին որմէ շահեցան հինգ թիւեր։ Սպասարկութիւնն ալ գնահատելի էր։

Ապրիք, տղաք, միշտ այդպէս եռանդուն ու աշխոյժ մնացէք, բարձր պահելու համար Բարձր Հայքի անունը։— Ներկայ մը

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐՃ ԳՐԵԼ, ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԳՐԵԼ, ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԳԵՂԻՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

Տարածներէս շատեր մոռցած եմ, բայց հակայ ծառի մը խոռոչէն գտած գիրքերս — մագաղաթէ սրբութիւններ — չեմ կրնար մոռնալ։ Անոնք գացին զարդարել մեր վարժապետին սենեակը դիզուած անհաշիւ գրքերու սիմաշարքերը որոնցմով այնքան կը հպարտանար ան. թէեւ նմոյշներու հաւաքիչ մըն էր միայն, նման այն մարդոց որոնք հովանոցներու տեսակներ կամ գլխարկներ կը ժողվեն քրջահաւաք Հրեաներու պէս, եւ դեռ ուրիշներ որոնք հոգի կուտան կախաղանի չուաններ ունենալու համար։ Ան կարդալու պէտք չունէր, որովհետեւ իր ուսման տուփը շատոնց լեցուցած ու գոցած էր, պակսած ատենն ալ երբեմն քաղաք կ՚երթար լեցնելու։ Այսպէս վերջին տարին երբ քաղաքէն դարձաւ, իր հետ բերած էր շատ մը թուրքերէն, անգլիերէն գիրքեր, եւ թուաբանութիւն որոնց անունն իսկ լսած չէինք։Ստիպուեցանք գնել։ Խեղճ հօրս շատ սուղի նստաւծմէկքիլէցորեն վճարեց Նէվտէնքէ եւ Կիւլտէնքէ գեղեցկատառ գիրքերուն համար, ու մենք սկսանք օդէն թռչիլ։ Բաւական էր որ առանկ գիրքեր ունէինք, մեծ մարդ էինք։

Հրաշագործ էր մեր վարժապետը գիտութիւն սորվելու եւ աւանդելու մէջ։ Բոլորիս ալ դարմանք կը պատճառէր, ու մինչեւ հիմա չգիտցածը ո՞ւրկէ եւ ե՞րբ խելքին պտուկը լեցուց, կը հարցնէինք իրարու մեծով պզտիկով։ Սուտ ճրագը իրիկուն չեղած կը մարի։ Շատ վերջը հասկցանք իր գաղտնիքը, երբ իր դարակին մէջ գտանք զանազան «բանալիներ»։ Թուրքերէնի բանալին հայատառ գիրք մըն էր զոր ինք շատ գիւրութեամբ կը կարդար մեզմէ պահելով, ու մեզի կը պարտադրէր իրականը սորվիլ։ Թուաբանութեան մարզանքն ալ նոյնն էր. անգլիերէն բռուածնալ ճընճղկերէնի պէս բան մըն էր։Մենք թութակայար շատ մը «ուեթիւններ» կ՚ուսանէինք։ Բայց կը հասկնայինք այնքան որքան այդ խեղճ թռչունները կը հասկնան իրենց կրկնածներէն, չղթայակապ դառնալով օղակէ թառին վրայ։

«Միացեալ Ընկերութիւնը» եկած հասած էր մեր քաղաքը, բայց կարծես կը վախնար անգամ մը միայն այցելելու մեր գիւղի տանջարանը։ Մեր վարժապետը մեր միտքը արդէն հալեցուցած էր, սկսած էինք մեր ոսկորներն ալ վրայ տալ։ Այնպիսի նահատակութեան օր մը երբ կը կարծէինք թէ Վերջին Դատաստանն է, վրայ հասան Տէրսիմցիները ու մեր դուռը առին տարին առօք-փառօք։ Ի՞նչ մեղքս պահեմ, ես շատ ուրախացայ. Աստուած այս անգամ Քիւրտերուն աչքը խաղցուցեր էր որ գան այդ օրուան փորձանքէն ազատեն մեզ, ապա թէ ոչ մեր գործը բուրդ էր։ Այդ օրը ամենադժուար դասերու հաշիւը պիտի տայինք եւ...

Զատկուան համար, ալ երեք լեզուով Աւետարան պիտի կարդայինք։ Այդ մտան ալ ինք բերած էր չեմ գիտեր ուրկէ։ Ժամուն երեք սեղաններուն առջեւ երեք տեսակ Աւետարան պէտք էր.— գրաբար, աշխարհաբար եւ տաճկերէն. — «Վ իսա էֆէնտիմիզ տէտի քի»։ Այդ տարին իրենց տան հիւր փաշա մը ժամ պիտի գար, ինչպէ՞ս իրեն շնորհքը ցուցնէր պատուելին։ Բայց ըսի ձեզի, որ այս տառապանքէն փրկեց մեզ առժամաբար մեր նշանաւոր աւազակը Սէյիտ Ալին, մեր տաւարը քշել տանելով։ Որովհետեւ մեր վարժապետը ի ծնէ քաջ, երբ տեսաւ թէ տղամարդիկ զէնքերն առած ճամբաները բռնել կը վազեն, ինքն ալ իր ոսկեբաշ նժոյգը հեծած, հրացանը կողքէն կախ, փոթորիկի պէս սուրաց ոլոր մոլոր ճամբաներէ, չմոռնալով սակայն սանկ Ակոբ Ամուենց դռնէն անցնիլ իր նշանածին հիացմունքին արժանանալու համար, որպէսզի անոր դպրոց եկող քոյրերն ու եղբայրները աւելի նզովք դառնան մեր գլխուն. այնքան արտակարգ բան էր վարժապետ փեսայ ունենալը մեր գիւղին մէջ։ Ափսո՜ս որ քաղքցիները յարգը չեն գիտեր վարժապետ փեսային եւ կը մերժեն իրենց աղջիկները։ Ձեզ վստահեցնեմ որ եթէ մեր գիւղը չփլէր արադիլի բոյնի մը պէս, եւ մենք չցրուէինք աշխարհի չորս կողմը, մեր վարժապետը օր մը անկախութիւն հռչակելով ինքզինք թագաւոր պիտի կարգէր մեր վրայ, եւ արժանի էր, սնած ու մեծցած կաթով, կաքաւով, նուշով չարոցով։ Երեսին վրայ արեւու շուք չկար, ձեռքերը հողին դպած չէին, իսկական թագաւորցու։ Նորէն խնդացիք վրաս, առարկելով որ վերջը համայնավար մեռաւ։ Ես ալ ձեր գատողութեան վրայ կը սկսիմ կասկածիլ։Մարդու մը վերջը գիս չի հետաքրքրեր, ես հոս՝ «Առաւօտ լուսոյ» կ՚երգեմ, դուք թաղման կասկածի Աւետարանէն կը ճառէք «Թէ չիք յարութիւն,, ընդունայն են եւ հաւատք ձեր» ըսելով։ Արդէն յաճախ կը մտածեմ թէ ես բոլորիդ ձեռքէն ազատելու համար աւելի լաւ պիտի չընէի մեր Քիւրտերուն մէջ ապրելով։ Անոնք կարգ ու կանոնի մասին բնաւ գաղափար չունենալով, մեր երեք լեզուով Աւետարան սորվելու պահուն կուգան մեր հօտերը յափշտակել։

Բայց հոգ չէ, ահա մեր վարժապետը նժոյգին վրայ կ՚արշաւէ, ո՞վ կրնայ ազատիլ անոր ձեռքէն, եւ վստահ ենք որ մեր խեղճ ոչխարներն եւ այծերը պիտի չյոգնին մինչեւ Տէրսիմ, գառները եւ ուլերը որբացնելով մեր գոմերուն մէջ։

Վա՜խ, վա՜խ, վա՜խ, ո՞վ իրենց ծիծ պիտի տայ....։ Սակայն ի՜նչ լաւ պիտի ըլլար եթէ մենք ալ արտօնուէինք վազել դէպի լեռները։ Կը կարծէք թէ աւարառուները բոլորն ալ չափահաս մարդի՞կ են, երբեք։

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

(4)

չարունակեն անոնց գործը: Եթէ գործադուլը քանի մը օր ևս տեւէ, կարելի պիտի չըլլայ առողջ կաթ հասցնել Փարիզի շրջանը: Բանթողները 7.50 ֆրանք պարգեւ կը պահանջեն իւրաքանչիւր ժամուան համար :

Զօր. տը Կոլի կազմակերպութեան անդամներուն թիւը հասած է մէկ միլիոնի, ինչպէս կը հաղորդեն իրենց գրասենեակէն: Զօրավարը իր յաջորդ ճառը պիտի խօսի Պոատոյի մէջ, Մայիս 15ին: Սէն Մալոյի քաղաքապետութիւնը, որ հրաւիրած էր զօրավարը նախագահելու յունիս 18ի տարեդարձի հանդէսին, ետ առաւ այս որոշումը, «անպատեհ» համարելով զայն: Տանտերեր համայնավարներ եւ ընկերվարականներ հակառակեցան հրաւէրին, ուրիշ 12 անդամներ թեր քուէարկեցին, երկու հոգի ալ ձեռնպահ մնացին: Ուրեմն հրաւէրը ետ առնուեցաւ մէկ ձայնի առաւելութեամբ :

«Քննադատեց օգնութիւնը Յունաստանի եւ Թուրքիոյ»

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը սկսաւ քննել Նախագահ Թրումընի առաջարկը,— 400 միլիոն տոլար տրամադրել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ: Ժողովը 22ի դէմ 168 ձայնով մերժեց յետաձգել այս ծրագիրը եւ ընդհակառակն որոշեց փութացնել զայն: Զօրաւոր ընդդիմութիւններ կան ծրագրին դէմ, բայց ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ պիտի քուէարկուի բաւարար մեծամասնութեամբ: Այս առթիւ երեսփոխան մը կարդաց զօր. Մարշըլի մէկ նամակը, որ կը յայտարարէ թէ խնդիրը «ամենամեծ սախլողութիւն ունի»: Արտաքին նախարարը կ'ըսէ նաեւ թէ ինք ծրագրին քուէարկումը աւելի դրական կը գտնէ Մոսկուայի խորհրդաժողովէն վերջը, թէ առաջարկուած աջակցութիւնը «կը համապատասխանէ մեր շահերուն, ինչպէս եւ խաղաղութեան շահերուն» :

Զօրավարին նամակն ստացող երեսփոխանը յայտարարեց այս առթիւ:

— «Եթէ թոյլ տանք որ Ռուսիա գրաւէ Յունաստանը եւ Թուրքիան, իր յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ, անշուշտ, Իրան, Աֆղանիստան, Հնդկաստան եւ Չինաստան, որոնք բոլորն ալ սահմանակից են Ռուսիոյ... ա՛յս է պատճառը որ Մ. Նահանգները, լիովին գիտակից վտանգին, պէտք է, մեր իսկ պաշտպանութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան համար, օգնութեան հասնին Յունաստանի եւ Թուրքիոյ»:

Ուրիշ երեսփոխան մը, Քոքս յայտարարեց. — «Այս օրինագիծը յայտարարութիւն մըն է աշխարհի թէ յանուն ազատութեան մենք պատերազմի պիտի երթանք եւ երբեք պիտի չտեսնենք այն օրը որ Ամերիկան Ռուսիոյ փորն իյնայ: Կա՛մ յառաջ կ'երթանք եւ կամ կը կործանինք: Հասած է ժամը որպէսզի ստանձնենք աշխարհի առաջնորդութիւնը եւ պէտք չէ վարանինք »:

Երրորդ մը, Պրաուն, դիտել տուաւ թէ օրինագծին քուէարկութիւնը պիտի նշանակէ «դաշոյն մը խրել Միացեալ Ազգերու սրտին մէջ»: Իր կարծիքով անհրաժեշտ է ամբողջ խնդիրը յղել Միացեալ Ազգերուն :

★ Նախագահ Թրումըն յայտարարեց թէ Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Իտալիոյ եւ Պուլկարիոյ դաշնագիրներուն անյապաղ վաւերացումը «կենսական է մեր արտաքին քաղաքականութեան համար» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՀԱՄԱՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան Ռումանիոյ մէջ, ինչպէս կը ծանուցանէ կառավարութիւնը, յայտնելով թէ դաւադրութիւն մը երեւան հանուած է, «ըմբոստութիւն յարուցանելու, ցեղային ատելութիւն սերմանելու եւ խռովարարական կազմակերպութիւններ ստեղծելու համար»: Ձերբակալութիւնները տեւեցին 48 ժամ: Գլխաւոր ամբաստանեալները ընդդիմադիր կուսակցութեանց անդամներ են, որոնց մէջ կան նաեւ նախկին նախարարներ: Ցեղային ատելութեան խնդիրը կը վերաբերի Հրեաներուն: Ճարտարապետական վարժարանի պատերուն վրայ կաւիճով գրուած է եղեր.— «Անկցի՛ն դաւաճան Հրեաները » :

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ մառէշալ Քէսելրինկ, իտալական ճակատին գերման հրամանատարը, իբրեւ պատասխանատու 354 Իտալացիներու ջարդին, Արտէատինի քարայրին մէջ (Հռոմ), 1944 մարտին: Ամբաստանեալը հանդարտութեամբ լսեց մահավճիռը եւ մերժեց վերաքննութեան դիմել: Դատավճիռը կ'ըսէ թէ պիտի գնդակահարուի: Իր երկու ստորադասներն ալ մահուան դատապարտուեցան նոյն անգլ. ատեանին կողմէ որ կը գործէ Վենետիկի մէջ :

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԵՒ ՀՐԵԱՆԵՐԸ հաւասար իրաւունքներ պիտի վայելեն Միացեալ Ազգերուն առջեւ: Արաբները կը սպառնային առնել քալել: Եգիպտոսի պատուիրակութիւնն ալ կը սպառնար քաշուիլ ՄԱԿէն :

1915 Ապրիլ 11-24ի

տարեդարձին առթիւ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է 11 Մայիսի կիրակի գիշեր, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie: Հասցէ.— 184 Bld. St. Germain: Métro St. Germain :

Կը նախագահէ ԸՆԿԵՐ ՊԵՏՐՈՍ ՊԵՏԻԿԵԱՆ, անդամ Կեդր. Վարչութեան: Կը խօսին՝ ընկերներ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, կ'արտասանեն Օր. Մառի Կառավարենց, Պ. Զօհրապ Մուրատեան, Ժ. Փալամուտեան եւ Բ. Հայէչեան: Մուտքը ազատ է

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ

Մայիս 18, կիրակի ժամը 4էն 12, Escalier face le 49 Ave. Simon Bolivar, Parc des Buttes-Chaumont, Pavillon Public օդասուն սրահին մէջ: Իջնել métro Pyrénées կամ Buttes-Chaumont, հանրակառք GE 26:

Երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Կեսարիոյ եւ Շրջանի Վեր. Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Կեսարիոյ եւ Շրջանի Հայ բեկորներուն եւ որբերուն: 10 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, 8 rue Jean Goujonի սրահներուն մէջ: Եւրոպական եւ Արեւելեան նուագ: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՇԱՎԻԼԻ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Շավիլի եւ շրջանի սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ, ի նպաստ իրենց մասնակցութեան միջազգային ճամբարին: Կիրակի, 11 Մայիս ժամը 15ին Շավիլի Salle des Fêtesի մէջ (rue Stalingrad) : Սկաուտական ճոխ յայտագիր, թատերական ներկայացում :

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆրանք Պ. Երուանդ Ատանալեանէն նշանախօսութեան մը առթիւ, փոխան ծաղկեփունջի :

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Կը ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ, Շիրվանզադէի «ՉԱՐ ՈԳԻՆ», այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սընոնի ընկերվարականներու սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչին եւ մասնակցութեամբ կարող ուժերու :

ԿՈԶ ԹՈՔԱՏԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ.—Փարիզի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները 1947 Ապրիլ 27ին հաւաքուելով Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, վերակազմեցին Համաթոքատի Վերաշինաց Միութիւնը: Այս առթիւ վարչութեան անդամ ընտրուեցան.— Պ. Պ. Արմենակ Փէհլիվանեան, Քերոբ Մանուկեան, Յարութիւն Քէշիշեան, Յակոբ Մոսկոֆեան, Լեւոն Պէնկեան, Սուքիաս Գապիկեան, Տօնիկ Փէհլիվանեան:

Կը խնդրուի Ֆրանսայի մէջ հաստատուած բոլոր հայրենակիցներէն, ուր որ ալ գտնուին, մասնաճիւղեր կազմել եւ հաւաքուիլ Միութեանս շուրջ, օգնել ներգաղթին եւ ազգահաւաքման գործին, ինչպէս կը պահանջէ մեր սիրելի հայրենիքը, Խ. Հայաստան: Ինչպէս ուրիշ հայրենակիցներ, Թոքատցին ալ դարերէ ի վեր անձկութեամբ կը սպասէր այս օրերուն: Միութեանս հասցէն. — Pehlivanian Arménak, 6ter, Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine):— Վարչութիւն

Այրի Տիկին Յ. Տաղաւարեան (Զատրճեան) եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր բարեկամներուն եւ մասնաւորապէս «Թաքսի»ի շարժավար (շոֆէօր) արհեստակից ընկերներուն, որոնք անձամբ, դրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՏՐՃԵԱՆի մահուան առթիւ,(մեռած Մայիս 2ին):

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ Պ. Դանիէլ Կարապետեան կը փնտռէ քոյրը, Մարիամ Կարապետեան (Զարշամպացի) որ 1926ին Յունաստանէն Մարսիլիա եկած է: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՌՈՄԱՆԻ մէջ, 23 Մայիս Ուր. երեկոյ ժամը 8.30ին :

ՎԱԼԱՆՍ.— 24 Մայիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salles des Fêtesի մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ Մայիս 25ին, կիրակի :

Երեք հանդէսներուն ալ պիտի խօսի՝

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն): Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ժողովը այս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ընկեր Սիրականի աշխատանոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Ներկայանալ անդամատետրերով :

ԻՍԻ.— Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը, 2 rue de la Défense: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը՝ Մայիս 12ին, երկուշաբթի ժամը 15ին, եկեղեցւոյ սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի լիակատար ժողովը՝ այս շաբաթ 10 Մայիս ժամը 20ին, Հայոց եկեղեցին :

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Ղ. Ղազարեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց երկրորդ զաւկին, ՄԻՇԷԼ-ԼԵՒՈՆի, 4Մայիս 1947ին:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Արփիկ Աղուբեանի

Մայիս 18ին Կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, ռուսական քոնսէրվաթուարի սրահը: Հայկական եւ ռուսական երգեր :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՓԱՐԻԶԻ ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԸՆՏՐԵԱԼ ԽՈՒՄԲԸ կը մեկնի Մարսէյլ, տեղւոյն ընտրեալ խումբին դէմ մրցում մը կատարելու համար այս կիրակի օր: Խումբին կ'ընկերանան Հայաստանի առաջնութեան մարզիկները ընտրելու կոչուած յանձնախումբին անդամները, որոնք Զատկի առթիւ խումբին հետ գացած ըլլալով Վիէն եւ Լիոն, Մարսէյլէն վերադարձած ատեն պիտի պատրաստեն նախնական ցանկը, յանձնելու համար զայն կեդր. վարչութեան :

Մարսէյլի մրցումէն յաղթական ելած խումբը պիտի ստանայ բաժակ մը ձօնուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնի նախագահ ողբացեալ Գառլօ Շահինեանի յիշատակին: Երկու խումբերը իբրեւ յարգանքի նշան իրենց հանգուցեալ նախագահին թեւերուն վրայ սեւ շղարշներով պիտի խաղան :

ԳԹՈՒԹԵԱՆ ՊԱԶԱՐ.— Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան կողմէ, կիրակի 1 Յունիս, առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ 19 : Maison des Centraux, 8 rue Jean Goujon, Paris: Ծախու պիտի դրուին զանազան օգտակար առարկաներ, խիստ մատչելի գիներով, ի նպաստ Միութեան որբերուն եւ պաշտպանեալներուն: Թէյ, խմիչք եւ պար: Մուտքը ազատ է:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Փր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 9 MAI 1947 Ուրբաթ 9 ՄԱՅԻՍ

ԻԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5030-Նոր շրջան թիւ 639 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՆՈՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՐՁՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

Ֆրանսան կրկին մատնուած է շատ ծանր տագնապի մը: Օրուան լուրերը կը բացատրեն ամէն բան: Ամենօրեայ կեանքին մէջ ալ, եւրաքանչիւրին փորձառութիւնը կը լրացնէ պակասը:

Բոլորը անձկութեամբ կը հետեւին այս նոր կացութեան եւեւէջներուն, ներքին թէ դուրսէն:

1947 Յունուարէն ի վեր, երկրորդ անգամ է որ յանդուն փորձ մը կը կատարէ ընկերվարական կուսակցութիւնը, թէեւ երրորդ հոսանքն է իր շահած քուէներով եւ երեսփոխաններով:

Առաջին անգամ Լէոն Պլում սոսկանելի պատասխանատուութիւնը, միասնաբար դահլիճ մը կազմելով եւ հաստատելով գիները ատորճանաբար կրճատելու քաղաքականութիւնը:

Փոխանցման այս կարճ շրջանը անցնելէ վերջ, Խշխանութեան կոչուեցաւ ուրիշ ընկերվարական մը, Պ. Փօլ Ռամատիէ: Բազդատաբար անծանօթ, նոր վարչապետը չուտով դարձաւ կեդրոնական դէմք մը, իր յանդնութեամբ եւ վճռականութեամբ: Ապացոյց՝ իր բռնած դիրքը այս չաբ — թուան անցուդարձի ընթացքին:

Անհրաժեշտ չէ զօրնաւոր բառեր գործածել, հաստատելու համար թէ որքան ծանրակշիռ պատասխանատուութիւն մը կը ստանձնէ վարչապետը իր կուսակցութեան հետ, օրուան այս ժամուն:

Արտաքին ճակատի վրայ, պատերազմին վերջնական հաշուեյարդարը չէ կատարուած տակաւին, որպէսզի Ֆրանսա կարենար հաշուել իր շահն ու վնասը:

Իր հիմնական ակնկալութիւններ կախում ունին Գերմանիոյ ապագայ կազմակերպութենէն, որու մասին երկրան համաձայնութիւն չէ գոյացած տակաւին: Մոսկուայի խորհրդաժողովին մէջ, պարզապէս տեսակէտներ, ... լուսեցան: Եւ անցամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ չկայ համբերութիւն մը կը բաժնէ Դաշնակիցները:

Ներքին ճակատին վրայ, ո՜րքան խոր ճեղքեր ու վէրքեր:

Նախ՝ տնտեսական — ելմտական կացութիւնը, որ կրնայ աղէտի մը յանգիլ, եթէ օրուան վարիչները եւ քաղաքական կուսակցութիւնները չկարենան պահել իրենց պաղարիւնը:

Վարչապետը քանիցս ազդարարեց, եւ ... հեղինակաւոր, պատասխանատու բերաններ ալ բարձրաձայն կը յայտարարեն, թէ ինչպէս Ֆրանսան, նոյնպէս Հանրապետութիւնը վտանգի մէջ են: Ուրեմն իրենց գլխաւոր ճիգը պիտի ըլլայ փրկել և'՛ մէկը եւ'՛ միւսը:

Տնտեսական տագնապին հետ անքտօրէն կապուած է ընկերայինը: Մէկը միւսին հետեւանքն է:

Դժգոհ են բոլորը: Բանուորները՝ համար որ հողը կը փլի իրենց ոտքերուն տակ, քանուորական օրէնքներով, ազգայնացումներով եւ ուրիշ բարենորոգումներով:

Դժգոհ են աշխատաւոր գիւղացիները: Անոնք անհաւասար նուաճումներ կատարեցին վերջին տարիներու ընթացքին եւ շատ բաներ կը խօսին այսօր: Բայց եւ այնպէս, խախտուած է իրենց վստահութիւնը:

Դժգոհ են միջին դասերը,— մանր առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ, որոնք անտարբեր կը գտնեն տուրքերը, հում նիւթերու սղութիւնը եւ ուրիշ դժուարութիւններ:

Քաղաքական-կուսակցական ճակատին վրայ, ահաւասիկ դէմ դիմաց երեք զօրաւոր հոսանքներ, որոնք մեծամասնութիւն կը կազմէին ... մէջ: Եւ չորրորդ մը, զօր. դը Կոլի «Համախմբում»ը, որ կրնայ բուռն պայքարի մը յանգիլ:

Համայնավարները քաժնուելով կառավարութենէն, այսինքն մեծամասնութեամբ վաւերացուած քաղաքականութենէն, յայն ճեղք մը բացին ձախակողմեան ճակատին վրայ: Եւ հիմա դրուած են իրենց գործելու ազատութիւնը, անշուշտ ... փորձէն բաժանելով իրենց համար ... ճիգերը:

Անոնք «յետադիմութիւ»ն կ'աղաղակեն ... դէն: Եւ կը կարծեն թէ ընկերվարական առաջնորդութիւնը պիտի պատսպարէ, քանի որ կառավարութեան չարունակելու բաժանեալ ... միայն 404 ձայներու ... թեամբ:

Մէկ խօսքով, փորձութեան շրջան ... որ կ'անցնէ երկիրը:

Այս առթիւ, յիշեցնե՞նք թէ ինչպէս այլուր, այստեղ ալ եկուորներուն առաջական ... է պահպանել զուսպ ... ցուցաբերական մարմանքներ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԽԵՆԴ ԱՇՈՏ»ԻՆ ԽԵԼՕՔ ԽՕՍՔԵՐԸ

« Ցառաջ »ի վերհրատարակութենէն ի վեր նամակներ կը ստանանք ընթերցողէ մը որ կը ստորագրէ Աշոտ Ուռաւումեան, Չէզոք, Խենդ Աշոտ, Ապուշ Աշոտ: Պահարանին վրան ալ՝ «Էջ...Աշոտ»: Առանց որ եւ է հասցէ տալու:

Դէզերով կը մնան իր նամակները, ինչպէս եւ ծաղրանկարները, զարմանազան խորհրդածու — թիւններով:

Լեզուն՝ Պոլսոյ ռամկօրէնը,— այն որ կը խօսուի չուկան եւ սրճարաններու մէջ, կոտտի պէս ցցելով թուրքերէն բառեր...

Չէ՞ք յիշեր Եր. Օտեանի Իզմաւ աղան:

Անգամ մը խմբագրատուն հրաւիրեցինք թեր — թով: Մարդ չերեւցաւ: Բայց նամակները չդադ — րեցան: Երբեմն ալ աշխատակիցներու քաժին կը հանէ: Մեզմէ մինչեւ մէկն ալ — պզտիկ լեզուով: Ցա — հուի ալ բերան ալելով:

Ի՞նչ կը գրէ.— Ամէն բանի մասին, խենդ-խելօք ապաղակներու, անհեթեթ չաղակրատութեանց հետ տահեցնելով խելօք խօսքեր:

Ահաւասիկ վերջինը, բառացաբար լուրջ, (միայն ուղղագրութիւնը չակած եմ).

— « Կը տեսնէ՞ք որ հինգ փարայի յառաջի — թիւն չենք բրած 30 տարիէ ի վեր: Նախկին ռազմիկները տողանցքի պէս քան մը ըրին Champs Elysées-ի վրայ: Տողանցքը չկնաւ հայկական տրրտերը, կռիւը սկսաւ (մեր ասանդական արբուքիւնը): Վա՛յ եռագոյն պիտի պարզենք, վա՛յ կարմիր դրօշակ պիտի պարզենք... Այս առթիւ Ave. Georges V.-ի վրայ, օտարներուն աչքին առջեւ: Այս հէրիֆները որոշեր են ոչ եռագոյն, ոչ կարմրագոյն դրօշակ պարզել: Այս բռնցները ալ մեծ պիտի ըլլան, ղեկավար պիտի ըլլան:

... Ցրանին առջեւ է եռագոյնի մէջ միտրոյն փին խմել, սիմնմա երթալ, իրար փարթուելով պարել սորված ենք, ուրիշ ոչինչ: Ամօ՜թ, ամօ՜թ, ամօ՜թ»:

Ց. Գ.— Տողանցքի եղանակներուն մէջ եօթը հատ ալ չամփուռածներ կային...

Փառք տալէ որ նամակագիրը «Ռուսամբոխ»ն կը կոչուի, այլապէս դեռ ի՞նչ աղիւ-լեղի ճշմար — տութիւններ պիտի սառեցնէր, իր պատկերա — զարդ չարաղրութեամբ: ՎԱՀԷ

ՍՈՖԻԱՅԻ Կարմիր Խաչի հիւանդանոցին մէջ, երկար հիւանդութենէ մը վերջ մարտ 23ին մեռած է Արփեն՝ ասեր քաղաքացի Խաչոյեան, ծնած Սէօ — լէօզի, ծնած 1885ին: Այս առթիւ հոգեհանգիստ կատարուած է Վիէննայի Հայոց մատուռին մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ իր որդին, Պ. Հրաչ Խաչեան Ա. Խաչոյեան, ատանաւոր մը ձօնելով ողրացեալ հօրը յիշատակին:

ՀԱՅԻ ՏԱՊԱՆԱՊԻՆ ԱՌԹԻՒ խառովութիւններ ծագեցան Նըվէռի մէջ: Ամբոխը խուժանեց Նիէվրի Նահանգապետարը, փրցնելով փողկապը: Ռումբ մը ձգուեցաւ Ծարանթի Նահանգապետին բնակարանը: Ընդհ. գործադուլ Մօնլիւսոնի մէջ: — Պէզիէի մէջ սինէմաներու գինը 10 ֆրանք նշանակուեցաւ:

ԳԱՀԻՐԵԻ մէկ սինեմային մէջ ռումբ մը պայթելով, հինգ հոգի մեռան, 30 հոգի վիրաւորուեցան: Հարիւր կասկածելիներ ձերբակալուեցան: Կը վախցուի որ ուրիշ յարձակումներ ալ կատարուին: Կալանաւորներուն մէջ կան Համայնավար լրագրողներ:

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵ՜Ր կը ծաւալին Սպանիոյ մէջ: Պաշարման վիճակ հաստատուեցաւ Պիլպաոյի մէջ ուր ուր գործադուլ հռչակած են 50.000 բանուորներ:

46 ԿԻՆԵՐ ԵՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐ, 16էն 21 տարեկան, որոնք Ֆրէնի բանտը փոխադրուած էին առժամապէս, առջի օր ըմբոստանալով, խուժեցին դարմանատուն, իրար խաղնեցին աղբին ու եթերը եւ կուլ տուին: Ցետոյ մայրաքաղաքներուն եւ պատուհաններուն վրայ յարձակեցան կօշիկներով, աթոռներով, ամաններով: Ոստիկաններ օգնութեան հասան, բայց յարձակումը ծաւալեցաւ բակին մէջ եւ քանի մը կիներ ստացուած քարերը հանելով ամանաց վրայ նետեցին: Հինգ ոստիկաններ եւ վեց — եօթը բանտարկեալներ վիրաւորուեցան: Ի վերջոյ, կարելի եղաւ զսպել ըմբոստները եւ արգելափակել խցիկներու մէջ:

ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՞նչ պիտի ընեն համայնավարները

Ընկերվարական կուսակցութեան համագումարին որոշումէն անմիջապէս վերջը, Պ. Ռամատիէ ձեռնարկեց դահլիճին վերակազմութեան,— հինգ նոր նախարարներ նշանակել հեռացած համայնավարներուն փոխարէն: Նոր նախարարները նշանակուած են արդէն, եւ պաշտօնականօրէն ... արքէլ, երբ Հանրապետութեան նախագահը վերադարձաւ Օրլէանէն:

Վերակազմուած նախարարութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ հաւասարակշռել ելմտացոյցը, գոհացում տալ այն բանուորներուն որոնք սովորականէն շատ վար օրավարձ կը ստանան, եւ պահպանել պարենաւորումը: Միեւնոյն ատեն զսպել պիտի տայ գիները կրճատելու քաղաքականութեան, որ իր հիմնական ուղեգիծն է, գոնէ մինչեւ Յուլիս:

Բոլորն ալ կը խոստովանին թէ Ռամատիէ դժուարին կացութեան մը առջեւ կը գտնուի, բայց միեւնոյն ատեն կը խոստովանին թէ ելք չկայ, փրկելու համար ֆրանքը եւ Հանրապետութիւնը:

Համայնավարները չեն ծածկեր իրենց դժգոհութիւնը: «Լիւմանիթէ» դատուորէն կը գանգատի թէ ընկերվարական ազգ. խորհուրդը հաւանութիւն յայտնելով Պ. Ռամատիէի, որ հրաժարա — գրով մը ճամբեց համայնավար նախարարները վաւերացուց աւելի զէպի աջ հակումը զոր կը յայտնէ նոր կառավարութեան կազմն իսկ: «1947 Մայիս 7ը դժբախտ թուական մը պիտի մնայ Ֆրանսական քաղաքականութեան մէջ»:

Պ. Ֆլորիմոն Պոնթ, գործօն անդամ համայնավար Կեդր. Կոմիտէին, պատասխանելով թերթի մը հարցումներուն, յայտարարեց,— «Ընկերվարական կուսակցութեան ազգ. խորհուրդը շատ ծանր պատասխանատուութիւն մը ստանձնեց, 1. Վաւերացնելով համայնավար նախարարներուն պաշտօնանկութիւնը,— 2. Ընդունելով ընկերվարական նախարարներու մասնակցութիւնը խառն կառավարութեան մը որ չէկղրոպագացած է համայնավար կուսակցութիւնը, բանուոր դասակարգին մեծ կուսակցութիւնը, Ֆրանսայի առաջին կուսակցութիւնը որ մօտ վեց միլիոն քուէ շահեցաւ երեսփ. ընտրութեանց մէջ»:

Հակառակ այս վրդովումին, կը կարծուի թէ համայնավար կուսակցութիւնը չափաւոր ընթացք մը պիտի բռնէ առ այժմ, ամբաստանելու համար իր գիրքերը; զօր. որ Կոլի նոր կազմակերպութեան հանդէպ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Առջի օր գործադուլ մը եւս ծագեցաւ որ եթէ չարունակուի, կրնայ շատ ծանր հետեւանքներ ունենալ պարենաւորման տեսակէտով: Թեթեւորդ «Ալէօ — Լըվիւռ» գործարանին 340 բանուորները գործադուլ հռչակեցին, յաւելում պահանջելով: Այս գործարանը, որ կը գտնուի Փոնթուազի մօտ, կը հայթայթէ Ֆրանսայի փուռերուն թթխմորին 22 առ հարիւրը, իսկ Փարիզի փուռերուն 30 առ հարիւրը: Ուրեմն հացի պատրաստութիւնը կրնայ վտանգուիլ, մանաւանդ որ կ'ըսեն թէ 40.000 քիլօ թթխմոր փճացած է (թթխմորը չի դիմանար հինգ օրէն աւելի):

Բարեբախտաբար շատ վերջացաւ կանթի բանուորներուն գործադուլը: Որոշուեցաւ 6.50 ֆր. պարգեւ տալ յաւելեալ արտադրութեան համար եւ վճարել գործադուլի պատճառով կորսուած օրականները:

Ուրիշ բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի հանգարտօրէն: Գործադուլը մարմնիս կը շարունակէ պատուիրակներ ղրկել միւս մետաղագործական հաստատութեանց, որպէսզի միանան իրենց: Ինկէց (փիւծօ) գործարանին բանուորներն ալ յաւելում պահանջեցին, բայց վարչութիւնը անտարակոյս ցուցնելով հաստատեց թէ անկարելի է: Գործարանը կը բանի, սպասելով վարչապետին եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան տեսակցութեան որ տեղի պիտի ունենայ այսօր, ուրբաթ: Ուրիշ գործարաններու մէջ ալ ժողովներ գումարուեցան, եւ առայժմ որոշուեցաւ չարունակել աշխատանքները:

Հիւսիսային շրջանին մէջ, երթեւեկը դադրած է ջրանցքներու վրայ, գործադուլի հետեւանքով: Ցեռուն նաւեր որոնք ածուխ բեռցած էին Փարիզի համար, անշարժ դատապարտուած են: Մանր — մունր խլրտումներ եւ գործադուլներ անպակաս են զանազան հաստատութեանց մէջ, բայց տակաւին ընդհանուր շարժումի մը նշաններ չեն երեւար:

Մաքսային պաշտօնեաներ երկու գործադուլ հռչակել վերջ, իրենց վրէժը առին ճամբորդներէն, տառապէս գործադրելով օրէնքը: Ճամբորդները ժամերով կը սպասեն, պայուսակները տակնուվրայ կ'ըլլան, յետոյ տուփը կը բացուի, մերթ եւ կիներ կը խուզարկուին, հացը եւ ուրիշ ուտելիքներ տուրքի կ'ենթարկուին կամ վար կը դրուին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

83 ՏԱՐԵԿԱՆ ՆԿԱՐԻՉԻ ՄԸ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԿՏԱԿԸ

ԽՄԲ. — Արշակ Ֆէթվաճեան, բազմաշխատ արուեստագէտը, հետեւեալ նամակը ուղղած է հայ մամուլին.—

Իմ նուիրաբերութիւնները Հայ ազգին

Բոլոր այն Հայերին, որ կարող են եւ պիտի ուզեն արտայայտուիլ այսու յայտնած որոշումիս մասին, կանխաւ կը յայտնեմ շնորհակալութիւնս:

Ա.

Աշխատաւորս՝ անցած Հոկտեմբերի առաջին օրը թեւակոխած հասակիս 83րդ տարին, դեռ այնքան խանդավառ եմ արուեստիս սիրով, որքան եւ որպէս որ էի 25-30 տարեկան եղած ժամանակ:

Ինչքան էլ դեռ չեմ տեսներ օրերիս վախճանը, բայց եւ շատ հասկանալի է որ երկարակեցութեան մօտաւորապէս սովորական տեւողութիւնը տասնեակ տարիներով գլած անցած մէկը, որպիսին ես եմ, չեմ կարող աչքի առաջ չունենալ Սահղծողի նախասահմանած կարգադրածը, չեմ կարող քնով անցնել, մոռացութեան տալ կեանքի հաւանականութիւնները եւ չհոգալ. ահա ինչու՝ քանի Տանու Տէրն չէ՝ եկել՝ ես կ'ուզեմ որ՝ ամբողջ կեանքով գեղարուեստին նուիրուած եւ գեղարուեստի սիրուն ամէն աշխարհօրէն սովորական ցանկալի բաներր մոռացած և ուխտուած դինուորի պէս մնալիք ԹՈՂՕՆԻ մասին լինի՝ օրինական ընդունուած կարգով՝ մէկ հաստատ վերջնական կարգադրութիւն ըստ իմ սրտի փափաքի:

Մայրէ ի ծայր անհաշիւ ինքնամոռացութիւն եղած, իմ կեանքի տեւողութեան բոլոր ժամանակներ, հակառակ տեսակ տեսակ արգելառիթ պարագաների, օրինակ, յետամնաց երկրում ծնած լինելս, բարձր ուսում ստանալու փափաքանօք ոգեւորուած պատանու պանդխտելներս, տասնեակ տարիներով օտար աշխարհներում յամենալներէ վերջ յանկարծ՝ քաղաքական դէպքերի հետեւանքով՝ արգելուածութիւնը հայրենական տուն դառնալու — կացութիւն որ 68 տարի տեւեց ու կը տեւէ — հեռաստան երկիրներում իմն օտար ժողովուրդների մէջ մենակ, վարձու սենեակներում, հիւրանոցներում, սրտիս վրայ քար դրած ապրելու հարկադրուածութիւնս եւ մանաւանդ, 1914ին սկսած համաշխարհային պատերազմի եւ հետագայ ռուս յեղափոխութեան յարուցած համայնական շփոթի մէջ՝ Կովկասում՝ մինչեւ շապիկս կողոպտուելս, (այդ է, կեանքի սեւ օրերում անօգնական չմնալու ակնկալութիւնով խնայածս հազարների ամբողջական կորուստը), իմ երկար տարիների երկունքի արդիւնք լուրջ նկարներիս հաւաքածոյի եւ արուեստագիտական ստեղծագործութիւններիս այս ու այնտեղ անհետանալը, ձախող վերջացած պատերազմի հետեւանքով չկայի և չունիմութեան յաջորդող տարիներում ապրուստի վատ պայմանները եւ դրա հետեւանք 4-5 տարի ծանր դժուարամարսութիւնով հիւանդանալս երբ ռէստորաններում կերակրուողիս օրերը սեւացան... Վերջապէս, մի օր էլ երբ, ինչպէս որ է, ես ինձ գտայ քշուած մինչեւ այս հեռաստան Ամերիկա:

Բոլոր այս ձախողութիւնները բնաւ չկարողացան պակասեցնել իմ մէջ արուեստիս մասին իմ խանդավառութիւնը եւ ոչ էլ երբ եւ է յոյսս կտրուեց գալոց լաւ օրերի մասին, երբ ես՝ նորէն՝ բռնկուածութեան նոպաներում՝ միշտ ինքնամոռաց տարուած հաւատաւոր՝ ուզեցի մէկ լաւ բան եւս անել, ուրիշների չարածը, անսովոր լուրջ բան եւս անել, մնալով միշտ ապէս ես ինձ նման, ամէն հայեցակէտով միայն ինձ նման:

×

Ունեցած լինելով բախտ հասարակութեան մէջ բարձր դասակարգերի մարդկանց հաւանելի լինելու եւ, մէկ մէկ էլ նրանցից գնահատուած, մեծ յաջողութիւնների մի օր՝ դեռ մտքումս ունենալով իմ անմահ ուսուցչիս՝ հանճարեղ վարպետ Cesare Maccariի թելադրածը, որով նա կը յանձնարարէր ինձ — «ԵՒՐՈՊԱ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼԻՍ ԲԵՐԵԼ ԻՐԵՆՑ ՄԵՐ ԵՐԿՐԻՑ ԱՅՆ, ԻՆՉ ՈՐ ՄԵՐՆ ԷՐ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՅՔ ԴԵՌ ՉԷԻՆ ԳԻՏՑԵԼ». ես վճռեցի (1900ի ամառը) եւ գնացի Հայաստան, հազար հազար տարիներով հին մեր նախնիքների երկիրը:

×

Լեզուով չի պատմուիր այն փլուզումը, որ իմ մէջ տեղի ունեցաւ, երբ ես իմ աչօք տեսայ առտեղեան այն, որի մասին քիչ ու միչ տեղեակ էի միայն հատ ու կէնտ աղքատիկ, լղար կարգադրութիւններից որ՝ մէկ մէկ զարդարուած կը լինէին պատահական Եւրոպացի ճամբորդների լոյս ընծայած մի գրքից քաղածոյ պատկերներով:

×

Գեղարուեստների Դասական, Պատմական, Միջնադարեան եւ Վերածնունդի դարերի եւ մեր ժամանակաշրջանի երկիրներում կրթուած, ապրած եւ գործած, դեռ 36 տարեկան երիտասարդ ՀԱՅԻ արժանապատուութիւնը, ինքնայարգութիւնը ձայն տուաւ իմ մէջ. յիշեցի վարպետ ուսուցչիս յանձնարարութիւնը եւ ես, միանգամայն վճռապէս որոշեցի ինձ վայել կերպով վեր հանել՝ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՌԱՑԱԾՆԵՐԻ, ՆՐԱ ԱՐԺԷՔՆ ՈՒ ԱՐԺԱՆԻՔԸ ՉԳԻՏՑՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ՝ փաստերի հզօրագոյնը, անհակաճառելին, նրա ազգային հանճարի գերիվերոյութիւնը պերճաբանող շինարարական գեղարուեստի դիմապատկերը՝ դեռ բաւական մի կանգուն յուշարձանների քարերի սրտագրաւ գոյներովը, ինչպէս եւ նրանց չքաղարդ դրուագին անօրինակելիութիւնների հազարան պէսպիսութիւնները:

ԻՄ ՀԱՐԱԶԱՏ ՀԱՅԵՐԸ ԹՈՂ ԳԻՏՆԱՆ ՈՐ ԱՅՍ ԱՄԷՆԸ Ո՛Չ ԻՆՉՆԻՑ ԱՌԱՋ, ՈՉ ԻՆՉ ՕՐԵԿԻՑ ՄԷԿ ՈՒՐԻՇԸ ՉԷ ԱՐԱԾ ԵՒ ԻՄ ԱՐԱԾՆ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՓՐԿՈՒԱԾ ԻՄ ՁԵՌՔՈՒՄՍ ԵՆ: ԱՅՍ ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆՍ ՄԷՋ ԱՄԵՆԻՑ ՇԱՏԸ, ԳԵՐԻՎԵՐՈՅՆ ԵՒ ԱՆԴԻՄԱԴՐԵԼԻ ՍՐՏԱԳՐԱՒԸ ԵՐԵՍՈՒՆ ՄԵԾ ԵՒ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԾԱՒԱԼՈՎ ՋՐԱՆԵՐԿ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՆ ԵՆ ԱՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ՄԷՋ ԵՒ ՄՕՏԱՒՈՐ ՀԱՐԵՒԱՆ ԵՐԿՐԱՄԱՍԵՐՈՒՄ 1900-1920 ՏԱՐԻՆԵՐԸ ԴԵՌ ՄԵԾԱՊԷՍ ԿԱՆԳՈՒՆ ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ ՏԵՍԱԾՍ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՄԵՆԱՕՐԻԺԻՆԱԼ ՑՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ: ԱՊԱ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՇԱՏ ՄԻ ԱՅԼ ՏԵՂԵՐԸ ՍՐԱՆՑ ՀԱՒԱՍԱՐԱՐԺԷՔ ՀԱՅ ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ԲԱԶՈՒՄ ԱՅԼ ԿԱՌՈՒՑՈՒԱԾՔՆԵՐԻ ԲՈԼՈՐ ՃԻՒՂԵՐԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂ ՏԻՊ ՈՒ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ԴԻՄԱԳԾԻՆ ԱՌԻՆՔՆՈՂ ՌՈՐՈՇՆ՝ ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ ՇՔԱՂԱՐԴԻ ՀԱԶԱՐ ՓՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՄՕԹԻՖՆԵՐ՝ ՄԱՏԻՏՈՎ ՊԱՏԿԵՐԱՑՐԱԾ՝ ԱՅՆՊԷՍ ՑԱՆԿՈՒՑԻՉ ՄԻ ՈՃՈՎ «ՈՐՈՒՆ ՀԱՒԱՍԱՐԵԼ ՉԷ ԿԱՐՈՂ ԱՄԵՆԱՅԱՋՈՂ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԸ», ԻՆՉՊԷՍ ԱՍԱՑԻՆ ԼՈՆՏՈՆՈՒՄ ԱՆԿԼԻԱՑԻ ԴԱՏԱՒՈՐՆԵՐԸ — 1921ԻՆ: ԱՅՍ ԱՄԷՆԻՀԵՏ ՄԻԵՒՆՈՅՆ ԱՐԿՂԻ ՄԷՋ ԽՆԱՄՈՎ ԾՐԱՐՈՒԱԾ ԿԱՅ 15 ՀԱՏ ԱՅԼ ՄԵԾ ՋՐԱՆԵՐԿԵՐԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ, ՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՐԿՐԻ ՄԷՋ ՄԻՄԻՒԱՅՑԻՑ ՏԱՐԲԵՐ ԲՆԱԳԱՒԱՌՆԵՐԻ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՆ ԵՆ՝ ԻՐԵՆՑ ՇՐՋԱՆԻ ՏԵՂԱԿԱՆ ՅԱՏՈՒԿ ՏԱՐԱԶՆԵՐՈՎ, ՈՒ ԱՐԴ ՈՒ ԶԱՐԴԻ ԶՈ[?] ԶՈՒԿ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆԵՐՈՎԸ ՆԿԱՐՈՒԱԾ:

ԱՅ ՎԵՐՋԻՆՍ ՄԱՍՆ Է 1918Ի ՍԵՒ ՏԱՐՈՒՄ ԷՋՄԻԱԾԻՆԻ ՄԷՋ ՆԿԱՐԱԾՍ ՆՈՅՆԱՐՆՈՅԹ ՔՍԱՆԵԱԿ ՆԿԱՐՆԵՐԻ, ՈՐՈՆՔ ԿԱՐԾՈՒՄ ԵՄ ՊԷՏՔ Է ՏԱՐՈՒԱԾ ԼԻՆԻ ԵՐԵՒԱՆ:

Այնպէս, ճիշտ երդումով կապուածի խղճմտութիւնով ես, յետագայ ՔՍԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻ ամառներ անցուցի թափառելով այն ժամանակուան ռուս կայսրութեան մաս կազմող ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՐԿՐԻ ԲՈԼՈՐ ԲՆԱԳԱՒԱՌՆԵՐԸ, սիրահամբեր յամենալով խուզարկողի աչօք գննելով բոլոր ուր որ կար եւ ինչ կը մնար հին օրերից մինչ մեզ հասած քար, աշխատուած մի կտոր:

Ա. ՖԷԹՎԱՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ներգաղթի հռավանագրի մէկ տարին

50.761 հոգի գացած են

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կիրովականի հիւսուածեղէնի գործարանի մանրածի աշխատող Տիգրան Սաֆարեան օրական կուտայ 2,5—3 արտադրական նորմա: Նշանաւոր են նաեւ Հրանտ Գրիգորեան, Հայկ Մարկոսեան եւ ուրիշներ, որոնք կ'արտադրեն 150 առ հարիւր գործ: Աշխատանքի այս տեսակ հերոսներու թիւը շատ մեծ է: Լենինականի, Էջմիածնի, Արաբկիրի եւ շատ մը ուրիշ վայրերու մէջ, ներգաղթած արհեստաւորներէն կազմուած են կարողներու, փոխադրողներու (տրանսպորտիկներ), ակնագործներու եւ մետաղագործներու արտէլներ, որոնք արդէն սկսած են իրենց աշխատանքները:

Հազարաւոր ընտանիքներ իրենց ցանկութեամբ ընդունուած են տնտեսութիւններու մէջ: Արտաշատի, Էջմիածնի, Ախուրեանի, Հոկտեմբերեանի եւ ուրիշ շրջաններուն մէջ կազմակերպուած են յատուկ խմբակներ, ուր ներգաղթող կոլտնտեսականները կ'ուսումնասիրեն գիւղատնտեսական արտէլներու սթալինեան կանոնադրութիւնը: Խումբ մը երիտասարդ ներգաղթողներ կը հետեւին մեքենաշարժ արօրներու դասաւանդութիւններուն: Խ. կառավարութիւնը մեծ հոգատարութեամբ է շրջապատած ներգաղթողները: Գիւղական վայրերը բնակող ներգաղթածները մէկ տարի զերծ են, գիւղատնտեսական եւ ուրիշ տեսակ տուրքերէն: Սախրողական պէտք ունեցողներուն կը տրուին հագուստեղէն, վառելիք եւ տնական կահկարասիներ: Դպրոցական տարիք ունեցող բոլոր երեխաները տեղաւորուած են դպրոցներունմէջ: Անոնց թիւը 6000ը կ'անցնի: Այս երախաներուն ճնշող մեծամասնութիւնը առաջին անգամն է, որ հնարաւորութիւն կը ստանայ սորվելու մայրենի լեզու եւ գրականութիւն:

Ներգաղթողներէն 600 պատանիներ զետեղուած են արհեստագիտական դպրոցներուն եւ գործարանային ուսումնարաններուն մէջ: Աւելի քան 1200 երիտասարդներ եւ աղջիկներ ընդունուած են Երեւանի «Մոլոթով» Պետական Համալսարանին, ինչպէս նաեւ բազմարուեստեան համալսարանի, երաժշտանոցի եւ ուրիշ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու մէջ:

Մեր հանրապետութեան մէջ տասը տարի առաջ փակուեցան՝ անգործութեան վերացման բոլոր հաստատութիւնները: Ներգաղթողներուն մէջ կը գտնուին մեծ թիւով անգրագէտներ: Անոնց համար դարձեալ կազմակերպուեցան գիշերային դպրոցներ եւ կայաններ:

Այժմ հանրապետութիւնը կը պատրաստուի 1947ին արտասահմանէն եկող Հայերու ընդունելութեան գործին: Քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ կը շինուին 2400 բնակարաններ: Մինչեւ այս տարուան վերջ պիտի պատրաստուին աւելի քան 135 հազար քառ. մեթր բնակելի տարածութիւն: Հայրենիք վերադարձած եւ Երեւանի մէջ տեղաւորուած Հայերէն շատեր կը շինեն սեփական տուներ: Քաղ. Խորհուրդը բնակելի տարածութիւն յատկացուցած է 1500 ընտանիքի համար: Արտաշատի, Բասարգեչարի, Ն. Բայազիտի եւ ուրիշ շրջաններուն մէջ ներգաղթողներու առաջին խումբերը արդէն տեղաւորուած են նոր բնակարաններու մէջ:

Ստացուած են բազմաթիւ նամակներ, ուղ –

500,000 ՏՈԼԱՐ ԵՒՍ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.— Բարեգործականի կեդր. վարչութենէն ստացած ենք հետեւեալ գրկայցը (Նիւ Եորք, 14 Ապրիլ):—

Հայաստանի կառավարութիւնը հետեւեալ պաշտօնական հեռագիրը ուղղած է Հ.Բ.Ը.Միութեան կեդր. Վարչութեան.—

«Ստացուած տեղեկութիւնների եւ մամուլի հաղորդումների համաձայն, յաջողութեամբ աւարտել էք Ներգաղթի մէկ միլիոն տոլարի հանգանակութիւնը: 1947 թուի Ներգաղթի աշխատանքներն արդէն սկսուած են եւ այս տարի նախատեսնուած է Ներգաղթ կատարել նաեւ Ֆրանսայից, Եգիպտոսից, Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկայից: Ցունաստանից նախատեսնուած է հիմնականում աւարտել այնտեղ մնացած Հայութեան Ներգաղթը: Խնդրում ենք նաւերի փոխադրավարձն ապահովելու համար տեղափոխել Հայաստանի կառավարութեան թիւ 24001 ընթացիկ հաշուին Սովետական Միութեան Պետական Պանքի Հայաստանի գրասենեակում 800.000 տոլար:» Հայկական Ս.Ս.Հ.Մինիստրների Սովետի Նախագահի Տեղակալ Կարապետեան

Կեդր. Վարչ. Ժողովը իր երէկուան նիստին մէջ որոշեց հեռագրով 400.000 տոլարի թերհաշիւ գումար մը փոխանցել Մոսկուա, Հայաստանի կառավարութեան ընթացիկ հաշւոյն, որպէսզի ներգաղթողներու փոխադրութեան ձեռնարկումը անյապաղ: Մեծապէս սրտապնդուած ենք որ այս տարի Ցունաստանէն ամբողջովին պիտի փոխադրուին արձանագրուած բոլոր Հայերը, շուրջ 17000, որոնց դժբախտ վիճակը լուրջ մտահոգութեան տեղի տուած է վերջերս (անցեալ տարի հազիւ կարելի եղաւ 50[?] հոգիի ներգաղթը յաջողցնել):

2.— Նկատելով որ այս տարուան ընթացքին 70.000 Հայերու ներգաղթը ծրագրուած է, որով անհրաժեշտ պիտի ըլլայ անոնց փոխադրութիւնը ապահովելու համար ուրիշ նոր եւ կարեւոր վարկեր եւս տրամադրել, Կեդր. Վարչ. Ժողովը որոշեց նաեւ որ 1947ին նոյն թափով շարունակուի Ներգաղթի Հանգանակութիւնը, առ նուազն կէս միլիոն տոլար եւս գոյացնելու առաջադրութեամբ: Այս մասին նոր Կոչ – Շրջաբերական մը պիտի հրատարակուի: Տարակոյս չունինք որ Ամերիկայի թէ արտասահմանի բոլոր հայրենակիցները եւ մասնաւորապէս Հայրենակցականները նոյն ոգեւորութեամբ պիտի լծուին սոյն հայրենանուէր հանգանակութեան, այդ նպատակին համար անվերապահօրէն ընծայելով իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը:

3.— Բաց աստի, նախագահի տեղակալ Սահակ Կարապետեանի հեռագրէն վերջ, Երեւանէն երկրորդ հեռագիր մը եւս ստացանք, ստորագրութեամբ Ներգաղթի Ընդունման եւ Տեղաւորման Կոմիտէի Նախագահ Աստուածատրեանէ, որով նոյնպէս ցոյց կուտայ շնորհակալութիւնը տասը

ղուած Հայաստանի կոմունիստ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին: Ներգաղթողները անոնց մէջ կ'արտայայտեն, [?]ց խոր զգացումները եւ ջերմ շնորհակալութի[?]ը Խ. կառավարութեան եւ հարազատ ընկեր Սթալինին, ամբողջ աշխարհին մէջ ցրուած՝ արտասահմանեան Հայերու մասին ցոյց տրուած հայրական հոգատարութեան համար:

Ս. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ԼԻՈՆ, 4 Մայիս (Յառաջ).— Շաբաթ իրիկուն, 3 Մայիս, Էթիէն Տօլէի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Լիոնի Ուսումն. Խորհուրդի բացման հանդէսը: Փոքր բացատրութիւն մը այս առթիւ: Ազգային Միութեան ներկայ վարչութիւնը, ընտրութիւններէն անմիջապէս վերջը կրթական գործը լաւագոյնս վարելու համար «Կրթական Մարմին» մը ստեղծեց: Սոյն կրթական մարմնին նպատակը պիտի ըլլար զանազան տեղեր բացուած դպրոցները կազմակերպել, անոնց պիտոյքները հոգալ եւն: Կրթական Մարմինը իր նախապատրաստական աշխատանքները կատարելէ վերջ, ուզեց աւելի ընդլայնել իր շրջապատը: Հրաւէր եղաւ յարանուանութեանց որոնք սիրով պատասխանեցին, եւ շարք մը խորհրդակցութիւններէ վերջ կատարեալ համաձայնութեամբ հիմը դրուեցաւ Ուսումնական Խորհուրդի մը:

Ահա այդ Ուսումն. Խորհուրդն էր որ կը ներկայանար մեզի իր անդրանիկ ձեռնարկով:

Հանդէսին պատուական նախագահը՝ հայր Գր. Գապեան, բացատրեց Միութեան առաջադրութիւնները: Ըսաւ թէ իւրաքանչիւր ձեռնարկի յաջողութիւնը որքան կախում ունի կազմակերպողներէն, նոյնքան եւ ժողովուրդէն: Անոր գուրգուրանքը եւ քաջալերանքն է որ սատար պիտի հանդիսանայ մեր գործին յաջողութեան: Նոր սերունդի փրկութեան գործը միասին կատարելու մեծ եւ ծանր պարտականութիւնը ունինք, գիտակցինք այդ պատասխանատուութեան:

Ուսումն. Խորհուրդի ծրագրին եւ նպատակներուն շուրջ աւելի լայնօրէն արտայայտուեցաւ Գ. Յակոբ Վարժապետեան: Կարդաց այն ուղեգիծը որ գծուած է ընթացիկ եւ յետագայ աշխատանքներուն համար: Յիշեց թէ, շատ ուրախալի էր այսպէս բոլոր յարանուանութիւնները եւ հոս ու հոն եղած դպրոցները ի մի բերել եւ բոլորը մէկ ծրագիրի շուրջ համախմբել: Գեղեցիկ նախաձեռնութիւն մը, գովելի գործ մը որը պէտք է կատարուի գեղեցիկ յաղթանակով մը:

Պատուելի Խայիկեան մեզի ներկայացուց «Սասունցի Դաւիթը եւ հայկական նկարագիրը»: Յարգելի փրոֆեսէոը շատ պարզ եւ հասկնալի լեզուով պատմեց աւանդավէպը, յետոյ անոր մէջ փնտռեց Հայուն նկարագիրը, քաջութիւնը, ըմբոստ ոգին, նկարագրի մաքրութիւնը, ընտանեկան սրբութիւնը, վեհանձնութիւնը եւ այլն եւ այլն: Մէջբերումներ եւ օրինակներ բերաւ մեր պատմութեան զանազան շրջաններէն, եւ զանոնք համեմատութեան դրաւ Սասունցի Դաւիթի նկարագրին հետ: Վերջացնելէ առաջ ըսաւ թէ, ցարդ գրուած, մշակուած «Սասունցի Դաւիթ»ներ դժբախտաբար անկատար են — Թումանեան, Չիթունի, Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանց եւ այլն — եւ եզրակացուց,— Եթէ օր մը հայ գրող մը կարենայ մեզի լման, պէտք եղածին պէս «Սասունցի Դաւիթ» մը տալ, այն ատեն կրնանք անվարան յայտարարել թէ մենք Հայերս աշխարհի լաւագոյն դիւցազնավէպը ունինք:

Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր, արտասանութիւններ եւ նուագ նորահասներու կողմէ: Դժբախտաբար սպասուած բազմութիւնը չկար: Ո՞ւր էին այդ իրիկուն Լուսաւորչականները, Կաթոլիկները, Բողոքականները... ո՞ւր էին այն միւսները, անոնք որ օրն ի բուն ծրագիր կը մշակեն, «փրկութեան գործ»էն կը ճառեն, ամէն տեղ եւ ամէն ինչի տէր տիրական կ'ուզեն դառնալ:

Այո՛, կը հասկնանք: Օդը խոնաւ, անձրեւոտ էր հասկնալի է: Ապա մի — ինչպէս կ'ըսեն Կովկասի մէջ — ապա մի Նասրէտին Հօճա կամ «Ջայճի պաշի»ն բեմադրեցէք, այն ատեն ո՛չ անձրեւը, ո՛չ իսկ ձիւնն ու կարկուտը արգելք կ'ըլլան սրահը լեցնելու:

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի, Մայիս 4, Լիոնի Ազգ. Միութիւնը հանգուցեալ Երուանդ ՏէրԱնդրէասեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ առաւօտ հոգեհանգիստ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ալ այց մը կազմակերպած էր: Ժամը 3ին իր հարազատները, բարեկամներու եւ ծանօթներու խումբ մը ինչպէս նաեւ Լիոնի Ազգ. Միութեան ներկայացուցիչները հաւաքուեցան գերեզմանատունը: Ազգ. Միութեան կողմէ Գ. Ա. Կիւլպէնկեան ջերմ ծաղկեփունջ մը զետեղելով հողակոյտին վրայ, պարզեց հանգուցեալին արժանիքները: «Յառաջ»ի կողմէ ընկ. Թադէոս Այվազեան եւ Ջափահաս սերունդի կողմէ ընկեր Մ. Միրզէ վերյիշեցին Տարազի կեանքն ու կատարած գործը, անոր գուրգուրանքը մայրենիին հանդէպ եւ իր այնքան չինիչ «Ի պէտս զարգացելոց»ները «Յառաջ»ի մէջ:

Տրտում եւ թաց աչքերով բաժնուեցանք մեծ հայկաբանին հողակոյտէն...

ՊԱՊԼԷ

«էքսքէվէյթը»ներու (հող փորող մեքենաներ): ներգաղթողներու բնակարանային եւ այլ պէտքերուն գոհացում տալու համար: Պէտք եղած աշխատանքները փութով կը կատարուին այս կարեւոր ապսպրանքը գործադրելու համար: Հեռագիրը կը շեշտէ որ ուղուած մեքենաները անհրաժեշտօրէն հարկաւոր են Էջմիածնի եւ Հոկտեմբերեան շրջաններու մէջ, ուր պիտի տեղաւորուին հայ ներգաղթողներ: Թէ՝ աշխատանքներուն արդէն ձեռնարկուած է եւ թէ՝ մեքենաներուն փութացումը մեծ օժանդակութիւն մը պիտի ըլլայ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ քոյր մարզական Միութիւններու միջմասնաճիւղային մեծ գնդախաղի մրցումներ, կազմակերպուած Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ Կիրակի 11 Մայիս Հ.Մ.Ը.Մ.ի սեփական դաշտին Atlanticի St-Loupի մէջ:

Մարսէյլ — Լիոն-Տէսին առաջին միջմասնաճիւղային գնդախաղի մրցումը հովանաւորութեամբ district de provenceի նախագահ Mr. Durandի:

Ժամը 2.30ին Լիոն – Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի խառն խումբը ընդդէմ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի անպարտելի պատանի (Ժիւնիոռ) խումբին դէմ:

Ժամը 4ին Լիոն – Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբն ընդդէմ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի Ա. խումբին դէմ: Այս առթիւ Գ. Լեւոն Մնացականեան տրամադրած է գեղեցիկ բաժակ մը յաղթական խումբին:

Մարսիլահայ մարզասէր հասարակութիւնը բախտը պիտի ունենայ 1947 տարեշրջանին ականատես ըլլալու բոլոր Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ քոյր մարզական Միութեանց խաղարկութեան, այսպէս նախ Լիոն-Տէսին, յետոյ Վիէն, Վալանս եւ Նիս եւ վերջը Հ.Մ.Ը.Մ.ի Փարիզի զօրաւոր մասնաճիւղերը իրենց կարգին ցոյց պիտի տան մարսիլահայութեան իրենց գնդախաղի ճարպիկ խաղարկութիւնը եւ մարզական բարձր ոգին:

Լիոն – Տէսինի եւ Մարսէյլի այս նշանաւոր հանդիպումին առթիւ կ'իմանանք թէ Լիոն – Տէսինի խումբին պիտի ընկերանան բազմաթիւ Հ. Մ. Ը.Մ.ի սիրահարները որով այժմէն իսկ կը նախատեսենք խուռներամ բազմութիւն մը:

Վահան Շամլեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. վարչութիւնը 500.000 դրախմի տրամադրած է Յունաստանի պատերազմի որբերուն սնուցման, Եօրկիոս Թագաւորին մահուան առթիւ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ նամակով մը կը տեղեկացնէ Եգիպտոսի առաջնորդին, թէ Ճեմարանը բացուած է եւ երկրորդ տարին կը բոլորէ արդէն: Առաջին տարին բացուած է առաջին դասարանը, իսկ ներկայ դպրոցական տարեշրջանին ալ բացուած է երկրորդ դասարանը: Ճեմարանը պիտի ունենայ եօթը տարուան շրջան մը, չորս դասարան ճեմարանական եւ երեք դասարան ալ լսարանի բաժին: Կաթողիկոսական ընտրութեան համար տեղի ունեցած համագումարին մէջ, բարերար անդամներ արձանագրուեցան որոնք ցարդ որեւէ գումար չեն ղրկած: Իւրաքանչիւր սանի համար տարեկան 500 տոլարի ծախք մը նախատեսուած է, կաթողիկոսը կը թելադրէ նոր բարերարներ գտնել, որոնք յանձն առնէին սաներ պահել Ճեմարանին մէջ վեց տարուան համար: Տարեկան 500 տոլարէն՝ 3000 տոլար ծախք պիտի ըլլայ իւրաքանչիւր սանի համար: Այս առթիւ կ'առաջարկէ որոշ գումար մը դրամատուն պահ ձգել եւ անոր տոկոսը ամէն տարի յատկացնել սանին:

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՆԱՐՕՅԵԱՆ պատրիարքի Թոռնները, որոնք երեք տարիէ ի վեր կը գտնուէին ներկայ Տեղապահ Արսլանեան արք.ի մօտ եւ երկար դատավարութեան դուռ բացած էին, դատական որոշումով վերջապէս յանձնուեցան իրաւատէր Գ. Վահրամ Կեսարի:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ Ապրիլ 4ին յանկարծամահ եղած է «Արաքս» թերթի խմբագիրը, Գ. Արամ Ստեփանեան, որ Զատկի առթիւ Երուսաղէմ գացած էր ընտանիքով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԳԵՂԻՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

Հազիւ քանի մը հրացանակիրներ ժայռերու ետեւ պահուըտած կ'ըլլան, օդին մէջ հրացաններ արձակելու համար, մնացեալները, աղջիկ, տղայ, լակոտներ կենդանիները հաւաքելով լեռ կը բարձրացնեն, չմոռնալով միասին տանիլ դաւաճանին մեր քիւրտ հովիւներն ու քիւրտ շուները: Մենք ի՞նչով ենք պակաս: հաւատացէք քարերով կը սպաննէինք զանոնք, եթէ թոյլ տրուէր մեզի լեռ բարձրանալ, բայց վարժապետին բացակայութեան վերադարձը խորէնը կառավարիչ էր:

Մագթաղինացիին պէս ժամուն տակ՝ իր անհամար մեղքերուն համար անշուշտ լացող իր մօրը պէս չար այս կէս Խաչբերդցի տղան՝ աւելի անտանելի էր քան մեր ուսուցիչը. կապիկներու պէս հնազանդ՝ փակած էինք մեր խշտեակներուն: Եղբայրս՝ Գեւորգը նոյնիսկ անոր չար լեզուէն կը քաշուէր թէեւ մէկ փչելով կրնար բլուրէ վար նետել զայն: Հրացանաձգութիւնները աւելի շատ կը լսուէին հեռուէն: Գիւղին մեծ աղաները ժողովքի նստած էին, երբ յանկարծ մեր պայմանաւոր վարժապետը վերադարձաւ դիւզամէջ՝ չհանդիպացնելով բռնաւորուած լեռնային անթառամ ծաղիկներով: Դպրոցի աշակերտներն իրար անցան. պատուհանները թափեցանք, հակառակ կառավարչին սպառնալիքին: Ի՞նչ աղուոր էր ձին, ճերմակ փրփուրի մէջ կորսուած կը խաղար, ու մեր վարժապետին ֆէսի փիւսկիւլը անոր շարժումներուն հետ կ'օրօրար ու կը շօրօրար. տանուլ զանգան կը պակսէր Ակոբ ամուենց այս փեսին հարսնիքը սկսելու համար:

Վարժապետը դէպի մեզ նայեցաւ. մեր տղեկը փախանք ինչպէս կաքաւները փէսիկ ճիւղին մէջ կը մտնեն որսորդներէն վախնալով: Եղբայրս անխոհեմութիւն ըրաւ եւ զանգին կողմը, մինչեւ պատուհանը բարձրացող որթատունկին ստեղծած թաքստոցին ապաւինելով կը դիտէր դրսի անց ու դարձը, երբ վարժապետը յանկարծ ներս մտաւ ու «յանցանքի վրայ», բռնելով զայն... զգետնեց, կարծես դուարը աւարի տանող Քիւրտերէն մին ան ըլլար, ու սկսաւ անխնայ ծեծել, ծեծել: Եղբայրս ընդդիմութեան հով մը առաւ: Դիւրին չէր պեխերը մրած տղու մը համար ուսէ մէկէ մը ծեծ ուտել. ան ալ աղջիկներու ներկայութեան եւ մանաւանդ իր պզտիկ եղբօրը առջեւ: Ես սկսայ բոլոր ձայնովս լալ ու պոռալ, եղբօրս ծունկերուն փաթթուիլ պաշտպանելու համար:

— Հերի՛ք է, վարժապետ, գոռաց եղբայրս իր որոտացող ձայնով:

Սրահը գերեզմաննոց մըն էր կարծես ու բազմաթիւ աչքեր միայն կը շարժէին եղբօրս նահատակութեան ականատես: Հատ ու կտոր աղիողորմ ճիչեր ալ կը լսուէին:

— Գրքերդ առ, Խորով, հրամայեց եղբայրս ու քանի մը գաւազանի հարուածներ ընդունելէ վերջ դուրս փախանք: Ես ամէն բան մոռցած դրան շէմքին վրայ ետ դարձայ եւ կուշտ փորով հայհոյեցի, հին ու նոր հաշիւներս մաքրելու համար: Մոռցած չէի կերած ծեծերս ստանաւոր գրելուս համար, ծաղրանկար գծելս ալ յանցանք սեպելով. ո՛ր մէկը ըսեմ, ինչպէս չհայհոյէի: Այդ եղաւ վերջին խօսքս ուղղուած մեր դպրոցիզահուն եւ անոր ինքնակալին, որուն շուրջը, վերը դարակին վրայ զետեղուած կային հաւատաքննական չարչարանաց, կամ Թրքական բանտերու վերաբերեալ զարմանազան պատիժներու գործիքներ ու իրեր, խճաքարեր ծնրադիր նստելու համար, ծանրութիւններ մէկ ոտքի վրայ կենալով երկու ձեռքերով բարձրացնելու համար ժամերով, եւն եւն:

Երբ վախով տուն մտանք, դեռ հայրս լեռնէն չէր վերադարձած: Մայրս իրողութենէն անտեղեակ երբ մեր վիճակը տեսաւ, կարծեց թէ մենք Քիւրտերէն ծեծուած էինք: Ես կրցայ պատմել ամէն բան, հակառակ եղբօրս պատուէրին: Մայրս շուտով եղբայրս մերկացուց, եւ երբ անոր մարմնոյն վիճակը տեսաւ, ամպրոպը պայթեցաւ:

— Մա-նե-րը՛դ կո՛-տը՛ր-տի՛՛ն...

Ես ապուշի պէս ինքս իմ վրայ դարձայ քանի մը անգամ, եւ կարծեցի թէ մեր դրան դիմացի հրաբխային խառնչի երբեմնակի որոտն էր որ կը լսուէր: Լաւ որ գիւղը մարդ չէր մնացեր, այլապէս բոլորն ալ անոր աղաղակէն փախչելով քարայրները կ'ապաստանէին, կարծելով թէ նորէն ջարդ կայ: Մայրս մատակ առիւծի մը պէս մեր բակը վազեց, ճանճի մը ետեւէն ցատկոտող դառնուկ մը բզկտեց ու մորթովը եղբօրս կուրծքն ու կռնակը պատեց:

Օրեր ու շաբաթներ անցան: Գիւղը տագնապի մէջ էր: Քիւրտերու զուլումը ոչինչ, այդ սովորական բան էր մեզի համար, աղաները մեղսակից ստրկութեամբ, մեր հարսներու զարդոսկիներէն մաս մը կաշառք տուին Քիւրտերուն եւ կէսով ջարդուած կենդանիները ետ բերին: Արդէն Տէրսիմցիները մեր քոսոտ հօտերուն պէտք չունէին:

Թաղական Խորհուրդը աղուէսներու պէս մեր դիմացի ցուիքը թառեր, մտիկ կ'ընէր հօրս բարձրաղաղակ ցասման պոռթկումը: Հայրս երկար ճամբորդութենէ մը վերադարձին մօրս հետ համախորհուրդ գաղթելու կը պատրաստուէրդէպի Կարնոյ գիւղերէն մին, հող գնած ու ռեմոն (կանխավճար, արբոն) տուած էր նոյնիսկ, այնքան որ ծանր կուգար իրեն այս դէպքը: Բայց գիւղ մը գիւղով խօսքը մէկ ըրած, ոչ մեր արտերն ու պարտէզները գնեցին, ոչ ալ մեր տունն ու տեղը, ու մենք փականք մնացինք գիւղը, եւ դպրոցի ճամբան մոռցանք, մինչ վարժապետը կը շարունակէր սերունդներ փճացնող գահակալութիւնը:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

(Վերջ)

եւայլն: Թերթերը ուրիշ պատկերազարդ պատմութիւններ ալ կը պատմեն :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ելմտական Նախարարը, Պ. Ռոպէր Շուման, յայտնած է Ազգ. ժողովի մասնաւոր յանձնախումբին թէ Ֆրանսայի տրամադրուած արտաքին վարկերը հետզհետէ կը հալին, ցորեն եւ ուրիշ ուտելիքներ գնուած ըլլալով: Միջազգային դրամատունը 250 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը կը բանայ, բայց այս գումարը պիտի յատկացուի քառամեայ ծրագրին գործադրութեան: Ժողովէն վերջը համայնավար երեսփոխանները կը պատմէին թէ Լէոն Պլումի քաղաքականութիւնը, 10 առ հարիւր զեղչ գիներու վրայ, պետական գանձին արժած է 39 միլիառ ֆրանք: Այս գումարին 21 միլիառը գոյացած է տուրքերու նուազումէն, 18 միլիառը պետական նպաստներէ :

Գալով բուն ելմտացոյցին, կը յուսան հաւասարակշռել վերջնապէս: Սովորական ելմտացոյցին ելքն է 612 միլիառ ֆրանք, մուտքը 590 միլիառ: Տարբերութիւնը պիտի գոցուի զանազան միջոցներով: Հնդկաչինի ծախքերը պիտի մտնեն զինուորական ելմտացոյցին մէջ: Զինուորական վարկեր պիտի չտրամադրուին մինչեւ որ քուէարկուի բանակին կազմակերպութեան օրէնքը: Ամբողջ տարուան համար զինուորական ծախքերը պիտի չանցնին 180 միլիառ ֆրանքը:

Նոր պախարակ Խ. Միութեան դէմ

Մ. Նահանգներու Երեսփ. Ժողովին Մայիս 7ի նիստին մէջ, շարունակուեցան վիճաբանութիւնները, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ տրուելիք օգնութեան մասին: Ռամկավար երեսփոխան մը, Բիչըրտս, բուռն ճառ մը խօսեցաւ Խ. Միութեան դէմ, յայտարարելով թէ ան Միացեալ Ազգերուն մէջ մտած է պարզապէս վիժեցնելու համար զայն: «Որքան շուտ հասկնանք թէ Խ. Միութիւնը ուղղամտութեամբ մտած չէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ, այնքան լաւ: Ցետոյ ջերմապէս պաշտպանեց Նախագահ Թրումընի առաջարկը,— 400 միլիոն տոլար տրամադրել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ : «Հակառակորդները կ'ըսեն թէ օրինապիծը դաշոյն մըն է Միացեալ Ազգերու սրտին մէջ: Եթէ այդպէս է, դաշոյնը դրուած է Խորհրդային Ռուսաստանի կողմէ: Ոչ մէկ տարակոյս այս մասին»:

Ուրիշ երեսփոխան մը, ներկայացուցիչ Քալիֆորնիոյ, ըսաւ թէ Ռուսիա բռնաբարած է «հանդիսաւոր համաձայնութիւններ» եւ «կը ջանայ քաոս, պառակտում եւ չփոթութիւն ստեղծել, մինչեւ անգամ խորտակել յունական կառավարութիւնը: Ես կ'ըսեմ թէ պէտք է ապարէզ կարդանք, հասկցնելով թէ իրաւունք չունի այդպիսի բաներ ընելու: Մենք պատրաստ ենք չառաջուն քուէարկութիւն մը կատարել, հասկցնելու համար աշխարհի թէ կը հաւատանք պայմանագիրներու նուիրականութեան եւ թէ պատրաստ ենք վտանգելու մեր ճակատագիրը եւ ուժը, որպէսզի մարդիկ հնազանդին համաձայնութեանց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը որոշեց զէնքի տակ առնել առ նուազն 1500 պահեստիներ, օգնելու համար Պելոպոնէսի մէջ գործող ոստիկան – զինուորներուն: Բարեկարգութեան Նախարարը խոստովանեցաւ թէ «նոր զոհողութիւններ» կրելու հարկադրուած են, նկատի առնելով ըմբոստներուն յարաճուն գործունէութիւնը: Թերթերը կը գրեն թէ Պելոպոնէսի ապստամբներուն թիւը քանի մը հարիւրէն բարձրացած է աւելի քան հազարի: Գալով Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ շրջաններուն, 60.000 զինուորներ կը գործեն 25 օրէ ի վեր: Սպայակոյտը կը ծանուցանէ թէ 651 ըմբոստներ սպաննուած, 615 հոգի գերի բռնուած են, շատեր ալ սահմանէն անդին անցած: Վերջին լուրերու համաձայն, պաշարումը չէ յաջողած :— Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնախումբին ամերիկեան պատուիրակութիւնը պատրաստեց իր տեղեկագիրը, որուն համաձայն «Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա զինած եւ պաշտպանած են յոյն ըմբոստները»: Տեղեկագիրը յանցաւոր կը գտնէ նաեւ Յունաստանը:

ԱՆԳԼԻԱ իր նիւթական կացութիւնը պարզելով, չուղերճանչնալ պատերազմի ատեն եւ ընդհանուր դատին համար կնքուած չատ մը պարտքեր, որոնց գումարը կը հասնի 3 միլիառ սթերլինի, ինչպէս յայտարարեց ելմտական նախարարը: Ամերիկայի մէջ ալ շատեր արդար կը գտնեն այս առաարկութիւնը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը բացառիկ նիստ մը գումարեց, լսելու համար արաբական պատուիրակութիւնը: Հրէական գործակալութիւնն ալ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը նշանակած է:

ՑԱՂԹԱՆԱԿԻ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ տօնակատարութիւններն սկսան երէկ: Մեծ ջահագնացութիւն մը տեղի ունեցաւ Օրլէանի մէջ, ի պատիւ Ժան տ'Արքի: Ներկայ էր նաեւ հանրապետութեան Նախագահը: Փարիզի մէջ փառաւոր հանդիսութիւններ տեղի պիտի ունենան շաբաթ եւ կիրակի:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Մայիս 4ին հրապարակ հանուած փոխառութիւնը, 20 միլիառ ռուբլի, Մայիս 5ի իրիկունը հասած էր 20 միլիառ 258 միլիոնի (496 միլիառ 192 միլիոն ֆրանք):

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՕՐԷՆՔԷ ԴՈՒՐՍ հռչակուեցան Պրազիլիոյ մէջ:

ՄԻՍԻ նոր գիները հրատարակուեցան պաշտօնաթերթին մէջ.— Ֆիլէն՝ 250 ֆրանք, Բ. տեսակը՝ 180, խաշելիքը՝ 120 ֆրանք :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ եւ Փարիզի մէջ պիտի դատուի Թուրք մը, Մահմուտ պէյ Սայիտ, 71 տարեկան, որ Թրքական հիւպատոս եղած է Հարաւ-Ափրիկէի եւ Հնդկաստանի մէջ, իսկ պատերազմի ատեն գործակցած Գերմանիոյ հետ:

1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է 11 Մայիսի կիրակի գիշեր, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie: 184 Bld. St. Germain: Métro St. Germain des Prés:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿ. Պ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

անդամ Կեդր. Վարչութեան: Կը խօսին՝ ընկերներ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, կ'արտասանեն Օր. Մառի Կառավարենց, Պ. Զօհրապ Մուրատեան, Ժ. Փալամուտեան եւ Բ. Հայպէշեան: Մուտքը ազատ է

Երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Կեսարիոյ եւ Շրջանի Վեր. Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, ի նպաստ Կեսարիոյ եւ Շրջանի Հայ բեկորներուն եւ որբերուն: 10 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, 8 rue Jean Goujonի սրահներուն մէջ: Եւրոպական եւ Արեւելեան նուագ: Գեղարուեստական բաժին: Ճոխ պիւֆէ :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՇԱՎԻԼԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Շավիլի եւ շրջանի սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ, ի նպաստ իրենց մասնակցութեան միջազգային ճամբարին: Կիրակի, 11 Մայիս ժամը 15ին Շավիլի Salle des Fêtesի մէջ (rue Stalingrad) : Սկաուտական ճոխ յայտագիր, թատերական ներկայացում :

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Կը ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ, Շիրվանզատէի «ՉԱՐ ՈԳԻՆ», այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Սընօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչին եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Սունդուկեան Թատերախումբին: Գին 50 եւ 75 ֆր:

ԿՈՋ ԹՈՔԱՏԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ.—Փարիզի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները 1947 Ապրիլ 27ին հաւաքուելով Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, վերակազմեցին Համաթոքատի Վերաշինաց Միութիւնը: Այս առթիւ վարչութեան անդամ ընտրուեցան.— Պ. Պ. Արմենակ Փէհլիվանեան, Քերոբ Մանուկեան, Յարութիւն Քէշիշեան, Յակոբ Մոսկոֆեան, Լեւոն Պէնկեան, Սուքիաս Պապիկեան, Տօնիկ Փէհլիվանեան:

Կը խնդրուի Ֆրանսայի մէջ հաստատուած բոլոր հայրենակիցներէն, ուր որ ալ գտնուին, մասնաճիւղեր կազմել եւ հաւաքուիլ Միութեանս շուրջ, օգնել ներգաղթին եւ ազգահաւաքման գործին, ինչպէս կը պահանջէ մեր սիրելի հայրենիքը, Խ. Հայաստան: Ինչպէս ուրիշ հայրենակիցներ, Թոքատցին ալ գարերէ ի վեր անձկութեամբ կը սպասէր այս օրերուն: Միութեանս հասցէն. — Pehlivanian Arménak, 6ter, Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine):— Վարչութիւն

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պ. Պ. Յովհաննէս, Վարդան եւ Օր. Մառի Ճօրճիեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի պատարագէն վերջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իրենց եղբօր՝ Պ. ՆԱԶԱՐ ՃՕՐՃԻԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, եւ հօր եւ մօր ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ՃՕՐՃԻԵԱՆԻ հոգւոյն: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ աշխոյժ պատանի մը՝ առեւտուր սորվելու համար: Ներկայացուած իր ծնողքին կողմէ: Վճարում՝ սկիզբէն իսկ: Դիմել՝ Etablissements S. Terzian, 3 rue Poissonnière, Paris:

Օր. ՀՐԱՆՈՅՇ ԳԷՈՐԳ ԳԱԶԱԶԵԱՆ
Պ. ՍՏԵՓԱՆ ԹԷՐԶԵԱՆ
Նշանուած
Փարիզ 4 Մայիս 1947

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ 1000 ֆրանք կը նուիրեն Հայ Արիներու Միութեան, փոխան ծաղկեպսակի, Օր. Հրանոյշ Գազազեանի ընդ Պ. Ստեփան Թէրզեանի նշանախօսութեան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, ընկեր Սիրականի աշխատանոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Ներկայանալ անդամատետրով :

ԻՍԻ.— Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը, 2 rue de la Défense: Կարեւոր օրակարգ ::

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը՝ Մայիս 12ին, երկուշաբթի ժամը 15ին, եկեղեցւոյ սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի լիակատար ժողովը՝ այս շաբաթ 10 Մայիս ժամը 20ին, Հայոց եկեղեցին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համա-Քղեցիական Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին Սէն Լու Կաան Փէն, Պառ Սամուէլի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբը ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՆԺԷԼ ՄՐՄՐԵԱՆԻ նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի 500 ֆրանք կը նուիրէ «Հայաստան» թերթի ֆոնտին:

Նոյն խումբը ողբացեալ ընկեր Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆԻ մահուան 13րդ տարելիցի առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրէ Յառաջի:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ կատարուած են չորս ամսուան մէջ (1947 Յունուար 1էն սկսեալ մինչեւ 30 Ապրիլ) մկրտութիւն 39, պսակ 42 (6ը օտարի հետ), յուղարկաւորութիւն 52, հոգեհանգիստ 102 :

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 10 MAI 1947 Շաբաթ 10 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5031–Նոր շրջան թիւ 640 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

«Ջախջախիչ յաղթանակը» եւ ուրիշ առասպելներ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Մայիս (Յառաջ).— Սպասեցի որ որեւէ տեղ աչքիս հանդիպի, կիրակի օրուան ընտրութեանց ճիշդ պատկերը տուող քանի մը տող։ Ինչ որ կարդացի, բոլորը ուռած – փքած, սուտը իրաւը իրար խառնուած «մասալ»ներ էին։

Նախ ինչ որ ընտրութիւն կը կոչեն, Մարսէյլ քաղաքի 11 երեսփոխաններու ցանկի մը քուէարկութիւնն էր։ Երեսփոխաններու ամբողջութիւնը 30էն աւելի ըլլալով, հազիւ մէկ երրորդը ընտրուած է Մայիս 4ին։ Կրնա՞ն պնդել թէ մնացեալ քսան երեսփոխաններն ալ նոյն ցանկէն պիտի ընտրուին։ Ի՞նչպէս կարելի է «Լա Մարսէյեէզ»ի կամ «Ռուժ Միտի»ի մէջ գրել տալ թէ ընտրուած 11 հոգին Ազգ. վարչութիւնն է որ պիտի կառավարէ Մարսիլիոյ հայ գաղութը։

Քուէարկողները 1066 պէտք է ըլլային. 961 հոգի միայն յանձնած են իրենց քուէները։ Այդ 961էն 449ը շահած է ինք, Դաշնակցութեան ցանկը միս մինակ, իսկ 512ը Ազգ. Ճակատ, Համաշնավար, Ռամկավար, Հնչակեան, Բարեգործականը եւ ուրիշ գոյնզգոյն խմբակներ։ Միամիտ պէտք է ըլլալ հաւատալու համար թէ այդ 512 անձերը իրենց ձայնը տուած են մի միայն անսալով իրենց խղճին ու բանականութեան, երբ ամէն մէկ ներս մտնող, եկեղեցւոյ դուռնէն իսկ կը շրջապատուէր անմիջապէս սարսափ ու բռնութիւն հատող մարդոց խումբով մը, առաջնորդուելու համար տուփին առջեւ։ Այնտեղ ալ տասնեակ աչքեր սուր եւ սպառնալից սլաքներով կը հետեւէին քուէարկողին դողդոջուն ձեռքերուն։

Առէք ցանկը եւ կարդացէք մեզի հետ նախ թեկնածուներուն անունները.— Եօթը հոգին ոչ մէկ կապ ունին այդ սնապարծ եւ փոքրոգի մարդոց շքախումբին հետ, չէզոք մարդիկ, որոնք քիչ չատ կը վայելեն գաղութին վստահութիւնը։

Զորս «մարտիկ»ներ, իրարմէ ծանօթ ու մանաւանդ «սիրուած»սպրդած եւ պահուըտած եօթնի շուքին տակ, կը խոստանային, ինչե՜ր ինչեր Մարսէյլ քաղաքի ժողովուրդին։ Ալ եկեղեցիին եւ կրօնքին նուիրական պաշտպանութիւնը, ալ մեր աւանդութիւններուն եւ սրբութեանց բարձր շահերը եւ այս ամէնը այս, խորհրդային կարգերու ջերմեռանդ ու մոլեռանդ հաւատացեալներու կողմէ։ Այս «ջախջախիչ յաղթանակին» եթէ միւս երեսներն ալ պրպտենք, բոլորն ալ կը ջախջախուին «ներգաղթի» խայծով եւ դրամով գնուած քուէներու կոյտին տակ։

— Արձանագրուած եմ, եղբայր, կ'ըսէր ինծի պարզ բանուոր մը որ ունի երեք զաւակներ, պիտի երթամ, պէտք է քուէս տամ որ առաջին կարաւանին հետ մեկնիմ, եթէ չտանին...

— Կ'ուզե՞ս որ քեզի բերեմ դրացիս որ իրենց երեսին նետած է 500 ֆրանքը, «խիղճս, քուէս չեմ ծախեր» պոռալով։

— Ի՞նչ պէտք կայ, բարեկամ, ստախօսին մոմը մինչեւ կիրակմուտք կը վառի։ Դեռ ամէն բան չպատմեցի։ — Իրազեկ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը Եչ. օր լսեց հրէական պատուիրակութիւնը, Պաղեստինի ներգաղթի եւ ազգ. տունի մասին։ Գլխաւոր ներկայացուցիչն էր բարոնի մը, Աբա Հիլէլ Սիլվըր, որ մեղադրեց Անգլիան թէ ցեղային խտրութիւն հաստատած է եւ պահանջեց որ հաշիւ տայ Միացեալ Ազգերու Սեպտեմբերի նիստին մէջ։ Յետոյ պիտի լսուին Արաբները, Երուսաղէմի նախկին միւֆթիին յանձնարարութեամբ։

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը 21 ժամ անընդհատ նիստ գումարեց, քննելու համար զինուորագրութեան օրէնքը որ մէկուկէս տարիէն մէկ տարուան կ'իջեցնէ ծառայութեան շրջանը։ Պահպանողականները ըժգոհ են այս կրճատումէն, առաջնորդութեամբ Չըրչիլի։

500.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ գործադուլ հռչակեցին երէկ, Համպուրկի մէջ, բողոքելով ուտեստի անբաւականութեան դէմ։ Ոստիկանութիւնը եւ զօրքը շարժման մէջ դրուած են, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։ Զինուորական իշխանութիւնը լուրջ մտահոգութեան մատնուած է։

ՉԸՐՉԻԼ այսօր զինուորական շքանշան պիտի ստանայ վարչապետ Պ. Ռամատիէի ձեռքով, Էնվալիտի Թանգարանին մէջ։ Արարողութեան պիտի մասնակցին երեք զինուորական նուագախումբեր, 80 ձիաւոր սփահիներ, երկու վաշտ հետեւակազօրք եւն.։

Մահ Ա. Զարդի (Ա. Վշտունիի)

Մոսկուայի «Լիթէրաթուրա Կազէթ» թերթը հետեւեալ մահազդը հրատարակած է Ապրիլ 19 թուականով.—

«Սովետական Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութիւնը խոր ցաւով կը յայտնէ մահը հայ բանաստեղծ Արամ Զարդէի, ծանր հիւանդութեան մը հետեւանքով»։

Հանգուցեալը, դրական անունով Արամ Վշտունիի, ծնած էր Կարին։ Հաւանաբար 70 տարեկան եթէ ոչ աւելի, ուսուցչական պաշտօններ վարելէ վերջ, անցած էր Եւրոպա, ուսանելու։ Յետոյ ծրնեւ հաստատուեցաւ իբրեւ փորագրիչ, եւ, թունդ Դաշնակցական, հրաշունչ, բարձրաթռիչ քերթուածներ կը ձօնէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ յեղափոխութեան, «Դրօշակ»ի մէջ։ Հրաշքով ազատած էր 1915ի Սարսափներէն, շնորհիւ իր գերմանագիտութեան։ 1918ի զինադադարին բաւական ատեն Հ. Յ. Դ. գործիչ եղաւ նախ Փոքր Ասիոյ այն քաղաքներուն մէջ ուր տարագիր բեկորներ սկսած էին հաւաքուիլ։ Յետոյ ղրկուեցաւ Ռումանիա, մասնաւորապէս Թրանսիլվանիա, դարձի բերելու համար Անիի գաղթականներուն մնացորդները որոնք հայութեան հետ կապուած էին միայն եկեղեցիով։

1922ի արտագաղթին անցաւ Ռումանիա, ուր ժամանակ մը վարած է Հ. Հ. հիւպատոսարանի քարտուղարութիւնը։ Միշտ երբեմն, ատեն մը կ'աշխատակցէր «Յառաջ»ի, յետոյ դարձաւ «ուղեկից», աջ ու ձախ փառաբանութեան տաղեր հիւսելով ուրիշ թերթերու մէջ։

Ունի բազմաթիւ գրութիւններ, զանազան թերթերու մէջ։ Իր ամէնէն արժէքաւոր գործը պիտի մնայ Օմար Խայեամի Քառեակներուն թարգմանութիւնը, այնքան սահուն եւ ներդաշնակ, թէեւ կարծիքները կը տարբերին հարազատութեան մասին։ Եղերնակ-մրն-ալ յարմարցուցած էր եւ միշտ կ'երգէր հանդէսներու կամ հարսանիքներու մէջ։ Պրաւման շրջանին հրատարակեց թատերախաղ մը Շ. Գարահիսարի հերոսամարտի մասին, իսկ պատերազմէն վերջ նորէն փառաբանական հատոր մը «Խորհրդային Մեծ Հայաստան» եւ ուրիշ քառեակներ Օմար Խայեամէն, հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Ունի նաեւ գրքոյկ մը, «Իմաստութեան քառեակներ»։ Թերեւս ուրիշ ձեռագիրներ ալ ունի։

Քաջ գիտէր հայերէնը, ֆրանսերէնը եւ գերմաներէնը, ծանօթ էր նաեւ ուրիշ լեզուներու։

Վերջին տարիներս մատնուած էր նիւթական անձկութեան, ֆիզիքապէս ալ քայքայուած։ (Թերթեւօրէն կաթուածահար)։ Անցեալ տարի Սեպտեմբերին Հայաստան գնաց ուրիշ երկու հրաւիրեալներու հետ, մասնակցելու համար Սովետական Գրողներու համագումարին։ Որ եւ է դեր չունեցաւ, եւ հազիւ թէ ձայնը կը լսուէր այդ օրէն ի վեր, ինչ որ մտահոգութեան մատնած էր իր ընտանիքը։ Մեռած է Մոսկուայի մէջ։

Կեսարիոյ եկեղեցիները ծախու հանուած

Կեսարիոյ «Գայսէրի» թերթը ազդ մը հրատարակելով կը ծանուցանէր թէ ծախու հանուած են Թալասի, Մունճուսունի եւ Կեսարիոյ Հայոց եկեղեցիները։ «Մարմարա» (1 Մայիս) կը հաւաստէ թէ իր գիմումներուն վրայ, ներքին նախարարութիւնը հրամայած է դադրեցնել վաճառումները։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարին փոխանորդը ճառ մը խօսելով յանուն նախագահ Թրումընի, մէջտեղ հանեց հինգ յօդուածներէ բաղկացած ծրագիր մը, Եւրոպայի եւ Ասիոյ վերաշինութեան համար։ Ամերիկա պիտի չսպասէ Զօրս Մեծերուն, գլուխ հանելու համար մանաւորապէս Գերմանիոյ եւ Ճափոնի վերաշինութիւնը։ Իր հասկացողութեամբ, այս երկու երկիրները պիտի դառնան գործարաններ եւ աշխատանոցներ Եւրոպայի համար, խաղաղութիւնը ամրապնդելով։ Նախագահ Թրումըն ալ ճառ մը խօսելով իր ծննդեան 63րդ տարեդարձին առթիւ, յայտարարեց թէ ինք կը հաւատայ որ աշխարհը ի վերջոյ պիտի կրնայ հաստատել տեւական խաղաղութիւն մը։

ՍՊԱՆԻԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ։ Պիլպաոյի մէջ 6000 բանթողներ բանտարկուած են։ Շարժումը չէ դադրած տակաւին։

Դաճլիճը կը ջանայ լուծել օրուան տագնապները

Պ. Ռամատիէ լրացուց իր դահլիճին կազմը, պաշտօնի հրաւիրելով հետեւեալ նախարարները, փոխան արձակուած համայնավարներու.— Պ. Դանիէլ Մայէր (ընկերվարական) աշխատանքին, Եօժէն Թոմա (ընկերվ.) Թղթատարութեան, Ռոպէռ Փրիժան (M. R. P.) առողջապահութեան, Պ. Փոլ Պէշառ (ընկերվ.) ազգ. պաշտպանութեան։ Երէկ պիտի նշանակուէր վերաշինութեան նախարարը, հաւանաբար արմատական մը։

Կառավարութիւնը լարած է իր բոլոր ճիգերը, լուծելու համար օրուան տագնապները, քաղաքական թէ տնտեսական։ Առաջին առթիւ բանակցութիւններ կատարուեցան Ռընոյի բանուորներու պատուիրակութեան հետ։

Արտադրութեան նախարարը հետեւեալ առաջարկը ներկայացուց.— Ժամական 2 ֆրանք 80 աւելցնել յաւելեան արտադրութեան պարգեւը։ Այս յաւելումը պիտի հաշուեն համաձայնութիւնը կնքուած օրէն։ Գործադուլի ժամերը պիտի չվճարուին։

Այս առաջարկին վրայ, սէնտիքաներու պատուիրակները չորս անգամ ժողով գումարեցին։ Յետոյ աշխատանքի նոր նախարարը, Պ. Դ. Մայէր ուրիշ պատուիրակութիւն մը ընդունելով, յայտնեց թէ ժամական յաւելումը պիտի ըլլայ 3 ֆրանք։ Երէկ բանուորները պիտի տային իրենց վերջնական պատասխանը։ Կառավարութիւնը լաւատես կ'երեւայ։

★ Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն իր շաբաթական նիստին մէջ քննելով օրուան խնդիրները, շնորհաւորեց իր երեսփոխանները եւ նախարարները, «որոնք իրենց քուէարկութեամբ հաստատեցին կուսակցութեան հաւատարմութիւնը աշխատավարձքերու վերարժեւորման քաղաքականութեան մասին որ որոշուած էր անցեալ յունուարին»։ Քաղաքական Բիւրօն այս առթիւ դիտել կուտայ թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը պատասխանատուութիւնն ստանձնած է դէպի աջ սահեցնելու Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը եւ ցաւ կը յայտնէ որ կուսակցութեան Ազգ. խորհուրդն ալ վաւերացուց այդ որոշումը, «մեծ ուրախութիւն պատճառելով յետադիմականներուն»։

Քաղաքական Բիւրօն անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ վճռած են ամէն պարագայի մէջ գործել իբրեւ «կառավարական մեծ կուսակցութիւն մը», պաշտպանելով ժողովուրդին շահերը եւ բանուորներու պահանջները։ Քաղաքական Բիւրօն միեւնոյն ատեն յանձնարարեց կուսակցութեան երեսփոխաններուն՝ որ առաջ Ազգ. ժողովին քննութեան ենթարկել Ալժերիոյ մասին պատրաստուած սահմանադրութիւնը, որ կը տրամադրէ հաստատել ալժ. խորհրդարան մը եւ կառավարութիւն մը, վարելու համար երկրին բոլոր ներքին գործերը։ Ֆրանսայի մէկ ներկայացուցիչը պիտի ապահովէ արտաքին գործերը եւ ազգ. պաշտպանութիւնը, համախորհուրդ Ալժերիոյ կառավարութեան հետ։ Այս կերպով Ալժերիան պիտի դառնայ «ընկերակից երկիր Ֆրանսական Միութեան», ինչպէս կը տրամադրէ Սահմանադրութիւնը։

Հացի պակասը եւ խլրտումներ

Կառավարութեան ուշադրութիւնը մասնաւորապէս կեդրոնացած է Ֆրանսայի ներքին կացութեան վրայ։ Պարենաւորման դժուարութիւնները տեղի կուտան զանազան խլրտումներու։ Նախարարական խորհուրդը երէկ առտուան ամբողջ նիստը յատկացուց այս հարցին։ Վարչապետը մէկ օր յետաձգեց Աշխատանքի Դաշնակցութեան հետ որոշուած տեսակցութիւնը։ Հանրապետութեան նախագահը, որ Օրլէան գացած էր Ժան տ'Արքի տօնին առթիւ, ճառ մը խօսելով յիշեցուց թէ ժողովուրդին համար աւելի կարեւոր է աշխատանքի լծուիլ քան թէ խրիլ քաղաքականութեան մէջ։

Ինչպէս գրած էինք երէկ, ծանր խռովութիւններ ծագած են Նըվէռի մէջ Նիէվռ, Կեդրոնական Ֆրանսա), հացի տագնապին հետեւանքով։ Թերթերը կը գրեն թէ սուտ լուրի մը վրայ 6000 քաղաքացիներ նահանգապետարանին վրայ յարձակելով գրաւեցին զայն եւ նեղեցին նահանգապետը։ Լուրը այն էր թէ երկու վակոն ցորեն պիտի ղրկուէր այլուր եւ տարածուած էր շրջուն ձայնարձակի մը միջոցաւ։ Կը կարծուի թէ քաղաքական հոսանք մը սարքած էր այս լուրը, որ հերքուեցաւ մէկ ժամ վերջը։ Սակայն բազմութիւնը արդէն նահանգապետարան կը խուժէր, աղաղակելով,— «Ֆրանսական ցորենը Ֆրանսացիները պիտի ուտեն»։

Նանթիայի մէջ (հարաւային – արեւմտեան Ֆրանսա) հինգ շրջաններու քաղաքապետները, որոնք պատասխանատուութեան կանչուած էին նահանգապետին կողմէ, ալիւրի գողութեան համար, նահանգապետարան գացին դրօշներ պարզած, աղաղակելով.— «Հաց տուէք մանուկներուն եւ ծերերուն»։ Նահանգապետը հաւանեցաւ զատ զատ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

83 ՏԱՐԵԿԱՆ ՆԿԱՐԻՉԻ ՄԸ ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԿՏԱԿԸ

Իմ նուիրաբերութիւնները Հայ ազգին

(Թ. եւ վերջին մաս)

Սկզբից եւ եթ գիտակցելով այս ձեռնարկին արուեստագիտականին հաւասարարժէք պատմագիտական եւ հնախօսական անգնահատելի հանգամանքին եւ՝ որպէս ՎԻՄԵՂԷՆ ՎԿԱՅԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Հայի հանճարին հազար ամերով հին ու բարձր եւ դեռ ապրող ու բաբբառող արժէքին, ապա՝ տեսնելով՝ յընթացս տարիների՝ կոթողացող հանդամանքը իմ ձեռնարկի, ես նրան պահեցի եւ պահպանեցի ճիշտ մարմին 'ի մարմնէ, զաւակը խնամող մեծցնող ծնողքի հոգածութիւնով, համարելով այն որպէս մի անգին գանձ, նորէն մի անգամ էլ ձեռք բերելն անհնար եղող բան:

Քառասուն եւ վեց տարի, երբ եւ իմ օրեր հեւ անցան «ԸՆԴ ՀՈՒՐ ԵՒ ԸՆԴ ՋՈՒՐ», երբ իմ այս աշխատասիրութեանս արժէքի պանծացումները տեղի ունեցան Փարիզի Musée des Arts Decoratifsում, Լոնտոնի Victoria and Albert Մուզէում եւ British Architectsի Արքայական Կաճառի Ինստիտուտում, Ամերիկայի մէջ, Harvard, Columbia, Princeton, եւ Chicagoի համալսարաններում ՅԱՏԿԱՊԷՍ ԿԱԶՄՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ, երբ այդ ուսումնական բարձր հաստատութիւնների տնօրէնութիւնները խորհելով թէ գուցէ հայրենազուրկ թափառական արուեստագէտ չէր մերժեր ծախել այս գանձը, ԱՌԱՋԱՐԿԵՑԻՆ ԻՆՁ ՀԱԶԱՐՆԵՐ: Ես չփորձուեցի եւ չեղաւ որ փոխէի իմ արածի եւ իմ սեփականի մասին հասկացողութիւնս. եւ, ինչպէս նրան ձեռնամուխ եղած օրս որոշել էի, մինչեւ վերջն ալ մնալով անայլայլ եւ ես ինձ նման, ՆՈՒԻՐԵՑԻ ԱՅՆ ՄԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ:

ԻՄ ԿՏԱԿԱԿԱՏԱՐ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ (ՓՐՈՖ. Ց. Ց. ՋԱԳՄԱԳՃԵԱՆ, ԴՈԿՏ. Ա. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ, ՀԱՑԿԱԶ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ՕՐԻՈՐԴ ԶԱՊԷԼ ԹԱՀՄԻՋԵԱՆ, ԵՐԴՈՒԵԱԼ ՓԱՍՏԱԲԱՆ ՍԱՄՈՒԷԼ ԳԱԼԷՄԵԱՆ եւ Ց. ԹՈՒԼՈՒԳԵԱՆ) ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳՈՎ ԻՐԱՒԱՍՈՒ ԿԱՐԳԱԾ ԵՄ՝ Ի ԴԷՊՍ ԻՄ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԱՀՈՒԱՆ ՁԵՌՔ ԱՌՆԵԼ ԲՈԼՈՐ ՀԱՐԿ ԵՂԱԾ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ՝ ԻՄ ՆՈՒԷՐԸ ԱՊԱՀՈՎ ՀԱՍՑՆԵԼՈՒ ԵՐԵՒԱՆ:

ԱՊՐԻ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՀԱՆՃԱՐՈՎ:

Դեռ ուսանողութեանս վաղ օրերից միշտ գնահատուած եւ տարաշխարհներում էլ ոչ մէկ ուրիշ Հայի չտեսած պատիւների արժանացած աշխատաւորս ունիմ եւ 55 տարի պահած եմ, ՀԱՐԻՒՐԻ ՉԱՓ ԻՄ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԾ ԻՒՂԱՆԵՐԿ ԵՒ ՋՐԱՆԵՐԿ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ՝ ծաւալով, մեծութիւնով այլազան, ինչպէս եւ բնաբանների ուրոյնութիւնով անսովոր շահեկան, ամէնն ալ իմը, ո՛չ մի ուրիշին նմանեցողութեամբ, ամէնն ալ երկնուած՝ Հայաստանէն զատ՝ տասնեակ օտար երկիրներու մէջ՝ յընթացս ՎԱԹՍՈՒՆ ԵՒ ՀԻՆԳ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ: Այս գործերէն եւ ոչ մէկը՝ որքան թէկուզշատ հաւանուած, գովուած եղաւ, ես բնաւ չէ եղել որ մի երկրորդ անգամ նկարելու փորձութիւնն ունենայի: Արդ, քանի դեռ չեմ մեռել, իմ ցանկութիւնն է եւ, կը փափաքիմ որ, դրամական ունեւորութիւնով կարող մէկը կամ մի հաստատութիւն գնէ իմ այս գործը ամբողջովին եւ, միանուագ տրամադրէ՝ բարձրօրէն քաղաքակրթական մի նպատակի համար՝ 50.000 տոլար, ՈՐՄԷ ՈՉ ՄԷԿ ՍԷՆԹ ԻՆՁ:

Ես կ'ուզեմ որ այս գումարը՝ յաւերժ անձեռնմխելի եւ որպէս տոկոսաբեր դրամագլուխ՝ պահ դրուի պանքային ապահով մի հաստատութեան մէջ եւ, բոլոր Հայերին համար յայտնի լինի A. FETVAJIAN FOUNDATION անունով: Ապա, Ամերիկայի մէջ հասարակական դիրքով յայտնի յարգոյ ՀԱՅԵՐԷ եւ մէկ կամ երկու ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԷ ընտրուի մի ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ, որ օրէնքով լիազօր աւանդապահը լինի եւ գործադրէ առաջադրածս որ է.

I) 50.000 տոլարի տարեկան եկամուտ–տոկոսը լինի ԻՄ ԱՆՈՒՆՈՎ ՅԱՅՏՆԻ ՄՐՑԱՆԱԿ եւ, ամէն ամսի առաջին օրէն վճարուելու կարգով, տրուի նկարչութեան արուեստին մէջ շնորհք ցոյց տալու կարող ՀԱՅԱԶԳԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԻՆ 48 ԱՄԻՍ (= 4 տարի) շարունակ:

II) Այսպէս բախտաւորուող սկսնակը պէտք է որ անցուցած լինի գեղարուեստի մի ակադեմիի մէջ ուսածի աւարտական շրջան:

III) Մրցանակս ստանալու համար հարկ է մասնակցիլ ՄԷԿ ՍԵՓԱԿԱՆ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԿԵՐՈՎ, ուրիշ իրեն պէսների հետ ՄՐՑՄԱՆ — որ տեղի կ'ունենայ որոշ յայտարարուած տեղ եւ որ, երբ կարողութեամբն ծանօթ դատաւորների վճռով կ'ընտրուի ՀԱՄԵՄԱՏԱԲԱՐ ԱՄԷՆԷՆ ԽՈՍՏՈՒՄՆԱԼԻՑԸ:

IV) Մրցանակը շահելու բախտն ունեցող երիտասարդ վարպետը ՊԷՏՔ Է ԵՐԹԱՅ ԻՏԱԼԻԱ, Հռոմ քաղաքն իրեն կայան կեդրոն ունենայ՝ առտեղեաւն ծանօթանալու համար արուեստին մէջ ՄԵԾ եղածների եւ անոնց ստեղծած ՄԵԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ հետ, միաժամանակ աշխատելով ձեռք բերել արուեստին մէջ ԹԵՔՆԻՔ ՀՄՏՈՒԹԻՒՆ. յաճախելով տեղւոյն մէջ ծանօթ եւ յանձնարարուած ուսումնաքանական հաստատութիւններ եւ նայի օգտուիլ փորձ վարպետների խորհուրդ խրատներն ի մտի առնելով:

V) A. FETVAJIAN մրցանակը շահելու կարող բախտաւորը ԱԶԱՏ Է ԱՄԵՆԱՅՆԻՒ ԻՒՐ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՆԱԽԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ՈՒՆԵՆԱԼ. ապա շատ շահեկան եւ օգտակար կը լինի իրեն համար եթէ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏԱՐՒՈՅՆ 3-4 ԱՄԻՍՆԵՐՆ ԵՐԹԱՅ ԱՊՐԻԼ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՎԱՐՊԵՏՆԵՐ ՏՈՒԱԾ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ՝ FIRENZE, VENEZIA, NAPOLI, BOLONIA, PARMA եւայլ քաղաքներ:

VI) A. FETVAJIAN մրցանակը շահողը ամենափիմաստուն բանը արած կը լինի, եթէ մրցանակաւորի իւր ՀՈՒՍԿ ՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ ԱՆՑԸՆԷ այցելելով նկարչութեան արուեստի մեծ կեդրոններ եղած ՍՊԱՆԻԱՅԻ ՄԱՏՐԻՏՈՒՄ, ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ ԱՆՎԵՐՍՈՒՄ, ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ԱՄՍՏԵՐՏԱՄՈՒՄ, ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՓԱՐԻԶՈՒՄ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԼՈՆՏՈՆՈՒՄ ԵՐԿԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ:

VII) A. FETVAJIAN մրցանակի բաշխումի տնօրէնութիւնն ունեցող Հոգաբարձութիւնը ՈՉ ՄԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՉԷ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ՄՐՑԱՆԱԿ ՇԱՀՈՂԻ ԿՈՂՄԷ ՈՐ ԵՒ Է ՓՈԽԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆ ՊԱՀԱՆՋԵԼՈՒ: Հոգաբարձութիւնը կը լինի ու կը մնայ յոյսով ակնկալու, որ բախտաւոր ընտրեալը մի օր, ինքն ալ, իւր կարգին, կը լինի մէկն այլ անուանի արուեստագէտին վայել ընթացք ունեցող մէկ Հայ:

×

Հիմի, ակնկալելով որ ՀԱՅ ՄՏՔԻ ԵՒ ՍՐՏԻ ՂԵԿԱՎԱՐՆԵՐ կ'ուզենան արտայայտուել յայտնած այս փափաքի շուրջ, երբ ես դուրս եկած կը տամ՝ ԱՌԱՆՑ ՈՉ ՄԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆԻ՝ ԱՄԲՈՂՋ ԻՄ ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՒԱՍԱՐԱՐԺԷՔ ԲԱՆԸ, կը մնայ տեսնել թէ որքան հասուն հասկացողութիւն ունին իմ ազգային անունով հարազատ Հայեր, իմ այս երոյթի շուրջ:

Այսպիսին ես պիտի սպասեմ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՕԳՈՍՏՈՍ 15, որմէ յետոյ, եթէ իմ այս կոչը նկատի չառնուի, ես ինձ ազատ պիտի համարիմ վարուիլ իմ սեփականութեան հետ, ինչպէս պարագաներ կը թելադրեն, եւ պիտի մընամ խղճի հանդարտութեամբ որպէս մէկը, որ գոհաբերեց իւր ազգին համար դեռ ոչ ոքի չարած բանը:

Ա. ՖԷԹՎԱՃԵԱՆ

20 Dwight Street, Boston, Mass.

Յ. Գ. — Բոլոր հայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել այս գրութիւնը: Ա. Ֆ.

Ապրիլ 11-24 եւ Ա. Ահարոնեան

ԼԻՈՆ.— Նպատակս չէ գրի առնել սրտաճմլիկ եւ սահմռկեցուցիչ ոճիրներ՝ որոնք գործուեցան Մէջքէնէէն Թադգա — Սափգա — Տէրզօր—Գուստրա — Շետատտիէ–Րէս Իւլայն — Հասիճէ, Եփրատ եւ Խապուր գետերու երկայնքը եւ այլուր: Ես եւ ուրիշներ յաճախ արձանագրած էինք մեր ականատեսի դառն յուշերը, նոյնիսկ այն ժամանակաշրջանին՝ երբ Ապրիլեան սգահանդէսը տօնել եւ Թրքական նախճիր— Հայ Գողգոթան գրի առնելը օրէնքէ դուրս հռչակուած էր Հայաստանի կառավարութեան եւ իրենց «յառաջդիմականներու» կողմէ: Այն ատեն Հայկական Դատ արտասանողն ալ «հակահայաստանեան» եւ «ֆաշիստ» տիտղոսին կ'արժանանար:

Տարիները անցան տորոբելով իրենց գլանին տակ Տէր Գաբրիէլեաններ, Խանջեաններ եւ բիւրաւոր նմաններ: Հասաւ 39 թուականը իր Աշխարհամարտով, միլիոնաւոր կանաչ արեւներ խաւարեցան ամէն ազգէ: Նախայարձակը պարտուեցաւ: Եւ եղեւ լոյս: Օր մը լսեցինք թէ քառորդ դարու սիրագեղ բարեկամները, Քեմալիստան եւ Մոսկուա իրարու հետ խռովեր են, Սիմէոն Ծերունիի պէս փառք քեզ Աստուած մը թռաւ բերնէս: Իսկ անկէ առաջ արտասահմանի հայութիւնը սկսաւ խմար... «համբուրել»: Հոգ չէ թէ յաճախ Ցուղայի հետ կուզար այդ համբոյրներէն: Երէկուան Սղատօնին հայհոյող եւ խանգարողները սկսան թռուցիկներ բաժնել, տէրտէրով բուրվառով սպատօն կազմակերպել: Եւ ի՛նչ սրտառուչ պրոպականտով, այսպէս՝ Թուրքը մեզ ջարդեց, մեր պատիւը բռնաբարեց, այրեց, թալանեց,— կարծես թէ մենք կամ իրենք լուսնկայէն իջած ըլլայինք երէկ չէ առջի օր:

Քանի ամիս վերջը Հայկական Դատի պրոպականտ, Ներգաղթ–հանգանակութիւն եւ ... հաւատաքննական դատարաններու գործունէութիւն: Հակառակ մօտաւոր անցեալի կսկծալի վերյիշումներուն հայութեան առողջ տարրը գոհ էր, հոգ չէ թէ քառորդ դար վերջ հայ ազգին Եաւ եւ Կայէնները առողջ գիտակցութեան կուգան, չէ՞ որ.. բարձրէն եկաւ հրամանը: Միթինկներ, ճառ, Թըռուցիկ, յոբելեաններ՝ հոգեւորական թէ աշխարհական Կանտիններ, քուռակը եռեւէն աւանակի վրայ նստած առաքեալներ ովսաննա երգչախումբով շրջապատուած, ծառերու վրայէն ծափ զարնող թղուկ Զաքէոսներ, եւն եւն: Զմոռնանք նաեւ կարեւորագոյնը՝ համերաշխութեան քարոզ – ճառերը:

Այս ամէնը իր ընդհանուր գիծերով լաւ եւ ուրախալի էր: Հայկական Դատ... Հայութեան անգիտակից տարրը «գիտակցութեան» կուգար. հոգ չէ. լաւ է ուշ քան երբեք: Իցի՜ւ թէ: Հայկական Դատ — Ահարոնեան — Ապրիլ 11/24. անբաժանելի երրորդութիւն: Հայաստանի ֆիլմի մէջ Ուիլսընեան սահմաններ ցոյց կը տրուին ինչպէս Սեվրի Դաշնագիրը՝ անմիջապէս վերջ. մարդ կը յուսայ Ահարոնեանը տեսնել.— ի զուր: Ապրիլ 11/24ը կը տօնուի առանց «Սեւ Խաւարը»ի արտասանութեան:

Իսկ ադին Հայ Աշուղը՝ որ կէս դար շարունակ երգեց իր ազգին ցաւերը, կերտեց հոգեպէս անսասան սերունդ մը, յարգանք պարտադրեց Եւրոպի ջոլիրին, իր օրհնեալ ձեռքերով ստորագրեց Սեվրի դաշնագիրը (ականջը խօսի Հայկ. Դատ հետապնդողներու սուտ–խենդ հատուածին)՝ որ պատռուեցաւ Լոզանի մէջ, շնորհիւ «Ազգատներու թագաւորութեան» եւ Գորշ Գայլի հանրապետութեան ջանքերուն: Ան այսօր դամուած իր մահիճին մէջ, լռելեայն դատ կը վարէ երկնային եւ երկրային աստուածներուն դէմ...

Հարցում մը, պարոնայք Հայաստանասէրներ, այս՝ ազատօներուն որպէս նշանախօսք եւ օրուան պատգամ ի՞նչ կրնայ ըլլալ աւելի պատշաճ քան Աշուղին ա՛յն նախադասութիւնը որ կ'ըսէ.

Այսքան չարիք թէ մոռանանք մեր որդիք՝
Թող ո՛չ աշխարհի կարդայ Հային նախատինք:

Ինչո՞ւ այդ սարսափը «թաղուած» կուսակցութեան մը կիսամեռ ձայնին յաւուր պատշաճի մարգարտաշունչ մէկ պատգամէն, երբ անդին Մոսկուայի մէջ իսկ ցարական հերոսներու անուններուն նուիրուած շքանշաններ կը բաշխուին Խ. Միութեան զինուորներուն:

ՍԱՄՈՒԷԼ–ՍԱՀԱԿ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԲԱՐՔԵՐ ...

ՔԱՆ.— Մեր քաղաքը հետզհետէ կը դառնայ Փարիզահայերու նախասիրած անկիւնը իրենց արձակուրդին կամ մեղրալուսնի ճամբորդութեան համար:

Արդարեւ, ամառ ձմեռ ծովեզերեայ հայ շրջանակը տարուէ տարի կ'ընդլայնուի եւ հայերէն խօսքն ու երգը յաճախ բարձրաղաղակ, կ'ընդհանրանայ: Այս առաւելութիւնը հաճոյք միայն կրնայ պատճառել տեղացիներուս: Ամէնուն տրուած չէ առանց յոգնութեան բոլոր բարեկամներու հետ յաճախակի հանդիպիլ, եւ նոր նոր բարեկամութիւններ հաստատել:

Լուսաւոր գիծ մը չէ՞ր մեր միօրինակ կեանքին մէջ — Նարդունի – Տէր – Յակոբեանվերջին միժամեայ այցելութիւնը, որու ընթացքին բազմապիսի նիւթերու շուրջ խօսելու հաճոյքը ունեցանք յարգելի գրագէտներուն հետ:

Դժբախտաբար նուազ ցանկալի այցելութիւններ ալ սկսան իրարու յաջորդել:

Քանի մը ամիս առաջ զոյգ մը Փարիզէն, գըրպաններս լայն, չարաթներով պտտեցաւ Côte d'Azurեի վրայ, ամուսինը հայ կինը օտարուհի մը:

Այժմ ուրիշ հայրենակից մը, նոյնպէս Փարիզէն, ոստիկաններու առջեւ ինկած, կը սկսի նեղել ընտանիքի պատուական հայր հայրենակից մը, որ այդ զոյգին հետ (ախորժարեր) մը առնելու հաճոյքը վայելած կ ըկարծէր: Բանէն դուրս կուգայ որ օտարուհին մեր երկրորդ հայրենակիցին տասնըեւեօթը տարուան օրինաւոր կինը, իր ընտանեկան յարկը լքելով, իր աղջկան ձեռքէն բռնած, առաջինին հետ հոս մախած է իր ոսկեղէնները, եւ խաբուած ամուսինը գոնէ իր հարստութիւնը վերադարձնելու խօլական արշաւին մէջ, կ'ամբաստանէ այս ու այն, կարծելով թէ դիւրացուցած են ոսկիներուն վաճառումը:

Ապարդիւն փնտռտուք:

Բայց մինչ այդ, սրտմաշուք, եւ վարկաբեկում այնքան խաղաղ գաղութի մը տարիներէ ի վեր չահած բարի համբաւին

Փարիզահայեր, հրամեցէք բոլորդ ալ, բայց ձեր աղտոտ լաթերը լուացէք ուրիշ տեղ: Յ.Ն.

ԱՒՍՏՐԻՈՅ արտաքին նախարարը, Տօքթ. Կրուպըր, յայտարարեց Խորհրդարանին մէջ թէ յարաբերութիւնները մեծապէս ծանրացած են Եուկոսլաւիոյ հետ, որ կը մերժէ ընդունիլ Աւստրիոյ դեսպանը: Յեառոյ չեշտեց թէ Աւստրիա երբեք պիտի չընդունի որեւէ դաշնագիր որ չի ճանչնար իր նախապատերազմեան սահմանները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆԻ շրջանի կոլխոզները ձեռնարկած են արտասահմանէն հայրենիք ներգաղթած հայրենակիցներուն համար երեքական սենեակէ բաղկացած բնակարաններ շինել։ Մաս մը տուներ արդէն պատրաստ են ։

ԵՐԵՒԱՆԻ մարմարի գործարանը նախապըծուած չորսուկէս ամիսէն կատարելիք արտադրութիւնները իրագործած է երեք ամսուան ընթացքին, տալով 89.300 րուբլիի ապրանք, փոխան 47.800 րուբլիի ։

«ԼԵՆԻՆԻ» ՇՔԱՆՇԱՆՈՎ եւ «Մուրճ ու մանգաղ» ոսկի շքանշաններով պարգեւատրուած են կարգ մը Հայեր եւ Հայուհիներ իրենց արտադրած բարձր բերքին համար ։

ԲԱՋՄԱԹԻՒ ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐՈՒ համար «Վորոշիլով» սովխոզին մէջ շինուած են 60 նոր տուներ։ Ապահովուած են անոնց տնական կահկարասիները, ուտեստն ու հագուստը։ Տրուած է նաեւ փոքրիկ հողամասեր իրենց տուներուն մօտ, որ կը մշակուին սովխոզի միջոցներով ։

ԵՐԵՒԱՆԻ Քաղ. Խորհուրդի Գործ. Կոմիտէի որոշումով պիտի քանդուին բազմաթիւ հինցած եւ առանց ցուցափեղկի կրպակներ ու խանութներ եւ անոնց տեղ պիտի շինուին նորեր։ Միջոցներ ձեռք առնուած են նաեւ կանոնաւորելու համար արհեստանոցներու եւ առեւտրական հաստատութիւններու ցուցափեղկերը։ Այս կարգադրութիւններր տեղի կ'ունենան աւելի կանոնաւորելու եւ արդիացնելու համար մայրաքաղաքին գեղագիտական տեսքը ։

ԱԼԱՎԵՐԴԻ ոչխարաբուծական սովխոզի(խորհրդային տնտեսութիւն) աշխատաւորները 320 ոչխարէն ստացած են 410 առողջ եւ գիրուկ գառներ։

ԷՋՄԻԱԾՆԻ մեքենաչարժ աբորի կայանի աշխատանքներուն մէջ լուրջ թերութիւններ կան ։ Աբորները յաճախ պարապ կը կենան։ Աշխատանքը կազմակերպուած ձեւով չընթանար, այդ պատճառով ալ գարնանացանը ձախողելու վտանգին տակ կը գտնուի։ Աւելի քան երկու շաբթուան ընթացքին, երկու աբորով հերկուած է ընդամէնը 35 հեկտար տարածութիւն, սահմանուած 274 հեկտարի դիմաց։ (Ս. Հայաստան, 6 Ապրիլ)։

ԱՐՏԱՇԱՏԻ շրջանի աշխատաւորները մեծ ոգեւորութեամբ աշխատած են գիւղերու բարեկարգութեան եւ անոնց բարեզարդութեան մասին։ Տասնըմէկ գիւղերու մէջ հայկական հին ճարտարապետական ոճով կառուցուած են աղբիւր-յուշարձաններ, ութիշներ ստացած են Ելեկտրական լուսավառութիւն։ Մեծ ուշադրութեան առարկայ եղած է նաեւ անձնական բնակարաններու շինութիւնը։ Արտասահմանէն պաղթողներու համար անցեալ տարի շինուած են 118 նոր բնակարաններ։ Սակայն նոյն եռանդով չեն շարունակուիր 1944ին սկսած կարգ մը ձեռնարկներու շինութիւնները, ինչպէս օրինակ, հիւրանոց, հիւանդանոց, արհեստակցական նոր շէնքեր, «Արարատ»ի Արտաշատի բաժնին բնակելի շէնքր եւն։ Կատարուած են մսխումներ ու դեղծումներ։ Հիւանդանոցին առաջին յարկը 1945ին պէտք էր աւարտած ըլլալ, մինչդեռ երեք տարուան միջոցին պատերը բարձրացեր են միայն երկու մէթր։ Որմնադիրը վերացուցեր է 10.300 «առքաժ-վար» Ցովհաննէսեանը 13.835, երկրաչափը 5000, գնորդը 4217 րուբլի եւն.։ (Ս. Հայաստան, Ապրիլ 6)։

ԿՈՏԱՅՔԻ շրջանային կազմակերպութիւններու այգիներու մշակման եւ անոնց պահպանումի վերաբերեալ որոշումները մնացեր են անկատար։ Այգեգործութեան վրայ հարկ եղած ուշադրութիւնը ընծայուելու պարագային, Կոտայքը կը դառնայ հանրապետութեան խաղողի եւ պտուղներու առատ շրջաններէն մէկը։ Հակառակ անոր որ ամէն տարի կը տնկուին, 80—100 հեկտար որթատունկեր եւ հազարաւոր պտղատու ծառեր, ոչ այգիներու տարածութիւնը կ'աւելնայ եւ ոչ ալ պտղատու ծառերու քանակը։ Շատ մը կոլխոզներ կը գոհանան միայն նոր այգիներ տնկելով, իսկ անոնց յետագայ մշակութեամբ բնաւ չեն մտահոգուիր։ Այդ պատճառով նոր տնկուած այգիներուն 40—50 առ հարիւրը փճացած է։ Հողագործ-մասնագիտական հսկողութիւն չկայ։ Քառաքեա գիւղի 52 հեկտար այգիէն ստացուած է 5—6 կենդինար բերք միայն։ Աւելին։ 38 հեկտար տարածութեամբ պտղատու ծառերէն բերք չստացուիր քանի մը տարիէ ի վեր եւն.։ (Ս. Հայաստան, Ապրիլ 5)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԸ.— Սահակ Կարապետեան, նախագահ Նախարարական խորհուրդի (վարչապետ), Սուրէն Մովսէսեան, փոխ նախագահ, Արամ Փիրուզեան, տեղական արդիւնաբերութեան նախարար։ Լեւոն Յովսէփեան, նախագահի տեղակալ։ Լեւոն Խաչատրեան, պետական ծրագրի յանձնաժողովի նախագահ։ Սերգէյ Մինասբէկեան, անտառային արդիւնաբերութեան։ Գառնիկ Նազարեան արտադրութեան ։ Ռուբէն Ազիզբէկեան, առեւտուրի։ Գէորգ Ղեւոնդեան, առողջապահութեան, Յարութիւն Օքսուզեան, ինքնաշարժային փոխադրութեան, Ենովք Ղազարեան գիւղատնտեսութեան, Վիքթոր Յովհաննէսեան, թեթեւ արդիւնաբերութեան, Գարեգին Աղբալեան, լուսաւորութեան, Հրաչեայ Գրիգորեան, շարժանկարի, Գուրգէն Փահլեւանեան, հասարակաց տնտեսութեան, Գուրգէն Արզումանեան, արդիւնաբերութեան, Ռուբէն Աբրահամեան, մսեղէնի եւ կաթնեղէնի արդիւնաբերութեան, Իվան Մաթէոսով, ներքին գործերու, Արամայիս Ստեփանեան, շինանիւթերու արդիւնաբերութեան, Նիկիտա Կրիմեան, պետական ապահովութեան, Արտաւազդ Բունիաթեան, վերահսկողութեան, Գրիգոր Աղախանեան, ջրային տնտեսութեան, Լեւոն Ջանփոլատեան, սննդի արդիւնաբերութեան, Զօրապետ Գալստեան, ընկերային ապահովութեան, Գառնիկ Դարբինեան, հիւսուածեղէնի արդիւնաբերութեան, Ջաւէն Վարդանեան, արուեստի գործերու վարչութեան պետ. Անդրանիկ Շահինեան, մշակութային հիմնարկութիւններու ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայիս 1ի հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատանի (junior) խումբին նոր խաղարկութիւնը Ֆրանսայի ամենազօրաւոր դպրոցական junior խումբին S. M. U. C.ի դէմ։ Թէեւ Մայիս 1ի առթիւ երթեւեկի որ եւ է միջոց չկար, բայց մարզադաշտը կրկին լեցուած էր։Շատեր օթօնեչով, ուրիշներ ալ ոտքով եկած էին հեռաւոր տեղերէ։ Առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ S. M. U. C.ի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մինիմներու միջեւ։ Հակառակ մեր տղոց գեղեցիկ խաղարկութեան S. M. U. C., որ շատ աւելի բարձր էր թէ խաղարկութեամբ եւ մանաւանդ ֆիզիքապէս, տարաւ յաղթութիւնը 6ի դէմ 1 նշանակէտով։

Ժամը 10ին սկսաւ մեծ մրցումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ S. M. U. C.ի juniorներու միջեւ։ Առաջին կիսախաղին մեր տղաքը ցոյց տուին այնպիսի արագութիւն մը որ ապշութեան մատնեց Ֆրանսական շրջանակը, մանաւանդ S. M. U. C.ի մարզիկները որոնք հակառակ իրենց մեծ ձիրքերուն ստիպուած էին տեղի տալ մեր տղոց ճկունութեան առջեւ ։ Բայց կրկին մեր յառաջապահները չկրցան օգտագործել երկու առիթները ։ Առաջին կիսախաղին վերջաւորութեան մօտ S. M. U. C.ի սահմանուած մէկ փէնալթին Հ. Մ. Ը. Մ.ի աննման բերդապահր արագ մէկ նետուածքով կեցուց եւ ղղատեց գնդակը բուռն ծափերու մէջ ։

Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը անտարակոյս յոգնած առաջին կիսախաղին մէջ թափուած ճիգէն, կորսնցուցին իրենց արագութիւնը եւ S. M. U. C. օգտուելով շահեցաւ առաջին նշանակէտը ։ Հինգ վայրկեան վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի յարձակողականով Գ. Մասիս Աւետեանի մէկ արգահարուած գնդակը Ֆրանսացի բերդապահը փայտերուն տակէն դուրս հանեց։ Շատեր «նշանակէտ» պոռացին բայց դատաւորը մերժեց։ Միեւնոյն առեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ S. M. U. C. երկու խաղացողներու մէկ վէճէն օգտուելով ժողովուրդը դաշտ խուժեց եւ ահա սկսաւ անխուսափելին։ Անմիջապէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները պաշտպանեցին դատաւորը եւ իր տուած որոշումը, բայց դժբախտաբար կռիւր աւելի սաստկանալով արդէն կը տեսնուէին արիւնլուայ դէմքեր, եւ դատաւորը ստիպուեցաւ վերջաւորութենէն 15 վայրկեան առաջ դադրեցնել խաղր եւ կազմել իր տեղեկագիրը։

Ալ չեմ ուզեր նկարագրել այս յոռի միջադէպը, բայց մէկ բան պարզ է Հ. Մ. Ը. Մ.ականներ չէին միջադէպին պատճառը, այլ ոչ մարզասէր Հայեր։ Ամօթ մեզի որ այս հիւրընկալ երկրին մէջ փոխանակ մեր լաւ յատկութիւնները ցոյց տալու, սկսած ենք մրոտել հայ անունը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրնար յաղթական ելլել այդ օրը, բայց ահա կարգ մը անոպաներու երեսէն, թէ մարզիկները եւ թէ միութիւնը տուժեցին ։

Վահան Շամլեան

Հ. Մ .Ը. Մ.Ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը տեղեկացնէ յարգոյ հասարակութեան թէ բացարձակապէս արգիլուած է խաղի ընթացքին միջամտել դատաւորի տուած որոշումներուն, նոյնիսկ եթէ անոնք հակառակ ըլլան Հ. Մ. Ը. Մ.ի։ Ֆրանսական պատժական ատեանին տրուած վերջին որոշման համաձայն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը պատասխանատու է եւ ստիպուած է ձերբակալել տալ այն ամէն անոնք որ տեղի կու տան անվայել միջադէպերու, խաղարկութեան ընթացքին։— Վարչութիւն

ԼԻՈՆ – ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ., 5 Մայիս.— Կիրակի առաւօտ օդը ամպոտ է։ Լիոն–Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի թէ խաղացողներուն եւ թէ վարիչներուն սիրտը ուրախ չէ։ Կէսօրէ վերջը իր Ա. խումբը կը կատարէ Coupe de Lyonի (demi finale) բաժակի շատ կարեւոր մրցում մը, իր սեփական դաշտին վրայ ընդդէմ C.S.Chasseի որ իրմէ մէկ դասակարգ աւելի բարձր է եւ շրջանիս մէջ շատ լաւ անուն ձգած։

Կէս օրէ վերջ, մրցումէն շատ առաջ հայ դաղութը արդէն լեցուցած է դաշտը դիտելու համար Լիոնի եւ Տէսինի Հ.Մ.Ը.Մ.ի նախկին խաղացողները դէմ դիմաց։ Ի հարկէ հին խաղացողներուն խաղը հետաքրքրական չէ, քանի որ բոլոր խաղացողներն ալ մօտ 7—8 տարի է որ դաշտ ելած չեն, բայց որպէսզի Հ.Մ.Ը.Մ.ի արժանիքը բարձրանայ, անոնք ջանացին իրենց անվարժ ոտքերով թէ քիչ մը խնդացնել ներկաները եւ թէ ցոյց տալ հետաքրքրասէրներուն որ երբ կամք կայ, անկարելի բան չկայ։ Խաղը վերջացաւ Լիոնի յաղթութեամբ 1—0։

Հազիւ դաշտը պարպուած նախկին խաղացողներու կողմէ, ահա օրուան իրաւարարին սուլիչին ձայնը, որ դաշտ կը հրաւիրէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ C. S. Chasseի Ա. խումբերը։

Խաղը սկսաւ ժամը 3.30ին մեր յառաջապահներու յարձակողականով, բայց Chasseի պաշտպանողական գիծը շատ զօրաւոր է։ Ահա գնդակը եկաւ դարձեալ մէջտեղ։ Այս անգամ Chasseի յառաջապահներն են որ սկսան յարձակողականի։ Մեր պաշտպանողական գիծն ալ իր կարգին ետ կը մղէ անոնց յարձակումները։ Խաղը մօտ 30 վայրկեան հաւասար է, գնդակը մէկ կողմէն միւսը կը շրջի, բայց ահա մեր յառաջապահները սկսան իրենց պզտիկ փասերով մօտենալ հակառակորդին բերդին։ Մեր աջ բացը մէկ զօրաւոր հարուածով գնդակը կը ղրկէ հակառակորդին բերդին առջեւ ուր մեր փոքրիկ ձախ բացր զօրաւոր հարուածով մը կը նշանակէ առաջին կէտը ։

Երկրորդ կիսախաղին սկիզբէն իսկ Chasse խաղացողները կ'ուզեն ամէն գնով խաղը հաւասարեցնել, բայց մեր պաշտպանողական գիծը ոչ մէկ գնդակ կը փախցնէ։ Մեր բերդապահը առիւծ կտրած իր վանդակին մէջ, ոչ մէկ գնդակ կը վրիպի իր ձեռքէն։Մօտ 20 վայրկեան հակառակորդ խումբը իր բոլոր ճիգը կը վատնէ, բայց ոչ մէկ արդիւնք։ Կարգը մեր յառաջապահներունն է, որոնք ճարպիկ եւ արագ խաղարկութեամբ ամբարկոծեցին հակառակորդ բերդը։ Գնդակը 5-6 անգամ կը զարնուի ձողերուն, բայց չեն վհատիր եւ այդ համառութեան շնորհիւ շահեցան երեք նշանակէտ, խաղը յաղթութեամբ պսակելով 4-0։ Ուրեմն այս տարի ըլլալով ախոյեան իրենց դասակարգին, կ'ուզեն միեւնոյն ժամանակ շահիլ Coupe de Lyonը։

Ապրի՛ք, տղաք, իսկապէս արժանի էք Լիոնի եւ Տէսինի հայ գաղութներուն քաջալերանքին։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Լիոն–Տէսինի խումբը այս կիրակի պիտի կատարէ բարեկամական մրցում մը Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի դէմ։ Մեր խաղացողները կը մեկնին շաբաթ առաւօտ։ Յաջողութիւն կը մաղթենք հայ մարզիկ երիտասարդներուն։

Մարգիկ

ՅԱՋՈՂ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 5 Մայիս,— Ապրիլ 27ի կիրակին, ժամը 11.30ին,Վալանսի Հայ Մարզականի,(U.S.A.) Ա. խումբը կը մեկնէր Օպնա քաղաքը փոխադարձաբար մրցելու U.S.Au. Promotion խումբին դէմ իրենց դաշտին վրայ։ Վալանսի Փ. Օպնայի եւ այլ շրջաններու մեր հայրենակիցները, մեծով թէ պզտիկով, փութացեր էին քաջալերել հայկական խումբը։ Մրցումը սկսելէ հինգ վայրկեան ետք, Յարութիւն Գազանճեան, մեր կեդր. յառաջապահը զօրաւոր շիւթով մը շահեցաւ առաջին նշանակէտը։ Տեղացիները թէեւ զարմացան, խանդավառօրէն ծափահարեցին։ Տասը վայրկեան վերջ, երկրորդ նշանակէտը կը շահէր Ս. Միթէլեան, խումբին պետը, կեդրոնի ձախէն։

Այսպէս առաջին կիսախաղը կը վերջանար մեր յաղթութեամբ 2—0։

Երկրորդ կիսախաղին մեր մասնագէտ վարիչ, ընկ. Սինապեան, այս անգամ մեր աննման պատանի խումբէն — որ ախոյեան հանդիսացաւ Տամ–Արտէշի — Խ. Մարգարեան վերջապահ, Զորթոթեան ձախ ծայր եւ Յ. Ժամագործեան աջ ծայրը դասաւորուեցան։ U. S. A.ի նպատակն է շարունակ նոր ուժեր երեւան բերել եւ հաստատել թէ Վալանսի Հայ Մարզականը իրական դպրոց մըն է։

Երկրորդ կիսախաղին վերջապէս U.S.Au. բաւական մաքառումէ մը վերջ շահեցաւ նշանակէտ մը, փրկելով Promotion խումբի մը պատիւը։ Խաղը վերջացաւ 2—1 մեր յաղթութեամբ։ Կ'արժէ յիշել միջնապահ գիծը որ համաձայն գնդախաղի մասնագէտներու գնահատման Honneurի ախոյեան կրելու արժանի է։ Այդ գիծը կը կազմեն Կիւլխաս Թեպոյեան, Գազանճեան եւ աննման Օսկին։ Կ'արժէ յիշել նաեւ Աւագ եւ Յարութիւն Ժամագործեան եղբայրները, Աւետիսը եւ այլն ։

Խաղէն վերջ U. S. Au.ի վարիչները եւայլ անձնաւորութիւններ իրենց խորին շնորհակալութիւնը յայտնեցին, եւ անվերապահօրէն խոստովանեցան թէ պատիւ կը սեպեն U. S. A.ի նման խումբ մը ամէն տարի տեսնել այս դաշտին վրայ։

Կիրակի Մայիս 4, տեղի ունեցաւ մեր վերջին ախոյենական մրցումը U. S. N.ի դէմ, Նիեօնս, իրենց դաշտին վրայ։ Խաղը սկսելէ 5 վայրկեան վերջը մեր խումբը շահեցաւ առաջին նշանակէտը։ 12րդ վայրկեանին երկրորդ նշանակէտ մը եւս ։ Մեր յառաջապահ գիծը գրեթէ շարունակ եւ յաջորդական fonGըըները ապշութիւն կը պատճառէին հակառակորդ խումբին եւ տեղացիներուն։ Վերջապէս հակառակորդը շահեցաւ նշանակէտ մը եւ կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 2—1։ Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդ խումբը

ունկնդրութեան ընդունիլ, բայց քաղաքապետները մերժեցին: Զօրքը պաշտօնանկ եղան:

Անկուլէմի մէջ ձեռնառումը մը նետուեցաւ նահանգապետարանին բակը, իբրեւ բողոք ուտեստի նեղութեան դէմ:

Մոնլիւսոնի ճարտարարուեստական քաղաքին մէջ, հազարաւոր բանուորներ 24 ժամ գործադուլ հռչակելով թափօր մը կազմեցին դէպի նահանգապետարան, ուր պատուիրակութիւն մը ներկայացուց իրենց պահանջները: Այդ պահուն բոլոր խանութները եւ դրամատուները փակուած էին:

Ելմտական նախարարը խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց մաքսային պաշտօնեաներուն որոնք երեքշաբթի օր ամէն աշխատանք դադրեցնելով, ազատ ձգած էին բոլոր ճամբորդները, իսկ չորեքշաբթի օր վերէն վար խուզարկած էին ամէն մէկ ճամբորդ եւ իր յետին գոյքը: Ազդարարութիւնը կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը չի կրնար նկատի առնել իրենց պահանջները, երբ այսպիսի ցոյցեր կը կատարեն:

Դրամատուները նորէն պիտի փակուին այս առտու, շաբաթ, որովհետեւ պաշտօնեաները կը պնդեն շաբաթը հինգ օր աշխատելու պահանջին վրայ: Ելմտական նախարարը պատասխանեց թէ այս պահանջը կրնան ընդունիլ ամառը, բայց ոչ ձմեռը:

Գործադուլները զանազան ձեւերով կը շարունակուին գրեթէ բոլոր մեծ ու փոքր հաստատութեանց մէջ: Սիթրօէնի մէկ գործարանին մէջ 500 բանուորներ գործադուլ հռչակեցին: Պէրնարի (Արքէօյլ) 500 բանուորներէն 300ը դադրեցուցին աշխատանքը: Տիվ սիւր Մէրի ելեկտրական գործարանին 1500 բանուորները գործադուլ հռչակեցին նոյնպէս:

★ Զօր. տը Կոլի կուսակիցները հազար հոգինոց թափօրը կազմելով, ցոյց մըկատարեցին Մեծ Պուլվառներուն վրայ, եռագոյն դրօշներ պարզած: Ի մէջ այլոց կ'աղաղակէին — «Հնդկաչինը Ֆրանսայի կը պատկանի»:

Հայ մը սպաննեց կինը եւ անձնասպան եղաւ

Չորեքշաբթի գիշեր հայ առեւտրական մը, Ստեփան Էթեէմէզեան (7 rue d'Alexandrie) սպաննեց իր կինը՝ Զապէլ եւ անձնասպան եղաւ:

Ստեփան ամուսնացած էր 16 տարիէ ի վեր: Սկիզբները այր եւ կին բախտաւոր կը համարուէին եւ երկու աղջիկ զաւակներ ունեցած էին, 14 եւ 8 տարեկան: Բայց, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, անցեալ տարի Զապէլ ծանօթանալով երիտասարդի մը հետ, անոր սիրուհին դարձած էր: Նոյն իսկ երկու անգամ փախած էր անոր հետ, մէկը չորս ամիս առաջ:

Մօտ երկու ամիս առաջ կինը տուն վերադառնալով, հաշտուած կը համարուէր իր ամուսնին հետ: Եւ ահա փոթորիկ մը չորեքշաբթի կէս գիշերին: Զապէլ կ'ուզէր մեկնիլ իր երկու աղջիկներուն հետ: Դժբախտ ամուսինը այլեւս անկարող տանելու այս հարուածը, ատրճանակը քաշելով տեղն ու տեղը սպաննեց կինը, մինչ աղջիկներէն մէկը, Վիոլէթ, օգնութիւն կ'աղաղակէր սարսափահար: Յետոյ գնդակ պայթեցուց գլխուն: Կ'ըսուի թէ զաւակներն ալ սպաննել կ'ուզէր, բայց վերջին պահուն փարանած է: Մեծ մայրիկը եւ դրացիները ատրճանակի ձայնէն փաղելով տեսան ահարեկ աղջնակ մը որ կուլար երկու դիակներու միջեւ:

★ Քսան տարեկան ուսանող մը (ֆրանսացի) Սէնարի անտառին մէջ, ծառէն կախեց իր նշանածը, որ յղի էր եւ համարձակած էր կշտամբել զինքը:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Միջմասնաճիւղային մրցումները այս կիրակի, Atlanticի դաշտին վրայ, St. Loup:

ՕՐ. ՀՐԱՆՈՅՇ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ նշանախօսութեան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Հր. Սամուէլ հազար Ֆր. կը նուիրեն Հայ Արիներու Միութեան ճամբարին, փոխան ծաղկեփունջի:

կրկին մեր բերդապահին թուլութենէն օգտուելով, նշանակէտ մը եւս շահեցան եւ խաղը վերջացաւ հաւասար 2—2: Յետոյ տեղի ունեցաւ երկ. քառ. ժամուան երկարաձգումը: Այս անգամ եւս անվերջ բախում: Պահ մը մեր վերջապահները գրեթէ բերդապահի դերը կը կատարէին: Խաղը լրանալու չորս վայրկեան մնացած դատաւորին կողմէ տուժէ եւ փէնալթի, Մեր բերդապահը, Վահան Գասեան թէ տկար էր եւ թէ ճամբու ընթացքին չափազանց յոգնած, այնպէս որ խաղը կորսնցուցինք պկամայ 3—2: Ասով փակած կ'ըլլանք 1947ի ախոյենական շրջանը: Այսուհետեւ կը սկսին միայն բարեկամական մրցումները: Մինչեւ հեռաւոր Նանսիէն Division Nationaleը եւ ուրիշ խումբեր կ'ուզեն մրցիլ մեզի հետ:— Թղթակից

1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է 11 Մայիսի կիրակի գիշեր, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie: 184 Bld. St. Germain: Métro St. Germain des Prés:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿ. Պ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

անդամ Կեդր. Վարչութեան: կը խօսին՝ ընկերներ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, կ'արտասանեն Օր. Մառի Կառավարենց, Պ. Ջօհրապ Մուրատեան, Ժ. Փայամուտեան եւ Բ. Հայէչեան: Մուտքը ազատ է

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՇԱՎԻԼԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Շավիլի եւ շրջանի սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ, ի նպաստ իրենց մասնակցութեան միջազգային ճամբարին: Կիրակի, 11 Մայիս ժամը 15ին Շավիլի Salle des Fêtesի մէջ (rue Stalingrad): Սկաուտական ճոխ յայտագիր, թատերական ներկայացում:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Կը ներկայացուի մեծ պատրաստութեամբ, Շիրվանզատէի «ՉԱՐ ՈԳԻՆ», այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, Սընօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Կարոյտ Խաչին եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Սունդուկեան թատերախումբին: Գին 50 եւ 75 Ֆր:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ աշխոյժ պատանի մը՝ առեւտուր սորվելու համար: Ներկայացուած իր ծնողքին կողմէ: Վճարում՝ սկիզբէն իսկ: Դիմել՝ Etablissements S. Terzian, 3 rue Poissonnière, Paris:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆՑ ԿԵԴՐՈՆԻՆ երկրորդ բանախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ Սորպոնի Թիւրկօ ամփիթատրոնին մէջ, Մայիս 10 շաբաթ օր, ժամը 15.30ին: Բանախօս՝ Պ. ՌԸՆԷ ԿՌՈՒՍԷ, անդամ Ֆրանսական Ակադեմիային, փոխ նախագահ կեդրոնին: Նիւթը՝ Մեծն Տիգրան: Մուտքը ազատ է:

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ֆր. Կարմիր Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղը եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Վահրամ Սարսեանի Preventorium de Canes-Ecluse (S. et M.):

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Շահան Սարեանի թատերական ներկայացումը:

Մ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԻ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նկարիչ Մ. Քէպապճեան կը յայտարարէ իր Հայաստան մեկնելու առթիւ թէ ժամանակը կարճ ըլլալով, մօտերս կազմակերպելիք հրապարակային ցուցահանդէսը տեղի պիտի չունենայ:

Ի փոխարէն կ'ընդունի բարեկամներն ու համակիրները իր բնակարանին մէջ, 9 rue de Provence, Paris (9): Մայիս 12—21, ժամը 10—19:

Վստահ ենք թէ շատեր պիտի ուզեն օգտուիլ այս թանկագին պատեհութենէն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ՝ Ապրիլ 9էն 15

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

ՄՈՆՖԵՐԱՆ՝ Քէշ. 250 ֆրանք, ՌՈՄԱՆ՝ Թաշ. 500, Պօյ. Ա. հազար, Պօյա. հազար, Փարիզ (9)՝ Ճնկ. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Մելք. հազար, ՓԱՐԻԶ (9)՝ Ադա. 500, ՓԱՐԻԶ (6)՝ Գազ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Հիւս. հազար, ՓԱՐԻԶ (10)՝ Ինճ. 300, ՆԻՍ՝ Պեր. հազար, ԱՐՏԷՇ՝ Օհա. հազար, ՓԱՐԻԶ (10)՝ Գրի. հազար, ԼԷ ԼԻԼԱ՝ Արեւ. հազար, ՊՈՐՏՕ՝ Միքա. հազար, ԻԶԷՐ՝ Մութ. հազար, ՓԱՐԻԶ՝ Ոսկ. հազար, ՓԱՐԻԶ (7)՝ Պաք. հազար, ՊԱՆԵէՕ՝ Ապլա. 500, ՓԱՐԻԶ (6)՝ Ժամ. հազար, ՏԷՕՅԼ՝ Սեմ. հազար, ՎԻԷՆ՝ Ալօ՝ հազար, ՎԻԷՆ՝ Արաք. 500, ԳՈՒԼՈՆԵԸ՝ Թոփ. հազար, ԱՄԵՐԻԿԱ՝ Կրտ. 1200, ՍԻՒՐԵՆ՝ Թորո. հազար, ԹԷՀՐԱՆ՝ Գրի. 1200, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Ոհ. հազար, ՊԷԼՖՈՐ՝ Ուզ. հազար, ԿԱՐՏԱՆ՝ Յովկ. 1200, ԼԻՈՆ՝ Սահ. հազար, ՓԱՐԻԶ (7)՝ Մաթ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Հաց. հազար, ԼԻՈՆ՝ Վարդ. հազար, Խաչ. 500, Աճէմ. 500, Վարժ. հազար, Ալթ. հազար, ՎԱԼԱՆՍ՝ Գաս. 500, ՊՈՐՏՕ՝ Այճ. հազար, ԳՈԼՈՄՊ՝ Երան. 600, ԻԶԷՌ՝ Կիւլ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Ծերիկ. 607 — 612, ԼԻՈՆ՝ Ժ. Մոթ. Ստացանք, ՄՈՆԹՐԷՕՅ՝ Աշըք. հազար, ՓԱՐԻԶ՝ Ջրու. հազար, ՓԱՐԻԶ (2)՝ Գահ. հազար, ԻՍՍԻ՝ Տէր. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Նիկ. 2000 ֆրանք:

(Շար.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԻՍԻ.— Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը, 2 rue de la Défense: Կարեւոր օրակարգ::

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը՝ Մայիս 12ին, երկուշաբթի ժամը 15ին, եկեղեցւոյ սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Գեղամ Աճէմեանի ճաշարանը, 12 rue Cadet, métro Cadet: Օրակարգ՝ 1. Զեկոյց նախորդ վարչութեան կողմէ: 2. Վերակազմութիւն Միութեան:

Այրի Տիկին Սաթենիկ Թէրզեան, Օրիորդներ Թէրէզ եւ Վիոլէթ Էթեէմէզեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Հաքիմեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Ղազիկեան, Տէր եւ Տիկին Շմաւոն Թէրզեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Միւթէվէլեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէմիրճեան, Պ. Մարտիրոս եւ Գրիգոր Հայէչեան եւ ընտանիքը խորին վշտով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, ծնողքին, հօրաքրոջ եւ մօրաքրոջ որդիներուն

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍՏԵՓԱՆ ԵՒ ԶԱՊԷԼ ԷԹԵԷՄԷԶԵԱՆՆԵՐՈՒՆ

եղերական մահերը:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, 10 Մայիս, Cimetière Parisien de Bagneux, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Հաւաքուիլ բնակարանը 7, rue d'Alexandrie, Paris (2):

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՎԱԼԱՆՍ — Ազգային Դպրոցի Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ե. Ժամկոչեանի ձեռամբ հազար հինգ հարիւր ֆրանք (1500), ի նպաստ դպրոցին: Սոյն գումարը հաւաքուած է ընտանեկան խնջոյքի մը մէջ, մասնակցողներն են Պ. Պ. Ս. Զէյլէպեան Վալանսէն, Կ. Մակարեան եւ որդիք Վիէնէն, Հ. Փայլակեան Փարիզէն, եւ Ժամկոչեան Վալանսէն:— (Կնիք)

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբօրս զաւակները Ղազար եւ Սարգիս Թադէոսեան եղբայրները: (Խարբերդի Խրան գիւղէն), որոնք երկար տարիներէ ի վեր կը գտնուին Ամերիկայի Մ. Նահանգները: Իրենց վերջին նամակը ստացայ 1914ին: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին.— Աւետիս Թադէոսեան, 53 Քաղէրն Պրաշարիթէ, Մարսէյլ: Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ

Կօշիկի վերաբերեալ ամէն ապրանքի համար կրունկ (տունկէ) բարձր կամ ցած, չմուշկի (patins) եւն. դիմել՝ **MAISON GERMAIN**

3, Traverse St. Pont, St. Julien, Marseille

Խնամուած աշխատանք, արագ կատարում, ամէն քանակի առաքման համար խորհուրդ հարցնել: Հեռաձայն Garibaldi 52-19:

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

LA CORNE D'OR

5 Rue Montyon, Paris, métro Bonne Nouvelle, Cadet, Montmartre: Tél. Pro. 26-10 եւ 26-11,: Վարիչն է համակրելի ԹԻՊԵՐԸ:

Հոն պիտի գտնէք աւանդական տաք մթնոլորտ մը, Tzigane նուագախումբի մը երաժշտութեամբ: ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ԱՆԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ:

Սրահը տրամադրելի է նշանտուքներու, հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնջոյքներու համար: Նախօրօք դիմել նոյն հասցէին:

ԳՈՑ Է ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ:

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութեան՝ métro Tolbiac, Place d'Italie, Glacière

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ

Dimanche 11 MAI 1947 Կիրակի 11 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5032-Նոր շրջան թիւ 641 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՄԱՏԱԽԻԼ...

Ուրեմն այսօր ալ (կիրակի) յիշատակի երեկոյ մը Ապրիլ 11/24ի տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան։ Բաւական ուշացած, բայց եւ այնպէս գնահատելի։

Արդարեւ, ամէնէն առաջ երիտասարդութեան, նոր սերունդին պարտականութիւնն է ոգեկոչել այդ ճակատագրական օրերը, իրենց անհնարին ողբերգութեամբ։

Անոնք են, որբեր, ուսանողներ եւ միւսները, հարազատ ժառանգորդները «Մնացորդաց»։ Մանաւանդ օտար ափերու վրայ։

Եթէ անոնք Թերանային կամ կրաւորական դիրք բռնէին, պատմութեան դատավճիռն էր որ պիտի պայթէր իրենց գլխուն, աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու անէծքին հետ։

Ինչ որ 1915 Ապրիլ Տասներմէկ, Հայաջինջ Սարսափներ, Եղեռն կամ նախճիր կը կոչէն, կ'ամփոփուի մէկ բառի մէջ,— Արմատախիլ։

Թշնամին իր դիւային ծրագիրը յղացած, մշակած, լրացուցած էր մանրակրկիտ ուսումնասիրութեամբ։ Գործադրութենէն շատ ու շատ առաջ, սպասելով առաջին պատեհութեան։

Զուգացաւ այդ չարաբաստիկ առիթը,— 1914ի պատերազմը, որ նախ սահմանափակ, յետոյ դարձաւ համաշխարհային, ինչպէս վերջինը։

Երեսուն երկու տարի է անցած, բայց այսօր ալ երէկուան պէս կը յիշենք Սպանդին ծննդոցը։

Որոշ ազդանշանի մը վրայ ընդհանուր ձերբակալութիւններ Պոլսէն «արեւելեան նահանգներն» Թուրքիոյ մէկ ծայրէն միւսը։ Բանտարկութիւն, աքսոր, յետոյ խմբական սպանութիւն բոլոր անոնց որ կրնային դեր մը կատարել հայ ժողովուրդի հանրային կեանքին մէջ։ Երեսփոխանէն, յեղափոխականէն, գրագէտ-բանաստեղծէն, փաստաբանէն, կղերականէն, առեւտրականէն մինչեւ գեղին տէրտէրն ու յետին գիւղապետը։

«Թաղմագիտական» ձեռնարկ մըն էր այս, ջլատելու համար դիմադրութեան որ եւ է փորձ։ Եւ լրացուցիչ ձեռնարկ մը, քանի որ մինչեւ 45 տարեկանները զինուոր տարուած էին արդէն։

Ձերբակալութիւնները տեւեցին շաբաթներ ու ամիսներ առաջին տարուան մէջ։ Եւ շարունակուեցան մինչեւ պատերազմին վերջն ալ, Պոլսոյ, Իզմիրի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։ Նոյնիսկ աքսորի ճամբաներուն վրայ։ Մինչեւ Տէր Զօր եւ աւելի հեռուները։

Տուներու մէջ մնացած տղամարդիկ, ձեռքը-ոտքը բռնող տարրերը մեծ թիւ մը չէին կազմեր արդէն, երբ սկսաւ բուն տեղահանութիւնը, իր անլուր, անասելի սարսափներով։

Անշուշտ ունեցանք ինքնապաշտպանութեան հերոսական բոյներ,— Վասպուրական, Շ. Գարահիսար, Եդեսիա, Մուսա Տաղ, Ադտաղ եւայլն։ Ունեցանք նաեւ ճակատ ճակտի կռիւներ Բիւթանիայէն, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Խարբերդ, Սասուն–Տարօն եւ այլուր։ Բայց այս բոլորը ո՞րքան կրնային դիմանալ Գազանին դէմ, որ շարժման մէջ դրած էր պետութեան ամբողջ ուժը,— ոստիկանութիւն, բանակ եւ թնդանօթ։ Այլեւ արիւնկզակ չէթաներ, կազմուած՝ ոճրագործ բանտարկեալներէ եւ ուրիշ աւազակներէ։

Վերը Ալլահ, վարը՝ Խաթաղան։

Կը թուէր թէ քրիստոնեաներուն Աստուածն անգամ երանութիւն կը զգար, տեսնելով յորդահոսան արիւնը հազարաւոր անզէն զինուորներու, հարիւր հազարաւոր անմեղ, անտէր, անճար բազմութիւններու ...

Թշնամին վճռած էր հայկական մտքին, ղեկավարութեան, մշակոյթին եւ ինքնավարութեան, աշխատանքին եւ հարստութեան հետ, չորցնել, բնաջնջել անոր հիմնական արմատը, գիւղն ու գիւղացին։

Ապացոյց՝ այն կատաղութիւնը որով կը մորթէին, ջուրը կը նետէին, հրացանի կը բռնէին կամ ողջ ողջ կը վառէին աքսորեալ շինականները։ Իրենց բնակավայրերէն քանի մը ժամ անդին։ Իրարու կապելով երկ–երկու, չորս–չորս։

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ արմատախիլ բազմութեանց մնացորդը ծաղկեցաւ ուրիշ հողերու վրայ, իսկ արիւնարբու գազանը 32 տարի վերջն ալ չէ կրցած արմատ ձգել անոր հայրենի հողերուն վրայ։

Եւ պիտի չկրնայ 32 տարի ետք։ Շ.

ՀԱՅԱՋԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐՈՒ ԶՈՀԵՐԷՆ

ԳԵՂԱՄ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Երիտասարդ գրագէտ, խմբագիր Ազատամարտի որ չարաչար սպաննուեցաւ աքսորի ճամբուն վրայ։

ԹՈՒՐՔ ԹԵՐԹԵՐՈՒՆ ԱՂՄՈՒԿԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՀԱՅԿ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

Թուրք թերթերը զանազան պատմութիւններ կը հրատարակեն Նիւ Եորքի հայկական համագումարի մասին, որուն առաջին լուրը քաղած էինք Երեւանի անթենէն։ Պոլսոյ «Սօն Սաաթ» լրագիրը կը գրէ հետեւեալ խորագիրներուն տակ. Աշխարհի Հայերու համաժողովին մէջ Թուրքիոյ դէմ արտասանուած ճառեր.— Բեմ բարձրացող ամէն պատուիրակ Թուրքիոյ դէմ ճառեց բանեց եւ ամերիկացի ծերակուտականը աւելի յառաջ երթալով Հայոց նախագահի դերը ստանձնեց (1 Մայիս).

— «Աշխարհի Հայերու համաժողովը բացուեցաւ այս իրիկուն ժամը 19ին աշխարհի ամէնէն հոյակապ հիւրանոցին, Վալտորֆ Աստորիայի մէջ։ Կը մասնակցէին 1100 (?) Հայեր։ Այս համաժողովին պատուիրակները եկած էին 12 երկիրներէ։ Ես եղայ միակ Թուրք լրագրողը որ առաջին անգամ ըլլալով կը մասնակցի Հայերու համագումարին»։

Թղթակիցը յիշելէ վերջ զանազան պատուիրակներու ճառերը, կ'ամփոփէ ծերակուտական Թոպիի ճառը, հեգնելով,— «Այս ճառը վայրկեաններով խնդուք պատճառեց ինծի։ Եւ տակաւին կը շարունակեմ խնդալ, որովհետեւ այս ծերակուտականը այնքան անծանօթ է եւ տգէտ հանդէպ իր պաշտպանելիք դատին որ, կը զարմանամ թէ ինչպէս պիտի կրնայ գործնապէս կատարել իր պաշտպանութիւնը։ Սուտերով եւ զրպարտութիւններով լեցուն այս ճառը ծափահարուեցաւ յոտնկայս եւ յիշեալ ծերակուտականը աշխարհի Հայոց պատուակալ նախագահ ընտրուեցաւ»։

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀԱՐՑԻՆ քննութեան առթիւ, Միացեալ Ազգերու յատուկ յանձնաժողովը մերժեց խորհրդային պատուիրակին բանաձեւը որ կը պահանջէր վերջ տալ բրիտանական հոգատարութեան եւ անկախ հռչակել Պաղեստինը։ Գ. Կրոմիքօ (խորհրդային պատուիրակը) յայտարարեց թէ պիտի հետապնդէ այս խնդիրը, Քաղաքական յանձնաժողովին տանելով զայն։ Հրէական գործակալութեան նախագահը, որ օդանաւով հասած էր Պաղեստինէն, ըսաւ թէ իրենց պահանջն է հրէապետութիւն մը եւ հրէա-արաբական զինակցութիւն մը Միջին Արեւելքի մէջ։

ԼԵՀ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ, Վազելեւսքի, որ Մոնթօպանի բանտէն փախած էր անցեալ կիրակի, ամայի տան մը մէջ պաշարուելով, սպաննուեցաւ եօթը ոստիկաններու կողմէ, երբ կը փորձէր ճեղքել պաշարման շղթան։

ՀԱՅԱՋԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐՈՒ ԶՈՀԵՐԷՆ

ՍԱՐԳԻՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Ձերբակալուած 1915 Ապրիլ 11/24ին, սպաննուած աքսորի ճամբուն վրայ։ Երկար տարիներ Ժընեւ ապրած, կը խմբագրէր «Դրօշակ»ի հիմնական մէկ բաժինը, «Թուրքիոյ շուրջ»։ Պոլիս վերադարձին ուսուցիչ եւ աշխատակից Ազատամարտի։ Նրբաճաշակ եւ պրպտող միտք մըն էր։ Դժբախտաբար բան չէ մնացած իր ուսումնասիրութիւններէն։

Ամերիկայի երեսփ. ժողովը քուէարկեց 400 միլիոնի վարկը Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար

Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովը բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ, Մայիս 9ին քուէարկեց նախագահ Թրումընի առաջարկած օրինագիծը որ կը տրամադրէ 400 միլիոն տոլարի վարկ մը յատկացնել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ։

Ինչպէս յայտնի է, այս վարկով նիւթական աջակցութիւն, զէնք ու ռազմանիւթ պիտի տրուի երկու երկիրներուն, որպէսզի զօրանան, իբրեւ պատնէշներ համայնավարութեան դէմ, համաձայն Թրումընի վարդապետութեան։

Օրինագիծը քուէարկուեցաւ 107ի դէմ 287 ձայնով, ուրեմն 180 ձայնի առաւելութեամբ։ Ընդդիմադիրները մաքառեցան մինչեւ վերջը, օրինագիծը ջուրը ձգելու կամ յետաձգելու համար, բայց անօգուտ։ Հանրապետականները եւ մեծ թիւով ռամկավարներ միացեալ ճակատ կազմած էին։ Ընդդիմադիրները կ'աղաղակէին թէ օրինագծին քուէարկութիւնը կրնայ «պատերազմի յայտարարութիւն մը դառնալ Ռուսիոյ դէմ»։ Հանրապետական երեսփոխան մը, որ անդամ է Արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին, անմիջապէս պատասխանեց.

— «Եթէ Ռուսաստան կը կարծէ թէ պատերազմի յայտարարութիւն մըն է այս, թող փութայ օգտուիլ»։

Ընդդիմադիրները զանազան ձեւեր փորձեցին, օրինագիծը խափանելու համար։ Այսպէս, առաջարկեցին ջնջել այն հատուածը որ զինուորական օգնութիւն կը խոստանայ երկու երկիրներուն։ Ժողովը մերժեց։ Առաջարկուեցաւ արգիլել որ Մ. Նահանգները զօրախումբեր ղրկեն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ։ Առաջարկը մերժուեցաւ 70ի դէմ 122 ձայնով։ Մերժուեցաւ նաեւ ուրիշ առաջարկ մը որուն համաձայն երկու երկիրները երթալիք զինուորական պատուիրակութեանց անդամները հարիւրական հոգիէն աւելի պիտի չըլլան։

Վիճաբանութեանց պահուն խումբ մը համայնավար ռազմիկներ երեսփ. ժողովի շէնքը մտան, բողոքելու համար օրինագծին դէմ։ Ընդդիմադիրները խաղ մը եւս փորձեցին, առաջարկելով օրինագիծը վերադարձնել մասնաւոր յանձնաժողովին, որպէս զի ջնջէ հիմնական մասերը, եթէ ոչ ամբողջութիւնը։ Այս առաջարկն ալ մերժուեցաւ ձեռամբարձ քուէարկութեամբ։

Վիճաբանութիւնները տեւեցին չորս օր։ Ծերակոյտը արդէն վաւերացուցած է օրինագիծը, եւ կը մնայ յատուկ յանձնաժողովի յղել զայն, կարգ մը սրբագրութիւններ կատարելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ ներքին բժիշկներէն 400 հոգի առջի օր պաշարեցին ելմտական նախարարութիւնը, թոշակի յաւելում պահանջելով։

ՑԱՂԹԱՆԱԿԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ ճաշարանները եւ սրճարանները բաց մնացին շաբաթէն կիրակի։ Այս գիշեր ալ՝ մինչեւ ժամը 2։

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊՈՂՈՏԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

ԽՄԲ. — Հատուած մը Լեւոն Զաւէն Սիւրմէլեանի գրքէն, «I Ask you, Ladies and gentlemen» (*Կը հարցնեմ ձեզի, Տիկիններ եւ Պարոններ*), որ մէկ անգամէն միջազգային հռչակի տիրացաւ եւ որու մասին վերջերս ուսումնասիրութիւն մը երեւցաւ «*Յառաջ*»ի մէջ, Յ. Օշականի ստորագրութեամբ:

Դէպքը տեղի կ'ունենայ Տրապիզոնի մէջ, 1915-ին: Հայաջինջ Սարսափները սկսած են արդէն, եւ Զ. Սիւրմէլեան, դեռահաս պատանի... Բայց թող ինք պատմէ. —

Մթնշաղէն քիչ առաջ խումբ մը լաւ հագուած Թուրքեր եկան Ամերիկեան Միսիոնարութեան շէնքը: Անոնք անդամներ էին Իթթիհատ կոմիտէին եւ կ'ըսէին թէ Ամերիկացիները իրաւունք չունին պահելու մեզ: Մենք ալ պէտք երկրպագէինք: Ես ուզեցի ցատկել յարակից պատէն եւ փախչիլ, բայց մութը կը կոխէր եւ կը վախնայի:

Չէի գիտեր ինչ ընելիքս: Թուրքերը կը հրջապատէին մանչերը, եւ սակաւաթիւ չափահաս աղջիկները որոնք իբրեւ խնամատարներ դեռ նոր մեզի տուած էին հաց եւ ձիթապտուղ: Աղջիկները փորձեցին պահուիլ սենեակներու եւ արտաքնոցներու մէջ. խեղճերը խուճապի մատնուած էին: Բայց Թուրքերը գտան զանոնք: Ես կ'ուզէի պահուիլ կամ որեւէ ձեւով փախչիլ եւ աչքս յառած էի պատի մը, կղմինտրաւոր տանիքներուն վրայ, որոնք հիմա, արեւմուտին, կը փայլէին ահաւոր, մահագոյն կարմիրով մը:

Մերոնց ուրիշ մէկ յոյն բարեկամը, փաստաբան մը որ մեր փողոցը կ'ապրէր եւ կարեւոր կապեր ունէր, կառավարութենէն արտօնութիւն ստացաւ որդեգրելու երկու քոյրերս: Այդ խնդիրը կը քննէին երբ ես մօրքուր Շողակաթի քովն էի: Երբ յոյն բարեկամը իմացաւ թէ չեմ կրնար Ամերիկեան Միսիոնարութեան շէնքը մնալ, հաւանեցաւ զիս ալ որդեգրել, եւ մարդ մը ղրկեց որ եկաւ իր քաղաքի տունը տարաւ զիս, ուր ինծի կը սպասէին քոյրերս: Անկէ Սարայ գացինք, կառավարական ապարանքը, ուր Թուրք պաշտօնեայ մը մեր անունները գրեց ահագին տոմարի մը մէջ: Այս ձեւակերպութենէն վերջ գացինք իր ամառանոցը մօտակայ գիւղի մը մէջ, կարծելով թէ փրկուած ենք:

Քանի մը օր բարեկամներու մէջ. ապրեցանք, ճոխ շրջապատով, բայց այս բոլորը չհանգստացուցին մեզ, ընդհակառակն սաստկացուցին մեր հոգեվարքը: Նուարդ եւ Եւգինէ կը պտտէին գիշերը, երբ անկողին կը մտնէինք: Եւգինէէն հազիւ եօթը տարեկան կար, բայց եւ այնպէս շատ բան կը հասկնար:

Ճակատագրական յուլիս մէկը եկաւ ու անցաւ: Եւ մեր ժողովուրդին դէմ արձակուած մահավճիռը գործադրուեցաւ: Մէկ շաբաթ այս տունը մնալէ վերջ, փաստաբանը հրաման ստացաւ մեզ նորէն կառավարութեան յանձնելու: Մեզ պիտի հոգային որբանոցի մը մէջ զոր կառավարութիւնը վեհանձնաբար բացած էր աքսորական ծնողներու զաւակներուն համար:

Ոստիկան – զինուոր մը մեզ տարաւ հայկական թափուր տուն մը — մեծ շէնք մը— եւ մենք կարծեցինք թէ ծուղակ մըն է, մեզ զաղտնապէս պիտի սպաննեն հոս, թէ մեր ալ վախճանը հասած է:

— Մի՛ վախնաք, ըսաւ ոստիկան-զինուորը, այս ամբողջ շէնքը պիտի լեցուի Հայերով:

Եւ շատ չանցած ոստիկան-զինուորները բերին մօտ քառասուն հայ աղջիկներ որոնք կ'աղաղակէին ջղաձգօրէն, եւ փոր տասնըհինգ մանչեր ինծի տարեկից, բոլորն ալ տխուր-տրտում եւ շրթները կղպուած: Կաթոլիկներու խումբ մըն էր այս: Կաթոլիկները վայելած էին Ֆրանսական եւ աւստրիական դեսպաններուն պաշտպանութիւնը եւ սերտ կապեր ունէին Ֆրանկներուն հետ: Շատերը Ֆրանսերէն կը խօսէին իրենց տուներուն մէջ եւ կը յուսային թէ աքսորէ ազատ պիտի ըլլան բայց չեղան:

Քանի մը օր վերջը ոստիկան զինուորները ուրիշ խումբ մը կիներ եւ մանուկներ բերին եւ ուրախացանք անոնց մէջ գտնելով Ազնիւ մօրաքրոջը, Վիքթորիան, Վարդանոյշը եւ Գառնիկ մօրեղբօր փոքր տղաքները՝ Միքայէլ եւ Սիմոն եւ տասը տարեկան աղջիկը՝ Զեփիւռ: Ազնիւ մօրքուրը ըսաւ թէ հայրիկը եւ մայրիկը աքսորուած չեն եւ պահուած կը մնան մեր տունին մէջ, զոր Թուրքերը կերպով մը անտեսած են, թերեւս անոր համար որ յունական փողոց մը կ'ապրէինք, երբ Յուլիս 1ի առտուն ոստիկան – զինուորներ, ոստիկաններ եւ չէթէներ, առաջնորդութեամբ Իթթիհատի անդամներու, բոլոր Հայերը դուրս քշած էին իրենց տուներէն եւ ճամբայ հանած դէպի Միջագետք: Մենք միակ հայ ընտանիքն էինք մեր փողոցին մէջ, իսկ միւս բոլորը Յոյներ էին:

— Բայց եթէ Թուրքերը իմանան որ պահուած են, հառաչեց Նուարդ:

Ազնիւ մօրքուրը խոր շունչ մը քաշեց եւ աչքերը փակելով խաչակնքեց: «Աղօթենք որ չգտնեն: Տոքթ. Մեթաքսաս կրնայ փրկել զանոնք, կրնայ Մանասթրը տանիլ: Աստուած ողորմիմեզի»:

Ուրիշ յուսատու լուր մը այն էր որ Բէմզի Սամի պէյի հրամանով մեր երկու մեծ մայրիկները փոխադրուած էին կառավարական հիւանդանոց մը որուն վերակացուն էր ինք: Բայց մենք հազիւ թէ գիտէինք որ անոնք ալ մահուան դատապարտուած էին եւ շատ չանցած պիտի մեռնէին թունաւորուած ուրճէ: Ամէն պարագայի մէջ, ասիկա նըւազ վայրագ միջոց մըն էր զանոնք սպաննելու:

— Գիտէ՞ք ինչ պատահած է քեռի Լեւոնի, հարցուցի Ազնիւ մօրքուրին: Ամէնէն աւելի կը տառապիմ անոր համար: Զայն ձերբակալեցին եւ կարծեմ աքսորեցին ծովու ճամբով: Ա՜հ, սիրելիներս, չեմ գիտեր որը աւելի ողբամ, մեռա՞ծը թէ ողջը:

■

Իրիկնամուտին տեսանք որ հօրենական մեծ մայրիկը նստած է պատուհանի մը առջեւ, երրորդ յարկը հիւանդանոցին որ մեր որբանոցին մօտիկն էր: Մէկէն պոռացի — Նէնէ, Նէնէ, եւ շարժեցի ֆէսս, բայց ան չլսեց: Ի՜նչ բանի մասին կը մտածէր, կը հարցնէինք զարմանքով: Ջէր շարժեր, այլ նստած էր հոն իբրեւ թէ մեր սիրելի Նէնէն չըլլար, այլ ուրուական մը: Նստած կը դիտէր ամրան արեւուն մայրամուտը, իբրեւ լռին, անճար բողոք մը մարդկութեան եւ Աստծու դէմ: Վստահ էինք թէ կը մերժէր խօսիլ Բէմզի Սամի պէյի հետ, հիւանդանոցի պաշտօնեաներէն ոեւէ Թուրքի հետ: Կամակոր կին մըն էր: Եւ երբ արեւը մարեցաւ Եօրող հրուանդանին ետին եւ մութը կոխեց, Նէնէն անհետացաւ մեր տեսութենէն, ինչպէս ուրուական մը: Այլեւս երբեք չտեսանք զայն:

Մենք բանտարկեալներու կը նմանէինք եւ իրաւունք չունէինք դուրս ելլելու: Մեր միակ այցելուներն էին Իթթիհատին տեղական վարիչները, տաշուած – կոկուած, մաքուր սանտրուած Թուրքեր, շատերը փրուսիացած: Կը համտեսէին մեր կերակուրը, կը հարցնէին մեր որպիսութիւնը, միշտ յօժար էին մեզի պէտք եղած բաները ճարելու: Հրապուրիչ աղջիկներու հետ —կային քանի մը հատ, վայելչօրէն հագուած մադմուազէլներ — կը վարուէին իբրեւ կնամեծար ճավալիէներ: Օր մը իրենց սիրական աղջիկներէն մէկը կարի մեքենայ մը ուզեց: Անմիջապէս բեռնակիրներ բերին տասը – տասներկու կարի մեքենաներ եւ կերպասի հայկական վաճառատան մը պարունակութիւնը: Աղջիկները գործի ձեռնարկեցին անձեռոցներ եւ հագուստներ կարելով բոլորիս համար: Ես նոր տափատ ստացայ: Իմ հագածս արդէն պատռտած էր պարտէզին ծառերն ի վեր բարձրացած ատեն: (Նոր տափատ մը հազիւ մէկ շաբաթ դիմացաւ): Անկարելի էր հաւատալ թէ այս մարդիկը, այնքան ազնուաբարոյ եւ քաղաքավար, այսքան բարեացակամ երեւոյթով, մեր ցեղին դահիճներն էին:

(1) ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

ՑԵՂԻՆ ՑԱՐՈՒԹԵԱՆ ՈԳԻՆ

Երեսուն երկու տարի առաջ հայ ժողովուրդը կը դիմէր դէպի իր անհնարին Գողգոթան, առաջնորդութեամբ Գորշ Գայլին եւ մեղսակցութեամբ Տեւտոն Արծիւին: Կարաւաններու բեկորներ անսուաղ ու խրխլած՝ կը փլէին, կ'իյնային, Միջագետքի անապատներու կիզիչ արեւին ու փոշիին տակ: Ներսէն՝ ենթակայ անողոք հրամանի մը — ամբողջական ոչնչացում: Արտաքին աշխարհէն՝ զաւազիր մեկուսացում, յոյսի ու օգնութեան ոչ մէկ նշան եւ հաւանականութիւն: Հայոց Աշխարհի Արեւն էր մարած: Մոնկոլեան խաւարն ու եաթաղանը կը տիրապետէին: Գազանային բնազդով մարդակերպ շագաններ դիւային պար կը բռնէին ու խնջոյք կը սարքէին՝ տօներու համար իրենց կարծեցեալ յաղթանակը: Բնաջնջած էին ժողովուրդ մը, որ իրենց երկրին տնտեսական ողնայարն էր, եւ որ սակայն կը յանդգնէր՝ մարդկային ապահովութեան տարրական իրաւունքները պահանջել...

Բայց խաւարը չէր կրնար երկար տիրապետել լոյսին վրայ: Ամպերն ու փոթորիկը կը մթագնեն երկինք ու երկիր, ի վերջոյ տեղի տալու համար լուսաւոր արեւին: Եւ ծիւրած բեկորները մեր ժողովուրդին, որուն անունը քարտէսէն ջնջուած կը համարուէր, թեւ կ'առնեն, կ'ողեկոչեն արմենական իրենց հինաւուրց ցեղային առաքելութիւնը եւ հերոսական խոյանքով, ժայթքեւ ղեղամիծադ առաւօտ մը, կը կերտեն իրենց անկախ հայրենիքը:

Այն վայրերն ու անապատային բացաստաններ, ուր կը հաւաքուէին մեր հարազատներու կմախացած խլեակները, հոմանիշ էին Հայաստանի գերեզմաններու — Տէր Զօր, Հալէպ, Մէսքէնէ, Շամ, Րէս իւլ Այն, եւն. եւն.: Եւ սակայն դժոխքէն վերապրող ժողովուրդին յուսաբեկ սիրտերուն մէջ անգամ մը եւս կը զարթնու ապրելու եւ շինելու գեղեցիկ առաքինութիւնները, ու ամայի տափաստանները կը վերածուին յուռթի դաշտերու, սիրուն գիւղաքաղաքներու: Դպրոց ու մատուռ ամէնուրեք, յարակից ազգային, մշակութային եւ մարմնակրթական կազմակերպութիւններով, յարգանք ու երախտագիտութիւն պարտադրելով տեղացի արաբ բնակչութեան: Ու նախկին մահաբոյր այդ վայրերուն մէջ՝ հայկական կեանքը նոր աւիշ ստացած, կ'եռայ այժմ, յիշեցնելով նախկին մեր հայկական գաւառներու սրտապնդող ոգեւորութիւնն ու հայկական արժէքներու հանդէպ ցոյց տուած բարձր ոգին ու հայրենասիրութիւնը:

Ներշնչման ի՜նչ անսպառ աղբիւր Փրանսաբնակ Հայերուս համար: Ես կը կարծեմ թէ՝ որեւէ մէկը նոյն եզրակացութեան պիտի յանգէր, եթէ կարդար Սուրիոյ եւ Լիբանանի թերթերը: Բուն հայրենիքէն վերջ մեր երկրորդ Հայնոցն է ան: Անոր իրա՛ւ հայութեանը կրնայ վստահիլ մեր հայրենիքը: Այս խրախուսիչ իրողութիւնը արդեօք անո՞ր համար, որ հողը որուն վրայ կ'ապրին անոնք՝ ուռճացած է Հայու արիւնով, կամ մեր նահատակներու ցիրուցան ոսկերոտիքը կ'առինքնէ զիրենք, յիշեցնել տալով անցեալը ...

Առողջ ու հայրենասէր երիտասարդութիւն մը հասակ կը նետէ այնտեղ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հզօր շունչին: Խմբուած մարզական մեծ ու միակ կազմակերպութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Բարձրացիր, բարձրացուր» դրօշին տակ, անոնք կը դառնան առողջ, գաղափարապաշտ, մաքուր ու նուիրեալ սերունդ մը, արժանի իրենց նախորդներուն: Հակառակ կարգ մը խառնակիչներու սոսր դաւերուն՝ կազմալուծելու եւ քայքայելու համար այս միութիւնը, իր անդամներու թիւը կ'աճի, — 10.000նոց պատկառելի բանակ մը — կը դառնայ աւելի տարածուն, աւելի հայանուէր, շնորհիւ իր վարիչներու արթնութեան եւ տոկալու յամառ ճիգին: Հ. Մ. Ը. Մ. իր ցանցերը լարած է իւրաքանչիւր գիւղ ու քաղաք, իր սարքած խաղերն ու տարեկան մրցումները կը կատարուին ստուարաթիւ ու ոգեւորեալ բազմութեան մը ներկայութեան:

Անցեալ տարիներու նման, այս տարի ալ Զատկին (Ապրիլ 5—7), տեղի ունեցած են Սուրիոյ եւ Լիբանանի 21րդ միջմասնաճիւղային մրցումները՝ 16 մասնաճիւղերու միջեւ, Հալէպի քաղաքապետարանի հսկայ դաշտին մէջ: Երեք օր տեւող խաղերուն եւ տողանցքին մասնակցած են 2038 սկաուտներ, մարզիկներ, արենոյշներ եւ արծուիկներ՝ ամենահեռաւոր շրջաններէն իսկ, որոնք նիւթական ամէն զոհողութիւն յանձն առնելով գացած են մինչեւ Հալէպ: Եղած են մրցումներ՝ գնդախաղի, թէնիսի, պասքէթպօլի, փինկ-փոնկի, վաւիպօլի, ներկայութեամբ 20.000 հոգիի, որոնք խանդավառութեամբ եւ հպարտութեամբ հետեւած են խաղերուն:

Զատկի երկուշաբթի իրիկուն տեղի ունեցած են աւանդական թափորը, եւ ջահագնացութիւնը բոլոր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ եւ առաջնորդութեամբ Հալէպի մասնաճիւղին նուագախումբին: Ի տես 2038 մարզիկներու համաչափ տողանցքին, բոլորի աչքերուն մէջ ուրախութեան եւ հպարտութեան արցունքներ կը շողան: Իսկ Հալէպի կառավարիչը իր տունէն դուրս գալով կը դիտէ ջահագնացութեան անցքը իր առջեւէն եւ իր սէրն ու հիացումը կը յայտնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ ընդհանրապէս հայ ժողովուրդի հանդէպ:

Նոյն ատեն կը կատարուի բացումը Նոր Գիւղի դաշտին, 3000 հանդիսատեսներու ներկայութեամբ: Բացումը կը կատարէ Հալէպի առաջնորդը՝ հայրենասիրական գեղեցիկ ուղերձով մը եւ զայն կը կոչէ «Նաւասարդեան դաշտ»:

Շատ ապրին Սուրիոյ Լիբանանի Հայերը, անոնք արժանի են մեր բովանդակ քաջալերութեան եւ գուրգուրանքին:

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

«ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ԱՒԱԳ»ի մասին Երուսաղէմէն կը գրեն. — Շաբաթէ մը ի վեր հոս կը գտնուի ան եւ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծուած է իր շուրջը: Բոլոր շրջանակներու մէջ օրուան խօսակցութեան միակ նիւթը Աւագն է եւ անոր բուժական ուժը: Հայ եւ օտար հիւանդներ, զանազան ցաւ ու ախտերով տառապեալներ, տկարներ, հաշմանդամներ, խուլեր ու համրեր ամէն կողմէ կը խուժեն Երուսաղէմ ու անհամբեր կը սպասեն մեծ օրուան: Աւագը ներկայիս ինքնամփոփ աղօթքի մէջ է: Ոչ կը խօսի եւ ոչ ալ կը խնդայ: Եթէ երբեք պետական արգելք չյարուցուի, նախ քան իր մեկնումը, Երուսաղէմի մէջ ի գործ պիտի դնէ իր բուժական կարողութիւնները: Անիկա յետոյ պիտի մեկնի Ամերիկա, «Գինիի թագաւոր» Առաքելեանի հրաւէրով եւ անոր ծախքով, բուժելու համար անոր միակ մանչը որ կը տառապի խորհրդաւոր եւ անբուժելի ախտէ մը...

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՕՐԵՐ

Ե՛ւ սիրով, եւ տրտմութեամբ իմ յիշում
Մանկական երգերն իմ անարձագանգ
Քե՛զ, անարեւ գարուն իմ տրտմաշուք,
Եւ ձեզ, Մեծ Եղեռնի օրեր արիւնազանգ:
Ժամանակի անցնող երերում ողջակէզ,
Ուղիների անել լաբիրինթ մշուշում,
Այսքան անձախորդ արհաւիրքներում քեզ
Այսպէս եմ յիշում իմ տրտմաթոյր աշուն.
Սարերից իջել էր հո՞տ ու նախիր,
Արտ ու արօտ թափուր, այգիները դատարկ,
Մառաններն անքում էին կրկին
Առատութեան բերքերի տակ:
Դարաւոր խաւարից մի լուսարփի
Բարձրացել էր հորիզոնում նայիրական,
Եւ իմ ժողովուրդը կողկողագին
Կերտում էր արեւշող իր ապագան:
... Ու յանկարծ մեր խաղաղ դաշտերից
Մրրիկներ անցան հողմաշառաչ,
Ու ծանրացան սրտին ապառների
Արհաւիրքի օրերը սեւակնած:
Երեկոներն որպէս գիշերահէն
Մթնշաղն էր իջնում սարերից ցած,
Փռելով խաւարի թանձրութիւնը ահեղ՝
Արշաւում դաշտերով թեւատարած:
Երբ անդորր գիշերում ննջում էր ողջ աշխարհ,
Լռութիւն էր կիտւում խեղդելու չափ ճնշող,
Հեռւում գետն էր հեւում սոսկավիթխար
Խելայեղ որոտում հոսելով նիչ ու կանչով,
Մութի թեւերի հետ անյայտ ձիաւորներ
Գիւղ ու քաղաք էին մտնում գաղտագողի —
Առեւանգում, այրում շէները մեր ...
Դժնի օրեր էին սոսկումներով յղի:
Տնից-տուն էր մտնում մահը հրէշաւոր,
Հոսում էր արիւնը գետի նման,
Հայրը որդու դիմաց․․ եւ եղբայրը-եղբօր...
Դիակնե՛ր, դիակներ, աւա՛ղ, որքան:
Ընդվզում էր ապրում ազատութիւնն անզօր՝
Արնոտ ոճիրի դէմ – մարտերում թեժ,
Տափաստաններ յորդող հեղեղը ծով
Փռել էր ամենուր թոյն ու վրէժ

●

Մեր գիւղը համբօրէն բլրալանջին թառել՝
Խրճիթների տձեւ զանգուածներով անկարգ,
Եւ կոյս չքմեղութեամբ ծուարել էր
Անձախանձ աստղերի օրհներգող լոյսի տակ:
Եկեղեցու բարձր գիբէթը տիրաբար
Իշխում էր վեհօրէն ամէն քար ու թիփ,
Գիշերներն ահաւոր, անլուսընկայ, խաւար,
Հողմերն էին սուլում ձորի նամբին,
Իսկ բակում ծառերը յուսահատ սւսւում
Վերահաս զալիքից սոսկաժանդ ...
Շների կաղկանձն էր մերթ – մերթ լսւում՝
Ընդհատելով տիրող լռութիւնը դաժան:
Մի օր մայրամուտին արիւնամած—
Մեր գիւղից վեր՝ անտառի մօտ որոտացին
Հրաբխի զէնքերը բազմախարուած 6
Ու դէպի գիւղ իջաւ տառապանքը անհիր···
Արիւնով ներկուեցան դաշտ ու բլուր,
Մեր շէները մտան օտարների վայրագ,
Ոտնակոխ ըրին խրճիթները մեր սուրբ
Եւ ինչ հարազատ էր՝ հրոյ ճարակ:
... Այդ երեկոյ հայրս տուն չդարձաւ.
Տարագրուեցան ողջ մշակները հողի,
Մեր տունը դատարկուեց, մեր գիւղն ամայացաւ,
Մայրեր ու մանուկներ ողբացին դառնաղի:
Ու քշեցին մերոնց տարան խումբ-խումբ
Դէպի անապատի գիրկը սառած,
Անլուր խոշտանգեցին գորշ աւազուտներում —
Ու մնացին անթաղ դիակները նրանց:
Թալալեցան գարուններ անհրապոյր,
Ինչ քրքնեցն էր՝ հողմ ու անձրեւ տարան,
Մնացին ցանուցիր որպէս փրփուր
Ձերմակ ոսկորները զաղջ մամուռի վրայ···
Եւ լերկ անապատի ցուրտ հորիզոններում,
Սառած ցոլքերի տակ դեռ հանգչում են խաղաղ,
Անհող, անդամբարան նահատակներն անլուր —
Փռուած բաց երկնքի տակ ոսկորները պաղ:
Այն օրուանից թողած տունը մեր հարազատ՝
Պապենական յարկից վտարանդի,
Ես աշխարհներ անցայ հողմասասան,
Հայրենի կարօտով երկիզուած իմ հոգին:
Հիմայ դառնապատիր կսկիծով եմ յիշում
Մօրըս հեծեծանքը անարձագանգ,
Քե՛զ, վաղանցուկ գարուն իմ տրտմաշուք,
Եւ ձե՛զ, Մեծ Եղեռնի օրեր արիւնազանգ:

Գ. ՍԻՄԵՈՆԱԿ

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ 400 ՎԱԿՈՆ ԱԼԻՒՐ *պահանջած է Խ. Միութիւնը, իր բանակին պէտքերուն համար: Ամերիկեան աղբիւրէ այս լուրը հաղորդելով, կ'աւելցնեն թէ Ամերիկա սովպողաբար ուտեստ ղրկեց, պայման դնելով որ միայն սովահար ժողովուրդին յատկացուի եւ ոչ թէ արտածուի: Ամերիկեան Կ. Խաչը վերջերս 875.000 սթերլին արժողութեամբ ուտեստ ղրկած է, Մոլտավիոյ ժողովուրդին համար, կառավարութիւնն ալ 88.000 թոն ցորեն տրամադրելի կը պահէ: Հաւանական է որ ընջուի այս յանձնառութիւնը, եթէ Ռումանիա ընդունի Խ. Միութեան պահանջը:*

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՄԱՂ

Նուագա-երգախառն բողոք ..

Քաղա՞ք: Ո՛չ, աշխարհ է Փարիզը:

Ով որ Փարիզը կը «ճանչնայ», կեանքն ու աշխարհը կը ճանչնայ կամ ինքզինքը կը կորսնցնէ: Եւ երբ մարդ ինքզինքը կորսնցնէ հոս, միւս կեանքի մէջ ալ հազիւ թէ կարենայ գտնել զայն ...

Պէտք չունիս թատրոններու, թանգարաններու, հաճոյախուցերու (քապարէ) կամ նման հաստատութիւններու դռները թակելու, ձեռքդ խորհնդուցէ, ինկիր փողոց, «լպրծուն պողոտաներու վրայ: Թէեւ հոս, Թուրքիոյ պէս ոչ ցեխ կայ ոչ ալ կոյուղիի յաւելուած՝ «լպրծուն» մակդիրը արդարացնելու համար: Սակայն շատ քիչեր, առանց իրենց ներքանը ցուցնելու, անսայթաք կըրցած են քալել Փարիզի պողոտաներուն վրայ···

Փարիզի փողոցները, գործնական դպրոցներ են: Համալսարաններ են, ուր աշխարհի աստարն ու երեսը կրնաս ուսումնասիրել՝ առանց վարժապետի չախանքը վայելելու, առանց դրքերու բեռնակրութեան, շրջանակեալ վկայաթուղթէն միայն զրկուելով··· Ամէն ինչ ճոխ է եւ հսկայական այս աւաղ քաղաքին մէջ:

— Հինգշաբթի, Մայիս 1, Աշխատաւորական թափոր: *Ռէփիւպլիքէն մինչեւ Քոնքորտի* հրապարակը:

Այսպէս կը ծանուցանէին լրագիրները: Փարիզի պատերուն կպած նախչուն հսկայ ազդաթուղթերը:

Հրապարակային ցուցադրութիւններու իբրեւ ցուցարար կամ դիտող մասնակցելու սովորութիւնը շատոնց թողած եմ թէեւ, բայց այս անգամ, փափաք մը զիս մղեց տարաւ փողոցի մը վրայ կեցուց:

Կենդանի եւ զուարթ շարժանկար:

Թաւերարեմի վերածուած կառքեր. որոնց վրայ, ամէն ճարտարուեստի ցուցադրութիւնը կար գործնական կերպով: Ուշիմ դիտողի մը համար ի՛նչ լաւ միջոց, մէկէ աւելի արհեստներ սորվելու:

Զոյգ փայտերու ծոթերէն ադուցուած լաթեր՝ որոնք բազմատեսակ պահաջք – բանաձեւերով նախշուած էին:

Մանուկներ, պատանիներ, ծերեր եւ Միջազգային Քայլերգը երգող մամիկներ ալ տեսայ հոն:

Ամէնքն ալ պահանջատէր եւ բողոքող: Կ'ուզե՛նք, կ'ուզենք: Ամսականի յաւելում կ'ուզենք: Աժան բնակարան կ'ուզենք: Հաց ու պանիր կ'ուզենք: Տուրքի նուազում կ'ուզենք: Վերջապէս, ամէն մէկը տարբեր բան մը կ'ուզէր: Ով ինչ ցաւ կամ փափաք որ ունի, լաթի մը վրայ գրած՝ հրապարակ էր իջած: Եթէ այդ բոլոր լաթերը ինծի տային, հսկայ վաճառատուն մը կրնայի հիմնել:

Ազատ երկրի ազատ զաւակներ: Ազատութիւն՝ բողոքելու, պահանջելու, իրենց իրաւունքը պաշտպանելու: Մենք Հայերս, զրկուած ենք, խելքը կորսնցուցած պատրիարքական տեղապահի մը անօրինութիւններուն դէմ իսկ ձայն բարձրացնելու կամ « Յ » տառին տեղ «Հ» գիրը գործածելու դէմ դիտողութիւն ընելու բազմաթիւ ազատութենէն: Դրօշակներ ալ Հանրապետութեան ամրացումին անունով կը ծածանէին: Վայրկեան մը կարծեցի թէ միապետական կամ ցկեանս Նախագահի մը ենթակայ երկրի մը մէջ կը գտնուիմ ...

Մի կարծէք որ տխուր կամ դառնաձայն բողոքացոյց մըն էր եղածը: Ամէն հատուած իր նուագախումբը ունէր: Նուագա-երգախառն բողոք մըն էր: Ի՜նչ լաւ կ'ըլլար եթէ մեր հայկական ժողովներն ալ որդեգրէին երաժշտացեալ ժողովի այս ձեւը ...

Այս թափօրէն կը բացակայէին վարդապետներու կամ մարապետներու խումբերը՝ իրենց «ամուսին կ'ուզենք» պահանջագրօշներովը: Նոյնպէս իր բացակայութեամբ կըփայլէր «ամուսնալուծում կ'ուզենք» բանաձեւով՝ ամոլներու գունդը, որ կարծեմ, ամենաբազմամարդը պիտի ըլլար:

Ինչո՞ւ հոն չէին Հայերը, «Շաբաթը երկու անգամ անձախորդ պարահանդէս կ'ուզենք: Շքեղափառ սրահներ կ'ուզենք» *պահանջալաթով մը ...*

Հաւատացէք որ մեր այդ պահանջը արժեցնող շատ լաւ առիթ մը փախցուցինք այն օրը ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Էջ մը Ռ. Պէրպէրեանէ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանանք թէ ուսուցչապետ Ռեթէոս Պէրպէրեանի մահուան 40-ամեակին առթիւ, ոգահանդէս մը սարքուած է նախաձեռնութեամբ Պէրպէրեան վարժարանի սաներուն: Այս առթիւ էջ մը ողբացեալ դաստիարակէն, գաղափար մը տալու համար իր ըմբռնումներու եւ լեզուի մասին.—

ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

6 *Մեծ գործաւոր մ'է ան, վարժապետը կը կռէ, կը դարբնէ անդուլ, ի՞նչ է կռածը, ի՞նչ է դարբնածը.— միտք եւ սիրտ կը կռէ, գաղափարներ եւ զգացումներ կը դարբնէ: Կոշտ, տձեւ, մթին է հոգին՝ երբ կ'երթայ նորա ձեռքին մէջ. աստուածային է գեղափայլ երբ դուրս կ'ելնէ անտի. Թեւ չունէր, հիմա իրենն է միջոցը, ազատաթեւ կը սաւառնի դարուց եւ աշխարհաց վերեւ, կը թեւածէ անհունին մէջ: Աշխարհ ադջամղջին քաոս մ'էր այդ մտքի առջեւ. այդ գործաւորը ղամպար մը վառեց նորա մէջ, եւ ահա քաոսն լուսաւորեցաւ, պարզեցաւ, եւ ի յոյս եկան արարչագործութեան հրաշալիք իւրեանց ներդաշնակ եւ անյեղլի օրէնքներով: Վայրագ ակնարկներ կը նետէր այդ հոգին իւր նմանեաց վրայ, որք թշնամիներ կ'երեւէին իրեն. ով յեղաշրջում. ի՞նչպէս գորովագին կը շողան հիմա իւր աչկունք. ժպիտ մ'ունի ամէնուն համար սիրոյ եւ ներողութեան. մարգարիտներ կան իւր աչաց մէջ, քան ամէն այլ մարգարիտներ թանկագին,—այսինքն արցունքներ զոր գութը կը հանէ սրտէն, եղբայրներ կը տեսնէ անդ ուր մերթ ոսոխներ կը նշմարէր, ինչ որ ոճիր պիտի լինէր գուցէ՝ կը լինի արդ եւ նմա դիւցազնական առաքինութիւն: Ո՞վ կը գործէ այդ յեղաշրջում,— ան, վարժապետը, ամէն օր ծռած այդ հոգիին վրայ, կ'աշխատի նա տաժանագին, այդ հոգւոյ ադամանդը պէտք է զատել այն աղտերէն, այն կոշտ կեղեւներէն որք կը պատեն զինքն, եւ ապա, պէտք է բանիլ անոր վրայ, յղկել, ողորկել, երեսակներ յօրինել. որպէսզի իր ամէն կողմերով փայլփլի ճշմարտութեան եւ առաքինութեան արեւուն դիմաց, որպէս զի ճաճանչն՝ որ կ'իյնայ նորա վրայ բեկբեկելով արձակի իւր չորսդին: Ո՜հ, խոնարհ է այդ էակ, իւր կեանք գրեթէ խեղճ է միշտ, իրեն համար չեն փայլիր ոսկին ու արծաթն, եւ կառքերն չեն թաւալիր իրեն համար, չորաբեկ հաց մ'է յաճախ իւր արիտուրն, բայց իւր խոնարհութեան մէջ մեծ է այդ էակ, նա մարտիրոս մ'է յառաջդիմութեան, անոր արեան գնով կը քալէ մարդկութիւնը, ածուխն է որ կ'այրի քաղաքակրթութեան մեքենայն դարձնող շոգին արտադրելու համար:— Օրհնեալ ըլլայ վարժապետը:*

X

Ջահ իմացականութիւն մ'է նա ընկերութեան մէջ, նա, այսինքն գրագէտը: Երբ այլք կը հերկեն, կը բանին, կը մեքենագործեն, կը տեղափոխեն, նիւթին վրայ եւ մարդուն վրայ կ'աշխատին, նա կը խորհի: Եւ կը խորհի ամէնուն համար իւր խոհերը կը ծրարէ մի քանի թերթերուն մէջ եւ կը նետէ ընկերութեան մէջ, գիրքն է այն, այն դիւթական առարկայն, որ նիւթ է եւ սակայն համակ հոգի է եւ սակայն խօսող մ'է անվերջ, որ հովու մը առջեւ կը թռչի եւ սակայն կրնայ զաշխարհ իր ետեւէն քաշել. գիրքն է այն, այլ, այսինքն բան մը որ կրնայ կայծականց խուրձ մ'ըլալ եւ ոգիները հրդեհել, բան մը որ կրնայ փոթորիկ մը դառնալ եւ ընկերային մթնոլորտը մաքրել, բան մը որ կրնայ փարոս մ'ըլլալ եւ ազգերու իւրեանց ուղին ցոյց տալ, բան մը որ կրնայ Աստուծոյ շունչը մարմնաւորել եւ մարդկութիւնը փրկել. գիրքը, այդ մտաւոր հացը, շինողն է այն, գրագէտը:

Ճշմարիտ եւ մեծ գրագէտը սովորական իմացականութեանց մէջ այն է ինչ որ է գագաթն մի երկնաբերձ լերան. կ'առանձնանայ այն ամէնուն մէջէն, կը բարձրանայ, ամպերն իւր ոտքերը կը պաշարեն, իւր գլուխը կը մխրճուի լուսոյ մէջ. անոր արեւը կ'ողջունէ զաշխարհ, եւ անտի կ'իջնեն ջուրք որք կը թրջեն եւ ծաղկամբք եւ պտղովք կը բեղմնաւորեն զդաշտ:

Մին կը տաղերգէ, եւ սրտից կարծրութիւնը տեղի կուտայ գորովական վեհ զգացմանց. միւսը կը վարդապետէ, եւ մտային գիշերոյն մէջ կը ծագի մի նոր աստղ, սա կը պատմագրէ, եւ անցեալը կը կենդանանայ. նա կը վիպասանէ, եւ իտէական դէմքեր կը հրապուրեն զմեզ եւ կ'ազնուացնեն.— մերթ լոյս, մերթ յոյս, մերթ ոյժ կը քաղէ մեր հոգին, հաղորդկացելով այդ մեծ հոգւոց, եւ միշտ կը վայելէ ազնուագոյն եւ օգտակարագոյն հաճոյքն: Ճշմարիտին, Բարւոյն եւ գեղեցիկին հաղորդիչներն են. այդ մեծ ձայները հարկ է որ լինին ընկերութեան մէջ. «Յառաջ» կը գոչեն նմա յար:— Օրհնեա՛լ ըլլայ գրագէտը:

ՅՍՏԱՑԱՆՔ

ԽՆԴԱԼՈՎ... *Գրեց՝* Յակոբ Պարոնեան: *Երգիծական Մատենաշար թիւ Ա.: Մեծ մասով անտիպ գրութիւններ, ընտրուած բազմավաստակ երգիծաբանին «Խիկար»էն, Տիկին Մարօ Ամաղունի կողմէ: Ծախքերը հոգացած է Պ. Խաչիկ Յարութիւնեան: Ընտիր տպագրութեամբ: Դիմել «Հայրենիք»ի վարչութեան,* 212 Stuart St. Boston, Mass. (U. S. A.):

PETITE HISTOIRE DE L'ARMÉNIE et de ses hommes, célèbres. Par A. Atanassian. Prix 100 francs. Imp. H. F. Turabian, 227 Bld. Raspail, Paris.

Հացի խնդիրը եւ ուրիշ հոգեր

Նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարելով, քննեց երկրին պարենաւորման եւ մասնաւորապէս հացի խնդիրը : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, հացի ամսական սպառումն է, բանակն ալ հաշուելով, 3.500.000 կենդինար: Ասոր դէմ եղած տրամադրելի պաշարը կը հաշուեն 4 միլիոն կենդինար, ուրեմն բան մնացած պիտի ըլլայ Մայիսի վերջը: Կառավարութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ, որպէսզի չըստիպուի նորէն կրճատել հացի բաժնեչափը, մինչեւ նոր հունձք : Կացութիւնը ծանր է, բայց ոչ աղէտալի, համաձայն ձեռնհաս իշխանութեանց հաւաստիքներուն: Ընդհ. կարծիքն այն է թէ բացը պիտի կրնան գոցել, տրամադրելի ցորենը հաւաքելով կամ դուրսէն արմտիք բերելով: Նոյն նիստին մէջ քննուեցաւ նաեւ ածուխի խնդիրը, որ նոյնպէս ծանրակշիռ հանգամանք ունի :

★ Ոստիկանութեան վերատեսուչ նշանակուեցաւ Սէն է Ուազի նահանգապետը, Պ. Լէոնառ, որուն յաջորդեց առժամեայ վերատեսուչը, Ջիվս:

ՄԱՏԱԿԱՄԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգ. ժողովը ուրբաթ օր վերջացուց Մատակամարի խռովութեանց մասին բացուած վիճաբանութիւնները եւ վստահութիւն յայտնեց կառավարութեան, 41ի դէմ 365 ձայնով :

Հարցապնդումներէն վերջ մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ գաղթային նախարարը, Պ. Մութէ, պարզելով խռովութեանց պատճառները: Ըսաւ թէ ապստամբութեան հրամանը տրըւած էր գաղտնի կոմիտէի մը կողմէ: Ձերբակալուած մալկաշ երեսփոխանները կ'ուրանան իրենց մեղսակցութիւնը, բայց ընդհ. քարտուղարը խոստովանած է: Ապստամբութեան թուականը, 27 մարտ, որոշուած էր Փարիզի երեք երեսփոխաններուն կողմէ: Նախարարութեան թղթածրարը կը պարունակէ լուսանկարներ եւ ուրիշ փաստաթուղթեր: Աւելի քան 200 հետապնդումներ կատարուած են մէկ տարիէ ի վեր, հակաֆրանսական արարքներու համար: Եւ պատիժներ սահմանուած են, (մինչեւ հինգ տարի բանտարկութիւն): Եզրակացնելով, նախարարը յայտարարեց.

— « Ֆրանսական Միութիւնը (գաղթավայրեր) պիտի հաստատուի շնորհիւ անդրծովեան ժողովուրդներու միութեան, բայց նաեւ եւ ամէնէն առաջ բուն իսկ Ֆրանսացիներու միութեամբ: Ֆրանսական աւանդութիւնը կը տրամադրէ անխընայ պատժել անոնք որ կը դաւադրեն մէկ եւ անբաժանելի հանրապետութեան դէմ, բայց պէտք չէ անջրպետ մը բանալ ռրանսացի եւ մալկաշ ժողովուրդներուն միջեւ : Ֆրանսան ընտրած է դըժուարին ճամբայ մը,— ազատութեան ճամբան: Նոյնիսկ այսօր երբ կը քաղենք անոր դառն պտուղները, կառավարութիւնը որոշած չէ փոխել իր քաղաքականութիւնը »:

Համայնավարները առաջարկեցին քննիչ յանձնաժողով մը ղրկել Մատակասքար, բայց ժողովը մերժեց :

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԸՆՈՅԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԸ պիտի վերաբացուին երկուշաբթի օր: Բանուորները քննելով կառավարութեան վերջին առաջարկը, 6866ի դէմ 12.075 ձայնով որոշեցին դադրեցնել գործադուլը: Բանուորները ժամական 3 ֆրանք յաւելում պիտի ստանան յաւելեալ արտադրութեան համար: Իրենք կը պահանջէին տասը ֆրանք, բայց Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալյորդորեց որ ընդունին կառավարութեան առաջարկը :

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ բողոքի ցոյց մը կատարեցին Համպուրկի մէջ, ուրբաթ կէսօրին, հեռանալով գործարաններէն, արհեստանոցներէն, գրասենեակներէն եւ խանութներէն: Հանովրի բանուորներն ալ միացան շարժումին : Բանթողները շրջեցան Համպուրկի փողոցներուն մէջ: Նշանատախտակներուն եւ դրօշներուն վրայ արձանագրուած էին իրենց պահանջները,— «Կա՛մ հաց տուէք, կամ դագաղներ»,— «Եթէ մենք կորսուինք, գերման ժողովուրդն ալ պիտի կորսուի»: Արհեստակցական Միութեան նախագահը ճառ մը խօսելով յայտարարեց.— « Մարդկային տառապանքն ալ սահման մը ունի եւ մենք անցած ենք այդ սահմանը: Եկած է ժամը յայտարարելու Անգլիացիներուն, գերման իշխանութեանց եւ բովանդակ աշխարհի թէ Գերմանիան այլեւս չի կրնար դիմանալ առանց օգնութեան եւ եթէ մենք կորսուինք, իրենք ալ պիտի կորսուին: Եօթանասուն միլիոննոց ազգ մը Եւրոպայի սրտին վրայ չի կըրնար անհետանալ առանց իրեն հետ անդունդը գլորելու ուրիշ միլիոնաւոր էակներ»: Վերջին լուրերու համաձայն, օրական ուտելիքը հազիւ 800 գոլ (քալորի) պիտի ըլլայ շաբաթներով :

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ վերջնապէս համաձայնեցաւ 250 միլիոն տոլար փոխ տալ Ֆրանսայի, որ պահանջած էր 500 միլիոն: Այս գումարը պիտի գործածուի վերաշինութեան: Պայմանաժամն է 30 տարի, 4.25 առ հարիւր տոկոսով :

ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՅԻՆԵՐԸ իրար անցած են նորէն :

1915 Ապրիլ 11-24ի տարեդարձին առթիւ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը յիշատակի երեկոյ մը սարքած է 11 Մայիսի կիրակի գիշեր, ժամը 8.30ին, Salle de Géographie: 184 Bld. St. Germain: Métro St. Germain des Prés:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿ. Պ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

անդամ Կեդր. Վարչութեան: Կը խօսին՝ ընկերներ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԵՒ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին: Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, կ'արտասանեն Օր. Մառի Կառավարենց, Պ. Զօհրապ Մուրատեան, Ժ. Փալամուտեան եւ Բ. Հայէչեան: Մուտքը ազատ է

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Արփիկ Արղութեանի

Մայիս 18ին Կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, ռուսական քոնսէրվաթուարի սրահը: Հայկական եւ ռուսական երգեր :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ աշխոյժ պատանի մը՝ առեւտուր սորվելու համար: Ներկայացուած իր ծնողքին կողմէ: Վճարում՝ սկիզբէն իսկ: Դիմել՝ Etablissements S. Terzian, 3 rue Poissonnière, Paris:

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԸ Մայիս 15 Հինգշաբթի, Փարիզի եւ շրջանի պզտիկներու հաղորդութեան օրն է: Այս առթիւ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի քառաձայն պատարագ, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կրօնական երգեցողութեան ձրի դասեր հաստատած է՝ խորհրդարանին մէջ ամէն Չորեքշաբթի ժամը 6էն սկսեալ եկեղեցւոյ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի կողմէ:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի (իր 19րդ տարեդարձին առթիւ), 8 Յունիս կիրակի օր ժամը 3ին, Salle Marcelin Berthelotի մէջ, 28bis rue St. Dominique, Paris:

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Միջմասնաճիւղային մրցումները այսօր, կիրակի, Atlanticի դաշտին վրայ, St. Loup:

Թերթերը կը գրեն թէ անոնք մեծ յոյսեր դնելով կառավարութեան հրաժարման վրայ, ահագին քանակութեամբ տոլար գնած էին 225 ֆրանքէն, կը կարծէին թէ մինչեւ 240ի պիտի բարձրանայ : Սակայն յուսախաբ եղան, միլիոններ կորսնցուցին եւ այժմ փողոցներուն մէջ տոլար կ'առաջարկեն 180—185 ֆրանքի: Կը պատմեն թէ միայն մէկ հոգի 2.500.000 կորսնցուցած է չորս օրուան մէջ, «վերջնապէս փակելով կրպակը որ կը դառնուէր սրճարանի մը անկիւնը »...

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ ԱԼ մեծ հանդիսութիւններ տեղի ունեցան, յաղթանակի Բ. տարեդարձին առթիւ: Այս մասին ճառ մը խօսելով, ազգ. պաշտպանութեան նախարարը՝ զօր. Բուլկանին յայտարարեց.— «Խորհրդային ժողովուրդը եւ զինեալ ուժերը ոչ միայն պաշտպանեցին հայրենիքին ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, այլեւ ֆաշական բուծէն փրկեցին Եւրոպայի ժողովուրդները, մէջն ըլլալով գերման ժողովուրդը»: Թերթերուն մէջ, ծանօթ գրագէտ Իլիա Էրէնպուրկ եւ ուրիշներ դիտել կուտան թէ արեւմտեան Դաշնակիցները մէկ - երկու տարի ուշացուցին արեւմտեան ճակատի մը յարդարումը, թէ «անգլեւամերիկեան ազդեցիկ շրջանակներ չեն ուզեր ժողովրդապետութեան կատարեալ յաղթանակը», թէ Մ. Նահանգները կը դաւադրեն Խ. Միութեան դէմ, թէ «յաղթանակը շահաբեր ձեռնարկ մըն է անոնց համար: Անոնք սկսան ամէնէն դիւրին տեղերէն (Յունաստան եւ Թուրքիա, ուր հինէն ի վեր կը պաշտեն պախշիշը: Այժմ խայծեր կ'առաջարկեն Ֆրանսայի » :

ՍԱՌԱԾ ՄԻՍԻՆ գինն ալ 250 ֆրանք պիտի ըլլայ, գրած էին երէկուան թերթերը: Կառավարութիւնը հերքեց անմիջապէս :

ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԹՈՒՂԹԸ 15 առ հարիւր զեղչուեցաւ կառավարութեան կողմէ, իբրեւ հետեւանք թուղթի գործարաններու գործադուլին եւ փոխադրութեանց դժուարութեան:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Mardi 13 MAI 1947 Երեքշաբթի 13 ՄԱՅԻՍ
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5033-Նոր շրջան թիւ 642 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷ՞Ն ԹՈՒՐԱՆ

Առնէտ մը ի վեր զարմանազան լուրեր կը հրապարակուին թրքական թէ եւրոպական մամուլին մէջ, նոր կազմակերպութեան մը մասին «որ իր մէջ պիտի առնէ մասնաւորապէս ցեղապաշտները եւ Թուրանականները »:

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն կ'իմանանք թէ արդէն իսկ աշխատանքի ձեռնարկած են երեք երեւելիներ, որոնց մէկը, Թահսին Տէմիրայ, յանձն առեր է 150.000 ոսկի տրամադրել:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, նոր կուսակցութիւնը քարոզութիւններ պիտի կատարէ մասնաւորապէս երիտասարդութեան մէջ: Այս առաջադրութեամբ, սկսած է պրպտումներ կատարել բոլոր երիտասարդական կազմակերպութեանց մէջ :

Le Monde ալ արձանագրելով ցեղապաշտական շարժումը, կ'ըսէ թէ անոր ծաւալումը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ ղեկավար շրջանակներուն: Վարչապետը, Րէճէպ Փէքէր, վերջերս ճառով մը կը մատնանշէր անոր վտանգները:

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ շարժումը պիտի զարգանայ: Արդէն իսկ ցեղապաշտական հրատարակութիւններ լոյս տեսած են Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ: Շարժումին գլուխն անցած է Թուրք սահմանադրական կուսակցութիւնը:

Անշուշտ այս է պատճառը որ վերջերս պարբերաբար ճառեր կը խօսուին Թուրքիոյ մէջ, լուսաբանելու համար հանրային կարծիքը:

Այսպէս, վարչապետը իր ճառին մէջ, որ ուղղուած էր համալսարանական ուսանողներուն, հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր.

— « Կ'ուզեմ ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրել նաեւ ցեղապաշտութեան վրայ, որ ազգայնականութեան ըմբռնումին դէպի ծայրայեղ աջ հակումին արդիւնքն է: Ցեղապաշտը ոչ մէկ իրաւունք կը ճանչնայ այն հայրենակիցներուն որոնք համաձայն իր նեղ հայեացքին Թուրք չեն, մինչեւ անգամ կ'ուզէ խաչուեյարդարի ենթարկել զանոնք:

Րէճէպ Փէքէր այս առթիւ էր որ շօշափեց նաեւ փոքրամասնութեանց խնդիրը .

— « Այլեւս հին յիշատակներու մէջ թաղուած է ազգայնականութեան այն ըմբռնումը որ ստորադասի, բայայի աչքով կը նայէր քրիստոնեաներուն: Բաւական չէ միայն օրէնքին առջեւ ու պաշտօնական գործողութեանց առթիւ թուրք նկատել բոլոր այն հայրենակիցները, որոնք, ի՛նչ կրօնի, դաւանանքի եւ ցեղի ալ պատկանին, իրաւապէս թուրք են: Մեր անհատական կեանքին մէջ ալ պէտք է աւելի տաք զգացումներով իրարու փարինք եւ իրարու խառնուինք »:

Եւ հաղորդեց թէ որոշած են «վարչական միջոցներով ամբողջացնել, համաձայն հին դաշնագիրներու, փոքրամասնութիւն կոչուած տարրերու իրաւունքներուն եւ պարտականութեանց մէջ նըշմարուած ձեւական թերիները, եթէ գոյութիւն ունին եւ ի հարկին առաջարկներ ներկայացնել Ազգ. Մեծ Ժողովին»:

Մէկ ամիս անցած է այս ոլոր – մոլոր ճառէն վերջը, բայց թերթերը նորէն կը խօսին Թուրանականի եւ ցեղապաշտական շարժումի մասին: Միւս կողմէ ճառերն ու առողջներն ալ կը շարունակուին, իբրեւ թէ հակազդելու համար:

Այդ կարգի առուլիս մը տեղի ունեցած է Պոլսոյ մէջ, Ապրիլի վերջերը, երեսփոխան եւ ուսուցչապետ Քէմալ Էօքէնի կողմէ, որ դարձեալ նիւթ ընտրած էր ցեղապաշտութիւնը եւ ազգայնականութիւնը: Բանախօսութենէն վերջ հարցումներ տրուած են ունկնդիրներուն կողմէ: Թուրք մը դիտել տուեր է թէ Օսմ. կայսրութեան առեն շատ կարեւոր պաշտօններ կը վստահուէին փոքրամասնութեանց, եւ պէտք չէ «անջատ վերաբերումի ենթարկել զանոնք»:

Մէկը հարցուցեր է թէ խառն ամուսնութիւններ պիտի կատարուի՞ն, մերձեցում հաստատելու համար Թուրքերու հետ: Պատասխանը չերեւար թերթերուն մէջ:

Համալսարանական երիտասարդ մը հարցուցած է թէ պէ՞տք է որ փոքրամասնութիւնները իրենց լեզուով հրատարակուած թերթեր ունենան: Ուսուցչապետը հետեւեալ խորախորհո՛ւրդ պատասխանը տուած է.

— « Նախընտրելի է որ իրենց լեզուով լրագիրներ չհրատարակուին, բայց ատիկա միայն իրենց փափաքին կապուած գործ մըն է: Մենք չենք կրնար միջամտել »:

Դեռ աւելի շահեկան պարագայ մը: Շ.

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐՆԵՐՈՒ «ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ»

ՄԱՐՍԷՅԼ, 5 Մայիս.— Մարդ «ճակատական» ըլլալու է, այնքան կոտոշաւոր սուտեր յղանալու համար: Տարիներ շարունակ ի լուր աշխարհի յայտարարեցին թէ «մենք արտասահմանի մէջ ոչ մէկ կազմակերպութիւն կը ճանչնանք»: Բայց եւ այնպէս, ամիսներէ ի վեր Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ սակարկելէ վերջ, զգալով իրենց սնանկութիւնը, վերջին պահուն մէկզի դրին իրենց տխրահռչակ ցանկը, երթալ պահուելու համար ռամկավար, հնչակ, Բարեգործական խումբերու եւ կարգ մը պատեհապաշտ մարդոց շուքին տակ: Եւ հրապարակ իջան «Ժողովրդական ցանկով»:

Այնուհետեւ բոլոր աններելի միջոցները փորձեցին ժողովուրդը սարսափի տակ պահելու, քուէարկութեան վայրը բերելով օտար մարդիկ զանազան ցուցական զարդանիշերով: Այս բոլորէն վերջ ստացան արդահատելի առաւելութիւն մը (որուն վաւերականութեան մասին անշուշտ ժողովուրդը պիտի լուսաբանուի ըստ կարգին): Բայց առանց ամչնալու մինչեւ Փարիզ աւետեցին «Դաշնակցութեան ջախջախիչ պարտութիւնը» ...

Այս ողորմելիները միեւնոյն ատեն հայրենասիրութիւն սկսեցին տեղական մամուլին հաղորդել մեր ներքին խնդիրները: Ի՞նչ. կ'ըսէք եթէ մենք ալ փոխադարձաբար բուն իրականութիւնը տեղեկագրենք նոյնիսկ այն թերթերուն որոնց բարեմտութիւնը չարաչար գործածած են:

Այս առթիւ հրապարակային շնորհակալութիւն այն «քաջարի» պարոնին, որ ձանձրութիւնը յանձն առած էր երեւան հանելու ուրիշ յարանուանութեանց պատկանող շատ մը քուէարկուներ, մոռնալով անշուշտ բաւական թիւով Ասորիներ :

Ահա այս է որ կը կոչուի «ընտրութիւն և ջախջախիչ պարտութիւն» : Յ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՌԱՒՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղը Ապրիլ 18ին ընդախաղի մրցում մը կատարած է տեղական Սէրքլի դէմ, քաղաքապետարանի դաշտին վրայ: Ներկայ եղած է աւելի քան 40.000ի հսկայ բազմութիւն մը, որ ամբողջ մէկուկէս ժամ հեւ ի հեւ հետեւած է մրցումին: Հանդիպումին նախագահած են Հալէպի նահանգապետը եւ քաղաքապետը: Այս մրցումին առթիւ Հալէպի քաղաքապետութիւնը տրամադրած էր «Ազատութեան Նշանակը», որ պիտի տրուէր յաղթող կողմին: Մրցումի իրաւարարն էր Գ. Արտաւազդ Մարութեան : Կողմերը գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը կը ջանան ամէն գինով խլել յաղթանակը: Հայկ. խումբը Ա. կիսախաղին կ'ապահովէ առաջին նշանակէտը, երկրորդ կիսախաղին չորս կէտեր եւս, եւ խաղը կը վերջանայ Հ.Մ.Ը.Մ.ի փառաւոր յաղթանակով 5—0:

Մրցումէն վերջ երկու խումբերը կը ներկայանան նահանգապետին, որ մեր տղոց կը յանձնէ ախոյենութեան արծաթեայ «պատուոյ նշանակ»ը, (պատուանշան մը, 60 սնթմ. բարձրութեամբ եւ 40 սմ. լայնքով): Յետոյ բազմահազար համակիրներու թափօրը կ'ուղղուի քաղաք, կանգ կ'առնէ Ակումբին առջեւ եւ ճամբան կը շարունակէ դէպի Նոր – Գիւղ, ուր խանդավառութիւնները կը շարունակուին մինչեւ ուշ ատեն:

ԽՄԲ.— Այս առթիւ մասնաւոր թղթակցութիւն մը ստացած ենք, այլապէս շահեկան տեղեկութիւններով :

ԼԻՒԼ ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿ մրցումը (Ֆութպոլ) տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Քոլոմպի մէջ: Ներկայ էին 60.000 հոգի: Այս առթիւ կառափումբերու երթեւեկն ալ խանգարուեցաւ: Ներկայ էր հանրապետութեան նախագահը: Շահեցաւ Լիլը, 2—0ով : Անթելը վայրկեանը վայրկեանին տեղեկութիւններ կը հաղորդէր 14 լեզուներով :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ նորէն կը պնդէ որ ժամական 10 ֆրանք վճարուի յաւելեալ արտադրութեան համար: Ուրիշ բանուորները մեծ մասով ընդունած են կառավարութեան առաջարկած գինը, 3 ֆրանք, բայց ուրիշներ չեն համակերպիր :

ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆԸ տասը ամսուան պիտի զեղչուի, երբ դադրին գաղթավայրերու մէջ ծագած խռովութիւնները: Այս մասին ծրագիր մը պատրաստած է պատերազմական նախարարը, որ ուրիշ բարեփոխումներ ալ պիտի առաջարկէ :

Վճռական միջոցներ ցորեն ճարելու համար

Նախարարական խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ կարգ մը որոշումներ տուաւ, ապահովելու համար ցորենի հաւաքումը: Յատկապէս այս գործին համար յանձնախումբ մը կազմուեցաւ որ պիտի գտնուի հանրապետութեան նախագահին հովանաւորութեան տակ: Միեւնոյն ատեն ջանքեր պիտի թափեն, ցորենի ներածումը ապահովելու համար: Նորակազմ յանձնախումբը շարժման մէջ պիտի դնէ նախարարները, նահանգապետները, հողագործական պաշտօնատարները եւայլն, որպէսզի փութացնեն ցորենի հաւաքումը: Որոշուեցաւ նաեւ կենդիճնար գլուխ 1078 ֆրանք պարգեւ վճարել անոնց որ ցորեն կը յանձնեն կամ յանձնած են 1946 Նոյեմբեր 1էն մինչեւ այս ձեռնարկը, տարեկան բացը գոցելու համար (Նախապէս 1003 ֆրանք էր պարգեւը):

Թերթերը կը գրեն թէ հացի տագնապը ծանր է միշտ, բայց պատճառ չկայ խուճապի մատնուելու: Տակաւին չորս միլիոն կենդինար կը գտնուի աղօրիքներու կամ շտեմարաններու մէջ, 1946ի հունձքէն: Անհրաժեշտ է որ այս ցորենը յանձնուի անմիջապէս, որովհետեւ արտասահմանի բեռները կրնան ուշանալ :

Կառավարութիւնը լարելով բոլոր ուժերը, կը յուսայ 200.000 թոն ցորեն հաւաքել: Այս հաշիւը գտեր են բաղդատելով մինչեւ հիմա յանձնուած արմտիքին եւ քաղուած հունձքին տարբերութիւնը: Կարգ մը թերթեր կը պնդեն թէ կառավարութեան չյանձնուած հացահատիկին մէկ մասը իբրեւ կեր կը գործածուի, քանի որ միսը աւելի շահ կը ձգէ քան ցորենը, եւ արջառը ենթակայ չէ գրաւման ինչպէս ցորենը: Պելժիոյ սահմանագլուխին վրայ ոստիկանները ձերբակալեցին հողագործ մը որ չորս թոն ցորեն պահած էր իր շտեմարանին մէջ: Յետոյ հաստատուեցաւ թէ խոզերուն կը բաժնէր այս ցորենը: Ամէն օր նմանօրինակ պատմութիւններ կը հասնին Ֆրանսայի զանազան մասերէն: Բայց մինչեւ հիմա բռնուած արմտիքը մեծ գումար մը չի կազմեր, բաղդատելով օրուան պահանջին հետ :

Այս բոլոր միջոցները ձեռք առնելով, կառավարութիւնը կը յուսայ ապահովել հացի բաժնեչափը մինչեւ նոր հունձք : Ամէնէն տագնապալի ամիսը պիտի ըլլայ յուլիսը:

«Անհաւոր վիճակ» Ռուրի մէջ

Անգլիացի նախարար մը, Լորտ Փէյքընհէմ, որ պատասխանատու նշանակուած է Գերմանիոյ բրիտանական շրջանին համար, յայտարարեց թէ պարէնաւորման տագնապը «եղերական է և ահաւոր»: Եւ աւելցուց.

— « Ամէն առտու եւ ամէն գիշեր աղօթքս կը վերջացնեմ աղաչելով որ Գերմանիոյ ուտեստի խնդիրը կարգադրուի այսպէս կամ այնպէս: Ես կրցածս կ'ընեմ կացութիւնը բարուքելու համար: Պտոյտներ պիտի կատարեմ սովահար շրջանին մէջ առ նուազն ամիսը երկու անգամ, տեղին վրայ քննելու համար կացութիւնը: Դեռ նոր վերադարձայ Ռուրէն եւ վաղը Տիւսէլտորֆ պիտի երթամ նորէն :

Միւս կողմէ զինուորական իշխանութիւնը աղդու միջոցներ ձեռք առած է, որպէսզի ուտելիք, ցորեն, մսացու անասուն եւն. չպահուին: Երկու հազար կովեր բռնուեցան Ստորին Սաքսոնիոյ մէջ, որովհետեւ հողագործները լրիւ յանձնած չէին կաթի բաժինը: Եթէ 30 առ հարիւրէն վար իջնէ կաթի յանձնումը, այս կովերը պիտի մորթուին եւ շաքարի տոմսերը ետ պիտի առնուին: Համպուրկի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ժողովուրդը ծայրը ծայրին կ'ապրի :

Կը վախցուի որ դարձեալ գործադուլ հռչակեն Ռուրի հանքագործները: Արհեստակցական Միութիւնները կ'ըսեն թէ պարզապէս անկարելի է աւելի ածուխ արտադրել, առանց ուտելիքը աւելցնելու: Օրական արտադրութիւնը, որ 238.000ի հասած էր մարտ 3ին, այժմ իջած է 220.000 թոնի:

Մատակասքարի դէպքերը

Ֆրանսական կառավարութիւնը շաբաթ օր հրամանագիր մը հրատարակելով լուծեց Մատակասքարի քաղաքական կազմակերպութիւնը, «Մալկաշ վերանորոգութեան Շարժումը», որ պատասխանատու կը համարուի վերջին դէպքերուն: Այս որոշման վրայ, կը յուսացուի թէ Ազգ. Ժողովը այս շաբթու պիտի վաւերացնէ երեք մալկաշ երեսփոխաններու եւ Հանրապետական Խորհուրդի երկու մալկաշ անդամներու առանձնաշնորհեալ դիրքը ջնջելու պահանջը: Չորսը ձերբակալուած են արդէն Մատակասքարի մէջ, իսկ հինգերորդը, Ռաղէթա, Փարիզ կը գտնուի եւ անցեալ շաբթու ճառ մը խօսեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, մինչ աջերը «մարդասպա՛ն», կը պոռային:

Ձերբակալուած երեսփոխաններէն մէկը 15 էջ յայտարարութիւն ուղղելով հարցաքննիչ դատա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐ

«Սովետական Հայաստան» ամսագրի Դեկտեմբեր թիւէն: Յօդուածը՝ Ստալինեան մրցանակի պսակաւոր պրոֆ. Բ. Պիոտրովսկիի հնագիտական պեղումները Երեւանի մօտ.—

Հնագիտական պեղումները, որոնց մասին կը խօսինք այս յօդուածին մէջ, կը կատարուին Երեւանի մօտ, գրեթէ քաղաքին սահմանագծին վրայ, Հրազդան գետի ափը: Գետին փոքրիկ մէկ ոլորտին մօտ կը բարձրանայ բլուր մը, որ յայտնի է Կարմիր Բլուր անունով:

— Այստեղ, կ'ըսէ պրոֆ. Պիոտրովսկին, կանգնած է. այն ամրոցներէն մէկը, զոր կը շինէին ուրարտական թագաւորները Արարատեան դաշտավայրին մէջ: Անոնց ներխուժումը դէպի Արաքսի հովիտը սկսաւ մեր թուականներէն առաջ ութերորդ դարուն Վանի կողմերէն:

Ծրջանցնելով Արարատը, անոնք կ'իջնեն դէպի Արաքսր եւ անոր ափը, Թաշբուրուն կոչուած վայրը, կը կառուցանեն գիտութեան յայտնի առաջին ամրոցը:

Ամրոցը կառուցանողը Ուրարտացիներու հզօր տիրակալ Մենուա թագաւորն էր, որ ամրոցը իր անունով կոչեց Մենուա–Խինիլի: Նշենք որ Խինիլու տարբերակ մըն է հայկական շէն բառին եւ ունի կառուցուածք, շինութիւն իմաստ: Մենուա–Խինիլին կառուցուած է Արարատի գրեթէ ստորոտը:

Շարժելով առաջ, դէպի Արարատեան դաշտի կեդրոնական մասը, Մենուայի որդի Արգիշտ կառոյց ուրիշ ամրոց մը՝ Արգիշտի–Խինիլին, Հին Հայաստանի մայրաքաղաք, գիտական գրականութեան մէջ հանրածանօթ Արմաւիր քաղաքի շրջանը: Այդ երկու ամրոցներն ալ կը յիշատակուին իր ժամանակին Մենուա եւ Արգիշտի թագաւորներու հրամանով փորագրուած սեպագիր արձանագրութիւններուն մէջ:

Կարմիր – Բլուրի մասին ճշգրիտ գրաւոր տեղեկութիւններ առայժմ չկան: Ամրոցի փլատակներու տակէն հանուած է կաւէ ոչ մեծ տախտակ մը սեպագիր արձանագրութեամբ, որ մէկ մասնիկը կը կազմէ դեռ երեւան չհանուած մեծ արձանագրութեան մը: Այդ տախտակին վրայ կարդացուած է «Ամրոց» բառը եւ ուրարտական Ռուսա թագաւորի անունը, որ Արգիշտիի որդին էր, Մենուայի թոռը:

Ռուսա թագաւորին պատկանող աւելի ընդարձակ ուրիշ արձանագրութիւն մը գտնուած է Կարմիր Բլուրէն քանի մը քիլոմեթր հեռու, եօթներորդ դարուն կառուցուած հայկական Զուարթնոց տաճարի աւերակներուն մէջ: Ռուսա թագաւորը այդ արձանագրութեան մէջ կը պատմէ ամրոցի կառուցման եւ Իլդարունի գետի ափին վրայ տարած շինարարական եւ տնտեսական աշխատանքներու մասին: Ան կը խօսի Իլդարունի գետէն տարուած ոռոգող ջրանցքներու, խաղողի այգիներու եւ պտղատու ծառերու մասին, զոր ինքը տնկած է: «... Ես այս խաղողի այգին սարքեցի, ցանքադաշտեր եւ ծառեր (ցար) այնտեղ յարդարեցի...»:

Ուրարտական արձանագրութեան ցար բառը կատարելապէս համահնչուն է հայկական ծառ բառին: Հրազդանը կ'ողողէ Կարմիր Բլուրը եւ իր ստորերակ ջուրերը հոսեցնելով Արարատեան հարթավայրի վրայ, կ'ոռոգէ պտղատու ծառերն ու խաղողի այգիներն ու ցանքերը: Կարմիր Բլուրէն ոչ հեռու, ժայռերու մէջ փորուած են ջրանցքներ, որոնց մէջէն երեք հազար տարի շարունակ Հրազդան գետը իր ջուրերը կը հոսեցնէ դէպի Հայաստանի պտղաբեր հողերը, կեանքի կոչելով այն հրաշալի միրգերը, տրոնցմով հնագոյն ժամանակներէն ի վեր հռչակ ստացած է Հայաստանը:

Աւելի քան հաւանական է, որ ճիշտ այդ ջրանցքներու մասին այդպիսի հպարտութեամբ մը խօսի իր արձանագրութեան մէջ Ռուսան՝ Ուրարտու երկրի թագաւորը:

Պրոֆ. Պիոտրովսկին ցոյց կուտայ մեզ վերջերս պեղուած հոյակապ շինութեան հիմքը եւ այդ շէնքը բոլորապատող լայն եւ խոր միջանցքը, ուր տեղաւորուած են հարիւր յիսուն սենեակներ:

Պատերու որմածքը, շինարարութեան ամբողջ բնոյթը, միջանցքը որ կը ձգէ հոյակապութեան անջնջելի տպաւորութիւն եւ յատակէն անցնող ջրատար փողրակը, մեզ կը յիշեցնեն ուրիշ ամրոց մը, բայց աւելի ուշ ժամանակի մէջ շինուած՝ հայկական Բագրատունի թագաւորներու միջնադարեան ապարանքը:

Բագրատունիներու ապարանքը կառուցուած է Հայաստանի պատմական մէկ ուրիշ գետի՝ Ախուրեանի գահավէժ ափի ժայռի վրայ: Այդ շինութեան կողմնատեսքը նոյնն է, ինչ որ Կարմիր Բլուրի վրայ եղած ամրոցինը՝ նոյնպիսի հոյակապ հիմք, նոյնպիսի լայն՝ շէնքը բոլորապատող միջանցք:

Շինարարութեան աւանդութիւնը, տեղի բնութեան եղանակը, պատերու որմածքը կը փոխանցուէին բազմաթիւ սերունդներու միջոցով եւ հակառակ յեղյեղուկ բախտի փոփոխականութեան, չէին մոռցուեր, կենդանի կը մնային ժողովուրդին մէջ:

Բայց Անիի կիրճը, ուրկէ կ'ընթանայ Ախուրեանը, աւելի խոր է եւ ժայռերը այնտեղ աւելի դաժան են ու մռայլ: Ախուրեան գետի որոտը խուլ կերպով կ'արձագանգէ Բագրատունիներու ապարանքին մէջ եւ յետոյ կը լուծուի ապարանքի աւերակներու խորհրդաւոր լռութեան մէջ: Հրազդան – Իլդարունի գետի ձայնը հազիւ կը լսուի Կարմիր-Բլուրէն եւ Արարատեան հարթավայրի ուրուագիծերը շատ աւելի մեղմ են, քան հայ միջնադարեան մշակոյթի օրրանը հանդիսացող Շիրակի մութ հովտի ուրուագծերը:

— Այն ամէնը, կ'ըսէ Պիոտրովսկին, ինչ որ մենք երեւան հանած ենք պեղումներու ժամանակ, ցոյց կուտան թէ ամրոցը յանկարծակի կործանած է: Կարմիր – Բլուրին ամրոցին հասած աղէտին հետքերը մինչեւ այսօր ալ դեռ չեն երեւար:

Այսօր ալ, աղէտէն երեք հազար տարի վերջ, երբ կը շրջինք ամրոցի աւերակներուն մէջ, կը տեսնենք անոր բնակչութեան հասած դժբախտութեան թարմ հետքերը: Կը տեսնենք երբեմնի ապարանքին շինարարութիւնները ծածկող հսկայ գերաններուն ածխացած մնացորդները, շէնքերու պատերէն եւ տանիքներէն գլորուածքարերու ծանրութեան տակ ճզմուած մարդոց կմախքները: Ահա, ապարանքի մեծ՝ երկար ու նեղ դահլիճը: Այդ դահլիճը պատուհաններ չէ ունեցած, ակներեւ կերպով դահլիճը կը լուսաւորուէր տանիքին վրայ տեղաւորուած լուսանցքներէն: Դահլիճին մէջտեղը հողի, քարերու եւ ածխացած գերաններուն տակ յայտնաբերուած է ձիու կմախք: Ինչպէ՞ս հասած է ձին արքունական հանդիսաւոր դահլիճը, ո՞ւրկէ ինկած են հոն ածխացած գերանները, երբ եւ ի՛նչ հանգամանքներու տակ կործանած է ամրոցը:

Պեղումներու ժամանակ ամրոցի պատերու տակ մէջտեղ ելած են նետեր: Անոնցմէ մէկ քանին խրուած մնացած են պատերուն ծեփուած (ավաղած) կաւին մէջ: Ուսումնասիրութիւնը ցոյց է տուած որ այդ նետերը պատկանած են Սկիւթացիներուն: Սկիւթացիներու հորդաները, անցնելով Կովկասեան լեռնաշղթան, ներս կը խուժէին Անդրկովկաս եւ կը հասնէին երբեմն մինչեւ Արաքսի ափերը: Մօտենալով ուրարտական ամրոցին, Սկիւթացիները սկսած են նետեր արձակել, իսկ յետոյ անցած են գրոհի: Գրոհը տեղի է ունեցած գիշերը:

Կ. ՂՈՐՂԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԶՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

«Լուսնի Երկիր»

Մենք իրապէս կը հրճուինք, երբ կը հանդիպինք նահապետական հայ բազմանդամ ընտանիքներու: Այդ տեսակէտէն բողոքելու շատ քիչ պատճառներ ունինք, Հայաստանի թէ գաղութներու մէջ: Վերջերս Խ. Հայաստանի մէջ, շատ մը բազմածին հայ մայրեր պարգեւատրուեցան:

Արդ, ինչ որ քիչ մը սովորական է մեզի համար, — հինգէն տասը զաւակ ունենալ — տարօրինակ է Ֆրանսացիներուն համար:

Բայց, ահա, գործնական հերքում մը, ասածի կարգ անցած Ֆրանսացի մայրերու անպտղաբեր հռչակին:

Վարի–Պրըթայնի մէջ կը գտնուի Լանուարնօ անուն գիւղ մը, 1280 բնակիչներով: Այս մոռցուած գիւղը ոչ ելեկտրականութենէն լուր ունի եւ ոչ ալ սինեմայէն: Իր զաւակներէն շատերը քաղաք կ'երթան աշխատելու, բայց կը խուսափին արմատական բարեփոխումներ ընել իրենց գիւղին մէջ: Վերջին վիճակացոյցի մը համաձայն, քսաասունէ աւելի ընտանիքներ՝ եօթը զաւակներ ունին, իսկ տասնըմէկ ընտանիքներ ալ՝ տասնէն աւելի: Այս գիւղին մէջ, գրեթէ, ամէնքն ալ իրարու ազգականներ են: Որեւէ ընտանիք կը սկսի յարգանքի արժանանալ, երբ առնուազն 4 զաւակ ունի: Գիւղին անունը ծանօթ դարձաւ շնորհիւ կառավարական հրովարտակի մը, որ 27 բազմանդամ ընտանիքներու շքանշաններ պարգեւեց:

Այս երջանիկ գիւղը իր անունը կը պարտի Լուդովիկոս ԺԴ.ի (Արեւ Թագաւոր) փառասիրութեան: Օր մը, պտոյտի մը առեն երբ այնտեղէն կ'անցնէր, կանգ կ'առնէ եւ բարկութենէն կաս – կարմիր կտրած կը պոռայ գիւղապետի երեսին.

— Ձեզի տ՞վ իրաւունք տուաւ, որ այս վայրը մկրտէք Արեւի Երկիր: Այսուհետեւ պէտք է Լուսնի Երկիր կոչէք:

ԽԵՆԴԵՐՈՒ ՔԱՂԱՔԸ

Պելժիոյ մէջ կը գտնուի Ժէլ (Geel) անունով քաղաքը, Հոլանտայի սահմանակից: Շուրջ քսան հազարի չափ բնակիչ ունի: Սակայն բնակչութեան եօթէն մէկը խենդ է եւ ազատ ձգուած: Մօտաւորապէս երեք հազար խենդեր հոս ապաստան գտած են: Աշխարհի եզակի քաղաքներէն մէկն է:

Երբ խենդ մը հոս կուգայ, բաւական ժամանակ ուշադիր դիտողութեան կ'ենթարկուի բժշկական պատկան հաստատութեանց կողմէ: Եթէ քննութեան արդիւնքը նպաստաւոր ըլլայ եւ եթէ բժիշկը վստահ ըլլայ, որ խենդը անկարող է հանրային կեանքը խանգարելու եւ կամ ոճիր գործելու, ազատ կը ձգէ զայն: Տեղացիները սիրով կ'ընդունին զայն, ճիշտ այնպէս, ինչպէս ընդունած էին խենդերու այս ապաստան քաղաքի հիմնադիր Տէմֆ իշխանուհին՝ գեղանի լուսնի պէս, բիւրեղ՝ զմրուխտի նման:

Ինչո՞ւ համար խենդերը հոս ուխտի կուգան:

Զ. դարուն, իրլանտացի արքայադուստր Տէմֆը, մօրը մահէն վերջ, հօրը ձեռքէն փախչելով հոս ապաստան կը գտնէ: Արքան, զարշելի միտք մը կը սնուցանէր,— թագուհիին մահէն վերջ ամուսնանալ իր հարազատ աղջկան՝ Տէմֆի հետ, օժտուած անհաման գեղեցկութեամբ: Իշխանուհին իր հետեւորդներով կը փախչի հօր ձեռքէն եւ իրլանտացի ձկնորսներու օգնութեամբ կը հասնի Անվերս: Անօրոք հայրը կը հետապնդէ զայն եւ կը գտնէ իր աղջիկը Ժէլի մէջ: Դարձեալ նոյն պարշելի առաջարկը,— ամուսնանալ իրեն հետ:

Աղջիկը զայրացած կը պատասխանէ.

— Աւելի լաւ է մեռնիլ, քան ընդառաջ երթալ քու խենդ ցանկութեան:

Արքան, կատղած կը քաշէ իր սուրը եւ տեղն ու տեղը կը սպաննէ իր աղջիկը, 30 Մայիս 600 թուականին:

Տէմֆի մարմինը կ'ամփոփուի նոյն տեղը: Դամբարան մը կը շինուի: եւ դամբարանին շուրջն ալ գեղակերտ եկեղեցի մը:

Ուխտավայր մը դարձած է այդ եկեղեցին:

Աշխարհի չորս կողմերէն բազմաթիւ խենդեր կուգան հոս եւ գեղանի Տէմֆի շիրիմէն բժշկութիւն կը հայցեն:

Հրաշքներ ալ գործուած են: Շատ մը խենդեր խելօքցած եւ վերադարձած են իրենց տեղերը:

Ատոր համար է, որ Ժէլի բնակիչները իրենց տուներուն մէջ քանի մը սենեակներ կը վերապահեն աշխարհի զանազան կողմերէն եկած խենդերն հիւրընկալելու համար:

1852ին, Ժէլը պաշտօնապէս դարձաւ խենդերու ապաստանարան մը, ուր հմայիչ Տէմֆի սրբազան ուրուանկարը կը սաւառնի բոլոր անմեղ խենդերուն վրայ, պարգեւելով անոնց ամէնէն թանկագին բանը՝ ազատութիւն:

ՔԱՓԱ ՔԱՓԱ ԿԱՄԱ

Այս տարօրինակ կազմակերպութեան անունին տակ կը գործեն ամերիկեան կարգ մը միլիոնատէրներու աղջիկ զաւակները:

Ամերիկայի մէջ, երբ բարձր դասու աղջիկ մը տասնըվեց տարեկան կ'ըլլայ, երկընտրանքի մը առջեւ կը գտնուի: Կա՛մ պէտք է ամուսնանայ եւ կամ պէտք է համալսարան մտնէ իր ուսումը շարունակելու համար: Առաջին պարագան վէճ չի վերցներ, կ'ամուսնանայ կը վերջանայ խնդիրը: Բայց համալսարան մտնելու պարագային անհազին խոչընդոտներ կը ծառանան: Համալսարանէն ներս կը գտնուին ուսանողական կարգ մը կազմակերպութիւններ, որոնց անդամագրուելու համար ենթական պէտք է ունենայ դասակարգային որոշ բարեմասնութիւններ: Նախ պէտք է ըլլայ հարուստ, վայելուչ եւ գեղեցիկ: Քափա Քափա Կաման ահա այս ձեւի կազմակերպութիւններէն մէկն է Քօլորատոյի նահանգին մէջ:

Այս կազմակերպութեանց անդամուհիները կ'ապրին ճոխ ու փարթամ վիլլաներու մէջ: Քօլորատոյի համալսարանը ունի տասնի չափ ընդարձակ վիլլաներ, յունարէն տառերով նշանագրուած, որոնց մէջ տեղաւորուած են այս մեծահարուստ ուսանողուհիները: Ամէն կարգի յարմարութիւններ տրուած է անոնց,— հեռաձայն, բաղնիք, կահկարասի, ռատիօ եւն: Տարեթոշակն է 500 տոլար: Ունին պաշտօնեաններու բանակ մը, — խոհարար, սպասաւոր, սպասուհի — որոնք մեծ ուշադրութեամբ եւ ակնածանքով կը խնամեն իրենց նազելի դիշերօթիկ սանուհիները: Առաւօտեան երբ արթննան անոնք միայն մէկ պարտականութիւն ունին—շտկել իրեց անկողինները իրենց ձեռքով: Բայց վերին աստիճանի բծախնդիր են իրենց դասակից ընկերուհիներու ընտրութեանց մէջ:

Ընտրական պայքար մը կը բացուի եւ կը տեւէ 17 օր: Քօլորատոյի մէջ այդ օրերը ընտրական Մեծ Շաբաթ կը յորջորջեն, ճիշտ հանրածանօթ Տօվիլին պէս: Ընտրացաւով բռնուած թեկնածուն, երեսփոխանէ մը աւելի կը տառապի այդ Մեծ Շաբթուն:

Մեծ Շաբաթը կը սկսի նախ թեկնածու օրիորդի այցելութիւններով: Հագուած սգուած անպէտք է այցելէ տասը կազմակերպութիւններու,— Քափա Քափա Կամայի, Ֆիթա Պէթայի, Տէլթա Կամայի եւն:

Այցելութեանց աւարտումէն վերջ՝ կը սկսի ճաշի արարողութիւնը: Ճաշի առեն թեկնածուի ամէն մէկ շարժումը ուշադիր քննութեան կ'առնուի: Վա՛յ այն օրիորդին, որ բարեմասնութիւններէ զուրկ է եւ ձախաւեր շարժում մը կ'ընէ...

Այնուհետեւ կը գումարուի ընտրական ընդհ.

ժողովը ։ Ջայներու բացարձակ միաձայնութիւնը անհրաժեշտ է ։ Ընտրութեան յաջորդ օրը ուսանողուհին մեծ ցոյցերով եւ ազմուկով կ'առաջնորդուի իր ընտրած համայնքը ։

Ահա այս կարգի նեղ դասակարգային ընտրութեանց դէմ է որ սկսած բողոքի ձայներ բարձրանալ Ամերիկայի մէջ։ Բողոքողներուն մէջ կը գտնուի Տիկ. Քլին Ֆրանք, Ուեսլըանի համալսարանի վերատեսուչին կինը, որ իր թեկնածութիւնը դրած եւ մերժուած էր Փի Պէթա Փիի կազմակերպութեան կողմէ ։ Ան կը պատմէ տարապախտ մերժուած օրիորդի մը պարագան եւս, որ բոլոր ուսանողուհիներուն առջեւ անձնասպանութիւն էր գործած ։ Ուրիշ կարգ մը Ամերիկացիներ եւս կը զարմանան, որ այսպիսի ժողովրդավար երկրի մը մէջ, տակաւին թոյլ կը տրուի հարստութեան եւ վայելչութեան նախապաշարումներու վրայ, համալսարանի մը դռները փակել ժողովուրդի հարազատ զաւակներուն առջեւ։

Բայց ժողովրդապետութի՞ւն թէ տարօրինակութիւն ։ Բոլորովին տարբեր բաներ են ասոնք։

ՔԱՐԻՒՂԸ ԵՒ ՑԻՍՈՒՆԸՄԷԿ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԸ

Արաբիոյ միակամի թագաւորը՝ Ապտիւլ Ազիզ իպն Սէուտ, 51 զաւակներու հայր է,— առանց իր կիներուն ստոյգ թիւը գիտնալու — Հազարմէկ Գիշերներու այս երջանիկ երկրին մէջ։

Վերջերս այցելեց Ամերիկա եւ մեծ ընդունելութիւն գտաւ Նախագահ Թրումընի կողմէ ։ Ամերիկայէն վերադարձին այցելութիւն մը տուաւ Նախագահ Րոզվէլթի նուիրած Տըկլէս օդանաւով, իր թագաւորութեան սահմաններուն մէջ գտնուող ամերիկեան նորաբոյս քաղաքի մը՝ Տահրանի ։ Օդանաւէն իր փոքրիկ կուրծքին սեղմած թագաւորն ու իր հետեւորդները ծիտէկէն գոգնոցով սահեցաւ Մեքա, Ռիյատ, Կերա եւ Հասաւ, աւաններուն մէջէն իր գլուխը ցցած, խիստ արդիական Տահրանը ։ Օդաչուն դիտմամբ, նոր քաղաքին վրայ երկար շրջապտոյտներ կատարեց, թագաւորին զարմանքը կրկնապատկելու համար, եւ այնուհետեւ կամաց մը գլուխը թեքելով իջաւ օդակայանը ։ Ամերիկեան դեսպանը Լըլանտ Մորիս, կառավարական պաշտօնական ներկայացուցիչ Ջորդ Բէյնըր եւ հորերու վարիչ տնօրէն Բերֆ Տէյվիս, անհամբեր իր գալուստին կը սպասէին ։ Դեսպանը անմիջապէս զինք առաջնորդեց գեղեցիկ ինքնաշարժ մը։ Թագաւորն հազիւ տեղաւորուած՝ դառնալով դեսպանին ըսաւ.

— Ո՛հ, այս ի՞նչ հանդստաւէտ կառք է ։

— Ձեզ կը նուիրեմ, Վեհափառ, ըսաւ դեսպանը ։

Քանի չքեղ կառքը կը յառաջանար քաղաքի գլխաւոր պողոտաներէն, խօսակցութեան ընթացքին, թագաւորը չէր կրնար զսպել իր զարմանքն ու հիացումը յանելով.

— Այս ի՞նչ առատութիւն է, թարմ միս, լեփ լեցուն վաճառատուններ, այլազան մեքենաներ ու գործիքներ, գեղեցիկ շէնքեր, ելեկտրական սիւներ, աշտարակներ, պարտէզներ, խճուղիներ եւ այլն, եւ այլն ։

Դեսպանը, սակայն, չըսաւ թագաւորին թէ իր այդ հիացումը Ամերիկայի երկու հարիւր միլիոն տոլար արժած է, քանըչորս ժամը անգամ մը, գետնին տակէն երկու հարիւր միլիոն տակառ քարիւղ քաշելու համար ։ Բայց ամէն բան ըսելու եւ ցոյց տալու ի՞նչ պէտք կայ։

Թագաւորն ընդունուեցաւ իշխան Սէուտ-Պէնծալիւիի Համամ պալատին մէջ։ Ի պատիւ իրեն տրուած ճաշկերոյթին մասնակցած են հինգ հարիւր Ամերիկացիներ եւ Արաբներ ։ Մորթուած են 280 ոչխարներ, 2000 հաւեր եւ մէկ հատ ալ կաթնասուն ուղտ, որ շատ յարգի է Արաբներուն համար։ Պէտք չէ մոռնալ 5000 հաւկիթէ պատրաստուած ձուածեղները ։ Ամերիկացի հրաւիրեալները չէին մոռցած իրենց հետ բերել դանակն ու պատառաքաղը, իսկ Արաբները ...իրենց մատները ։

Ճաշի ատեն, դուրսը կը լուէին քարիւղի հորերուն աղմուկը, որ թագաւորին օրական կ'ապահովէ վեց միլիոն ֆրանքի եկամուտ մը ։

Հացկերոյթէն վերջ թագաւորն սկսաւ իր շրջագայութիւնը։ Երեք ժամ անդադար, առանց արեւ տեսնելու, գետնին տակը մտաւ։ Տեսաւ հորերն ու ամբարները, գետնայարկ օդակայանները, ռազմական մթերանոցներն ու պաշտպանողական գօտիները ։ Տեսաւ, գրեթէ անտեսանելի 8000 ընտիր զինուորներ, որոնք արեւի երես բնաւ չեն տեսներ եւ հարկադրուած են իւրաքանչիւր երեք ամիսը անգամ մըզանոնք ուրիշ զինուորներով փոխարինել ։ Շատ բան տեսաւ եւ շատ բան ալ չուզեցին որ տեսնէ... բայց թագաւորը միշտ գոհ էր, որովհետեւ իր երկիրը ամերիկեան աջակցութեամբ նորանոր թռիչքներ կ'ընէր ։ Անգլիան փոխարինուած էր Ամերիկայով ։ Նիւր Իստ Բիլիֆ, դպրոց, համալսարան, դեղօրայք, հագուստեղէն, անեղէն, արդուզարդի իրեր ամէն օր կը հասնին ու կը տարածուին արաբական աշխարհին մէջ։

Անտարակոյս Արաբներն ու Մերձ. Արեւելքի միւս ժողովուրդները շատ պիտի օգտուին Ամերիկայի ներկայութենէն ։ Իսկ Անգլեւսաքսոններն ալ հետզհետէ տուն-տեղ պիտի ըլլան ։

ՎԱՀԱՆ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

Պոլսոյ վերջին թղթարերը զարմանազան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Հալք եւ Դեմոկրատ կուսակցութեանց պայքարի մասին ։ Այս վերջին կազմակերպութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է գաղտնի ժողովի մը մէջ.

— « Երկրին մէջ կը տիրապետէ անհուն անիրաւութիւն մը ։ Առաջքը պիտի առնենք այս անիրաւութեան ։ Ինչպէս կը յիշուի, Ազգ. Ժողովին մէջ հանրային խնդիր մը վիճարանութեան դրուեցաւ, եւ աննպաստ հանգամանք ստացաւ ։ Նոյն գիշերը այդ խնդիրը յղուեցաւ կուսակցական խորհրդարանական խմբակին, եւ հոն զանազան ու զարմանազան տարազներու տակ մտնելով՝ յաջորդ օր վերադարձաւ Ազգ. Ժողով, եւ այս անգամ ընդունուեցաւ ։ Խնդիր մը, որ օր մը առաջ հարիւրին 70 համեմատութեամբ աննպաստ քուէ ստացած էր, եւ որ յաջորդ օր կ'ընդունուէր միաձայնութեամբ ։

Տեսակցեցայ գիւղացիներու հետ, որոնք դառնօրէն գանգատեցան ։ Իրենցմէ մին ըսաւ ինծի.— Կ'ամչնամ եթէ քրէական յանցանքի մը համար բանտ մտնեմ ։ Բայց եթէ քաղաքական յանցանքի մը համար բանտարկուիմ, պատիւ կը զգամ ։

Անցեալները Էտիրնէ գացեր էի ։ Կառախումբին մէջ ականջիս փսփսացին թէ 18 լրտեսներ զիս կը հետապնդեն ։ Ես կարեւորութիւն չտուի բնականաբար ։ Պահ մը վերջ եկան ու կրկնեցին ։ Սխալ է, ոչ թէ 18 այլ 25 լրտես կը հետապնդեն ձեզ ։ Ասոր ալ կարեւորութիւն չտուի ։

Րէֆիք Գօրալթան եւս ըսեր է ժողովին մէջ.— Ո՞ւր կ'երթանք, գիտէ՞ք թէ որ ճամբէն կը քալենք ։ Դիկտատորութիւն եւ միմիայն դիկտատորութիւն ։ Մօտ է այն օրը, ուր վերջ պիտի դնենք դիկտատորական վարչաձեւին անիրաւութիւնները ։ Պիտի փճացնենք անոնք որ այս անիրաւութիւնները կը գործեն ։ Իզմիրի դէպքը սովորական պատահար մը չէր »։

Քէնան Էօնէր ըսեր է իր կարգին.— Ամէն ինչ մերկապարանոց պարզուած է այլեւս ։ Կուինք հաւատքով եւ խիզախութեամբ, եւ անպատճառ պիտի յաղթենք ։ Թող կաղկանձեն, որքան կրնան, կարաւանը կը քալէ ։

Հալքի վարիչներն ալ իրենց կարգին կ'ամբաստանեն Դեմոկրատները թէ կ'ուզեն յեղափոխութիւն յարուցանել երկրին մէջ ։

Ճէլալ Պայար ըսած է նաեւ թէ իր կուսակցութիւնը չուզեր մասնակցիլ խառնդահլիճի մը, այլ պիտի ջանայ ամբողջութեամբ ձեռք առնել իշխանութիւնը ։

ԹԱՏՐՈՆՆ ԱԼ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ԿԸ ՊԱՐՏԻՆՔ...

Թուրք գեղարուեստական եւ թատերական քննադատ Նուրուլլահ Թիլքէն, «Գատըն» շաբաթաթերթին մէջ արձանագրելով Հայ թատրոնի 2000 ամեակի տօնակատարութեան ծրագիրը, կը գրէ.—

Միջին Ասիոյ Թուրքերը՝ իրենց մայր հայրենիքը ձգելով, երբ ցրուեցան աշխարհի չորս կողմերը, իրենց արուեստն ու գիտութիւնն ալ միասին բերած էին ։ Շատ հաւանական է որ, հայկական այս թատրոնը բերուած է Անատոլու անցնող Միջին Ասիոյ Թուրքերու մէկ հատուածին կողմէ ։

Ցետոյ կ'աւելցնէ.— Մեր մէջ առաջին անգամ բեմ բարձրացող դերասանը եղած է Ահմէտ Նէճիպ ։ Սակայն դերասանուհիները բոլորն ալ Հայերէ կը բաղկանային ։ Ծանօթ հրապարակագիր մը թուրք բեմին վրայ փայլող կին դերասաններու թիւը 14 ցոյց կուտայ ։ Մինչդեռ մեր պրպտումներով մինչեւ 50ի կը հասնի այդ թիւը։

ԱՔՍՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱ՞Ն...

ՔՐՏԱԿԱՆ ըմբոստութիւնը ճզմելու համար, թուրք կառավարութիւնը հազարաւոր Քիւրտեր տեղահան ըրած եւ ցրուած էր երկրին զանազան շրջաններուն մէջ, համաձայն «Ջետեղման օրէնքին» ։ Այժմ բարեփոխուած է օրէնքը ։ Այս առթիւ Անգարայէն կը հաղորդեն «Թանին»ի.— Ջետեղման օրէնքին 20րդ յօդուածը բարեփոխող օրինագիծ մը պատրաստուած է, եւ առ ի քննութիւն յղուած է պատկան գործավարութիւններուն ։ Օրինագիծը նպատակ ունի բոլորովին ազատ կացուցանել այն մարդիկը, որոնք կառավարութեան որոշումով այլուր փոխադրուած էին, եւ սակայն յետագային զերծ կացուցուած էին կաշկանդումներէ ։ Այսպիսիները իրաւունք պիտի ունենան իրենց տեղը մնալու եւ կամ եթէ կը փափաքին, իրենց նախկին տեղերը երթալու ։ Այս ուղղութեամբ պիտի բարեփոխուի որոշմնագիրը, որպէսզի ենթակաները կարենան վերադառնալ իրենց ծննդավայրը եւ տիրանան իրենց ինչքերուն ։

Այս բարեփոխման առթիւ, պատրաստուած է եօթը յօդուածէ բաղկացած կանոնագիր մը, որ կը ճշդէ ինչքերու վերստացման եւ փոխանցումներու վերաբերեալ մանրամասնութիւնները ։

ՏԻՐՈՒՆԻ — ԲԱՐՈՒՆԱԿ ԾԱԿՈՅԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աչնան տերեւներու պէս խորշակահար կ'իյնան, կը թափին մէկիկ մէկիկ յեղափոխական հին սերունդի հաւատացեալ «մնացորդաց»ները, որոնք իրենց սրտէն, հոգիէն, բազուկէն եւ քսակէն տուած են ազգին տուրքը լայնօրէն, ա՛յն երանելի օրերուն որ յեղափոխական շրջան կոչուեցաւ (1890)։

Այսպէս մէկն էր Բարունակ (Փառէն) Ծակոյեանը զոր հողին յանձնեցինք 63 տարեկան հասակին Պուլվ. Օտտոյի մէջ։ Ողբացեալը Նեմրութի ստորոտը գտնուող Թեղուտ գիւղէն էր (Պիթլիս)։ Հայիւ պատանի, Աղբիւր Սերոբի ժամանակ մասնակցած է բոլոր կռիւներուն ։ Իր զէնքի ընկերները եղած են Փալապեխ Կարապետը, Առիւծ Ասատուրը, Ճարտար Ցաքոբը, Հասօն, Ֆլիտը ։ Ասոնք լաւագոյն հետքերը ձգեցին հայ ազատագրական շարժման մէջ։ Ծանօթ ըլլալով միջավայրին եւ լեզուին, Փառէնը Սուրհանդակի պաշտօնին մէջ մեծ դեր խաղացած է ։

Իր ճարպիկութեան շնորհիւ քանի քանի անգամներ թշնամիէն դերիներ բռնած է եւ ազատագրութեան կռիւները միշտ յաջողութեամբ վերջացած են, շնորհիւ իր սրատեսութեան ։

1914ի ընդհ. մեծ պատերազմին երբ կամաւորական գունդեր կը կազմուէին, Փառէն դարձեալ իր տասնեակներով ներկայ էր եւ մասնակցեցաւ Պիթլիսի գրաւումին ։ Ինք ձիաւոր զումարտակի յայտնի կռուողներէն էր, կը պատկանէր Ցարոյիհարիւրեակին ։ Թշնամու կասկածելի դիրքերը խուզարկելու պաշտօնը Ծակոյեանին վստահուած էր ։ Մշոյ դաշտի Պոյլան գիւղին կռուին իր գերագոյն ջանքերը յաղթութեամբ պսակուեցան ։ Զօր. Նազարբէկեան բացարձակ վստահութիւն ունէր Փառէնի վրայ որ անգամ մը թշնամի դիրքերը խուզարկելով 25 գերիներ կը բերէ կը յանձնէ զօր. Նազարբէկեանի ։

Ահա այս մարդն է որ աչքերը կը փակէ օտարութեան մէջ հայրենի կարօտը սրտին ։ Յեղափոխութեան շրջանին ընկերներուն մէջ ամէնէն շէնշող հայդուկն էր եւ իր ուրախութեամբ կը համակէր բանակը, արհամարհելով չէշտակի արձակուած ռումբը ։ Ողբացեալ Բարունակին գերագոյն բաղձանքն էր Հայաստան երթալ եւ հոն փակել աչքերը ։ Կը թողու այրի կինը, երկու աղջիկներ (ամուսնացած) եւ տղայ մը չափահաս ։

Փոխան ծաղկեպսակի եղան հետեւեալ նուէրները ներգաղթի ֆոնտին, (իր մահէն առաջ կտակած էր, հազար ֆրանք խոստանալով).— Լ. Մնացականեան 1000, Գ. Ահարոնեան հազար, Ա. Ափարեան հազար, Մ. Ծառուկեան 500, Դ. Կարապետով 200, Բ. Ծառուկեան հազար, Եղիա Ահարոնեան հազար, Մ. Մանուկեան 200, Բ. Մանուկեան 200, Գ. Սահակեան 300։

Հանգիստ իր ոսկորներուն ։—Միսաք Խրալեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԷՀՐԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ իրաւաբանական մասնաճիւղի շքեղ սրահին մէջ տեղի ունեցած է Համալսարանին տարեդարձի հանդիսութիւնը ։ Ներկայ եղած են Իրանի Շահը, իր եղբայրը, վարչապետը, նախարարական ամբողջ կազմը, պետական բարձր պաշտօնատարներ, պրօֆէսէօրներ, օտար բարձրաստիճան հիւրեր եւն.։

Հանդէսին գեղարուեստական մասը ղեկավարած են պետ. երաժշտանոցի տեսուչն ու իր օգնականը Ռուբիկ Գրիգորեան (երգչախումբի ղեկավար) ։ Երեկոյթի առաջին մասին մէջ սէմֆոնիկ նուագախումբը նուագած է իր ղեկավարին յօրինած «Գոնչէրթօ»ն, նուիրուած Ռուբիկ Գրիգորեանին, որովհետեւ ժողովրդական մոթիվներ մշակելու այդ միտքը իրեն առաջին անգամ տուողը մեր հայրենակիցն է եղած ։

Երկրորդ բաժինը ամբողջութեամբ ղեկավարած է երիտասարդ Գրիգորեան ։ Պետ. երաժշտանոցի երգչախումբը անոր ղեկավարութեամբ երգած է իր հեղինակած չորս իրանեան ժողովրդական երգերը քառաձայն, արժանանալով բուռն ծափերու ։

Իրանի փօքլօրը առաջին անգամ մշակողը եղած է մեր տաղանդաւոր երգահանը ։ Հանդէսէն վերջ) Շահը խօսենալով պարսիկ երգահանին եւ Ռուբիկին կը սեղմէ անոնց ձեռքերը եւ կը պատուիրէ իր մօտ կանգնած վարչապետին՝ ուշադրութիւն դարձնել այս երիտասարդ տաղանդներուն վրայ ։

Ռուբիկը որդին է Թաւրիզցի անուանի երաժիշտ Լեւոն Գրիգորեանի, որ ջութակահար – երաժիշտներու ամբողջ սերունդ մը պատրաստած է ։ Իր զաւակն ալ Իրանի առաջին ջութակահարն է եւ երգահան միաժամանակ ։ Ռուբիկ իրանեան պետութենէն ստացած է շքանշաններ եւ բազմաթիւ գնահատականներ, պետական թէ օտար շրջանակներէն ու մամուլէն ։ Մրցանակի արժանացած իր հեղինակութիւնները կը նուագուին ձայնասփիւռին մէջ ։

ւորին, կը ջանայ իր երկու պաշտօնակիցներուն վրայ ձգել ապստամբութեան պատասխանատուութիւնը: Այս առթիւ յայտնած է նաեւ գաղտնի կոմիտէններուն անունները:

Պաղեստինի քննուկը

Պաղեստինի խնդիրը շարաթ օր ալ քննուեցաւ Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Յանձնաժողովին կողմէ: Արաբական կոմիտէին ներկայացուցիչը պարզելով իրենց տեսակէտը, յայտարարեց թէ 25 տարիէ ի վեր աւելի քան 500.000 Հրեաներ մտան Պաղեստին, հակառակ ժողովուրդի կամքին: «Այս ներգաղթը կը սպառնայ բուն իսկ արաբ ժողովուրդին գոյութեան»: Այս առթիւ յիշեց Մեծն Բրիտանիոյ խոստումները արաբական երկիրներու անկախութեան մասին, միեւնոյն ատեն դիտել տալով թէ «Արաբներու անկախութեան իրաւունքը խոստումներէ չի բխիր, այլ բնական բան մըն է»: Յետոյ քննադատեց Պալֆըրի յայտարարութիւնը, որ Հրէական Տուն կը խոստանար, առանց Պաղեստինի ժողովուրդին հաւանութիւնը առնելու: «Պաղեստինի խնդիրը արաբական եւ հրէական երկիրներու խնդիր մը չէ. Արաբներ միեւնոյն կերպով պիտի դիմադրէին որեւէ ներգաղթի, ինչ ցեղի կամ կրօնի ալ պատկանին եկուորները»:

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովի նիստին մէջ, Մ. Նահանգներու պատուիրակութիւնը մերժեց ռուսական բանաձեւը, որ անկախութիւն կը պահանջէր Պաղեստինի համար: Փիլիպպեան կղզիներու պատուիրակը առաջարկեց առժամեայ կառավարութիւն մը կազմել Պաղեստինի համար, մինչեւ որ խնդիրը լուծուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ առթիւ հանդիսաւոր արարողութիւններ կատարուեցան, կիրակի օր, երկու զինուորական թափօրներով: Պաշտօնական արարողութիւններէն վերջ, խրախճանքներ տեղի ունեցան եւ ժողովուրդը պարեց մինչեւ լոյս:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ձախակողմեան ապստամբներու հրամանատարը, «զօր. Մարկոս» 429 էջերէ բաղկացած տեղեկագիր մը յանձներ է քննիչ յանձնաժողովի քանի մը անդամներուն: Զօրավարը միապետական – Փաշական կառավարութեան վրայ ձգելով ապստամբութեան պատասխանատուութիւնը, կը պահանջէ.— 1. Հեռացնել անգլ. զօրքը.—2. Մասնակցիլ կառավարութեան.— 3. Ընդհ. ներում. — 4. Մաքրագործում վարչական իշխանութեան.— 5. Ազատ ընտրութիւններ եւն:— Ձախակողմեան ըմբոստներ յարձակելով Տրիպոլիս – Քալամաթա կառախումբին վրայ, սպաննեցին իրենց 28 կալանաւոր ընկերները: Ուրիշ հարիւր ըմբոստներ յարձակում գործեցին արեւելեան Կրետէի մէջ:— Կ'ըսուի թէ անձնապան եղած է զօր. Զաքրբճիս, որ կղզի մը աքսորուած էր:— Յունական մարտանաւեր Պելոպոնէսի ջուրերուն մէջ ընկղմեցին տասը նաւակներ որոնք ուտեստ կը փոխադրէին ըմբոստներուն: Նաւաստիները յաջողեցան ցամաք ելլել եւ փախչիլ:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԷՆ անցեալ տարի փախած սպաներ եւ զինուորները այժմ կը համախմբուին լեռներու մէջ, վերսկսելու համար պայքարը Իրանի կեդր. կառավարութեան դէմ: Այս լուրը կը հաղորդեն Թէհրանէն, աւելցնելով թէ «ֆէտայի»ներուն թիւը 15.000ի կը հասնի: Ըմբոստները կը հաւաքուին գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ եւ կ'ըսեն թէ պատրաստ են «զարնելու որեւէ ատեն» եւ թէ կը խորհին կռիւը սկսիլ ամառը, այնպէս ինչպէս Յունաստանի ապստամբները: Անցեալ դեկտեմբերին երբ ինկաւ Փէշավէրիի կառավարութիւնը, միայն 300 սպաներ եւ 4000 զինուորներ բռնուեցան կամ սպաննուեցան, մինչդեռ ինքնավար Ատրպատականի բանակին թիւը պաշտօնապէս կը հաշուէին 24.000: Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ հիւսիսային սահմանագլուխէն ատրճանակներ կը խուժեն ըմբոստներուն շարքերը: Թէհրանի թերթերը վերջերս կը գրէին թէ տարագիրներու բազմութիւն մը կը խուժէ դէպի հիւսիսային Իրան, իսկ Թաւրիզի անթելը Մայիս 7ին կը ծանուցանէր թէ քաղաքին խանութպանները փակեցին իրենց խանութները, իբրեւ բողոքի ցոյց եկուորներուն դէմ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշտօնանկ եղաւ առողջապահական փոխ նախարարը, Կուզնեցով, իբրեւ անկարող:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Մայիս 19ի երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Քաֆէ Նուայի ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ատենապետուհին, ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués.

Անոյշի ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, կիրակի 18 Մայիս ժամը 3—7, մասնակցութեամբ Շավիլի «Րաֆֆի» երկսեռ խումբին, ղեկավարութեամբ Պ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, Salle Familialeի մէջ, 32 rue Danton, Kremlin - Bicêtre: Իջնել՝ métro Porte d'Italie:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի (իր 19րդ տարեդարձին առթիւ), 8 Յունիս կիրակի օր ժամը 3ին, Salle Marcelin Berthelotի մէջ, 28bis rue St. Dominique, Paris:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԻ

Մայիս 18, կիրակի իրիկուան ժամը 4—12, Parc des Buttes - Chaumont, Pavillon Pueblaի օդասուն սրահներուն մէջ: Ճոխ ընթրիք եւ խմիչքներ: Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, նուագ: Ընթրիքէն վերջ պարեր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Հասցէ.— Escalier face le 49 Ave. Simon-Bolivar, հաղորդակցութեան միջոցները՝ մէթրօ իջնել՝ Pyrénées կամ Buttes- Chaumont, հանրակառք GE 26:

ՋԵԿՈՅՑ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ

1.— Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 18ին, կիրակի, ժամը 14ին Sociétés Savantesի F սրահին մէջ (28 rue Serpente, Paris (6): Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

2.— Միութիւնը պիտի տայ մեծ եւ ընկերական ճաշ մը միասին հաւաքելու համար Ն. Ռազմիկները եւ տօնելու Միութեանս երեսնամեակը, Յունիս 1ին ժամը 14ին Restaurant Scossaի մէջ, Place Gabriel Péri, Gare St. Lazare: Անհրաժեշտ է որ ունենանք պատերազմի բոլոր հայ զոհերու ճիշդ թիւը: Կրկին եւ կրկին կը դիմենք բոլոր զոհերու ընտանիքներուն, բարեկամներուն եւ ծանօթներուն խնդրելով որ բարեհաճին պատասխանել հետեւեալ հարցարանին եւ զայն ղրկել՝ Association des A. C. Arméniens, 31, rue St. Lazare, Paris (9): 1.— Անունը, 2.— Մականունը, 3.— Ծննդավայրը, 4.— Ծննդեան թուականը, 5.— Զօրամասը, 6.— Մահուան տեղը, 7.— Մահուան պատճառը, 8.— Մահուան թուականը:— Վարչութիւն:

Մ. ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԻ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նկարիչ Մ. Քէպապճեան կը յայտարարէ իր Հայաստան մեկնելու առիթով թէ ժամանակը կարճ ըլլալով, մօտերս կազմակերպելիք հրապարակային ցուցահանդէսը տեղի պիտի չունենայ:

Ի փոխարէն կ'ընդունի բարեկամներն ու համակիրները իր բնակարանին մէջ, 9 rue de Provence, Paris (9): Մայիս 12—21, ժամը 10—19:

Վստահ ենք թէ շատեր պիտի ուզեն օգտուիլ այս թանկագին պատեհութենէն:

ԵԳԻՊՏՈՍԷՆ Պ. Դանիէլ Կարապետեան կը փնտռէ քոյրը, Մարիամ Կարապետեան (Զարչամպացի) որ 1926ին Յունաստանէն Մարսիլիա եկած է: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ս. Շամոնէն Սարգիս Քէշապեան կը փնտռէ եղբայրը եւ քոյրերը (Թէրմէյի) որ 1915—16ին Մալաթիոյ որբանոցին հետ դէպի Խարբերդ փոխադրուելէ վերջ, նոյն որբանոցին հետ միասին մեկնած են: Տեղեկութիւն տըւողին մեկ տարեկան «Յառաջ» նուէր: Կը խնդրուի արտատպել թերթերէն

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Պ. Պօղոս Բալուլեանի եւ Օրիորդ Խանչէրլեանի նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Բալուլեան եղբարք 1000 ֆրանք, (Պուրժ), Պ. Ե. Համալեան 500 (Սէնթ Էթիէն), Ճանեաղըճեան 1000 (Պուրժ), Զատրճեան 1000 (Փարիզ), Գարիպեան, Հանչէրլեան (Մոնպրիզոն), Հ. Հանչէրլեան (Պրիվ), Մ. Ճապուրեան (Սէն Շամոն), Եղիա Գալէմեան (Սէն Շամոն), Մինասեան (Լիոն), Հանչէրլեան (Մոնպրիզոն), Յ. Արապաճեան (Մոնպրիզոն) 500ական ֆրանք, Հայոցեան 200 (Մարսէյլ), խումբ մը Ֆրանսուհիներէն 150: Գումար՝ 7850 ֆրանք:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Կ. Խաչը, փոխան ծաղկեփունջի շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մանուէլ Գալայճեանի (Սէն Շամոն) եւ Օր. Ա. Զէրքէզեանի (Մարսէյլ) ամուսնութեան առթիւ 1500 ֆրանք:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

. Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբին ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գանեցօ Քաչանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պէյրութէն Օր. Գ. Տէր Մելքոնեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գամըշլըի Ազգ. վարժարանին:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին հերթական հանդիպումը բաժակ մը թէյի շուրջ, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ֆրանկօ Արմէնիէն միութեան սրահը, 7 rue Phalsbourg, métro Malesherbes, Paris (17): Կը դասախօսէ ընկերուհի Խոնդկարեան, նիւթ՝ Սայեաթ Նովայի կեանքը եւ բանաստեղծութիւնները: Կը հրաւիրուին փափաքողները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ տարեդարձը կը տօնուի Շավիլի մէջ, Մայիս 25ին, կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Թատերական ներկայացում

ԳՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզահայ դերասաններու կողմէ: ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, ԴՄԲԷԹԵԱՆ, եւ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ: Պատկերներ «Հին Աստուածներ»էն եւ «Նամուս»էն: Պ. Դմբէթեան կը ներկայացնէ զանազան խաղեր եւ կ'երգէ Օմար Խայեամի քառեակները: Այս կիրակի ժամը 15ին Théatre Cour d'Angleterre, 157 rue Lacken, Գրիւսէլ:

ԿՈԶ ԹՈՔԱՏԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ.—Փարիզի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները 1947 Ապրիլ 27ին հաւաքուելով Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, վերակազմեցին Համաթոքատի Վերաշինաց Միութիւնը: Այս առթիւ վարչութեան անդամ ընտրուեցան.— Պ. Պ. Արմենակ Փէհլիվանեան, Քերոբ Մանուկեան, Յարութիւն Քէչիշեան, Յակոբ Մոսկոֆեան, Լեւոն Պէնկեան, Սուքիաս Պալիկեան, Տօնիկ Փէհլիվանեան:

Կը խնդրուի Ֆրանսայի մէջ հաստատուած բոլոր հայրենակիցներէն, ուր որ ալ գտնուին, մասնաճիւղեր կազմել եւ հաւաքուիլ Միութեանս շուրջ, օգնել ներգաղթին եւ ազգահաւաքման գործին, ինչպէս կը պահանջէ մեր սիրելի հայրենիքը, Խ. Հայաստան: Ինչպէս ուրիշ հայրենակիցներ, Թոքատցին ալ գարերէ ի վեր անձկութեամբ կը սպասէր այս օրերուն: Միութեանս հասցէն.— Pehlivanian Arménak, 6ter, Bld. Rodin, Issy les Moulineaux (Seine):— Վարչութիւն

Կ'ՈՒԶՈՒԻ աշխոյժ պատանի մը՝ առեւտուր սորվելու համար: Ներկայացուած իր ծնողքին կողմէ: Վճարում՝ սկիզբէն իսկ: Դիմել՝ Etablissements S. Terzian, 3 rue Poissonnière, Paris:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 14 MAI 1947 Չորեքշաբթի 14 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5034-Նոր շրջան թիւ 643 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՂՔԻ՞ ԵԿԱԾ ԷՆ, ԹԷ...

Ցեղապաշտութեան շարժումին առթիւ, որուն քանի մը երեսները պարզեցինք երէկ, այլապէս չահեկան տեսութիւններ յայտնուեցան Թուրքիոյ մէջ, ապրիլ 17ին:

Նորէն համալսարանական ուսանողներն էին որ վիճաբանական ժողով մը սարքեր էին:

Գլխաւոր բանախօսն էր Համտուլլահ Սուպհի Թանրըէօվէր, չարաշուք «Թիւրք Օճաղի»ներու երբեմնի նախագահը, որ Գուքրէշի դեսպան եղաւ երկար ատեն:

Որո՞ւ համար գաղտնիք է «Եուրտ»երուն եւ «Օճախ»ներուն դերը — ազգային մշակոյթի դի-մակին տակ, թոյն սրսկել ոչ-Թուրք ժողովուրդ-ներու դէմ, առելի դարձնել զանոնք եւ անխնայ հարուածել, տրորել :

Թթու ազգայնականութեան այդ վառարաններուն մէջ էր որ թրծուեցաւ Թուրք երիտասարդութիւնը, աւելի քան երեսուն տարի:

Անոնց շնորհիւ, Թուրքիան ալ ունեցաւ իր «նոր», «յառաջապահ» սերունդը: Ցառաջապահ՝ ցեղապաշտութեան: Գաղափարական թէ գործնական գետնի վրայ :

Քէմալականութեան զարգացման վերջին տարիներուն, այդ սերունդին ամէնէն անմեղ մարտակոչն էր,— «Հայրենակի՛ց, Թուրքերէն խօսէ»: Ի՜նչ վայրենի ցոյցեր, այս առիթով, դրասոր թէ բանաւոր: Թերթերու էջերէն մինչեւ փողոցները:

Անոնք աւելորդ կը գտնէին փոքրամասնութեանց առանձին դպրոցներն իսկ: «Թող փակեն եւ Թուրք դպրոց երթան»: Այս ճամբուն վրայ ունեցան թանկագին աջակիցներ, ուղեկիցներ երեք փոքրամասնութիւններէն:

Պոլսոյ Հայերն ալ երկար ատեն ահուդողի մատնուեցան իրենց «քրիստոնեայ, Գրիգորեան, Թուրքեր»ով, առաջնորդութեամբ Դաւիթ Նըլ-մազներու եւ ուրիշ թշուառականներու, որոնք Թուրքին չըսածն ալ կ՚ըսէին ու կը գրէին:

Այս փոթորիկը դադրած է քանի մը տարիէ ի վեր եւ «քրիստոնեայ Թուրքերը» սմքած են իրենց անպատուութեան բնին տակ: Բայց մթնոլորտը միշտ ալ կրնայ նպաստել, շարժումը վերակենդանացնելու համար:

Արդ, ի՞նչ կ՚ըսէ Համտուլլահ Սուպհի, տարիներու փորձառութենէն վերջը :

Ան կը յանձնարարէ ամէն բանէ առաջ ուժ տալ Թրքական մշակոյթին: Եւ յետոյ,— լսեցէ՛ք, լսեցէք իր բառերով.

— « Թուրք ազգայնականութիւնը կուսակից պիտի չըլլայ արտաքսումի եւ բնաջնջումի քաղաքականութեան, որ վայել է Մակեդոնական Կոմիտէին կամ փոքր ազգերու: Թուրք ազգայնականութիւնը այս հարցին մէջ պիտի շարժի աւելի ներողամտութեամբ եւ արդարութեամբ: Այսօր անկարելի է ազգայնականութեան հիմ ծառայեցնել արիւնը, ցեղը, միսը կամ ոսկորը: Այս պայմաններուն մէջ մեր ազգայնականութիւնը կրնանք հիմնել միայն մշակոյթի ուժին վրայ» :

Ուրեմն դարձի՞ եկած են, դարերով ամբողջ ժողովուրդներ հալածելէ, ջարդելէ, բռնի թրքացնելէ կամ աքսորելէ վերջը: Կ՚ամչնա՞ն, օրինակի համար, 1915ի Հայաջինջ Սարսափներէն...

Ոչ մէկը, ոչ ալ միւսը:

Փոքրամասնութիւնները վերածուած են զանցառելի քաղաքականութեան մը: Անոնք այլեւս հոծ զանգուած մը չեն կազմեր երկրին մէջ: Ուրեմն, անհրաժեշտ չէ արտաքսել կամ բնաջնջել: Այլ, «աւելի ներողամտութեամբ» վարուելով, կամաց կամաց թրքացնել, ձուլել :

— « Մեզմէ կը ընկատենք բոլոր անոնք որ թուրքերէն կը խօսին, մեզի հետ կուլան եւ մեզի հետ կ՚երթան մինչեւ պատմական անցեալը: Հասարակաց պատմութիւն, հասարակաց կրթութիւն: Փոխանակ մեր ծոցէն վտարելու փոքրամասնութիւնները, պէտք է աշխատինք զանոնք հալեցնել մեր ազգային գոյութեան մէջ եւ սիրով կապել թուրք հասարակութեան» :

Այս պատ ի պատ խօսքերն ալ կ՚ապացուցանեն թէ իրականին մէջ ոչինչ փոխուած է Թուրք մտաւորականութեան աշխարհահայեացքին մէջ:

Համտուլլահ Սուպհի պարզապէս կը կրկնէ այն վարդապետութիւնը զոր բանաձեւած էր Թէքին Ալփ, 1937ին, Փարիզ հրատարակուած հատորով մը, Le Kémalisme.

Միայն եղանակն է քիչ մը մեղմացած, «հանգամանաց եւ պարագայից» բերումով ... Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱ՞Ն

Ուզեցի ծայրէ ծայր արտասանել սրտով, թէքչեանի այս հրաշալի կտորը որ բանաստեղծութիւն մը ըլլալէ աւելի նոր հաւատամք մըն է կարծես, երբ ներս մտայ Փրատոյի մայր եկեղեցիէն, պատարագի պահուն:

Աչքերս փակեցի պահ մը ընդունելու համար այն խորհուրդը որ կը ծորէր մեր մեղեդիներէն: Ու երբ փառաբանութեանց աղօթքները կը թընդացնէին կամարները, մեքենաբար նայեցայ Հայուն «մեծ մարտիրոսութեան» նկարին որ կը զարդարէ դմբէթին աջ կողմը: Ականջիս տակ մէկը կը կրկնէր անվերջ,— «Կա՞ս, թէ չկաս, ո՛վ Աստուած»: Ծերունին էր անշուշտ փառայեղ մօրուքով որ կուրծքը կը ծեծէր արցունքի կաթիլները կուլ տալով, այդ օրերուն, Հալէպի տաճարին մէջ: Սթափեցայ յանկարծ «Հայր Մեր»ին ներդաշնակ ու քառաձայն երգեցողութենէն:

Արուեստագէտ ղեկավարը ինչ բծախնդրութեամբ ու լարումով կուտար ամէն մէկ նրբութիւնը մեր զմայլելի եղանակներուն: Մեներգիչներյանկարծ քեզ եւս կը համակէին արուեստին մտահոգութեամբ, եւ հրճուանքը դէմքիդ վկայականն էր անոնց հարազատ ու մաքուր արտայայտութեան:

Ահա եւ «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ»ը, որուն վերջաւորութեան օտար մը պիտի հարցնէր վստահ ,— «Ո՞ր սէնֆոնին է»:

Ափսո՛ս որ վար նայեցայ վերնատունէն եւ սկսայ հաշուել ներկայ պառաւ կիները.— ճիշդ 45 լաչակաւոր մայրիկներ, երկիւղածութեամբ գրաւած ցանցառ անկիւններ: Ղեկավար թէ երգիչ, մեներգող կամ օժանդակ լաւ է որ երբեք չեն հաշուեր ներկաները, այնքան սիրով նուիրուած են իրենց արուեստի գործին:

Ինքնաբերաբար հարցումներ կուգան լեզուիդ ծայրը: Քանի՞ մարսիլահայ լսած է Փրատոյի երգչախումբին պատարագը: Մարսիլահայը գիտէ՞ արժէքը այդ խումբին եւ հոն տարուած աշխատանքը:

Պիտի չտարակուսէի, եթէ մէկիկ մէկիկ համբած չըլլայի ներկաները, մայիսեան այդ աղուո՛ր կիրակին: ՍՕՍԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Փարիզի «Հայագիտական ուսումնասիրութեանց Կեդրոն»ին երկրորդ դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ չարաթ օր կէսօրէ վերջ, Սորպոնի «Թիւրկօ» ամփիթատրոնին մէջ: Սրահը ամբողջութեամբ լեցուն էր հայ եւ ֆրանսացի ընտրեալ բազմութեամբ մը:

Բանախօսն էր ծանօթ ակադեմական պատմագէտ եւ Կեդրոնին փոխ-նախագահ Պ. René Grousset: Նիւթը՝ «Մեծն Տիգրան»: Այս բանախօսութիւնը ծանուցած էր Փարիզի ձայնասփիւռը, իր օրուան լուրերու բաժնին մէջ :

Հմուտ ակադեմականը բազմաթիւ աղբիւրներէ քաղուած պատմական եւ փաստացի տուեալներով, ներկայացուց մեր պատմութեանմեծագոյնանձերէն մէկուն՝ Տիգրան Մեծի դարաշրջանը, անոր մղած բազմաթիւ յաջող կռիւները, վարած դիւանագիտութիւնը, մինչեւ «արքայից արքայ» տիտղոսին հասնիլը: Ցաղթանակներն ու ձախողութիւնները եւ անոնց դրդապատճառները: Եզրակացնելով, գտաւ որ Տիգրան թէեւ կորսնցուց իր ընդարձակածաւալ կայսրութիւնը, բայց յաջողեցաւ հիմը դնել քաղաքական եւ ազգային միացեալ Հայաստանին, որ մինչեւ այն ժամանակ բաժնուած էր տարբեր իշխանութիւններու միջեւ:

Ճիշդ մէկ ժամ տեւող այս բանախօսութիւնը արժանացաւ երկարատեւ ծափերու: (Մանրամասնութիւնը պիտի տանք առանձին):

Բանախօսութենէն վերջ Կեդրոնին ժրաջան քարտուղարը, Պ. F. Feydit, իր փակման խօսքին մէջ շնորհակալութիւն յայտնելով յարգելի բանախօսին եւ ներկաներուն, ներբողը հիւսեց հայ ժողովուրդին աշխարհին մատուցած մշակութային ծառայութիւններուն: Հայ ժողովուրդի ժամանակակից ազգեր, Բաբելոնացիներ, Փիւնիկեցիներ, Փռիւգիացիներ եւ ուրիշներ անհետ կորսուեր են պատմութեան բեմէն, բայց հայ ժողովուրդը կ՚ապրի իր մշակոյթով եւ ստեղծագործական յատկութիւններով :

Այս առթիւ Պ.Feydit հաղորդեց թէ յարգելի բանախօսը պատրաստած է Տիգրան Մեծի պատմութիւնը, որ լոյս պիտի տեսնէ մօտ ատենէն:— Ա.

ԹՐՔ. ԲԱՆԱԿԸ ՊԻՏԻ ԶՕՐԱՆԱՅ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴՐԱՄՈՎ

«Հայկական խնդիր չկայ»

Ամերիկեան մեծ գործակալութեան, «Եունայթըտ Փրէս»ի թղթակիցը կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցած է Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահին հետ: Ստորեւ՝ հարցումներն ու պատասխանները, որոնք եղած են գրաւոր.—

Հարցում.— Կրնայի՞ք ըսել թէ ինչպէս պիտի գործածէք այն վարկերը զոր ձեզի պիտի տրամադրեն Մ. Նահանգները: Տնտեսակա՞ն թէ զինուորական նպատակներու պիտի գործածէք:

Պատասխան.— Մ. Նահանգներուն տալիք դրամական օժանդակութիւնը պիտի գործածուի զինուորական նպատակներու: Գալով տնտեսականին, փոխառութիւն մը պիտի խնդրենք Միջազգային Դրամատունէն :

Հ.— Թուրքիա մէկդի դնելով միակ կուսակցութեան դրութիւնը, ընդունեց բազմաթիւ կուսակցութեանց դրութիւնը: Ուրիշ ի՞նչ միջոցներ կը նախատեսուին ժողովրդապետական կարգուսարքի հաստատման համար:

Պ.— Անկեղծ են մեր ջանքերը ժողովրդավար կարգուսարքը զարգացնելու եւ կեանքի ժողովրդավար եղանակ մը հաստատելու համար: Ժողովրդապետութեան բարեշրջումը պիտի շարունակուի անընդհատ, մինչեւ որ իր իտէալ ձեւին հասնի:

Հ.— Ի՞նչպէս կը նախատեսէք Տարտանէլի ապագան: Թուրքիա տրամադի՞ր է որոշ ծրագիր մը ներկայացնելու ապագայ որեւէ խորհրդաժողովի:

Պ.— Ինչպէս յայտարարուած է խորհրդային կառավարութեան ուղղուած երկու ծանուցագիրներով (1946 Օգոստոս 22 եւ հոկտ. 18), Թուրքիա համոզուած է թէ Նեղուցներու ներկայ կարգուսարքը ամէնէն արդար եւ ամէնէն հաւասարակշիռ դրութիւնն է որ կրնայ գոհացում տալ բոլոր կողմերուն: Եթէ ո եւ է պետութիւն գանգատելու պատճառներ ունի, կրնայ խորհրդաժողովի մը գումարումը պահանջել, փոփոխութիւններ կատարելու համար, համաձայն Մոնթրէօյի պայմանագրով հաստատուած ձեւակերպութեանց :

Հ.— Ներկայիս հայկական խնդիր մը կա՞յ Թուրքիոյ մէջ:

Պ.— Հայկական խնդիր մը գոյութիւն չունի Թուրքիոյ մէջ, որովհետեւ բոլոր քաղաքացիները հաւասար իրաւունքներ կը վայելեն, առանց կրօնի կամ ցեղի խտրութեան:

Հ.— Նկատի առնելով Թուրքիոյ մեծ դերը պալքանեան պետութեանց զարգացման մէջ, կըրնա՞ք ըսել թէ Թուրքիա կրնայ ապագային վերսկսիլ նոյն դերը:

Պ.— Թուրքիա պատրաստ է, Միացեալ Ազգերու դաշինքին սահմաններուն մէջ, ինչպէս եւ իր պալքանեան դրացիներուն հետ գործակցելու, ի խնդիր խաղաղութեան ամրապնդումի :

Հ.— Ներկայ պարագաներուն մէջ կարելի կը գտնէ՞ք աւելի սերտ գործակցութեան մը Ցունաստանի հետ:

Պ.— Թրքական քաղաքականութեան սկզբունքներէն մէկն է զօրացնել գործակցութիւնը ամէն ասպարէզի մէջ, մեր բարեկամ Ցոյներուն հետ:

Հ.— Թուրքիա տրամադի՞ր է Տարտանէլի մէջ խարիսխ մը տալու որեւէ օտար պետութեան:

Պ.— Վիճաբանութեան առարկայ չի կրնար ըլլալ որեւէ խնդիր որ կապ ունի Թուրքիոյ հողային ամբողջութեան կամ գերիշխանութեան հետ:

Հ.— Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ շատ խօսուեցաւ Թուրքիոյ գործակցութեան մասին արաբական աշխարհին հետ: Կրնայի՞ք արտայայտուիլ այս հարցին առթիւ պարզուած հեռանկարներու մասին:

Պ.— Թուրքիա կ՚ուզէ գործակցիլ — միշտ Միացեալ ԱզգերուԴաշինքին սահմաններուն մէջ— իր արաբ դրացիներուն հետ որոնք դարերով միասին բնակեցան: Անվիճելի է Թուրքիոյ բարեկամութիւնը արաբական երկիրներուն համար: Թուրքիոյ ամէնէն անկեղծ բաղձանքն է ամէն օր ամրապնդել սիրալիր յարաբերութիւնները, ամէն ասպարէզի մէջ, Արաբական Դաշնակցութեան կապուած երկիրներէն իւրաքանչիւրին հետ, երկիրներ որոնք ժառանգորդներն են աշխարհի ամենամեծ քաղաքակրթութիւններէն մէկուն :

Le Monde եւս հրատարակելով Իսմէթ Ինէօնիւի յայտարարութիւնները, հետեւեալ մանուածապատ դիտողութիւնը կ՚ընէ խմբագրական ծանօթութեամբ մը.

— « Իր կարգ մը հաւաստիքները իրենց բացարձակ հանգամանքովն իսկ, անշուշտ կրնան վիճելի դառնալ, մանաւորապէս այն կէտը ուր Իսմէթ Ինէօնիւ կը շօշափէ փոքրամասնութեանց խնդիրը: Հարցը այդպէս մեկնելու եղանակը եթէ կը համապատասխանէ Անգարայի վարիչներուն անկեղծ բաղձանքին, թերեւս միշտ ալ իրականութեան արտայայտութիւնը չէ: Եւ սոսկ մէկ հետեւանքն է — ոչ անմիջան — խորհրդային սպառնալիքը որ մեծ չափով կը գալէ քէմալական փորձառութիւնը »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊՈՂՈՏԱՑԻՆ ՎՐԱՅ

Այս որբանոցն էինք երկու շաբաթէ ի վեր, երբ Թուրք մը նամակ մը եւ վերմակ մը բերաւ Հայրիկէն։ Նամակը, որ Կիւմուշխանէէն էր, ուղղուած էր մօրաքոյր Աղնիւին։ Քանի մը անգամ կարդաց, չփոթութեան մատնուելով անոր բովանդակութենէն։ «Մայրիկը եւ ես նոր հասանք Կիւմիւշխանէ եւ հանգիստ ենք», կը գրէր Հայրիկը։ (Ցիշողութեամբ կ'ընդօրինակեմ նամակը)։ Աքսոր կ'երթանք կառքով մը։ Անհոգ եղէք մեր մասին, բացարձակ ապահովութիւն խոստացան մեզի։ Ուշադրութիւն ըրէ որ տղաքը պաղ չառնեն եւ հսկէ անոնց սնունդին վրայ։ Ծորուած կերակուր մի՛ տար։ Վերմակ մը կը ղրկեմ որպէսզի վստահ ըլլամ թէ պաղ պիտի չառնեն»։

Հայրիկին ձեռագիրն էր, կասկած չէր կրնար ըլլալ այդ մասին։ Իմացանք որ Մայրիկին հետ յանձնուեր էին ոստիկանութեան, երեք շաբաթ պահուելէ վերջ։ Ծելքը կորմնցուցեր էր հայրս։ Երբ ոստիկան-զինուորները երկու ձեռբակալուած ոճրագործներու պէս փողոցներէն կ'անցընէին, Մայրիկը բարձրաձայն կը հեծկլտար. «վերադարձուցէք զաւակնե՛րս։ Ո՞ւր են զաւակներս։ Ո՞ւր տարիք»։ Ցօները անոր ջղաձիգ ողբերը լսելով գոցած են իրենց պատուհանները եւ լացած։

Բայց մենք չկրցանք Հայրիկին նամակը կարդացած ատեն եւ ոեւէ բան չըսինք։ Վիշտեր կան որոնք այնքա՜ն խոր են որ բառերը կամ արցունքը անզօր կը մնան։

Կիւմիւշխանէէն, ծովէն 60 մղոն դէպի ներս, որ նշանաւոր է իր տանձերով եւ խնձորներով, եւ իր անունը կազմուած արծաթի հանքերէն, հիմա նոր եւ սարսափելի նշանակութիւն մը ստացած էր, քանի կայանը դէպի ներս ուր կ'անհետանային աքսորեալներու կարաւանները Տրապիզոնէն։ Մեր ծնողները Կիւմիւշխանէ հասած էին եւ յայտնի է թէ որոշ աւանձնաշնորհներ կը վայելէին, որոնք մերժուած էին ուրիշներու։ Անոնք կառք մը ստացած էին, կրցած էին հաղորդակցութեան մտնել մեզի հետ, բայց Կիւմիւշխանէէն շատ անդին պիտի երթայի՞ն։ Կը կասկածէինք։ Արդարեւ, այլեւս որեւէ լուր չունէինք թէ նորէն պիտի տեսնէինք զանոնք։

Այս Թուրքը, որ բաւական բարի մարդ մը կ'երեւար, մեզի ներկայացաւ իբրեւ Հայրիկին բարեկամը եւ ուզեց մեզ իր տունը տանիլ։ Մեզ վըստահեցուց թէ կրնար ապահովել մեր արձակումը։ Բայց մասնաւորապէս աղուեցիկ եւ բարեկեցիկ մէկու մը երեւոյթը չունէր, լայն շալվար հագած էր եւ ոչ թէ եւրոպական հագուստ։ Մենք չուզեցինք բաժնուիլ Վարդանոյշէն եւ Գառնիկ հօրեղբօրս երեք զաւակներէն։ Ինչ որ ալ ըլլար, մեր ճակատագիրը պիտի կապէինք անոնց հետ։ Աղնիւ մօրաքոյրը ինքզինք պատասխանատու կը զգար մեզ բոլորիս համար։ Ասկէ զատ ընազդաբար կը վախնայինք բնակիլ Թրքական տան մը մէջ։ Երբեք չէինք ուզեր բաժնուիլ մեր ազգութենէն եւ կրօնքէն եւ Թուրք դառնալ։ Որոշած էինք իբրեւ Քրիստոնեաներ մեռնիլ, եթէ պիտի մեռնէինք։

●

Այս բարեկամ Թուրքին այցելութենէն քանի մը օր վերջ, երբ շատ մը ուրիշ տղոց հետ դեղձի մը ծառին վրայ էի, ոստիկան զինուոր մը ներս նետուեցաւ պարտէզին մէջ եւ իր սուինը շարժելով հրամայեց որ վար իջնենք։ Ահուդողի մատնուելով հնազանդեցանք։ Այլեւս ծառերու վրայ անգամ չենք կրնար բարձրանալ, մտածեցի։ Մեզ դուրս քշեց։

— Ո՞ւր կը տանիք մեզ, հարցուցի.

Ուզեցի ցոյց տալ ընկերներուս թէ ոստիկանէ մը չէի վախնար եւ կրնայի խօսիլ անոր հետ։

— Սիւրկիւն, ըսաւ, Աքսո՛ր։

— Թոյլ տուէք որ վեց բարձրանամ եւ ֆէսս առնեմ։ Փորձեցի ուրախ եւ անմեղ ձեւացնել, իբրեւ թէ չէի հասկնար թէ ինչ կը նշանակէ սիւրկիւնը։

— Վեր չես կրնար երթալ,, խաստ տըր մռնչեց։

Ցետոյ միացանք սարսափահար աղջիկներու, կիներու եւ տղոց բազմութեան մը, բակին մէջ։ Աղնիւ մօրաքոյրը, Վարդանոյշը, Վիքթօրիան, Միքայէլը եւ Սիմոնը դողդղալով իրար փակած էին եւ ուսիններս կը ցցուէին իրենց գլուխներուն վերեւ։ Նուարդը. Եւգինէն եւ Զեփիւռը չտեսայ։ «Ո՞ւր են». հարցուցի։ Ըսին թէ շէնքին մէջ են ուրիշ աղջիկներու հետ։ Դուռը կղպուած էր, բայց կրնայինք լսել անոնց աղաղակները։

Ոստիկան-զինուորները մեզ Հայոց Առաջնորդարանը տարին։ Փողոցները այնքան տարօրինակ կ'երեւային մեր բանտարկութենէն ի վեր։ Նայելով մեր դպրոցին շէնքին եւ խաղադաշտին, Առաջնորդարանին շրջափակին մէջ, կը տեսնէի իմ անհետացած դասընկերներուս ադինքը որոնք դիւային խաղեր կը խաղային մահուան լռութեան մէջ։

Ուրիշ կեղծ որբանոցներէ ալ կիներ, աղջիկներ եւ մանչեր բերած էին Առաջնորդարան եւ հասկցանք թէ մեզ պիտի աքսորեն ատոնց։

Այդ գիշերը, մեր մահուանը սպասելով, կըծկուեցայ բազկաթոռի մը մէջ, վախնալով չունչ առնել։ Սեղանին վրայ լամբարը կը վառէր արեան – կարմիր լոյսով մը։։ Պարզ անասնական վախը որ մեզ համակած էր, կը բաւէր ոեւէ մէկը խենդեցնելու։ Բոլորս ալ քիչ մը յիմարացած էինք երբ մտահոգութեամբ կ'օրօճայինք մեր անմիջական ճակատագրին վրայ, լարուած լռութեան մը մէջ, իրարու կռթնած ուժ առնելու համար, եւ սակայն զարհուրելի կերպով մինակ։

Աթոռիս մէջ կը քնանայի եւ երբ աչքերս բացի տեսայ որ միւսները խռնուած էին սենեակին մէջ, լուրջ եւ լուռ, արեան-կարմիր լոյսին մէջ, թմրած անքնութենէն։ Կը թուէր թէ արդէն մեռած էինք եւ ես ուրիշ բան չէի տեսներ եթէ ոչ ոգիներ։ Անոնք արթնցած էին, անոնց աչքերը բաց էին, բայց քարացած կ'երեւային։ Դուրս ելայ եւ գտայ Աղնիւ մօրաքոյրի թեւերուն, եւ դող ելա, երբ խօսեցաւ։

(2)

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՐՄԷԼԵԱՆ

Մանուկներու տօնը

Ֆրանսայի մէջ Ս. Համբարձման տօնը մանուկներու տօնն է. այդ օրը պատանեկութեան հասած տղայք եւ աղջիկները ս. Հաղորդութիւն են ընդունում։

Փարիզի Հայոց եկեղեցական վարչութիւնն ու եկեղեցեաց հոգաբարձութիւններն եւս ընդառաջ գնալով հայ հաւատացեալներու ցանկութեանը Ս. Համբարձման տօնը հայ պզտիկներու օր են յայտարարել, եւ նշանակել են, որ այդ տօնին մեր փոքրիկներն եւս ս. Հաղորդութիւն ընդունեն եկեղեցի գալով։ Այս պարագան շատ գեղեցիկ առիթ է, որ մեր պզտիկները ժողովուին մէկ տեղ եւ միմեանց ճանաչեն, որպէս հայ մանուկներ, հայերէն խօսին եւ հայ մթնոլորտով շնչեն։

Այս տարի ս. Համբարձման տօնը գալիս է Մայիսի 15ին Հինգշաբթի օրը, եւ հայ մայրերն ու հայրերն ամէն միջոց գործ պիտի դնեն իրենց երեխաներուն այդ օրն եկեղեցի բերել եւ ս. Հաղորդութեանը մասնակից անել։

Հետեւեալ փոքրիկ խրատականն ալ ցանկալի է, որ մամիկներն ու պապիկները, ինչպէս նաեւ մայրերն ու հայրերը կարդան իրենց զաւակներուն եւ բացատրեն եկեղեցի երթալու նպատակը.—

«Առեալ մանուկ մի կացոյց ի մէջ նոցա, եւ ընկալեալ 'ի գիրկս իւր ասէ ցնոսա, որ միանգամ յայսպիսի մանկտւոյ ընկալցի յանուն իմ, զիս ընդունի...»

«Մի տղայ առնելով կանգնեցուց նրան աշակերտներու առջեւ, ու գրկելով նրան ասաց իր աշակերտներուն։ Ով որ այսպիսի մանուկներից մէկին սիրէ, գգուէ իմ անունով՝ նշանակում է ինձ կը սիրէ եւ կ'ընդունէ...»։ Աւետարան

Սիրելի մանուկներս, դուք երեւի գիտէք, որ Ցիսուս Քրիստոս 12 աշակերտ ունէր, որոնց հետ նա շրջում էր քաղաքից-քաղաք, գիւղից-գիւղ եւ քարոզում էր ժողովրդին իւր Աւետարանը։ Մի օր երբ նոքա վերադառնում էին տուն, Ցիսուսն առաջից կ'երթար, իսկ աշակերտները յետեւից, եւ աշակերտները միմեանց հետ կը վիճէին, թէ ո՞վ է նրանց մէջ մեծը։ Երբ տուն հասան Քրիստոսը հարցրեց իր աշակերտներուն, թէ «ինչի մասին էիք վիճում ճանապարհին», բայց աշակերտները լուռ էին, ոչինչ չէին պատասխանում, որովհետեւ ամաչում էին ի՞նչ պատասխանեն... Ցիսուսն իրենց Աստուածն էր եւ մեծ Ուսուցիչը – Վարդապետն երկնքից իջած, բայց իրեն պահում էր շատ խոնարհ ու հեզ, աշակերտներու հետ վարւում էր ինչպէս իր եղբայրներու եւ ընկերներու հետ, ու երբեք իրեն չէր ցոյց տայ, որ մեծ է իր աշակերտներից, մինչդեռ աշակերտները միմեանց հետ տաք-տաք վիճաբանում էին, թէ ո՞վ է նրանցից մեծը...

Ցիսուս գիտէր ամէն ինչ... Նա առաւ մի մանուկ կանգնեցրեց աշակերտներու առջեւը, գրկեց նրան, համբուրեց եւ ասաց.— Ով որ ցանկանում է մեծ լինել՝ այս մանուկի նման մաքուր-յստակ սիրտ պիտի ունենայ։

Սիրելի մանուկներս եւ անուշիկ գառնուկներս, Ցիսուս Քրիստոս ամենից շատ կը սիրէր ձեզի նման փոքրիկները։ Ինչո՞ւ, որովհետեւ նա գիտէր, որ ամենից մաքուր, ամենից յստակ մանուկներու սիրտն է։ Որ նոքա միամիտ են ու անմեղ ինչպէս աղաւնիները, եւ հեզ-խոնարհ, լուռ ինչպէս գառնուկներն Աստուծոյ, որոնք միշտ սիրում յարգում են իրենց ծնողաց, լսում հայրիկին – մայրիկին, մեծ մօրն ու հօրը բոլոր մեծերուն եւ ուսուցիչներուն, մանաւանդ ուսուցիչներուն։

Եւ սիրելի մանկիկներս, դուք միշտ պիտի ջանաք ձեր կեանքի մէջ, երբ մեծցաք, դարձեալ աղաւնիներու նման անմեղ-միամիտ մնաք, գառնուկներու նման հեզ – խոնարհ։

Համբարձման տօնը ձեզ համար մեծ նշանաւոր տօն է։ Երթալու էք այդ օրն եկեղեցի, որպէսզի ս. Հաղորդութիւն ընդունիք, այսինքն Քրիստոսի անապական-մաքուր, սուրբ Մարմինն ու Արիւնն ընդունիք, ու միանաք Ցիսուս Քրիստոսի հետ, նորա նման մաքուր, անարատ լինիք։

Թէեւ ձեր սրտերը մաքուր են ու յստակ, բայց դուք պէտք է աւելի մաքրէք զանոնք։ Ցիշեցէք, թէ արդեօք միշտ լսում-յարգում էք ձեր ծնողքը, ուսուցիչները։ Ձէ՞ք վշտացնում նրանց հակառակ գնալով նոցա պատուէրներուն։ Եթէ արած էք այդպիսի բան՝ ներումն խնդրեցէք անմիջապէս նրանցից համբուրելով նոցա ձեռքը եւ խոստանալով, որ կ'աշխատէք այլեւս չվշտացնել հայրիկին-մայրիկին, մամիկին եւ պապիկին, ինչպէս նաեւ ձեր եղբայրներին եւ քոյրերին։ Ձեր սրտերից հեռացուցէք չարութիւնը, երբեք սուտ չխօսէք, ոչ մէկուն վատութիւն չանէք, եւ եղէք միշտ բարի, սիրեցէք ձեր քոյրերը, եղբայրները, ուսուցիչները հայրիկը – մայրիկը, դրացիները եւ ընկերները։ Եւ այն ժամանակ թէ Աստուած, թէ Ցիսուս Քրիստոսն ալ ձեզ կը սիրէ ու կը պահպանէ։

Այն եկեղեցին ուրտեղ դուք կ'երթաք աղօթելու եւ ս. Հաղորդութիւն ընդունելու Հայոց եկեղեցին է, հայ ժողովուրդի ազգային սեփական եկեղեցին, որի սուրբ աւազանի մէջ մկրտուած էք դուք, նաեւ ձեր հայրերը, մայրն ու պապերը։ Պէտք է միշտ սիրէք այդ եկեղեցին եւ պաշտէք, ուրտեղ էլ գտնուիք դուք, յաճախ գաք եկեղեցի ու չմոռնաք նրան երբեք, որովհետեւ ինչպէս հաւն իր ձագուկները, այնպէս ալ այդ եկեղեցին մեզ պահել-պահպանել է իր թեւերուն տակ։

Պէտք է սիրէք Հայոց ազգն ու ժողովուրդը, մեր սուրբ Հայրենիքը, Հայաստան աշխարհը, որովհետեւ ձեր մայրիկն ու հայրիկը, ձեր պապիկն ու մամիկը բոլորն ալ Հայաստանից են եկած այստեղ ու Հայոց ազգի որդիներն են։ Դուք ալ հայ ազգի փոքրիկ – սիրունիկ զաւակներն էք, ուրեմն երբեք չմոռնաք, որ դուք Հայ էք։ Երբ ձեզ հարցնեն թէ ո՛ր ազգի զաւակներն էք դուք՝ հպարտութեամբ, առանց քաշուելու պատասխանեցէք — մենք հայ ենք ու հայ ժողովուրդի զաւակներ ենք։ Որովհետեւ նա՝ ով իր ազգը եւ Հայրենիքը կ'ուրանայ, նոյն է թէ իր հարազատ մայրիկին ու հայրիկին կ'ուրանայ։

Սիրելի մանուկներս, ի՞նչպէս օտարները պիտի ճանչնան, որ դուք Հայ էք,— այն ժամանակ երբ դուք հայերէն խօսիք ու հայերէն կարդալ – գրել գիտնաք։ Եթէ դուք հայերէն չսորվիք եւ չխօսիք, ձեր փոխարէն Ֆրանսացի երեխաները հայերէն լեզուն չեն սովորի եւ չեն խօսի, որովհետեւ նրանք Ֆրանսացի են ու պարտաւոր են իրենց Ֆրանսերէն լեզուն սովորել-խօսիլ։ Ուրեմն դուք ալ Հայ լինելով՝ պարտաւոր էք ամենից առաջ հայերէն լեզուով գրել-կարդալ սովորել, ու պէտք է միշտ հայերէն խօսիք ամէն տեղ, ուրտեղ որ լինէք առանց ամաչելու եւ քաշուելու։

Եւ այն ժամանակ Ցիսուս Քրիստոսը ձեզ պիտի շատ սիրէ ու օրհնէ։ Հայոց Աստուածը ձեզ ամուր ձեռքով պիտի պահէ-պահպանէ, ձեզ խելօք շատ խելօք մարդիկ դարձնէ։

Գեղեցիկ ձագուկներս, ապրիք, շատ ապրիք, մեզ պէս օտարութեան մէջ չապրիք, այլ մեր Հայրենիքում, Հայոց երկնքի տակ հայ ապրիք, երջանիկ, շատ երջանիկ ապրիք։

ԱՐՍԷՆ ԱՒ. ՔԱՀ. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑ

ԹԱՔՈՒՆ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

Մայիս 4ին բանախօսութիւն մը տրուեցաւ, Ժէօկրաֆի սրահին մէջ Ֆրանսական երկսեռ բազմութեան մը առջեւ։

Նիւթը հետաքրքրական էր եւ ունկնդիրները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւէին բանախօս Գ. Գրիմիթէլին, որ բացատրեց «Կեանքին մէջ թաքուն ուժերուն» (L'occultisme dans la vie) իմաստը, ծագումը եւ տարողութիւնը։

Բանախօսը յայտարարեց թէ նիւթը սահմանափակ, աղքատ եւ անկարող է միտքին եւ հոգիին ուժին քով, թէ դիւրին է խուսափիլ նիւթէն, բայց ոչ միտքէն որ կը պարփակէ անծանօթը եւ խորհրդաւորը, եւ որ կը պաշարէ, կը տոգորէ, կը տոչորէ, եւ կը չարչարէ մարդ էակը։ Ցիշատակեց հին եւ նոր հեղինակութիւններ եւ ծանրացաւ մասնաւորապէս Մօրիս Մէթէրլինկի վրայ։ Բացատրեց վեցերորդ զգայարանքի եւ չորրորդ տրամագիծի վարկածները։

Գ. Գրիմիթէլ չմոռցաւ հայկական քարոզութիւն մըն ալ կատարել, ջերմապէս գնահատուելով։

Բանախօսը խնդացուց բոլոր ժողովականները, երբ անդրադարձաւ զուարճալի նիւթի մը, անխորդապաշտութեան։

Ծօսք առին նմանապէս Գ. Սքարա (եգիպտացի գիտնական մը) եւ Գ. Խտուար Սապի, հաւաքոյթին կարող եւ պերճախօս կազմակերպիչը։ Նիստը տեւեց շուրջ երեք ժամ։

Իրազեկ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ *անցեալ օգոստոսին մեռաւ պրօֆ. Փասքալ Մինաս (Յարութիւն Մինասեան)։ Որդին ծովային նախարարութեան բժշկապետ դոկ. Յակոբ պէյ Մինասեանի։ Ծնած է Տորոնի, 1880ին։ Նախակրթութիւնը ստացած է Գասթըլֆիւղի Մխիթարեան վարժարանը, անկէ ալ Փատովայի բժշկական համալսարանը։ Կը գործէ նաեւ Փարիզի հիւանդանոցներուն մէջ։ Վերադառնալով Իտալիա կը մասնակցի քննութեանց եւ կը ստանայ պրօֆէսէօրի տիտղոս։ Կը վարէ Իտալիոյ քանի մը հիւանդանոցներու բժշկապետութիւնը, ինչպէս նաեւ առողջապահական քննիչի պաշտօնը։*

Անդամ եւ ընդհ. քարտուղար իտալական Մորթ — Արտաբանական ընկ.եան, պսակաւոր Ֆըրանսական Ակադեմիին։ Ունի բժշկական շատ մը կարեւոր ուսումնասիրութիւններ ։

Հանգուցեալը եղբայրն էր գրագիտուհի Իսկուհի Մինասի եւ Պ. Ժան Մինասեանի, նոյնպէս քաջ ֆրանսագէտ եւ հեղինակ ։ Մինաս ընտանիքը մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու ընտանիք մը եղած է։ 1908ին անոնք Պոլսոյ մէջ կը խմբագրէին «Լա Փաթրի» գրական, գեղարուեստական շաբաթաթերթը։

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ *մասին մեծ գովեստով կ'արտայայտուի նաեւ հելլէն մամուլը. — «Սարոյեան, հալածական ցեղի զաւակ, երբեք չի ծածկեր իր հայկական ծագումը, ընդհակառակն, հպարտութեամբ կը պոռայ, քանի որ կը պահէ իր մականունը եւ իր գիրքերէն մէկուն խորագիր կը դնէ «Անունս Արամ է»։*

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ *«Արաքս» թերթի խմբագիր Արամ Ստեփանեան, որուն մահը հաղորդած էինք, ծնած էր Պոլիս, 1887ին։ Յաճախած էր Կեդր. Վարժարանը եւ մտած մամուլի ասպարէզը։ Աշխատակցած է «Արեւելք»ի, «Սուրհանդակ»ի, «Բիւրակն»ի։ 1908—1909 Նուպար Եազըճեանի հետ կը հիմնէ «Շանթ» տպարանը եւ համանուն պարբերաթերթը։ Գահիրէի մէջ 1944ին հաստատեց իր տպարանը, ուր «Արեւ»ի գրաշարապետութիւնը ստանձնեց։ Եղած է գրաշարապետ զանազան թերթերու ։*

ՓԱՐԻԶԷՆ ՊՈԼԻՍ ԳԱՑԱԾ *է վերջերս Ֆրանսացի արուեստագէտներու խումբ մը, ղեկավարութեամբ դերասան Ժան Մարշայի, տալու համար կարգ մը ներկայացումներ։ Խումբին մէջ կը գտնուի Հայուհի մը, Օր. Ալիս Սափրիչ, որուն մասին գովեստով կարտայայտուին, շատերու կարգին նաեւ խումբին ղեկավարը։ Անգարայի մէջ ալ ներկայացում մը տրուած ըլլալով, նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ ծաղկեփունջ մը ղրկել տուած է Օր. Սափրիչի, իր այցետոմսով։ Օրիորդը նախապէս յաճախած է Պոլսոյ Պէզազեան վարժարանը, սակայն կէս ձգած ըլլալով հայերէնը մոռցած է։*

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ *Ապրիլ 28ին երրորդ անգամ ըլլալով ներկայացուած է Լ. Շանթի «Հին Աստուածները», երիտասարդաց թատերախումբին կողմէ։ Ներկայ եղած է հոծ եւ ընտրեալ բազմութիւն մը։*

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ *Նարոյեան պատրիարքին թոռնները անձամբ յանձնուած են իրաւարար Պ. Կեսարեանին, ինչպէս հաղորդած էինք ։ Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ հանգուցեալ պատրիարքին անուան սկզբնատառերը փորագրուած արծաթապատ գաւազանին փոխարէն տրուած է կապարեայ կոթով ուրիշ գաւազան մը։ Միեւնոյն ատեն հաստատուած է որ կը պակսին 50* Թուէտի Ֆօնտին 150 *կտրօնները։*

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ *թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին երիտասարդ երաժշտագէտ հայուհի Օր. Արաքսի Ալպէկեանի մասին։ Շրջանաւարտ Միչըկընի բարձր. վարժարանէն, ուր ստացած է շքանշան, իբրեւ վարձատրութիւն երաժշտութեան մէջ կատարած կարեւոր գործերու։ Միչիկընի համալսարանը աւարտած է պսակաւոր երաժշտութեան աստիճանով եւ ստանձնած նոյն հաստատութեան մէջ օգնականի պաշտօնը, 1944ին արժանացած է* մէսթր *(վարպետ) տիտղոսին։ Ֆրանսացի երաժիշտ էմմա Պօյնէթի առաջնորդութեամբ դաշնակի դասերու կը հետեւի երկու տարի։ Կը հետեւի նաեւ Ճիւլիըրտ երաժշտական դպրոցի դասընթացքներուն եւ Գոլոմպիա համալսարանին։ Օր. Ալպէկեան այժմ Հէնտրիքս գոլէժի երաժշտական ուսուցչախումբի մէկ անդամն է, իբրեւ օգնական փրոֆէսէօր ու կ'աւանդէ դաշնակի եւ տեսական գիտութեան դասեր։*

ՊԷՅՐՈՒԹԻ *մէջ մեռած է Տոքթ. Պաղտասար Մելքոնեան։ Ծնած էր Ատանա 1877ին։ Բժիշկ — մասնագէտ մարդակազմութեան, վարձատրուած էր Ֆրանս. Պատուոյ Լեգէոնի եւ սուրիական Արժանեաց շքանշանով։ Կը պաշտօնավարէր Պէյրութի Ֆրանս. բժշկական համալսարանին մէջ։ Անցեալ գինադադարին եղած է ներկայացուցիչ Փարիզի Ազգ. Պատուիրակութեան ։*

ԱԹԷՆՔԻ *մէջ տեղի ունեցած է Պ. Յովհ. Մսրեանի 55 ամեայ ուսուցչական գործունէութեան յոբելեանը Ապրիլ 14ին «Պառնասոս» սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան եւ նախագահութեամբ առաջնորդին։*

Նախնական ուսումն ստացած է ծննդավայրին Քրքաղաճի մէջ։ Գործած է մասնաւորապէս Փոքր Ասիոյ գաւառներուն մէջ։ Նախընտրելով մոռցուած, անտեսուած անկիւնները, նուիրուած է հայ բեկորներու լուսաւորութեան գործին։ Փոքր Ասիոյ աղէտէն վերջ փախած էր Յունաստան, ուր կը շարունակէր իր կրթանուէր պաշտօնը։

ՄԱՄՈՒԼ

ՎԵՐԱԾՆՈՂ ՍՈՒՐԻԱՆ

Հալէպի «Արեւելք»ը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Սուրիոյ ազատագրութեան Ա. տարեդարձին առթիւ որ լրացաւ Ապրիլ 17ին.

— Լրացաւ տարին՝ ֆրանսական ուժերու պաշտօնական պարպումէն ասդին։ Տարին լրացաւ սուրիական անամպ ազատութեան։ Մենք կ'ըմբռնենք թէ ի՛նչ կը նշանակէ անամպ ազատութիւն մը՝ սեփական երկինքի տակ, սեփական տան մէջ, սեփական ճակատագրի տէր։ Գիտենք, մանաւանդ թէ ի՛նչ անհուն ցաւ է ապրիլ գերութեան տակ, փոյթ չէ թէ սուտ ինքնավարութեան փայլուն պիտակով, Ահա թէ ինչու, սուրիական բացարձակ ազատագրութեան մէջ՝ հայ ժողովուրդը խառնեց իր սիրտէն, իր արիւնէն ու միտքէն բաժին մը։ Ապրեցաւ գտարիւն Սուրացիի մը տենդով, բաժնեց երկրին տիրող վիշտը, եղբայրացաւ անոր մտահոգութիւններուն, ու չխնայեց ոեւէ ճիգ՝ նժարին մէջ ծանրութիւն մը աւելցնելու համար, ի նպաստ բնիկ ժողովուրդին։ Եկուոր էինք, պանդուխտ մնացինք ամբողջ քառորդ դար ու աւելի, բայց երբեւիցէ չզգալուեցան մեր աղիքներն ու սիրտը, որպէս «օտարական»ի, որովհետեւ կոտորուած մեր հայրերուն, եղբայրներուն, մայրերուն ու քոյրերուն սուգը բաժնեց սուրիացի ժողովուրդը, երդիք ու օթեւան մատակարարեց մեր հալածական բեկորներուն, եւ անապատի գերեզմաններուն վերապահուած մեր ֆիզիքական գոյութիւնը դարձուց նոր կեանքի մը յոյսը՝ մեզի համար։ Մեր ֆիզիքական թէ ոգեկան ազատագրութիւնը, երեսուն տարի առաջ, մեզ դարձուց Սուրիոյ կուրծքէն անբաժան շունչ, անոր շնչառութեան հետ ապրող տարր, միսէն ու արիւնէն «հայրենակից»։ Եւ յայտնի է, թէ այդ երկար տարիներու ընթացքին ի՛նչ եղան մեր եւ տեղացի բազմութիւններու յարաբերութիւնները։ Երախտամոռ չէինք անշուշտ. բայց չեղանք նաեւ պղատոնական երախտաւորեալներ։ Շաղախուեցանք երկրի կեանքին, դարձանք լծակ յառաջդիմական բոլոր ճիգերուն, բարգաւաճ Սուրիոյ հաւատարիմ սպասարկուները ուզեցինք մնալ մեր կենցաղով, մշակութային մեր հաստատութիւններով, մարդկային մեր կազմակերպութիւններով, ու մանաւանդ աշխատունակ հայ արհեստաւորութեան ղանդուածներով։

Ունեցա՛նք ուրեմն մեր բաժինը՝ Սուրիոյ ազատագրութեան խոյանքին մէջ։ Ու ասիկա եթէ անդրադարձում մըն է մեզի՝ համար, պետական շրջանակներէ մինչեւ ժողովրդային համեստ խաւերը՝ ապրող ու մշտական համոզում է։ Կը բաւէ յիշել արտայայտութիւնները բոլոր այն պատասխանատու անձնաւորութեանց, — վարչապետէն մինչեւ կուսակալ—, որոնք հայ ժողովուրդի ներկայութիւնը՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, կը նկատեն անխառն բարիք մը։ Երէկ այդպէս էր. այսօր ալ այդպէս է։ Վա՛ղն ալ պիտի ըլլայ այդպէս, եթէ խոհական ու հեռատես մնանք մեր նիստ ու կացին, վարք ու բարքին մէջ, ու խուսափինք դառնալէ միջոց ու գործիք օտար դաւանանքներու*։ Քաղաքական կեանքի մէջ մասնաւորաբար, նորագատ այս երկիրները կը դողդողան իրենց ինքնավարութեան եւ անկախութեան վրայ։ Իրենք իրենց միջեւ կրնան բազմաթիւ վէճեր, տարակարծութիւններ կամ հակումներ ունենալ։ Ոչ փութաջանութիւնը, ո՛չ ալ բարեմտութիւնը ունենանք խառնուելու այդ վէճերուն, ի մտի ունենալով միշտ հրճիդթշնամին, —Թուրքը— որ առիթ չուզեր փախցնել՝ մեզ խառնակիչ կամ «հինգերորդ զօրասիւն»ցոյց տալու համար, արաբ երկիրներու մէջ։ Ինքնադոհութիւնն ու հեզնաշուրթն արհամարհանքը բաւական չեն չարիքը միշտ ի բաց վանելու։ Պետութիւններն ու ժողովուրդներն ալ տկար վայրկեաններ, կասկածանքի չփոթօրեր կ'ունենան։ Պէտք է արթուն մնալ միշտ, ցոյց տալ ողջմտութիւն եւ իրատեսութիւն, խուսափիլ փուշ ու տատասկ երեւալէ։ Ու ասիկա՝ տնավարի մարզանքներով չէ որ պիտի կարենանք իրագործել»։*

Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ *մահուան 35 ամեակին նուիրուած հանդիսաւոր նիստ մը կազմակերպուած է Մարտ 31ին, Գրողներու Միութեան ակումբին մէջ։ Միութեան քարտուղարի բացման խօսքէն վերջ, Սունդուկեանի կեանքի եւ գրական գործունէութեան մասին ընդարձակ զեկուցում տուած է պրոֆ. Գ. Արով։ Խօսք առած են նաեւ Դ. Դեմիրճեան, Զանիբէկեան, դերասանուհի Օ. Գուլազեան։ Տեղի ունեցած է ճոխ համերգ։*

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 7 Մայիս (Յառաջ).— *Մայիս 4ը Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Դպրաց դասու կազմութեան 3րդ տարեդարձի օրն ըլլալով, վարչութիւնը նախորդ տարիներու նման ընտանեկան հանդիպում մը սարքած էր նորակառոյց սրահին մէջ։ Կը նախագահէր հոգեւոր հովիւը, Սահակ քահանայ Շամլեան։ Ներկայ էին Թաղ. Խորհուրդի ատենապետը, Տոքթ. Յ. Փափազեան իր տիկնոջ հետ, Տէր եւ Տիկին Հայկ Զաթիկեան, Պ. Գր. Տօրումեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ճէրահեան (դպրապետ) եւ բոլոր դպիր եղբայրները իրենց տիկիններով։ Ջութակահար Պ. Ժիրայր Մալաքեան տոհմիկ կտորներ նուագելով հանդէսին փայլը աւելցուց։ Ատենապետ եղբայր Յրթ. Արսլանեան լաւագոյնս արժեցուց իր վրայ դրուած պարտականութիւնը, ձայն տալով բոլոր ներկաներուն։ Տիկին Ա. Փափազեան մեներգեց «Ով զարմանալին», Տիկին Խ. Պէրպէրեան (մեներգ), եղբայր Մ. Գասպարեան («Կիլիկիա»), եղբայր Գր. Տօրամեան, Յրթ. Զաքէրեան։ Տոքթ. Յ. Փափազեան գնահատականն ըրաւ Դպրաց դասուն եւ շնորհակալութիւն յայտնեց որ՝ ան միշտ նեցուկ եղած է իրենց, եղբայրական սիրով իրարու կապուած, երգեցողութիւնները ներդաշնակած են, մէկ խօսքով «Ամի Պառնապէ»յին նման տուած են իրենց լաւագոյնը։ Եղբայր Յ. Նիկողոսեան երկու խօսքով ուրախութիւն յայտնեց եւ շնորհաւորեց դպիր եղբայրները, որոնք կը ջանան միշտ վառ պահել Ս. Լուսաւորիչ պլպլացող կանթեղը։ Այս առթիւ Դպրաց Դասուն կողմէ ինքնահոս գրիչ մը նուէր տրուեցաւ դպրապետ Պ. Լ. Ճէրահեանի, որ շնորհակալութիւն յայտնելով ոգեկոչեց Հայոց եկեղեցւոյ երախտաւոր մշակներէն Կոմիտաս Վարդապետը, Եկմալեանը, Մէհտէրեանը, Չուհաճեանը եւ այլն։ Ներկաները հիւրասիրուեցան պաղպաղակով եւ կարկանդակներով։*

Թղթակից

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲ ՄԸ ԵՒՍ

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— *Վերջերս մեր գաղութը այցելեց Շ. Նարդունի, ընկերակցութեամբ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով։ Դժբախտաբար այցելութիւնը կարճ տեւեց եւ չկրցանք օգտուիլ մեր սիրելի գրագէտէն։ Մեր նահապետին՝ Պ. Լոռէնեանի որդին՝ Պ. Օննիկ ֆութպոլի խումբ մը կազմեց լաւագոյն երիտասարդներէն, զանոնք հեռու պահելու համար շատ մը յոռի ունակութիւններէ։ Սրտանց յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք։— Զ. Ռ.*

ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսական կառավարութիւնը քաջալերելու համար զբօսաշրջիկներու այցելութիւնը երկրին մէջ, արտօնած է որ անգլիացի զբօսաշրջիկներ իրենց հետ բերեն 500 գլանիկ (սիկառէթ) փոխանակ 200ի։ Այս որոշումը կը պատկանի բացառաբար Անգլիացիներուն։ Սահմանակից միւս երկիրներու համար քանակը նոյնը կը մնայ (200)։ Մ. Նահանգներէն, հեռաւոր եւ մերձաւոր Արեւելքներէն, Ովկիանիայէ եւ Ափրիկէէն (բացառութիւն ըլլալով Ալճերիան, Թունուզը եւ Մարոքը) եկող այցելուները կրնան բերել 1000 գլանիկ, 250սիկար, կամ 2 քիլօ ծխախոտ ։

Միւս երկիրներու այցելուները արտօնուած են ունենալ 500 գլանիկ, 100 սիկառ կամ մէկ քիլօ ծխախոտ։ Կին զբօսաշրջիկները միայն գլանիկ բերելու իրաւունք ունին։ Ամէն պարագայի ծխախոտի քանակը պէտք է յայտնել մաքսատան պաշտօնեաներուն։

«Առօրեայ պէտք»ի համար յայտարարուած գործածուելիք առարկաները ինքնաբերաբար պէտք է ներկայացուին մաքսատան պաշտօնէութեան, առ ի քննութիւն։ Հագնուած կամ նոր երեւցող անձնական ստացուածքները մաքսատուրքէ զերծ պիտի կացուցուին, պայմանաւ որ համապատասխան են ճամբորդին ընկերային վիճակին եւ կասկած չյարուցանեն։

Առժամաբար առանց մաքսատուրքի ներածելի կամ արտածելի առարկաներն են, նոր չըլլալու պայմանով.— լուսանկարչական գործիքներ, ընտանիքի մէջ գործածուելիք շարժանկարի մեքենաներ, անձնական գոհարեղէններ, հեռադիտակներ, ձայնական գործիքներ (կրամօֆօն) քսան ձայնապնակներով, դիւրատար գրամեքենաներ, երախաներու ձեռնակառքեր, մարզանքի եւ բանակումի յատուկ կազմածներ։ Իւրաքանչիւր այցելու կրնայ ունենալ միայն երկու նկարչական գործիք, բայց տարբեր ձեւի ապրանք։ Միւս առարկաներէն մէկ մէկ հատ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐՃ ԳՐԵԼ, ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԳՐԵԼ, ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ և ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ շաբաթ օր հինգ ամերիկացի մասնագէտներ օդանաւով ճամբայ ելան Մ. Նահանգներէն դէպի Թուրքիա: Ասոնց պաշտօնն է ուսումնասիրել Թուրքիոյ զինուորական պէտքերը, անոր համեմատ գործածելու համար ամերիկեան վարկերը:

★ «Իւմանիթէ», համայնավար կուսակցութեան օրկանը, Իսմէթ Ինէօնիւի յայտարարութեանց առթիւ կը գրէ թէ Եգիպտոսի Ազգ. խորհուրդը հեռագիր մը ուղղելով Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին, զայրոյթ յայտնած է Թուրքիոյ փոքրամասնութեանց բնաջնջումի քաղաքականութեան դէմ, քաղաքականութիւն մը որուն գլխաւոր զոհերն եղան Հայերը: Նոյն թերթը այս առթիւ կ'ըսէ թէ երկու Հայեր մահուան դատապարտուած են իբրեւ լրտես եւ Անգարայի Ազգ. ժողովը հաստատած է այս վճիռը:

Վերջին պահուն Պոլսէն հասած թերթեր (6 Մայիս) կը գրեն թէ այս վճիռները տրուած են Կարսի մէջ եւ թէ երկու մահապարտներն են 53 տարեկան Ռուս մը, Իվանի որդի Կրեկորի Միէմսօ, ծնած Աստրախան եւ Թուրք մը, Ապտուլլահի որդի Մուսթաֆա Սայըր:

★ Ամերիկեան երկու մեծ տուներ իրաւունք ստացան գործարաններ հաստատելու Յունաստանի մէջ:

Օրուան հոգերը

«Լիպէրասիոն» կը գրէ թէ մէկ շաբաթէ ի վեր կառավարութիւնը կը քննէ հետեւեալ խնդիրը. — Նոր համաձայնութիւններ կնքել Մ. Նահանգներուն հետ, տնտեսական թէ դրամական: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգները պատրաստ են նոր վարկեր բանալու, ածուխ եւ հում նիւթեր յանձնելու, պայմանաւ որ Ֆրանս. գաղթավայրերը բացուին ամերիկեան արտադրութեանց առջեւ: Պ. Ժան Մոնէ, քառամեայ ծրագրին վարիչը, Ուաշինկթոն պիտի երթայ, բանակցութիւններ կատարելու համար:

★ Վարչապետը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներուն հետ, որոնք պարզեցին իրենց տեսակէտները, բարւոքելու համար բանուորներու կեանքի պայմանները: Անոնց անմիջական պահանջներն են. — 1. Տուրքէ ազատ համարուած վաստակը 60.000էն բարձրացնել 84.000 ֆրանքի:— 2. Ընդհանրացնել պարգեւի դրութիւնը արտադրութեան վրայ:— 3. Նուազագոյն աշխատավարձք հաստատել:— 4. Բարւոքել պարէնաւորումը: Պատուիրակները կ'ըսեն թէ որոշ պատասխան ստացած չեն: Խօսակցութիւնները պիտի շարունակուին տասը օր վերջը: Պատուիրակները առայժմ չեն յուզած աշխատավարձքի ընդհ. յաւելման խնդիրը, որ պիտի քննուի յուլիսին, համաձայն կառավարութեան ծրագրին:

★ Ռընոյի հաստատութեան երկու ճիւղերուն բանուորները, 1200—1500 հոգի, որոնք երկու շաբաթէ ի վեր գործադուլ հռչակած էին, Բշ. օր երկու ժամ աշխատելէ վերջ նորէն դադրեցուցին աշխատանքը եւ կը սպառնան ջլատել ջախջախիչ մեծամասնութեան գործը:

★ 25.000 առեւտրականներ ժողով մը գումարելով Ձմեռնային Մարզարանին մէջ, պահանջեցին վերահաստատել առեւտուրի ազատութիւնը: Այս իմաստով ցոյցեր տեղի ունեցան Փարիզի տօնավաճառին մէջ ալ, վարչապետին այցելութեան առթիւ: Պ. Ռամատիէ գանուութեամբ դիտել տուաւ իր հետեւորդներուն. — «ղեկավարեալ տնտեսութիւնը անհրաժեշտ չարիք մըն է: Չարիք մը, բայց միեւնոյն ատեն մեր կրած տագնապներուն դարմանն է: Մեր ճիգը պիտի ըլլայ տաժանելի եւ երկարատեւ»:

★ Ազգ. ժողովը երէկ զբաղեցաւ պարէնաւորման, մասնաւորապէս հացի եւ միսի տագնապին վերաբերեալ հարցապնդումներով: Խօսք առած էին 19 երեսփոխաններ, կուսակից ազատ կամ ղեկավարեալ տնտեսութեան:

★ Հանրապետութեան նախագահը ձայնասփիւռ կոչ մը պիտի ուղղէ այս իրիկուն բոլոր հողագործներուն, որպէսզի անմիջապէս յանձնեն իրենց տրամադրելի ցորենը: Վախ կայ որ բաժնեչափը 200 կրամի դեղչուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԶՕՐՔԸ նոր յարձակողականի ձեռնարկեց, մաքրելու համար Թեսալիոյ դաշտը ուրուն կը սպառնան 2—3000 ըմբոստներ:

ԱՆԳԼԻՈՅ արքայական ընտանիքը Լոնտոն վերադարձաւ Հարաւ. Ափրիկէէն, 100 օրուան պտոյտէ մը վերջ: Հարիւր հազարաւոր բազմութիւն խռնուած էր փողոցները:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական շրջանին արհեստակցական Միութիւնները վերջնագիր մը ուղղեցին զինուորական իշխանութեանց, պահանջելով բարւոքել պարէնաւորումը, մինչեւ տասը օր: Հակառակ պարագային կը սպառնան հրաժարիլ, որ եւ է պատասխանատուութիւն չստանձնելով բանուորներու ընթացքի մասին: Այս վերջնագիրը

Անոյշի ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Յ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, կիրակի 18 Մայիս ժամը 3—7, մասնակցութեամբ Շավիլի «Րաֆֆի» երկսեռ խումբին, ղեկավարութեամբ՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, Salle Familialeի մէջ, 32 rue Danton, Kremlin - Bicêtre: Իջնել՝ métro Porte d'Italie:

«Կապոյտ Խաչի Օրը»

Կը տօնուի Տէսինի մէջ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ՝ ղեկավարութեամբ ընկերուհի Փափազեանի, մեներգ, արտասանութիւն եւն.: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Մուտքը ազատ է:

ՋԵԿՈՅՑ ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ

Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 18ին, կիրակի, ժամը 14ին Sociétés Savantesի F սրահին մէջ (28 rue Serpente, Paris (6): Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Ճէպէճեան, Այրի Տիկին Արփիկա Կարապետեան, Այրի Տիկին Սրբուհի Մարտիրոսեան եւ զաւակը՝ Օր. Արաքսի Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկին Խորէն Կարապետեան եւ զաւակը՝ Ս. Կարապետեան, Պ. Մանուկ Կարապետեան, Պ. Յովհաննէս Սարգիսեան եւ Պ. Սարգիս Սարգիսեան կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԵՐԻՑՈՒՀԻ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՃԷՊԷՃԵԱՆԻ
(85 տարեկան)

Թաղման մասնաւոր պատարագ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Մայիս 16ին, ուրբաթ առաւօտ ժամը 9—11, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Pantinի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ հանուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՋԱՏՐՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ Մելքոն Պասմաճեան եւ Աւետիս Եագուպեան ընտանիքները Կապոյտ Խաչին կը նուիրեն 500ական ֆրանք, Կարապետ Տանիկեան ընտանիքը 300 ֆրանք:

OEUVRE DES BOURSIERS ARMÉNIENS

Հայ Թոշակաւորներու (Boursiers) բարեսիրական հաստատութիւնը (Fondation Boghos Nubar Pacha) որ կոչուած է օգնելու այն հայ երիտասարդներուն որոնք կը փափաքին հետեւիլ բարձրագոյն ուսման, կարենալ ծառայելու իրենց հասարակութեան, պիտի տրամադրէ 1947—48 դըպրոցական տարեշրջանին համար քանի մը թոշակներ: Հաստատութեան վարիչ մարմինը տրամադիր է քննելու թեկնածութիւնները այն երիտասարդներուն որոնք կ'ուզեն հետեւիլ հետեւեալ ճիւղերուն լիսանսիէի վկայական ստանալու համար. — Փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան (գերմանական լեզուաբանութիւն կամ պատմութիւն) կամ գիտութեան (մաթեմաթիք, բնագիտութիւն, բնապատմութիւն, քիմիականութիւն):

Թեկնածուները պէտք է կարող ըլլան յաջողութեամբ անցնելու պելճիական համալսարաններու պահանջած քննութիւնները, ընդունուելու եւ յաճախելու համար դասընթացքներուն:

Խնդրանքները պէտք է ըլլան ֆրանսերէն եւ հայերէն լեզուով, 1947 Յունիս 18էն առաջ ուղղուած հաստատութեան քարտուղարութեան, 11 rue d'Egmont, Bruxelles (Belgique):

Այս խնդրանքներուն պէտք է միացնել. —

1) Միջնակարգ վարժարանի վկայագիր մը (Լիսէ, Քոլէժ կամ նման հաստատութիւն մը), ուր յաճախած են թեկնածուները:

2) Բժշկական վկայագիր մը:

3) Տեղեկագիր մը հաստատող թէ բաւարար միջոցներ չունին հետեւելու ուսման:

Կը խնդրուի հայերէն թերթերէն արտատպել այս ազդը:

ԼԻՈՆ. — ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին մայիս 17ի պարահանդէսը

դրկուած է Տիւսէլտորֆէն, որ ունի 500.000 բնակիչ: Վճիռը տրուած է երեք ժամուան փոթորկալի նիստէ մը վերջ, մասնակցութեամբ 500 պատուիրակներուն:

ՄԱՐՍԷԼ ՏԷԱ այժմ ալ կը փնտռուի Հռոմի մէջ: Աւլտուքի մը պահուն ձերբակալուեցան շատ մը օտարականներ, որոնց մէկը «պատերազմի կարեւոր ոճրագործ մըն» է:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՕՐԷՆՔԷ ԴՈՒՐՍ հռչակելու համար օրինագիծ մը ներկայացուցին Յունաստանի երեսփ. ժողովին անդամներէն 30 հոգի, առաջնորդութեամբ փոխ վարչապետ Կոնաթասի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբին ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանթէօ Քաչանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Մայիս 19ի երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Քաֆէ Նոայի ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ատենապետուհին, ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական մասնաճիւղին Ալֆորվիլի խումբի բանակումի կրակը, այս շաբաթ, 17 Մայիս, ժամը ճիշդ 9ին, Հայոց եկեղեցւոյ բակը: Կը խնդրուի հասարակութենէն ներկայ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը պտոյտ մը կազմակերպած է Համբարձման տօնին առթիւ այս հինգշաբթի Saint Leu, ժամադրութիւն՝ առտուն 8.30ին Gare du Nord: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր – ընկերուհիները:

Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին

հերթական հանդիպումը բաժակ մը թէյի շուրջ, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ֆրանսօ Արմէնիէն միութեան սրահը, 7 rue Phalsbourg, métro Malesherbes, Paris (17): Կը դասախօսէ ընկերուհի Խոնդկարեան, նիւթ՝ Սայեաթ Նովայի կեանքը եւ բանաստեղծութիւնները: Պիտի երգուին նաեւ Սայաթ Նովայէն — Կը հրաւիրուին փափաքողները:

Ընկերահաւաքական խնջոյք Փարիզի Հ.Յ.Դ. Ռոստոմ խումբի

Մայիս 18, Կիրակի իրիկուան ժամը 4—12, Parc des Buttes - Chaumont, Pavillon Pueblaի օդասուն սրահներուն մէջ: Ճոխ ընթրիք եւ խմիչքներ: Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, նուագ: Ընթրիքէն վերջ պարեր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

Հասցէ. — Escalier face le 49 Ave. Simon-Bolivar, հաղորդակցութեան միջոցները՝ մէթրօ իջնել՝ Pyrénées կամ Buttes- Chaumont, հանրակառք GE 26:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 15 MAI 1947 Հինգշաբթի 15 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5035-Նոր շրջանի թիւ 644 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԽԵՂԿԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Անցորդի մը յայտնութիւնները

ԽՄԲ.— Նամակագիրը, սպայ, մազապուրծ ազատուած վերջին պատերազմին արհաւիրքներէն, կը խնդրէ ծոյնութեամբ հրատարակել իր տեսութիւնները.—

Կիրակի, 4 Մայիս, կ'որոշեմ երթալ Փրատոյի մեր հոյակապ եկեղեցին, ուր կը կատարուին ընտրութիւնները:

Հազիւ կառքը կը կենայ դրան առջեւ, կը պատրաստուիմ դուրս ելլել ինքնաշարժէն, եւ ահա հարիւրաւոր գլուխներ կը տնկուին, նոյնքան աչքեր, հետաքրքիր, կասկածոտ, վերապահ զիս կը չափեն ու կը կշռեն ոտքէս մինչեւ գլուխս ու հարցումները կը խաչաձեւեն իրար.—

Ո՞վ է այս եկողը: Ի՞նչ հոսանքի կը պատկանի: Ինչո՞ւ համար եկած է հոս:

Բայց որովհետեւ շատեր կը ճանչնան զիս իբրեւ Ֆրանսական առաջին բանակին սպաներէն մին, ոմանց աչքերուն մէջ կը տեսնեմ ուրախ ժպիտներ, մինչ ուրիշներ, կասկածը աւելի արմատացած կը հետեւին բոլոր քայլերուս:

Եկեղեցիին դրան առջեւ կատարեալ լաբիւրինթոս մը: Ինքնաշարժերու, մօթօներու, հեծելանիւներու, ճամիօններու խառնիճաղանճ շարքեր: Քիչ անդին, վարձուած ինքնաշարժեր անդադար սրընթաց կ'երթան կուգան, բերելով իրենց հետ ընտրողներ, որոնց թիւը երթալով կ'աճի ու կը դժուարացնէ բակին մէջ երթեւեկը, այնքան որ բազմութիւնը խիտ է ու հոծ:

Մեծ դժուարութեամբ, ճեղքելով ճամբաս կը յառաջանամ դէպի եկեղեցիին տունը, ուր զետեղուած են, կ'ըսեն, ընտրութեանց տուփերը ու յանկարծ ձայն մը կը լսեմ, մարտակոչ մը: Գլուխս դարձնելով կը դիտեմ: Երիտասարդ մըն է, մեր կարմիր եղբայրներէն մին, որ ձեռքերուն տառը մատները ցոյց տալով կը պոռայ.

— «Եթէ հոս տասը մարդ կայ, թող դէմս ելլեն, տասը մարդ կ'ուզեմ»:

Պահ մը դիտելէ ետքը, զզուանքով գլուխս անդին դարձուցի: Կ'ըսեմ զզուանքով, որովհետեւ չզտնուեցաւ այդ բոպէին գիտակից, պարտաճանաչ մէկը որ այդ խելագարին ականջէն բռնէր ու դուրս շպրտէր ըսելով.— «Տխմար, մենք հոս բոլորս Հայեր ենք եւ մեզմէ ոչ ոք թոյլ պիտի չտայ, որ Հայ մը Հայու մը դէմ բռունցք բարձրացնէ, Հայ մը ուրիշ Հայ մը նախատէ»:

ԵՒ ՑԱՆԿԱՐԾ ԱՏՐՃԱՆԱԿ ՄԸ...

Այս դէպքը եղաւ առաջին զարմանքս, բայց ոչ վերջինը, վասնզի քանի մը վայրկեան ետքը, անուշադրութեամբ կը բախիմ ուրիշի մը եւ բազուկիս վրայ կը զգամ կարծր առարկայի մը փնդփնութիւնը: Անշուշտ ընդհարումս այդ առարկան իր տեղէն խախտեց եւ անմիջապէս այդ պարոնը ձեռքը բաճկոնին տանելով վեր հանեց առարկան,— խոշոր ատրճանակ մը:

Որո՞ւ համար էր այդ ատրճանակը: Ի՞նչ նպատակի համար բերուած էր հոն, երբ տեղին վրայ կային ոստիկաններ, անդորրութեան հսկիչ պաշտօնական մարմիններ, երբ մանաւանդ կը գտնուինք օտար հողի վրայ, երբ այդ օտարը աչքերը տնկած կը դիտէ ու կը հետազօտէ մեր ամէն մէկ շարժումը, մեր ամէն մէկ խօսքը...

Հոգեխռով եւ պղտոր միտքով կը հասնիմ վերջապէս քուէատուփերուն մօտ, ու ապշած կը դիտեմ: Պարզուած տեսարանէն շլմորած, պահ մը հարց կուտամ,— արդեօք սխա՞լ կարդացի թերթերը, թէ բառերը փոխած են իրենց իմաստը:

Արդարեւ, բոլոր թերթերը յայտարարած չէին որ գաղտնի քուէարկութեամբ պիտի ընտրուին մեր պատկառելի երեսփոխանները, մինչդեռ, իրականութիւնը որ աչքերուս առջեւ կը պարզուէր բացորոշապէս կ'ապացուցանէր թէ ԳԱՂՏՆԻՔԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՎԱՆԿՆ ԻՍԿ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՉՈՒՆԷՐ, ԱՅԼ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԲԱՑ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԵԱՄԲ Է ՈՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԷԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ:

Երբ ընտրողը կը ներկայանար եւ հազիւ իր ինքնութիւնը ստուգել կուտար, արդէն պատրաստուած էր ու իր ձեռքը կուտային իր ընտրելիք ցանկը: Ան ոչ թէ իր ազատ կամքով կ'առնէր իր ընտրելիք ցանկը, այլ իրեն կը պարտադրէին որոշ ցանկ մը: Եւ աւելին.— զայն աչքէ չէին փախցներ, մինչեւ որ ան իրեն տրուած ցանկը չզետեղէր պահարանին մէջ:

Տեսայ նոյն իսկ բարձրահասակ պարոն մը որ ինքզինքը հետապնդուած տեսնելով, զզուանքով պարապ պահարանը գցեց նետեց քուէտուփին մէջ ու մեկնեցաւ: Ուրիշ մը ստիպուեցաւ երթալ գաղտնի անկիւն մը, ազատօրէն իր ընտրած ցանկը պահարանին մէջ դնել կարենալու համար:

ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐ ԵՒ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐ ,ԱՍՈՐԻՆԵՐ...

Բավց անակնկալները դեռ վերջացած չէին: Ահա կը տեսնեմ երեք ծանօթներ, երեքն ալ կաթոլիկ հայրենակիցներ, չորրորդ մը զոր նոյնպէս կը ճանչնամ, բողոքական: Երբ անոնք կատարեցին իրենց պարտադրուած պարտականութիւնը, մօտեցայ իրենց եւ սովորական քաղաքավարական ձեւակերպութիւններէն վերջ, հարցուցի.

— Բայց, հայրենակիցներ ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ դուք այսօր կը մասնակցիք Հայ Առաքելական եկեղեցիի մատակարարութեան մարմնի մը ընտրութեան, երբ սահմանադրութիւն մը կայ, եւ այդ սահմանադրութիւնը դրած է կանոններ, բնորոշելով ընտրողներու դաւանանքը: Դուք իրաւունք չունիք մասնակցելու:

— Պարոն, մեզի ըսին՝ եկէք քուէարկեցէք, մենք ալ եկանք: Ասորիներ ալ կան մեր մէջ:

ՍՐԱՊ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
(իրաւաբան)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՔՈՅՐ ՀԱՍՍՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ »

Այսպէս կոչեց մեզ Ֆրանսացի քարոզիչը կիրակի օր, իրենց ժողովարանին բեմէն, Մարսէյլի մէջ, Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ հարիւրամեակին առթիւ:

Երկու դրաւոր քարոզներ, մէկը Ֆրանսացի երէցին, միւսը հայ պատուելիին կողմէ բացատրեցին Աւետարանականութեան մուտքը հայ ժողովուրդին մէջ, հարիւր տարի առաջ (պատուելի Գուտաքեան) եւ անոր կրած ստեղծական փոփոխութիւնը Ֆրանսահայ գաղութին մէջ, 25 տարուան ընթացքին (Ֆրանսացին): Պարզեցին նաեւ հայ ժողովուրդին կրած կրօնական թէ քաղաքական հալածանքները դարերու ընթացքին, մայր եկեղեցիին վառած ջահին պայծառ ցոլքերը մեր մշակոյթին մէջ, Սահակի եւ Մեսրոպի օրերէն:

Այս առթիւ, ո՜րքան կազդուրիչ էր Արմենիա երգչախումբին մասնակցութիւնը այդ ծիսակատարութեան:

Մեր երգիչները ի՜նչ ուշադրութեամբ կը հետեւէին իրենց արուեստագէտ – ղեկավարին, Վ. Սարգիսեանի ձեռքերուն, ինչ խոր գիտակցութեամբ կ'ուզէին օտարին ներկայացնել մեր եկեղեցական երգերուն գեղարուեստական արժէքը:

Քառաձայն եւ յաջող ընտրութեամբ մը, իրենց երգը, ճշմարիտ վայելք մըն էր բոլորին համար, իսկ մեր մեղեդիներուն անծանօթ հիւրեր, հիացումով եւ զարմանքով կը բարձրացնէին իրենց նայուածքը դէպի վերնատուն, երբ ճշմարիտ համանուագի մը ներդաշնակ ու վճիտ ալիքները կը բարձրանային ստեղծանաբար, տաճարին կամարներուն տակ:

Զարմացեր էինք եւ մենք, թէեւ յաճախ առիթը ունեցած ենք լսելու «Արմենիա»ն: Ան դերազանցեց ինքզինքը, Մայիս 4ին եւ ստացաւ իր վարձատրութիւնը գեղեցիկ նամակով մը, ուղղուած Պ. Վ. Սարգիսեանի: Գրողը՝ Ֆրանսացի երէցը, գիտուն մը որ խանդավառութեամբ եւ այնքան ջերմ բառերով կը յայտնէր իր հիացումը, իր շնորհակալութիւններուն հետ:

ՍՕՍԻ

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Իրաքի մէջ, որովհետեւ ամէն օր հարիւրաւոր Քիւրտեր ներս կը մտնեն Իրանի սահմանագլուխէն: Այս Քիւրտերը կը պատկանին Պարզանի աշիրէթին որ ունի մօտ 15.000 սպառազէն անդամներ եւ որ Իրան փախաւ մէկ տարի առաջ:

ՏՈՔԹ. ՇԱԽՏ, Գերմանիոյ երբեմնի ելմտական նախարարը, որ դատի տակ է Նորէն, յայտարարեց թէ ծրագիր մը մշակած էԳերմանիան տնտեսապէս փրկելու առանց Դաշնակիցներու օգնութեան: «Երեք շաբաթ միջոց տուէք, 30—40 թերթ թուղթ եւ ամէն բան պատրաստ է: Բայց ծրագիրը կը յանձնեմ միայն Թրումընի, Չըրչիլի եւ Պէվինի»:

Շթութկարտի հականացի ատեանը ութ տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտեցՇախտը: Կը կրոնցնէ նաեւ իր գոյքերը, 14 միլիոն ֆրանք:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՁԵՌՔ ԱՌԱՒ ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸ

2,500,000 կենդինար ցորեն կը պակսի

Նախարարական խորհուրդի առջի օրուան նիստին մէջ, Պ. Ռամատիէ հաղորդեց թէ որոշած է անձամբ ձեռք առնել պարենաւորման վարչութիւնը, եւ մասնաւորաբար զբաղիլ ցորենի եւ միսի խնդիրներով, մինչեւ Օգոստոս 1: Մինչեւ այդ օրը քաղուած կ'ըլլայ նոր հունձքը, բայց միջանկեալ ամիսներուն մէջ պիտի սաստկանայ ցորենի տագնապը: Վարչապետը միեւնոյն ատեն հրամայեց բռնագրաւել Փարիզի երկու մեծ աղօրիքները, որոնց աշխատաւորները գործադուլ հռչակած էին, պահանջելով ժամական 13 ֆրանք պարգեւ սահմանել եւ օր առաջ հաստատել հաւաքական պայմանագիրները: Այս որոշումը տրուած էր 47ի դէմ 230 ձայնով: Եթէ գործադուլը շարունակուի, կառավարութիւնը զինուորներ պիտի գործածէ, որպէսզի մայրաքաղաքը առանց ալիւրի չմնայ:

Պ. Ռամատիէ կարճ ատեն մը պարենաւորման նախարար եղած է զօր. տը Կոլի դահլիճին մէջ, այնպէս որ տեղեակ է գործին: Բայց եւ այնպէս ահագին դժուարութիւններ կը ցցուին իր առջեւ: Ալիւրը հետզհետէ կը պակսի, այնպէս որ շատ մը փուռեր չեն կրնար գոհացում տալ իրենց յաճախորդներուն: Միս ալ չկայ, որովհետեւ արտադրիչները շահաբեր չեն գտներ կառավարութեան սահմանած գիները: Նախարարական խորհուրդին մէջ վարչապետը յայտարարեց թէ ծրագիր մը ունի մեծ քանակութեամբ սառած միս ճարելու համար, բայց մանրամասնութիւններ չհաղորդեց: Ամէն պարագայի մէջ պիտի աշխատի սառած միսի պահեստ մը ապահովել, որպէսզի ժողովուրդին բաժնուի, երբ թարմ միսը պակսի:

«ԱՄԷՆԷՆ ԳԷՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ»

Փարիզի մեծ աղօրիքներու բռնագրաւման առթիւ երբ հարցուցին թէ ո՞ր օրէնքին համաձայն կը կատարուի այդ գործողութիւնը, վարչապետը պատասխանեց.— «Չեմ գիտեր. վերջը կը ճշդենք այդ կէտը: Այսօրուան համար էականը այն է որ ժողովուրդըվստահի թէ ուտելիք պիտի ունենայ»:

Երկու բռնագրաւեալ աղօրիքները օրական 10 հազար կենդինար ալիւր կ'արտադրեն, այսինքն Փարիզի ալիւրին մէկ հինգերորդը:

Պարենաւորման տագնապին առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ: Հարցապնդող երեսփոխաններէն մէկը դիտել տուաւ թէ հողագործական մեքենաներ չկան, «էսանսը» շատ սուղ է, պարարտանիւթը հազուագիւտ, խուրձերը կապելու համար չուան չկայ; դաշտերը մարդագետիններու կը վերածուին, եւն.: Ուրիշ մը յայտարարեց թէ գիւղացին պիտի չյանձնէ իր ցորենը, եթէ կառավարութիւնը երաշխաւորութիւններ չտայ: Համայնավար երեսփոխան մը թելադրեց յոյս չդնել ամերիկեան ցորենին վրայ, այլեւս ալիւր չղրկել Գերմանիա եւն.: Պ. Ռամատիէ պատասխանելով բոլոր քննադատութեանց, յայտարարեց.

— «Ապրիլ ամիսը անցուցինք չորս միլիոն կենդինարէն պակաս պաշարով մը: Գալիք երկու ամիսներու միջոցին սպառումը պիտի ըլլայ 7 միլիոն կենդինար, այսինքն նախընթաց ամիսէն պակաս, քանի որ կրճատեցինք հացի բաժնեչափը: Երեքուկէս միլիոն կենդինար կը սպասենք արտասահմանէն: Տակաւին մէկ միլիոն առնելիք ունինք հողագործներէն: Ուրեմն կը պակսի 2.500.000 կենդինար զոր պիտի ճարենք ցորեն հաւաքելով: Կառավարութիւնը կը պահանջէ որ հողագործները բացառիկ ճիգ մը փորձեն: Ներկայ շրջանը մասնաւորապէս տագնապալի է: Երկրին առողջութիւնը կախում ունի ցորենի կանոնաւոր յանձնումէն: Հացի ազգ. կոմիտէ մը անհրաժեշտ քարոզութիւնները պիտի կատարէ երկրին մէջ: Կառավարութիւնը վստահ է թէ իր ձայնը պիտի լսուի: Ան գիտէ թէ ոստիկան զինուորներու միջոցաւ չէ որ ցորենը դուրս պիտի հանուի, այլ վստահութիւն ներշնչելով գիւղացիներուն»:

Միսի տագնապի մասին ալ խօսելով, Պ. Ռամատիէ խոստովանեցաւ թէ ներկայ պաշարը հազիւ քանի մը հարիւր թոնի կը հասնի: Յետոյ բացատրեց թէ ինչու ստիպուեցաւ ձեռք առնել պարենաւորման բաշխումը: «Երբ նաւը վտանգի տակ է, նաւապետը ղեկին գլուխը կ'անցնի»:

Աղօրիքներու բանուորները երբ իմացան բռնագրաւումը, յայտարարեցին.— «Թող փորձեն: Գրեթէ անկարելի է բանեցնել աղօրիքները առանց մասնագէտ պաշտօնեաներու: Բռնի ուժը դարման չէ»:

ՆՈՐ ՅՈՅՑԵՐ ՎԱՂԸ, ՈՒՐԲԱԹ

Մետաղագործական սէնտիքաներու պատուիրակները ժողով գումարելով, հետեւեալ որոշումը տուին.— Ուրբաթ օր ժամը 16ին Փարիզի ինքնաշարժի, օդանաւային եւ մեքենական գործարաններուն բանուորները աշխատանքը պիտի դադրեցնեն եւ թափօրներ կազմելով պիտի երթան նշանակուած վայրերը: Հսկայական միթինկներ պիտի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ...
շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակներուն

Ամուլ մեղուի մը պէս որ եղբայրներուն հոյլը լքելէ վերջ, յաճախ կուգայ զաղտագողի դեգերիլ հարազատ փեթակին շուրջ, բայց, աշխատաւորներուն ընթացքէն ամօթահար, ներս մտնել չի համարձակիր, ես ալ, բազմաթիւ առիթներով, ուզեցի վերամերձիլ «Յառաջ»ի փեթակին, բայց ամէն անգամ ալ տխրօրէն նկատեցի որ ընծայաբերածս ծաղիկները շատ աղաղուն էին արդարացնելու համար անատակի մը վերադարձը։ Իսկ, այս անգամ, լայն բացէք փեթակին դուռները եւ ամէնքդ ալ պատուի, որովհետեւ կուգամ բեռնաւորուած այնպիսի ծաղիկներով որոնց նմանները միայն հայրենիքի բուրաստաններուն մէջ կը ծլին։ Այնպիսի ծաղիկներով որոնք հրաշագործ մակարդը կը բերեն՝ ձեր ջուրը փոխարկելու քիւրակնեան նեկտարին. եւ,— աչքը՝ լոյս «Յառաջ»ի խստահայեաց տանուտէրին— այնպիսի ծաղիկներով որոնց բոյրը անդառնելի զօրութիւնն ունի՝ քսան տարով թարմացնելու բազմակնճիռ ճակատները։

Քսա՞ն տարով միայն։— Ո՛չ, աւելի, որովհետեւ հազիւ քսան հազարի կը հասնէր այն բազմութիւնը որ եկած սեղմուած էր Հալէպի քաղաքապետական մարզադաշտի ամբիոնի աստիճաններուն վրայ, դիտելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն բազմատեսակ խաղերն ու մանաւանդ անոնց բազմաշատ տողանցը։ Ընթերցողին խիղճը հանդարտեցնելու համար յիշատակուած թիւին ստուգութեան մասին, պարկեշտութեան պարտք կը համարիմ ըսել որ ես այդ թիւը առացայ երիտասարդ ձեռնարկուէ մը որ այդ օրը դաշտին վրայ կը գտնուէր եւ այսպէս յայտարարեց, «ի՜նչ երեւակայական հաշիւներ մի՛ ընէք, ես դաշտին շինութեան պայմանագիրին մասնակից եղած եմ, այս ամբիոնը կառուցուած է քսան հազար հանդիսականի համար, իսկ ահա՛ հանդիսականները որ ոզկոյզի մը հատիկներուն պէս խիտ են»։

Ափսո՛ս, ես ի վիճակի չեմ «Յառաջ»ի մարզասէր ընթերցողներուն համար մանրամասնելու դրուագները կատարուած խաղերուն որոնց յօրինուածքէն ոչինչ կը հասկնամ։ Սակայն, նման այն հօրը որ կարդալ չի գիտեր, բայց յուզումէն կը փղձկի երբ իր զաւակը բեմին կը մօտենայ՝ շարադրութեան մրցանակը ընդունելու քննիչներուն ձեռքէն, ես ալ, հազարաւոր բախտակիցներուս հետ, ողջերթ յատուկ անխոցելի ջերմեռանդութեամբ, փոխն ի փոխ տագնապեցայ ու խանդավառուեցայ, հառաչեցի ու ծափահարեցի այս կամ այն խումբի հաշւոյն։ Բայց բան մը զոր շատ լաւ հասկցայ, բան մը զոր այնքան դիւրութեամբ կարդացի որքան իմ թերթերուս մեծատառ տիտղոսները, դաշտի ժողովուրդի հոգին էր այդ։ Կրնայի խիղճի կատարեալ հանդարտութեամբ ըսել, բովանդակ հայ ազգի հոգին էր այդ, որովհետեւ հոն էին ազգին բոլոր գաղափարական հոսանքներու առաջաւոր դէմքերն ու ընկերային դասակարգերու ինքնագլուխ բայց իրական պատուիրակները.— տաքարիւն կուսակցականն ու զգուշաւոր չէզոքը, ծանրաբարոյ սեղանաւորն ու անհոգ հնակարկառը, տնասէր ծերունիներն ու շրջմոլիկ երիտասարդները։ Բժիշկ, փաստաբան, վայելչազգեստ տիկիններ ու վաստակաւոր մայրեր որոնք իրենց դրկած մանկիկին ցոյց կուտային դաշտին վրայ տողանցող քոյրիկն ու աղբարիկը։ Որքան իր բաղկացուցիչ տարրերով, այս ժողովուրդը նոյնքան ալ բազմազան է իր բնակավայրերով։ Անշուշտ որ հանդիսականներուն թէ մարզիկներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կազմուած է Հալէպցիներէ։ Երկրորդ աստիճանի վրայ կուգայ Պէյրութ իր պաշտօնական ու անպաշտօն ներկայացուցիչներով։ Այս բազմութեան մէջ, թէ որակով թէ քանակով, իրենց արժանաւոր տեղն ունէին Դամասկոս, Թրիփոլի, Հոմս, Համա, Ճէզիրէ եւ..— Զսպեցէք ձեր պակուցումի սարսուռ— եւ Տէր-Զօ՛ր...

Անհաշիւ է նաեւ թիւը այն բախտաւորներուն որոնք, խաղավայրէն դուրս, հազարաթեւ վիշապի մը պէս, դաշտին պատնէշը գրկած կը կենան, մարզիկ ու հանդիսական հասարակութեան մուտքն ու ելքը դիտելու մտադրութեամբ։ Այս վայելքը արդարօրէն գնահատելու համար, մտաբերեցէք որ առնուազն երկու ժամ հետիոտն երթ ու դարձի եւ երեք ժամ յոտնկայս սպասումի գինն է անիկա։

Ամբիոնին վրայէն երիտասարդները կը հետեւէին մրցումներուն այնպիսի պիրկ յափշտակութեամբ մը որմէ ոչինչ կրնայ սթափեցնել զիրենք, ոչ իսկ իրենց գրկած մանկիկներուն անհանդստութեան ճիչերը։ Հոդեկան նոյն վիճակի մէջ են նաեւ արաբ երիտասարդները որոնց անձկագին հետցումը յաճախ կ'ընդհատուի աղմկալից բացականչութիւններով, մերթ ուրախութեան կամ գայրոյթի, մերթ քաջալերանքի կամ յանդիմանութեան։

Բայց, ըսի, տագնապեցնող վայելքը իր խորութեան բոլոր աստիճաններով կը մնայ մենաշնորհը անոնց որոնք պահանջուած ըմբռնումն ու հմտութիւնը ունին խաղի կանոններուն եւ անոնց կիրարկումի ձեւերուն մասին։ Մնացեալ արուեստագուրկներս (profanes) ալ, սակայն, երանութեան խորն ընկղմած չենք, մենք ալ անձկութեան մէջ ենք, ընդհանուր տողանցի հեռանկարովը կամ աւելի ճիշդ մերձանկարովը մտազբաղ։ Միակ տեսարանը որուն հրապոյրները ըմբռշխնելու համար պէտք չունինք բանգէտ նստակիցներու դժկամ բացատրութեանց։ Միակ մատչելի պատառը որ մեր պապենական թոնիրներու հացին պէս դիւրամարս է ու պարարիչ։

Ահա՛, վերջապէ՛ս։ Մեր համբերութի՞ւնն է որ կը վարձատրուի թէ մեր անհամբերութիւնն է որ իր պահանջը կը ստանայ։ Ի՞նչ փոյթ։ Պահը հոգեբանական վերլուծումներունը չէ։ Ահա վերջապէս տողանցի առաջին ազդանշանը։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նուագախումբն է որ արոյրէ շեշտերով կը հնչեցնէ Սուրիոյ ազգային օրհներգը։ Խաղի ու շարժումի յատուկ այս կրկէսը յանկարծ կը փոխակերպուի լուռ տաճարի մը, ու հանդիսականները հաւատացեալներու երկիւղածութեամբ կ'արձանան յոտնկայս ողջոյնի մէջ, դէմ յանդիման զոյգ մը սրբութեանց — սուրիական օրհներգին ու պղընտէր դրօշակին որուն փողփողուն ծփանքներուն կը պատասխանեն գալարափողերը իրենց դոյնզգոյն ծոպերուն ճախրանքովը։ Ամպիոնի պատուոյ բաժնին վրայ, Պետութեան ներկայացուցիչները, շրջապատուած հայ երեւելիներով, քուրմերու հպարտութեամբ է որ կը դիտեն յոյսով բաբախուն եւ ուխտով ոգեւոր այս թափօրը, որուն դասաւորումը երեւան կը բերէ ոչ միայն գեղարուեստական ճաշակ, այլ նաեւ, ու մանաւանդ, բարոյական վայելչութիւն։ Տողանցին կ'առաջնորդեն երէց սկաուտները, անոնք որ իտէալի այս ճանապարհին վրայ անցուցին իրենց կայտառ ու խոստմնալից պատանեկութիւնը, եւ հիմա անհասանելի հպարտութեամբ կը լեցուին, երբ իրենց հետքերուն վրայ կը լսեն զուարթ ու առնացօր ոտնաձայնը նորահասներուն որոնք պատրաստ են ընդունելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի թանկագին աւանդը։ Նոյնքան կորովի, նոյնքան կարգապահ, բայց աւելի ճկուն ու դաշնաւոր քայլերով կը յառաջանայ արենոյշներու գումարտակը։ Մայր-Հայաստանի այս թարմատի թոռնուհիները, իրենց վայելուչ կեցուածքով ու վճռական շարժումներով, յոյսի նոր սրսկում մը կատարեցին մեր հոգիներուն մէջ։ Այս շնորհքը, զոր այսօր կը յայտնաբերեն, ապահով դրաւական մըն է թէ վաղը, ազգային գոյամարտին մէջ, անոնք առանձին պիտի չթողուն հայ տղամարդը։ Այս ալ մէկն է Հ. Մ. Ը. Մ.ի այն հրաշքներէն զոր մեր նորագոյն պատմութիւնը պիտի չկարենայ անտեսել։

Կ'անցնին զանազան քաղաքներու պատկանող խումբերը, ամէնքն ալ Մայր-Միութեան ընծայած դրօշով որ որքան բաժնուի, այնքան կը բազմապատկուի։ Գիտէք որ բնութեան մէջ այս նորանշան (paradoxal) առաքինութիւնը, ըստ Վ. Հիւկոյի, մայրական սիրոյ մենաշնորհն է միայն։ Իսկ եռագոյնը բաժին ինկած է այն վայրին որուն անունը Հայը չի կրնար արտասանել, առանց նախազգուշական կեցուածք մը առնելու։ Եռագոյնը, հայրենաբոյս այս համասփիւռը, այս անգամ կը ծածկէ Տէր-Զօրի անապատէն, այն անապատէն որ հայ արիւնով արգասաւորուեցաւ։ Արդարեւ միայն Տէր-Զօրի խումբն է որ կը կրէ եռագոյնը։

Կուգայ գայլիկներուն խումբը։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մանկապարտէզն է այս։ Ամէնքն ալ կոկոն եւ իսկական կոկոններու նման կանաչ պատմուճան հագած, բայց վայելելով սկաուտական բոլոր ստորոգելիները։ Այս կորիւնները ունին իրենց սեփական թմբկախումբը, եւ մանաւանդ իրենց իննամեայ թմբկապետը որ իր ակնախտիղ համազգեստն ու ծանր գաւազանը կը տանի tambour-majorի մը վայել գնացքով։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՈՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ցիշատակի երեկոյ Ապրիլ 11-24ի առթիւ

Տարագիր ժողովուրդի մը տարագիր զաւակները, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի տղաքը կիրակի գիշեր յիշատակի երեկոյ մը սարքած էին Salle de Géographie։ Հոծ բազմութիւն մը եկած էր ամփոփուելու, եւ իր անթիւ եւ անշիրիմ նահատակներուն անթառամ յիշատակովը հաղորդուելու։

Նոր Սերունդի վարչութեան ներկայացուցիչը, ընկեր Պետրոս Պետիկեան բանալով սրահանդէսը, բացատրեց թէ ինչպէս յղացաւ եւ գործադրեց Թուրքը իր դիւային ծրագիրը անճիտելու համար ամբողջ ազգ մը։ Բայց ուժեղ է հայկական կամքը, եւ ի վերջոյ պիտի շահի ամբողջական յաղթանակը։ Ընկերը հրաւիրեց ժողովուրդը յոտնկայս յարգել յիշատակը մէկ միլիոն զոհերուն, մինչ Օր. Աստղիկ Առաքելեան խոր զգացումով կ'երգէր «Տէր Ողորմեա»։

Առաջին խօսողն էր ընկեր Ցովիկ Եղիազարեան, նախագահը Նոր Սերունդին Կեդր. վարչութեան։ «Ժամանակակից պատմութեան ամէնաողբերգական էջն է հայկական տարագրութիւնը, ինչպէս կ'ըսէր ամերիկացի միսիոնար մը։ Եւ այսօր, 32 տարի ետք, նոյնիսկ Բ. համաշխարհային պատերազմէն վերջն ալ ի զօրու է այս խօսքը։ Ամբողջ ազգ մը ոչնչացնելու ծրագիրը փլուզումն է մարդկային բարոյականին։ Բայց մեր ողբերգութիւնը սկսած էր այն օրերուն երբ մենք կորսնցուցինք մեր անկախութիւնը որ սաստկացաւ 1894էն ի վեր եւ հասաւ գագաթնակէտին 1915ին։ Թուրքը որոշեց ջնջել մեր մշակոյթը եւ ահա առաջին զոհը եղաւ մեր ուժեղ մտաւորականութիւնը։ Ան ուզեց ոչնչացնել մեր կուսակցական կազմակերպութիւնները եւ տարագրեց մեր ժողովուրդին ազգային գործիչները։ Ուզեց փճացնել մեր կրօնքը եւ մինչեւ մեր համեստ քահանան մարտիրոսուեցաւ։ Ան ուզեց ոչնչացնել մեր ապագան եւ տարագրեց մեր անմեղ մանուկները դլորելով զանոնք ծովերու եւ գետերու խորը։

Բայց այս համատարած փճացումին դէմ հայկական հերոսական ոգին ըմբոստացաւ եւ ունեցանք մեր աննման հերոսամարտները, Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի։ Զունինք մենք Պանթէոններ՝ հոկայաշէն, բայց մեր մեռելներուն յիշատակը քանդակուած է մեր հոգիներուն մէջ։ Թուրքը չհասաւ իր նպատակին, որովհետեւ չկրցաւ ջնջել Հայկական Դատը որ եկած է այսօր ալ հաշտութեան ժողովին մէջ։ Թուրքը չհասաւ իր նպատակին, որովհետեւ Հայկ. մշակոյթ մը կը ծաղկի Հայաստանի թէ Սփիւռքի մէջ Վենետիկէն, Վիէննայէն մինչեւ Սուրիա-Լիբանան եւ Ամերիկա։ Ան չհասաւ իր նպատակին, որովհետեւ ներկայիս կը ծաղկի հայ երիտասարդութիւն մը, ապացոյց՝ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը, որ գիտակից է իր կոչումին եւ որուն սիրտն ու հոգին ներկայ է միշտ իր 900 անդամներով։ Նոր Սերունդը կը խոնարհի մեր ժողովուրդին կրած տառապանքներուն առջեւ եւ կը խոստանայ հանդիսանալ արժանաւոր յաջորդները իր նախնիքներուն։

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Հրանտ Բալուեան որ յուզիչ պատկերով մը ոգեկոչեց Տէր Զօրի անապատներէն Հ. Ց. Դ. Թանգարանը փոխադրուած Գանկը «Անծանօթ Հայուն»։ Սեւ շղարշներու մէջ, թանգարանի սենեակներէն մէկուն անկիւնը, թերեւս գանկն է այդ, ըսաւ, անոնման հայ մամիկին որ անգիտակից պատահելիք աղէտին կը շարունակէր ապրիլ ու պահել իր հայ ընտանեկան սուրբ կեանքը։ «Եթէ հայկական միահամուռ ուժեղ կազմակերպութիւն մը գոյութիւն ունենար այն ատեն, թերեւս Թուրքը չյաջողէր իր դիւային ծրագրին մէջ։

Վերջին խօսողն էր ընկեր Շաւարշ Միսաքեան որ աւելի քան մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ մը մանրամասնօրէն պարզեց բնաջնջումի ծրագրին զանազան ծալքերը։ Ցիշեց թէ Թուրքերու ազգ. շարժումը սկսած էր 1860ին, երբ Մեծ եպարքոս մը Ճահուան անկողնին վրայ կը պատուիրէր պարբերաբար զարնել Հայերու գլխուն, որպէսզի չկարենան ոտքի կանգնիլ եւ ազատութիւն պահանջել։ Ներքին գաւառներու հայութիւնը արագօրէն կ'անօսրանար սեւական հարստահարութիւններով եւ ջարդերով։ Պայքարը շատոնց սկսած էր երկու ժողովուրդներուն միջեւ։ Ազատութիւն, ինքնավարութիւն, ղինավարժութիւն բառերը ամէնէն առաջ արտասանուած են Պոլսոյ Ազգ. ժողովին մէջ, երբ դեռ հրապարակ չէին իջած յեղափոխական կազմակերպութիւնները։ Թալէաթը ինք կ'ըսէր,— «Կա՛մ մենք, կամ դուք»։ Ուրիշ առիթով մը, երբ դիտողութիւն կ'ընէին թէ անմեղներն ալ կը զոհուէին մեղաւորներուն հետ, կը պատասխանէր,— Անոնք որ անմեղ են այսօր, վաղը կրնան յանցաւոր ըլլալ։ Պրուսայի վալին կը յայտարարէր բացէ ի բաց.— «Վճռած ենք միանգամ ընդ միշտ ոչնչացնել այս Յանէքը (հայ ժողովուրդը)։ Մեր միակ քաղաքական միտանգն է։ Մինչեւ հիմա չէինք հասկցած։ Ճիշդ է որ շատ մը անմեղներ ալ պիտի տուժեն, բայց զանազանելու ժամանակ չունինք»։

Բանախօսը յետոյ ներկայացուց 1915 Ապրիլ 11/24ի ձերբակալութեանց պարագաները, տեղահանութեան առաջին ձեռնարկները, երբ տեղ մը 24 ժամ, այլուր մէկ-երկու ժամ կամ երեք օր պայմանաժամ կուտային հեռանալու համար։ Ցիշեց քանի մը քամնելի օրինակներ բնաջնջումի ամէնէն սովորական եղանակներէն, Սեւ Ծովու ափերէն, Բարձր Հայքէն կամ ներքին գաւառներէն մինչեւ անապատները եւն։ (Կ'արժէր առանձին հրատարակել այս բանախօսութիւնը, իր փաստացի բովանդակութեամբ)։ Իբրեւ վերջաբան, յորդորեց Նոր սերունդը դառնալ կենդանի արտայայտիչը իրենց անհետացած գաւառներու լաւագոյն յատկութեանց, եւ արիանալ, բազմապատկուիլ, իբրեւ հարազատ ժառանգորդներըանոնցաւանդին։

Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան երգեր եւ արտա—

սանութիւններ: Սիրուած երգչուհին, Աստղիկ Առաքելեան մելամաղձ ձայնով կրօնական թէ ժողովրդական երգերուն մէջ կ'արտայայտէր ողբը Հայուն ցաւատանջ հոգիին: Երգեց «Տէր Ողորմեա», «Անտունին» եւ «Հով արէք սարեր»: Որքա՛ն զգայուն էր ընկեր Զօհրապ Մուրատեանի արտասանած «Սուգը» Տոքթ. Կիլիկեցիէն: Օր. Կառավարենց յուզուած շեշտերով արտասանեց իր հօրը ոտանաւորներէն «Արարատ»ը, ժիրայր Փալամուտեանը բեմին վրայ տիրական, արուեստագէտ արտասանող մը, խոր ըմբռնումով արտասանեց «Հայ հերոսներուն» (Մ. Վարանդեան): Զգացումով եւ յուզումով երգեց Տիկին Լիւսի Գորգիկեան – Ամիրայեան «Գարահիսար լերան կրծքին»: Վերջին կտոր մը արտասանեց ընկեր Բ. Հալէչեան, «Որբ տղան», նոյնքան խոր յուզումով:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՅԻՍ 4Ի ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊՕՐԷՆ Է

ՄԱՐՍԷՅԼ.— 10 Մայիս (Յապաղած).— Մայիս 4ի կիրակին Մարսէյլ պէտք էր ըլլալ, տեսնելու համար ընտրական բարեկենդանը:

Ա.—Խումբ խումբ Հայեր կը դիմեն Փրատոյ Մայր եկեղեցին քուէարկելու համար: Թեկնածուներու ցանկերը, գոյնզգոյն թուղթերու վրայ տպագրուած, կը տրամադրուին դունէն ներս մտնողներուն: Բակին մէջ պատողներ անմիջապէս կը հետապնդեն նորեկը, պարտադրելով որ պահարանին մէջ դրուելիք ցանկը ճերմակ թուղթովը ըլլայ: Ենթական շուարած աջ ու ձախ կը դառնայ զինք հետապնդողներէն խուսափելու համար. անօգուտ.. Այսպէսով քուէարկութիւնը փոխանակ գաղտնի եւ ազատ ըլլալու, կը դառնայ բաց եւ պարտադիր:

Բ.— Կաթոլիկ եւ բողոքական յարանուանութեանց պատկանողներ, շատեր առանց անդրադառնալու, իսկ ուրիշներ գիտակցաբար քուէարկութեան մասնակցելով, զայն դարձուցին հակօրինական:

Գ.— Շատեր ներգաղթի արձանագրուած ըլլալով կամքէ անկախ իրենց քուէները ձգեցին Հ. Ա. Ճ.ի ներկայացուցած պլօքին: Ոմանք հայերէն ստորագրել անգամ չեն գիտեր: Հարուստներ են եւ հետեւաբար հակահամայնավար. սակայն, չեմ գիտեր ինչ բանէ մղուած, հաւանած են իրենց անունները թեկնածուներու ցանկին մէջ դնել, իրենց չեզոքի հանդամանքէն դուրս գալով:

Դ.— Մեր հայրենակիցներէն շատեր քաղաքի մէջ իրենց գործատեղիները ունին ու արուարձանները կը բնակին, հետեւաբար իրենց անձնագիրներուն մէջ ունին երկու հասցէներ: Այսպիսիներէն շատեր օգտագործելով այս պարագան, քուէարկութեան տոմարին մէջ արձանագրուած են քաղաքի հասցէով, ուրիշներ քուէարկեցին, իսկ ոմանց արգիլուեցաւ Մայիս 4ին քուէարկել:

Ե.— Նկատելով որ Գաւառ. Ժողովի անդամները պիտի ընտրուին հինգ տարուան համար եւ ի մօտոյ տեղի կ'ունենայ ներգաղթ, հայրենադարձի համար արձանագրուողները առանց բացառութեան իրաւունք չունէին քուէարկութեան մասնակցելու: Այս կը պահանջէին բոլոր արուարձաններու ինչպէս նաեւ քաղաքի մէջ բնակող հայրենակիցները:— Թղթակից

Յ. Գ.— Բոլոր անոնք որ արուարձանները բնակելով քաղաքին մէջ քուէարկած են, իրաւունք չունէին այլեւս իրենց բնակած թաղին մէջ քուէարկելու: Այս պարագան արուարձաններու ընտրողական ենթայանձնախումբերու ուշադրութեան կը յանձնենք, իսկ քաղաքի քուէարկութիւնը կը նկատենք ապօրէն:

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 10 Մայիս (Յապաղած).— Մայիս 3ին, շաբաթ երեկոյ տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի Օրուան տօնակատարութիւնը Պրէպան–Մարսէյլի սրահին մէջ:

Մուտքը ազատ էր, բայց դիտակից հասարակութիւնը բլրակ մր կազմած էր յիսունոցներէ եւ հարիւրնոցներէ, տիկիններ Թէլեանի եւ Զաթիկեանի հովանաւորած սեղանին վրայ, իբրեւ հատոյթ զարդանիշերու:

Ուշադրաւ գրոյց մը մուտքի դրան առջեւ, երկու երիտասարդներու միջեւ.

— Կը տեսնե՞ս այս տիկինը (տիկին Զ. Պետիկեանը մատնանշելով), քանի՛ քանի անգամներ հիւանդանոց այցելեց եւ հայ հիւանդներուս օգնեց դրամով, ուտելիքով, մանաւանդ բարոյապէս խրախուսելով: Ես իմ կեանքս կը պարտիմ այս կազմակերպութեան. պէտք է օգնենք եւ գուրգուրանք Կապոյտ Խաչին վրայ:

Միշտ ժամանակին մօտ քսանհինգ սանուհիներ կատարեցին բացումը Կապոյտ Խաչի քայլերգով: Ապա Տիկին Ն. Քիպրիթճեանի բացման խօսքէն վերջ՝ տեղի ունեցաւ կարճ բայցինամուածդեղարուեստական բաժին մը, օրուան պատշաճ հայրենաշունչ արտասանութիւններով, խմբերգներով եւ մեներգներով: Քոյր եղբայր Յարութիւնեաններու զուգերգներն ու փանթէզիները կրկնուեցան մէկէ աւելի անգամներ,—

Արի աղջիկ, սարի աղջիկ,
Դաշնակցական սարի աղջիկ:

Անարուեստ բայց խանդավառող այս երգերը կեցցէներով կ'ողջունուէին հանդիսականներու կողմէ:

Սանուհի մը արտասանեց Սիպիլի «Մայրենի լեզուն», սահուն եւ յստակ: Իսկ օր. Մարկոսեան երգեց «Հայաստան» եւ «Կռունկ»ը: Շնորհաւորելի էր նաեւ Սանուհիներու կողմէ ներկայացուած շատ յաջող կենդանի պատկերը որ արեւուն լուսաշող ճառագայթներով կենսատու յոյսր կը ներշնչէր, Կապոյտ Խաչի վերելքին: Իսկական անակնկալ եւ մեծ վայելք մը եղան փոքրիկն Այտա Վ. Սարգսեանի կշռաւոր պարերը, նոյնպէս ցիկանի պարը, որոնք կրկնուեցան ծափերու մէջ: Յետոյ Տիկին Քիպրիթճեանի հրաւէրով բեմ բարձրացաւ Կապոյտ Խաչին Շրջ. Վարչութեան անխոնջ նախագահը տիկ. Տիրուհի Միսաքեան:

Ան խօսեցաւ կարճ ու կորուկ: Աւելի դաստիարակութիւն եւ զեկուցում էր քան թէ ճառ: Պիտի փորձեմ տալ ամփոփումը.

— 25 տարի է որ կը գործէ մեր կազմակերպութիւնը, նախ իբրեւ Կարմիր Խաչ, այժմ Կապոյտ Խաչ կապուած Ամերիկայի Հայ Օգնութեան Միութեան կեդրոնին: Պատերազմի տարիներուն մեր գործունէութիւնը սեղմուած էր, մասնաւորապէս երթեւեկի դժուարութիւնները թոյլ չէին տուին այցելել եւ մօտէն հսկել մասնաճիւղերու վրայ: Զանազան բարեգործական հինգ միութիւններու հետ յանձնախումբ մր կազմելով օգնեցինք Ֆրանսական ճակատի հայ գերիներուն, ուտեստի ծրարներ ղրկելով:

Փարիզի Հայ Տիկ. Միութեան հետ համագործակցութիւն մը կատարելով օգնեցինք Յունաստանի սովահար հայրենակիցներու ղրկելով մէկ միլիոն արժողութեամբ դեղորայք, դրամ եւ խտացած կաթ: Այդ հանգանակութենէն մնացած կարեւոր քանակութեամբ դեղեր, քինին եւ լոտ յանձնուած են խորհրդային դեսպանատան, Հայաստան փոխադրուելու համար: Այս գլխաւոր գործերէն զատ՝ շարունակած ենք մեր բարոյական եւ նիւթական օգնութիւնը, հիւանդներու մասնաւորապէս թոքախտաւորներու, երախաներու, ծերունիներու՝ եւ բազմանդամ ընտանիքներու: Օգնած ենք նաեւ նոր սերունդի փրկութեան գործին, հայերէնի մասնաւոր դասընթացքներով: Դեռ վերջերս 150.000 ֆրանք փոխադրեցինք Յունաստան: Ամէն տարի կարեւոր գումարով մը կ'օժանդակենք Պէյրութի Ճեմարանին որ մեր լաւագոյն կրթական հիմնարկութիւններէն մին է: Իսկ վերջերս հարիւր հազար ֆրանքով մեր մասնակցութիւնը բերած ենք ներգաղթի գործին:

Մենք չունինք մնայուն եւ մասնաւոր եկամուտի աղբիւրներ, մեր գանձը՝ հայ ժողովուրդի սիրտն է, ձեր սիրտը»:

Քանի մը գեղեցիկ արտասանութիւններէ եւ մեներգներէ վերջ՝ սկսան եւրոպական պարերը որոնք կ՚ընդմիջուէին մերթ ընդ մերթ սեղաններու շուրջ բոլորուած ընտանիքներու հայրենաշունչ երգերով:— Պարթեւ

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ «ԳԻՔՈՐ»Ը

ՍԷՆ–ՇԱՄՈՆ, 7 Մայիս.— Յովհաննէս Թումանեանի «Գիքոր»ը զոր ամիսներէ ի վեր կը պատրաստէին Կապոյտ Խաչի Սանուհիներն ու Նոր Սերունդի պատանիները մեծ յաջողութեամբ ներկայացուեցաւ Մայիս 4ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Սաւ Ժան տ'Արքի մէջ: Հակառակ կարգ մը մարդոց քըսութեանց, դարձեալ ժողովուրդին ստուար մասը եկած էր, տեսնելու, լսելու, հոս ծնած ու մեծցած երիտասարդները որոնք մեր անուշ լեզուով ու զգայուն կերպով խաղացին աննման բանաստեղծին դժուարին գործը:

«Գիքոր»ը ընտանեկան ողբերգութիւն մը, ութ կարճ պատկերներու բաժնուած էր, ուր իւրաքանչիւր խաղի ժամանակ, օր. Հռ. Ընտրիկեան դաշնակի ընկերակցութեամբ, տուամին կուտար աւելի շեշտ ու խանդավառութիւն: Առաջին անգամ ըլլալով թատերական ներկայացման մը առթիւ, ներկաներուն, աչքերը թրջեցան: Մանաւանդ վերջին պատկերին խաղարկութեան պահուն, ուր պատանի Գրիգոր Դաւիթեան՝ Գիքորի դերը կը ներկայացնէր մահուան անկողնին մէջ, խաղին ոգին մարմնացնելով: Մինաս Ճապուրեան բաւական յաջող էր Համբոյի (հօր) դերին մէջ: Միւս բոլոր դերակատարները, օր. Ովսաննա Փօշաեան (մայրը), օր. Լուսաբեր Փօշաեան (Սուսան), օր. Ալիս Թեպիրեան (աղջիկը) եւ օրիորդներ Սարգիսեան, Տէյիրմէճեան, շատ լաւ խաղացին: Երիտասարդներէն Սարգիս Քիզիրեան (Կարօ), Յ. Պետիկեան (Բազազ Արթէմ) դերերը նոյնպէս լաւ խաղացին:

Ահա՛ նորահասներ, որոնք մայրենի լեզուին համն ու հոտը առած, բեմերէն եւս հայ խօսքին առնականութիւնն ու շեշտը կը տարածեն: Ու վաղը անոնք պիտի ըլլան կորիճ ու խիզախ, հպարտ ու ճակատաբաց, բաժնելով ցեղին տառապանքն ու փառքը:

Գուրգուրանք ու աշխատանք պէտք է նորահասներուն համար: Իւրաքանչիւր նորահաս որ կը փրկուի, կապուելով մեր լեզուին ու խօսքին, իրական բարիք մըն է:

Հայ Կապոյտ Խաչի կազմակերպած «Գիքոր»ը անմոռանալի պիտի մնայ բոլոր անոնց համար որ ներկայ էին եւ յուզումով հեռացան սրահէն:

Տարագիր

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓՕՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Մեր քաղաքին մասնաճիւղն ալ տօնեց Կապոյտ Խաչի Օրը, Մայիս 4ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, իր սովորական սրահին մէջ: Հանդէսը բացուեցաւ «Բամ Փորոտան»ով: Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը: Ներկայացուցին Արտաշէս եւ Սաթենիկի պատկերը: Դերակատարներն էին օր. Անահիտ Օհանեան (Արտաշէս), եւ օր. Արտեմիս Տ. Նազարեան (Սաթենիկ) որոնք արժանացան ջերմ ծափերու: Սանուհիները պարեցին հայկական տարազներով: Եղան նաեւ խմբերգներ, արտասանութիւն եւ զաւեշտ մը (Թիք–Թաքը): Դերակատարներն էին օր. Ազատուհի Տ. Նազարէթեան, օր. Անահիտ Օհանեան, օր. Արտեմիս Տ. Նազարեան եւ օր. Հնազանդ Ժամակոչեան, օր. Պերճուհի Թէրզեան, օր. Ազնիւ Կըկըզեան, օր. Պարսամեան, եւ փոքրիկն Ալիս Օհանեան: Գնահատելի են մեր սանուհիները որոնք իրենց բաժինները յաջողութեամբ կատարեցին, ղեկավարութեամբ Տիկին Զէքէմեանի եւ Տիկին Թէրզեանի: Գեղարուեստական բաժինին մասնակցեցաւ փոքրիկն Կարօ Պիպէրեան (Վիէնէն) որ նուագեց քանի մը գեղեցիկ կտորներ, պարեց նաեւ «Թամարա»ն ջերմ ծափերու մէջ: Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Հայր Կ. Տէրմոյեան, որ պարզեց Կապոյտ Խաչի փուէալը եւ գործունէութիւնը: Միջնարարի պահուն վիճակախաղի դրուեցան քանի մր առարկաներ, ծախուեցան պաղպաղակ եւ կարկանդակներ: Ընդհ. հասոյթ՝ 12.250 ֆրանք: Վիճակախաղէն շահողները դարձեալ Կապոյտ Խաչին նուիրեցին իրենց ստացած առարկաները: Հանդէսը փակուեցաւ խմբերգով մր եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ ուրախ տպաւորութեամբ:— Խաչուհի մը

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

Մ Տ Ա Ծ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

Տղաքներ, «Յառաջ»ի դպրոցէն նեղմիտ աշկերտ չելլէր: Որքան շատ իրաւացի լինիք, նոյնքան աւելի կարճ կապեցէք: Ով ալ լինիք, ուր որ ալ ըլլաք, անհոգ եղէք, ոչ ոք կ'անդիտանայ թէ Դաշնակցականը Դաշնակցական ընողը Թուրքը եղաւ, իսկ Հայը կրկին Հայ շինողն ալ նոյն ինքն Դաշնակցութիւնը: Յնցող բացատրութիւն թերեւս, բայց արդար:

Հակառակ ամէն զրկանքի, Դաշնակցութիւնը գիտցաւ գուրգուրանքով պահել նուիրական իր աւանդը: Հայուն ուխտը: Յոլացիկ սահանքը: Եւ այդ հիմամբ սփիւռքի հայ երակներուն մէջ արմատացնել այնքան երազուած ազատութեան զգացումը: Հող է ահա իրական մեծութիւնը, եւ հող է նաեւ ժողովրդի մը իսկական ազատագրութիւնը: Մնացեալը ըսի ըսաւ է, յօրինուած համաձայն եղանակի:— Ծերունին

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՐԱՇՏԻՆ ԱՒԵՐՆԵՐԸ

Թուրքիոյ շատ մը մասերուն մէջ անձրեւ տեղացած չըլլալով, մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ: Շատ մը երեսփոխաններ հարցապնդում ուղղած են կառավարութեան: Երկրագործական գործավարը պատասխանած է թէ ձեռք առնուած միջոցները անօգուտ եղած են: Ապրիլ 14—15ի գիշերը Ֆրանսային, Կեդր. Եւրոպայի եւ Պալքաններու վրայէն անցած չոր ցուրտի ալիք մր սահմանափակ աւերներ գործած է կարգ մը շրջաններու այգիներուն եւ պարտէզներուն մէջ, իսկ Եգէականի եւ Տէնիզլիի շրջաններու այգիներուն գրեթէ ամբողջ հունձքը փճացուցած է: Ատանայէն հաղորդուած լուրերու համաձայն երաշտը կը սպառնայ ամբողջ Թուրքիոյ: Եթէ Եգէականի շրջանները դարձած են ամուլ, սառնամանիքին հետեւանքով, Զուգուրօվան ալ կը տառապի երաշտութենէն: Ծանր տագնապ մր որ կրնայ աղէտի յանգիլ: Կարելի չէ եղած լրացնել ջրաբաշխական ամբարտակը եւ ոռոգումի գործը պակաս մնացած է, թէեւ միլիոններ ծախսուած էին: 200 հազար արտավար տարածութեամբ բերքը այրած է:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՅԻՐԻ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի: Գ. տարի թիւ 3, Ապրիլ 1947: Այլազան բովանդակութեամբ եւ երիտասարդական շունչով: Պատկերազարդ, ընտիր տպագրութեամբ: Հասցէ.— A. Dzaroukian, B. P. 372, Alep (Syrie);

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԻՆ առթիւ նամակատուները գոց ըլլալով, «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ չաբաթ օր:

գումարուին բոլոր վայրերուն մէջ եւ բանախօսները պիտի պահանջեն անմիջապէս գործադրել Աշխատանքի Դաշնակցութեան կողմէ վարչապետին ներկայացուած պահանջները:

«Իւմանիթէ» կը գրէ թէ 30 հրապարակային ժողովներ պիտի գումարուին:

Սէնթ-Էթիէնի ժողովին մէջ, որուն կը մասնակցէին 1500 *պատուիրակներ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը հաղորդելով Գ. Ռամատիէի հետ եղած խօսակցութիւնը, յայտարարեց թէ «փոխ մը կը բաժնէ կառավարութիւնը Աշխատանքի Դաշնակցութենէն»:*

★ *Ռընոյի թիւ 6 եւ 18 արհեստանոցներու բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի: Վերատեսուչը նոր առաջարկներ ներկայացուց, բայց բանուորները մերժեցին: Կը վախցուի որ շարժումը ծաւալի: Նոյն հաստատութեան Լը Մանի գործարանին* 6000 *բանուորներն ալ դադրեցուցին աշխատանքը:*

Ամերիկեան մարմիններ դէպի Յունաստան եւ Թուրքիա

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Նախագահ Թրումըն Մայիս 19ին պիտի ստորագրէ այն օրէնքը որով 400 *միլիոն տոլար պիտի տրամադրուի Յունաստանի եւ Թուրքիոյ: Մ. Նահանգներու արտաքին, պատերազմական եւ ծովային նախարարութիւնները մասնաւոր պատուիրակութիւններ պիտի ղրկեն Յունաստան եւ Թուրքիա, հսկելու համար* 400 *միլիոն տոլարի գործածութեան վրայ: Յունաստան երթալիք պատուիրակութիւնը պիտի բաղկանայ* 50 *մասնագէտներէ, որոնք պիտի առնուին երեք նախարարութիւններէն: Թուրքիոյ համար առ այժմ ընտրուած է* 23 *հոգինոց պատուիրակութիւն մը, նախնական ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար:*

Արտաքին նախարարը, զօր. Մարշըլ, ճայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ ծանրապէս խեղաթիւրուած են Մ. Նահանգներուն նպատակները, այս օգնութեան գործին առթիւ: «Յունաստանի օգնելով, մենք պատասխանած կ'ըլլանք քաջարի դաշնակիցի մը կոչին, դաշնակից մը որ չարաչար տառապեցաւ, որուն շատ բան կը պարտի ամերիկեան ժողովրդապետութիւնը: Մենք օգնութեան կը հասնինք ամբողջ յոյն ժողովուրդին որպէսզի կարենայ անցընել տագնապալի շրջան մը եւ հաստատել միացեալ, խաղաղասէր Յունաստան մը»:

Նոյն իմաստով խօսեցաւ նաեւ արտաքին նախարարին փոխանորդը: Իսկ ծերակուտական Վանտընպէրկ, ծերակոյտին Արտաքին Յարաբերութեանց յանձնախումբին նախագահը, աւելի բաց խօսեցաւ:— «Մեր նպատակն է ուժ տալ Յունաստանի կորովին եւ անկախութեան ոչ թէ պարզ ողորմութիւն մը տալով բարեկամ եւ կարօտ ազգի մը, այլ մեր իսկ շահուն համար: Եթէ յոյն ժողովուրդին ազատութիւնը յանկարծ կորսուի, մեր ազատութիւնն ալ պիտի վտանգուի: Այս կ'ապացուցանէ թէ որքան սերտօրէն իրար հիւսուած է ներկայ աշխարհը»:

---

15 *ՏԱՐԻ ԽՑԱՐԳԵԼՈՒԹԵԱՆ դատապարտուեցաւ դերապայծառ մը, Մայօլ տը Լիւփիէ, չառաւիղը ազնուական ընտանիքի մը, որ իբրեւ հերոս փայլած էր* 1914*ի պատերազմին մէջ, իսկ այս անգամ դարձած էր խոստովանահայրը արեւելեան ճակատ ղրկուած Ֆրանսական կամաւորներու գունդին: Ինքն ալ կռուած եւ վիրաւորուած էր: Ինքնապաշտպանութեան համար ըսաւ թէ կը նախընտրէր որ կամաւորները արեւելեան ճակատը երթալով բոլշեւիկներուն դէմ կռուին, փոխանակ Ֆրանսա մնալու եւ հայրենասէրները հետապնդելու:*

ԻՏԱԼԻՈՅ ԴԱՀԼԻՃԸ հրաժարեցաւ: Ութերորդ կառավարութիւնն է որ կը հրաժարի, ազատագրութենէն ի վեր:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Գ. Քոսթ-Ֆլորէ, պարզելով իր տեսակէտները բանակի վերակազմութեան մասին, ըսաւ թէ զինուորութեան շրջանը մէկ տարի պիտի մնայ, բայց բոլորն ալ նախապատրաստական մարզանքներ պիտի կատարեն: Իր կարծիքով խաղաղութիւն պիտի վայելենք 15 *տարի, իսկ այնուհետեւ եթէ պատերազմ ծագի, հիւլէական պիտի չըլլայ ...*

ՆԻՍԻ Սթատ Րէյի մէջ այս կիրակի օր ժամը 3ին տեղի կ'ունենայ Ֆութպոլի մրցում մը, իբր Coupe de France*ի ֆինալ, տեղւոյն Սթատ տը Վալլօրիի խումբին եւ Փարիզէն գացող* S.L.Hachette*ի խումբին միջեւ: Այս վերջինին կազմը կէս առ կէս կը բաղկանայ Հայերէ, որոնք են՝ Կարպիս Յովսէփեան, Արամ Երէցպաշեան, Վրէժ Միլոյեան, Ներսէս Տօլմաճեան եւ Մեսրոպ Տէր - Յակոբեան, առաջնորդութեամբ իրենց մարզիչին՝ Գ. Մորիս Քէօսէյեճեանի: Նիսի Հայերը կը հրաւիրուին այդ կարեւոր մրցումին:*

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԳԱՆԷԺՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին, 1 Յունիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30*էն մինչեւ կէս գիշեր,* Bourg la Reine, *քաղաքապետական սրահին մէջ* (Salle Municipale) *: Առնել մէթրօ՝* Ligne de Seaux *եւ իջնել* Bourg la Reine *կայարանը,* Autobus 188, Porte d'Orléans:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՒԱԳ, ԵՐԳ, ՊԱՐ եւ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Մատչելի պիւֆէ:

Անոյշի ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, կիրակի 18 Մայիս ժամը 3—7, *մասնակցութեամբ Շավիլի «Րաֆֆի» երկսեռ խումբին, ղեկավարութեամբ՝ Գ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ,* Salle Familiale*ի մէջ,* 32 rue Danton, Kremlin - Bicêtre: *Իջնել՝* métro Porte d'Italie:

«Կապոյտ Խաչի Օրը»

Կը տօնուի Տէսինի մէջ այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30*ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ՝ ղեկավարութեամբ ընկերուհի Փափազեանի, մեներգ, արտասանութիւններ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:*

Մուտքը ազատ է:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Արփիկ Արղութեանի

Մայիս 18ին կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30*ին, ռուսական քոնսէրվաթուարի սրահը,* 26 Avenue de Tokio, Paris (16), métro Alma *կամ* Iéna: *Հայկական եւ ռուսական երգեր: Մէսրոպեանցէ, Սայաթ Նովայէ, Ա. Պարթեւեանէ, Տ. Ղազարեանէ, Ալէմշահէ:*

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԹԻՐՋԵԱՆ եւ փոքրիկներ Թէրէզ եւ Վիոլէթ Էթեէմէզեան, ամբողջ ընտանիքը, ինչպէս նաեւ Արաբկիրի Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որ ներկայ եղան ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍՏԵՓԱՆ ԵՒ ԶԱՊԷԼ ԷԹԵԷՄԷԶԵԱՆԻ թաղման սգոյ արարողութեան եւ ըրին նուիրատուութիւններ փոխան ծաղկեպսակի Արաբկիրի Հայրենակցական Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին վերաշինութեան ֆոնտին համար:

ՀԱՅԵՐԷՆ ՊԱՏԱՐԱԳ NOTRE DAME*Ի ՄԷՋ*

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 9.45*ին Փարիզի Մայր եկեղեցիին մէջ, Արհ. Գոսար արք.ի նախագահութեամբ՝ Արհ. Գրիգոր եպիսկ. Գահապանեան հայրապետական ճայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ: Երգեցողութիւնը՝ երաժշտապետ Գ. ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀի ղեկավարութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երկսեռ երգչախումբի եւ Ս. ԽԱՉԻ դպրաց դասի կողմէ:*

Ամբողջ պատարագը պիտի հաղորդուի Poste Parisienne*ի կրօնական բաժնին մէջ:*

Երկուշաբթի 19 Մայիս նոյն հանդիսաւոր պատարագը Emission Moyenne d'Orient, onde courte 41 *մեթր* 21, *ժամը* 12.15*էն* 12.30:

Համանման պատարագ մըն ալ ՀԱՄՕՐԷՆ ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ համար, 15 Յունիս կիրակի օրը, Սէն Տընիի Մայր եկեղեցին, Լեւոն Ե. Թագաւորին դամբարանին քով:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԺԱՆ ՄԵՐԿԵՐԵԱՆԻ

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15.30*ին,* rue d'Alger*ի թատրոնին մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքապետական Երաժշտանոցի նուագախումբին, ղեկավարութեամբ ՄԷԹՐ ԱՆՏՐԷ ՕՏՏԼԻի: Յայտագիրը կազմուած է հետեւեալ կտորներէ.— Մէնտըլսոնի, Վիվալտիի, Ջութակի քոնսէրթօներէ եւ Պէթհովէնի, Մոցարթի, Սպենդիարեանի եւն.ի գործերէն:*

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.— Ե. Արմէն 39 rue St. Savournin, *Փիրանեանի* 104 rue Ferrari, *Յ. Տէր Մերկէրեանի* 61 rue Tapis Vert, *Պօղոսեան* 53 rue Nationale, *Սօլաքեան* 320 Chemin de St. Julien, *Տէր Մինասեան* 8 Place de l'Eglise, *Սէն Ժէրոմ:*

ՀԱՐԱՒ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ (Մարսէյլ) կը խնդրէ ծանուցանել թէ ներգաղթի հանգանակութիւնը լրացած ըլլալով, հաշիւները պիտի փակուին այս ամսու վերջ: Անոնք որ չեն կրցած կատարել իրենց պարտականութիւնը, զանազան պատճառներով, թող փութան իրենց բաժինը ղրկել հետեւեալ հասցէին.— Առաջնորդարան Հայոց Հարաւ. Ֆրանսայի, 57, rue Tapis - Vert, Marseille:

Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սէնթ Անի մասնաճիւղէն երկու հազար ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը պտոյտ մը կազմակերպած է Համբարձման տօնին առթիւ այս հինգշաբթի Saint Leu, *ժամադրութիւն՝ առտուն* 8.30*ին* Gare du Nord: *Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր - ընկերուհիները:*

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի առտու ժամը 8.30*ին, Մուրատ ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:*

ԼԱ ՍԻՕԹԱ.— Հ. Յ. Դ. նորակազմ խումբին անդրանիկ ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 6ին ընկեր Երանոսեանի տունը: Կարեւոր օրակարգ: Համակիրներ ալ սիրով կը հրաւիրուին:

ԷՔՍ.— Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբի ընկերական ժողովը՝ այս չաբաթ, իրիկուան ժամը 8.30*ին,* S. F. I. O.*ի սրահը:*

ՄԱԼԱԹԻՈՅ Կթասիրաց Ընկերութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին Bar de Globe*ի ժողովասրահը,* 7 Bld. d'Athenes: *Կարեւոր օրակարգ:*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին, Bar du Globe*ի ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի կ'առնուին:*

Ֆր.Կ. Խաչի Փարիզի մ. ճիւղին

հերթական հանդիպումը բաժակ մը թէյի շուրջ, այս չաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ֆրանկօ Արմէնիէն *միութեան սրահը,* 7 rue Phalsbourg, métro Malesherbes, Paris (17): *Կը դասախօսէ ընկերուհի* Խոնդկարեան, *նիւթ՝* Սայեաթ Նովայի կեանքը *եւ* բանաստեղծութիւնները: *Պիտի երգուին նաեւ Սայաթ Նովայէն- Կը հրաւիրուին փափաքողները:*

Գէորգ Չաւուշի 40ամեակը

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ, ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ, Մայիս 25ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն կէս գիշեր, Issy les Moulineaux, 45 rue de la Défense, *հայկական եկեղեցիի սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնը չուտով:*

Ընկերահաւաքական խնջոյք Փարիզի Հ.Յ.Դ. Ռոստոմ խումբի

Մայիս 18, Կիրակի իրիկուան ժամը 4—12, Parc des Buttes - Chaumont, Pavillon Puebla*ի օդասուն սրահներուն մէջ: Ճոխ ընթրիք եւ խմիչքներ: Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, նուագ: Ընթրիքէն վերջ պարեր:*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Հասցէ.— Escalier face le 49 Ave. Simon-Bolivar, *հաղորդակցութեան միջոցները՝ մէթրօ իջնել՝* Pyrénées *կամ* Buttes- Chaumont, *հանրակառք* GE 26:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Սրբուհի Առաքելեան ծնեալ Դաւիթեան, կը փնտռէ իր եղբայրը Գրիգոր Դաւիթեան, մօրաքոյրը Մարիամ Սինէկեանը՝ որ 1920ին Յոյնի մը հետ (Նազարէթ), էնկիւրիէն Յունաստան՝ Աթէնք եկած են: Կը խնդրուի գիտցողներէն լուր տալ, Գ. Սարգիս Առաքելեանի, 58 rue Rabelais, Lyon, Rhône: *Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել:* —

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Samedi 17 MAI 1947 Շաբաթ 17 ՄԱՅԻՍ
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5036-Նոր շրջանի թիւ 645 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

«Յանձնեցէք, յանձնեցէք ձեր ամբողջ ցորենը»

ՎԱԽ ԿԱՅ ՈՐ ԱՌԱՆՑ ՀԱՑԻ ՄՆԱՆՔ

Հանրապետութեան նախագահը Դչ. օր ռատիոսփռական կոչ մը ուղղեց Ֆրանսայի բոլոր հողագործներուն, որպէսզի օր առաջ յանձնեն իրենց ամբողջ ցորենը: Եչ. գիշեր ալ վարչապետը նոյնիմաստ կոչ մը ուղղեց, նկատի առնելով կացութեան ծանրութիւնը: Կոչեր ուղղեցին նաեւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները:

Հարիւր հազարաւոր գիւղացիներ եւ հողագործներ Հանրապետութեան նախագահին ճառը լսեցին իրենց տուներուն մէջ կամ գիւղապետութեանց առջեւ, ուր բարձրախօսներ տեղաւորուած էին: Նախագահը մասնաւորապէս շեշտեց.

— « Անձամբ կը դիմեմ ձեր սրտին եւ բանականութեան: Կը խօսիմ շատ պարզ եւ մտերմաբար, իբրեւ բարեկամ մը որ ծնած եւ մեծցած է գիւղացիներու ընտանիքի մը մէջ, բարեկամ՝ մը որ գիտէ ձեր ամենօրեայ տաժանելի աշխատանքը, բազմազան վտանգները ձեր արհեստին՝ ենթակայ բնութեան քմայքներուն եւ յաճախ չարաչահութեան մահացու շունչին: Կուգամ խնդրել ձեզմէ որ անյապաղ յանձնէք ձեր ցորենը, ձեր ամբողջ ցորենը: Անմիջապէս պէտք ունինք երեք միլիոն թոն ցորենի, մինչեւ նոր հունձք եղած բացը գոցելու համար: Դուրսէն սպասուած օգնութիւնները սահմանափակ են: Նախ անոր համար որ ամէն տեղ ալ հացահատիկները (ցորեն, գարի, եգիպտացորեն) պակաս են եղած: Յետոյ, որովհետեւ զանոնք ներածելու համար օտար դրամ պէտք է: Շատ քիչ է մեր ունեցած օտար դրամը: Եւ երբ ցորեն կը գնենք, ածուխ չենք գներ, ածուխը որ այնքան անհրաժեշտ է մեր վերածնեալ ճարտարարուեստութեան համար: Երբ շոգենաւ մը լեցուն ցորեն կը հասնի, ածուխը, պողպատը, հողագործական մեքենաներն են որ չեն գար: Դուք մեքենաներ եւ գործիքներ կ'ուզէք, մեքենաշարժ արօրներ կ'ուզէք, պարարտանիւթեր կ'ուզէք, ուրեմն յանձնեցէք ձեր ցորենը, ձեր ամբողջ ցորենը:

«Ձեզմէ շատեր թերեւս կը փորձուին պահել ցորենը, յանձնելու համար նոր հունձքին հետ, յուսալով թէ աւելի բարձր գին պիտի ունենայ: Կ'ըսեմ ձեզի անկեղծօրէն — կը սխալի՛ք: Կառավարութիւնը գին մը սահմանած է ձեզի, յանձնեցէ՛ք, յանձնեցէք ձեր ամբողջ ցորենը:

« ... Քաղաքներու ժողովուրդը կը տառապի: Կը տառապին բանուորները, պաշտօնեաները, պաշտօնատարները, կիները, ծերունիները, մայրերը վաղուան մտահոգութեամբ: Եւ սակայն այդ ժողովուրդը իր տառապանքներէն կը գերադասէ Հանրապետութեան շահը եւ անոր ազատութիւնները: Անոնց անունով է, նաեւ ձեր քաղաքաբնակ զաւակներուն անունով է որ կ'ըսեմ.— Յանձնեցէք անյապաղ յանձնեցէք ձեր ցորենը: Ականջ մի կախէք նենգամիտ եւ չարակամ զրոյցներուն: Ինչ որ ունիք ձեր շտեմարաններուն, ձեր աղօրիքներուն մէջ, բաւական է անցընելու երկու ամիսները, մինչեւ յառաջիկայ հունձքը: Բայց շուտ կամնեցէք, շուտ յանձնեցէք»:

Վարչապետը խորհրդակցութեան հրաւիրեց ցորենաշատ շրջաններու նահանգապետները: Ամբողջ պետական մեքենան շարժման մէջ դրուած է:

ԱՂՕՐԻՔՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Թերթերը կը գրեն թէ վախ կայ որ Փարիզը բացարձակապէս առանց հացի մնայ քանի մը օրէն: Կարգ մը նահանգներու մէջ 250էն 200 կրամի զեղչուած է օրական բաժնեչափը: Փարիզի մէջ մտահոգութիւն կը տիրէ անոր համար որ 113 աղօրիքներէն 59ը գործադուլ հռչակեցին, հետեւելով երկու մեծ աղօրիքներու ազդանշանին: Կառավարութիւնը որոշեց բռնագրաւել աղօրիքները եւ բանեցնել զինուորներու միջոցաւ, բայց որոշումը գործադրելէ առաջ, վերջին փորձ մը կը կատարէ գործը անուշի կապելու համար: Բռնագրաւման հրամանագիրը տրուած էր պատերազմի շրջանին, բայց պայմանաժամը կը լրանայ վեց շաբաթէն: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը բողոքեց այս որոշման դէմ, արհեստակցական ազատութեանց բռնաբարում համարելով զայն:

Կառավարութիւնը հարկադրուած է առ նուազն 250.000 թոն ցորեն ճարել անմիջապէս, ապահովելու համար օրուան հացը, մինչեւ նոր հունձք: Բայց միայն հացի խնդիրը չէ որ լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Գործադուլները իրարու կը յաջորդեն, ծանր վնաս պատճառելով արտադրութեան: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որուն մէջ տիրական դեր կը կատարեն համայնավարները, կը քաջալերէ գործադուլները եւ եթէ շարժումը ծաւալի, պարգեւներ պահանջելով, կը վախցուի որ նորէն ցցուի ընդհանուր յաւելման խնդիրը, եւ այն ատեն ամբողջովին պիտի ձախողի կառավարութեան քաղաքականութիւնը (կրճատել գիները, անփոփոխ պահելով աշխատավարձքը)

★ Վարչապետն ալ ազդարարեց իր ճառին մէջ.— Մարդիկ անօթի են քաղաքներու մէջ: Անօթութիւնը գէշ խորհրդատու է, կը մղէ աշխատավարձքի յաւելում պահանջել: Աշխատավարձքը աւելցնելով, գիները պիտի բարձրանան եւ դրամը պիտի փճանայ, ձեր խնայած գումարները պիտի անհետանան: Երբ ամէնուն համար ուտելիք չկայ, ոչ մէկուն համար ապահովութիւն կայ»:

★ Ծանր դէպքեր պատահեցան քանի մը քաղաքներու մէջ: Շալոն-սիւռ-Սօնի մէջ քննիչ մը եւ ուրիշ պաշտօնեայ մը ստուգումներ կը կատարէին աղօրիքի մը մէջ: Գիւղացիները յարձակելով, պաշտօնեաներէն մէկը արգելափակեցին վանդակի մը մէջ եւ կառքի մը վրայ դնելով պտտցուցին փողոցէ փողոց, իսկ միւսը պատի մը կռթնցուցին, ձեռքերը վեր, եւ ցուցարարներէն մէկը մազերէն բռնելով գլուխը քարին զարկաւ:

Միյնոյի մէջ ամբոխը կառավարական շէնքին վրայ յարձակելով, աւարի տուաւ գրասենեակները, յետոյ գրաւեց քաղաքապետարանին թուղթերը եւ վառեց քաղաքի հրապարակին վրայ:

Ամերիկացի մասնագէտներ դէպի Թուրքիա

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ ամերիկեան երկու պատուիրակութիւններ Թուրքիա կը սպասուին յառաջիկայ շաբթու, օգնութեան ծրագրին վաւերացումէն անմիջապէս վերջը:

Պատուիրակութիւններէն մէկը պիտի ըլլայ նաւային, նախագահութեամբ ծովակալ Քոնըլլիի, Եւրոպայի ամերիկեան նաւային ուժերու սպայակոյտին նախագահը, որ Պոլիս կը սպասուի Մայիս 18ին (վաղը): Իր պաշտօնը պիտի ըլլայ «քննական պտոյտ մը կատարել եւ աւելի լաւ ճանչնալ Թուրքիան»: Այս պատուիրակութեան անդամները ուղղակի կապ չունին դրամական օգնութեան ծրագրին հետ: Իսկ յառաջիկայ շաբթուան ընթացքին պիտի հասնին 35 զինուորական եւ տնտեսական մասնագէտներ, որոնք լայն ուսումնասիրութիւններ պիտի կատարեն, օգնութեան ծաւալը ճշդելու համար: Թուրքիոյ վերապահուած օգնութիւնը ամբողջովին զինուորական հանգամանք պիտի ունենայ:

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ առաջին աջակցութիւնը պիտի ըլլայ բարուոքել Թուրքիոյ նաւահանգիստները եւ հաղորդակցութեան միջոցները: Տակաւին յայտնի չէ թէ օդակայաններու կառուցումը ինչքան տեղ պիտի բռնէ օգնութեան ծրագրին մէջ, բայց նկատելով որ Թուրքիա հարիւրաւոր սաւառնակներ կը ստանայ Անգլիայէն, անհրաժեշտ կը համարուի օդակայաններու ընդարձակումը:

Հաւանական է որ Թուրք զինուորական պատուիրակութիւն մը Ամերիկա երթայ, նախագահութեամբ սպայակոյտի պետին, զօր. Սալիհ Օմուրտաքի:

★ Մ. Նահանգներու ծերակոյտը 350 միլիոն տոլարի վարկ մը քուէարկեց, օգնելու համար Եւրոպայի եւ Ասիոյ աւերեալ երկիրներուն: Երեսփ. ժողովը 150 միլիոն տոլար զեղչած էր այս վարկէն, սակայն ծերակոյտը մերժեց: Այս վարկերով ուտելիք եւն: պիտի բաժնուի Աւստրիոյ, Յունաստանի, Իտալիոյ, Լեհաստանի, Թրիէսթէի եւ Չինաստանի մէջ:

ՔԱՐԻՒՂԻ ՀԱՐՈՒՍՏ ՀԱՆՔԵՐ գտնուած են Ուրալի լեռներուն մէջ, խորհրդային երկրաբաններու կողմէ, ինչպէս կը հաղորդեն Մոսկուայի թերթերը: Երկար ատենէ ի վեր հետազօտութիւններ կը կատարուէին Մոսկուայէն իբր հազար մղոն հեռու, Վոլկայի եւ Ուրալի արեւմտեան լանջերուն միջեւ: Այս գիւտին շնորհիւ մեծապէս պիտի դիւրանայ չորրորդ հնգամեայ ծրագրին գործադրութիւնը:

ՄԷԿ ԲԱՌԸ ՀԻՆԳ ՇԻԼԻՆ հաշուելով, ամերիկեան հրատարակչական տուն մը գնեց Չըրչիլի յիշատակները: Ամբողջութիւնը կը բաղկանայ մէկ միլիոն բառերէ, ուրեմն Չըրչիլ պիտի ստանայ հինգ միլիոն տոլար կամ 250.000 սթերլին:

Ծանրակշիռ ազդարարութիւն

« ԵԹԷ ՄԻՆՉԵՒ ՆՈՅԵՄԲԵՐ ...»

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին ծանրակշիռ ազդարարութիւն մը ըրաւ երեսփ. ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, պատմական ճառով մը որ տեւեց 80 վայրկեան: Ներկայ էին խորհրդային, ամերիկեան եւ ֆրանսական դեսպանները: Ահաւասիկ այդ յայտարարութեան հիմնական մասերը.

— « Պարտականութիւն կը սեպեմ սկիզբէն իսկ յայտարարել որ եթէ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ խնդիրները, ինչպէս եւ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութիւնները գոհացուցիչ լուծում մը չգտնեն Լոնտոնի խորհրդաժողովին ատեն, յառաջիկայ Նոյեմբերին, ոչ ոք կրնայ նախատեսել աշխարհի բախտը: Իմ կարծիքով, Լոնտոնի խորհրդաժողովը ամէնէն կենսական է աշխարհի պատմութեան մէջ: Ես ամէն ճիգ պիտի թափեմ եզրակացութեան մը յանգելու համար, բայց պէտք է յիշեցնեմ թէ կարգադրութիւնը միայն բրիտանական կառավարութեան կամքէն կախում չունի: Կը յուսամ թէ ի վերջոյ ամէնքս ալ պիտի ջանանք մթնոլորտ մը ստեղծել, մինչեւ նոյեմբեր, հիմը դնելու համար քառանդամ դաշինքի մը, ընդդէմ գերման նախայարձակման: Եթէ այսօր չյաջողինք, առիթը անգամ մըն ալ չի ներկայանար»:

Յետոյ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Մոսկուայի խորհրդաժողովին եւ բոլոր առկախ հարցերու մասին:

Զօր. տը Կոլի ճառը

Զօր. տը Կոլ քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ Պորտոյի մէջ, Մայիս 15ին, գաղթային կառավարիչ Էպուէի յիշատակի տօնին առթիւ: Թերթերը կը գրեն թէ 60.000էն 100.000 քաղաքացիներ խռնուած էին հանդիսավայրը եւ շրջակաները, թէ բազմաթիւ բարձրախօսներ տեղաւորուած էին, եւ թէ զօրավարը այս անգամ աւելի խրոխտ եւ վճռական կ'երեւար: Իր կուսակիցները անհամար թռուցիկներ եւ զարդանիշեր բաժնած էին, եւ խանդավառութիւնը այնքան մեծ էր որ շատեր կ'աղաղակէին.— «Տը Կոլ իշխանութեան գլուխ»: Համայնավարներն ալ իրենց կարգին թռուցիկներ ցրուած էին զօրավարին դէմ եւ կը պատրաստուէին հակացոյց մը կատարել: Բեմին՝ ճակատը զետեղուած էր հսկայական դրօշ մը:

Զօրավարը այս անգամ ալ կրկնեց իր տեսակէտները, շեշտելով թէ «վտանգի տակ է Ֆրանսական կայսրութեան, բուն իսկ Ֆրանսայի ճակատագիրը»: Դիտել տուաւ թէ հատուածներ կան որ ուրիշներու հաշուին կը խաղան եւ ոչ թէ Ֆրանսայի: «Կառավարութիւնը պէտք է կազմուի պետութեան նախագահին կողմէ: Ֆրանսան եւ անդրծովեան երկիրները պէտք է իրարու կապուին դաշնակցային կարգուսարքով մը: Այս բոլորը կը պահանջեն հզօր պետութիւն մը, ինչպէս կայ Մոսկուայի եւ Ուաշինկթընի մէջ, պետութիւն մը մէկ գլուխով ուր շփոթութիւն չծագի եւ ուր իւրաքանչիւրը կարենայ ստանձնել իր պատասխանատուութիւնը եւ կատարել իր պարտականութիւնը: Ես ազդարարեցի ազգին, ահա նորէն կ'ազդարարեմ, որովհետեւ հիմակուան հանրապետական հաստատութիւնները այն չեն ինչ որ պէտք է: Եթէ Ֆրանսան կորսնցնէ իր կայսրութիւնը, պիտի կորսնցնէ նաեւ իր անկախութիւնը»:

Սովահար Գերմանիան

Գերմանիոյ անգլօամերիկեան շրջաններուն պարենաւորումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ երկու կառավարութեանց: Անգլիոյ արտաքին նախարարը Եչ. օր կացութիւնը պարզեց երեսփ. ժողովին առջեւ, ստիպողական միջոցներ առաջարկելով: Նախապէս խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ կարգ մը բարձր պաշտօնատարներու հետ որոնք յատկապէս Լոնտոն հրաւիրուած էին:

Զօր. Քլէյ, ամերիկեան շրջանին զինուորական կառավարիչը, հաստատելով հանդերձ տագնապին «շատ ծանր» հանգամանքը, յայտարարեց թէ կարելի չէ մեղմացնել զայն 30 օրէն առաջ: Պէտք է սպասել Ամերիկայի ցորենաբարձ նաւերուն:

Երկու շրջաններուն պարենաւորումը այնքան վատթարացած է որ, ամերիկացի պաշտօնեաներն անգամ կը խոստովանին թէ շատ մը Գերմաններ սովահարութեան սահմանին հասած են: Քսան հազար քաղաքացիներ ցոյց մը կատարեցին Ֆլէնսպուրկի մէջ: Ճառախօս մը այս առթիւ պահանջեց գոնէ հազար գոլ օրապահիկ ապահովել (սովորական վիճակի մէջ անհրաժեշտ է 2400 գոլ, առողջ մնալու համար):

Զօր. Քլէյ միեւնոյն ատեն ազդարարեց թէ անոնք որ խռովութիւններ կը յարուցանեն, անմի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՋՈՒԹԱԿԻ ՔՈՆՑԷՐԹՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ. ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅԱՋՈՐԴՈՎ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

ՎԵՐԱԴԱ՛ՐՁ...
շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակներուն

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բայց մարզահանդէսին ամէնէն յուզիչ, ամէնէն թարմագեղ, ամէնէն քաղցրատեսիլ, ամէնէն յուսալից, ամէնէն անարատ, ամէնէն թանկագին, չնաշխարհիկ անակնկալը՝ կակուղ–թաթիկներու գահաւորակն է որ ահա կուգայ։ Ա՜հ, դուք չէք ճանչնար սիրով թաթաւուն ու քաղցրութեամբ օծուն այս փոքրիկ սօսաճուէրները։Երկսեռ մանկիկներու հոյլ մը, փունջի մը մէջ սեղմուած ծաղիկներուն պէս խիտ ու առատ։ Գուրգուրոտ ձեռքերով զարդարուած այն բեռնատար կառքը որ զանոնք կը տանի, նման է ժայռի մը ծերպին մէջ յանկարծակիի բերուած բոյնին որուն մէջէն նորափթիթ թռչնիկները վարանքով է որ իրենց դեղին կտուցները դուրս կը հանեն։ Այս հասարակ սայլն ալ կ'այլակերպի մեր աչքին։ Դիտողներուն համար անիկա հսկայ զոհարատուփ մըն է, ամուր ու գնայուն, որ իր ծոցին մէջ կը կրէ հայ ազգի մարգարտեայ գանձը անմահ, անվթար, անփոխարինելի։ Մարգարիտներ վճի՛տ, ազնիւ, իրաւ։ Տեճարանը անբաղդատելի է, հետեւաբար իր առթած յուզումն ալ անսահմանելի։ Հանդիսականներուն շարքերէն փոքրերը կ'աղաղակեն, պատանիները կը ծափահարեն, երիտասարդները կը ժպտին, ծերերը կ'արտասուե՜ն...։ Կակուղ–թաթիկներու մարզարանը Հ.Մ.Ը.Մ.ի մկրտութեան աւազանն է։

Հաճոյք մը չէ, անշո՛ւշտ, խոստովանիլ որ Հ.Մ.Ը.Մ.ը իր ճամբուն վրայ տատասկներու ալ հանդիպեցաւ, այն ալ շատ թունաւոր տեսակէն, քանի որ ազգակիցներու ձեռքով ցանուած էին անոնք։ Երկար տարիներէ ի վեր այս Միութիւնը Ջատկի արձակուրդի օրերը կ'օգտագործէ՝ կատարելու իր միջ–մասնաճիւղային մրցումները։ Այս նպատակին համար, ամէն տարի, Հալէպի քաղաքապետութիւնը ոչ միայն յօժարութեամբ տրամադրած է իր դաշտը, այլ եւ իր համակրանքն ու հովանաւորութիւնը ընծայած է ձեռնարկին։ Արդ, Հ.Մ.Ը.Մ.էն չզիտեմ ինչ պատրուակով բաժնուած խումբ մը կայ որ, սակայն, ինքզինք հարկադրուած կը զգայ ընդօրինակելու մայր Միութեան բոլոր շարժումները։ Ջենք մեղադրեր այդ խումբը։ Այս մոլորակային հետեւակութիւնը ճակատագիրն է բոլոր հերձուածներուն։ Վկայ՝ երկրագունդը որ անհաշուելի դարեր առաջ անջատուած է արեւէն բայց այդ ժամանակէն ի վեր դատապարտուած է դառնալու լոյս–գունդին շուրջ։

Այսպէս ալ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի հակառակորդ Միութիւնը կ'որոշէ ի՛նքն ալ կատարել նոյն ձեռնարկը, նոյն թուականին, նոյն դաշտին վրայ։ Աւա՜, անշուշտ, մայր Միութեան ձեռնարկը խափանելու անպարտկելի մտադրութեամբ։Դաշտը ձեռք բերելու համար, հակառակորդներուն կողմէ դիմում կը կատարուի բարձրաստիճան պաշտօնատարի մը որ, անտեղեակ քաղաքապետին կարգադրութեան, դրական պատասխան կուտայ նոր խնդրարկուներուն, ու յետոյ կը ցաւի պատահած թիւրիմացութեան համար։ Հ.Մ.Ը.Մ.ը անժխտելի իրաւունք ունէր պահանջելու իրեն տրուած պաշտօնական խոստումին գործադրութիւնը, բայց աւելի սուղ գնահատեց թիւրիմացաբար արտօնութիւն տուող անձնաւորութեան հեղինակութիւնը եւ հաւանեցաւ որ դաշտին օգտագործումը բաժնուի երկու Միութեանց միջեւ։ Այս հաշտարար ոգին խիստ նպաստաւոր տպաւորութիւն գործեց պաշտօնական շրջանակներուն մէջ։

Սակայն, զիջումը ընելէ վերջ հարկ էր ճարել նոր դաշտ մը, գործադրելու համար ծրագիրին մնացեալ մասը։ Ուրիշ յարմար դաշտ չկար, եւ միայն մէկ շաբաթ կը մնար հանդիսութեանց օրերուն։ Այն ատեն տղաքը մտաբերեցին որ Նոր–Գիւղի (Հալէպի Հայերու գլխաւոր բնակավայրը) մօտ ազատ գետին մը կար։Փութացին աւելի հանգամանօրէն քննել զայն եւ տեսան որ դարեւանդներով ալիքաւոր, քարակոյտերով ցանցնուած, փոսերով վիրաւոր, քարոտ, փշոտ անկերպարան եւ անթափանցելի վայր մըն էր։ Ջհարցուցին իրարու թէ ի՞նչ պէտք էր ընել, որովհետեւ խորհրդակցութեան ժամանակ չկար. վճիռը տրուած էր։ Անի կը պատահէր Ծաղկազարդի կիրակին, իսկ Ջատկի առտուն մեր առջեւ գտանք պատրաստ դաշտ մը, 1300 քառակուսի մեթր տարածութեամբ, քաղաքի մը մայր հրապարակին չափ հարթ ու կալի պէս մաքուր։ Իր ամբողջ շրջագիծին վրայ (մօտաւորապէս 500 մեթր), գինկով ցանկապատուած, լուսացրաններով ու պահակի սենեակով, օժտուած, ու ճակատէն պատնիշուած ամպիոնով մը որ կրնայ քանի մը հազար հանդիսականներ ընդունիլ։ Այս ամէնը ճոխացած ելեկտրական գետեղումով որ լուսեղէն պսակի մը պէս կը շղթայէ ամբողջ մրցարանը։ Այցելուները,

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԹԷՀՐԱՆԷՆ

Գնահատելի ճիգեր Մշակոյթի ճակատին վրայ

Եթէ մի համայնքի յառաջադիմութեան ու բարոյական արժէքի տեսակարար կշիռը չափւում է նրա մտաւոր կեանքի աշխուժութեամբ, ապա պիտի ասենք, որ ներկայիս Թեհրանի հայկական մշակոյթը մխիթարական պատկեր է ներկայացնում։

Մեզ մօտ առաջին հերթին աչքի է զարնում մեր նոր սերունդի միութիւնների մշակութայինու մի որոշ չափով նաեւ հանրային գործունէութիւնը։ Ունինք երեք մշակութային Միութիւններ, որոնք թէ իրենց կազմով եւ թէ առօրեայ մշակութային կեանքով կարող են միայն ուրախութիւն պատճառել ամէն մի անաչառ դիտողի։

Այդ Միութիւններն են.— «Հայ համալսարանականների ընդհանուր միութիւնը», «Իրանահայ երիտասարդների միութիւնը»եւ«Թեհրանի հայ երիտասարդների (Նախկին պատանեկան) մշակութային միութիւնը»։

Մի այլ առիթով, թերեւս, անդրադառնանք այդ Միութիւններին եւ պատկերացնենք նրանց կատարած արժէքաւոր աշխատանքները թէ նոր սերունդի ինքնակրթութեան եւ թէ հանրային գործունէութեան տեսակէտներից։ Առ այժմ յիշատակենք միայն, որ այդ Միութիւնների մէջ «Հայ Համալսարանականների Ընդհ. Միութիւն»ը երեւան է բերել ծաւալուն ու բեղուն գործունէութիւն։ Վերջերս էլ սկսել է հրատարակել իր սեփական օրգանը՝ «Գիտութիւն եւ Արուեստ»։

Այդ Միութիւնների շարքում կար մի խոշոր բաց. այն է՝ հասակ առած հայ մտաւորականութիւնն էր, որ մնում էր անմասն համայնքի մշակութային կեանքին։ Նա չունէր ասպարէզ հրապարակ գալու եւ իր կարողութիւններով օժանդակելու համայնքի մշակութային կեանքի զարգացման։ Իրարից անջատուած, առանց չփումի այդ մտաւորականութիւնը դատապարտուել էր կատարեալ ամլութեան...

Ի հարկէ, Հայ Ակումբն էր, որ կոչուած էր այդ բացը լրացնելու, սակայն, դժբախտաբար, ինչ–ինչ պատճառներով նա ի վիճակի չեղաւ ընդհանրապէս իր մշակութային դերը կատարելու... Հայ Ակումբի միակ պարծանքը՝ նրա գրադարան–ընթերցարանն է, որ իրապէս շնորհքով պահւում–պահպանւում է եւ որից օգտւում են լայնչափով թէ Ակումբի անդամները եւ թէ հասարակութիւնը, մասնաւորապէս աշակերտութիւնը։ Գրադարանը ունի 12.200 հատոր գիրք (հայերէն՝ 9.200, ռուսերէն՝ 1100, ֆրանսերէն՝ 800, անգլերէն՝ 500, պարսկերէն՝ 200 եւ զանազան՝ 400 հատոր, իսկ ընթերցարանը ստանում է բազմաթիւ պարբերական հրատարակութիւններ հայերէն, պարսկերէն, անգլերէն, ֆրանսերէն եւ ռուսերէն լեզուներով։

Ցիշեալ բացը եկաւ լրացնելու վերջերս կազմուած Միութիւնը, «Միտք եւ Արուեստ»։Այս Միութիւնը մշակել է իր ներքին կանոնագիրը եւ ներկայացրել կառավարութեան։ Մինչ այդ նա արդէն գործի է անցել եւ կարճ ժամանակում իր շուրջ համախմբել շուրջ 60 անդամ–անդամուհիներ։ Այդ Միութեան ժամանակաւոր վարչութիւնը կազմել է առայժմ երկու յանձնախմբեր՝ գրական – դասախօսական եւ երաժշտական – գեղարուեստական։ Վերջինս պատրաստութիւնների մէջ է տալու մօտիկ ապագայում երկու համերգ, մէկը՝ միայն իր անդամների համար, միւսը՝ հասարակութեան։ Դասախօսութիւնների շարքն էլ սկսուած է։ Առաջին դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Մարտ 29ին, դասախօսն էր Պ. Յովսէփ Թադէոսեանը, նիւթը՝ «Անհատի ազատութիւնը պատմական հոլովոյթի մէջ»։ Երկրորդ դասախօսութիւնը կայացաւ Ապրիլ 19ին։ Դասախօսն էր Պ. Անդրէ Տէր–Օհանեանը, նիւթը՝ «Իրանահայ գաղութի պատմութիւնը»։ Երկու դասախօսութիւններն էլ լսուեցին ուշադրութեամբ ու հետաքրքրութեամբ եւ տեղի տուին մտքերի փոխանակութեան։ Ցառաջիկային խօսելու են բժիշկ Յովակիմ Մելիքեանը, բժ. Բագրատ Տօնեանը եւ դր. Գ. Մաչուրեանը։

Հայ երաժշտութեան, հայ երգի գեղարուեստական հաճոյքից զուրկ չէ մեր համայնքը։ «Կոմիտաս» երգչախումբը իր շնորհալի ու քրտնաջան ղեկավար Պ. Համբարձում Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ տուած համերգները, օր. Լ. Մովսիսեանը իր ժողովրդական երգերով, տիկ. Տ. Խաբագեանի աշակերտուհիների տարեկան դաշնակի համերգները, որոնք միշտ էլ պատճառել են մեզ գեղարուեստական ճշմարիտ հաճոյք,— այս ամէնը եւ մի շարք ուրիշ երաժշտական ձեռնարկներ միշտ գրաւել են մեր հասարակութեան լայն խաւերի ուշադրութիւնը եւ արժանացել նրա բարձր գնահատանքին։ Ցիշատակենք նաեւ տիկին Լիլի Բարայի երգեցողութեան մասնաւոր դպրոցի աշակերտուհիների տարեկան համերգները։ Այդ դպրոցում ուսանում են երեք հայ օրիորդներ՝ Գոհարիկ Աբեան, Ադալէ Այդինեան եւ Աննա Օհանեան։ Այս տարուայ համերգին բեմադրուած էին զանազան օպերաներից մի–մի տեսարան։ Եւ պէտք է ասել, որ թէ ուսուցչուհին եւ թէ մասնաւորապէս հայ օրիորդները պատուով դուրս եկան այդ առաջին փորձից։Թէ խաղը եւ թէ երգը շատ լաւ տպաւորութիւն թողին եւ արժանացան բուռն ծափերի բազմաթիւ դեղարուեստասէր հասարակութեան կողմից, որ այդ օրը լեցրել էր ծայրէ ի ծայր «Թէհրան» Թատրոնի սրահը։ Ամենից մխիթարականը այն է, որ յիշեալ երեք հայ օրիորդները երեւան բերին իրենց արուեստի մէջ շօշափելի յառաջադիմութիւն։

Գալով «Կոմիտաս» երգչախումբին, պիտի ասենք, որ առանձնապէս յաջող էր նրա այս տարուայ համերգը, որ կայացաւ Փետրուար 27ին եւ ապա ժողովուրդի խնդրանօք կրկնուեց Մարտ 16ին։

«Կոմիտաս» երգչախումբի գործունէութեան մէջ նշանակալից է այն ողջունելի երեւոյթը, որ նրա բազմամեայ ղեկավարը միշտ նոր շնորհալի ուժեր է հրապարակ հանում եւ հնարաւորութիւն տալիս նոր սերունդին ի յայտ բերելու իր ընդունակութիւնները ու զարգացնելու զայն։ Այսանգամ էլ հասարակութեան բուռն գնահատանքին արժանացաւ մասնաւորապէս դեռատի օր. Խմիլեան։

Համերգը ունէր ճոխ ծրագիր, բաղկացած մեր անմահ Կոմիտասի, իր՝ Պ. Համբարձում Գրիգորեանի ու տեղական հայ երաժշտագէտների ստեղծագործութիւններից, ինչպէս եւ Ռ. Հայաստանի ականաւոր երաժշտագէտների գործերից։

Թեհրանի Հայոց «Դաւթեան» դպրոցի ուսուցչական խումբին եւ աշակերտութեան կողմից մատուցուեց երգչախումբի վաստակաւոր ղեկավարին մի արծաթէ տուփ, զարդարուած գեղեցիկ քանդակներով, նօթաների համար եւ արտասանուեցան գնահատանքի ջերմ խօսք հասարակութեան բուռն ծափերի տակ։ Երգչախումբի կողմից էլ տրուեց մի ծաղկաման։

ԹՂԹԱԿԻՑ

որ կատարուած աշխատանքին համբաւը ստուգելու համար ճամբայ ելած են, երբ դաշտին եզերքը կը հասնին, բնականաբար կը վերյիշեն այս հողին նախկին անհանդուրժելի կերպարանքը ու զայն կը բաղդատեն անոր ներկայ մակերեսոյթին հետ։Այս երկու տարանման պատկերներուն բախումէն ժայթքած շնորհաւորութեանց՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ի վաստակաւորները կը պատասխանեն կատարեալ ինքնաբաւութեամբ.

— «Մեր բաժինը այնքան քիչ է այս գործին մէջ որ չարժեր հրապարակել ժողովուրդի մասնակցութեան քով։ Այո՛, արդար է որ Հ.Մ.Ը.Մ.ի բարեկամները իմանան թէ այս ծաւալուն մարզադաշտը, իր շինութեան եւ պատրաստութեան բոլոր հանգամանքներով, կը պարտինք Հալէպի հայ ժողովուրդի անխոնջ աջակցութեան։ Աջակցութիւն մը որ չսահմանափակուեցաւ նուիրատուութիւններով, հապա յայտնուեցաւ նաեւ ֆիզիքական աշխատանքով։ Բանուոր ու արհեստաւոր բարեկամներու հետ կողք կողքի տքնեցան բժիշկն ու առեւտրականը, եթէ ոչ հաւասար ճարտարութեամբ գէթ հաւասար եռանդով։ Բերին իրենց աշխատութիւնը այնպիսի անձեր որոնց բազուկներէն մարդկայնօրէն անթոյլատրելի էր սպասել։ Աշխատաւորներու կամաւոր բանակին մէջ տեսանք ութսունամեայ ծերուններ որոնցմէ մէկը իր զաւակներու եւ թոռներու 12 հոգինոց ջոկատին հետ։ Տեսանք բազմաթիւ մանկիկներ, որ մրջիւններու յարատեւութեամբ աշխատեցան մեզի հետ, փոքրիկ տուփերով հող փոխադրելով տեղէ տեղ։ Ապարդի՜ւն ճիգ, նիւթական տեսակէտով, բայց քանի՜ յուզիչ ու խրախուսիչ օրինակ։

Այսպէս մեր նորաշէն դաշտը, իր յարդարումի առաջին օրէն իսկ հանդիսացաւ իբրեւ համապատկերը Հալէպի հայ գաղութի ոգեկան ու ֆիզիքական կարելիութեանց»։

Բարեկամս իր խօսքը վերջացուց. այն ատեն էր որ այս հերակլեան աշխատանքին վկաներէն մէկը յայտարարեց.

— Եւ ա՛յսպէս է որ Հ.Մ.Ը.Մ.ի վաստակաւորները իրենց ճամբուն վրայ ցանուած տատասկները փոխակերպեցին վարդերու։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ Ուիլեըմ Սարոյեանի, առաջին մեծ վէպը։ Թարգմանեց Ա. Կեսար։ (Յառաջի նախկին խմբագիրներէն)։ Պատկերազարդ, ընտիր տպագրութեամբ եւ կազմուած, գին 2.50 տոլար։ Տպ. Հայրենիք։

ԱՆՈՒՆՍ ԱՐԱՄ է (վիպակներ), գրեց՝ Ուիլեըմ Սարոյեան, թարգմանեց՝ Մ. Համբարձումեան։ Պատկերազարդ, ընտիր տպագրութեամբ եւ կազմուած։ Գին 2.50 տոլար։ Տպ. Հայրենիք։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Մայիս 11ին, Սէնթ-Էթիէնի Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդի պասքէթ-պոլի խումբը բարեկամական մրցման հրաւիրած էր նոյն Միութեան Լիոնի խումբը: Բարեկամական կապերը աւելի ամրապնդելու համար, Վարչութիւնը ընդառաջ երթալով, իր խումբը ղրկեց Սէնթ-Էթիէն:

Խաղը սկսաւ ճիշդ ժամը 10ին: Դատաւորին սուլիչին վրայ ծափերու մէջ դաշտ եկան երկու խումբ խաղացողները: Առաջին կիսախաղը սկսան Լիոնցիները յարձակողականով, եւ իրենց ճկունութեամբ շահեցան 12ի դէմ 20ով:

Երկրորդ կիսախաղին, Սէնթ-Էթիէնցիները ամէն ջանք փորձեցին դէթ հաւասարելու, բայց իրենց խաղացողներէն մէկին յոգնութիւնը շատ ազդեց իրենց վրայ ու այդպէս, խաղը շահեցաւ Լիոնի խումբը 20ի դէմ 29ով:

Երկու կողմերն ալ շատ գոհ բաժնուեցան իրարմէ, եւ խոստացան յաճախակի ունենալ այդպիսի հանդիպումներ:

Լիոնի խումբը կը խորհի այս ամսու 26ին Կրընոպլի մէջ խաղալ Նոր Սերունդի խումբին դէմ:

★ Ընկեր Քրիստափոր Կիւլէզեան վազքի մէջ Բ. ախոյեան հանդիսացաւ վերջին մրցումին մէջ եւ ստացաւ թանկագին նուէր մը: Լիոնի մարզական թերթը մեծ գովեստով կը խօսի ընկ. Կիւլէզեանի մասին: — Արամ Մկրտչեան

ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի Մայիս 11ին, Տռոմ Արտէշ districtը կազմակերպած էր միջնահանգային եւ միջշրջանային զոյգ մրցումներ, sélection U. S.ի դաշտին վրայ: Այս դասաւորման մէջ Վալանսի Հայ Մարզականէն կը մասնակցէին երեք լաւագոյն ուժեր, Գազանճեան, Գիւլխասը եւ Աւետիսը: Յիշեալ Sélectionը կը բաղկանար Տռոմի promotion խումբերուն առաջնակարգ խաղացողներէն: Կեդրոնի յառաջապահն եղաւ Գազանճեան, աջ ծայր Գիւլխաս եւ միջին գիծը Աւետիսը: Իսկ հակառակորդ խումբը կազմուած էր Վօքլիւզ նահանգին առաջնակարգ մարզիկներէն, Honneur la Promotion խումբերէ:

Մեր պատանիներուն (Ժիւնիոռ) դէմ մրցեցան, Վալանսի, Կռանժ լէ Վալանսի եւ Պուրկի երեք խումբերու առաջնակարգ խաղացողները: Հակառակ այդ դասաւորմանր մեր պատանիները խաղը շահեցան 3—1, անգամ մը եւս հաստատելով Տռոմ Արտէշ ախոյենական տիտղոսին արժանիքը: (ԽՄԲ.— Տեղի անձկութեան պատճառով զանց կ'առնենք մանրամասնութիւնները):

Գլխաւոր Sélection խումբին հետ՝ դաշտ մտան նաեւ մեր անմնան մինիմները Շէֆ տը տիսքրիքին կարգադրութեամբ որ միակն է ախոյենական տիտղոսը շահած Տռոմէն: Անոնց պաշտօնն էր հակել եւ օգնել եղերապահ դասաւորներուն: Վօքլիւզը եւ Տռոմը մնացին հաւասար 2—2:

Մուտքի դրան մօտ զետեղուած բարձրախօսը կրկնակի յայտարարեց թէ կիրակի, 18 Մայիս, մեծ մրցում մը կայ (բարեկամական), Վալանսի Հայ Մարզականի U. S. A.ի եւ F. C. V.ի միջեւ, այսինքն մեր գիտցած V. S.ի խումբին դէմ: Անշուշտ Վալանսի հայ գաղութը, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս պիտի երթայ քաջալերելու իր սիրելի զաւակները:— Թղթակից

ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԻԷՆ, 11 Մայիս, Յառաջ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբին հետաքրքրական մրցումը տեղի ունեցաւ 11 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին վրայ: Հակառակորդ խումբն էր A. S. Sourds Muets (Խուլ համր»ներու Լիոնի Ա. խումբը, որ յաղթած է ամբողջ Ֆրանսայի մէջ գտնուած խուլ համրներու խումբերուն եւ մեծ համբաւ շահած է: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը գեղեցիկ խաղարկութեամբ չարաչար պարտութեան մատնեց խուլ համրներուն խումբը 6—1:

Սիրելի «Յառաջ», թոյլ տուր քանի մը տող գրել խաղացողներու մասին,— Նովէզեան բերդապահ 18 տարեկան, մարմինով եւ հասակով յարմար բերդապահութեան, կատարեալ «աթլէթ»ի յատկութիւն ունի: Ապագային բարձր բերդապահ կրնայ ըլլալ, դեռ անփորձ է, բայց միշտ ցոյց կու տայ իր յառաջդիմութիւնը: Մեր զոյգ վերջապահները գրեթէ երկուքն ալ հաւասար խաղարկութիւն ունին, բաւական փորձառու են Կիւլպէնկ եւ Մովսէս: Առաջինը ճշմարիտ պատնէշ մըն է իր պաշտպանողական գծին վրայ.իսկՄովսէսըունի գլխի առաւելութիւն եւ իր հարուածները աւելի զօրաւոր են: Երկու միջնապահերէն Մարգարեան անվեհեր խաղարկութիւն մը ունի եւ ճրկար են իր հարուածները, բայց փորձառութիւնը կը պակսի: Մեր անմնան պատանի Արտաւազդը իւրացուցած է ընդախաղր եւ հակառակ իր փոքր տարիքին շատ գեղեցիկ խաղարկութիւն ունի: Միշտ գնահատուած է մարզասէր հասարակութենէն: Պէտք է աւելի արագաշարժ ըլլայ: Կեդրոնի միջնապահը,Ա. Նաճարեան կազմով եւ հասակով առողջ երիտասարդ, լաւ յարմար է իր տեղը, ունի երկար շունչ եւ յոգնիլ չի գիտեր: Լաւ հարուածներ ունի, գիտէ բաժնել գնդակը եւ կ'օգտագործէ առիթները հասցնելով իր նպատակին: Թէքնիքի պակասը զգալի է: Կրնայ յառաջիկային այդ ալ իւրացնել: Մեր յառաջապահներու ձախ ծայր, Ժանօ, կայտառ երիտասարդ նոր խաղացող մը, բաւական արագաշարժ, ջանք չի խնայեր անկարելին կարելի ընելու համար: Ինչպէս գրեթէ բոլոր հայ խումբերուն մէջ, զգալի է ձախ ոտքով խաղացողի պակասը նոյնպէս մեր Ժանօն: Ջախմէջ Համազասպ միջահասակ մարմինով տոկուն. ճարպիկ խաղարկութիւն ունի եւ գեղեցիկ դարձուածքներ: Կեդրոնի յառաջապահ Պօլէր փորձառու խաղացող է, աջմէջ Սարգիսը գնդակի սիրահար, սքանչելի գլխի խաղ ունի, գիտէ գնդակը օգտագործել չափուած փասերով, բայց չունի անհրաժեշտ արագութիւնը: Աջ ծայր Նորահաս պատանի մը, Հայկազ, հազիւ 17 տարեկան, զօրաւոր հարուած ունի: Նուրբ խաղացող է, իր քաշած ֆօրնըրները նպատակէն չեն վրիպիր: Այս պատանին երկու անգամ է որ Ա. խումբէն կը խաղայ, իր արժանի տեղն ունի Ա. խումբին մէջ:

Ֆութպոլի յանձնախումբը կատարեալ գիտակցութեամբ կը կատարէ իր պարտականութիւնը, պատանիներ տեղաւորելով Ա. խումբին մէջ, պատրաստելով լաւագոյն գիտակից ֆութպոլիստներ, Ա. խումբին համար:

Մայիս 4ին Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. եւ պատանիներու խումբերը պատիւ ունեցան Փոն տը Շէրիւի Հ. Մ. Ը. Մ.ի քոյր մասնաճիւղի ֆութպոլի խումբերուն հետ կատարելու բարեկամական մրցում մը անոնց դաշտին վրայ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վիէնի պատանիները յաղթեցին 2 — 1ով:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը յաղթեց Փոն տը Շէրիւի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբին 3—2: Երկու քոյր մասնաճիւղերը գնահատելի էին իրենց լաւագոյն խաղարկութեամբ:— Յ. Մարտիկեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՆԻ Խորհրդարանի մօտալուտ ընտրութեանց մէջ իրենց թեկնածութիւնը դրած են նաեւ երկու հայ պատգամաւորներ, Տոքթ. Շահէն Աղայեան եւ Պ. Վարդան Եսայեան:

ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱՅԵԱՆ վարժարանի նախկին սաներ վերակազմած են Սանուց Միութիւնը: Վարժարանի հիմնադիրը քաջալերած է ձեռնարկը եւ անպաշտօն խորհրդակցութիւններէ վերջ պատրաստուած է կանոնագիր մը, որ մասուցուելով Կուսակալութեան պաշտօնապէս վաւերացուած է: Միութեան հիմնադիրներն են Տոքթ. Լեւոն Գարագաշեան, Օր. Սրբուհի Սեւան, Հրանդ Գուրապեան, Յարութիւն Հանէսեան եւ Վահէ Մինասեան: Անդամագրութեան ձեռնարկուած է արդէն եւ նըւազագոյն յիսուն հոգի արձանագրուելէ վերջ,Միութիւնը պիտի գումարէ իր ընդհ. ժողովը, կազմելու համար վարչութիւնը: Միութեան առաջին ձեռնարկը պիտի ըլլայ՝ տօնել վաստակաւոր ուսուցիչ Մանասէ Սուլթանեանի յոբելեանը Յունիս ամսուն մէջ:

Նախապէս ալ կազմուած էր Մխիթարեան Շրջանաւարտից Միութիւնը, իր առանձին ակումբով:

ՍԿԻՒՏԱՐԻ կիսաւարտ ընդարձակ որբանոցը հիմնովին վերաշինուելով արդիական բնակարանի պիտի վերածուի, անջատ յարկաբաժիններով:Պիտի փլցնեն Ս. Խաչ եկեղեցիի շրջափակին մէջ գտնուող փայտաշէն խորհրդարանն ու սենեակները: Անոնց տեղ պիտի շինուին քարուկիր սենեակներ, խորհրդարան, նաեւ ընդարձակ սրահ մը, հանդէսներու եւ պաշտօնական ընդունելութիւններու համար:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ յանձնարարութեամբ, Մայր Աթոռի միաբանութեան անդամներուն եւ Ճեմարանի ուսանողներուն համար, Ամերիկայի առաջնորդին կողմէ ղրկուած 340 ձեռք ամառուան եւ ձմեռուան հագուստ, 300 եարտ բուրդէ կերպասեղէն, նաեւ բաւարար քանակութեամբ աստառի կտորներ եւ ուրիշ անհրաժեշտ իրեղէններ, վեց սնտուկներով Փետր. 11ին ճամբայ հանուած են սովետական նաւով մը:

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Իր յոբելեանին առիթով)

Օշականը կը ճանչնամ իր մանկութենէն, պատանեկութիւնը՝ նախակրթարանի նստարաններու վրայէն, երիտասարդութիւնը՝ երբ ուսուցիչ էր իմ գիւղը Մարմարճըք ու իր գիւղը Սէօլէօզ. չափահասութիւնը՝ 915ի աղետէն առաջ ու վերջը, արտադաղթէ վերջն ալ երբ 1937ին կաթուածահար՝ իր հայրենակիցներու հրաւէրով ամէն օր միասին եղանք երեք ամիս շարունակ, Փարիզի մէջ: Ուրեմն կէս դարու բարեկամութիւն մը, մտերմութիւն մը, եղբայրութիւն մը նոյնիսկ:

Ինծի չիյնար մտենալ իր գրականութեան, թէեւ զինքը այդ մարզին մէջ ալ կը հասկնամ, վասնզի այն տարօրինակ կեանքը որ Օշականի գրականութեան ենթաշխարհը կը կազմէ, ինծի ծանօթ է բոլորէն աւելի նիւթական ծանօթութիւններով: Իր բոլոր հերոսները՝ «Մնացորդաց»ին ու «Խոնարհները»ուն, Հաճի Մուրատին, մանաւանդ Սիւլէյման էֆէնտիին որ իմ բարեկամն էր (էտհէմ փաշայի տղան) մարդեր են որոնց հետ ապրեր, խօսեր եմ ու հեղինակն ալ դրեր յարաբերութեան մէջ անոնց հետ շատ մօտէն:

Ինծմէ աւելի ձեռնհասներուն կը պատկանի, սակայն, Օշականը իբրեւ գրագէտ ներկայացնելու բարդ եւ բազմապահանջ գործը:

ՕՇԱԿԱՆԻ ԳԻՒՂԸ.— Նիկիոյ լիճը մօտէն ու հեռուէն եզերող տասնեակ մը զուտ հայաբնակ գիւղերէն էր Սէօլէօզը: Այդ հայ գիւղերը ուր այս օր մինչեւ իր շուքն է ձգած կամ բուերն են թառած աւերակներուն վրայ, իրենց պարունակած 80 հազարի մօտ զուտ հայկական բնակչութեան պատճառով կոչուած էր Խիստավենտիկեարի Հայաստանը: Այդ գիւղերը տուած են մեզի ուսուցչապետ Մ. Մեղպուրեանի, մտաւորական Սարգիս Մինասեանի, յեղափոխական Կ. Տօղրամաճեանի (Վահան Մանուէլեան) ու դերասան Ալիքսանեանի նման տաղանդաւոր զաւակներ:

Սէօլէօզ գիւղի եզերքը կոնակէն բլուրի մը կռթնած ու առջեւէն երկու գերաններու վրայ կառուցուած խարխուլ տնակի մը մէջ կը բնակէին Օշականի ծնողքը: Գիւղ մը որ շատ հարուստ էր իր մամիկներուն.պատմած անսպառ հէքեաթներովը, մասնաւորապէս «Ըոըստագէս»ի անունով: Անոնք տարին անգամ մը կեանքի կը կանչէին զայն ծովուն վրայ ոսկէ արօրին մաճը ձեռքին, լուսափառ կոտոշներով աշտանակուած զոյգ մը հրեղէն ցուլերով հերկել տալու համար լճին կապոյտ ջուրերը: Ապացոյցներ կուտային, վաւերական դարձնելու այն հէքեաթը Սօսիին, որուն շուքին հանգիստ առած ու քնացած էր Լուսաւորչի զաւակը, «Ըոըստագէս» (Արիստակէս) հայրապետը, Նիկիոյ ժողովէն վերադարձին: Նոյնիսկ գլխուն բարձ ըրած քարը տարած ու զետեղած էին գիւղի հսկայ եկեղեցիին բակը: Անոնք կը ղրկէին մեզի «Աղւըննակ քար»ին այցի բացատրելու համար հէքեաթին այն իմաստը, թէ՝ ինչո՞ւ կը մեռնինք:

Կը բերէին հանդէսի «Սուրբ»ին աղբիւրին առջեւ: Ըմբիշներուն ալ հէքեաթը ու լճին ալ անոր անունով կը կոչէին «Ըոըստագէս»ի ծով:

Ութսունական թուականներէն վերջ՝ Պոլսէն Զարթօնքի սերունդը այդ խումբ մը հայ գիւղերու բնակչութեան հոգիներուն մէջ արդէն ձգած էր կայծը ինքնապաշտպանութեան: Երբ դեռ իրենց զաւառի մայրաքաղաքը՝ Պրուսան հռչակաւոր Թրքասէր Բարթուղէմէոս եպ. Ջամիչեանի վարչական լուծին տակ կը տքնէր, այդ գիւղերէն մասնաւորապէս Սէօլէօզը ծնունդ էր տուած խումբ մը քաջերու որոնցմէ շատեր կռթնած իրենց մարթինին գիշերներն ալ կը քնանային ,զայն իրենց հասակին ի վեր երկարած: Ծխախոտի յանդուգն մաքսանենգներ՝ որոնց դէմ կըշքամայինքաներու ոճրագործ դատապարտեալներէ զատուած ռէժիի Թուրք դէտեր:

Այս հոգեկան յեղաշրջումին հետ՝ տնտեսական վերելքն ալ աչքի կը զարնէր: Քիչ չէր կիտուածի գործարաններու, ջաղացքներու եւ մետաքսի մանարաններու թիւը: Զուարթ ժողովուրդ մը, յախուռն, կռուազան ու աշխատասէր: Քիչ չէր թիւր հաճիներուն որոնք կրկնապէս ուխտի էին գացած Երուսաղէմ, նոյնիսկ էջմիածին ու օժտած իրենց եկեղեցին թանկարժէք վարագոյրներով, նկարներով եւ սրբազան սպասներով: Տուներ կային ամիրաներու հետ շատ մօտէն յարաբերութիւն ունեցող ու Պոլսոյ ճամբան սովորական դրացնութեան վերածած: Ժողովուրդի մեծամասնութեան զբաղումն էր ձիթենիներու ու խաղողի այգիներու մշակումը ու շերամաբուծութիւնը:

Ունէին ընդարձակ եկեղեցի մը, իսկ շրջափակին մէջ դպրոց մը 7—800 աշակերտներով, կ'առանդուէին հայերէն, քիչ մըն ալ թուրքերէն: Հակառակ վտանգին՝ Հայոց պատմութիւնն ալ իր տեղն ունէր շաբաթը մէկ երկու անգամ Հայկի, Վարդանի, Մեսրոպի նկարները իրենց թաքստոցէն կը հանուէին դուրս տղոց ցուցադրուելէ վերջ դարձեալ անհետացնելու համար:

ՕՇԱԿԱՆԻ ԾՆՈՂՔԸ.— Օշականի հայրը, Յովհաննէս, պարզ արհեստաւոր մըն էր եւ զամբիւղ կը շինէր, ձիթապտուղի բերքը պարտէզէն տուն ու տունէն շուկայ փոխադրելու համար (Ասկէ՝ նախկին մականունը, Քիւֆէճեան): Հողագործ բանուոր, իր շահը կապուած էր տարուան ձիթապտուղի բերքին առատութեան կամ նուազութեան հետ:

Ունէր իր ձեռքին նայող գեղանի կինն ու կրտսեր զաւակը Միքայէլն ու Սիմէոնը, եւ աչագուրկ իր քոյրը: Զունէր այդ շրջանի միլիոններու հասնող ձիթապտուղի արտադրութենէն մէկ հատիկ սեւ պտուղ մը իրեններուն համտեսել տալու համար: Կը սիրէր մարդու պէս ապրիլը, երբ կրնար, ու չէր սայթաքեր չունենալու պարագային:

(1) ԳԷՈՐԳ ՉԱԳՐԵԱՆ

ջապէս պիտի բանտարկուին։ Գետնախնձոր անգամ չի ճարուիր երկու շրջաններուն մէջ։ Ի հարկին ամերիկեան զինուորներ պիտի ղրկուին պահուած պաշարները մէջտեղ հանելու համար։ Զինուորական իշխանութիւնը բռնագրաւած է Գավարիոյ արջառները եւ այժմ շաբաթը 5000 եզներ եւ կովեր կը հանէին Միւնիխի սպանդանոցները, փոխանակ 700ի։ Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ աւելի քան 400000 թոն ցորեն պիտի ղրկուի Գերմանիա, այս ամսու, նոյնքան եւ աւելի՝ Յունիսին եւ Յուլիսին։ Անգլիա եւ Ամերիկա ստիպուած են տարեկան 600 միլիոն տոլարի ուտելիք ճարել իրենց գրաւած շրջաններուն համար ։

«Միացեալ Եւրոպա»

Չըրչիլ նոր ճառ մը խօսեցաւ Լոնտոնի մէջ, անգամ մը եւս պաշտպանելով իր սիրական ծրագիրը,— Միացեալ Եւրոպա մը կազմել առաջնորդութեամբ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, «Եւրոպական շրջանակին մէջ քաշելով գերման ցեղը»։ Իր կարծիքով, եթէ այս պատեհութիւնը փախցնեն, անխուսափելի է նոր աղէտ մը։

Բացատրելէ վերջ թէ 15 տարիէ ի վեր կը խօսի ու կը գրէ «Եւրոպայի Միացեալ Նահանգներ»ու մասին, նախկին վարչապետը յայտարարեց.

— «Թէեւ ներկայ Եւրոպան աւերակոյտ մը եւ դամբանատուն մըն է, բոյն մը ժանտախտի եւ ատելութեան, բայց իր ժողովուրդները ուժ ունին նորէն հաստատելու ազատութեան, երջանկութեան եւ առատութեան բուժիչ վտակները։ Գերագոյն պատեհութիւնն է այս։ Եթէ կորսնցնենք զայն, ոչ ոք պիտի կրնայ նախատեսել գալիք աղէտը։ Ի՞նչ պէտք է ըլլայ մեր առաջին գործը.— Այստեղ, Անգլիոյ մէջ ստեղծել կազմակերպութիւն մը, զարկ տալու համար Միացեալ Եւրոպայի գաղափարին։ Մենք առանց վերապահութեան կ'ընդունինք Միացեալ Ազգերուն համաշխարհային գերիշխանութիւնը։ Անոր հովանաւորութեան տակ, Միացեալ Եւրոպան պիտի կազմէ շրջանային ամբողջութիւն մը։ Կայ Միացեալ Նահանգները, իր յարակից մասերով, կայ Խ. Միութիւնը, կայ բրիտանական կայսրութիւնը եւ կայ Միացեալ Եւրոպան։ Ահաւասիկ խաղաղութեան տաճարին չորս գլխաւոր սիւները։ Վստահ ըլլանք թէ բոլորն ալ պիտի կրեն ծանրութիւնը »։

Չըրչիլ յետոյ խօսեցաւ իւրաքանչիւր պետութեան մասին, անհրաժեշտ գտնելով Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ հաշտութիւնը։ «Եթէ Գերմանները անտեսապէս խեղդուին, նորէն իրենց միտքը պիտի դառնայ դէպի ըմբոստացում եւ վրէժ։ Գերմանիան անգամ մը եւս սպառնալիք մը պիտի ըլլայ իր դրացիներուն եւ ամբողջ աշխարհի համար։ Եւ ջանաց համոզել թէ իր ծրագիրը ուղղուած չէ Խ. Միութեան դէմ, հակառակ խորհրդային մամուլին եւ անթելին յարձակումներուն ։

Ժողովին կը նախագահէր Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը(Անկլիքան եկեղեցւոյ կաթողիկոսը)։ Փարիզէն ալ երեսփոխաններ գացած էին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԽԱՉԻԿ ԶՈՒԼՖԱՑԵԱՆ, արհեստով ժամագործ, դժբախտութեան մը հանդիպած է հինգշաբթի օր, ինչպէս կ'իմանանք տեղական թերթերէն։ Ժամը 19.30ին անծանօթ մը իր խանութը կը մտնէ (16 Ave. Jean Jaurès), իբրեւ թէ գնումներ կատարելու համար։ Յանկարծ ատրճանակը հանելով կ'աղաղակէ,— «Դրամդ կամ կեանքդ»։ Ժամագործին ժխտական պատասխանին վրայ, անծանօթը կը քաշէ ատրճանակը եւ գնդակ մը կը ծակէ փորը։ Ցետոյ փախչելով կը մտնէ մեթրօ Պոլիվար։ Ոստիկանները կը հետապնդեն, չարագործը կառախումբ մը կը նետուի։ Ոստիկաններն ալ ներս կը մտնեն։ Այս անգամ դուրս կը ցատկէ եւ փապուղին մտնելով կը հասնի մինչեւ յաջորդ կայարանը, Պիւթ Շոմոն, ուր կ'անհետանայ։ Դժբախտ զոհը կը փոխադրուի Սէն Լուի հիւանդանոցը։

ԻՐԱՆԻ վարչապետը խօսելով նոր ելմտացոյցի մասին, ըսաւ թէ անոր 10 առ հարիւրը պիտի յատկացուի ապահովութեան վերահաստատման։ Բանակցութիւններ կը կատարուին բրիտանական եւ խորհրդային կառավարութեանց հետ, պատերազմի ընթացքին եղած պարտքերը ստանալու համար։ Իրան տասր միլիոն տոլար կը պահանջէ միայն Խ. Միութենէն։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻՆ կը հեռագրեն թէ աւելի քան տասր միլիառ Ֆրանքի հարստութիւն մը պիտի փոխանցուի Խ. Միութեան,— հողեր, հիւանդանոցներ, եկեղեցիներ եւ ուրիշ շէնքեր եւն. որոնք ցարական Ռուսիոյ սեփականութիւնն էին եւ մինչեւ հիմա կը մատակարարուէին Պաղեստինի կառավարութեան կողմէ։

«ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ԱՒԱԳ» վերջերս Եգիպտոսէն անցած ըլլալով, իր պատկերը ցոյց կը տրուի շարժանկարի այս շաբթուան «օրուան դէպքերուն» մէջ, շրջապատուած անդամալոյծներով եւ ուրիշ անճար հիւանդներով։

ՌԸՆՈՑԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ պիտի վերջանար երէկ։ Աշխատանքի նախարարը, Դ. Մայէր առա –

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։

ԼԻՈՆԻ մէջ Մայիս 31ին, Շաբաթ փրիկուն։

Փարիզի մէջ կը տօնուի շաբաթ, Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՌՈՄԱՆԻ մէջ, 23 Մայիս Ուր. երեկոյ ժամը 8.30ին ։

ՎԱԼԱՆՍ.— 24 Մայիս, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salles des Fêtesի մէջ։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ մէջ Մայիս 25ին, կիրակի ։

Երեք հանդէսներուն ալ պիտի խօսի՝

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն)։

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար ։

Ընկերահաւաքական խնջոյք

Փարիզի Հ.Յ.Դ. Ռոստոմ խումբի

Մայիս 18, Կիրակի իրիկուան ժամը 4—12, Parc des Buttes - Chaumont, Pavillon Pueblaի օդասուն սրահներուն մէջ։ Ճոխ ընթրիք եւ խմիչքներ։ Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, նուագ։ Ընթրիքէն վերջ պարեր ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

Հասցէ.— Escalier face le 49 Ave. Simon-Bolivar, հաղորդակցութեան միջոցները՝ մէթրօ իջնել՝ Pyrénées կամ Buttes- Chaumont, հանրակառք GE 26 ։

Անոյշի ներկայացում

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին, կիրակի 18 Մայիս ժամը 3—7, մասնակցութեամբ Շավիլի «Ռաֆֆի» երկսեռ խումբին, ղեկավարութեամբ՝ Գ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, Salle Familialeի մէջ, 32 rue Danton, Kremlin - Bicêtre։ Իջնել՝ métro Porte d'Italie:

«Կապոյտ Խաչի Օրը»

Կը տօնուի Տէսինի մէջ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, խմբերգ՝ ղեկավարութեամբ ընկերուհի Փափազեանի, մեներգ, արտասանութիւն եւն.։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

Մուտքը ազատ է ։

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թորոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Գավաֆեան եւ զաւակները (Սէնթ էթիէն), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Թորոսեան եւ զաւակը (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Տքթ. Համբարձում Թադէոսեան եւ զաւակները (Հայաստան), ինչպէս նաեւ Թորոսեան, Թադէոսով, Սարաֆեան, Երեւանեան ընտանիքները եւ պարագաները խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, եղբօր, եղբօրորդւոյն եւ ազգականին՝

ՐԱՖՖԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ (12 տարեկան)

դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ 15 Մայիսին յետ երկարատեւ հիւանդութեան ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի, Մայիս 19ին ժամը 2.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Մարմինը պիտի ամփոփուի Իվրիի Փարիզեան գերեզմանատունը ։

Օր. Յաւէրժ Թորոսեան, Եդուարդ Թորոսեան, Սուրէն Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կիւլիւմեան եւ զաւակները, ազգականները եւ ամբողջ ընտանիքը խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԹԻՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Մայիս 14ին, Փարիզ, 73 տարեկան հասակին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, ժամը ճիշդ 16ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon. Արարողութենէն վերջ մարմինը պիտի ամփոփուի Bagneux Parisienի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ։

ջարկեց 1600 Ֆր. պարզեւ վճարել կորսուած օրերուն համար, ինչպէս եւ 900 Ֆր. փոխ տալ, որ պիտի վերադարձուի վեց անգամէն։ Այս կարգադրութեամբ 100 միլիոն Ֆրանքի ծախք մը պիտի ըլլայ ։

26 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 30 հոգի վիրաւորուեցան Հռոմի մէջ, շարժանկարի մեծ հատուածութեան՝ «Միներվա»յի հրդեհին հետեւանքով։ Ամենածանր աղէտը կը համարուի այս 1938էն ի վեր, եթէ չհաշուենք պատերազմին փորձանքները։ Բոցավառ մարմիններ պատուհաններէն վար կը նետուէին։ Ողջ ողջ վառեցաւ նշանաւոր արուեստագիտուհի մը, Մարսէլ Պէնէտէթթի։ Չըրչիլի աղջիկը մազապուրծ ազատեցաւ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Առնուվիլի մէջ, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ ըլլալ ։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի առտու ժամը 8.30ին, Մուրատ ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԷՔՍ.— Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբի ընկերական ժողովը՝ այս շաբաթ, իրիկուան ժամը 8.30ին, S. F. I. O.ի սրահը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8ին, Bar du Globeի ներքնասրահին մէջ ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացականները նկատի կ'առնուին ։

ԿՐԸՆՈԲԼ.— Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այսօր, շաբաթ ժամը 9ին, ղպրոցի սրահին մէջ ։

Ֆր.Կ.Խաչի Փարիզի մ.ճիւղին

հերթական հանդիպումը բաժակ մը թէյի շուրջ, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ֆրանսօ Արմէնիէն միութեան սրահը, 7 rue Phalsbourg, métro Malesherbes, Paris (17)։ Կը դասախօսէ ընկերուհի Խոնդկարեան, նիւթ՝ Սայեաթ Նովայի կեանքը եւ բանաստեղծութիւնները։ Պիտի երգուին նաեւ Սայաթ Նովայէն– Կը հրաւիրուին փափաքողները ։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ԺԱՆ ՄԵՐԿԵՐԵԱՆԻ

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 15.30ին, rue d'Algerի թատրոնին մէջ, մասնակցութեամբ քաղաքապետական Երաժշտանոցի նուագախումբին, ղեկավարութեամբ ՄԷԹՐ ԱՆՏՐԷ ՕՏՏԼԻԻ։ Յայտագիրը կազմուած է հետեւեալ կտորներէ.— Մէնտըլսընի, Վիվալտիի, ջութակի քոնսէրթոներէ եւ Պէթհովէնի, Մոցարթի, Սպենդիարեանի եւն.ի գործերէն։

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել հետեւեալ հասցէներուն.— Ե. Արմէն 39 rue St. Savournin, Փիրանեանի 104 rue Ferrari, Յ. Տէր Մերկէրեանի 61 rue Tapis Vert, Պօղոսեան 53 rue Nationale, Սոլաքեան 320 Chemin de St. Julien, Տէր Մինասեան 8 Place de l'Eglise, Սէն Ժէրոմ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Սրբուհի Առաքելեան ծնեալ Դաւիթեան, կը փնտռէ իր եղբայրը Գրիգոր Դաւիթեան, մօրաքոյրը Մարիամ Սինէկեանը՝ որ 1920ին Յոյնի մը հետ (Նազարէթ), էնկիւրիէն Յունաստան՝ Աթէնք եկած են։ Կը խնդրուի գիտցողներէն լուր տալ, Գ. Սարգիս Առաքելեանի, 58 rue Rabelais, Lyon, Rhône: Կը խնդրուի յունահայ թերթերէն արտատպել ։ –

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 18 MAI 1947 Կիրակի 18 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5037-Նոր շրջան թիւ 646 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՎԱՍՏԱԿԵԱԼՔ ԵՒ ԲԵՌՆԱՒՈՐՔ»

Աւետարանի չորուցամաք իմաստէն շատ աւելի խոր ու լայն բովանդակութիւն ունին այս երկու բառերը, մեր ամենօրեայ բառարանին մէջ։ Աշխատանքի թէ Մշակոյթի ճակատին վրայ։

Վաստակեալք եւ բեռնաւորք՝ այն միլիոնաւոր բազմութիւնները, որոնց ճակտին քրտինքով եւ մկաններուն ուժով կը թուալի այս անիրաւ աշխարհը։

Վաստակեալք եւ բեռնաւորք, աւելի բարձր աստիճանով մը, անոնք որ իրենց միտքն ու երակներուն արիւնը կը քամեն, նոյն այդ մարդկութեան գերագոյն բարիքին համար,— Մշակոյթ։ Գիր-գրականութիւն, արուեստ, գիտութիւն եւ մնացեալը։

Առաջինը՝ ձեռք ու ոտք եւ պատուանդան։ Երկրորդը՝ ոգի եւ թռիչք։ Երկուքը եւ ստեղծագործութիւն։ Վաստակ՝ որ ոչ աշխարհագրական սահման կը ճանչնայ, ոչ ալ մարդկային։

Ուրկէ՞ ո՛ւր այս խորհրդածութիւնները։

Ինչպէս ամէն ժողովուրդի, մեր մէջ ալ սովորութիւն դարձեր է յոբելեաններ սարքել ի պատիւ բազմամեայ վաստակաւորներու։ Ամէնէն հանրամատչելի ձեւը՝ երախտագիտութիւն յայտնելու։ Բարոյապէս թէ նիւթապէս։

Տարիներէ ի վեր, ընդհանրապէս ուսուցիչներ են որ կը վայելեն այդ սփոփանքը։ Անշուշտ անոր համար որ, վարժապետը տեսանելի, շօշափելի դէմք մըն է մեր ամենօրեայ կեանքին մէջ։

Այսպէս, անցեալ տարի տօնուեցաւ Գ. Թովմաս Գօյաճեանի յոբելեանը Սելանիկի մէջ, իսկ այս տարի՝ Գ. Յովհ. Մըսրեանի յոբելեանը Աթէնքի մէջ։ Երկուքն ալ անխոնջ վաստակաւորներ, Փոքր Ասիայէն մինչեւ Յունաստան։

Անցեալ տարի՝ երաժշտագէտ մըն էր որ փառաւորուեցաւ Լիբանանի մէջ, Բարսեղ Կանաչեան։

Դեռ վերջերս Հալէպն ալ կատարեց իր պարտքը Կոմիտաս վարդապետի այս տաղանդաւոր աշակերտին հանդէպ, կաթողիկոսական օրհնութեամբ։ (Իսկ մեծամիտ Փարիզը ոչ իսկ մտքէ անցուց յարգանքի երեկոյ մը սարքել...)։

Յոբելեան մըն ալ սարքուած է Եգիպտոսի մէջ, ի պատիւ Գ. Շահան Պէրպէրեանի, որ ունի գնահատելի վաստակ, թէ ուսուցչական ասպարէզին եւ թէ ակադեմական, երաժշտական եւ գեղագիտական գրականութեան մէջ։

Եւ ահաւասիկ Յ. Օշականի յոբելեանը։

Կ'ուզենք մոռնալ ինչ որ տեղի ունեցաւ անցեալ տարի, այս յոբելեանին յայտարարութենէն քանի մը ամիս վերջը։

Արձանագրենք, միայն, որ յոբելեանը փառաւորապէս տօնուեցաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, նախաձեռնութեամբ խանդավառ երիտասարդութեան մը։

Եւ հիմա Փարիզն է որ պիտի կատարէ իր պարտքը, յառաջիկայ շաբաթ օր։ Իսկ յաջորդաբար՝ Ֆրանսայի միւս հայաշատ քաղաքները։

Տակաւին առիթ պիտի ունենանք խօսելու Օշականի արժանիքներու մասին, իբրեւ ուսուցիչ եւ իբրեւ գրագէտ։ Գոց եղած, կաղապարեալ ածականները չեն որ պիտի բացատրեն աւելոր գրագէտին աննախընթաց, անսպառ վաստակը։

Այս առթիւ, թող մարդիկ անգամ մը եւս իմանան թէ ինչ ծանրութիւն, ծաւալ եւ խորութիւն կը ներկայացնէ հայկական գրականութիւնը՝ օտար ափերու վրայ։

Հատորներ, ձեռագիրներ լեռնակուտակ, ճերմակ թուղթին յանձնուած արիւն-քրտինքով, արցունքով։ Տարէց թէ երիտասարդ սերունդներով։ Տաղանդներ ցիրուցան ցամաքէ ցամաք։ Առանց հաստատուն դեռնի կամ աղբիւրի։ Ապաւինած միայն իրենց գիտակցութեան ու կամքին։ Տաղանդին։

Ո՞վ կրցաւ չափել Հայկական Արտասահմանի գրագէտին «լուռ ցաւերը»։

Ո՞վ կշռեց անոր բեռն ու վաստակը։

Եւ անհամար վաստակեալներէն ու բեռնաւորներէն քանի՞ն բախտ ունեցան երկու տաք խօսք լսելու։

Օշականները ովսանաներու չէին սպասեր, երբ ասպարէզ նետուեցան գլխիվայր, ստեղծագործութեան հեղումը կատարելու համար։ Կամ սերունդներ մարզելու համար։

Բայց, իրաւունք ունին տարրական պարտաճանաչութեան մը։ Առանց վերապահութեան։ Շ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԸՆՏՐԱԿԱՆ «ՑԱՂԹԱՆԱԿԸ»

Ուրիշ տպաւորութիւններ

ԽՄԲ.— Եշ. օր հրատարակեր էինք այս թղթակցութեան Ա. մասը։ Ստորեւ մնացեալը.—

Ահաւասիկ Մարսիլիոյ թեմական ընտրութեանց իսկական եւ անաչառ պատկերը, որ բացատրութեան չի կարօտիր։ Զեղծարարութեամբ, կեղծաւորութեամբ, ճնշումով, խաբեբայութեամբ, վաշխառութեամբ կատարուած այս ընտրութիւնը եթէ վաւերացուի գերագոյն իշխանութեանց կողմէ, հայ ժողովուրդը ի՞նչպէս պիտի պահէ իր վստահութիւնը օրինականութեան, ապագայի եւ ամէն բանի մասին։

Մօտ երեսուն տարիէ ի վեր կ'ապրինք այս լուսապայծառ ու գեղածիծաղ ափերուն վրայ։ Երեսուն տարիներէ ի վեր շփման մէջ ենք Եւրոպայի ամէնէն յառաջադէմ ու ազատ ժողովուրդներու, համայնքներու հետ, կը տեսնենք, կը դիտենք ու կը կարդանք օրէնքները եւ տակաւին չենք գիտեր թէ ինչ է գաղտնի քուէարկութիւն մը, առանձնարանը (isoloir)։ Դեռ չենք գիտեր յարգել քուէարկողի մը տարրական, անձեռնմխելի իրաւունքները։ Ո՞վ սորվեցուց քուէարկութիւն մը կատարել դրամի, ատրճանակներու սպառնալիքին տակ։ Ո՞ւր ենք...

Մի՞թէ կարելի չէ՞ր եկեղեցիին մէկ խուցը յատկացնել իբրեւ առանձնարան, ուր դետեղուած ըլլային սեղան մը եւ երկու կողմերուն ցանկերը, ուր ընտրողը միայն իրաւունք ունենար մտնելու եւ ընտրելով իր ուզած ցանկը, պահարանը գոցելով դուրս ելլելու։

...Ինչո՞ւ այդ խուռներամ բազմութիւնը ձըգուեցաւ ամբողջ օրը մինչեւ իրիկուան ժամը 21ը եկեղեցիին բակը։ Ֆրանսայի մէջ ո՞ւր տեսանք այդպիսի խճողում։ Ամէն ընտրող իր պարտականութիւնը կատարելէն ետքը կը մեկնի իր տունը։ Ո՞ւր տեսնուած է ընտրողները ինքնաշարժով բերել։ Քանի՞ հարիւր հազարներ վատնուեցան եւ ո՞ւրկէ ելան՝ այդ ահագին գումարները, երբ մեր չուրջը այնքան կարիքներ կան, այնքան անդարման, բազմապիսի ու խորունկ վէրքեր։

Երկար եղաւ այս նկարագրութիւնը, գիտեմ, բայց կը մնայ դեռ աւելի հոգեխռով, աւելի մրրրկոտ, յուռի հեռանկարներով լի կէտ մը, որ կը կազմէ ծաղկեփունջը այս բոլոր ապիկարութեանց, ոգիտութեանց, տհասութեանց։

Քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ կիրակի, 4 Մայիս եւ արդէն երեքշաբթի օր, 6 Մայիս, չորնդալից յայտարարութիւն մը տպուած էր Մարսէյլի համայնավար թերթին, Rouge Midiի եւ Marseillaisի սիւնակներուն մէջ, ուր կ'ըսուէր.— Դաշնակցական Ֆաշիստները ջախջախիչ պարտութեան մատնուեցան կիրակի օրուան հայ երեսփոխաններու ընտրութեանց մէջ, եւն. եւայլն։

Ու հիմա հարցը կ'ուղղեմ մեր ազգային պատասխանատու վարիչներուն, բոլոր գիտակիցներուն,— Ինչպէ՞ս բան էր այս յայտարարութիւնը տալ ֆրանս. թերթերու մէջ, անոնց միջոցաւ ըսել թէ մեր մէջ կան, Ֆրանսայի հողինվրայապրող ու գործող, համայնավարներ եւ... «Ֆաշիստ»ներ։ Ի՞նչ օգուտ պիտի քաղէ մեր համայնքը այս մատնութենէն։ Ոչ մէկ բարիք, այլ սրտաճմլիկ աղէտ մը։

Եթէ վաղը համայնավարութիւնը տիրապետէ Ֆրանսայի մէջ, Դաշնակցականները պիտի հալածուին, պիտի աքսորուին կամ պիտի ստիպուին լքել այս հիւրընկալ ափերը, իսկ եթէ աջակողմեանները գլուխ անցնին, այդ պարագային ալ համայնավարներն են որ պիտի ենթարկուին նոյն բախտին։ Երկու պարագաներուն մէջ ալ հայն է որ պիտի տուժէ առանց ամենադոյզն առարկութիւն ձեռք բերելու, հայ ընտանիքներ է որ պիտի քայքայուին։

Այս ընթացքը քաղաքականութի՞ւն է, դիւանագիտութի՞ւն է, խելացի ու գիտակից մարդու գո՞րծ է։

Այն ատեն հարկ պիտի ըլլար եզրակացնել թէ մեր գլուխը կը գտնուին, կամ աւելի ճիշդ է ըսել կը փորձեն մեր գլուխը անցնիլ խելագարներ, ցնորամիտներ, ալքոլէ ու մոլութիւններէ լճացած, զառամածներ եւ ունայնամիտներ որոնց տեղը ոչ թէ ազգային ժողովասրահն է, այլ յիմարանոցը։

ՍՐԱՊ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(իրաւաբան)

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ.— 400.000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ.— ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ.— ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ռընոյի գործադուլէն վերջ, Փարիզի աղօրիքի բանուորներու գործադուլն ալ վերջացաւ, շնորհիւ կառավարութեան եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան յորդորներուն, այլապէս հետեւանքը շատ ծանր կրնար ըլլալ։ Ռընոյի բանուորները ձեռամբարձ հաւանութիւն յայտնեցին աշխատանքը վերսկսելու, իսկ աղօրիքներու բանուորները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշեցին վերջացնել գործադուլը։ Այսպէս, Փարիզի աղօրիքի բանուորները 108ի դէմ 2611 ձայնով, Քորպէյլի աղօրիքին բանուորները 20ի դէմ 257 ձայնով որոշեցին վերսկսիլ աշխատանքը, լսելէ վերջ կառավարութեան առաջարկը.— 8 ֆր. պարգեւ մշտական աշխատանքի, 2 ֆր.՝ գիշերային բանուորներու արտադրութեան համար։ Կառապաններուն ալ 50 սանթիմ յաւելում՝ իւրաքանչիւր պարկի վրայ։ Ասկէ զատ, ամբողջ Ֆրանսայի աղօրիքներու 25 հազար բանուորները կրկնապատիկ վճարում պիտի ստանան Մայիս 16ին եւ 17ին, որպէսզի «ընկերային նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծուի աշխատանքը վերսկսելու համար»։

Մինչ այս գործադուլները կը վերջանային, 400.000 մետաղագործական բանուորները աշխատանքը դադրեցուցին Փարիզի մէջ, ուրբաթ օր ժամը 16ին, հովանաւորութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, որ 33 հրապարակային ժողովներ սարքած էր։ Այս առթիւ գլխաւոր ճառը խօսեցաւ Աշխատանքի նախորդ նախարարը, Գ. Քռուազա (համայնավար), որ յայտարարեց թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ուժ պիտի տայ ժամական տասը ֆրանք պարգեւի պահանջին։ Նախորդ նախարարը գիտել տուաւ, ակնարկելով իր պաշտօնէ արձակման.— «Ես կը՛ նմանիմ բանուորի մը որուն վարպետը խզած է աշխատանքի պայմանագիրը»։ Ցոյցը վերջացաւ խաղաղութեամբ։ Այս առթիւ դրուած պահանջը քննուեցաւ գործատէրերուն, բանուորներուն ներկայացուցիչներուն եւ աշխատանքի նախարարութեան պատուիրակներուն կողմէ։ Գործատէրերը իրենց պատասխանը պիտի տան հինգշաբթի օր։ Կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ ընդհ. գործադուլի մը առաջքը առնել։ Քանի որ կառավարութիւնը որոշած է լուծում տալ աշխատաւորներու պահանջներուն՝ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալ ... այժմ չուզեր դժուարութիւններ յարուցանել։

Փարիզի լուացարարներու գործադուլը, որ սկսած էր ապրիլ 17ին, կը շարունակուի մինչեւ այսօր։

Բարենշան երեւոյթ մը.— Ուրբաթ օր բացուեցաւ Փարիզեան շրջանին սէնտիքաներու տարեկան համագումարը, մասնակցութեամբ հազար պատգամաւորներու որոնք կը ներկայացնեն աւելի քան մէկ միլիոն անդամներ։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ընդհ. քարտուղարը, Գ. Հէնաֆ յայտարարեց.

— Մենք կը մերժենք գործադուլ հռչակել գործադուլի համար։ Մենք պարզեւ կը պահանջենք արտադրութեան համար, որովհետեւ կ'ուզենք ապահովել երկրին տնտեսական վերականգնումը։ Խելք չէ գործադուլ յայտարարել բանակցութեան բոլոր միջոցները սպառելէ առաջ։

ՑՈՐԵՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ուրբաթ օր բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ պարէնաւորման տագնապին առթիւ։ Մասնաւորապէս ամբաստանուեցաւ հողագործական նախարարը, Թանկի-Փրիժան (ընկերվարական), որ երեք տարիէ ի վեր կը վարէ այդ պաշտօնը։ Երիտասարդ նախարարը ուժգնօրէն պաշտպանեց իր քաղաքականութիւնը, որուն դէմ կը պայքարին թէ աջերը եւ թէ ձախերը, եւ յոյս յայտնեց թէ կարելի պիտի ըլլայ ճարել 3ուկէս — 4 միլիոն կենդինարը, բացը գոցելու համար մինչեւ նոր հունձք։

Նախարարը խօսեցաւ մօտ երկու ժամ։ Յետոյ վստահութեան քուէ պահանջուեցաւ։ Արմատականները, որոնք նախարարներ ունին նորդահլիճին մէջ, վստահութիւն յայտնելով հանդերձ կը պահանջէին ճշդել հացի տագնապին պատասխանատուութիւնները։ Համայնավարներն ալ կ'առաջարկէին պայքարիլ մախումին դէմ եւ աւելցնել ցորենին գինը։

Վարչապետը մերժեց այս բոլոր վերապա —

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՒՄԲ ՄԸ ՀՆՉԱԿԵԱՆՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 6 Մայիս.— «Յառաջ»ի Ս. Դ. Հնչակ ընթերցողներս ցաւով կը տեղեկանանք թէ, կարգ մը Հնչակ անունը չահագործողներ Գաւառ. ժողովի ընտրութեան առթիւ դիրք բռնած են Դաշնակցութեան դէմ։

Ի գիտութիւն հայ հասարակութեան կը տեղեկացնենք թէ բնաւ համամիտ չենք եւ չենք կրնար ըլլալ հակա-դաշնակցական ուղղութեան, ըստ մեր նախկին ծրագրին։— Խումբ մը Հնչակեաններ

ՍՓԻՆՔՍԸ

Ռազմանաւ մըն էր փողոցը այդ առտու։ Կը դառնար կռիւէն, կը սահէր բիւրեղի մը վրայէն՝ որ յոյս ու ուրախութիւն կ'արտացոլար։ Փարթամ ծփանքներ էին զգացումները՝ ամրան արեւին տակ։ Քաղաքին բոլոր փողոցներուն պէս, հոս ալ, մարդիկ հաներ կախեր էին դրօշակները որոնք գնուած պահուած էին թշնամիէն գաղտնի։ Ասիկա պարտուած, քաշուած էր արդէն։ Բաց էին բոլոր պատուհանները։ Ու դուրսը ու տուներէն ներս՝ բազմութիւնը կը պատրաստուէր ժամանումին։ Հեռու չէր ափը։ Կը սահէր նաւը։ Բայց անձկութիւն մը մերթ կը սահէր կ'անցնէր անոր մէջէն դեռ։ Ու անորոշ էր պահը բոլոր այն պահերուն պէս երբ քաղաք մը տէր ու ըմբռնում կը փոխէ։ Ոչ մէկ իշխանութիւն։ Հոս ու հոն կը լսուէին տակաւին հրացանաձգութիւններ։

Նորութիւն մը եկաւ զարմացման, հետաքրքրութեան ու խռովքի մատնել փողոցին բնակչութիւնը։ Մարդիկ կը տեսնէին յանկարծ շէնքի մը երկրորդ յարկէն անծանօթ, անսպասելի դրօշ մը՝ որուն թրքական ըլլալը պիտի հաստատուէր միայն վէճէ մը յետոյ եւ շնորհիւ Մսէօ Անթուանին, որուն կարծիքը արժէք մըն էր։ Ասիկա, որ կը յիշէր անցեալ պատերազմին մէջ Նեղուցներուն առջեւ իր վիրաւորուիլը, բացատրած էր նաեւ թէ Թուրքը միշտնջենական թշնամի մըն էր որ յաւիտենական դաշնակից մը եղած էր ու մեծապէս օգտակար՝ այս պատերազմին մէջ ալ՝ աշխարհի արդարութեան պաշտպաններուն ։ Իրաւունք ունէր պանծալու իր դրօշով։ Շատ յստակ չէր քաղաքական այս առեղծուածը լողներուն համար, բայց եւ այնպէս առանց հասկնալու ճիգ կ'ընէին, քանի որ քաղաքակիրթ ու քաղաքավար մարդեր էին ։ Ու աւելի հետաքրքիր՝ կը նայէին կարմիր դրօշին՝ վարէն, քովէն, վերէն ու փողոցին ծայրէն, մատնելով մերթ զգայախաբութեան մը նոյնիսկ։ Մահիկը կը վերածուէր մանգաղի մը եւ աստղը կ'ելլէր ու կ'իջնէր մուրճի մը գլուխին պէս։ Մսէօ Անթուանի միջամտութիւնն էր դարձեալ որ մոլորողները կը փրկէր ցնորքէն։ Թուրքին կարմրութիւնը երբեք կարմիր չէր... Ու չէր կրնար ըլլալ... կ'ըսէր։ Մահիկը մահիկ էր եւ աստղը աստղ... Ու դրօշը նոյնպէս կը ջանար հաստատել այդ ճշմարտութիւնը։ Ան տեղ կը փոխէր շարունակ։ Հեռանալով Ֆրանսականէն, կը մօտենար անգլիական դրօշին, յետոյ ամերիկեանին, յետոյ կրկին ռուսականին, ի վերջոյ, գտնելով այս բոլորէն կը փռուէր, բռնելով պատուհանին ամբողջ լայնքը։ Ու դարձեալ անհանգիստ՝ խղճահալած կարծէք՝ կամ գոռոզութենէն ուռած՝ ան կը գալարուէր ինքն իր վրայ, կը հալէր անպարարի մը թաւշեկինակին պէս, կը յայտնուէր վերստին, կը թեւթափէր, կը դարնուէր վարի յարկի պատուհանին, կը սուզուէր ներս ու դուրս կը սլանար, կը բռնկէր, սարսռալով շարունակ, բարձրանալով դէպի նորածագ արեւը։ Բայց ահա, վրայ կը հասնէր խոկոյն սենեակին խորէն խոյացող յիսունոց դէրկին մը ու կը դնէր իր պարարտ բազուկները վրան, կը զսպէր զայն իր կուրծքին լեցուն ու գոռոզ տապակներուն տակ։ Կը ժպտէր։

Փողոցը կը նմանէր դրօշազարդ նաւու մը ու այս կինը, այդ առաւօտ, ամէնէն հետաքրքրական անձնաւորութիւններէն մէկն էր անոր ցռուկին վրայ որ կը մօտենար ազատութեան քարափին՝ հինգ տարիներու ռումբերու ալեկոծումներէն եւ սիրէններու սահմռկեցուցիչ ճիչերէն վերջ։ Դրացիները շատ լաւ կը գիտէին թէ ո՞վ էր Մատամ Խօժէնին։ Օտարական մը։ Կը ճանչնային զայն իր արտակարգ ձայնէն, որ կ'արձագանգէր փողոցին մէջ, իր խաչուած ու անխօս ու խելօք ամուսինէն։ Ռմբակոծման գիշերները՝ իր սարսափի աղաղակները կը հասնէին մինչեւ հրջակայ տուները։ Կը ճանչնային զայն տակաւին իր այլանդակ կարկանդակովը զոր փուռ կը տանէր ամէն ուրբաթ, տան աղբամանէն, ուր Մատամ Խօժէնի իր հոտեցուցած հաւկիթները, հաւերն ու նապաստակները կը նետէր։ Մսխող, անկարեկից ու պաղ էր ան։ Կը ճանչնային Զայն վերջապէս իբրեւ Հայուհի ու գիտէին թէ փախած էր Պոլիսէն։ Գիտէին տակաւին թէ ան եկեղեցի կ'երթար ամէն կիրակի։ Բայց ահա, թրքական դրօշակը... խորհուրդներու խորհուրդը... Թո՞ւրք թէ Հա՞յ... Անթուան կը միջամտէր կրկին. Թուրք՝ քանի որ Թուրքիա ծնած է... կրօնքով Հայ...

Բայց վարանումը կը շարունակուէր ու Մատամ Խօժէնի մեծ հաճոյք մը կ'առնէր ատկէ։ Ոչ Թուրք եւ ոչ ալ Հայ։ Կը ժպտէր։ Իր սիրտը կը բաբախէր անընդհատ։ Իր ապակիէ, ջղային աչքերը կը վառէին, կը պեղէին մթնոլորտը։ Կը կասկածէին։ Անոնք տեսած էին զինակիր քաղաքացիներ որ տունէ տուն փախստականներու թշնամիին մնացորդները կը հալածէին, կը ձերբակալէին մատնիչներ ու լրտեսներ, չնացող կիներ ու աղջիկներ ինչպէս եւ սեւ շուկայով հարստացողներ։ Կը դողար սիրտը ամէն անգամ որ կառք մը կը մօտենար իր տան։ Բայց կը մնար միշտ պատուհանին մէջ ու կը ժպտէր, սպասելով ինք ալ յաղթական կանոնաւոր զօրքին։ Ու դրօշակը մեծ դեր

ԱՌ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Քրնաքոկան պարտէզիդ մէջ
Ջուրերն աստղի՛ պէս կը շողան .
Ուր կը շրջի յուզումն անշէջ
Կնձնիներուն տակ իրիկուան ։

Օրըդ համակ երգ է ու սէր,
Դաշնաւորում ծափ ու պարի .
Դուն նրբանեմ եւ զանգրահեր
Քրսանամեայ քոյր դիցուհի ։

Բիբերդ անոյշ են ու ծաւի,
Ճակատդ պայծառ եւ հովասուն .
Քու ափիդ մէջ սիրտն է կ'այրի
Իմ երազիս շուշաններուն ։

Թեւէս բռնած կը տանիս զիս
Դէպի աշխարհն տեսիլներուս .
Ուր ներշնչմամբ յորդուն հոգիս
Համակ սէր է, խինդ ու սնդուս ։

Կախարդանքիդ մէջ ալեծուփ
Կը բոցբոցի կեանքն իմ անվերջ .
Շուրջս ու վերեւս կ'այրին ընդհուպ
Հող ու երկինք ցնծութեան մէջ ։

Ահ, տար դուն զիս յեռներն ի վեր,
Երկինքներու տակ ժպտադէմ ,
Դէպի խորքին մութ անտառներն,
Քամիներուն յորձանքին դէմ։

Թող իմ տաղերս նայուածքիդ տակ
Ծաղկին այսպէս լուռ եւ խոհուն,
Երբ քեզ հետ եմ ես մեն մենակ,
Ո՛վ իմ հոգիս, ո՛վ քերթութիւն։

Միլանօ, 1947 — ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

մը ունէր իր այդ քաջութեան մէջ։ Ազգութիւն մըն էր, տէր մը, մեծութիւն մը։ Ահա թէ ինչո՞ւ նկատելի կ'ուզէր ընել զայն։

Ցաւակնոտ ու հպարտ՝ դրօշները կը ծածկէն շատ մը բաներ։ Թրքականին ետեւ կար անարգաբութիւն ու գազանութիւն։ Բայց Մատամ Խօժէնի գիտնալով հանդերձ ասոնք եւ ջարդը եւ ոճիրները, իր ապահովութիւնը կը գտնէր անոր մէջ այդ ճակատագրական ժամերուն երբ ինք ուզամուսինը, իրենց հարստութեան համար, կը գտնուէին վտանգին բերանը։ Ու փրկարար այդ դրօշակը կը փաստէր տակաւին իր մոլքին ու ձեռքին ճարտարութիւնները։ Մատամ Խօժէնի ինք պատրաստած էր զայն ամիսներ առաջ՝ մեծ հեռատեսութեամբ մը։ Ու յաղթանակ մը տանողի գոհունակութիւնը ունէր երբ ան կը ծածանէր հիմա։ Ու կը ժպտէր։ Ու մնափառութիւն ու անասնութիւն ու թորամանկութիւն էր տակաւին այդ ժպիտը։ Անմեղութիւն ... երիտասարդ ու գեղեցիկ ըլլալու յաւակնութիւն։ Ցափանք՝ երբ շողացնելով ոսկի ակռաները, կը նայէր ծառերուն ետեւ կեցող կլոր, կայտառ ու կենսայորդ արեւին։

Աջ ու ձախ, դիմացի, քովի, վերի ու վարի պատուհաններէն մարդիկ ներկայ պիտի ըլլային յանկարծ տարբեր ժողովուրդի մը ողբերգութեան։ Օտար էր լեզուն ու անհասկնալի, ինչպէս էր խօսակցութիւնը Սփինքսին ու Իդիպոսին միջեւ ։ Բայց անոնք պիտի ըմբռնէին թէ անակնկալ անցորդը կը մերժէր ճակատագիր մը ու վինք մեծցնող, արդարացնող ցաւ մը կար իր ցասումին մէջ։ Պիտի հետեւէին բոլորը լարուած ուշադրութեամբ մը։ Խնդիրը կը դառնար զիրենք հետաքրքրող դրօշակին շուրջ։ Փողոցը կը սահէր հրաշքին վրայէն։ Պիտի զային սպասուած ուտելիքները ու ազատութիւնը։ Բայց այդ բոլորը պիտի մոռցուէին պահ մը, երբ երիտասարդ, թուխ դէմքով, արծուեկտուց քիթով ու փայլակող աչքերով օտարականը, կենալով, ձեռքը վեր՝ պիտի պոռար Մատամ Խօժէնիին,

— Վար առէ՛ք սա դրօշակը։

Մատամ Խօժէնի նախապէս զինուած էր արհամարհանքով մը՝ իր հայրենակիցներէն դալիք դատաստանի մը դէմ։ Մնաց պաղարիւն։ Դիւրին ազդուողներէն չէր։ Վերէն, քննելով մարդը, ժպտելով միշտ, ան կը ջանար նախ ճշդել անոր նիւթական վիճակը եւ ինչ կուսակցութեան պատկանիլը։ Ցարմար նկատեց վերջապէս չհասկնալու դարնել.

— Ի՞նչ դրօշակ...

Միւսը պատասխանեց խելոյն.

— Լա՛ւ կը հասկնաք թէ ինչ բսել կ'ուզեմ... ամչցէ՛ք քիչ մը... Ազգային արժանապատուութիւն չունիք դուք... դուք Հայ չէ՛ք... Վար առէք սա քուրջի կտորը ...

(Մնացեալը յաջորդով) — Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԱՍԻՆ ծրագիր մը պարզեց, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին առջեւ, խորհրդային պատուիրակը, Կրոմիքօ, առաջարկելով արաբ – հրէական պետութիւն մը հաստատել։ Այս առթիւ խստօրէն քննադատեց անգլիական քաղաքականութիւնը, 1922էն ի վեր։ Համաձայն է նաեւ որ երկու անջատ պետութիւններ հաստատուին ։

Բ. Կանաչեան եւ իր արուեստը

ԽՄԲ.— Ապրիլ 27ին մեծ շուքով տօնուած է Բարսեղ Կանաչեանի քառասունամեայ յոբելեանը Հալէպի մէջ։ (Պէյրութի մէջ տօնուած էր անցեալ տարի)։ Այս առթիւ օրհնութեան գիր մը ուղղած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսը, ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է Պ. Շահան Պէրպէրեան, իսկ ընկեր Նիկոլ Աղբալեան հետեւեալ նամակը ուղղած է վաստակաւոր երաժշտագէտին.—

Քո գործը, սիրելի Կանաչեան, երկու երես ունի, երկուսն եւս մեծարժէք, բայց մինն անցաւոր, միւսը՝ մնայուն։ Մեծ վարդապետի աշակերտն ես դուն, որի հոգին միշտ պէս հսկեց անձիդ ու գործիդ։ Նրանից սովրեցիր հայ երգը տարբերել համաշխարհի բոլոր երգերից եւ այդ երգը դարձնել հանրութեան սեփականութիւն։ Եւ ուրիշ հայ երգահանների գործերի մէջ գնահատեցիր այն երգը միայն, որ զուգընթաց էր Հայոց բուն երգին։ Կարծեցիր, եւ իրաւամբ, որ Հայերը Հայ կը մընան, որչափ իրենց բուն երգով սնանին, ուստի ջանացիր ամէն տեղ հայ երգի վայելքին մասնակից անել հայ հանրութիւնը։ Դրա համար քեզ պէտք էր մի ճկուն եւ հնազանդ գործիք — մի երգչախումբ, զոր դու յաջողեցիր ամէն տեղ կազմել, մեծ համբերութեամբ եւ մեծ վարպետութեամբ, մինչեւ եւրոպական նուրբ ճաշակները գոհացնելու աստիճան։ Այդ խումբի մէջ մեծարժէք եղաւ մեր Գուսան երգչախումբը, որովհետեւ հնար ունեցար երկար ժամանակ աշխատելու նրա պատրաստութեան վրայ եւ ցուցադրելու խմբավարութեան քո մեծ կարողութիւնը լիովին։ Եգիպտոս, Կիպրոս, Սուրիա եւ Լիբանան երախտապարտ են այն բարձր եւ ազնիւ վայելքի համար, որ դու տուած ես քո մարզած երգչախումբերով, եւ այն հայեցի հոգու եւ հայրենական զգացումի համար, որ ներշնչած ես վարդապետի երգերով։ Մեծ է այս մարզի մէջ քո վաստակը, բայց, աւաղ, անցաւոր։ Ոչ աւելի քան մի մեծատաղանդ դաստիարակի կամ դերասանի գործ։ Անշուշտ, ով բախտն ունեցած է ունկնդրելու քո համերգներին՝ մինչեւ խորին ծերութիւն պիտի զգայ նրանց հմայքն ու հետքն իր հոգում, բայց հրաշագործ ձեռքիդ շարժումի հետ դադրելու է եւ հրաշագործ վարպետիդ ազդեցութիւնը։ Մենք եկած ենք սակայն տօնախմբելու նշանաւոր խմբավար Կանաչեանի յոբելեանը, որ իր համերգներով դարձուցած է աղգապահպանութեան եւ ազգային գիտակցութեան մի զօրաւոր ազդակ եւ որ նկուն Հային ներշնչած է ազգային հպարտանք, սեփական երգի հարստութեան հանդէպ եւ օտարներին պարտադրած է մեծարանք ու յարգանք հայ երգի համար։ Ոչինչ կարող էր միացնել կտորակուած հայութիւնը, քան միեւնոյն հայ երգը, որ ներշնչում է բազմազան ոգիներ եւ միապէս յուզում է այլամէտ սրտեր։ Ոչինչ կարող էր սիրտ տալ տարագիր հայութեան, որ ճողոպրած էր ստոյգ մահից, որ կրած էր քաղաքական խորին յուսաբեկութիւն՝ քան հաղորդութիւնը հայ երգի, որ նոյն է թէ՝ հայ հոգու։ Այդ երգի մէջ նա տեսաւ իր ինքնութիւնը, իր անմար անցեալն ու յուսալից ապագան եւ կքած ծունկերը զօրացան եւ լքուած սիրտը նորից յուսով բաբախեց, թէեւ առաւ հայ հողին եւ այսօր կենդանի է հայութիւնը Սասունցի Դաւիթի պէս, որ դուրս է եկած տակաւին փորած քառասուն գազ հորից։ Հայ հոգեբանութեան այս վերափոխութեան մէջ մեծ է քո եւ քո վարած երգչախումբերի դերը, սիրելի Կանաչեան։

Բայց դու իմ աչքին շատ աւելի մեծ ես քան մի մեծատաղանդ խմբավար։ Դու ստեղծագործ ես եւ ոչ հետեւակ։ Դու ոչ միայն եղած մշակոյթն ես հանրացնում, ինչ որ մեծ գործ է, այլեւ հարստացնում ես այդ մշակոյթը։ Մեծ վարդապետը գտաւ հայ երգը ու բազմաձայնեց։ Բազմաձայնելու իր արուեստը եղաւ անձնական եւ կը համարձակիմ ասել՝ հայկական, իսկ երգերը պահեցին իրենց տոհմիկ բնոյթը։ Նա ժամանակ չունեցաւ հայ երգի հետքերով հեռուները գնալու եւ նոր նուաճումներ անելու։ Անկոխ էին ճամբաները, բայց դու խիզախեցիր առաջ անցնիլ եւ հայ երգի զուսպ տուիքը լայնօրէն բանալ եւ նրա թաքուն կարողութիւնները երեւան հանել՝ նորահնար բայց հայատիպ դաշնակութեանց մէջ, յօրինելով նոր խմբերգ եւ ծաւալուն քերթուածքներ ձայնական ։ Վարդապետը քեզ իր երգով խորապէս եւ նորապէս հայացուց եւ դու երաժշտապէս հայացած՝ իբրեւ հայ մարդ ստեղծագործեցիր նոր արժէքներ, դաշնաւոր եւ հայատիպ։ Դու նոր գանձեր բերիր մեր երաժշտական մշակոյթին։ Եթէ իբրեւ խմբավար մեծարժէք բայց անցաւոր է քո գործը, իբրեւ երգահան քո գործը մնայուն է եւ անուղղ անկորուստ։ Մեծ բարեբախտութիւն է մեզ համարձակել այս մասին եւ կ'արժէ հաղորդուիլ հայ մշակոյթի յաւերժութեան։ Այս արժէքների ստեղծագործութեան մէջ դու երեւացիր իբր մի կենդանի արուեստագէտ, հաղորդակից ազգի ապրումներին եւ ճակատագրին։ Օրօրի մէջ հայ անձնուէր մօր պատկերն ես գծած ձայների վրձինով, Հայոց մայրը, որ յաւերժութիւնն իսկ է իր ծնունդներով եւ անձնուէր հոգածութեամբ։ Հայ ժողովուրդի սէրն ես ցցադրած քո «Հօյնար»ի եւ «Ցալիլօ»ի

ԳՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

Մե՛ծ յաղթանակը...

— Վերջապէ՛ս: Խոշոր յաղթանակը չահե-ցանք:

— Անպայման Ազգային Դատի կամ Կարս-Արտահանի մասին է խնդիրը: Գուշակեցի՞:

— Աւելի կենսական: Հայոց ազգին ճակատա-գիրը փրկուեցաւ:

— Ի՞նչ կ'ըսէք:

— Չէ՞ք իմացած: Մարսիլիոյ Գաւառական ժողովի ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ անցած կի-րակի: Հարաւային Ֆրանսայի Հայերուն ճակա-տագիրը որոշուեցաւ այդ ընտրութիւնով:

— Իսկապէս կարեւոր դէպք: Ուրեմն, այդ ընտրութիւնով, Մարսիլիոյ եւ շրջանի մեր հայ-րենակիցները երջանիկ Թուական մը ոտք կը կո-խեն:

— «Երջանիկ»ն ալ խօ՞սք է:

Մարսիլիոյ հայութիւնը վերջապէս ազատե-ցաւ բռնակալութեան ճիրաններէն եւ Թօթափեց յետադիմութեան լուծը: Դեմոկրատիզմի եւ ազ-գատութեան սահմաններէն ներս մտաւ այդ օրը, ջախջախի՛չ յաղթանակով մը:

— Որքա՛ն ուրախ եմ: Որո՞ւ դէմ տարած յաղթանակը:

— «Դաշնակ»ներու դէմ: Ընկեր, դուն բանէ մըն ալ տեղեկութիւն չունիս:

— Խնդրեմ, քիչ մը լուսաբանեցէք:

— Այս «Դաշնակ» կոչուածները, «կառչած Ե-կեղեցիին, կը գործէին ազգային շահերու դէմ»: «Վեհափառ կաթողիկոսի, Էջմիածնի եւ վերջա-պէս Ս. Հայաստանի դէմ»: Ասոնք, յետադիմու-թեան ծառայող մութ ուժեր են:

— Վա՛յ, վա՛յ...

— Եկեղեցին մենատիրութեան եւ իրենց կու-սակցական քարոզչութեան կեդրոն ըրած, խելա-կորոյս հակադեմոկրատական ամէն միջոց ձեռք առած էին: Նոյն իսկ եռագոյն դրօշակ մը բերած էին, իրենց պայուսակներուն մէջ պահելով...

— Սարսափելի բան: Ընել է դեմոկրատաբար անոնց պայուսակներն ալ խուզարկեցէք... Լաւ էք ըրած:

— Տակաւի՛ն: Նարդունիներու սրսկած ա-րիւնհեղութեան սպառնալիքներ: Հայհոյանք, զրպարտութիւն եւ...

— Ո՛ւֆ, վա՛յ վա՛յ... Բայց եթէ մեր ճանչ-ցած համեստ — խելօք բժիշկ Նարդունին է, ան-պայման անարինութեան ու հիւանդութիւններու առաջքը առնելու համար սրսկում կատարած ըլլա-լու է: Բայց ինչո՞ւ յոգնակի «Նարդունիներ» կը հոլովէք: Կ'երեւայ թէ իր զաւակներն ու թոռներն են, որ փէտայիներու խումբ կազմած եւ գործի սկսած են Մարսիլիոյ մէջ:

— Կատակը մէկդի: Այդ ձեր ճանչցած Նար-դունին է: Կրակ ու բոց եւ արիւնածարաւ: Բայց կարեւորութիւն չունի, մենք դեմոկրատական սկզբունքներով փառաւոր յաղթանակ մը տարինք Մայիս 4ին: Եկեղեցին ազատեցինք «Դաշնակ» բռնապետութենէ եւ քարոզչութենէ:

— Ըսել է, ասկէ առաջ, եկեղեցւոյ մէջ դաշ-նակերէն Աւետարան կը կարդային: Դաշնակ ու-րացումներ եւ աղօթքներ, դաշնակերէն կ'երգէին ու կը քարոզէին: Ի՛նչ սրբապղծութիւն... Հիմա, որ ձեր հովանաւորութեան տակ մտաւ եկեղեցին, անշուշտ Աւետարանը, երգերը, քարոզչութիւնը նակատերէնի պիտի թարգմանուին: Այս կերպով, նորադարձ քրիստոնեաներդ՝ ձեր ձեւով պիտի փա-ռաբանէք Եհովան եւ իր Որդին:

— Ոչ միայն այդ, այլեւ ձրի ամուսնութիւն, ձրի կնունք եւ ձրի թաղում պիտի վայելէ Մար-սիլիոյ հայ ժողովուրդը: Ջուրի տեղ միւռոնի մէջ պիտի թաթխենք երախաները: Ամուսնութիւններ երկուորեակներով պիտի պսակերին, իսկ հան-գուցեալները, առանց Քաւարանի՝ ուղղակի Ար-քայութեան մէջ, յաւիտենականութեան ալ՝ ներողու-թիւն, ձախ կողմը պիտի բազմին: Մեր անդամնե-րուն եւ մեզի քուէ տուողներուն համար վերջնա-պէս պիտի փակենք Դժոխքի դուռը: Միայն Դաշ-նակներուն եւ իրենց հետեւորդներուն վերապա-հելով զայն:

— Ա՛խ, ի՛նչ սարսափելի են սա Դաշնակցա-կանները: Տարիներէ ի վեր հոգի կը հանեն: Ժա-մանակին, օթառաջդիմականներէն Քասիմ, Բ. Քէչեան, Հմայեակ եպիսկոպոս, եւՏէր Սոփոնիսան ալ, ճիշդ ձեզի պէս պայքարած են ատոնց դէմ՝ ազգը փրկելու համար:

Սակայն ձեր ուժէն մաս մը խնայեցէք: Տակա-ւին պէտք պիտի ունենաք՝ մօտիկ ապագային:

— Ի՞նչ բանի համար:

— Երբ Դաշնակցութիւնը տապալէք, կարգը իտի գայ Ռամկավարներուն, Հնչակեաններուն, Բարեգործականներուն եւ կրօնագործներուն մաք-րագործումին, մինչեւ որ «մի հօտ եւ մի հովիւ» ազդ դառնայ հայութիւնը: Միակ կուսակցութեան մը հովանաւորութեան տակ արածելով՝ վայելէ ազատութիւնը:

— Ո՞ր կուսակցութիւնն է այդ:

— Ան որ մեծ քաղաքներու կակո՛ւղ թիկնա-թոռներուն մէջ բազմած, Հայաստանասիրութիւն կը ծամէ օրն ի բուն...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

մէջ: Դու հեղինակած ես Հայոց լուսաւոր քայ-լերգը, որ շնչում է իրապաշտ կորով ու վճիռ, վերջապէս քո «Նանօր»ը հոյակապ իղձն է Սփիւռ-քի եւ բովանդակ հայութեան իր վերջնական հայ-րենիքը գտնելու եւ իր հազարամեայ տուրքից իր իղձերին կատարած աղերսելու: Իբրեւ հայ մարդ եւ հայ երգով հայացած՝ դու սփռած ես հայու-թեան Հայոց բուն երգը, բայց իբր երգահան դու նոյն հայացած հոգով ապրած ես հայ մարդու ճա-կատագիրը, սրտիդ ձայներով արձագանգ տուած ես նրա վշտին, տրտմութեան, յաղթանակի, եւ լոյսին, ձայների հմայիչ դաշնակութեամբ արտա-յայտած ես նրա իղձերը: Դու ձայներով պատմա-գրած ես մեր ժամանակը, այդ ժամանակի հետ միասին քո գործն ու անունը պէտք է մնան Հայոց մշակոյթի պատմութեան մէջ:

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՄՍԻՑ ՇԱՀԸ Նկատի առնելով Թեհրանի հայ-կական իշխանութեանց դիմումները Թաւրիզի հայ քաղաքական ամբաստանեալներու մասին, խոս-տացած է ներում շնորհել:

ԴԵՐԱՍԱՆԱՊԵՏ ՄՆԱԿԵԱՆԻ մահուան 110րդ?? տարելիցին առթիւ յիշատակի հանդէս մը տեղի ունեցած է Պոլսոյ մէջ, Երիտասարդաց Թատերա-խումբին կողմէ, որուն մղիչ ոգին կը կազմէ տիկ. Քնար, Մնակեանի լաւագոյն ձեռնասուններէն: Ներկայացուած է անոր խաղացանկէն «Մոմն ար-ձան չինողը»: Ներկայ եղած է հայ եւ Թուրք ստուար բազմութիւն մը: Կատարուած է նմանա-պէս այց մը դերասանին շիրմին, Շիշլիի գերեզ-մանատան մէջ: Բազմաթիւ մտաւորականներ, ար-ուեստագէտներ եւ համակիրներ խոնարհած են ա-նոր շիրմին առջեւ: Դերասան Օգսէն Շահինեանի ուղերձէն վերջ՝ Հիքմէթ Նիսան պանծացնելով Մնակեանի յիշատակը, հրաւիրած է Հայերը եւ Թուրքերը, որ անշուք չթողուն մեծ արուեստա-տագէտին յիշատակը: Ծաղկեպսակներ դրած են Թատերասիրացը եւ Թուրք «Քուլիս» թատերական հանդէսին խմբագրութիւնը:

«Հէճէ Փօսթասը»ի քրոնիկագիր Ագա Կիւն-տիւզ, անդրադառնալով Մնակեանի թատերական անմրցելի կարողութիւններուն, դրուատիքը կը հիւսէ վարպետին, յայտնելով թէ անոր թշնամի-ներն անգամ չէին կրցած քննադատելի կէտ մը գտ-նել Մնակեանի արուեստին մէջ, այլ աղճատ Թուր-քերէնը մատի փաթթոց ըրած էին: Մինչ Մնակ-եան ոչ միայն բեմին ծառայեց, այլեւ բռնապետու-թեան օրերուն իսկ ազատութեան հուրը անշէջ պահեց Թուրքիոյ մէջ: Կը յիշեմ թէ, կ'աւելցնէ Ագա Կիւնտիւզ, Մնակեան Էտիրնէի մէջ հայրենա-շունչ ներկայացումներ տալով, Պոլիս վերադար-ձին, Չապթիյէ Քափըսը (ոստիկանական տեսչու-թիւն) տարուելով ծեծուած է: «Եթէ նոյնիսկ բո-լոր կարողութիւնները անտեսենք, երբեք չենք կր-նար մոռնալ անոր ամենամեծ գործը. Մնակեան Ցէհիմ էֆէնտիի պէս մէկը հասցուց Թուրք բե-մին: Աստուած հոգին լուսաւորէ բոլոր հանգուց-եալ արուեստագէտներուն»:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ֆլորիտա նահանգի հայ եւ ամերիկեան շրջանակներուն մէջ մեծ յարգ կը վայելէ Տոքթ. Ց. Լօրսինեան: Բնիկ Ակնցի՝ փոքր հասակէն Պոլիս երթալով հետեւած է գինեկոլոգիական արուեստին: Անցնելով Ամերիկա հետեւած է բժշ-կական ճիւղին: Իր ուսումը կատարելագործած է աւելի քան վեց համալսարաններու մէջ եւ ստացած դոկտոր պատկաւոր գիտութեան եւ համալսարանի բժշկութեան Տոքթոր տիտղոսները: Հիմնադիր եւ նախագահն է քանի մը ակումբներու: 25 տարիէ ի վեր փրրեւ ռէօնթկէնեան ճառագայթի մասնագէտ հիմնած է իր սեփական դարմանատունը: Ան ներ-կայիս վարիչն է երեք տարբեր ամերիկեան հիւան-դանոցներու նոյն ճիւղերուն: Ունի գիտական եւ բժշկական ուսումնասիրութիւններ: Անգլերէնի թարգմանած է Թ. Ազատեանի «Ակն եւ Ակնցիք» ազգագրական հատորը:

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Իր յոբելեանին առիթով)

Համակերպող ճակատագրին, բարի ու պար-կեշտ:

1881ին արդէն երրորդ տարին էր որ բերք ու-նենալու յոյսը չի կար գիւղին մէջ: Երաշտի տա-րիներ: Անժառանգներէն շատեր դիմած էին յան-դուգն ձեռնարկներու, անօթի չձգելու համար ի-րենց ընտանիքը եւ խտրութիւն չէին դրած միջոց-ներու մէջ, իսկ Յովհաննէսը մարդը չէր այդ փոր-ձին յանդգնելու: Ընտանիքով կը մնային անօթու-թեան մղձաւանջին տակ: Ծովը իրնողը օձին կը փաթթուի, կ'ըսէ մեր ժողովուրդին առածը: Կ'ո-րոշեն գաղթել Պրուսա քաղաքը որ իրենց գիւղէն մէկ օրուան ճամբայ հեռու է: Հայրը պարտէզնե-րու մէջ հողային աշխատանք ճարելու ու մայրն ալ մետաքսի մանարաններէն մէկին մէջ աշխատե-լու առաջադրութեամբ: Ուրեմն այդ պատուական կինը կը դառնայ բանուորուհի մետաքսի գործա-րանի մը մէջ, օրական տասնըչորս ժամ աշխա-տանքի դատապարտուած, երեքէն չորս դուրուշ վարձատրութեամբ մը, իսկ հայրը պարտէզներու մէջ իր տաժանակիր հողային աշխատանքով կը շահի հինգ դուրուշ որ այդ օրերուն բանուորի մը գերագոյն աւուրչէքն էր ու այս ձեւով կ'ապահո-վեն իրենց ապրուստը սովամահ չըլլալու աստի-ճանով մը: Երրորդ տարին Միքայէլն ալ 9—10 տարեկան, երբ աշկերտ գործ կը ստանձնէ մա-նարանին մէջ, նոյնպէս օրական 14 ժամ աշխա-տանքով մը ու վաթսուն փարա օրավարձքով: Ահա-ւասիկ բացարձակ չքաւոր ընտանիք մը, աշխա-տանք մը որ մեր օրերու հանքագործներու տաժան-քըն իսկ թեթեւ պիտի գայ, եթէ բաղդատութեան դնէինք, խոնաւ, շոգիով թանձրացած մթնոլորտի մը մէջ, հոգակի թրթուրներու նեխած դիակնե-րուն վրայ հակած, ձեռքեր մխրճուած եռացող ջուրին մէջ մետաքսի թելը որոնելու համար: Ու այսպէս արշալոյսէն չորս հինգ ժամ առաջ, գործի լծուելով, մինչեւ արեւմուտը: Արդիւնքը անպաշտ-պան գործաւորուհիներու ու անչափահաս աշխա-տաւորներ իրենք ալ կը վերածուէին անքնութենէ, յոգնութենէ եւ վատառողջ մթնոլորտէն կենդանի դիակներու:

Մէկ խօսքով, բոլորովին իրաւազուրկ վիճակ մը, այն օրերուն երբ կը ծնէր ապագայ Օշականը 1883ին մութ ու խոնաւ գետնափոր նկուղի մը մէջ մօրը աշխատած գործարանին մէկ անկիւնը, ուր պարտաւորուած էին բնակիլ օրական 14 ժամ աշ-խատանքէն վերջ այդ մետաքսի մանարանի աշ-խատաւոր բոլոր իրենց բախտակիցները: Օշա-կանի մայրը կը պատմէր թէ ի՛նչպէս ու ո՛ւր իր երախան առած էր իր առաջին քունը այս աշխար-հին մէջ: Խաչուած Ցիսուսն իսկ ունեցաւ մսուր մը՝ իսկ Յակոբը ունեցաւ ձեղունէն կախուած հա-ցի տաշտ մը որ օրերէ ի վեր պարապ էր մնացած:

Նոր ծնող զաւակ մը բանուորուհիի մը համար մեր այս օրերուն իսկ կը դառնայ տագնապ մը, երբ ծնած զաւակը կը պարտադրէ մօրը դադրեցնել աշխատանքը: Կրնաք երեւակայել ընտանիքին յու-սահատութիւնը Օշականի աշխարհ գալովը:

Բախտը երբեմն կը սխալի, կ'ըսէ մեր ժողո-վուրդը: Քաղաքին ամէնէն հարուստ տուներէն մէկուն մէջ Օշականի օրին կը ծնի երախայ մը, ու այդ շքեղ ապարանքին սնդուսէ անկողինին մէջ, տիկնինին ստինքները կը ցամքին իր կուրծքին վը-րայ: Կը ղրկեն սուրհանդակներ դաւառի չորս կող-մերը, ճարելու համար ստնտու մը որ ըլլայ երի-տասարդ, առողջ գեղեցիկ, ու ունենայ առատ կաթ: Գտնուածներէն նախապատուութիւն կը տրուի Օշականի մօրը որ ունէր այդ բոլոր պահան-ջուածները:

Խեղճ մայրը ի գին ընտանիքի ապրուստին կը համակերպի դառնալ ստնտու այդ նորածին ե-րախային: Ուրեմն ահա առաջին բախտը, — մայ-րը իր ստնտուութիւնովը կ'ապահովէ ընտանիքին ապրուստը: Բայց այդ կ'ըլլայ առաջին դժբախտու-թիւնը Յակոբի համար: Երկու ամիս մօրը կաթը ծծած, ապագայ Օշականը մօրը ծոցէն կ'անցնի իր կոյր հօրաքրոջը գիրկը եւ կը դիեցուի ի՛նչ-պէս, — ծամուած եւ քիչ մը շաքարով խառնուած հացը կը դնեն լաթի մը մէջ որ ստինքի պտուկին պատրանքը կուտար:

Հարուստ տղուն երկու տարուան դիեցումէն վերջ Օշականի մայրը կր դառնայ տուն, իրեննե-րուն քով: Երկու տարի վերջ՝ երբ Յակոբը չորս տարեկան էր, հայրը կը մեռնի թոքատապէ:

Չեղի կը ձգեմ երեւակայել քաջարի այրիին տագնապը: Ամէնէն շատ հինգ դրուշի հասնող աւուրչէքովը պիտի հոգար հինգ հոգի, որի դեռ երեսունն ալ չէր մտած, իր դլխաւորը հող իջե-ցուցած օրերուն: Չեմ կրնար պատմել հերոսական այն պայքարը որուն լծուած էր այդ գեղանի կինը: Շատ յուզիչ են իր տարեկիցներու վկայութիւննե-րը: Իր հանգիստի կիրակի օրերուն կ'երթար լուացքի հարուստներու տուները, եռեւը ձգած պզտիկը գրեթէ մերկ ու բոպիկ, որ կրակը կ'ար-ծարծէր լաթի կաթսաներուն քովն ի վեր նստած: Օշականի գործերուն մէջ Թուրք պալատական իշ-խանուհիներու եւ իշխաններու պատմութիւնները կուգան այդ փորձառութենէն:

Այդ զոհաբերուած գեղանի կնոջ հետ ուզած են ամուսնանալ իր գիւղի հարուստներէն ոմանք, բայց ան մերժած է պարզապէս խնայելու համար խորթ հօր մը ողբերգութիւնը իր զաւակներուն եւ արհամարհած բոլոր դժուարութիւններն ու տագ-նապը:

Գետնափոր անպատուհան այդ խցիկէն Օշական իր ընտանիքին հետ կ'երթար գիւղ, ձմեռները գէթ կանոնաւոր կրակ մը ունենալու համար ձիներու այն եղանակին որ քաղաքին մէջ կը դառնար:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՓՐԵԱՆ

(2)

հումները եւ պահանջեց կամ պարսաւանքի, եւ կամ վստահութեան քուէ տալ: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ համայնավարներն ալ կը մասնակցէին կառավարութեան որոշումներուն եւ Թորէզ ան – ձամբ կը ստորագրէր զանոնք: «Պիղատոսի ձեւեր մի առնէք: Վերջ տուէք սա խծբծանքներուն որոնք կը մաշեցնեն կառավարութեան հեղինակութիւնը ամէնէն դժուարին պահուն»: Պ. Ռամատիէ ուրիշ կծու խօսքեր ալ արտասանեց: Ի վերջոյ կարելի եղաւ համաձայնիլ եւ կառավարութիւնը վստա – հութեան քուէ ստացաւ, բացի ծայրագոյն աջերէն եւ համայնավարներէն:

Տասն ապառնալիքներ Գերմանիոյ մէջ

Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանէն Հէսի զին – ուորական կառավարիչը խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց Գերմաններուն, սպառնալով ի հարկին մահապատիժ սահմանել, եթէ խռովութիւններ յարուցանեն, պարենաւորման տագնապին առ – թիւ: Թերթերը կը գրեն թէ ամենախիստ ազդա- րարութիւնն է այս, պատերազմէն ի վեր: Անոնք որ գործադուլ կ'ընեն, սահմանուած բաժնեչափն ալ պիտի չստանան: Ազդարարութիւնը կ'ըսէ.

— Ոչ մէկ գործադուլ, ոչ ալ ուրիշ որեւէ խլրտում: Որեւէ խումբ որ կ'անսաստէ այս պատ – ուէրին, պիտի պատժուի անխնայ»:

Ազդարարութիւնը կ'ըսէ թէ Գերմանները ի – րենք են պատասխանատու իրենց այսօրուան թըշ- ուառութեան, իրենց իսկ սարքած պատերազմով: «Մ. Նահանգները բացարձակապէս որեւէ յանձնա- ռութիւն ստանձնած չեն կերակրելու այն երկիրը զոր պարտութեան մատնեցին: Աշխարհի պատ – մութեան մէջ երբեք չէ պատահած որ յաղթական բանակ մը ստանձնէ կերակրել իր նուաճած ժողո- վուրդը»:

★ «Ա՛լ կը բաւէ», յայտարարեց գերման ար- հեստակցական միութեան նախագահը բրիտա – նական շրջանին մէջ, ճառ մը խօսելով 7000 ռն – կնդիրներու առջեւ: «Այլեւս վստահութիւն չու – նինք յաղթական պետութեանց վրայ: Գերմանիան մինակը չի կրնար անօթութեան առաջքը առնել: Ամբողջ աշխարհ պէտք է ստանձնէ այդ հոգը»:

Ռուրի շրջանին մէջ ալ գերման թերթերը խիստ քննադատութիւններ կը հրատարակեն Դաշ- նակիցներուն դէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԷՇԱԼ ՔԷՍԷԼՐԻՆԿԻ մահապատիժին առ- թիւ չատ մը անգլիացի բարձրաստիճան սպաներ վրդովում յայտնած ըլլալով, կառավարութիւնը արգիլեց որ included կարծիք յայտնել մամուլի միջո- ցաւ կամ տարբեր միջոցներով: Լորտերու ժողո – վին մէջ նախկին զօրավար մը առաջարկեց յետա- ձգել մահապատիժին գործադրութիւնը, մինչեւ որ խորհրդարանը կարենայ ուսումնասիրել խնդ- իրը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳԻՏՆԱԿԱՆ Ֆէսէնքովի տեղե- կագրին համաձայն, այն մէտէորան որ Փետրուար 12ին ինկաւ Վլատիվոսթոքի մօտերը, փոքր մոլո- րակ մըն էր, հազար թոն ծանրութեամբ: Անկումը տեղի ունեցած էր երկվայրկեանը 32 քիլոմեթր ա- րագութեամբ, այսինքն աւելի արընթաց քան երկ- րին թաւալումը: Մոլորակի անկումը եզական դէպք մը կը համարուի մարդկային պատմու – թեան մէջ:

ԱՆԳԼԻԱ ՊԻՏԻ ՉՔԱՇՈՒԻ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼ – ՔԷՆ, յայտարարեց արտաքին նախարարը, Պ. Պէ- վին, երկար ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ուր երկու օրուան ընթացքին 28 ճառեր խօս- ուեցան: Պ. Պէվին մասնաւորապէս շեշտեց.— 1. Մեծն Բրիտանիա կը մնայ միշտ մեծ պետութիւն մը եւ պիտի շարունակէ իր պատմական դերը.— 2. Չի քաշուիր Միջին Արեւելքէն: Եթէ լքէ իր պա- հակի դերը, անգլիացի բանուորը պակաս վճարում պիտի ստանայ.— 3. Մեծն Բրիտանիա չէ փոխած իր քաղաքականութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Պ. Պի – տօ, ընդարձակ զեկուցում մը տուաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, Մոսկուայի խոր – հրդաժողովին առթիւ: «Ես չեմ կարծեր թէ առա- ջին ձախողանք մը անդարմանելի կրնայ ըլլալ, բայց ճիշդ է որ ժամանակը կ'անցնի: Գերման – ները կը խլրտին, միւս կողմէ հարկ է հաշուի առ- նել աշխարհի ընդհանուր ընթացքը: Մեր տեսա – կէտն է՝ միակ խաղաղութիւն միացեալ աշխարհի մը մէջ: Եթէ համաձայնութիւն գոյանայ Գերմա- նիոյ մասին, կարելի է համաձայնիլ ամէն բանի մասին. եթէ ոչ՝ խաղաղութիւնը պիտի բզկտուի»:

ԹՂԹԱԴՐԱՄԻ ՅԱՒԵԼՈՒՄԸ աննախընթաց գումարի մը հասած է անցեալ շաբթու, 3550 մի- լիոն ֆրանք, ընդհ. գումարը բարձրացնելով 774.219 միլիոն ֆրանքի:

ՀԻՒՍՈՒԱՅԵՂԷՆԻ (թէքսթիլ) կէտերու խար- դախութեան առթիւ, չորս տարիբանտարկութեան եւ 900.000 ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցաւ հարիւրապետ Միյյան, (պաշտօնատար արտա – դրութեանց նախարարութեան մէջ), Էմիլ Տիմէն՝ 30 ամիս բանտարկութեան եւ 1.500.000 ֆր. տու- գանքի (վարիչ Պոն Մառշէի), Անրի Վէռէ՝ եր – կու տարի բանտարկութեան եւ 1.200.000 ֆրանք տուգանքի, Ժան Մոռօ (տնօրէն Կալըրի Լաֆայէ- թի) 18 ամիս բանտարկութեան եւ 450.000 ֆրանք տուգանքի:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը հաւանութիւն յայտնեց որ ամերիկեան ընկերութիւնները նաւ – թուղի մը շինեն, քարիւղ փոխադրելու համար Արաբիայէն մինչեւ Լիբանանի մէջ նաւահանգիստ մը: Այս արտօնութեան փոխարէն Սուրիա եւ Լի – բանան պիտի ստանան 65 միլիոն տոլար, որուն 35 միլիոնը պիտի կազմէն հողագործական մեքե – նաներ:

ԻՏԱԼԻՈՅ դահլիճին կազմութիւնը յանձնուե- ցաւ հին վարչապետի մը, Պ. Նիթթի, որ ուժգնօ- րէն մաքառած է Մուսոլինիի քաղաքականութեան դէմ:

180.000 ՔԻԼՕ ՍՈՒՐՃ, որ պարենաւորման վարչութեան կը պատկանէր, առեւտրականներու ձեռքը անցած է Քան-յա Պօքայի մէջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ընդհ. ներում փութա – ցնելու համար Մ. Նահանգները նոր ծանուցագիր մը ուղղեցին կառավարութեան:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՌՈՄԱՆԻ մէջ, 23 Մայիս Ուր. երեկոյ ժա – մը 8.30ին:

ՎԱԼԱՆՍ.— 24 Մայիս, շաբաթ երեկոյ ժա – մը 8.30ին, Salles des Fêtesի մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ Մայիս 25ին, կիրակի:

Երեք հանդէսներուն ալ պիտի խօսի՝

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն): Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

Յոբելենական շքեղ երեկոյթ Յակոբ Օշականի

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Շաբաթ, **24** Մայիս, իրիկուան ժամը **8.30**ին

Salle de la Société de Géographie, 184, Bld. St. Germain

Նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ, Ա. ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ եւ Գ. ՉԱԳՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Դաշնակ՝ Օր. ՉԱՌԱՓԵԱՆ եւ Պ. ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՒ: Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԼԻՔՍԱՆ – ԵԱՆ ՍԹԷՅՆ, Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆ, Տիկին ՉԱ – ՊԷԼ ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ, Օր. ԷՖԻՋԵԱՆ եւ Պ. Ժ. ՓԱ- ԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: Ջութակ՝ Պ. Յ. ԱՂԱՉԱՐԵԱՆ: Երգ՝ Տիկին Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ,

ԵՒ ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ընկերահաւաքական խնջոյք Փարիզի Հ.Յ.Դ. Ռոստոմ խումբի

Մայիս 18, Կիրակի իրիկուան ժամը 4—12, Parc des Buttes - Chaumont, Pavillon Pueblaի օդասուն սրահներուն մէջ: Ճոխ ընթրիք եւ խմիչքներ: Գե- ղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, նուագ: Ընթրիքէն վերջ պարեր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Հասցէ.— Escalier face le 49 Ave. Simon-Bolivar, հաղորդակցութեան միջոցները՝ մէթրօ իջնել՝ Pyrénées կամ Buttes- Chaumont, հանրակառք GE 26:

ԳԱՌԼՕ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ յիշատակին հոգեհան – գստեան պաշտօն կը կատարուի, այս կիրակի ա- ռաւօտ, 18 Մայիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կէսօրին՝ այց հանգուցեալին հողաթումբին, Սիւ- սիի գերեզմանատունը: Կը հրաւիրուին բարեկամ- ներ, ընկերներ եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներ:

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ.— Նուագահանդէս ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ, կիրակի 15 Յունիս, Salle Gaveauի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Արփիկ Աղուբեանի

Մայիս 18ին Կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, ռուսական քոնսէրվաթուարի սրահը, 26 Avenue de Tokio, Paris (16), métro Alma կամ Iéna: Հայկական եւ ռուսական երգեր: Մէյտումենցէ, Սայաթ Նո – վայէ, Ա. Պարթեւեանէ, Տ. Ղազարեանէ, Ալէմ – շահէ:

Օր. Անժէլ Մրմրեանի եւ Պ. Յարութիւն Ղա- զարեանի նշանախօսութեան առթիւ եղած են հե – տեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեփունջի.— Պ. Յովսէփ Մրմրեան 1000 ֆր. Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդին, Մովսէս Ղազարեան 1000 ֆրանք (նոյն – պէս), Վիէննէն Պ. Բարսեղ Բարսեղեան 1000 ֆր. Նոր Սերունդի «Հայաստան» թերթին, Պ. Հրաչ Մսրլեան 1000 ֆրանք (նոյնպէս), Օր. Ղարիպեան նուիրեց 500 ֆր. Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ի- րիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը:

ՀԱՅԱՑԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ NOTRE DAMEի ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 9.45ին Փարիզի Մայր եկեղեցիին մէջ, Արհ. Պոսսար արք.-ի նախագա – հութեամբ՝ Արհ. Գրիգոր եպիսկ. Պահապանեան հայրապետական ձայնաւոր պատարագ պիտի մա- տուցանէ: Երգեցողութիւնը՝ երաժշտապետ Պ. ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀի ղեկավարութեամբ ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երկսեռ երգչախումբի եւ Ս. ԽԱՉԻ դպրաց դասի կողմէ:

Ամբողջ պատարագը պիտի հաղորդուի Poste Parisienneի կրօնական բաժնին մէջ:

Երկուշաբթի 19 Մայիս նոյն հանդիսաւոր պա- տարագը Emission Moyenne d'Orient, onde courte 41 մեթր 21, ժամը 12.15էն 12.30:

Համանման պատարագ մըն ալ ՀԱՄՕՐԷՆ ՀԱՅ ՆՃԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ համար, 15 Յունիս կիրակի օ- րը, Սէն Տընիի Մայր եկեղեցին, Լեւոն Ե. Թագա- ւորին դամբարանին քով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պիթլիսցի Արշակ Մանուկեան որդի Խաչմանուկի, որ կը կարծուի ըլլալ Նիւեորք կամ Ամերիկայի ուրիշ մէկ քաղաքը: Գիտցողնե- րէն կը խնդրուի ստիպողաբար հաղորդել Պ. Ժաք Պօկանէսի, 33 rue Bec de Lièvre à Nimes (France):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Էմմանուէլ Փափազեանի

Համբաւանօթ երգիչը պիտի տայ իր միակ recitalը կազմակերպուած Gymnaseի թատրոնի կող- մէ: ՅՈՒՆԻՍ 3, ժամը 8.30ին: Տոմսերը կանխո – րօք ապահովել սովորական վայրերէն:

ՀԱՅՆԻՒ Հայր. Միութեան դաշտագնացու – թիւնը մօտ օրէն:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ֆր., Արտս. 10 Տոլ.

Mardi 20 MAI 1947 Երեքշաբթի 20 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5038–Նոր շրջան թիւ 647 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԹՈՒՆ ԵՒ ՊԱՂԱՐԻՒՆ

Ստիպուած ենք անգամ մը եւս քրքրել խնդիր մը որ սերտ կապ ունի գաղութներու ապահովութեան, մեր տարագիր բազմութեանց վարկին հետ: Այստեղ եւ ամէն տեղ:

Դեռ նոր ստացանք նամակ մը որ տխուր բաներ կը պատմէ Հարաւ. Ամերիկայի հայկական գաղութներու կացութեան մասին: Տնտեսապէս չէ՛, բարոյապէս պղտոր պատկեր մըն է որ կը պարզուի:

— «Պատասխանատու պաշտօնատարներ բացորոշապէս կը հասկցնեն թէ Հայերը սկսած են դառնալ անբաղձալի, քաղաքական տեսակէտով: Իշխանութիւնները ծուռ կը նային մեզի, փակելով բոլոր դուռները: Մարդիկ հայրենասիրական պարտականութիւնը կը շփոթեն ծայրայեղական մարզանքներու հետ: Իբրեւ հետեւանք ներքին պառակտումներու, այս տարի աւելի տխուր պատկեր մը կը ներկայացնեն դպրոցները: Թաղային ծաղկոց մը որ հիմնուած էր չորս տարի առաջ եւ ունէր 55 աշակերտ, այս տարի գոցեց իր դուռները: Վերջին պահուն կ'իմանամ թէ արգիլուած է թատերական ձեռնարկ մը»:

Նամակագիրը աւելի գունաւոր բացատրութիւններ կը ներկայացնէ. բայց լաւ է կարճ կապել:

Նոյն պատկերը ամէն տեղ, շնորհիւ հատընտիր իմաստակներու, որոնք շլացած ղանազան երկիրներու ազատութենէն, ձի կը խաղցնեն առանց աջ – ձախ նայելու:

Այս ողորմելիները կը մոռնան որ ամէնէն ազատ երկրին մէջ ալ, մարդիկ նոյն իրաւունքը չեն տար ընիկին եւ եկւորին:

Որքան ալ բարեացակամ ըլլան, անոնք դըժուար կը հանդուրժեն կարգ մը արարքներու եւ կռիւ, չնդալից մարզանքներու: Մանաւանդ որ, ամէն երկրի մէջ ալ նոր ճեղքեր բացուած են, պատերազմի դադարումէն ի վեր:

Մենք Հարաւ. Ամերիկան յիշեցինք իբրեւ յատկանշական պարագայ մը:

Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ անգամ, ուր սանձարձակ ազատութիւն կը տիրէ, երկար ատենէ ի վեր հետապնդումներ կը կատարուին կասկածելի տարրերու դէմ: Նոյնիսկ պետական վարչութեանց մէջ: Եւ մանաւանդ կը քննուի օտարականներու «հակամերիկեան» գործունէութիւնը, — ծանրակշիռ բառ մը որ շատ բան կը բացատրէ:

Բայց ինչո՞ւ մինչեւ Ամերիկա երթալ:

Ահաւասիկ մեր բնակած երկիրը:

Նոր կարգուսարքը հազիւ հաստատուած, խոր ճեղքեր բացուեցան քաղաքական հոսանքներու միջեւ: Խմորումները իրարու կը յաջորդեն: Տնտեսական տագնապը, պարենաւորման դժուարութիւնները, միջազգային քաոսը եւ ուրիշ ծանրակշիռ հոգեր իրար կը հրմշտկեն:

Այս հոգերուն տակ, ոչ միայն վարիչները, այլեւ ժողովուրդները դարձած են չափազանց զգայուն: Անվնաս համարուած երեւոյթներ իսկ յաճախ տեղի կուտան թիւրիմացութեանց եւ կասկածներու:

Մեր տարրական պարտականութիւնը պիտի ըլլայ մնալ միշտ արթուն եւ պաղարիւն: Մանաւանդ որ, դժուար է նախատեսել դէպքերու ընթացքը, տեղական թէ միջազգային ճակատի վրայ:

Որքան քիչ խօսք եւ աղմուկ մեր շուրջը՝ այնքան լաւ: Կարճ կապել ամէն գունաւոր կարաւանի առջեւն անցնելու մարմաջները:

Բոլոր քաղաքական տեսակէտներն ալ պարզ են այլեւս: Մեր ասիական «տավուլ – զուռնա»ն չէ որ պիտի փութացնէ համաշխարհային յեղափոխութիւնը:

Արթուն եւ պաղարիւն միշտ եւ ամէն տեղ, մեր իսկ շահերուն գիտակցութեամբ:

Ազատ ենք հետեւելու որ եւ է շարժումի: Բայց իրաւունք չունինք ջուրը նետուելու տանտէրէն առաջ: Կամ խուպոտ կանչեր արձակելու օտարին տանիքներէն:

Անոնք որ այսօր կը ժպտին մեր երեսին, վաղը կրնան լեղի քամել տալ մեզի, թողուկելով մեր ներքին ճեղքերուն եւ վէրքերուն մէջ:

Օտարութեան մէջ անցած 25 տարիները ի վերջոյ բան մը պիտի սորվեցնե՞ն մեզի:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Անգամ մը եւս հպարտ էի կիրակի օր, կըդթնած այն թեթեւ պատուարին որ կը բաժնէր հանդիսատեսը մարզադաշտէն:

Կայտառ եւ ուրախ պատանիներու խումբեր, վառվռուն երիտասարդութիւն մը, բոլորը Հ. Մ. Ը. Մ.-ի դրօշին տակ, կարգապահ եւ ինքնավստահ կը սպասէին, գնդակը իրենց ոտքին անցուցած: Սպասած էին քանի շաբաթներէ ի վեր, Լիոնի եւ Տէսինի տղոց, որոնք մեծ բազմութեամբ շրջապատուած իջան Մարսէյլ, մրցելու, այս անգամ՝ Հայը Հայուն հետ:

Նոյնքան ոգեւորուած էին մեծերը, որոնք քրտինք էին թափած որպէսզի ամէն բան իր տեղն ըլլայ եւ Լիոնցին կամ Տէսինցին օտար չզգայ ինքզինքը Մարսէյլի մէջ:

Եւ արդէն ի՞նչպէս կարելի է ուրեմն Հայու համար ինքզինքը օտար զգալ Մարսէյլի մէջ, ուր արեւին հետ մրցումի ելած է Հայուն տաքուկ սիրտը իրեններուն հանդէպ:

Հանդիսատեսները հանգիստ դիտողներ էին այս անգամ: Չէ՞ որ յաղթողը որն ալ ըլլար՝ իրենցն էր: Խաղը միայն շահեկան էր բոլորին աչքին եւ ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր անոր նրբութիւններուն վրայ:

Նուէրներ աջէն ու ձախէն, ոչ թէ այսինչ խումբին, այլ պարզապէս առաջին կէտը նշանակողին, ո՛ր կողմէն ալ ըլլար այդ մարզիկը:

Լիոն – Տէսին խումբը երբ նոյն գիշերը Գոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ շրջապատուեցաւ գուրգուրանքով եւ սրտաբաց հիւրասիրութեամբ մը, մոռցաւ ցերեկուան իր զգացած պզտիկ յուսախաբութիւնը, կորսնցուցած 2 նշանակէտներուն (կոլ) համար: Մանաւանդ որ արժանի՞ էր իր խաղը այն ջերմ գնահատութեան, որով փոխարինուեցաւ:

Սպասենք այս անգամ Մարսէյլցիներուն արշաւին, դէպի Ռոն:

ՍՕՍԻ

Մարսէյլի ընտրութեանց առթիւ

Մարսէյլի մեր թղթակիցը կը գրէ.— Այստեղ պարզապէս ծիծաղ կը շարժեն այն քնարեր հէքեաթները որ կը հրատարակուին երկու շաբաթէ ի վեր, Մայիս 4ի ընտրութեանց առթիւ: Այդ խժալուր աղմուկն իսկ իրենց դատապարտութիւնն է: Հանրային կարծիքը լիովին տեղեակ է ամբողջանցուդարձին: Ընտրական յանձնախումբը պաշտօնապէս հաստատած է բոլոր ապօրինութիւնները եւ խարդախութիւնները, որոնց դէմ բողոքագիր ներկայացուցած են բազմաթիւ չէզոք հայրենակիցներ: Մենք հանգարտութեամբ կը սպասենք միակ տրամաբանական ելքին,— Բեկանում: «Ընտրուած» չէզոք հայրենակիցներուն շահն ալ կը պահանջէ պատուաւորապէս հրաժարիլ, գործի չդառնալու համար վարկաբեկ եւ խառնակիչ մարդոց խաղերուն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ NOTRE DAMEի ՄԷՋ

Կիրակի օր հանդիսաւոր հայկական պատարագ մատուցուեցաւ Փարիզի Նոթր Տամի մայր եկեղեցին: Պատարագիչն էր Գրիգոր եպիսկ. Գահապանեան: Արարողութեանց կը մասնակցէին Սիփան Կոմիտաս երգչախումբը եւ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ դպրաց դասը, ղեկավարութեամբ Պ. Գուրգէն Ալէմշահի:

Փարիզի անթենը մինչեւ ժամը 11 հաղորդեց արարողութիւնները, որոնք մեծ տպաւորութիւն գործեցին: Անթենի խօսնակը միեւնոյն ատեն անհրաժեշտ գիտելիքները կը հաղորդէր հայ ժողովուրդի պատմութեան եւ ներկայ կացութեան մասին: Առանձին երգեցողութեան կը մասնակցէր Օր. Աստղիկ Առաքելեան:

Եկեղեցին լեցուած էր բազմութեամբ: Ամէն կերպով գնահատելի ձեռնարկ մը:

Երէկ, երկուշաբթի, անթենը կրկին հաղորդեց նոյն պատարագը:

Պ. ՀՐԱՆԴ ՏԷՎԼԷՃԵԱՆ, Պէյրութի «Արարատ» թերթին խմբագիրը, ծանրապէս վիրաւորուած է հակառակորդներու կողմէ, ինչպէս կը հաղորդէ Պրիւքսէլի «La Libre Belgique» թերթը (17 Մայիս):

Ամերիկացիները գործի կը ձեռնարկեն Թուրքիոյ մէջ

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ մասնագէտներ այս շաբթու իսկ աշխատանքի պիտի ձեռնարկեն Թուրքիոյ մէջ, մանաւանդ կատարելագործելու համար հաղորդակցութեան ցանցը, ինչ որ անհրաժեշտ է արդիական բանակի մը արագութեան համար: Առաջին գործը պիտի ըլլայ բարեկարգել եղած նաւահանգիստները, խճուղիները եւ երկաթուղիները եւ նորեր շինել: Եղածներէն ոչ մէկը այսօր կրնայ գոհացնել զինուորական պահանջները: Պոլսոյ պաշտօնական շրջանակները մանաւանդ կը շեշտեն թէ Մ. Նահանգներուն օգնութիւնը թրքական բանակը պիտի բարեկարգէ ու զօրացնէ պարզապէս իբրեւ պաշտպանողական եւ ոչ թէ յարձակողական կազմակերպութիւն մը:

Իրազեկներու կարծիքով, բանակը, որ այժմ կը բաղկանայ 700.000 զինուորներէ, մեծապէս պիտի կրճատուի, եւ այսպէս կարելի պիտի ըլլայ ուղղակի բարւոքել ազգին տնտեսական վիճակը, արտադրիչ աշխատանքներու վերադարձնելով զինուորները:

Ամերիկեան պատուիրակութիւնը, որ Թուրքիա կը սպասուի այս շաբթու, իր առջեւ պիտի գտնէ երկու ծրագիրներ: Մէկը մշակուած է ամերիկացի զինուորական մասնագէտներու կողմէ, որոնք տեղւոյն վրայ կը գտնուին արդէն, միւսը՝ Թուրքիոյ ընդհ. սպայակոյտին կողմէ: Պատուիրակութիւնը պիտի ջանայ հաշտեցնել այս երկու ծրագիրները, լիովին ուսումնասիրելով բանակին պէտքերը եւ հնարաւորութիւնները: Իրազեկներ կ'ըսեն թէ Թուրքիա առաջին առթիւ պէտք ունի բեռնակառքերու, հակօդային զէնքերու, հրասայլերու դէմ գործածելի թնդանօթներու եւ ուրիշ պաշտպանողական պիտոյքներու: Կասկածելի է որ օդանաւերը մեծ տեղ մը բռնեն այս ծրագրին մէջ, որովհետեւ 100 միլիոն տոլարը անբաւական պիտի գայ: Մնաց որ, Թուրքիա հարիւրաւոր օդանաւեր կը ստանայ Անգլիայէն: Ուրեմն այս գետնին վրայ ամերիկեան մասնակցութիւնը առայժմ պիտի սահմանափակուի օդակայաններու բարւոքումով եւ շինութեամբ:

Անգարայի մէջ պատրաստութիւններ տեսնուած են ամերիկացի զինուորական եւ տնտեսական մասնագէտներ ընդունելու համար: Մայրաքաղաքի ամէնէն նշանաւոր հիւրանոցին մեծագոյն մասը վերապահուած է անոնց բնակութեան եւ մասնաւոր գրասենեակներ կը հաստատուին կառավարական շէնքերուն մէջ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը մասնաւոր յանձնաժողով մը պիտի կազմէ, կրթական ասպարէզէն հեռացնելու համար բոլոր անոնք որ կասկածելի են իբրեւ համայնավար: Ամերիկան ալ այսպիսի գործողութեան մը ձեռնարկած է կառավարական պաշտօնէութեան եւ բանակին մէջ եւ Թուրքերը մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին այս շարժումին:

Անգլիա 200,000, Ամերիկա 400,000 տարագիրներ պիտի ընդունին...

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը հիմնապէս պիտի փոխէ օտար բանուորներու մասին հաստատուած օրէնքները, աւելի քան 200.000 տարագիրներ ընդունելով եւ տեղաւորելով երկրին մէջ: Այս փոփոխութեան պատճառն այն է որ աշխատող ձեռքեր կը պակսին, մանաւանդ հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստութեան մէջ: «Ներածելի» բանուորներուն մօտ մէկ երրորդը պիտի գործածուի այդ ճարտարագործութեան մէջ, այլապէս դեռ երկար ատեն պիտի պահուի կերպասի բաժնեչափը:

Դահլիճը այս շաբթու պիտի քննէ խնդիրը: Տարագիրները Անգլիա պիտի փոխադրուին իրենց ընտանիքներով, իբրեւ ամբողջ համայնքներ: Այն ազգականները որ մասնաւոր արհեստ մը չեն գիտեր, պիտի գործածուին գաղթակայաններու վարչութեան մէջ: Կառավարութեան ստացած տեղեկութեանց համաձայն, այս տարագիրներէն (տեղահան աշխատաւորներ) շատերը մեծ փորձառութիւն ունին հիւսուածեղէնի ճարտարագործութեան եւ հողագործութեան մէջ: Ուրիշներ ալ կրնան բանիլ հանքերձեղէնի գործարաններու մէջ: Մասնաւոր հանդէսներ պիտի տարքուին իրենց մայրենի լեզուներով եւ հանրակառքեր պիտի հաստատուին գաղթակայաններու համար, գերման գերիներու եւ լեհ զինուորներու պարպումէն վերջ:

★ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Նախագահ Թրումըն, ինչպէս եւ արտաքին եւ դատական նախարարներ սկզբունքով հաւանութիւն յայտնած են օրինագծի մը, որ կը տրամադրէ 400.000 տարագիրներ ընդունիլ Գերմանիայէն, յառաջիկայ չորս տարիներու ընթացքին: Ուրեմն տարին 100 հազար հոգի, սկսելով այս տարիէն: Միեւնոյն ա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍՓԻՆՔՍԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մատամ Խօժէնի շողացող օղերու փրլանթները։ Սեղմեց կարմրածեփ շրթները։ Իր Հոգին կը փայլէր իր սեւ ու օծանուտ մազերէն աւելի։

Անշարժ՝ ան կը կշռէր իր ըսելիքը։ Ատենը չէր գայթակղութիւն ստեղծելու։ Ու երբեք մտադիր չէր զիջելու, վախնալու, զրկուելու իր դէնքէն։ Ազատ էր։ Ի՞նչ կրնար ընել խեղճ Հայ մը։ Ու երբեք չար բան մը պիտի չընէր ան իր ցեղին դէմ։ Դիմացի կաղ զոնապանը շատ աւելի վտանգաւոր էր։ Ու հետզհետէ աւելի վեհ, արհամարհական՝ կըժպտէր վերէն՝ նայուածքը ուղղելով մերթ դրացիներուն՝ ըսելու համար անոնց թէ յիմարութիւն մըն էր եղածը։ Անարդար էր զանգատը։ Իր դրօշակը բարեկամ էր երկրին ու կողքին ունէր բոլոր յաղթականներուն դրօշները։ Ու Մատամ Խօժէնի, վերջապէս, կ'ուզէր որ հայրենակիցը հեռանար ազդուած իր անտարբերութենէն եւ փակուէր հարցը, չբացատրուէր։ Զպարզուէր իր ազգութիւնը։ Բայց միւսը կեցած է պատուհանին տակ՝ կը սպասէր միշտ որ երեւար ցեղին գիտակցութիւնը, ազգային սրբութեան ու կուսութեան մնացորդը։ Գոնէ այդքան մը՝ երբ երկիրներ կ'ազատագրուէին գերութենէ եւ իր հայրենիքը կը մնար միշտ գերի։ Գոնէ առելութիւն մը անոր բռնակալին դէմ...

Մատամ Խօժէնի կը սկսէր նեղուիլ։ Կ'ըմբռնէր իր սխալը հայերէն խօսած ըլլալուն։ Կը զղջար։ Կը բռնէր երկու ձեռքերով դրօշը զոր հովը վեր կը հանէր քղանցքի մը պէս։ Ու իր մերկութեան նախանձախնդիր՝ ան կը սեղմէր կարմիր ու փրկարար կտաւը իր կարմիր եղունգներով։ Պէտք չունէր հաշիւ տալու։ Գտաւ վերջապէս ըսելիքը՝

— Մեր դրօշակն է... Մենք Հայ չենք... Զեղի ի՞նչ...

— Հա՛յ չէ՞ք եւ հայերէն կը խօսիք... Ինչո՞ւ կը գործածէք այդ լեզուն... Լաւ է որ Թուրք մնար միշտ...

Մեծ էր իր վրդովումը։ Լամծը վեր էր իր ըմբռնումէն։ Կը նայէր երկնքին ամբողջ լոյսը աչքերուն մէջ։ Անոնց մէջ նաեւ ցասում մը։ Ապակիները կը փայլէին դէմ առ դէմ։ Ու դէմ առ դէմ փայլակող անցեալի մը եւ ապագայի մը միջեւ, կը շողային մարդուն երակներն ու ջիղերը հողէն խլուած ծառի մը բարակ արմատներուն պէս։

— Վար առէ՛ք սա խայտառակութիւնը, խնդրեմ եկէք, տիկին, հոս Փարիզ է... աւելցուց ձայնով մը որ վերջին ազդարարութեան շեշտ ունէր։

Մատամ Խօժէնի չպատասխանեց։ Ցիմար հայրենասիրութիւն մը։ Բայց յանկարծ լսուեցաւ ուրիշ ձայն մը՝ նոյն շէնքէն, վարի պատուհանէն ուրկէ ներս կը մտնէր ու կ'ելլէր Թրքական դրօշին ծայրը։ Երեւցաւ կինը, պոռաց աւելի ուժգին՝ գլուխը վեր։

— Ստիպուած չենք լսելու ձեր լեզուն... Կը բաւէ, վեր քաշեցէք սա քուրջը... Երկու անգամ ըսի... Ստիպուած չեմ զրկուելու արեւէն... Կը պատռեմ... Ի՞նչ կը կարծէք դուք ձեզ... Իշխանուհի՞ մը... Ինչ կը սպասեն ձեզի դաս մը տալու համար... Ու կը խօսէր, կը խօսէր դառնալով իր ազգին, մինչ այլայլած, դալկադէմ մարդ մը՝ Մատամ Խօժէնիի կողքին՝ վեր կը քաշէր դրօշակը, կը կակազէր, կը բարկանար կնոջ դէմ որ կ'արգիլէր դրօշակը ներս առնել, կը համակերպէր՝ ուժաթափ։

Բայց կիքերը արթնցած էին։ Կ'ասելնար բողոքողներուն թիւը։ Դատաստան մը պատուհանէ պատուհան, սպառնական, նախատական։ Ու կը դողդղար Մատամ Խօժինիին ամուսինը։ Հայու այնքան թշուառ դէմք մը՝ որ վարի հայրենակիցը խորհեցաւ թէ իր մեկնումով մեծ շնորհ մը ըրած պիտի ըլլար անոր։ Ու հեռացաւ, խղճահար՝ հանդարտեցնել ջանալով հետաքրքիրները.

— Բան մը չէ... բան մը չկայ... պարկեշտ մարդեր են...

Իր այս հաստատումը ոտքի կը հանէր ոմանց դութը։ Ու կ'ասելնար քիչ քիչ ասոնց թիւը, շնորհիւ դարձեալ Մաքօ Անթուանին որ կը բողոքէր բողոքող հայրենակիցներուն դէմ։ Պէտք էր յարգել թրքական դրօշը։ Ի՞նչ վնաս տուած էին այդ մարդիկը իրենց...

Ու քաջալերուած՝ Մատամ Խօժէնի կ'ըսէր։ Իր ամուսինը պարզ խանութպան մըն էր միայն։ Մե՞ղք էր խանութի մը տէր ըլլալը... Ամէն մարդ խանութ ունէր... կ'աշխատէր ապրելու համար միայն... Կը ժպտէր։

Սալարկները կը սահէին հեռացողին ոտքերուն տակէն։ Ու ան անսահման կարօտը ունէր սահելու սահող փողոցէն դուրս։ Կը սահէր նաեւ իրմէ դուրս իր անձնականութիւնը, երբ կը լեցուէր ցեղին բարութեամբն ու օտարութեան դառնութեամբը, երբ կ'ըմբռնէր թէ վատութիւնները արժանի էին երբեմն ներման։ Կ'երթար այն կողմը ուր սալարկներով շինուած պատնէշ մը կար եւ տան մը աւերակը։ Ճակատագրին ճամբով՝ ուր պիտի ճանչնար հայ կնոջ պատգամին ողբերգութիւնը. ԶՈՒՂՈՒՄԸ;

Փողոցը կը յուէր յանկարծ։ Կը հասնէր քարափին։ Ու բոլոր դէմքերը կ'ուղղուէին դէպի երկինք ուրկէ կ'անցնէին անհամար սաւառնակներ։ Վերէն՝ աղաւնիներու պէս։ Վարէն՝ գրեթէ տանիքներուն վրայէն՝ հրեշտակափայլ։ Կը հոսէր իրարու բախող բիւրեղներու թրթռացում մը։ Ու մագնիսական յարութեան խորհրդաւոր զօրութիւն մը կը յուզէր, կը զինովցնէր հոգիները։ Ու պատուհաններուն մէջ, մայթերուն վրայ, փողոցին բնակչութիւնը, եղբայրացած, միաձոյլ՝ կը ծափահարէր խանդավառութեամբ, արձակելով տարիներու դառնութեամբ խմորուած ուրախութեան զառանցագին աղաղակներ։ Ու բոլոր դէմքերը կը ժպտէին արդարութեան յաղթանակին։ Ու Մատամ Խօժէնի կը ժպտէր միշտ՝ փրկուած՝ աւելի մեծ եռանդով։ Մոռցուած էր միջադէպը։ Որ համակիրներ բերած։ Կը ժպտէր։ Հաշտութեան յաղթանակ մը իր եւ դրացիներուն միջեւ։ Հոգեկան հաղորդութիւն մը։ Կը ժպտէր միշտ իր կարմիր դրօշին քով որ կը ծածանէր միշտ՝ այս անգամ իր փայտին ծայրը՝ յաղթական դրօշներուն կողքին...

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Զօր. տը Գոլի նոր կազմակերպութիւնը անսպառ նիւթ կը ճարէ միջազգային մամուլին եւ քաղաքագէտներուն, որոնք զանազան գուշակութիւններ կը կատարեն Ֆրանսայի ապագայի մասին, համաձայն իրենց հայեցողութեան։ Ընդհանուր կարծիքը այն է թէ՝ Ֆրանսա պիտի կրնայ իր նախկին արժանի դիրքը գրաւել՝ միջազգային քաղաքականութեան մէջ, հակառակ ներկայի քաղաքական հակամարտութեանց եւ տնտեսական եւ նիւթական դժուարութիւններուն։

Անոնց համաձայն Ֆրանսայի վերելքը պիտի կատարուի ոչ թէ շնորհիւ իր զինուորական ուժին, ճարտարարուեստական արտադրութիւններուն կամ ներքին ճակատին վրայ տիրող հանդարտութեան, այլ շնորհիւ իր աշխարհագրական նպաստաւոր դիրքին, իր կարող արհեստագիտութեան, անվթար մնացած տնտեսական եւ երկրագործական կազմակերպութեան եւ մանաւանդ շնորհիւ Ֆրանսացի ժողովուրդի ապրելու յամառ կամքին։

Ֆրանսայի փառքն ու մեծութիւնը սկսան 1870ի Ֆրանքօփրուսական պատերազմէն ետք։ 1870ը նոր դարաշրջան մը կը կազմէ Ֆրանսայի ազգային վերածնունդի պատմութեան էջերուն մէջ։ Այդ թուականէն վերջն է որ Ֆրանսայի գրականութիւնը եւ գիտութիւնը սկսաւ իր մեծարժէք նպաստը բերել աշխարհի։ Գաղթավայրերու բեղուն գործունէութիւն մը ստեղծուեցաւ։ Ճարտարարուեստն ու սեղանաւորական հաստատութիւններ աննախընթաց վերելք մը ստացան։ Եւ որ ամենակարեւորն է, Ֆրանսա նկատուեցաւ խորհրդանիշը ազատութեան, քաղաքակրթութեան, բարօրութեան։

Նափոլէոն Գ.ի եւ 1939ի սահմանադրութեան անկումը նոյն պատճառներու արդիւնքն էին — անձեռնհաս զինուորական վարիչներ եւ ժողովուրդի բարոյական ցած մակարդակը։ Դարձեալ պարտութիւն, Բեթէնի եւ Լավալի վարչաձեւ եւ ահա Դ. Հանրապետութիւն։

Ուրեմն, կ'եզրակացնեն անոնք, Ֆրանսայի վերականգնումին եւ մեծութեան գրաւականը չի հանդիսանար իր զէնքի ուժը, այլ մարդկութեան, գեղարուեստներու եւ գիտութիւններու մատուցած ծառայութիւնները։ Որովհետեւ այն գեղեցիկ նուաճումները զոր տեսանք, կատարուած են ընդհանրապէս զէնքի պարտութիւններէ վերջ։

Ֆրանսա այսօր շատ աւելի պատեհութիւն ունի վերստանալու իր 1919ի համաշխարհային հմայքն ու ազդեցութիւնը։ Իր ազգային պարտքը նուազ է քան Մեծն Բրիտանիոյ ունեցած պարտքը. նուազ նոյն իսկ թերեւս Մ. Նահանգներէն, համեմատելով իւրաքանչիւր քաղաքացիի պարտքը։ Իր ելմտացոյցը անշուշտ հաւասարակշռուած չէ. բայց Ֆրանսա 1919էն ի վեր մեր ըմբռնած կերպով չէ հաւասարակշռած իր ելմտացոյցը։ Թղթադրամի տեղատարափն ալ նորութիւն մը չէ։

Քաղաքական կերպով Ֆրանսա տարիներէ ի վեր այնքան միաձոյլ չէր եղած, նկատելով որ երկրին բնակչութիւնը համախմբուած է կազմակերպուած գլխաւոր երեք կուսակցութիւններուն շուրջ։ Իրականութեան մէջ երկրին արտաքին քաղաքականութիւնը վարողները այդ կուսակցութիւններն են. այսինքն Աջեր, Կեդրոն եւ Ձախեր։ Այս պարագային կեդրոն բռնելով պէտք է հասկնալ Ընկերվարականները։

Անգամ մը որ գաղթային դժուարութիւններ հարթուին եւ Ռուրի եւ Սարի խնդիրները կարգադրուին, այն ատեն Ֆրանսա պիտի վերստանայ Արեւմտեան Եւրոպայի իր նախկին դիրքը։ Ուրեմն Ֆրանսայի դիրքը ապահովուած է արտաքին աշխարհին մէջ։ Քաղաքական ներկայ պայքարներն ալ ծանր հետեւանքներ չեն կրնար ունենալ ներկայիս, հակառակ զօր. Տը Գոլի կազմած «Ֆրանսացի Ժողովուրդի Համախմբում»ին, որուն անդամներու թիւը մէկ միլիոնի հասած է, կ'ըսեն։

Ինչ որ ամէնէն աւելի կը նեղէ այս երկիրը, տնտեսական վիճակն է։ Մանաւանդ հացի ու միսի տագնապը։ Աւելի ճիշտ կ'ըլլայ ըսել՝ պայքար կառավարութեան եւ գիւղացիներու միջեւ։ Ասոր հետեւանքը — աճում սեւ շուկայի, հակառակ այն իրողութեան որ Ֆրանսա պարէն արտադրող երկիր մըն է։ Ազատագրութենէն ի վեր երկիրը պարէնաւորման 7 նախարարներ եկան, բայց անոնց ոչ մէկը կրցաւ գլուխ ելլել բթամիտ կարծուած գիւղացի ագարակապաններուն հետ։ Փաստերը ցոյց կուտան թէ մինչեւ հիմա յաղթողը եղած է գիւղացին, որովհետեւ կը մերժէ իր ապրանքները ծախել կառավարութեան որոշած սակով ու սեւ շուկան հետզհետէ կ'աճի, ստանալով վրդովիչ համեմատութիւններ։

Նոյն պատճառին պէտք է վերագրել նաեւ հացի եւ միսի տագնապը, որ մասնաւորաբար կը ճնշէ ժողովուրդին վրայ։ Ճիշտ է թէ ձմրան խստութիւնը ցանքերը գրեթէ կէս առ կէս փճացուց, սակայն կառավարութիւնը աղէտը դարմանելու նպատակով Մ. Նահանգներէն եւ Քանատայէն փութով ապսպրեց մասնաւոր սերմնահատիկ, ձրի բաժնուելու համար գիւղացիներուն։ Իսկ այն ագարակապանները որոնք իրենց անձնական ցորենը պիտի ցանէին, կառավարութիւնը խոստացաւ անոնց վարած իւրաքանչիւր երկուքուկէս արտավար ցանքին իբրեւ հատուցում վճարել 2500 Ֆր.։ Դժբախտաբար այս միջոցները մեծ արդիւնք չըտուին։ Փճացած ցանքին հազիւ մէկ երրորդը ցանուած է։ Կառավարութիւնն ու գիւղացին կը յամառին իրենց տեսակէտներուն վրայ։ Գիւղացին կը պահանջէ վերցնել ցորենի վրայ հաստատուած հակակշիռը, որպէսզի կարենայ աւելի բարձր գիներով վաճառել, իսկ կառավարութիւնը կ'ուզէ գիներու ներկայ սակը պահել անփոփոխ։ Մանաւանդ որ դեռ քանի մը ամիս առաջ գիներու ընդհանուր տասը առ հարիւրի զեղչ մը կատարած էր։ Կառավարութիւնը գիւղացիներէն ցորենը կը գնէ կենդինարը 1003 ֆրանքէն, իսկ ինքը աղօրեպաններուն կը ծախէ վնասով, 900 Ֆր. կենդինարը, պահելու համար հացի գինը։ Եւ որովհետեւ գարին, վարսակը եւ նման բոյսերը հակակշռի ենթակայ չեն, գիւղացիները փոխանակ ցորենի՝ կը նախընտրեն ցանել յիշեալ բոյսերը եւ վաճառել անոնք սեւ շուկայով, յաճախ ցորենէն 3-4 անգամ աւելի գինով։ Կառավարութիւնը կը սպառնայ անոնք ալ հակակշռի տակ առնել։

Թէ որքան ետ գացած է ցորենի մշակութիւնը Ֆրանսայի մէջ, կարելի է գաղափար կազմել հետեւեալ թիւերէն.— Պատերազմէն առաջ Ֆրանսայի մէջ կը մշակուէր 11 միլիոն արտավար ցորեն, այս տարի այդ թիւը իջած է 6 միլիոնի։ 1938ին արտասահմանէն ներածուած էր 34.000 թոն, այս տարի 1.200.000 թոն, որուն համար միայն Ամերիկայի վճարած է 90 միլիոն տոլար. յաջորդ տարի այս գումարը պիտի բարձրանայ 300 միլիոն տոլարի։

Նոյն հակամարտութիւններ նաեւ արջառի խնդրին մէջ։ Ֆրանսացի ագարակապանները կը պահանջեն, որ անոր վաճառումը ազատ ըլլայ եւ զերծ կառավարութեան եւ յանձնառուներու ոտնձգութիւններէն։ Փաստ է որ անցեալ անգամ երբ կառավարութիւնը որդեգրեց այս դրութիւնը, Փարիզի սպանդանոցները լեցուեցան մսացու կենդանիներով։ Վերջերս սակայն Ազգ. տնտեսութեան նախարարին միսին գինը հակաշռելու որոշումը՝ պատճառ դարձաւ որ անոնք կրկին հրապարակէն քաշուին, առատ ասպարէզ տալով սեւ շուկային։ Եւ հիմա մսավաճառներուն մօտ կը գտնուի միայն Արժանթինէն եւ Ամերիկայէն ներածուած տուփի միսը։ Մինչդեռ համաձայն պաշտօնական տեղեկութիւններու այսօր Ֆրանսա շատ աւելի արջառ ունի քան պատերազմէն առաջ։

Այս մտահոգութիւնները աւելի կը խանգարեն Մոնէի վերաշինութեան ծրագիրը, որուն գործադրութեան համար Մ. Նահանգները գնաց Լէօն Պլում։ Այս առթիւ տրամադրուած վարկերը մեծ մասով կը գործածուին պարէն ներածելու համար։

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

ՄԱՐՈՔԻ Ֆրանսական պատուիրակ նշանակուեցաւ զօր. Ժիւէն, որ ծնած է Ալժերիա եւ 29 տարի ծառայած Հիւս. Ափրիկէի մէջ։ 1940ին արիաբար դիմադրեց Լիլի առջեւ, եւ գերի բռնուեցաւ, մինչեւ վերջին փամփուշտը կռուելէ վերջ։ 1941ին արձակուելով, Մարոք անցաւ եւ Հիւս. Ափրիկէի ամբողջ ֆրանսական բանակին հրամանատար նշանակուեցաւ փոխան զօր. Վէկանի։ 1942ին, երբ Դաշնակիցները ցամաք ելան, վարեց ֆրանսական յարձակողականը գերման բանակին դէմ, Թունուզի մէջ։ Նոյն տարուան դեկտեմբերին 70.00 զինուորներով կռուեցաւ 300 քիլոմեթր ճակատի մը վրայ, զօր. Արնեմի բանակին դէմ, ամբողջ երեք ամիս։ Յետոյ գնաց իտալական ճակատ (1943)։ Մարոքի սուլթանը խորհրդաւոր դիրք մը բռնած է ատենէ մը ի վեր, այնպէս որ ծանր պարտականութիւններ կ'իյնան նոր մարզպանին վրայ։

ՄԱՄՈՒԼ

Պառակտիչները դարձեալ գործի վրայ

Պէյրութի «Ազդակ»ը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (23 Ապրիլ).—

— «Մեր գաղութի ծանօթ պառակտիչները գործի են նորէն: Քանի մը շաբաթէ ի վեր զգալի էին անոնց սարսափելի դաւադիր խլրտումները, առանց հրապարակային արտայայտութիւն գտնելու: Մենք չուզեցինք նկատի առնել զանոնք, որքան ատեն որ հանրութեան միտքը պղտորելու եւ մեր ազգային կեանքը պառակտելու բնոյթը չունէին: Բայց էնթրիկները չեն կրնար ծածկուած մնալ:

Քաղաքիս հայ բոլշեւիկներու օրկանը սպառնումներէն աւելի կանուխ մէջտեղ հանեց իր գոյնը՝ ընտրութեանց առթիւ անվայել եւ գրգռիչ յօդուածներ տալով: Ան անգամ մ՚ եւս փաստեց թէ իրեն համար ոչ մէկ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն հանդիսաւորապէս տրուած խոստումները, համերաշխութեան անհրաժեշտութիւնը եւ հայութեան բարձրագոյն շահերը: Կը բաւէ որ իր յետին նպատակները արդիւնաւորելու ապարէզ բացուի, կը բաւէ որ վճռական վայրկեան մը ներկայանայ եւ ահա պատրաստ է ոխ ու թոյն օծելու չորս դին:

Փորձիչ էր ընտրութեանց ընձեռած առիթը եւ զարմանալի պիտի ըլլար եթէ այս մարդիկը իրենց կոչումին ու դերին մէջ չգտնուէին: Փոխանակ Լիբանանի պատմութեան այս կարեւոր անկիւնադարձին, պարկեշտ քաղաքացիի հասունութեամբ հայ համայնքի միասնականութեան կամ առնուազն ազնուութեան ապացոյցները տալու, հայ համայնավարներն ու իրենց վարձկանները սկսած են բանիւ եւ գործով ախտաւոր պատկեր մը ցուցադրել յաչս բոլորին:

Հակառակ համերաշխասէր մեր ցանկութիւններուն եւ գաղութը խաղաղ պահելու մեր ճիգերուն, ստիպուած ենք լռութիւնը խզել: Մեր ժողովուրդը տեսաւ թէ որ ատրիճան նախաձեռնութեամբ մենք յարդեցինք մեր խօսքը եւ զգուշացանք պատասխանելէ աջէն ու ձախէն արձակուած սլաքներուն: Սկիզբէն իսկ մենք հետապնդած ենք մէկ նպատակ.— Առաջքը առնել բոլոր վարկաբեկիչ բանակռիւներուն եւ դէպքերուն: Հաւատարիմ այս նշանաբանին, մենք ջանացինք զգաստութեան հրաւէր միայն կարդալ եւ սանձել կիրքերը: Երբ մեր հակառակորդները պայքարը դադրեցուցին պահ մը, գաղութը ինքնին խաղաղած էր, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը ոչ մէկ հաշիւ ունէր հետապնդելիք: Իր խօսքով, իր մամուլով, իր ընկերներու կարգապահ շարքերով պարզապէս կ'ուզէր թումբ կանգնել բախտախնդիրներու ամենաձարձակ գործունէութեան դէմ եւ պաշտպանել հայութեան արժանապատուութիւնը: Մօտիկ անցեալի դէպքերը յուսադրոյնս չեշտեցին այս ճշմարտութիւնը:

Եթէ այսօր հարկադրաբար կը պատասխանենք, որովհետեւ կը նկատենք թէ պառակտումի սերմնացանները հրապարակ կ'ուզեն իջնել կրկին, նոր խռովութիւններ սերմանելու եւ նոր դէպքեր ստեղծելու համար իր անդորրութիւնը վերագտած մեր գաղութին մէջ: Եւ առիթս այնպիսի պահու մը, երբ օտարներու աչքերը յառած են մեր վրայ եւ հայութենէն կը սպասեն նկարագրի բարձր կեցուածք:

.... Ինչպէս ներքաղթը երէկ, Լիբանանի երեսփոխանական ընտրութիւններն ալ ներկայիս առիթ մը կը նկատուին՝ զանազան գրգռութիւններով դէպքեր ստեղծելու եւ հայութեան հեռ վարկաբեկելու նաեւ Լիբանանի արդար եւ ազատատենչ վարչութիւնը: Այսպէս, ինչպէ՞ս ըմբռնել պաշտօնական անձնաւորութեանց եւ Լիբանանի քաղաքական ղեկավարներուն եղած յարատեւ դիմումները «չորս կուսակցութեանց» անունով, պնդելու համար պարզապէս թէ «Հայութեան մէկ ճակատը թշնամի է հայրենիքին, միւսը բարեկամ, մէկը դաւաճան, միւսը հաւատարիմ, մէկը ատուած, միւսը սիրուած»:

Այս քսութիւններուն հեղինակները չե՞ն գիտակցիր ի վերջոյ, թէ Լիբանանի ղեկավարութիւնը լաւ կը ճանչնայ մեզ բոլորս ալ՝ տարիներու կենակցութեամբ, եւ իր գոյացուցած համոզումները կասկածի տակ առնելը համազօր է ամէնէն անվայել չարախօսութեան: Անոնք չե՞ն անդրադառնար արդեօք թէ նման ընթացքով մը մեր արար հայրենակիցներու արդահատանքը կը հրաւիրեն հայութեան վրայ եւ ամէնէն առաջ՝ իրենց իսկ վրայ:

Գուցէ թերահաւատներ գտնուին մեր մէջ ատկալին եւ չուզեն հաւատալ «յառաջդիմական» ճակատի յառաջդիմական այս ելոյթներուն: Բայց ահա իրենց օրկանի յոխորտ յայտարարութիւնը, Ապրիլ 20ի թիւով. — «Հայ դեմոկրատ ճակատին կողմէ կազմուած պատուիրակութիւն մը կը շաբունակէ տեսակցութիւններ ունենալ զանազան անձնաւորութեանց հետ: Պատուիրակութիւնը այցելած է Սամի Սոլհին եւ Ալպտուլլահ Եաֆիին, որոնց հաղորդած է թէ Հայ Դեմոկրատ ճակատը որոշած է հայ երկու թեկնածուներն ալ իր կողմէ ներկայացնել եւ կը մերժէ մաս կազմել ոեւէ ցանկի, որուն մէջ դաշնակ թեկնածու մը գտնուի»:

Դժուար չէ մնացածը երեւակայել. ոչ ալ գաղտնիք են այն քծթուշ որակումները, որոնցմով բոլշեւիկներու ղեկավարած եւ «Դեմոկրատ Ճակատ» կոչուած խմբակը աշխատած է ներկայացնել իր հակառակորդը:

Աւա՜ղ, «Յառաջդիմական Ճակատը» կը մնայ յետադիմութեան նոյն անուղղայ դիրքերուն վրայ, հայ ժողովուրդի աւանդութիւններուն, հի՜ն չաւիղին մէջ, հայ անունը կրող ամէն անձ ընդունելով իր հարազատ եղբայրը: Եւ մինչ անոնց պատուիրակութիւնները ոգի ի բռին կը ջանան հայութիւնը անհաշտ եւ պառակտուած հոսանքներով ներկայացնել, մեր թեկնածուն ամէն տեղ կը յայտարարէ թէ Դաշնակցութիւնը մէկ ներկայացուցիչ միայն ունի եւ սիրով կը գործակցի երկրորդին հետ, ով ալ ըլլայ անիկա, պայմանաւ որ իր պարկեշտութեամբ հայութեան վստահութիւնը վայելէ:

Ահա՛ մեր եւ անոնց տարբերութիւնը: Ահա՛ թէ որոնք են իսկական պառակտիչները:

Աւելորդ են սակայն բախտախնդիրներուն համար այս անարժէք մանրամասնութիւնները, որքան ատեն որ անոնք որոշած են օտար տէրերու հրահանգով շարժիլ: Դիմակները պատռուած են շատոնց եւ եղբայրադաւ խմբակը հրապարակ իջած է իր բուն դիմագծով»:

Գիտական աշխարհ

Ամերիկացի գիտնականներ Նիւ Եորքի մէջ գործադրելու վրայ են ծրագիր մը, որ հնարաւոր պիտի դարձնէ հեռադիտումը (թէլէվիզիօն) եւ հաղորդակցութեան ուրիշ միջոցներ նոր ու հին աշխարհներու միջեւ:

Նախատեսուած միջոցը կը կայանայ անթել հեռաձայնի կարճ ալիքները լուսինի վրայ արձակելուն մէջ: Այդ ալիքներու արձակումէն եւ անդրադարձումէն քանի մը վայրկեան վերջ, անոնք վար կը դրուին ընկալուչներու կողմէ որոնք կը գտնուին Լոնտոնի կամ Եւրոպայի ուրիշ որեւէ քաղաքի մը մէջ, ուրկէ լուսինը տեսանելի է ալիքներուն արձակման ատեն:

Վերջնական փորձերը պիտի կատարուին քանի մը ամիսէն, տեսնելու համար թէ լուսինը ելեկտրապէս կակուղ է թէ կարծր, այսինքն թէ ան կրնա՞յ ճշդութեամբ ցոլացնել ստացած տպաւորութիւնները, կամ թէ այդ տպաւորութիւնները պիտի ենթա՞րկուին ձեւափոխումի, թէ դէպի լուսին արձակուած ու յետոյ անկէ դէպի երկիր անդրադարձած անթել հեռաձայնի ալիքները պիտի հանդիպի՞ն ատեղային ալիքներու, եւ թէ վերջապէս այդ ալիքները մէտէորաներու մէջէն անցնելով պիտի բեկբեկուի՞ն կամ պիտի ձեւափոխուի՞ն: Եթէ լուսինը յատակ անդրադարձումներ տայ, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ որոշել ալիքներուն բռնած ճամբան, իսկ եթէ լուսինը խառնակ ձեւով ցոլացնէ ալիքները, այն ատեն փոխանցումը հաւանաբար սահմանափակ պիտի ըլլայ:

★ Հեռաձայնի ամերիկեան ընկերութիւն մը յարմար վիճակի վերածած է մեքենայ մը, որ բարձրաձայն ընթերցում կ'ընէ: Ան ձայնաելեկտրական խորշերու դրութեամբ մը, տպաւորուելով տպագրուած գիրերու ճերմակ ու սեւ փոփոխակներէ, խուլ ու շարունական աղմուկ մը կ'արձակէ, որուն ձայնալարը կարելի է փոփոխութեան ենթարկել: Ձայնի այդ փոփոխութիւններն են որ յառաջ կը բերեն ճառախօսի մը տարբեր ձայներ:

Մասնագէտները ներկայիս կը ջանան նուազեցնել կտրտուած գիրերուն ծաւալը, զոր մինչեւ այսօր փորձերու համար կը գործածէին, որպէսզի կարելի ըլլայ մեքենայով հնչեցնել ձայնատու գիրերը: Մեքենական այդ ընթերցումի դրութիւնը կատարելութեան հասնելու համար տակաւին լուրջ աշխատանքի կը կարօտի:

Հ. Տէրօսկի

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Իր յոբելեանին առիթով)

Իր առաջին ու երկրորդ մանկութիւնները անցուցած է ձմեռները Սէօլէօզ եւ ամառները Պրուսա: Ամառները կը յաճախէր իր գիւղի ազգային դպրոցը, հարուստի տղոց արհամարհոտ նայուածքին տակ, ենթարկուելով վարժապետներուն ալ անխիղճ վերաբերմունքին եւ կշտամբանքին: «Անօթի լակոտը» իրաւունք չունէր աղաներու տղոցմէն աւելի ընդունակութիւն ցուցնելու իր դասերուն մէջ, եւ իր ձեռքովը կտրուած ծառի ճիւղերով յաճախ կը դաակոծուէր իբրեւ պտուղի գող, երբ գեղին մէկ պարտէզէն գողութիւն մը կը ծանուցուէր: Վարժապետին տրամաբանութիւնը շատ պարզ էր: Բացի Յակոբէն ոչ ոք զրկուած էր պտուղէ, ուրեմն պէտք էր որ ան մեղանչած ըլլար տասնաբանեայի պատուէրներէն մէկուն դէմ:

Օշական մանուկ չէ եղած: Այդ պարագան զգալի էր իր վրայ երբ 1897ին իրար գտանք Պրուսայի վարժարանին մէջ: Չէր կրնար խնդալ. խոժոռ, տժգոյն տղեկ մը՝ որուն ծանրութիւնը տարիքին հետ խոտոր կը համեմատէր եւ մենք կը զգուշանայինք զինքը խանգարելէ:

Մեր գիւղը Օշականի գեղէն հեռու էր 10—12 քիլոմեթր ճանապարհով մը: Ես մեր գեղի հին ու յարգուած հարուստընտանիքի մը մէկհատիկ մանչ զաւակն էի: Հայրս կը դողար իմ օրերուսվրայ: Իսկ մայրս յանձնառու ինձմէ զրկուելու իմ գերագոյն բարիքին համար ու ղրկուեցայ քաղաք՝ Պրուսա, նախակրթութեան ընթացք մը բոլորելու համար: Մեր գեղը, Մարմարճըք, դպրոցի պէս բան մը ունէինք. ծախքերը կը հոգար հայրս: Հոն սորված էի բաւական մը կարդալ: Հայրս խելացի մարդ՝ շատ լաւ ուսումնասիրած էր քաղաքը ու հոն ալ արժանացած յարգանքի: Դպրոցի տեսուչը անոր ներկայացուցած էր տղեկ մը շատ խելացի, շատ յառաջադէմ ու խիստ աղքատիկոր կրնար օգնել իմ դասերուս, հսկել իմ քայլերուս եւ իբր գեղացի ալ շատ զգալի չընել գեղին տունին բացակայութիւնը: Այդ պատանին պզտիկ Օշականն էր դպրոցին մէջ: Իր անունը հեքեաթ մըն էր: Գիտեր ուսուցիչներուն չափ ու աւելի: Նոյն իսկ անոնց առանց դասերուն գիրքը բանալու կը գիտնար զանոնք դասարանին մէջ: Ուսուցչին բացադրութիւնը կը բաւէր: Իրեն համար գիրք մը կարդալը եւ զայն լման մէկ կտոր մտքին մէջ արձանագրելը՝ ամէնուն ծանօթ անօրինակ իրողութիւն մըն էր:

Թրքախօս այդ քաղաքին մէջ քաղաքացի տղաքը հազիւ կրնային հայերէն մը խօսիլ: Օշական իր ընկերներուն շարադրութիւնները կը գրէր, կը հանէր թուաբանական խնդիրներու, հակառակ անոր որ Ֆրանսերէն ու Թուրքերէն գիր մը չէր ճանչնար երբ դպրոց մտաւ ու իր տարիքին դասարանը, հինգերորդ: Շուտով այդ դասերուն մէջ ալ կ'ըլլար առաջինը տարեկան քննութիւններէն ալ առաջ. կ'օգնէր իմ դասերուն ու կը քշէր զիս ալ իր քովն ի վեր նախանձելի եռանդով մը: Իրմէ վերջ երկրորդութիւնը ուրիշներուն չձգելու համար կը վերապահէր ինծի:

Դպրոցի աւարտման վերջընթեր տարին, բոլոր հանդէսներուն դպրոցական հաւաքոյթներուն, տղաքը կը կարդային ու կ'արտասանէին իր գրածները: Իր ոտանաւորները մեր վարժարանէն կ'անցնէին աղջիկներու վարժարանը, ձեռքէ ձեռք, կ'ընդօրինակուէին ու համբաւը կը տանէին դասարաններէն ալ դուրս, ընտանեկան յարկերուն մէջ: Պարգեւաբաշխութեան հանդէսի մը իր հեղինակած տրամախօսութիւնը ուշադրութիւնը գրաւած էր գրաքննիչին:

1898ին Ջօհրապ եւ Հրանդ Ասատուր կ'այցելեն Պրուսայի վարժարանը: Տեսչարանին մէջ կ'ուզեն իմանալ տղոց հայերէն շարադրութեան մէջնեցած ընդունակութիւնները: Տեսուչը իրենց կը ներկայացնէ տղոցշարադրութեան դասի տետրակները, մասնանշելով մասնաւորապէս Յակոբին գրածները, որոնք գրուած էին Ջօհրապինուշադրութիւնը: Ջօհրապ ուզած էր զինքը տեսնել, Յակոբ մերժած էր ներկայանալ հիւրերուն իր պատառոտուն հագուստներուն պատճառով: Ջօհրապ զինքը ղրկած էր չուկայ: Քաղքցի պարոնիկի մը հագուստը անցընել կուտայ կռնակը եւ կ'աղդարարէ տեսուչին,— Եթէ այս շարադրութեան հեղինակը տեղ մը չղրկուի եւ բարձրագոյն կրթութիւն չստանայ, մեղքը վիզդ, գիտցած ըլլաս: Կը յիշեմ որ Իզմիրցի քահանայ մը քարոզի նիւթ ըրաւ այդ օրերուն այս հրաշք տղուն տաղանդը անուանելով զայն հանճար եւ թելադրեց որ հանգանակութեամբ մը զինքը ղրկեն Եւրոպա, բայց Պրուսացին հարուստը չունէր այդ Եւրոպային վրայ:

Օշականի մտերմութիւնը իր դպրոցի ընկերներուն հետ հազուադէպ էր, իսկ եթէ պատահէր, կ'առաջնորդէր մինչեւ անձնազոհութեան: Դրուագ մը: Իմ բնակարանէն մինչեւ դպրոց ճամբան կ'անցնէր Թուրք թաղերէ: Աւելորդ է ըսել թէ ենթարկուած էի հալածանքի ստահակ Թուրք տղոց կողմէ: Օշական յանձն առած էր դպրոցէն տուն ու տունէն դպրոց ընկերանալու: Իրեն համար «Ուլու Ճամի»ի կրպակներէն գնած էի երկսայրի դաշոյն մը: Այդ գործիքն իրեն տուած էր բուռն կորով մը, նոյն իսկ տենչ մը՝ ծառանալու այդ տղոց դէմ, եւ այդպէս ալ եղաւ: Առաջին իսկ առիթով ան խոյացաւ այդ տասնեակ մը ստահակներուն վրայ եւ փախուստի մատնեց զանոնք մինչեւ իրենց դռներուն առջեւ, հալածեց զանոնք արտակարգ արագութեամբ: Ստահակներէն երկուքը ստացած էին թեթեւ վէրքեր ալ իրենց կռնակէն: Այնուհետեւ անգամ մըն ալ չտեսանք այդ զզուելիները մեր ճամբուն վրայ:

ԳԷՈՐԳ ԶԱԳՐԵԱՆ

(3)

տեն կառավարութիւնը կը յուսայ թէ խորհրդա- րանը պիտի վաւերացնէ 73.500.000 տոլարի վարկ մը, իբրեւ Մ. Նահանգներու մասնակցութիւնը տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան որ պիտի յաջորդէ UNRRA-ին։

Եթէ օրինագիծը քուէարկուի եւ միւս կողմէ Ամերիկա յաջողի Գաղթականին ընդունիլ տալ 100.000 Հրեաներ, կէս առ կէս լուծուած պիտի ըլլայ Գերմանիոյ անգլիական եւ ամերիկեան շրջաններու մէկ միլիոն տարագիրներու տեղաւորման խնդիրը։ Ցետոյ մնացեալ 500.000 տարագիրները ուրիշ երկիրներ պիտի ղրկուին Միջազգային Կազմակերպութեան միջոցաւ, մաս մըն ալ նորէն Պաղեստին։ Այս աշխատանքը պիտի տեւէ առ նուազն երեք տարի։ Մ. Նահանգները տարեկան գումար մը ընդունիլ 400.000 տարագիրներ Գերմանիայէն, Աւստրիայէն եւ Իտալիայէն, առանց կրօնի եւ ցեղի խտրութեան, բոլորովին մէկդի պիտի չդնեն ներգաղթի օրէնքը։ Այսպէս, գաղթողները պիտի վճարեն սովորական 8 տոլար տուրքը եւ անցագրի 10 տոլարը, ինչպէս եւ նաւուղեգինը։ Օրինագիծը կ'առաջարկէ նախապատուութիւն տալ այրիներու, ծնողներու, զաւակներու եւ անոնց որ մինչեւ հիմա պատերազմին ամերիկեան բանակին մէջ, վերջին երկու պատերազմներու ընթացքին։

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Գերմանիոյ անգլ. շրջանակին մէջ փորձեր կատարուած են բանի հայրենիք վերադարձնելու 185 Ռուսներ։ Ծանր... պատասխանատուութիւնները պիտի պահանջէ արտաքին նախարարէն, միեւնոյն ատեն հարցնելով թէ քանի հոգի անձնասպանութիւն փորձած, մեռած կամ վիրաւորուած են, այս բռնութեան հետեւանքով։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ ի բացակայութեան երեք տարի բանտարկութեան եւ 200 տոլար տուգանքի դատապարտուեցաւ Ցուծատանի համալսարաններէն երկարամեայ վարիչը, Նիքոլա Զախարիատիս։ Դատավճիռը միեւնոյն ատեն երեք տարի քաղաքացիական իրաւունքներէ կը զրկէ դատապարտեալը։ Այս ծանր պատիժին պատճառն այն է որ Զախարիատիս վաւերացուցած մը ամբաստանած էր Հանրային բարեկարգութեան նախարարը, զոր. Նափոլէոն Զէրվասը իբրեւ պատասխանատու Սելանիկի համայնավար գործիչին՝ Զեւաքիսի սպանութեան։ Զախարիատիս երեք դատաւորն ներկայացաւ եւ կ'ըսէ թէ Աթէնքի մէջ պահուած կամ Մակեդոնիոյ լեռներն ապաստանած է։ Միեւնոյն ատեններն առջեւ ութ ամիս բանտարկութեան եւ 100 տոլար տուգանքի դատապարտուեցաւ Յարիլաոս Մանձու, Աթէնքի համայնավար օրկանին՝ «Րիզոսփասթիս»ի խմբագիրը որ վեց շաբաթ առաջ հրատարակած էր Զախարիատիսի յօդուածը, ինչպէս եւ լուսանկար մը հետեւեալ մակագրութեամբ.— «Զերվաս գերման կէսթափոյի գործակալին հետ»։ Դատավճիռը կ'ըսէ թէ զօրավարին ընկերացողը միջազգային կ. Յաւջի աշխատաւոր մըն էր։

ԹԱՐՄ ՄԻՍ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆՔ այս շաբթու, կը հաւաստեն կարգ մը թերթեր։ Կառավարութեան արտօնած է մինչեւ 280 ֆրանքի ծախելու ընտիր տեսակը։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Սթրազպուրկի կեսթափոյին անդամներէն 11ը, որոնց 7ը փախած են։ Ուրիշներ ալ դատապարտուեցան 20 կամ 10 տարի թիապարտութեան։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ համար քննիչ յանձնախումբ մը կազմեց Միացեալ Ազգերու Ընդհ. Ժողովը, դուրս ձգելով մեծ պետութիւնները։ Անգլիա որոշեց չեզոքութիւն պահել, սպասելով քննութեան արդիւնքին։

ԱՆՁՐԵՒԸ ԿԵՆԵԼՈՒ ՓՈՐՁԵՐ կը կատարուին խորհրդային գիտնականներու կողմէ, որոնք արդէն յաջողութիւն ձեռք ձգած էին, ամպերէն անձրեւ բերելու համար։ Մոսկուայի անգլ. թերթերը կը գրեն թէ անձրեւ կենելու գաղափարը, որ ցնորք մը կը համարուէր, այժմ կը մօտենայ իրականութեան։ Փորձերը կը կատարուին Ուքրանիոյ համալսարանին մէջ։

ԽՏԱԼԻՈՅ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, Նիթթի, թէեւ ազատական, կը յուսայ դաշինքը կազմել մասնակցութեամբ ընկերվարականներու եւ համայնավարներու, որոնք խոստացած են աջակցիլ։ Ինչպէս կառավարութիւնը պիտի ըլլայ այս, երեւելի ...։ Նիթթի կ'ուզէ աւելի լայն իրաւասութիւններ ունենալ քան իր նախորդը, կասպէրի։ Ինք պիտի ընտրէ ... նախարարութեան ներկայացուցիչը, մինչդեռ առաջ կուսակցութիւնները իրենք կը նշանակէին իրենց թեկնածուները, նախարարութեան համար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄՆՈՒՆԴՆԵՐԸ 1946ին մահերէն աւելի եղած են 293.000, ինչ որ ամենաբարձր թիւն է երկրին պատմութեան մէջ։ Թերթերը ուրախութեամբ կ'արձանագրեն այս պարագան։ Մնունդները թիւն եղած է 835.000, մինչ 641.000 էր 1945ին, իսկ 1938ին՝ 612.000։ Մահերու թիւը 542.000 (1945ին 656 հազար, 1938ին 647 հազար)։ Մնունդներու յաւելումը կը վերագրուի հայրիկ հազարաւոր գերիներու եւ տարագիրներու վերադարձին, ինչպէս եւ կառավարութեան սահմանած նպաստներուն եւ պարգեւներուն։

ՑՈՐԵՆ ՃԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ատեցրական կոչ մը ալ հողագործական նախարարը ուղղեց, ծախսելով մը։ Կառավարութիւնը կը պահանջէ մօտ չորս միլիոն թոն ցորեն, բայց չուտ յանձնելի, «նոյնիսկ այս օրերուն», որովհետեւ եթէ յուլիսի պաշարը ներածուելով պիտի հողան, Մայիսի վերջին օրերուն եւ Ցունիսի ցորենը ամբողջովին երկրին մէջ պիտի հաւաքուի։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՏԻՍՆԻ մէջ կը տօնուի, 26 Մայիս, Հոգեգալստեան Բ. օրը։

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ
Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ, 24 Մայիս, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Salle des Fêtes-ի մէջ։
Նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի։ Կը նախագահէ ընկեր ԳԷՈՐԳ ՊՕՂԱՃԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, Տրոմի երեսփոխան CAMARADE CARTIER, քաղաքապետ Վալանսի եւ Ընկեր Մ. ՄԻՐՁԷ։
Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն)։ Գեղջկական պարեր առնմիկ տարազներով Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն կողմէ։ Արտասանութիւն, մեներգ եւայլն։
Մուտքը ազատ է

ՌՈՄԱՆԻ մէջ, 23 Մայիս Ուր. երեկոյ ժամը 8.30ին։
ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ Մայիս 25ին, կիրակի։
Երկու հանդէսներուն ալ պիտի խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն)։
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։
ԼԻՈՆԻ մէջ Մայիս 31ին, Շաբաթ իրիկուն։
Փարիզի մէջ կը տօնուի շաբաթ, Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Ցոբելեանական Հանդէս

Յակոբ Օշականի

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Շաբաթ, 24 Մայիս, իրիկուան ժամը 8.30ին
Salle de la Société de Géographie, 184, Bld. St. Germain
Նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ
Կը խօսին Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ, Ա. ԽԱՆԵՍԵԱՆ եւ Գ. ՁԱՅՐԵԱՆ
Գեղարուեստական Բաժին։
Դաշնակ ծանօթ արուեստագէտ Պ. ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ։
Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ ՍԹԵԲՆ, Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆ, Տիկին ԶԱ- ՊԵԼ ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ, Օր. ԷՖԻՋԵԱՆ եւ Պ. Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ։ Երգ՝ Տիկին Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ

ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մուտքը ազատ է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, չափածոյ
Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեօ Քաչանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մ. Ալթունեանէ 500 ֆրանք, Պ. Ա. Թէքեանի ամուսնութեան առթիւ։

ԼԻՈՆԷՆ Սուրէն Կիւրեղեան՝ հօրը անունմարտիրոս, մօրը անունը՝ Լուսիա կը փնտռէ, իր հօրեղբայրը՝ Համբի Սեղրակ Կիւրեղեան, կինը՝ Համբի Նարդուհի, զաւակները՝ Արամ եւ Զարուհի որոնք բոլորն ալ Նիւ Եորք կը գտնուին տարիներէ ի վեր։ Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։ Տեղեկացնել Սուրէն Կիւրեղեանի, 95 rue Moncey, Lyon, Rhône, France: Լաւը տրուած ատեն գրամական պարգեւ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պիթլիսցի Արշակ Մանուկեան որդի Խաչմանուկի, որ կը կարծուի ըլլալ Նիւ Եորք կամ Ամերիկայի ուրիշ մէկ քաղաքը։ Գիտցողներէն կը խնդրուի սահպողաբար հաղորդել Պ. Ժան Գօկանեանի, 33 rue Bec de Lièvre à Nimes (France)։

ՑՈՒՑԱՏԵՍԻ

ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, այս հինգշաբթի, 22 մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Café Noailles-ի ներքնասրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ատենապետուհին՝ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9.15ին։ Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ։ Նիւթը՝ Ի՞նչ է ազգութիւնը։ Հայերէնի դասերը ժամը 7.30էն 8.30, երգի փորձերը 8.30–9, Sociétés Savantes-ի սրահը։

ԳԱՐՏԱՆ–ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 5ին Café Noailles։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեօ Քաչանի դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի շրջանի ֆութպոլի «Tournoi»ն (Ֆ. Ռ. Զ. եղբայրակցութեան բաժակը) Մայիս 26ին։ Մանրամասնութիւններ յաջորդով։

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ գիտական բանախօսութիւն մը կազմակերպած է հետեւեալ նիւթին վրայ.— «Le Couple stérile», այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Ֆրանքօ-Հայկական Միութեան կեդրոնատեղին, 7 rue de Phalsbourg (մէթրօ Malesherbes)։ Բանախօս՝ Բժիշկ Հրէշտակեան։ Բանախօսութիւնը պիտի ներկայացուի շարժանկարով Բժիշկ Բուդաղեանի կողմէ։ Բանախօսութենէն վերջ, Հայ Բժշկական Միութեան անդամներուն միջեւ տեղի պիտի ունենայ կարծիքներու փոխանակութիւն։ Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ։

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օր

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի (իր 19րդ տարեդարձին առթիւ), 8 Ցունիս կիրակի օր ժամը 3ին, Salle Marcelin Berthelot-ի մէջ, 28bis rue St. Dominique, Paris:

ԳՏՆՈՒԱԾ.— Եգիպտոսէն, Պ. Դանիէլ Կարապետեան «Ցառաջ»ի միջոցաւ, գտաւ իր քոյրը, որ կը գտնուի Տէհրան։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Գիլլիսոնեան» խումբին եւ Կապոյտ Խաչին, այս կիրակի 25 Մայիս, Պ. Ն. ՆԱԶԱՐԵԱՆի ագարակին մէջ, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն։ Խնամ ծիծաղաշարժ դաւէշ մը «Շանթ» Թատերախումբի կողմէ եւ անակնկալներ։

MEUBLES MODERNES PLAQUÉS

Առաջնակարգ կահկարասիներ Salle à Manger, Chambre à Coucher, Cabinet de Travail, Cosy եւ ամէն կարգի աշխատանք զոմանոր եւ փայտի վրայ։
Դիմել՝ Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
65 rue de Perpignan, Maison-Alfort (փլամէ մօտ)

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

LA CORNE D'OR

5 Rue Montyon, Paris, métro Bonne Nouvelle, Cadet, Montmartre: Tél. Pro. 26-10 եւ 26-11, ։ Վարիչն է համակրելի ԹԻԳԻՐԸ։
Հոն պիտի գտնէք աւանդական տաք մթնոլորտ մը, Tzigane նուագախումբ մը երաժշտութեամբ։ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ԱՆԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՔՈՒՐ ԳԻՆԵՐ։
Սրահը տրամադրելի է նշանտուքներու, հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնջոյքներու համար։ Նախօրօք դիմել նոյն հասցէին։
ԳՈՑ Է ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ։

Աշխատութեան Կօշկակարները

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Թոփալեանի վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8–12 եւ 14–18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը։ Հաղորդակցութեան՝ métro Tolbiac, Place d'Italie, Glacière

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 21 MAI 1947 Չորեքշաբթի 21 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5039-Նոր շրջան թիւ 648 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՕՐՕ՛Ր ԸՍԵՄ, ՔՆԱՑԻՐ

Փարիզեան շաբաթաթերթ մը, Bataille, շարժ-դալից տեսութիւն մը հրատարակած էր վերջին թիւին մէջ, հետեւեալ խորագիրներով.— «Խորհրդային աշխարհակալութեան յանդգնութիւններ.— Հայերը կը ներսպնդուին մեր իսկ հողերուն վրայ» (14 Մայիս):

Ցօդուածագիրին ծածկանունն իսկ, Տոմ Ռոսթինօ, կը ձգտի խորհրդաւորութիւն մը տալ հարցին: Ամէն պարագայի մէջ, կը մտնէ ալ-բիւր մը որ շատ ալ պայծառ չէ:

Այդ իսկ պատճառով, կարդացինք եւ դարձեալ կը գրենք, այն գլուխին տակ որ կը կոչուի «Նիւթեր պատմութեան համար»:

Տոմ Ռոսթինօ բարեացակամ կ'երեւայ Հայ ժողովուրդին հանդէպ: Սակայն, ո՜րքան կցկտուր եւ յաճախ ծուռ են իր տեղեկութիւնները:

Այսպէս, խօսելով Ֆրանսայի մէջ հաստատուած Հայերու մասին, մեր թիւը կը հաշուէ 90 հազար: Գոմոնէն (Մարսէյլ) կը ցատկէ Ալֆորվիլ (Փարիզ), մանաւորապէս ծանրանալով այս վերջին արուարձանին վրայ: Եւ, տ՞արկէ ո՛ւր, անորժով կը պատմէ ռոտիկանական պատմութիւն մը. — Ալֆորվիլի Հայերը հաշիշ մշակելով կը ծախէին Ամերիկացիներուն (1945 Սեպտեմբեր:

Միջանկեալ, զանազան պիտելիքներ Հայերու առեւտրական յատկութեանց, տնտեսագիտութեան, չահամոլութեան եւ... խաղամոլութեան մասին:

Ու վերջապէս ծածկանուն յօդուածագիրը կը գտնէ իր բուն գետինը,— պարզել Ֆրանսայի Հայերուն քաղաքական ձգտումները:

Այստեղ ալ, իր տեղեկութիւնները այնքան «վաւերական» են որ, փախցուցեր են զիմացի «ձախլամ»ին բունը. (Յօդուածագիրը կը յիշէ քանի մը անուններ, երկուքը՝ իբր եւ մարիններ «Արդ. Ձախլամ»ի, երեքը՝ իբրեւ Դաշնակ շէֆեր: Բայց, ոչ մէկը ճիշդ գրուած է, ինչպէս Մարսէյլի Եղիշէ քահանային եւ Արտաւազդ արք.ի անունները):

Այստեղ է որ երեւան կուգայ Տոմ Ռոսթինոյի հոտառութիւնը, եթէ ոչ իր տեղեկատուին «մասնագիտութիւնը»:

Եւ այստեղ է որ, անգամ մը եւս կը պարզուի թէ մարդիկ ինչպէս լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին մեր ներքին վէճերուն եւ ճեղքերուն:

Պարզելով երկու տարբեր հոսանքներու տեսակէտները, Տոմ Ռոսթինօ կը պատմէ.

— «Դաշնակը (Դաշնակցութիւն) յամառօրէն կը ճակատի: Իր շէֆերը, Տակառեան Ներսէս, Միսաքեան Շաւարշ եւ Սամուէլ Հրանտ կը պաշտպանեն ազգային քաղաքականութեան աւանդական ըմբռնումները: Սակայն ցնորական նպատակ մը կը հետապնդեն,— անկախ Հայաստան մը հիմնել, Մ. Նահանգներու բարեացակամ պաշտպանութեան տակ, ինչ որ կրնայ իրականանալ միայն ի վնաս Թուրքիոյ, իսկ Ռուսիոյ Ռուսիկերը չի կրնար հաւանիլ ատոր»:

Այս չնդալից գիւտին առջեւ, ամէնէն առաջ երեք խնքնակոչ շէֆերը ափ ի բերան մնացին: Եւ որովհետեւ առաջին «յայտնութիւնը» չէ այս, կուշտ մը խնդացին:

Այս ի՛նչ հրէշային ուժ է դարձեր «Դաշնակ»ը, որ կը յաւակնի անկախ Հայաստան հիմնել երեք հոգիով, ընդ հովանեաւ Միացեալ Նահանգներուն:

Ի՛նչ յանդգնութիւն, ճիշդ այն պահուն երբ նախագահ Թրումըն 400 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջեց եւ ստացաւ, բազմապատկելու, կատարելագործելու համար Թուրքիոյ սպառազինութիւնները եւ հաղորդակցութեան միջոցները:

Անշուշտ մարդիկ այս ոստիկանական գիւտն ալ պիտի շահագործեն, արիւն պղտորելու կամ տեղեկագիրներ փութացնելու համար:

Ոչի՛նչ: Օրօ՛ր ըսեմ, քնացիր: Ցնդաբանութիւն մը աւելի կամ պակաս՝ բան չի փոխեր կացութենէն:

Մենք երբեք չենք զարմանար որ այսպիսի պատմութիւններ լոյս կը տեսնեն օտար թերթերու մէջ, երբ այնքան պղտոր է բուն հայկական ճակատը: Երբ մարդիկ օրն ի բուն «թշնամիներ» կը տեսնեն իրենց բոլորտիքը:

Եւ երբեք չենք բարկանար որ օտարը ծուռ կը տեսնէ, երբ մեր մէջ իսկ մարդիկ օրն ի բուն ակնոց կը փոխեն, հիմնական հարցեր քննած ատեն: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅՈՒՆ ՏՈՒՆԸ

« Որքան խօսին ու գրեն մեր ժողովուրդին կարգ մը առաքինութիւններուն մասին տեղին է», մտածեցի երբ Մարսէյլի մէկ արուարձանը կը շրջէի, ուշադիր դիտելով չուրջ բոլորս:

Ոսկորներու կայան ըսուած դժոխքէն եկեր են տեղաւորուիլ այդ բարձունքին վրայ, շրջափակի մը մէջ ուր կան եւ օտարներ, մանաւորաբար Ռուսեր:

Ձեր աչքերը գոց կրնաք զանազանել Հայուն տունը, հոգ չէ թէ փոքրիկ, իրենց ձեռքովը շինուած տնակներ ըլլային անոնք: Առաջին քայլէդ իսկ կը տեսնէք մաքուր ու կոկիկ սենեակներ, ճերմակ ծածկոցներով բազմոցներ, դրան առջեւ ծաղկանոցներ կամ բանջարեղէնի ածուներ: Հաւնոցն ալ մաս կը կազմէ ամբողջութեան:

Մուռ կը նայիմ տնակէ մը ներս, մտահոգ, վախնալով խաթարել, տպաւորութիւնս: — Մի՛ վախնաք, կը մրմնջէ մէկը ականջիս, Հայեր չեն, Աֆրիկեցի են:

Արդէն ապահով, քայլերս կ'ուղղուին դէպի քառակուսի շէնք մը: Ճերմակ չորս պատեր, տանիք մը եւ դուռ մը կ'ամբողջացնեն զայն: Դպրոցն է այդ կայանին, ուր երիտասարդներ Նոր Սերունդէն եւ մանուկներ կուգան սորվիլ Մեսրոպեան տառերը եւ հայ մկրտուիլ ազգային, յեղափոխական կամ գեղջուկ երգերով: Լեցուեր են արդէն, հետաքրքիր խորունկ նայուածքներ հայու աչքերով, խոհուն իրենց արտայայտութեամբ, կը հարցափորձեն քեզ լռելեայն: Ծարաւ են խօսքի, շիտակ խօսքի, ոգեւորիչ, սրտապնդող եւ յուսալից խօսքի:

Ձեմ գիտեր թէ հասկցա՞ծ էին թէ ևս էի ոգեւորուողը իրենց դպրոցին չորս պատերէն: Ես էի սրտապնդուած, տեսնելով գիրին ու գիրքին հանդէպ իրենց ունեցած յարգանքը, որ ամէն բանէ առաջ, իրենց սեփական բոյնէն իսկ առաջ, դպրոց չինել տուած էր մեր ժողովուրդին այս հարազատ նմոյշներուն:

Ես էի դարձեալ յուսալից, տեսնելով այն աջանչելի հաւատքը որ գիրենք պահած էր Հայ: Ջեռներէց Հայ, աշխատող Հայ, իր մշակոյթին նուիրուած Հայ: ՍՕՍԻ

Ամերիկացի մասնագէտները Թուրքիոյ մէջ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Բշ. օր օդանաւով Պոլիս մեկնեցաւ առաջին խումբը այն պաշտօնեաներուն որոնք պիտի զբաղին Թուրքիոյ յատկացուած վարկերու գործադրութեամբ: Խումբը կը բաղկանայ 20 մասնագէտներէ, նախագահութեամբ զօր. Օլիվըրի, անդամ պատերազմական նախարարութեան ընդհ. սպայակոյտին: Իր գործը պիտի ըլլայ նախնական կարգադրութիւններն ընել այն գումարներու մասին որ պիտի ծախսուին յառաջիկայ տարի, զօրացնելու համար Թուրքիոյ զինուորական պաշտպանութիւնները: Ուրիշ խումբ մը կը բաղկանայ 11 ցամաքային եւ 7 ծովային սպաներէ եւ արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչէն: Պատուիրակութիւնը պիտի գործէ ուղղակի ամերիկեան դեսպանին ղեկավարութեան տակ եւ յանձնարութիւններ պիտի ընէ Ուաշինկթընի կառավարութեան, զէնքի, զինուորական պիտոյքներու, օդակայաններու եւ ճամբաներու շինութեան եւն. մասին: Պատուիրակութիւնը ճամբայ ելաւ առանց սպասելու որ Նախագահ Թրումըն ստորագրէ քուէարկուած օրէնքը: Այդ ստորագրութիւնը ուշացաւ, որովհետեւ նախագահը գացած է իր 94 տարեկան մօրը քով որ հոգեվարք է:

20 ԱԶԳԵՐՈՒ գիտնականները երէկ, երեքշաբթի դիրք բռնած էին Ռիօ տը Եանէյրոյի մէջ (Պրազիլիա), դիտելու համար արեւին խաւարումը: Վիթխարի հեռադիտակներ եւ ուրիշ արդիական գործիքներ տեղաւորուած էին, 50.000 սթերլին ծախքով:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ Թարպի համայնավարներու գրասենեակը մտնելով, ոչնչացուցին բոլո՛ր գիրքերը:

50,000 առեւտրականներ գործադուլ պիտի ընեն

Փարիզի մանր եւ միջին առեւտրականներէն 50.000 հոգի առջի օր ժողով գումարելով, որոշեցին տասը ժամ փակել խանութները ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, իբրեւ բողոք ապրուստի եւ գիներու սղութեան դէմ: Այս առեւտրականները, որոնց մէջ շատ մը կիներ ալ կան, կը բողոքեն ղեկավարեալ տնտեսութեան դէմ: Ճառախօսները դառնօրէն գանգատեցան թէ կառավարութիւնը միջամտելով ամէն բանի, «թշուառութեան կը մատնէ ժողովուրդը»: Ցուցարարները կ'աղաղակէին.— «Կառավարական հսկողութիւնը (քոնթրոլիզմ) ժողովուրդի թիւ 1 թշնամին է. պէտք է խորտակել, փրկելու համար երկիրը»: Ճառախօսները բացատրեցին թէ կ'ընդունին որ կարելի չէ կատարեալ ազատութիւն շնորհել ճարտարագործութեան եւ առեւտուրի բոլոր ճիւղերուն մէջ, բայց կան ապրանքներ, օրինակ՝ հիւսուածեղէնը, որոնց վաճառումը կարելի է ազատ ձգել: Ուրիշ մը բացագանչեց.— «Պայքա՛ր լեռնակուտակ օրէնքներու եւ կանոններու դէմ որոնք կը ճզմեն մեզ: Մենք խաղաղասէր մեծ բանակ մըն ենք, բայց շատ վրդովուած»:

Եթէ գործադուլի որոշումը ետ չառնուի, Յունիս 4ին ամէն գործ պիտի դադրի ժամը 14էն մինչեւ կէս գիշեր, եւ պիտի փակուին հազարաւոր խանութներ եւ մանր գործարաններ:

ՖՐԱՆՔԸ ՊԻՏԻ ՓՃԱՆԱՅ, ԵԹԷ...

Մինչ Փարիզի մէջ այս ցոյցը կը կատարուէր, վարչապետը ճառ մը խօսելով Մաքոնի մէջ, ազդարարեց.— «Տնտեսական եւ առեւտրական ազատութեան վերադառնալ՝ կը նշանակէ պարզապէս հրապարակէն քշել եւ կործանել Ֆրանքը: Յաճախ կը գանգատին թէ պետութիւնը բաւական զօրաւոր չէ եւ միեւնոյն ատեն առեւտրական ազատութիւն կը պահանջեն: Առեւտրական ազատութիւն կը նշանակէ արտադրութեանց առատութիւն, այլապէս սպառումը պիտի դառնայ հարուստին առանձնաշնորհը, իսկ աշխատաւորները պիտի զրկուին անհրաժեշտէն: Անշուշտ պիտի գայ օր մը երբ պիտի կրնանք թեթեւցնել սեղմումը, որովհետեւ արտադրութիւնը առատութեան աստիճանին հասած պիտի ըլլայ, բայց զգուշանանք պատրանքներէ»:

Նոյն օրը ուրիշ գաւառական քաղաքի մը մէջ խօսեցաւ աշխատանքի նախարարը, Դ. Մայէր (ընկերվարական), եւ պարզելով օրուան տագնապին պատճառները, յայտարարեց.

— «Եթէ աւելի բարձր օրականներ եւ թոշակներ ստանան, դո՞ւ պիտի մնա՞ն: Հետեւանքը. թղթադրամի աճում պիտի չըլլա՞յ: Որովհետեւ մեր տանտիրուհիները պիտի ստիպուին պայուսակներով լեցուն թղթադրամներ ունենալ, ուտեստ գնելու համար»:

Յետոյ ակնարկելով համայնավարներու պայքարին, ըսաւ.— «Մարդիկ իրաւունք չունին քաղաքական դրամագլուխ ճարելու կուսակցութեան մը համար, շահագործելով ժողովուրդին թշուառութիւնը: Երբ համայնավարները հեռացան կառավարութենէն, կը խօսէին «շինարար ընդդիմութեան մը» մասին: Ուշադրութի՛ւն, որպէսզի աւելի չընդարձակուի փոսը»:

Մորիս Թորէզ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, ճառ մը խօսելով Նիմի մէջ, յայտարարեց.— «Որովհետեւ ժողովուրդը գիտէ որ մենք պաշտպանած ենք իր եւ հանրապետութեան շահերը, մենք պիտի վերադառնանք իշխանութեան գլուխ: Ես կը հաւատամ թէ ոչ ոք կըր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՀԱՅ ՀԱՆՃԱՐԵՂ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կը լսենք թէ Մարսէյլի գեղարուեստական շրջանակին մէջ պատրաստուելու վրայ է դէպք մը որ մեր պատմութեան մէջ աննախընթաց է եւ որ մեզի ազգային հպարտանքի անզուգական առիթ մը պիտի ընծայէ:

Հայ տիեզերահռչակ երաժշտագէտ Արամ Խաչատրեանի գլուխ-գործոցը՝ ջութակի քոնչերթօն, որ աշխարհի շրջանը ըրած է արդէն եւ մեծ ընդունելութիւն գտած, մօտերս պիտի նուագուի նաեւ Մարսէյլի մէջ մեծատաղանդ սոլիստի մը եւ նշանաւոր նուագախումբի մը կողմէ:

Վերջերս Եւրոպայի բոլոր մեծ ռատիօկայաններէն տրուեցաւ այս գործը եւ տեղական թերթերը ներբողալից տողեր նուիրեցին անոր հեղինակին: Եթէ լուրը իրական է, Սփիւռքի մէջ այս հռչակաւոր գործին առաջին հրապարակային ունկնդրութեան պատիւը Մարսէյլն է որ պիտի ունենայ:

Միջազգային քննադատներ Արամ Խաչատրեանը կը նկատեն ներկայիս ապրող մեծագոյն երաժիշտներէն մին:

Կը մաղթենք որ Ֆրանսայի բոլոր հայաշատ քաղաքները առիթ ունենան լսելու իր տեսակին մէջ առաջին այս գլուխ-գործոցը, որ խորապէս հայկական է:

ՅԱՌԱՋ

Մեր երէկուան թիւով հրատարակեցինք Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի յայտարարութիւնը՝ «Յառաջ»ի 5000րդ համարի հրատարակութեան առթիւ :

Չէինք սպասեր, անշուշտ, որ պաշտօնական հաստատումի մը մէջ կարելի ըլլար խտացնել օրաթերթի մը տասնեւինը տարիներու վաստակը, ոչ ալ կ'ակնկալէինք, որ յայտարարութիւնը օրհնագրի մը բնոյթը կրէր, արդար պսակը հիւսելու համար անոր խմբագրին ծանօթ արժանիքներուն : — Մեր բարքերուն մէջ տեղ չունի հրապարակային շռայլանքը, եւ ոչ մէկ ասպետ կը հանդուրժէ ատոր, հակառակ «մարդ» մը ըլլալուն :

Կ'ուզէինք, սակայն, որ Դաշնակցական թերթի մը տարեդարձը կամ 5000րդ թուեակը, դառնար առիթ ու պատեհութիւն՝ ցայտուն դարձնելու առհասարակ մեր հանրային կազմակերպութիւններուն, ու մասնաւորաբար հրապարակագրական-լրագրական ձեռնարկներու ծառայութեան ըմբռնումը :

« Յառաջ» պիտի կարենար ամուր պատուանդան մը ըլլալ այս տեսակէտով. խորհրդանիշ մը, եթէ կ'ուզէք, — որպէս գաղափարի ու գործի համադրական արտայայտութիւն :

Ինչպէս կ'ընդգծէ հրատարակուած յայտարարութիւնն ալ, «զուգադիպութիւն» մը չէր անոր հրատարակութիւնը : — Հովը տարտղներ էր մեզ աշխարհի չորս անկիւնները, մեր արմատէն կըտրուեր էինք, ու կեանքը կը հարկադրէր՝ որ պահէինք ոգեկան մեր կուսութիւնը՝ օտար ափունքներու վրայ, հազարումէկ հոսանքի եւ փորձութեան ենթակայ : Ֆիզիքական անճիտումէն վերջ, բարոյական ու հոգեկան ցունատում կր սպառնար տարագիր բազմութիւններուն : Խրած էինք արեւելքի աւազին եւ արեւմուտքի մշուշին մէջ : Հարկ էր ճակատ յարդարել հաւաքական կորուստի վըտանգին դէմ : Եւ ո՞վ էր որ պիտի ծռէր իր քամակը՝ մեր գոյութեան յենակ դառնալու համար բովանդակ ուժով, եթէ ոչ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որ, համատարած սուգի եւ մթութեան այդ օրերուն եւս, կը մնար անդաշունահարելի լուսապսակ՝ հայութեան գլխուն շուրջ : Ու մարմին առաւ աւասիկ ինքնապաշտպանութեան շարժումը՝ ի սփիւռս աշխարհի, մինչեւ անշուք ու անծանօթ գաղութներ :

«Յառաջ»ի պարզապէս մասնաւոր բնոյթ չէր կրեր : Զուգադիպութիւն մը չեղաւ հրատարակութիւնը Դաշնակցական ոեւէ թերթի : Մեր գաղափարական կեանքին մէջ՝ պատեհութիւնները երբեք առաջնակարգ չդարձան հանրային ոեւէ գործունէութեան : Ինքնամատոյց ոեւէ «ծառայութիւն»՝ շահախնդրութիւն կ'ենթադրէ. առնուազն՝ պղտոր նպատակ, ճգնաժամային վայրկեաններու ծառայութիւն մր հանդիսացաւ միշտ, «Յառաջ»ներու ծառայութիւնը, ու մեր ղեկավարութիւնը՝ համեստ գաղութներէն մինչեւ շողշողուն երկիրներ, հայ ժողովուրդի բազկերակը պահեց միշտ իր ձեռքին մէջ, անբնականոն ոեւէ զարկ կանոնաւորելու համար : Փուճ խօսք չէ «սեւ օրերու բարեկամ» բացատրութիւնը՝ Դաշնակցութեան ծառայութեան ոգին բնորոշելու համար : Ամէն անգամ որ տագնապով մը կը փոթորկի հայ կեանքը, աչքերը կը յառին դէպի այն : Թրքրեցէք վերջին վաթսուն տարիներու մեր կեանքը, մասնաւորաբար յետ Եղեռնի մեր ոդիսականները, ու պիտի տեսնէք որ Դաշնակցութեան գործը մայր ընչերակի մը նման իր ցանցերը կը տարածէ հայ ժողովուրդի հաւաքական ընչաւորութեան մէջ :

Չենք ուզեր փոխադրել այլապէս ցայտուն ու գրական գիծեր, որոնք թելադրուած էին միշտ տարագիր բազմութիւններու գերագոյն շահերէն, եւ որոնց անառիկ բերդերէն մին եղաւ «Յառաջ», արեւմտեան կողմն աշխարհի, ամէնէն լպրծուն ու փորձիչ երկիրներէն մէկուն մէջ : Զուլումի երախ մըն էր Ֆրանսան, որուն դէմ մաքառեցաւ «Յառաջ»ի խմբագիրը՝ իր եղունգներով : Ու այսօր, յաւակնութիւն մը պիտի չըլլար գաղութը պարտական նկատել անոր խիղախ ու կորովի մաքառումին : — Անձնուրացութեան : Անշուշտ մարդ մը ոչինչ կրնայ փրկել առանձինն, բայց պատերազմներու ճակատագիրը մեծ չափով կախում ունի յառաջապահ ուժերու բարոյական կորովէն :

Շաւարշ Միսաքեան դրաւ իր անձը հազարաւոր հայ խլեակներու ոգեկան հովուութեան ի սպաս : Արեւմտեան մշակոյթի եւ բիւրեղացած հայ ոգիի մարդն էր, ու կը մնայ այդպէս : Սակաւաթիւ այն հրապարակագիրներէն է, որ կրցաւ լրագրող մնալ՝ առանց ստուեր բերելու հայ հանրային մարդու իր արժանիքներուն : Իր, եւ իր նմաններու գործը, կոչուած է բարիք մը դառնալ մանաւանդ ներկայիս, երբ հայ կեանքը կը շարունակէ ենթարկուած մնալ քուսաւ — հասաւ մարդուց հանրային ապատանակութեան եւ ոգեկան խաթարումին : Աւելի քան երբեք, «Յառաջ»ներու վրայ կը ծանրանայ պարտքը՝ պատուհասին կուրծք տալու, մորակելու ողջմտութիւնը «դատան հօտ» ժողովուրդի մը, զոր կ'ուզեն խամըրեցընել ոգեպէս ;

Յառա՛ջ, այդ սրբազան տաժանքի ճամբուն վրայ :— Կ'ապրինք մեր պատմութեան թերեւս ամէնէն փորձիչ շրջանը : Մարդկային բարոյականը եւ ազգերու խիղճը՝ քարացած են հաւասարապէս : Երբեմն կր խաղան ամբողջ ժողովուրդի մը ճակատագրին հետ, արտաքուստ շնորհ եւ օրհնութիւն բաշխելով, ու ներքուստ ձուլման քուրաներ հրդեհելով : Հարկ է տոկալ քսութեան բոլոր փորձերուն. հայ ժողովուրդի ողջմտութիւնը դարձնել, զէն ու զրահ՝ բարոյական թէ ոգեկան մեր բոլոր նուիրականութիւններուն : Ժողովուրդ մը՝ հողին հետ կ'ապրի՛ նաեւ հոգիով : Կնքենք զայն : Սուրբ պահենք :

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔի 24 Ապրիլ)

Թուրքիա միշտ վտանգ

Ա.

ԽՄԲ.— Պելճիքական թերթ մը, **La Cité Nouvelle**, շահեկան յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ Թուրքիոյ մասին,— «Խաղաղութի՞ւն թէ պատերազմ Նեղուցներուն վրայ» : Գրողը՝ **Nerin E. Gun** որ քաջածանօթ է Արեւելքի գործերուն : Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Աշխարհի մնացեալ մասին համար պատերազմը վերջացաւ Ճափոնի վրայ կատարուած յաղթանակով : Թուրքերուն համար պատերազմը այդ օրն սկսաւ. Ջիղերու պատերազմ մը շարունակական, անվերջ, նենգ, անգութ, որ կ'անդամալուծէ երկրին կեանքը եւ հրէշային կերպով կը ձեւափոխէ իւրաքանչիւր տեսիլ : Համայնավարական տարածումը կը յայտնուի հիւսիսային Եւրոպայի մէջ քիչ մը ամէն տեղ, Ֆրանսա, Չինաստան, Միջերկրականի շրջականները, Հարաւ. Ամերիկա, Հնդկաչին : Խաչաձեւ բազմաթիւ խնդիրներ կան : Բայց Թուրքերը՝ սկսած կառավարական պաշտօնեայէն մինչեւ փողոցի մարդը, գիւղացին թէ հարուստ արտածողը, կրօնամոլը թէ յեղափոխական երիտասարդ ուսանողը, դիկտատոր կուսակցութեան ղեկավարները թէ ընդդիմադիր անդամները, բոլորն ալ համաձայն են մէկ կէտի շուրջ : Թուրքիա պիտի ըլլայ յաջորդ թիրախը Մոսկուայի եւ անոր փորձարկութեան սեղանը, ուր համայնավարութիւնը պիտի մղէ իր առաջին մեծ յարձակումը, արեւմտեան ժողովրդապետութիւններու դէմ : Թրքական ամբողջ խնդիրը կը խտանայ միակ հարցումի մը մէջ.— Պիտի տեսնե՞նք վաղը նոր Միւնիխ մը...»

Պոլսոյ մէջ, Ոսկեղջիւրին մօտիկ կը գտնուի կլոր մեծ աշտարակ մը, զոր Ճենովացիները շինած էին, որպէսզի նաւահանգիստը մտնող իրենց նաւերը առաջին առթիւ իրենք տեսնեն : Սուլթաններու օրով անիկա կր ծառայէր պահապաններուն, որոնք կ'իմացնէին հին փողոցներու փայտաշէն տուներու մէջ ծագած հրդեհները : Այսօր հոն հաստատուած է հակօդային պահականոց մը եւ անկէց ալ մարդիկ կը նային դէպի հիւսիս, ուրկէ պիտի գայ օր մը, խորհրդային օդանաւերու զանգուածը, որ Ճափոնցիներու Փըրլ — Հարպըրի մէջ ըրածին նման, յանկարծակի բերելով Թրքական դիմադրութեան բոլոր աշխատանքները պիտի փճացնէ :

Պոլսոյ փողոցները պտտող մը երբեք չզգար թէ պատերազմը լրացած է... Փողոցները միշտ լեցուն են համազգեստաւոր զինուորներով, զրահապատ կառքերն ու հրասայլերը շարունակ փորձեր կր կատարեն Մաչկայի զօրանոցի հրապարակին վրայ. պաշարման վիճակի յայտարարութիւնները կը սեւցնեն պատերը, եւ օրաթերթերուն էջերը ամէն օր լեցուն են զօրակոչի ենթարկուած պահեստի սպաներու անուններով :

Թրակիոյ բանակներու ընդհ. հրամանատարութեան կեդրոնատեղիին մէջ մեծ եռուզեռ կը տիրէ եւ «Եավուզ» զրահաւորը — Թուրք նաւատորմին միակ հպարտութիւնը — վեհափառօրէն կ'իշխէ Իզմիտի զինուորական նաւահանգիստին թումբերուն վրայ : Մինչ նուազ տակառաչափութեամբ թորփիլահալածներ, երկուքը նոր հասած Անգլիայէն, անդադար կը հետախուզեն Վոսփորի եզերքները, Սեւ Ծովին դիմաց : Ճիշդ է թէ ամերիկեան համազգեստները անհետացած են, բայց տակաւին կարելի է հանդիպիլ անգլիական զինուորներու, մանաւանդ Սան — Սթէֆանոյի օդակայանին մէջ, ուր կարգով շարուած են թըրքական գործարանի մը կողմէ շինուած հետախուզական եւ փոխադրական փոքրիկ օդանաւերուկողքին, «Միւսթէնկ»ներ, «B. 29»եր, «Մոսկիթօ»ներ, «Տաքօտա»ներ :

Զինուորական ծառայութեան ներքեւ գըտնուողներու թիւը գաղտնի կը պահուի : Սակայն այս թիւը 600.000էն պակաս չէր գերմանական սպառնալիքին ժամանակ, իսկ վերջին խորհրդային ջիղերու պատերազմի յայտարարութիւններէն ի վեր այդ թիւը վստահօրէն կարելի է հաշուել մօտ մէկ միլիոն, եւ կազմակերպուած է այնպէս՝ որ վտանգի ազդանշանը տրուելէն հինգ ժամ վերջ, կրնայ զէնքի տակ առնել մէկ միլիոն 200 հազար հոգի... Նկատելով որ Թուրքիա ունի 18 միլիոն բնակիչներ, որոնց մէկ միլիոնը փոքրամասնութիւններ, վաչկատուն խումբեր՝ նուազ վստահելի եւ դժուար զինուորագրելի, եզրակացութիւնը սա կ'ըլլայ որ առակ երեք հոգիէն մէկը զէնքի տակ կը մնայ հինգ տարիէ ի վեր...

Զինուորական ծառայութեան շրջանը ըստ օրէնքի տասնըութ ամիս է, բայց 1940էն կանչուածներէն ոչ մէկը ցարդ արձակուած է : Համեմատութիւնը հսկայական է, ամէնէն ծանրը՝ որուն ստիպուած է տոկալ փոքրիկ երկիր մը :

Պատճառը պարզ է, մինչ Գերմանիա կը սպառնար միայն բաղդատաբար կարճ արեւմտ. սահմանագլխին, Խ. Բանակները ոչ միայն կը սպառնան այս սահմանին, այլ նաեւ հողամասի մր արեւելեան կողմը, չորս անգամ աւելի երկար, ինչպէս նաեւ ամբողջ Սեւ Ծովու եզերքներուն : Խորհրդային գործակալներ կը զինեն Քիւրտերը եւ զանոնք կը կազմակերպեն վարելու համար հրոսակային կռիւներ : Այս Քիւրտերը որոնք ցեղային ազգայնամոլութեամբ մր միշտ թշնամի եղած են Անգարայի կառավարութեան, եւ որ միեւնոյն ատեն խռովութիւն կր ստեղծեն Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներուն, Իրանի եւ Սուրիոյ մէջ :

Գերմանական յարձակումի մը ատեն Թուրքիա իր կողքին պիտի ունենար Դաշնակիցները, Սուրիոյ մէջ անգլիական բանակ մը կար պատրաստ : Մինչդեռ խորհրդային յարձակում մը Թուրքիա պիտի դիմագրաւէ մեկուսացած... Մասնագէտներ կ'ըսեն թէ Թրքական զօրաշարժը զինուորական տեսակէտով անօգուտ է : Բացարձակապէս ճիշդ է թէ Թրքական բանակը, հակառակ իր հերոսութեան, պիտի չկրնայ դիմադրել խորհրդային զըրահապատ զօրաբաժիններու զանգուածին : Սակայն Թրքական բանակին դերն է հսկողութեան տակ պահել ընդարձակ սահմանագլուխը, արգելքներ պատրաստել յարձակողին դէմ, ստեղծել միջոցներ որպէսզի շուտ հասնի օժանդակութիւնը այն երկիրներուն, որոնք որոշած են օգնել իրեն, եւ մանաւանդ կազմակերպել «ստորերկրեայ» ընդարձակ շարժում մը, որ պիտի դժուարացնէ կեանքը առժամանակեայ յաղթականներուն :

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին կազմակերպած միջմասնաճիւղային մրցումներուն Ա. Լիոն — Տէսինի հանդիպումին առթիւ օրեր առաջ աննկարագրելի ոգեւորութիւն յառաջ եկած էր Մարսէյլի մարզասէր հասարակութեան մէջ : Երբ մեր սիրելի ընկերները հասան Մարսէյլ շաբաթ ցորեկ, Հ. Մ.Ը.Մ.ի վարիչները եւ մարզիկները առաջին իսկ տեսակցութեան ուրախութեամբ նշմարեցին որ ճշմարիտ Հ. Մ. Ը. Մ.ական ոգիով տոգորուած էին անոնք : Լիոն Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սիրահարները մեծ թուով իրենց ընտանիքներով ընկերացած էին : Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի վարչութիւնը պէտք եղած բոլոր միջոցները ձեռք առած ըլլալով, այդ բազմութիւնը տեղաւորեց կայարանի կից Hôtel Normandieի սենեակներուն մէջ : Յետոյ միութեան հաւաքատեղիին մէջ սարքուած գինեձօնով մը բարի գալուստ մաղթեցինք :

Իրիկունը պտոյտ-մը դէպի Vieux Port ուր միութեանս տրամադրութեան տակ դրուած motoboat մը արդէն կը սպասէր հիւրերուն : Երկու ժամուան հաճելի պտոյտ մր դէպի Շաթօ տ'Իֆ :

Երեկոյեան ճաշին կրկին մաղթանքներ եւ ուղերձներ եւ երգեր : Ահա երգ մը Լիոն Տէսինի ընկերներէն ուղղուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի ֆութպոլի յանձնախումբի Papa Jerômeին : Կր յուզուին շատերը :

Հաւաքոյթ մր Plageի շքեղ ծովեզերեայ զբօսավայրի մր մէջ երկու մասնաճիւղերու վարիչներուն միջեւ : Կարծիքներու փոխանակութիւն Հ. Մ. Ը. Մ.ի յառաջդիմութեան համար : Բոլորն ալ նոյնը կը մտածեն,— մեր երիտասարդութեան բարձրացումը Հ. Մ. Ը. Մ.ով :

Ահաւասիկ սպասուած օրը, Կիրակի բայց դըժբախտաբար կ'անձրեւէ : Տղաքը տխուր են : Պիտի խանգարուի՞ այնքան գեղեցիկ պատրաստութեամբ կազմակերպուած մարզատօնը : Բայց ժամը 2էն անձրեւը կը դադրի, մարզադաշտը հետզհետէ կը լեցուի. հեռաւոր արուարձաններէ օթոներով, քամիոններով ժողովուրդը մարզադաշտ կը դիմէ :

Առաջին մրցում Լիոն Տէսինի խառն խումբի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անպարտելի ժիւնիօռ խումբին միջեւ, վայրկեան մը լռութիւն յարգանքի ի յիշատակ Գառլօ Շահինեանի :

Եւ ահա խաղարկութիւնը : Երկու խումբերը ցոյց կուտան իրենց իրական արժանիքները եւ այսպէս մաքուր եւ ընկերական խաղարկութեամբ մր Մարսէյլի ժիւնիօռ խումբը կը տանի յաղթութիւնը :

Այժմ օդը կատարելապէս պայծառ է, երբ Լիոն Տէսինի եւ Մարսէյլի Ա. խումբերը, մաքուր հագուած բուռն ծափերու մէջ դաշտ կը մտնեն եւ կը ներկայացուին անուններով : Մարսէյլի խմբապետը գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը կը նուիրէ Լիոն Տէսինի խմբապետին : Օրուան դատաւորն է Casablancaի նշանաւոր դատաւորներէն Mr. Sleem : Կրկին մէկ վայրկեան լռութիւն, տղաքը քարէ արձաններու վերածուած եւ ժողովուրդը գլխաբաց կրկին

Յոբելեան Յակոբ Օշականի

Յակոբ Օշականի յոբելենական կեդր. Մարմինը, իր վերջին նիստին մէջ, լրացուց Փարիզի հանդէսին կազմակերպական պատրաստութիւնները: Թերթերու զրկուեցաւ արդէն յայտագիրը, որ կը բաղկանայ գրական եւ գեղարուեստական ճոխ բաժինէ մը: Խօսողներուն տրուած է միայն առաւելագոյն տասնական վայրկեան:

Պ. Լ. Շիրեան կեդր. Մարմնին տրամադրութեան տակ դրած է 200 օրինակ Ստեփաննոս Սիւնեցի (հեղինակ Օշական, հրատարակիչ Շիրեան): Այս գիրքին հետ, կեդր. Մարմինը վաճառման համար տրամադրելի ունի 150 օրինակ Օշականի Քաղհանք հատորը, զոր հրատարակած է Երուսաղէմի յոբելենական կեդր. Մարմինը:

Պ. Շ. Նարդունի, որ գաւառները գացած էր կազմակերպելու համար յոբելենական մարմիններ, հաղորդեց թէ՝ Նիսի մէջ կազմուած է արդէն մարմին մը, որ յոբելեանը պիտի տօնէ Յունիսի սկիզբը, Նախագահութեամբ Պ.Կ.Յակոբեանի (Եթովպիայէն) եւ գեղարուեստ. չքեղ յայտագրով մը: Պիտի խօսին Պ.Պ. Արամ Սավօ եւ Կ. Փօլատեան (Մարսէյլէն) :

Մարսիլիոյ մէջ եւս յոբելեանը պիտի տօնուի Յունիսի սկիզբը, Նախաձեռնութեամբ Մշակութային Մարմնին:

Վալանսի մէջ կազմուած է յոբելենական մարմին մը, գաղութին ներկայացուցչական տարրերէն:

Լիոնի մէջ, Նախաձեռնութիւնը ստանձնած է Ուսումնական Խորհուրդը (Նախագահն է փրոֆ. Խայիկեան եւ քարտուղար Պ. Կիւրեղ Խրայեան), որ իր կազմը պիտի լրացնէ գաղութին զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներովը:

Տէսինի եւ Վիէնի մէջ եւս կազմուած են նման յանձնախումբեր : Տէսինի յանձնախումբին կ'անդամակցին՝ Տէր եւ Տիկ. Փափազեան, Պ. Պ. Մ. Առաքելեան, Վ. Հիւսեան, Պօյաճեան եւ Լ. Աստուրեան:

Լիոնի, Տէսինի եւ Վիէնի գաղութներուն կողմէ յայտնուած փափաքին համաձայն՝ հանդիսութեանց նախագահելու հրաւիրուած է Պ. Ա. Զօպանեան: Այս երեք գաղութները համաձայնած են որ յոբելեանը տօնուի շաբաթ երեկոյ Լիոնի մէջ, կիրակի ցերեկ Տէսին, կիրակի երեկոյ Վիէն:

Գաւառին մէջ կազմուած բոլոր այս յանձնախումբերը կը հրաւիրուին անյապաղ հաղորդակցութեան մէջ մտնել Փարիզի կեդրոնին հետ, քարտուղարութեան հասցէով. M. A. Hanédanian, 83, rue Médéric, La Garenne (Seine). Կը խնդրուի ղրկել նաեւ յանձնախումբի անդամներուն անունները:

Կազմուեցաւ նաեւ Ելմտական Յանձնախումբ մը, որուն կ'անդամակցին Պ. Պ. Հրաչ Սարգիսեան, Սարգիս Տէօքմէճեան, Յարութիւն Սարաֆեան, Վաղարշ Մելիքեան եւ Մեսրոպ Գույումճեան: Հանդիսութեանց առթիւ հասանելիք հասութեանց գումարով, Փարիզի յոբելենական կեդր. Մարմինը ծրագրած է հրատարակել յոբելեար Օշականի անտիպ մէկ հատորը:

ԴԻՒԱՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՅՈԲԵԼ. ԿԵԴՐ. ՄԱՐՄՆԻՆ

կը կատարեն իրենց յարգանքի պարտականութիւնը ողբացեալ Գառլօին որ հիմնադիրներէն եղած էր մեր այս սիրած եւ պաշտած միութեան: Դատաւորին մէկ սուլիչով մարզադաշտը կը վերստանայ իր բնական երեւոյթը Հ. Մ. Ը. Մ.ի պերճախօս լրատուն Պ. Jack կուտայ տեղեկութիւններ խումբերու մասին եւ ահա կը տեղան սրտաբուխ նուէրներ: Պ. Պ. Սիմոն Գասպարեան, Պ. Զաթիկեան, Պ. Պարգեւ, եւ Պ. ոմն կը նուիրեն հազարական ֆրանք յաղթական խումբին, Պ. Սողոմոնեան, Նախագահը Լիոն Տէսինի մասնաճիւղին 500ական ֆրանք երկու խումբերուն, Տիկին Էմէրեան 500 ֆրանք Լիոն Տէսինի խումբին, Պ. Պօյաճեան, Պ. Ղազարեան 500ական ֆրանք յաղթական խումբին, Պ. Մելտոնեան 500 ֆրանք առաջին նշանակէտը շահող խումբին, Պ. Անտոնեան 500 ֆրանք երկրորդ նշանակէտը շահող խումբին, Պ. Միհրան 300 եւ Պ. Տէրտէրեան 200 ֆրանք յաղթական խումբին իսկ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հայրիկը Պ. Մուշեղեան, այս անգամ ալ իր լայն օժանդակութիւնը բերած էր մարզահանդէսին յաջողութեան : Նախապէս Տիկին Շ. Միսաքեան յատկացուց գումար մը աղքատիկ մարզիկի մը պէտքերը հոգալու համար:

(Մնացեալը յաջորդով) ՎԱՀԱՆ ՇԱՄԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՏԷՍԻՆ, (Ցապաղած).— Տարօն–Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած էր ընտանեկան խնջոյք մը որ տեղի ունեցաւ 3 Մայիս շաբաթ երեկոյ, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ: Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը :

Բացման խօսքը կատարեց Պ. Լեւոն Աստուրեան, որ հակիրճ բայց բովանդակալից բառերով խօսեցաւ իրենց Միութեան նպատակը, առաջադրութիւններն ու ըմբռնումը ազգային հարցերու մասին. այն է օժանդակել Հայաստանի վերաշինական աշխատանքներուն, վառ պահել իր անդամներուն ազգային-գիտակցութիւնը, հայրենիքի գաղափարը եւ Տարօնի փառաւոր անցեալը : «Դարերու տառապանքէն վերջ, այսօր պէտք է ուրախ ըլլալ որ անցեալի արտաղաղթին յաջորդեց ներգաղթը» :

Փոքրիկներ Վարուժան եւ Արամ Գրիգորեան երգեցին «Տալւորիկ»ը, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս : Գեղարուեստական բաժնին մէջ արտասանեցին պատանի Կորիւն Վարդապետեան՝ Հրայրի յիշատակին, իսկ Արամ Գրիգորեան Գէորգ Ջավուշին նուիրուած կտորներ: Արտասանեց նաեւ Արաքսի Աստուրեան: Ժողովուրդին բուռն փափաքին վրայ Արամ Գրիգորեան արտասանեց Ե. Չարենցի «Գովք Հայաստանին», արժանանալով ջերմ ծափերու:

Յետոյ սկսաւ բուն խնջոյքը առատ աղանդերներով ու խմիչքներով: Սեղանապետ ընտրուեցաւ Պ. Փիլոս Սարգիսեան որուն ստացած «հեռագիրները» ստիպեցին շատերը իրենց շնորհներն ու ձիրքը ցոյց տալ մեներգներով, արտասանութիւններով ու զանազան անակնկալներով: Իսկ խմբերգները սրահը կը թնդացնէին : Մշոյ աւանդական պարերը մեզ փոխադրեցին Հայաստանի այդ չքնաղ երկրամասը, ուր դարերու ընթացքին ապրեցաւ Տարօնի հերոսական ժողովուրդը, կերտելով մեր ազգային գեղեցիկ բանահիւսութիւնը: Մէջընդ մէջ արեւելեան նուագը թափ կուտար այդ նուագի սիրահարներուն ...

Յետոյ խօսք տրուեցաւ ուսուցչուհի Տիկին Գ. Փափազեանին որ վառ պատկերներով յաւերժացուց Տարօնի անցեալ փառքը, իր Սամիկոնեաններով, Մեսրոպ Մաշտոցներով ու Գէորգ Ջավուշներու, Հրայրներու եւ անհամար հերոսներու փաղանգով, որոնք Տարօնի հերոսական պատմութիւնը հիւսեցին: Խօսեցաւ նաեւ Պ. Հրանտ Գույումճեան, որ նոյնպէս համառօտակի վեր հանեց Տարօնցիի հայրենասիրութիւնը, կրած տառապանքը ու նկարագրեց Տարօնցի պանդուխտներու կեանքը Իզմիրի մէջ: Անոնք իրենց այդ հոգեկան տառապանքին մէջ իսկ օրինակ կը հանդիսանային ազգային գիտակցութեան, եւ հայրենասիրութեան Իզմիրի հայութեան համար:

Աճուրդը զոր վարեցին Պ. Պ. Մ. Առաքելեան եւ Կ. Պօտուրեան, 35 վայրկեանի ընթացքին բարձրացաւ 18 հազար ֆրանքի: Այս առթիւ Միութիւնը կը խնդրէ մասնաւոր շնորհակալութիւններ յայտնել բոլոր այն Միութիւններու եւ անհատներուն որոնք առատաձեռնօրէն մասնակցեցան աճուրդին ու նպաստեցին անոր յաջողութեան:

Տարօնցիներու այս խնջոյքը իսկապէս հաճելի անակնկալ մը եղաւ, ոգեւորութիւն ու ազգային կազդուրիչ մթնոլորտ ստեղծելով:

Գ. Պ.

ՊԵՐԼԻՆԻ ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՅԻ ամենամեծ վարիչը, Քարլ Եան, ձերբակալուեցաւ երբ կը փորձէր արժէքաւոր նկար մը ծախել ամերիկեան զօրականի մը 175.000 մարք առաջարկելով : Թերթերը կը գրեն թէ ամբաստանեալին չահատակութիւնները կը սկսին այն օրէն երբ Գերմանիա գրաւեց Հոլանտան, ուր ղրկուեցաւ 100 միլիոն մարքով, զինուորական գնումներ կատարելու համար: Անգամ մը մեծ քանակութեամբ քաքաօ գնած էր, բայց բանակը սնտուկները բանալով գտաւ ... կղմինտրի փոշի: Պերլինի մէջ ամէն տեսակ առեւտուր կ'ընէր, մասնաւորապէս ի վնաս Ամերիկացիներուն, որոնք կը յուսան մեղսակիցներն ալ բռնել :

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Իր յոբելեանին առիթով)

Երկրորդ դրուագ մը իր անվախութենէն: Օշականի հօր գերեզմանը կը գտնուէր քաղաքէն երկու քիլոմեթր հեռու, Ողիմպոս լերան ստորոտը, բարձունքի մը կուշտին, զմայլելի դիրքի մը վրայ, աքասիաներու ու շագանակենիներու անտառի մը մօտ : Ձեմ գիտեր, այդ գեղեցիկ միջավայրին հրապո՞յրը թէ իր հօրը կարօտը՝ զինքը կը մղէր գրեթէ ամէն շաբաթ իրիկուն կէսօրուան արձակուրդէ վերջ բարձրանալ այդ ճամբայէն վեր, շատ անգամ առանձին ու երբեմն մօրը հետ: Քաղաքէն դուրս այդ ճամբու երկայնքին գրեթէ տասը վայրկեան ստիպուած էին անցնիլ Խրիմէն նորգաղթած Թաթարներու կայաններուն մէջէն: Այս Թաթարները Կովկասէն իրենց սրտին մէջ կը պահէին ոխ մը Հայերու դէմ եւ երբ պատեհութիւնը ներկայանար, չէին վարաներ իրենց թշնամութիւնը գործնականացնել անցորդ Հայերու վրայ: Յաճախ Հայոց առաջնորդարանը կը ստիպուէր ոստիկանութեան պաշտպանութիւնը խնդրել յուղարկաւորութեան առթիւ: Օշական իր մօրը հետ յարձակում կրած էր այդ ճամբուն վրայ ու վիրաւորուած գլուխէն բաւական խորունկ վէրքով մը: Մայրը որոշած էր անգամ մըն ալ չբարձրանալ գերեզմանատուն, բացի Մեռելոցի օրերէն, երբ պաշտպանուած կ'ըլլար Թուրք ոստիկաններով:

Օշականի համար կարծես այդ ուխտագնացութեան արժէքը աւելի բուռն էր դարձած ու անհրաժեշտ: Ամիսներով շարունակ անցաւ մինակ այդ ճամբաներէն առանձին ու ալ ճանչցուեցաւ Թաթար հասարակութեան կողմէ անձեռնմխելի : Առաջին օրերուն կռիւի կը բռնուէր անոնց հետ, տեղացնելով անոնց գլխուն քարերու տեղատարափ մը: Խիզախ եւ արհամարհող այս տղան տասնըհինգ տարեկանը դեռ չէր թեւակոխած այդ օրերուն:

Երբ կը գրեմ այս տողերը, աչքիս առջեւ կու գայ պատուական հայրս իր առատաձեռնութեամբ: Ան՝ կէս կանգուն երկայնութեամբ դրամի տոպրակը կը բանար եւ մէճիտիէները կը շարէր սեղանին վրայ, որպէսզի Օշականի ուզած գիրքերը գնենք: Հօրս այս առատաձեռնութեան շնորհիւ էր որ Պրուսայի պէս տեղ մը ուր հայերէն գիրքը «Աւետաբեր»ի պէս թերթն էր միայն, Օշական Արեւմտահայ գրականութեան բոլոր գործերը կարդաց: Կը կարդար հանդէսները, գրականութիւնը զարմանալի արագութեամբ եւ՝ գոց կ'ընէր:

1899ին աւարտեցինք դպրոցը: Իզմիրցի տէրտէրին քարոզը շատ մոռցան եւ բան մը ըրած ըլլալու համար այնքան խօսուած տղան ղրկեցին Արմաշի դպրեվանքը: Ես դարձայ իմ գիւղս: Շատ բան չէի սորված, բայց ճանչցեր էի քաղաքը եւ քաղքցին, ու մտած բարձր շրջանակներու մէջ, չափած մարդոց պզտիկութիւնները: Պրուսայի վարժարանէն Օշականի բարեկամութեան հմայքը պիտի պահէի մինչեւ այսօր անփոփոխ :

ՕՇԱԿԱՆ ԱՐՄԱՇԻ ՄԷՋ.— Սիրուած սանն էր Եղիշէ արք. Դուրեանի եւ պաշտպանեալը Թորգոմ վրդ. Գուշակեանի իբրեւ ուշիմ ու ապագայ խոստացող աշակերտ: Յակոբ արտօնուած էր իր դասերէն դուրս կարդալ գրական օտար հեղինակութիւններ Դուրեան եպիսկոպոսի անձնական հարուստ մատենադարանէն, անոր ընտրութեամբ: Կը զարգանար իր գրական ճաշակը սրընթաց: Այլեւս չէր գոհանար արտօնուած գիրքերով, կ'ուզէր մօտենալ արգիլուած գիրքերուն: Օր մը գրադարանէն կը վերցնէ Ռընանի «Յիսուսի կեանքը», կ'ը ստիպուի կարդալ գաղտագողի, գիշերները, մոմի մը լոյսին տակ: Այդ աճապարանքին մէջ դժբախտութիւնը կ'ունենայ մոմի քանի մը չիթեր կաթեցնելու գրքի էջերուն վրայ: Շաբաթ մը վերջ վանահայրը երբ թղթատել կ'ուզէ նոյն գիրքը, կը նշմարէ մոմի արատները: Իրարանցում: Կը հարցաքննուին Թորգոմ վարդապետէն մինչեւ աբեղաներն ու սարկաւագները եւ կը ստուգուի որ գրքին առեւանգումը կատարուած է տիրացու Յակոբին կողմէ: Կը խրատեն զինքը երկրորդ անգամ այդ յանցանքը չգործել: Յակոբ հոդ ալ դուրս կու գայ աներկիւղ ու անվերապահ: Կ'արտայայտուի անկեղծօրէն թէ ինք վանք եկած է լեզուներ սորվելու ու օտար գրականութիւն կարդալու, եւ ոչ թէ վարդապետ ըլլալու համար: Տղան չխրտչեցնելու համար, միջին ճամբայ մը կը գտնեն: Միջադէպէն վերջ Դուրեան եպս. կը տրամադրէ անոր աւելի լայն միջոցներ, որպէսզի կարենայ կարդալ ճոխ գրադարանի բովանդակութիւնը :

Կ'անցնին ամիսներ, տօնի օրերուն հրահանգ կը տրուի բոլոր տղոց որպէսզի պատրաստուին Ս. Հաղորդութիւն առնելու: Նոյն օրը պատարագողն էր Դուրեան եպիսկ. ու տղոց յանձնարարուած էր ծոմ պահել: Մեր Յակոբը որ ձեւականութենէ կը խուսափէր, կը համոզէ իրեն պէս խորհող չորս տղաքներ պատարագի առտուն իսկ վանքի արտերէն եգիպտացորեն գողնալով, կը խորովեն կ'ուտեն, ծոմը կ'աւրեն: Իր ընկերներէն մին որ արդէն կիսասարգաւագ ալ ձեռնադրուած էր, խղճի խայթէ բռնուելով, իր գործած մեղքին վախէն լուր կուտայ պատարագիչին, մեղադրելով Յակոբը: Այս վերջինը իմանալով խնդիրը, եկեղեցւոյ պահարանին մէջ կը ծեծէ մատնիչ սարկաւագը, որ կ'ազատի վարդապետներուն միջոցաւ: Կը բանտարկեն Յակոբը ու նոյն օրն իսկ կը քշեն դատաստանի : Այլեւս անտեղի էր Յակոբին հոն մնալը :

..ԳԷՈՐԳ ՉԱԳՐԵԱՆ

(4)

նայ լաւագոյնս կարգադրել պարենաւորման խնդիրը քան համայնավարները» :

★ Լուսացարարներու գործադուլը կը շարունակուի ապրիլի կէսէն ի վեր : Փարիզի կայարաններու ապրանքի փոխադրութեան բանուորները գործադուլ հռչակեցին 24 ժամուան համար : Կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորները կը սպառնան ընդհ. գործադուլ հռչակել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, եթէ անմիջապէս գոհացում չտրուի : Կառավարութիւնը կը ջանայ միջին ճամբայ մը գտնել :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆՐԷՆԵՐՈՎ 30 ՏԵՍԱԿ ԱԽՏԵՐ տարածելու համար գաղտնի տեղեկագիր մը պատրաստուած էր Մ. Նահանգներուն մէջ, պատերազմի ընթացքին : Թերթերը կը գրեն թէ տեղեկագիրը տպուած է եւ կը ծախուի հինգ շիլինի : Այնպիսի դիւտեր յղացուած են որ կրնան ոչնչացնել ամբողջ ժողովուրդներ, գերազանցելով հիւլէական ռումբը ...

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ քարտուղարներէն Փոթըռօ (համայնավար) վճռապէս հերքեց այն զրոյցները թէ ընդհ. գործադուլ պիտի յայտարարուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ : Հաւաստեց թէ կազմակերպութիւնը ուժ պիտի տայ Պ. Ռամատիէի քաղաքականութեան, թէ ներկայ գործադուլները պարզապէս բողոքներ են հացի տագնապին եւ ապրուստի սղութեան դէմ :

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՄՍԱՑՈՒ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐ հասած ըլլալով Փարիզ, թարմ միս պիտի բաժնուի այս շաբթու : Գիները կը հաշուէն 300, 320 կամ 350, մինչդեռ կառավարական սակագինն է 250, լաւագոյն տեսակին համար :

ԻՐԱՆԻ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ սահմանագլուխը բացարձակապէս փակուեցաւ, պատերազմական նախարարին հրամանով :— Միջերկրականի ամերիկեան նաւատորմին հրամանատարը Իրանի վարչապետին այցելեց ութ սպաներու հետ եւ խորհրդակցեցաւ զինուորական օգնութեան մասին :

ՓԷԹԷՆԻ տեղափոխութեան մասին շրջած զրոյցները հերքուեցան դատական նախարարութեան կողմէ :

ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆԻ վաճառականներու Դաշնակցութիւնը որոշեց կէտեր չպահանջել Յունիս 1էն սկսեալ, բացի հիւսելի բուրդէ եւ կարգ մը պիտոյքներէ : Կառավարութիւնը կը քննէ այս խնդիրը : Առեւտրականները կ՚ըսեն թէ արտադրութիւնը աւելցած ըլլալով, այլեւս աւելորդ է կէտեր կամ կտրօններ պահանջել եւ թէ կրնան ութ միլիոն ձեռք հագուստ շինել 1947ի ընթացքին :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ փոխարքան Լոնտոն հասած է ... դառնալով եւ անմիջապէս վարչապետին ներկայացաւ, խորհրդակցելու համար իշխանութեան փոխանցումի մասին : Անգլիա խոստացած է մէկ տարիէն բնիկ ժողովուրդին յանձնել Հնդկաստանը, բայց բազմաթիւ դժուարութիւններ կան : Փոխարքան կ՚առաջարկէ երեք առանձին պետութեանց վերածել Հնդկաստանը :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ֆրանսական շրջանին սահմանադրութիւնը քուէարկուեցաւ կիրակի օր : Քուէարկութեան մասնակցած են երկու միլիոն Գերմանացիներ (70 առ հարիւր) : Մեծամասնութիւն շահած են քրիստոնեայ-ռամկավարները : Անգլիական, ամերիկեան եւ խորհրդային շրջանները արդէն ընտրած են իրենց խորհրդարանները : Այս բոլոր սահմանադրութիւնները հիմնուած են արեւմտեան սկզբունքներով : Հարաւ. Պատընի սահմանադրութիւնը կ՚արգիլէ պարտաւորիչ զինուորութիւնը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՑՈՐԵՆԻ ՀՈՒՆՁՔԸ այս տարի հազիւ 40 միլիոն կենդինար (մօտ 4 միլիոն թոն) կը հաշուեն, մինչդեռ 1946ին 67 միլիոն կենդինար էր : Պատերազմէն առաջ հունձքի միջին քանակն էր 75 միլիոն կենդինար :

40.000 ԱՐԱԲՆԵՐ ԵՒ ՀՐԵԱՆԵՐ որոնք զանազան պաշտօններ կը վարեն բրիտանական բանակին զանազան ճիւղերու մէջ, գործադուլ յայտարարեցին, յաւելում պահանջելով :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Պատերազմիկ Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն Փարիզահայութեան որ այս կիրակի, 25 Մայիս, ժամը 11ին, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, ի յիշատակ 1918ին Պատուոյ դաշտում ընկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարաբադի, Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսէի եւ այլ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեամբ, մեր հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին : Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են անխտիր բոլոր հայրենակիցները : Մասնաւոր հրաւէրներ ոչ մէկին չեն ուղարկուած :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի, 26 Մայիս, Հոգեգալստեան Բշ. օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին : Երեկոյեան ընկերահամակրական խնջոյք :

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կ՚երգէ Օր. Աստղիկ Առաքելեան :

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ, 24 Մայիս, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի : Կը նախագահէ ընկեր ԳԷՈՐԳ ՊՕՅԱՃԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, Տրոմի երեսփոխան CAMARADE CARTIER, քաղաքապետ Վալանսի եւ ընկեր Մ. ՄԻՐՁԷ :

Կ՚երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն) : Գեղջկական պարեր տոհմիկ տարազներով Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն կողմէ : Արտասանութիւն, մեներգ եւայլն :

Մուտքը ազատ է

×

ՌՈՄԱՆԻ մէջ, 23 Մայիս Ուր. երեկոյ ժամը 8.30ին :

ԿՐԸՆՈԲԼԻ մէջ Մայիս 25ին, կիրակի :

Երկու հանդէսներուն ալ պիտի խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Պիտի երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն) :

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻԻ մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ կը տօնուի այս շաբաթ՝ Մայիս 24, երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէննեբու սրահին մէջ, 16 rue J. B. David : Նախագահութեամբ ընկեր ՍԻՄՈՆ ԽԱՁԻԿԵԱՆի : Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՇԱՎԻԼԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի, այս կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Շավիլի քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad :

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին, Րաֆֆի երգչախումբի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի : Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր, լաւ նուագախումբ : Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը 50 ֆրանք :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

ԼԻՈՆԻ մէջ Մայիս 31ին, Շաբաթ իրիկուն :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ կը տօնուի շաբաթ, Մայիս 31ին, ժամը 9էն մինչեւ լոյս : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Յոբելենական չքեղ երեկոյթ Յակոբ Օշականի

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Շաբաթ, **24** Մայիս, իրիկուան ժամը **8.30**ին

Salle de la Société de Géographie, 184, Bld. St. Germain

Նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ, Ա. ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ եւ Գ. ՉԱԳՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Դաշնակ ծանօթ արուեստագէտ Պ. ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ : Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ ՍԹԷՅՆ, Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆ, Տիկին ՁԱՊԷԼ ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ, Օր. ԷՔԻԶԵԱՆ եւ Պ. Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ : Երգ՝ Տիկին Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մուտքը ազատ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թորոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Թագւոր Թորոսեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ՐԱՖՖԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ :

Օր. Յաւէրժ Թորոսեան, Պ. Պ. Եդուարդ Թորոսեան, Սուրէն Թորոսեան եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԹԷՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆի, (ծնեալ Տիգրանուհի Աւետիսեան) մահուան առթիւ :

ԲԱՐՁ ՀԱՅՑՔԻ Հայր. Միութեան Փարիզի վարչութիւնը քառասուն հազար ֆրանքի երկրորդ վճարում մը ըրած է Ներգաղթի Հանգանակութեան Ֆրանսայի Կեդր. Յանձնաժողովին, որով յիշեալ Միութեան նուիրաբերած գումարը կը յանգի հարիւր հազար ֆրանքի :

Գէորգ Չաւուշի 40ամեակը

Կը տօնուի Նախաձեռնութեամբ, ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ, Մայիս 25ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն կէս գիշեր, Issy les Moulineaux, 45 rue de la Défense, հայկական գեղեցիկ սրահին մէջ : Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, այս հինգշաբթի, 22 մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ատենապետուհին՝ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9.15ին : Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ : Նիւթը՝ Ի՞նչ է ազգութիւնը : Հայերէնի դասերը ժամը 7.30էն 8.30., երգի փորձերը 8.30—9, Sociétés Savantesի սրահը :

ՊՈՄՈՆ-ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 5ին Café Noailles :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի շրջանի ֆութպոլի «Tournoi»ն (Ք. Ռ. Ջ. երրորդութեան բաժակը) մայիս 26ին : Մանրամասնութիւններ յաջորդով

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի (իր 19րդ տարեդարձին առթիւ), 8 Յունիս կիրակի օր ժամը 3ին, Salle Marcelin Berthelotի մէջ, 28bis rue St. Dominique, Paris :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ կազմակերպուած Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Սէվրանի մասնաճիւղի կողմէ, Յունիս 15ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30էն 12, Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ (Salle des Fêtes), կը ներկայացուի Սիպիլի «ՀԱՐՍԸ» նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, եւ անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ : Մուտքը 50 ֆրանք :

Հաղորդակցութեան միջոց .— Eglise Pantinէն առնել 147 թիւ օթօպիւս, իջնել mairie de Livry Gargan :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին եւ Կապոյտ Խաչին, այս կիրակի 25 Մայիս, Պ. Ն. ՆԱՃԱՐԵԱՆի ագարակին մէջ, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն : Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «Շանթ» թատերախումբի կողմէ եւ անակնկալներ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 22 MAI 1947 Հինգշաբթի 22 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5040-Նոր շրջան թիւ 649 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ինչո՞ւ չէք պատասխաներ աջէն – ձախէն արձակուած յարձակումներուն, որոնք հետզհետէ կը սաստկանան :

= Անարժան են որ եւ է պատասխանի :

— Բայց միտք եւ արիւն կը պղտորեն :

= Իրենց ուզածն ալ այդ է,— ստել, կեղծել, զրպարտել, երբեմն ալ մատնել կամ սպառնալ, թոյն սրսկել եւ անշնչելի դարձնել մթնոլորտը :

— Ի՞նչպէս պիտի վերջանայ Մարսէյլի ընտրական պայքարը, որ այժմ հրատապ խնդիր է դարձեր :

= Վերջին պահուն Ընտրական Յանձնախումբէն հասած զեկոյց մը կը յայտնէ թէ յետաձգուած է շրջաններու ընտրութիւնը: Խելացի եւ գործնական կարգադրութիւն մը, ներկայ պայմաններուն մէջ:

— Կը կարծէ՞ք որ պիտի համակերպին:

= Եթէ իրենց միտքը բարի է, անշուշտ կը համակերպին: Իսկ եթէ վճռեր են անընդհատ պղտորել ջուրերը, կրնան դժուարութիւններ յարուցանել: Խնդիրը այն է որ այլեւս տարակոյս չեն վերցներ Մայիս 4ի ընտրութեանց առթիւ կատարուած խարդախութիւնները: Ուրիշ ամէն բան մէկդի դնելով, միայն բաց քուէարկութեան եւ տարբեր դաւանութեանց պատկանողներու մասնակցութեան պարագաները բաւական են չեղեալ հռչակելու այդ ընտրութիւնը :

— Պաշտօնապէս բողոք եղա՞ծ է այդ մասին:

= Այո, եւ Ընտրական Յանձնախումբը նկատի առնելով այդ փաստայի բողոքագիրները անհրաժեշտ համարած է յետաձգել արուարձաններու ընտրութիւնները: Հակառակորդներն ալ համաձայն եղած են այս որոշման, թէեւ կը շարունակեն աղմկել աջ, ձախ եւ նոր դաւեր սարքել:

— Կաթող. պատրիարքին դի՞րքը:

= Կ'իմանանք, երբ վերադառնայ Լոնտոնէն: Անշուշտ օրը օրին տեղեկութիւն ստացած է անցուդարձի մասին:

— Չի՞ կրնար միջամտել, յանուն համերաշխութեան եւ գաղութին խաղաղութեան :

= Ինչ տեսակէտ ալ ունենայ, պարտաւոր է համակերպիլ Թեմական կանոնագրին տրամադրութեանց: Մանաւանդ որ բազմաթիւ ապօրինութիւններ գործուած են: Ի՞նչպէս պիտի կրնար անտեսել զանոնք, ապաւինելով իր տիտղոսին :

— Ջէ՞ որ յայն իրաւասութիւններ ունի:

= Այդ իրաւասութիւնները չեն կրնար անցնիլ տրամաբանութեան, արդարութեան եւ օրէնքի սահմանները: Վերջերս կաթող. պատրիարք մը փորձեց չեղիլ այս տարրական կանոնէն, բայց ի վերջոյ հարկադրուեցաւ տեղի տալ հանրային կարծիքին առջեւ (Թէհրան):

— Ինչո՞ւ այսքան կատղած են բանկալին, իրենք որ երբեք չէին հետաքրքրուեր, քսան տարիէ ի վեր :

= Միեւնոյն պայքարն է ամէն տեղ,— ձեռք անցընել բոլոր դիրքերը եւ գաղութները վերածել բանաւոր հօտի: Ամէն բան մէկ աւազանի մէջ հոսեցնել: Թոյլ չտալ որ եւ է անկախ կազմակերպութիւն:

— Ջէզոքները չե՞ն հասկնար այս պարագան:

= Կան որ կը հասկնան եւ զգուշելով անկիւն մը կը քաշուին կամ արիաբար կը պայքարին: Կան ուրիշներ ալ որ ամբողջ անցուդարձը գիտնալով, օրուան հերոսները ճանչնալով հանդերձ չեն ուզեր դէշ մարդ ըլլալ: Միայն Մարսէյլի կամ Ֆրանսայի յատուկ երեւոյթ մը չէ այս :

— Ամէն պարագայի մէջ, շարժումը ուղղուած է Դաշնակցութեան դէմ: Կը թուի թէ պայքարը պիտի շարունակուի նոյն սաստկութեամբ :

= Ոչ մէկ տարակոյս այդ մասին: Ուրիշ բան չապացուցաներ իրենց սխական կատաղութիւնը, որ արդէն հասած է խելագարութեան սահմաններուն: Խեղճերը ամէն իրիկուն Դաշնակցութիւն կը թաղեն թուղթ մրոտելով, գիշերաջան տքնութեամբ, բայց առտուն նորէն իրենց դիմացը կը գտնեն առոյգ, ծաւալուն եւ աւելի կազմակերպուած թիւնը, որ կ'ողբա՛յ իրենց անյատակ ագիտութեան եւ անբարոյականութեան վրայ: Ցաւալիկայն կը պարզենք այս հարցին ուրիշ մէկ երեսը, ապացուցանելու համար թէ մինչեւ ո՛ւր հասած է անկումը, շնորհիւ ափ մը թշուառականներու :

Եւ այս բոլորը՝ իբրեւ հետեւանք «ի վերուստ» ներշնչուած թելադրութեանց:

Շ.

Յետաձգուած Մարսէյլի երեսփ. ընտրութեանց

ԽՄԲ.— Հարճ.՝ Ֆրանսայի ընտրողական Կեդր. Յանձնախումբի դիւանէն ստացանք հետեւեալ զեկոյցը, Մայիս 19 թուականով.—

Հարաւ. Ֆրանսայի ընտրողական կեդր. յանձնախումբս, առ ի գիտութիւն կը յայտարարէ յարգոյ հասարակութեան թէ, Ազգ. Գաւառական ժողովի արձանագրութեան թուականը երկարաձգուած է անորոշ ժամանակի մը համար: Արձանագրութեան փակումը եւ քուէարկութեան ճշգրիտ թուականի որոշումը Կեդր. յանձնախումբիս վերապահուած է :

Իսկ այն շրջանները, որ մասնաւոր յայտարարութիւններով արձանագրութեան փակման թուական որոշած էին, առանց յանձնախումբիս գիտութեան, թող բարեհաճին մեր այս յայտարարութեան համաձայն դասաւորել իրենց գործերը :

Աշխատանքի Դաշնակցութեան պահանջները

Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարչական խորհուրդը Գշ. օր միաձայնութեամբ քուէարկեց նոր ծրագիր մը որով կը պահանջէ արտադրութեան պարգեւ հաստատել ճարտարարուեստութեան մէջ եւ արագ պատասխան կը պահանջէ կառավարութենէն: Ծրագիրը այս առթիւ կը յիշեցնէ նաեւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան միւս պահանջները, — 1. Նուազագոյն 7000 ֆրանք ամսական, 200 ժամուան աշխատանքի համար (փոխանակ 208ի). — 2. Տուրքէ ազատ համարուած գումարը հաշուել տարեկան 84.000 ֆրանք, փոխանակ 60.000ի:

Վարչական Խորհուրդը միեւնոյն ատեն որոշեց շարունակել իր աջակցութիւնը գիներու կըրճատման քաղաքականութեան, բայց դիտել կու տայ թէ 10 առ հարիւր զեղչը չի գործադրուիր ուտելիքի հրապարակին վրայ :

Կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներու գործադուլի սպառնալիքը յրջօրէն կը զբաղեցնէ կառավարութիւնը: Նախարարական խորհուրդը երէկ նորէն քննեց այս խնդիրը :

★ Հանրապետութեան խորհուրդի առջի օրուան նիստին մէջ խստօրէն քննադատուեցաւ հողագործական նախարարութեան գործունէութիւնը: Ընկերվարական պատգամաւոր մը պատասխանելով համայնավարներու քննադատութեանց, յայտարարեց.

— «Ռուսաստանի մէջ ալ միեւնոյն դժուարութիւնները կը տիրեն: Բայց հոն կը գտնէ՞ք մէկ հատիկ քաղաքացի որ այնքան ամբոխավարութիւն ընէ: Դուք ոչ թէ նախարարը, այլ ընկերվարականը հարուածել կ'ուզէք :

ԽԱՉԻԿ ԶՈՒԼՖԱՅԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Ցաւով կ'իմանանք թէ հիւանդանոցին մէջ մեռած է բանաստեղծ Խաչիկ Զուլֆայեան, որ անցեալ կիրակի ծանրապէս վիրաւորուած էր իր ժամագործի խանութին մէջ, գողի մը կողմէ :

Բնիկ Մաղնիսացի, աւարտած էր Պոլսոյ Պէրպէրեան վարժարանը: Իր առաջին բանաստեղծութիւնները հրատարակուեցան Պոլսոյ «Ճակատամարտ»ին մէջ: Փարիզ հաստատուելէ վերջ, տարիներով մեկուսացած կեանք մը կը վարէր: Գրական շրջանին էր որ իրարու ետեւէ հրապարակ հանեց չորս հատորներ, վերջերս ալ հինգերորդ մը: Կինը, Ֆրանսուհի, այրի կը մնայ երկու զաւակներով: Արձանագրուած էր Ներգաղթի համար:

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՉԱՐԵՀ ՇԷՐԻՏՃԵԱՆ, որ տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարէր Ժընեւի համալսարանին մէջ, իբրեւ դասախօս կոկորդի, ականջի եւ քթի հիւանդութեանց, հրաժարած ըլլալով, նոյն համալսարանին պատուակալ պրոֆէսէօրի տիտղոսը ստացած է կառավարութենէն: Մեծ համբաւ կը վայելէ ոչ միայն իբրեւ գիտնական եւ բժիշկ, այլեւ իբրեւ երաժշտագէտ: Տարիներով եղած է նախագահ Զուիցերիոյ գաղութի վարչութեան (այժմ պատուակալ նախագահ): Զուիցերիական Համայնագիտարանը կը գրէ թէ «Զուիցերիոյ թանկագին արժէքներէն մէկն է, շահուած՝ հպատակութեան ճամբով»: Իսկ Տիկին եւ օրիորդ Շէրիտճեան հանրածանօթ երաժշտագէտներ են, երկուքն ալ դասախօս Ժընեւի երաժշտանոցին մէջ:

Երբ Ամերիկա չօգներ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի...

ԵՐԿՈՒ ԲԱՆԱԿՆԵՐ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ ԿԱՐՍԻ ԱՌՋԵՒ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ տասը օրէ ի վեր Անգլիա կը գտնուէր Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն, խումբ մը երեսփոխաններու հետ, որոնք Անգարա վերադարձան երէկ: Մեկնելէ առաջ ասուլիսի մը հրաւիրելով մամուլի ներկայացուցիչները, թուրք հրապարակագիրը յայտարարած է թէ «երրորդ համաշխարհային պատերազմի ըռառաջքը առնուեցաւ, շնորհիւ Ամերիկայի կողմէ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի տրամադրուած օգնութեան»:

Հիւսէյին Ճահիտի կարծիքով, եթէ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը մերժէր նախագահ Թրումընի ծրագիրը — 400 միլիոն տոլարի վարկը — Ռուսաստան կրնար ինքզինքը բաւական զօրաւոր զգալ Թուրքիոյ վրայ յարձակելու համար: Այն ատեն անխուսափելի պիտի դառնար ընդհանուր բախում մը: «Հիմա որ վարկերը քուէարկուած են, Ռուսիա թուլցուցած է իր ճնշումը Տարտանէլի հարցի մասին»: Հիւսէյին Ճահիտ վստահ է թէ Մոսկուա հասկնալով Մ. Նահանգներու նոր քաղաքականութեան իմաստը, պիտի ընդունի թէ Ամերիկա եւ Անգլիա վճռած են խափանել որ եւ է նախայարձակում: Թուրք խմբագիրը հաստատելով հանդերձ որ ամերիկեան օգնութիւնը զգալապէս «մաքրած է մթնոլորտը», կը խոստովանի թէ Կարսի սահմանագլուխը կը մնայ ապառազէն եւ երկու բանակներ դիրք բռնած են դէմ դիմաց: «Թէեւ Անգարայի ռուսական դեսպանը Մոսկուա վերադարձաւ մէկ տարի առաջ եւ մեր երկիրը ամէն օր յարձակում կը կրէ, ռուսական անթելին եւ մամուլին կողմէ, մենք որեւէ չարակամութիւն չունինք Խ. Միութեան հանդէպ: Բայց երբեք պիտի չընդունինք ռուսական միջամտութիւնը մեր ներքին գործերուն մէջ»:

★ Անգարայէն կը հեռագրեն թէ ընդհանուր մաքրագործումի մը ձեռնարկուած է ամբողջ երկրին մէջ, ծայրագոյն ձախակողմեան տարրերուն դէմ: Պոլսոյ եւ Անգարայի թերթերը բուռն պայքար մը կը մղեն այն ուսուցիչներուն դէմ որոնք համայնավարական հակումներ ունին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Ապահովութեան խորհուրդին Գշ. օրուան նիստին մէջ, ամերիկեան պատուիրակը ամբաստանեց Պուլկարիան, Եուկոսլաւիան եւ Ալպանիան թէ կ'արհամարհեն Միացեալ Ազգերու հեղինակութիւնը, մերժելով դարձնել Յունաստանի սահմանագլուխի քննիչ յանձնաժողովին: Պատուիրակը «անթոյլատրելի» կը գտնէ այս դիրքը: Այս առթիւ յունական պատուիրակն ալ գանգատեցաւ թէ համայնավարները ճնշում կը բանեցնեն:

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ԱՊՕՐԻՆ ՆԵՐԳԱՂԹԸ դէպի Պաղեստին քաջալերելու համար, հանգանակութեան կոչեր կը հրատարակուին ամերիկեան թերթերուն մէջ: Ուաշինկթընի անգլիական դեսպանը այս առթիւ բողոքագիր մը ուղղեց ամերիկեան կառավարութեան :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլիական եւ ամերիկեան շրջաններուն զինուորական կառավարիչները ազդարարեցին Գերմաններուն որ կարճ կապեն գանգատները եւ իրենք ալ օգնեն պարենաւորման «տաժանքով եւ քաջութեամբ»: Մասնաւոր քննիչներ նշանակուած են, դիզուած պաշարները երեւան հանելու համար :

ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՆ երկու գերման զօրավարներ, Պրունո Պրաուըր եւ Ֆրետերիխ Միւլլըր, իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ: Առաջինը Կրետէի զինուորական կառավարիչն էր 1942էն 1944 մարտ, երկրորդը՝ իր օգնականը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ համայնավար վարչապետը, Գ. Տիմիթրով, կոչ մը ուղղելով բանուորներուն, յայտարարեց թէ անոնք որ նախապատերազմեան կենցաղի վերահաստատման կը սպասեն, պարզապէս իրենք զիրենք կը խաբեն :

ՄԱՌԷՇԱԼ ԺՈՒԿՈՎ 15 տարի. բանտարկութեան դատապարտուած է, կ'ըսէին կարգ մը թերթեր: Ճշդուեցաւ թէ խնդիրը կը վերաբերի նոյն անունով պուլկար զօրավարի մը, եւ ոչ թէ խորհրդային մառէշալին :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ երեք մեծ դրամատուններ, «Տէօյչէ Պանք», «Տրէզտնըր Պանք» եւ «Քոմմէրց Պանք» լուծուեցան ամերիկեան իշխանութեանց կողմէ: Այսուհետեւ պիտի գործեն միայն իրենց շրջանին մէջ, նոր վարչութեամբ :

ԻՐԱՆԻ քարոզութեանց նախարարը հաստատելով խորհրդային սահմանագլուխին փակումը, ըսաւ թէ կառավարութեան նպատակն է խափանել կասկածելի տարրերու մուտքը: Ատրպատականի նախկին կառավարութեան կուսակիցները որոշ գործունէութիւն կը ցուցնեն, բայց կառավարութիւնը վստահ է իր ուժին վրայ: Շահը Ատրպա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, որ բժշկական գործողութեան մը ենթարկուած էր Լոնտոնի մէջ, ապաքինած ըլլալով, Մանչեսթըր գացած է:

Գիւլիզարի դատավարութենէն մինչեւ Խանասորի արշաւանքը

Կէս դարէ աւելի, գրեթէ 57 տարի է անցած այն օրերէն երբ իմ պատանի հասակիս մէջ ներկայ գտնուեցայ Գիւլիզարի եւ Մուսա Պէկի դատավարութեան: Ճիւաղ Քիւրտը իր ազնուական հագուստներով, գլխուն գոյնզգոյն մետաքսեայ չալմա կապած, մէջքին զանազան գոյնով գօտին փաթթած, ատեանին մէջ նստած կը սպասէր, մինչդեռ Գիւլիզար միւս կողմը անխօս, դառն արցունքներ կը թափէր: Հազիւ 18 տարեկան, իր գեղջկական հագուստին մէջ իր անմեղութեամբ կը փայլէր:

Այդ օրը Պոլսոյ գրեթէ ամբողջ հայութիւնը իրարանցումի մը մէջ էր: Ամէն դասակարգի մարդիկ լեցուցեր էին սրահը, իմանալու «արդարադատ» Թուրքին վճիռը: Դատասրահին դուռը, մուտքին ամբողջ երկարութեամբը մեծ տարածութեան մը վրայ հոծ բազմութիւն մը խռնուած էր: Ներկաներու խանդավառութիւնը աննկարագրելի էր, երբ եօթը դատաւորները ներս մտան: Ատեանը բացուելով, դատաւորը հարցուց ճիւաղին. — Գիտէ՞ք որ դուք ամբաստանուած էք թէ արատաւորած էք Գիւլիզարի պատիւը:

— Ես այդպիսի արարքի մը մէջ չեմ գտնուած այդ աղջկան հետ:

Մինչդեռ անդին, Գիւլիզար դառն արցունքներ կը թափէր. երբ վայրկեան մը իր համբերութիւնը չկրցաւ զսպել, հեկեկալով պոռաց անոր երեսին.

— Անպիտան հրէ՛շ, դուն աղարտեցիր իմ պատիւս, զազա՛ն, վայրենի՛...

Անշո՛ւշտ, դժուար էր վկաներ ճարել: Եթէ նոյնիսկ վկաներ գտնուէին, Քիւրտին կողմնակիցները պիտի րլլային եւ անոնք երբեք չէին վկայեր իրենց պէկին դէմ, մանաւանդ երբ զոհը կեավուր աղջիկ մըն էր, անկարեւոր իրենց համար: Կեավուրի մը վկայութիւնը կարեւորութիւն չունէր:

Դատաւորները սովորական քանի մը հարցումներէն վերջը, խորհրդակցութեան քաշուեցան: Մօտ կէս ժամ վերջ վերադարձան եւ բազմեցան իրենց տեղերը: Մինչդեռ ամբաստանեալ հրէշը, կար – ծես կանխաւ վստահ իր անպարտ արձակուելու վճռին: Ժպիտներ կը սփռէր իր շուրջը:

Հայ հասարակութիւնը այդ րոպէին իրարանցումի մը մէջ, կը սպասէր անհամբեր թէ ի՞նչ պատիժ պիտի տային ամբաստանեալին: Եւ աչալրեցին խայտառակ, անարդար հոգեբանութեան մը վրայ հիմնուած վճիռը.— «Քանի որ այդ Մուսա պէկը ամբաստանելու հիմնաւոր պատճառ մը չկայ, եւ վկաները կը պակսին, Մուսա պէկ ան – պարտ կ'արձակուի»: Այս էր վճիռը:

Ներկաները սկսան բողոքի ձայներ բարձրացնել ամէն կողմէն: Իրարանցում,պոռալ,շշուկ այն աստիճան որ պահապանները սկսան բռնի հեռացնել բազմութիւնը: Փողոցին մէջ ալ փոքրիկ խմբակներ կը վիճէին, երբ ոստիկաններն ալ ցրուեցին ամբոխը:

Այդ էր որ առիթ տուաւ Պոլսոյ մէջ ալ արթնցնելու յեղափոխական միտքը:

Շատ չանցած, ռուսահայ, ազնիւ աղջամէր մը, Վարդ Պատրիկեան, քանի մը ընկերներու հետ դիմեց Գում – Գափուի Հայոց պատրիարքարանը, Աշըգեան պատրիարքին եւ առիպեց անոր որ իրենց առջեւէն անցնի, միասին երթալու համար Համիտի պալատը եւ բողոքելու Թրքական հալածանքներուն դէմ, որոնց մասին լուրեր կը հասնէին Հայաստանի խորերէն:

Երբ Աշըգեան մերժեց այս առաջարկը, այն համոզումը գոյացաւ թէ այդ Թրքասէր պատրիարքը անտարբեր էր ժողովուրդին ցաւերուն:

Այս էր պատճառը որ քանի մը անծանօթ Հայեր, մահափորձ մը կատարեցին այդ անարժան եկեղեցականին վրայ, բայց անյաջող.:

Արդ, 90ական Թուականի տարին էր որ ծնունդ առին յեղափոխական կազմակերպութիւնները որոնց մէջ էր նաեւ Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը:

Ամէն կողմ բանտերը կը լեցուէին ամէն դասակարգի պատկանող հայ անհատներով, բաւական էր որ իր անունը նանով վերջանար:

Ոստիկան մը, ճամբան քալած ժամանակ կը հարցնէր.— Անունդ ի՞նչ է: Ան կանխաւ գիտէր որ հարցումը Հայու մը կ'ուղղէր: — Քոմիսէր պէյ սիզի իստէօր: Ուղղակի ոստիկանատուն եւ անկէ ալ կեդրոնական բանտը կ'առաջնորդուէր:

Ամէն կողմ գաղտնի ոստիկաններ, ծպտեալ լրտեսներ: Դժբախտաբար Հայեր ալ գտնուեցան, դաւաճան, ստոր անհատներ,որոնք Թուրքէն դրամ չորթելու նպատակով, մատնեցին իրենց ազգակիցները, նոյնիսկ մտերիմ ընկերները: Բայց գրեթէ ամէնքն ալ պատժուեցան մրիժառու գնդակով:

Այդ օրերն էր որ երեւան եկաւ Մամբրէ անուն հայատեաց վարդապետ մը, որ կը փայլէր իր ստորնութիւններով, Պոլսոյ ոստիկանական վարչութեան մէջ: Առանց ամչնալու իր վեղարէն, իր դաւաճանութիւններով ամէնակարեւոր դերի մը մէջ էր: Իր որոշումները անժխտելի էին եւ այդ առիթ մըն էր իրեն, անմեղ անհատներէն դրամ չորթելու համար:

Պէտք է խոստովանիմ որ ես իմ ազատութիւնս անոր կը պարտիմ, այդ մատնիչ կղերականին: Զիս ալ օր մը, առանց որեւէ պատճառի ոստիկանատուն տարին, անկէ ուղղակի վերատեսչութիւն, չնայելով որ դեռ պատանի մը, «յեղափոխութիւն» բառին նշանակութիւնն իսկ չգիտէի: Զիս պիտի դատապարտէին իբրեւ յեղափոխական եւ խռովարար մը:

Մօտաւորապէս երկու ամիս բանտարկուած մնացի, մինչեւ որ իմ կարգս գար հարցաքննութեան: Ծնողներս միջոց մըկը փնտռէին զիս ազատելու այդ քաոսէն: Ես դեռ 17 տարեկան, անփորձ եւ անվարժ, ինկած էի հազարաւոր բանտարկեալներու մէջ ուր կային անմեղներ ինչպէսեւ Թուրք, Յոյն եւ ուրիշ ազգի ոճրագործներ:

Հայրս առիթ մը գտած էր ներկայանալու այդ դաւաճան Մամբրէին,եւ իրեն խոստացած էր որոշ վարձատրութիւն մը, եթէ զիս ազատէր բանտէն: Շատ չանցած այդ «ամէնակարող» Մամբրէն զիս կանչեց իր քովը եւ ազատել տուաւ անմիջապէս, թէեւ ինծի համար գաղտնիք մնաց անոր խօսակցութիւնը ոստիկանական գլխաւոր տեսչին հետ:

Այժմ ես ազատ էի, բայց իմ ներքին, հոգեկան խռովքս հանգիստ չէր ձգեր զիս: Համիտեան ստոր քաղաքականութիւնը, հալածանքը հայ տարրին հանդէպ կը տանջէին միտքս: Այլեւս չէի կրնար շնչել այդ մթնոլորտին մէջ, եւ վճռեցի հեռանալ:

Հայրս համամիտ չէր որ պատանի տարիքիս մէջ երթայի օտար երկիր մը, ցարական Ռուսաստանը, բայց նկատելով որ սեւ ամպեր կը սպառնան Հայերուն, միեւնոյն ժամանակ գիտնալով իմ կրակոտ բնաւորութիւնս, հաւանեցաւ:

Այդ ժամանակները մասնաւոր խստութիւններ չկային անցագիր հանելու: Բացի Ռուսիայէն, աշխարհիս բոլոր երկիրները կարելի էր այցելել առանց որեւէ ձեւակերպութեան: Բայց քանի որ իմ նշանակէտս Ռուսիան էր, կողմնակի տեղեկութիւններ առած էի: Գիտէի որ մեր ռուսահայ եղբայրները սկսեր էին հետաքրքրուիլ Տաճկահայաստանի մէջ գործուած վայրագութիւններով եւ ուսումնասիրութիւններ կը կատարէին:

Մրադիրս իրականանալու մօտ էր, երբ ծնողքս պատրաստեց իմ ճամբորդութեան անցագիրս եւ որոշեց որ երկու օր վերջը մեկնիմ Օտեսա, իբրեւ ուսանող: Հետեւեալ օրը ռուսական«Շիդաչեւ» նաւը զիս պիտի տանէր երեք օրէն այդ քաղաքը: Այդ ժամանակները դեռ գոյութիւն չունէին արագընթաց նաւեր:

Այդ երեք օրը անընդհատ ալեկոծութեան մէջ էր ծովը: Կեանքիս մէջ առաջին անգամն էր որ ծովային երկար ճամբորդութիւն մը կ'ընէի: Նաւաստիները հիւանդացած էին, իսկ ես առանձին հրճուանքով եւ անտարբեր կը դիտէի ալիքներու ահաւոր պայքարը:

ԽԱՆԱՍՈՐՑԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

Թրխապատում

ԽՄԲ.— Պոլսոյ Սօն Սաաթ թերթին Նիւ Եորքի թղթակիցը, Ճէհտի Շահինկիրայ, շանդալից պատմութիւն մը կը հրատարակէ հայկական «Քոնկրէս»ի մասին (իրենց բառով), ետեւեալ խորագիրներուն տակ.— «Ի՞նչպէս մտայ թշնամի գիծերու մէջ, — Աշխարհի Հայերու համաժողովին ներքին ծալքերը»(9 Մայիս).— Կը հրատարակենք իբրեւ զուարճալիք.—

— «Մտայ վերջապէս Թշնամի գիծերուն մէջ: Օրերէ ի վեր ձեռնարկներ կը կատարէի այս ուղղութեամբ, բայց անօգուտ: Հայ մը, որ խոստացած էր մուտքս ապահովել համաժողովին մէջ, վերջին պահուն երեսը պահեց ինծմէ: Ժողովին օրը, գացի ուղղակի Էսթօրիա հոյակապ պանդոկը, եւ խառնուեցայ հարիւրաւոր մարդոց բազմութեան: Հեռաձայնի պաշտօնեային հարցուցի թէ Հայկական Համաժողովը ո՞ւր կը գումարուի: Պատասխանեց թէ դիւաններու յարկաբաժինը պէտք է դիմել, հոնկէ կարելի է տեղեկութիւն առնել: Սկսայ բարձրանալ այս պերճաշուք պանդոկին սանդուղներէն, ուր Թագաւորներ, Հանրապետութեան նախագահներ եւ աշխարհի ամէնէն նշանաւոր հարուստները իջեւանած են:Լայն ու շքեղ սրահներու Թանկարժէք գորգերուն վրայէն յառաջացայ:Անցայ վարչութեան սրահէն, ուր Նիւ Եորքի սակարանի դիներուն հետեւելու համար հաստափոր մարդիկ նստած էին եւ կը դիտէին պատին վրայ փոխուող Թուանշանները: Հասայ վերջապէս լայն նրբանցք մը, ուր երկու սպասեակներ վիթխարի հայելիներու փոշիները կ'առնէին: Մէկուն հարցուցի թէ Հայկական Համաժողովը ո՞ւր կը գումարուի:

Սանկ երբեմ նայեցաւ, յետոյ հայերէն բաներ մը ըսաւ: Ես ալ ընդհակառակն հարցուցի թէ հայերէն գիտէ՞ արդեօք: Մտմտաց. «հէ՛» ըսաւ եւ յետոյ գրպանէն Թուղթ մը հանելով, ճամբան բացատրեց:

— Ուրկէ՞ կուգաս, հարցուց:

— Իսթանպուլէն, պատասխանեցի, եւ խոկոյն ըսի որ Թուրք եմ, որպէսզի զիս հայկական պատգամաւոր չկարծէ: Ելայ չորրորդ յարկ ուր դրան առջեւ սիրուն ու գրաւիչ աղջիկ մը նստած էր: Դրան վրայ կախուած էր հայկական կոմիտէին ցուցատախտակը: Ես հաճելի սաուլիս մը ունեցայ աղջկան հետ, եւ կրնար ըլլալ որ ներս մտնելէ վերջ ողջ դուրս չելլէի: Ապակեպատ դրան ետեւէն, ուրուագիծեր կը պտտէին, դուռը բացի եւ ջաղացքին վրայ յարձակող Տօն Քիշօթի մը պէս ներս մտայ:— Ես Թուրք եմ, Թուրք լրագրող մըն եմ, ըսի: Անմիջապէս լռեցին եւ քանի մը հոգի Թրքերէն բառեր մռմռալով քովս եկան: Ակամայ ընդունեցին եւ իրիկուան 7ին հրաւիրեցին զիս:

Այսպէս ուրեմն, պիտի լսէի չարախօսութիւններ,գրպարտութիւններ Թուրքիոյ հասցէին եւ ճառահատ պիտի հանդուրժէի անոնց: Իրիկունը դարձեալ պանդոկ գացի:Բոլոր վերելակները 17րդ յարկը կը բանէին: Հաւաքոյթը պիտի սկսէր մեծ հացկերոյթով մը, հետզհետէ կուգային տիկիններ, փառաւոր Հայեր, որոնք ոսկի շղթաներ կը կրէին: Լրագրողներու համար պատուոյ սեղան մը դրած էին, զիս հոն նստեցուցին, տասը հոգի էինք, մին Քալիֆօրնիայէն եկած հայ պատգամաւորը, միւսներն ալ համայնավար լրագրողներ:Հոն ուր արքեպիսկոպոսը նստած էր, ետեւի պատին վրայ քարտէս մը կար, որ ցոյց կուտար Էրզրումը, Տրապիզոնը, Կարսը, Արտահանն ու Պիթլիսը:

Շղթայ մը օղակած էր այս հողերը, եւ անոնց վրայ մահիկաւոր կզպանք մը գծուած էր: Քարտէսը կը ներկայացնէր երեւակայական Հայաստանը: Կրնաք երեւակայել կացութիւնս, կը գտնուէի հազարէ աւելի Թուրքի թշնամիի մէջ: Պահ մը վերջ յարձակողականը պիտի սկսէր մեզի դէմ, եւ երբ հասկցան որ ես Թուրք եմ, զարմացան եւ ապշեցան:

Ճաշի ժամը հնչեց, քահանայապետը աղօթքը ըրաւ,բայց պատառները կոկորդս կը մնային: Մի՛ զարմանաք, երբ ըսեմ թէ բան չկերայ: Ճաշէն վերջ, համաժողովը սկսաւ, նախ ամերիկեան քայլերգը երգեցին, յետոյ Էլիզա Գապուլեան անուն Հայուհի մը երգեց հայ ազգ. քայլերգը: Խօսք առաւ Ամերիկահայերու միութեան Նախագահ Մարք Շահինեան: Քանի մը նախադասութենէ վերջ յուզումը սաստկացաւ, կը պատրաստուէր յարձակիլ մեզի դէմ, բայց ձայնը խեղդուեցաւ: Բացատրեց համագումարին նպատակները եւ չմոռցաւ բամբասել Թուրքիան:Ըսաւ Թէ Թուրքիոյ Հայերը փճացան սուրքերու տակ, Թուրքերը ամէն առթիւ բնաջնջեցին Հայերը, քսան տարիէ ի վեր Թուրք կառավարութիւնն ու Թուրք ժողովուրդը զուլումներով խոշտանգեցին Հայերը:

Այսպիսի սուտեր գլորեց ահաւասիկ, եւ ինքն ալ հաւատալով իր յերիւրանքին, ըսաւ.— Ի հեճուկս ամէն բանի, Հայկ. Դատը պիտի յաջողի: Յետոյ բեմ բարձրացաւ Փրոֆ. Տատուրեան, եւ ներկայացուց արտասահմանէն եկած պատուիրակները: Պելժիոյ պատգամաւոր Տոքթ. Պետրոս Նորատեան հայերէն բաներ մը ըսաւ: Ռումանիայէն եկած Արթին Պահեան պոռաց ու պոռաց, ի վերջոյ ծափահարուեցաւ:

Ատիս Ապեպայէն եկած էր Սամուէլ Պեսնիլեան, կարճահասակ եւ ակնոցաւոր, որ Եթովպիոյ Թագաւորին զովքը հիւսեց եւ անոր հովանոյին տակէն խօսեցաւ: Գովաբանեց Նեկիւսին հայասիրութիւնը եւ ողջոյնները հաղորդեց:

Յետոյ ներկայացուեցան Ճէրեան, Ապտալեան եւ Պապօեան, որոնք նոյն օրը Սուրիայէն եկած էին օդանաւով, եւ որոնք ցոյց տրուեցան նաեւ իբր Թուրքիոյ Հայերու ներկայացուցիչ:

Կարգը եկաւ ծերակուտական Ջարլս Թօպիի, որ ճիշտ Հ. Ճահիտ Եալչընի կը նմանի: Այնքան կը նմանի որ երբ զինքը տեսայ պատուոյ սեղանին առջեւ, զարմացումէս շուարեցայ: Թօպի իր կուռ ձայնով խօսիլ սկսաւ, այսինքն իր դերը կատարեց, քեւ իբր վարձատրութիւն աշխարհի Հայերուն պատուակալ նախագահ հռչակուեցաւ: Հայրենադարձ պետութիւններու նախագահներուն վրայ հատ մըն ալ աւելցաւ այսպէս:

Ուշադրութիւն ըրի, գրեթէ բոլորին աչուըները կարմիր կը տեսնէին աշխարհը: Մաղթենք որ ժամանակի ընթացքին վարդագոյն տեսնեն: Գիտէ՞ք թէ Թուրքիոյ Հայերը ինչպիսի թերթեր կը դրկեն այստեղ: Կը դրկեն մեր այն թերթերը, որոնք գէպի ձախ հակող նաւակներու պէս առագաստ կը բանան հովին դէմ, եւ երգիծանքի փոխարէն ծիծաղելի բաներ կը գրեն, Հայերը այսպիսի թերթեր կը դրկեն ահաւասիկ, իբր նախանիւթ իրենց կործանարար գործունէութիւններուն: Անոնց յերիւրանքները մասի փաթթոց ըրին այստեղ եւ իմ երեսիս տուին իբր վաւերաթուղթ. Ինչո՞ւ մեր լաւագոյն գործերը արտասահման չենք դրկեր, եւ թոյլ կուտանք որ այսպիսի գրգռիչ հրատարակութիւններ երկրէն դուրս ելլեն:

Ժողովին երկրորդ օրը նորէն գացի եւ նորէն յարձակում մեզի դէմ: Սուտ եւ զրպարտութիւն: Ալ աններեւութեան վարժուեր էի եւ իրենք ալ քովս

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ԹԵՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԹԵՀՐԱՆ (Յառաջ) — *Իրանի մայրաքաղաքի հայ երիտասարդական-մշակութային հինգ Միութիւնները գեղեցիկ միտք էին յղացել այս տարի միասնաբար եւ լայն շրջանակում տօնելու Ապրիլ 11/24ը։ Այդ առթիւ կազմակերպուած սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 25ին, պինեմայի մը մէջ որ 1200 աթոռ ունի, բայց եւ այնպէս 1500 հոգուց աւելի տեղաւորուած էին։ Բացի լայն ու ընդարձակ պատշգամը խռնուած բազմութիւնից, ոտքի վրայ, պատերի երկայնքով եւ միջանցքում երկար շարքեր էին կազմեր ուրիշներ։ Եւ դեռ գալիս էր ժողովուրդը, մուտքի թերթիկներով ու առանց թերթիկների եւ «մի անկիւն» խնդրում։ Տեղ չլինելու պատճառով շատերը վերադարձան։*

Ժամանակաւոր Թեմակալի առաջարկով հանդիսականները մի րոպէ յոտնկայս յարգեցին բիւրաւոր նահատակների յիշատակը, որից յետոյ բացման խօսքն ասաց կազմակերպիչ յանձնախումբի նախագահ Պ. Արսէն Մամեանը, ոգեկոչելով մեծ մեռելների անմահ յիշատակը։ Այնուհետեւ կուռ ճառերով հրապարակ եկան օրուան բանախօսները, հանրածանօթ մտաւորականներ Պ. Պ. Վահէ Արծրունի, Անդրէ Տէր Օհանեան եւ Ալեքսան Տէր Վարդանեան։ Ծրագրի երկրորդ՝ գեղարուեստական բաժնում հանդէս եկան քաղաքի լաւագոյն ուժերը, որոնց թւում իրանահայ հռչակաւոր երգչուհի՝ Տիկին Սաթօ Աղաբաբեանը։ Մեծապէս յաջող էին Օր. Ռիմա Յովհաննիսեանի եւ Տիկին Սեդա Յովնանեանի արտասանութիւնները («Հերոսի մօր երազը» եւ Սիամանթոյի «Պարը», իսկ մայրաքաղաքի լաւագոյն արտասանող Տիկին Արմենուհի Յարութիւնեանը սքանչելի կերպով արտասանեց «Վերջին աղօթքը», խորապէս յուզելով հանդիսականները, արցունք քամելով նրանց աչքերից։ Յատուկ յիշատակութեան արժանի է նաեւ երիտասարդ ու շնորհալի ջութակահար Պ. Զօրիկ Դիլանեանի սոլօ նուագը։ Մասնակցում էին նաեւ Տիկիններ Լիլի Բագիլ, Արծւիկ Ստեփանեան Գալաստեան Օրք. եւ Պ. Ծաժակ Աւետիսեան։

★ *Նոյն օրը կաթոլիկ Հայոց գերեզմանատանը բիւրաւոր նահատակների յիշատակին հանդիսաւոր պատարագ ու հոգեհանգիստ մատոյց Իրանի կաթոլիկ Հայոց առաջնորդը՝ Արգար գերապայծառը։ Ոգեկոչելով մէկ միլիոն զոհերի յիշատակը, կոչ արեց անզուգական Ահարոնեանին, վերցնել իր աննման քնարը եւ անցնելով Երկիր՝ Հայոց Աշխարհի նոր երգը երգել։*

● *Ապրիլ 27ին, Ս. Աստուածածին մայր եկեղեցում հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ ի յիշատակ հարիւր. հազարաւոր նահատակաց։ Հոգեհանգստեան արարողութիւնից յետոյ, որին ներկայ էր հոծ բազմութիւն, ոգեշունչ քարոզով հանդէս եկան ժամանակաւոր Թեմակալը եւ Յովհաննէս աւագ քահանայ Հաճեանը։*

★ *Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Ապրիլ 24ի առթիւ 8 էջից բաղկացած մի գեղեցիկ ու պատկերազարդ բացառիկ թիւ հրատարակեց Իրանի գաղութի ամէնէն տարածուած թերթը, «Ալիք»։*

Իրանահայ

դալ սկսան։ Կարծես քիչ էին ճառերը, ինծի ալ սկսան իրենց սուտերուն ենթարկել, իբր թէ 40 տարի առաջ ջարդեր ենք իրենց ահրունդը, չարչարանքներով սպաններ ենք եղեր։ Իմ հայրս որ այս յանցանքով մահուան դատապարտուեցաւ Տամատ Ֆէրիտի կառավարութեան կողմէ, ինծի ցոյց տուած էր լուսանկարներ այս դէպքերուն շուրջ, երբ Տիարպէքիրի կուսակալ էր։ Հայերը չէի՞ն որ դպան յղի կիներուն, սոսրերկրեայ դաւադրութիւններ սարքեցին Վանայ, Տիարպաքըրի, Պիթլիսի մէջ եւ շրջակայքը։ Եթէ այս խնդիրները քրքրել կ'ուզեն, արդիւնքը իրենց վնասակար կ'ըլլայ։ Թուրքիոյ համար Հայկական խնդիր չկայ այսօր։

★ *«Սօն Սաաթ» կը հրատարակէ այս առթիւ մեծադիր լուսանկար մը, որ կը ներկայացնէ Հայկական Համաժողովը Էսթօրիա պանդոկին դահլիճին մէջ, ուր հազիւերոյթի նստած են անհամար մարդիկ։ Պատին վրայ հայերէն գիրերով գրուած է հետեւեալը.— Ողջոյն Համաշխարհային Հայկական Քօնկրէսին։*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — *Ժամը 5ին կը սկսի Պ. Լեւոն Մնացականեանի նուիրած բաժակի խաղարկութիւնը։Լիոն-Տէսին ցոյց կուտայ շատ արագ եւ ճարպիկ խաղ մը։ Ժողովուրդը անընդհատ կը ծափահարէ եւ կը խրախուսէ։ Լիոն-Տէսին իւրացուցած է Ֆութպոլի գաղտնիքները։ Մարսէյլի Ֆութպոլիստները պահ մը զարմացած կը դիտեն։ Երկու խումբերուն խաղալու ձեւը բոլորովին կը տարբերի։ Լիոն-Տէսին կը մարմնացնէ Ֆութպոլի ցուցադրութիւն, իսկ Մարսէյլ փոքրիկ «փաս»երով յանկարծակի երկայն հարուածներ կ'ուղղէ դէպի նշանափայտը։ Առաջին կիսախաղին Մարսէյլ շահեցաւ առաջին նշանակէտը։ Երկրորդ կիսախաղին Լիոն-Տէսին կ'ուղէ հաւասարիլ, եւ ահա կըկին մեր տղոց սահմաններուն մէջ ժողովուրդը անընդհատ կը խրախուսէ, քանզի Լիոն-Տէսին արժանի է յաղթութեան։ Մարսէյլ չի կրնար ցոյց տալ իր լաւ խաղարկութիւնը, բայց մեր Լիոն-Տէսինի ընկերները բախտ չունէին այդ օրը. քանի քանի դնդակներ նշանակէտի կրնայինվերածուիլ, եթէ իրենց յարձակողականդիծըջանարհարուածել դէպի նշանափայտը։ Պահ մը խաղարկութիւնը կը նմանի կատարեալ բաժակի վճռական մրցումի մը ուր ժողովուրդը կը գոռայ հիանալով տղոց թափած ճիգին, բայց Մարսէյլ կը յաջողի շահիլ երկրորդ նշանակէտ մը եւ խաղը կը վերջանայ 0—2 Մարսէյլի յաղթութեամբ։*

Հարկ է խոստովանիլ թէ Լիոն-Տէսինի խաղը աւելի բարձր է Մարսէյլէն։ Եթէ յարձակողական գիծը ջանայ աւելի շատ ուղղել հարուածներ դէպի նշանափայտը, այն ատեն Լիոն-Տէսին կրնայ Ֆրանսայի ամէնէն զօրաւոր եւ Ֆութպոլի բէֆճի-*ֆով ամէնալաւ հայ խումբը նկատուիլ։*

Գալով Մարսէյլի տղոց, աւելի կը սպասէր ներկայ ժողովուրդը իրբեւ ականատես աւելի գեղեցիկ խաղարկութիւններու։ Կը յուսանք թէ Մայիս 25ին երբ երկրորդ միջմասնաճիւղային մրցումը որ պիտի խաղցուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի սեփական դաշտին վրայ, Vienne*ի Հ.Մ.Ի.Մ.ի խումբին դէմ, մեր տղաքը պիտի կրնան իրենց յատուկ կատարեալ խաղարկութիւնը ցոյց տալ։ Մրցումէն վերջ տղաքը առաջնորդուեցան ճաշարան։ Կըկին երգեր եւ մաղթանքներ։ Այս առթիւ այցերիացի նշանաւոր դատաւորը Պ.* Sleem, *հետեւեալ խօսքերը ուղղեց Հ.Մ.Ը.Մ.ի տղոց.*

— Սիրելի տղաք, ես շատ ծանօթ եմ ձեր ազգային պատմութեան։ Կազմեցէք ամէն տեղ Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղեր, մարզեցէք ձեր մարմինները եւ միտքերը այդ ազգօգուտ Միութեան մէջ։ Դուք ձեր ձեռքերովն է որ պիտի կերտէք եւ օր մը պիտի տանիք ձեր սիրելի հայրենիքը, Հայաստան այն գանձը զոր կը սպասեն ձեզմէ,— առողջ միտք առողջ *մարմնի մէջ։*

Վահան Շամլեան

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՏԷՍԻՆ.— *Մայիս 11ին, յաղթանակի տարեդարձի առթիւ քաղաքապետութիւնը կազմակերպած էր պաշտօնական թափոր մը, որուն մասնակցեցան նաեւ Ֆրանսական Բանակի հայ նախկին Ռազմիկներու եւ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու դոյդ Միութիւնները իրենց առանձին դրօշներով։ Իրիկունը Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը սարքած էր ընդունելութիւն մը ի պատիւ Պ.* Hussel*ի որ Միութեան պատուոյ նախագահն է։ Դժբախտաբար իր կամքէն անկախ պատճառներով Իզէրի հայասէր երեսփոխանը չկրցաւ ներկայ ըլլալ այդ ընդունելութեան։ Միութեան վարչութիւնը օգտուելով իր անդամներու եւ գաղութին զանազան խաւերը ներկայացնող հիւրերու ներկայութենէն, պարզեց իր ծրագիրը,— յուշարձան մը կանգնել տեղւոյս եկեղեցիին շրջափակին մէջ, Ֆրանսայի մէջ զոհուած հայ ռազմիկներու յիշատակը յաւերժացնելու համար։ Այս հարցին շուրջ եղան կարծիքներու փոխանակութիւններ։ Բոլոր ներկաները գնահատեցին ռազմիկներու վարչութեան այս գեղեցիկ գաղափարը։ Առաջարկուեցաւ Ռազմիկներու Միութեան նախաձեռնութեամբ խորհրդակցական ժողովի հրաւիրել գաղութին բոլոր Միութիւնները։ Կը յուսանք թէ գաղութը անխտիր մեծ ոգեւորութեամբ պիտի փարի այս նուիրական ծրագրի իրագործման, յարգելու համար յիշատակը փառքի ճամբուն վրայ ինկած մեր սիրելիներուն։*

ՌՈՒՐԻ ԱՒԱԶԱՆՔԸ *ազգայնացնելու համար ծրագիր մը մշակած է Անգլիա եւ պիտի գործադրէ խստօրէն, հակառակ բոլոր ընդդիմութեանց։*

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Իր յոբելեանին առիթով)

Վանահայրը այս անգամ, աչքառու պաշտպանութիւն մը կ'ընծայէ։ Փոխանակ «ճերմակ ձին» նստեցնելու (վտարել), Յակոբ կը դատապարտէն ծոմապահութեամբ ապաշխարել։ Դուրեան եպս. կը խրատէ հնազանդիլ օրէնքին եւ չխորտակել իր ապագան։ Այս առթիւ կը խոստանար շատ բարիքներ, բայց Յակոբը քանի մը օր վերջ գիշերով կը հեռանայ վանքէն։ Կ'անցնի անծանօթ ճամբաներէ ու լեռներէ դէպի իր գիւղը, որ շաբաթներով հեռու էր։ Գիշերները կ'անցընէ անտառներու մէջ, անօթի ծարաւ, կը սնանի վայրի պտուղներով, կը քնանայ ճահիճներու եզերքը ու կը ստիպուի նոյն իսկ խմել ճահճային ջուր ու կը վարակուի ճահճատենդով։

1901*ին թէ* 902*ին, լաւ չեմ յիշեր, ապրիլի ցուրտ օր մը, լուր բերին թէ վարը մէկը կը սպասէ։ Իջայ վար մեր տունէն ու գտայ Յակոբը... Զաւիազանց տժգոյն ու խիստ նիհարցած, փաթթուեցանք իրար ու լացինք։ Տկար իր սրունքները հազիւ կրնային զինքը բարձրացնել մեր տան անհատնում սանդուղներէն վեր։*

Մայրս նոյնպէս արցունքը աչքին, խոր գուրգուրանքով բրաւ անհրաժեշտ կարգադրութիւններ իմ սենեակիս մէջ անկողին մը եւ մեր ճոխ ագարակապանի սեղանէն տեղ մը տրամադրելով։ Հիւանդ էր եւ երբեք ախորժակ չունէր։Ինչպէս ըսի վարակուած էր ճահճատենդի շատ զօրաւոր տեսակէ մը, որ ընդ մէջ կ'ունենար սաստիկ դող, ակռաները կափկափելու աստիճան։ Մարմնին տկարութիւնը անդրադարձած էր մտքին ալ վրայ, կորսնցուցած էր յիշողութիւնը։

Հին տղան էր, երբ բաւական մը կազդուրուեցաւ մօրս ու քոյրիկին խնամքներով։ Սկսած էր վերագտնել իր յիշողութիւնն ալ որ բաւեց իրեն միամինակը սորվելու չորսէ աւելի լեզուներ։ Թուրքերէնը պէտք էր լաւ գիտնալ գիւղերու մէջ վարժապետութիւն ընելու համար, քանի որ պաշտօնական բոլոր թղթակցութիւնները պարտաւորուած էր կատարելու, Ֆրանսերէնն ու գերմաներէնը անհրաժեշտ էին մեր գրական ախորժակներուն համար ու քիչիկ մըն ալ անգլիերէն։

Կ'արգելափակէի զինքը սենեակի մը մէջ ու կը պահանջէի որ քերթուած գրէր։ Այդ շրջանէն ունի տոտանաւորներ զոր մինչեւ հիմա պահած եմ։ Կ'արժէ օր մը լոյս աշխարհ հանել զանոնք։

Նոյն տարին Նոյեմբերին անցաւ իր գիւղը ուր զինքը կարգեցին Ծաղկոցի ուսուցիչ։ Գրականութեան մէջ կը մտնէր արկածով մը։ Դպրոցի վարժապետներէն մէկուն կեանքը վերածեր էր պատմուածքի եւ տղաքը իր սեղանին վրայէն առեր ու ղրկեր էին «Արեւելք»ին, Յակոբ Յովհաննէսեան ստորագրութեամբ։ Ծորունկ յուզումով գրուած այդ անդրանիկ գործը որ հրատարակուած էր անմիջապէս, տեղի էր տուած ծանր իրարանցումի, ուսուցչութեան, թաղականութեան, հոգաբարձութեան ու աղաներու շրջանակին մէջ, կուտան, կ'առնեն, եւ որոշում — արտաքսել անօթի շունը դպրոցէն։

Եւ արտաքսեցին։

Բախտը կրկին միջամտեց։ Այդ օրերուն մեր գիւղի վարժապետը կը մեռնէր։ Բոլոր եռանդը գործածեցի համոզելու համար հայրս եւ գիւղի քահանան, որ ազդական էր ու կը վայլէր հօրս պաշտպանութիւնը։ Կ'ուզէի բերել զինքը ուսուցիչ մեր գիւղի դպրոցին, դարձեալ ծանր տագնապներէ վերջ — Օշական ձայնաւորութիւն չէր գիտեր, քանոր դեռ չէր մտած եւ ունէր անհաւատի ալ համբաւ — յաջողեցայ զինքը ունենալ ուսուցիչ մեր գիւղի դպրոցին։ Յակոբ գտաւ կերպը վաստահութիւն ներշնչելու քահանային, կապեց տղաքը իրեն, սորվեցաւ ու սորվեցուց բոլոր դասերը եւ Թուրքերէնը։ Ինքզինքը տուած էր կարդալու ... ։ Կոտրած էր գրիչը՝ որ իրեն բերած էր պատուհաս, պիտի չի գրէր ալ։

Միջոցը գտանք բերել տալու գիրքեր Ֆրանսական գրականութենէն՝ Զօլա, Մոփասան, Ռընան, Իփօլիթ Թէնի բոլոր հեղինակութիւնները ունեցաւ իր տրամադրութեան տակ, գիշերները թաղուեցաւ անոնց մէջ։ Իսկ, ցերեկները դպրոցէն վերջ կը պտտէինք մեր լեռները, խորունկ զգացումներով կապուած էր բոլոր գրկուածներուն։ Կը խօսեցնէինք մեր գիւղերու բոլոր քօճուրները, *կէս խենթերը, կը խմէինք անոնց հետ, ընտանութիւն չահելու համար։ Իր ապագայ գործերուն մէջ, Օշականի այս տարիներու տպաւորութիւնները կը կազմեն նիւթը կարգ մը արտադրութեանց։ («Սիւլէյման էֆէնտի» եւայլն)։ Իր սրտայոյզ պատմուածքներէն «Հօրքուր Վարդան»ն ալ մեր գիւղի ժամկոչն էր։ «Մնացորդաց»ի «Մաթիկ»ը գտած է մեր գիւղին մէջ։ Համալսարանական կրթութիւն առած այդ Կովկասցի տղան ապրեցուց մեզ իր տենչերովը, մեր ժողովուրդի ազատագրութեան եւ ինքնապաշտպանութեան երազներով։ Կ'ուզէր ճանչնալ մեր շրջանի տրամադրութիւնը դէպի այդ Սուրբ Գործը։*

Երեք տարի վերջ Օշական դարձաւ իր գիւղը, մեզի ձգելով իր ուսուցչութեան այդ կարճ ժամանակաշրջանէն շատ գոհացուցիչ հունձք մը։ Իրեն յաջորդ նշանակած էր իր աշակերտներէն տեղացի 17—18 տարեկան տղեկ մը, Թրծուած իր թթխմորովը։

Ամիսը քանի մը անգամ կ'երթայի իր գիւղը։

ԳԷՈՐԳ ՋԱԳՐԵԱՆ

(5)

Շաբաթ, 24 Մայիս, իրիկուան ժամը 8.30ին
Salle de la Société de Géographie, 184, Bld. St. Germain

Յոբելենական շքեղ երեկոյթ Յակոբ Օշականի

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՑ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախագահութեամբ Գ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին Գ. Գ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ, Ա. ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ եւ Գ. ՋԱԳՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Դաշնակ ծանօթ արուեստագէտ Գ. ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ: Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ ՍԹԷՅՆ, Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆ, Տիկին ՋԱԳԷԼ ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ, Օր. ԷՔԻՋԵԱՆ եւ Գ. Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: Երգ՝ Տիկին Ա. ԳԵԻՈՆԵԱՆ եւ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

տական պիտի այցելէ Մայիս 24ին: Իր առաջին այցելութիւնն է այս: Թէհրանի խորհրդային դեսպանը եւ կանչուած է, իբրեւ թէ առողջական պատճառներով:

ՅՈՒԼԻՍ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ պիտի ջնջուին կարգ մը պարենատոմսեր: E տոմսը պիտի տրուի մինչեւ 4 տարեկան, J2՝ 4—10, Aն 10էն 21, Mը՝ 21—70, Vը 70էն վեր տարիքներու համար: Պիտի ջնջուին J1, J2, J3 եւ C (հողագործներ) տոմսերը:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ դատաւոր մը, Փիէռ Մառշա, Սպանիոյ սահմանագլուխին մօտերը: Ամբաստանուած էր իբրեւ պաշտպանը եւ մեղսակիցը հռչակաւոր Եովանովիչի, որ չէ ձերբակալուած տակաւին:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ 23.000 զաւակներ ձգած են աշխարհի ամէն կողմը, համաձայն պատերազմական նախարարութեան տեղեկալրին: Ասոնց 550ը սեւամորթներէ ծնած են:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին նոր վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Ապահովութեան խորհուրդին մէջ: Խորհրդային պատուիրակը նորէն պահանջեց օրէնքէ դուրս հռչակել այդ զէնքը, յայտարարելով թէ Մ. Նահանգները չեն կրնար երկար ատեն պահել անոր մենաշնորհը: Ցեռոյ ըսաւ թէ համաձայն է միջազգային հսկողութեան, պայմանաւ որ քննիչները միայն հիւլէական ուժի գործածութիւնը ստուգեն, առանց միջամտելու պետութեան մը ներքին գործերուն:

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ թիապարտութեան եւ քսան տարի բնակութեան արգելքի դատապարտուեցաւ Հայ մը, Սերժ Շիշմանեան, որ ամբաստանուած էր իբրեւ գող լինքնաշարժներու եւ որ զէնք պարպած էր ոստիկաններուն դէմ:

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ ՄԵՌԱՒ մեծ գիտնական մը, Սըր Ֆրետէրիք Հոփքինս, որ կը համարուի հեղինակը կենսանիւթերու գիւտին «վիթամին»: 86 տարեկան էր եւ Նոպէլեան մրցանակ շահած:

163 ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ, սպաներ եւ ենթասպաներ պատուանշաններ եւ շքանշաններ ստացան, «օդանաւային նոր արհեստագիտութեան մը տիրացած ըլլալով»: Առ այժմ գաղտնի կը պահուի այդ արհեստագիտութիւնը (թէքնիք):

ԾԱՆՐ ՏՈՒԳԱՆՔԻ մը դատապարտուեցաւ Պերլինի ռուսական շրջանի գերման թերթը, որ անարգած էր Ֆրանսայի վարչապետը, Ֆրանսական վերջին փոխառութեան առթիւ, հետեւեալ մակագրութեամբ.— «Տոլարով պարգեւ Գ. Ռամատիէի»:

ԵՐԿԻՆՔԷՆ ՀՐԵԱՆԵՐ կ'իջնեն Պաղեստին, անկարգելներով: Հրէական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ շատեր յաջողած են արդէն եւ ուրիշներ ալ պիտի հասնին անընդհատ:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԷՆ շատ աւելի զօրաւոր զէնք մը կ'ուսումնասիրուի Մ. Նահանգներու գիտնականներուն կողմէ: Այս նոր զէնքը կը բաղկանայ... ամպերէ, որոնք հակառակ արդիւնք աւ կրնան ունենալ, իրենց եկած տեղը վերադառնալով փոթորիկի ճնշումին տակ:

ՇԱՎԻԼԻ Հայ եկեղեցական ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ, այս Հոգեգալստեան տօնի օրը, Ս. Մատուռի օծման տարեդարձի առթիւ, մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Շավիլաբնակ բոլոր հայրենակիցներու ննջեցեալներուն համար: Մատուռին մէջ Ս. Պատարագի արարողութիւն կը կատարուի ամէն 15 օրը անգամ մը:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Պատերազմիկ Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն Փարիզահայութեան որ այս կիրակի, 25 Մայիս, ժամը 11ին, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, ի յիշատակ 1918ին Պատուոյ դաշտում ընկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարաբադի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսէի եւ այլ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեամբ, մեր հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին: Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են անխտիր բոլոր հայրենակիցները: Մասնաւոր հրաւէրներ ոչ մէկին չեն ուղարկւած:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի, 26 Մայիս, Հոգեգալստեան Բշ. օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Երեկոյեան ընկերահամակրական խնջոյք:

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կ'երգէ Օր. Աստղիկ Առաքելեան:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ, 24 Մայիս, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի: Կը նախագահէ ընկեր ԳԷՈՐԳ ՊՕՅԱՃԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, Տրոմի երեսփոխան CAMARADE CARTIER, քաղաքապետ Bourg-les-Valenceի եւ ընկեր Մ. ՄԻՐՋԷ:

Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն): Գեղջկական պարեր տոհմիկ տարազներով Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն կողմէ: Արտասանութիւն, մեներգ եւայլն:

Մուտքը ազատ է

×

ՌՈՄԱՆԻ մէջ, 23 Մայիս Ուր. երեկոյ ժամը 8.30ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ այս կիրակի ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ: Պիտի խօսին ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ քաղաքացի BOISSIEU (S. F. I. O.): Ներկայ պիտի ըլլան՝ Dr. Martin, Կրընոպլի քաղաքապետ, Ֆրանսացի ընկերվարականները, ընկերվարական կիներն ու երիտասարդները: Խնամուած գեղարուեստական բաժին, պիտի երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ: Մուտքը ազատ է:

Երկու հանդէսներուն ալ պիտի խօսի

ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ կը տօնուի այս շաբաթ՝ Մայիս 24, երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ, 16 rue J. B. David: Նախագահութեամբ ընկեր ՍԻՄՈՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ: Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

×

ՇԱՎԻԼԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի, այս կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Շավիլի քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad:

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, Ռաֆֆի նուագախումբի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ: Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր, լաւ նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 50 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէրոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ մէջ Հոգեգալստեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ, այս կիրակի: Այս առթիւ հաղորդութիւն փոքրիկներու:

. ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական դաշտին՝ Ataliticի St. Loupի մէջ տեղի կ'ունենայ երկրորդ միջմասնաճիւղային ֆութպոլի հանդիպումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վիէնի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն միջեւ: Ինչպէս Լիոն Տէսինի արժանաւոր ֆութպոլիստները որ մեծցուցադրութիւն մը կատարեցին ֆութպոլի խաղարկութեան, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ականներն ալ օժտուած են միեւնոյն առաւելութիւններով: Անշուշտ մարսիլահայ մարզասէր հասարակութիւնը խուռներամ պիտի դիմէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը, խրախուսելու մարզիկները:— Վ. Շ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Թարարէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գուշումեան կը ծանուցանեն իրենց ծանօթներուն եւ բարեկամներուն թէ, այս կիրակի առտու, պատարագէ վերջ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Լիոնի եկեղեցիին մէջ, իրենց հանգուցեալ հօր քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները: Այս առթիւ կը նուիրեն՝ հազար ֆրանք Լիոնի եկեղեցիին, հազար ֆրանք ալ Ազգատախնամին:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան կողմէ, այս երկուշաբթի առտուան ժամը 8էն սկսեալ, Սէն Լուի Աթլանթիք դաշտին վրայ (Stade Atlantic): Ժամը 8ին Սէնթ Անթուան, Սէնթ Մարկրիթի դէմ, 9ին Գոմոն — Քաղաքի դէմ, 10ին Կարտան — Սէն Լուի Բ. խումբին դէմ, 11ին Սէն Լուի Ա. խումբ — Էքսի դէմ, 12ին Պուլվար Օտօ — Սէնթ Անի դէմ, կէսօրէ վերջ, յաղթական հինգ խումբերը պիտի շարունակեն մրցիլ: Անոյեան հանդիսացող խումբը կը վարձատրուի Երրորդութեան Ք. Ռ. Վ. բաժակով: Վերջին երկու յաղթական խումբերուն պիտի բաժնուին շքանշաններ:

Գէորգ Չաւուշի նահատակութեան 40ամեակը

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ, ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ, Մայիս 25ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն կէս գիշեր, Issy les Moulineaux, 45 rue de la Défense, հայկական գեղեցիկ սրահին մէջ: Կը նախագահէ Լ. ՏՈՆԻԿԵԱՆ: Կը խօսին Գ. Գ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Կ'երգեն ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵԻՈՆԵԱՆ (Տէր Կարապետեան), ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ ուրիշներ: Կ'արտասանեն ԶՕՀՐԱՊ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՏԷՐ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՄԻՐԱԵԱՆ: Հայկական նուագ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, այս հինգշաբթի, 22 մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ատենապետուհին՝ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9.15ին: Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: Նիւթը՝ Ի՞նչ է ազգութիւնը: Հայերէնի դասերը ժամը 7.30էն 8.30, երգի փորձերը 8.30—9, Sociétés Savantesի սրահը:

ՊՈՄՈՆ—ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 5ին Café Noailles:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Պիվէռի տան մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎՈՔԼԻՒԶ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, վերջին ժողովին մէջ որոշուած վայրը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

Տր. Կապոյտ Խաչի Օրը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի (իր 19րդ տարեդարձին առթիւ), 8 Յունիս կիրակի օր ժամը 3ին, Salle Marcelin Berthelotի մէջ, 28bis rue St. Dominique, Paris:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին եւ Կապոյտ Խաչին, այս կիրակի 25 Մայիս, Գ. Ն. ՆԱՃԱՐԵԱՆԻ ագարակին մէջ, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն: Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը «Շանթ» թատերախումբի կողմէ եւ անակնկալներ:

Ներկայ կ'ըլլայ St. Anneի Նոր Սերունդի 35 հոգինոց Սիփան երգչախումբը:

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, Մայիսի 25, ժամը 3ին, անդրանիկ ներկայացումը, Գուրգէնի ՕՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ, նոր թատերգութիւն, ղեկավարութեամբ Պ. Սողոմոն Նիկողոսեանի:

Հաղորդակցութեան միջոցները՝ Gare du Nordէն կառախումբ ժամը 14.16ին:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 23 MAI 1947 Ուրբաթ 23 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5041-Նոր շրջան թիւ 650 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԲԱԶՈՒԿ

Երկու տօնակատարութիւններ Փարիզի մէջ, միեւնոյն ատեն։ Մէկը՝ նուիրուած Յակոբ Օշականի գրական եւ ուսուցչական քառասնամեայ գործունէութեան, միւսը՝ Գէորգ Զաւուշի նահատակութեան քառասնամեակին։ Առաջինը՝ վաղը, շաբաթ, երկրորդը՝ կիրակի։

Անշուշտ երկուքն ալ պիտի կատարուին արժանի վայելչութեամբ եւ գիտակցութեամբ։

Թէեւ տարբեր՝ կոչումով եւ ասպարէզով, երկուքն ալ արժանի են մեր խորին եւ անվերապահ երախտագիտութեան։

Մէկը միտք, միւսը բազուկ, երկուքն ալ իրենց արեան ու արիւնը տրամադրեցին ժողովուրդի մը որ կը յամառի լոյս ցանել Արեւելքի ճամբաներուն վրայ։

Իմաստակութիւն պիտի ըլլար որ եւ է բաղդատութիւն՝ երկուքին ծառայութեանց միջեւ։

Ոչ Օշական կրնար մտքէն անցընել Գէորգ Զաւուշի մը մարտական փառքը, ոչ ալ Տարօնի անհման զաւակը իր լեռներու բարձունքէն երազել գրական վաստակի մը մասին։

Մնաց որ, խառնուածքներն ալ բոլորովին տարբեր էին։ Թէեւ երկուքն ալ գիւղացի։

Մէկը լեռ ու ձոր կը սաւառնէր «իբրեւ արծիւ», հայկական ըմբոստութեան կրակը աչքերուն մէջ։ Ջլապինդ բազուկ, որ ահուսարսափ կը տարածէր ամարդի թշնամիներուն։

Միւսը վառեց — դեռ կը վառէ — անվախճան ստեղծագործութեան մը կրակը, սուզուելով գրականութեան եւ արուեստի բարձունքներէն ընդ խորխորատները։

Զուգադիպութիւն մըն է որ տուն կուտայ այս խորհրդածութեանց։ Պատահմո՞ւնք։

Խորհրդանշաններ չե՞ն երկուքն ալ, այսպէս քով քովի եկած, տօնակատարութեան մը առթիւ։

Էջ մը մեր ժամանակակից պատմութենէն։ Հերոսը որ կռուեցաւ ու մեռաւ հայրենի սարերուն վրայ, առանց տեսնելու անոր ազատութիւնը։ Բայց հաւատալով, հաւատալով անոր ապագային։ Եւ գրագէտը որ իր երակները կը քամէ օտար ափերու վրայ, նոյնպէս տոգորուն անսասան հաւատքով մը։

Մէկուն վաստակը կ'երեւայ սահմանէն անդին, — ափ մը հող։ Միւսին լեռնակուտակ արտադրութիւնը՝ ապացոյց մը եւս թէ մինչեւ ո՛ր ափերը կրնայ հասնիլ հայկական միտքը։

Մոռցէք երկու անունները եւ առէք երեւոյթը։

Երկուքը՝ Բարձր Հայքէն, Իշխանեան լեռներէն մինչեւ Նիկիոյ եւ Պոլսոյ եւ Միջերկրականի ափերը։ Մարտնչում, պեղում՝ բազուկով եւ միտքով։ Արիւն եւ քրտինք, ամայի եւ անծայրածիր տարածութեանց վրայ։

Եւ պատկառելի վաստակ մը, ի շահ գալոց սերունդներու։ Ազատագրական պայքար։ Եւ պայքար՝ միտքերու ազատագրութեան, գոնէ ճոխացման համար։

Այս չէ՞ խտացումը մեր ժամանակակից պատմութեան։ Օրուան կեանքը։

Բազուկները չեն գործեր այլեւս։ Կամ կը գործեն տարբեր ուղղութեամբ։ Իսկ միտքը անընդհատ կը բանի, կովկասեան լեռներէն մինչեւ այս ափերը եւ աւելի հեռուները։ Կը ստեղծէ ու կ'արտադրէ սրտառուչ հաւատարմութեամբ, հակառակ անհնարին դժուարութեանց։

Շատ հեռու են հայրենի լեռներն ու գետերը։ Բայց անոնց ոգին է որ կը ներշնչէ տարագիր բազմութեանց տաղանդաւոր զաւակները։ Անոնց խորհուրդը,— հաւատք եւ աշխատանք։

Ո՞ւր գացած կ'ըլլար այս ժողովուրդը, առանց այդ անմահական լեռներուն եւ գետերուն։ Առանց իր բազուկին եւ մտքին։

Երկուքն ալ գործեցին, կը գործեն մերթ զուգընթաց, մերթ անջատ։ Բայց միշտ նոյն մտահոգութեամբ։

Ո՞ր ժառանգորդը պիտի կրնար ժխտել արտադրուած արժէքները, որ կը պատկանին ամբողջ ժողովուրդին։

Հերոսը փառքի չէր սպասեր, երբ կը շաչեցնէր իր բռունցքը։ Անոր հոգին պիտի հրճուէր, եթէ միայն գիտնայինք թէ ինչո՛ւ մեռաւ։

Եւ գրագէտն ալ երջանիկ պիտի ըլլար, եթէ միայն ողջ մնային իր գիրն ու վաստակը։

Շ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՖԻԼՀԱՐՄՈՆԻԻ դահլիճին մէջ, Ապրիլ 14ին տօնուած է արուեստի վաստակաւոր գործիչ, երգահան պրոֆ. Անուշաւան Տէր-Ղեւոնդեանի ծննդեան վաթսունամեակը։ Արուեստի գործերու վարչութեան պետ Զ. Վարդանեանի բացման խօսքէն վերջ, երգահանին բեղուն գործունէութեան մասին խօսած են, արուեստի վաստակաւոր գործիչ Ս. Գասպարեան, Լ. Յովսէփեան, երաժշտանոցին կողմէն՝ Ստեփանեան եւ Կ. Դոմբաեւ։ Տեղի ունեցած է համանուագ, յոբելեարի գործերէն, մասնակցութեամբ մայրաքաղաքի լաւագոյն արուեստագէտներուն։ Կառավարութիւնը զինքը վարձատրած է Գերագոյն Սովետի պատուագրով։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐԸ տնկուած նոր անտառներու մէջ վնասակար միջատներու գործած աւերներու չափը ստուգելու եւ ծառերը աւերէն զերծ պահելու համար, անցեալ տարի Գիտութիւններու ակադեմիային կողմէ կազմուած յանձնաժողով մը, հետախուզութիւններ կատարած եւ կարգ մը միջոցներ յանձնարարած էր։ Վերջերս կատարուած հետազօտութիւններէն կ'իմացուի թէ վնասակար միջատներն ու որդերը ոչ միայն չեն մաքրուած, այլ անցեալ տարուընէ շատ աւելի աճած են, ծառերը վնասուած են ցեցերէն, սղոցիչներէն, եւն., ինչպէս կը գանգատի ընթերցող մը։ (Ս. Հայաստան, Ապրիլ 16)։

ԳՈՐԻՍԻ կանաչազարդման համար քաղաքի զբօսավայրերուն, հրապարակներու եւ շուրջի փողոցներու երկայնքին տնկուած են 5000 ծառեր։ Քաղաքի բնակիչներն ալ իրենց պարտէզներուն մէջ եւ բնակարաններուն շուրջը տնկած են մօտ 17 հազար ծառեր։

ԱԹԱՐԲԵԳԵԱՆ, Բջնի եւ կարգ մը ուրիշ գիւղերու մէջ կազմակերպուած են ծաղկանոցներ, իւրաքանչիւրին մէջ 1000—3000 քառ. մեթր տարածութեամբ։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ երկաթուղիի աշխատանքները փութով յառաջ կը տարուին, պատրաստելու համար գարնան եւ ամրան եղանակին։ Սկսած են բարեկարգել բոլոր շէնքերը, աւազանները, մարմնամարզի եւ խաղերու հրապարակը։ Կը տնկուին պտղատու եւ ուրիշ ծառեր։ Կը նորոգուի ռատիօկայանը, կ'աւելցուին բարձրախօսներուն եւ նստարաններու թիւը։ Կը նորոգուին նաեւ երկաթուղիները, կառքերը։ Աբովեանի, Շահումեանի եւ ուրիշ դպրոցներուն մէջ կազմակերպուած են պատանի երկաթուղային բանուորներու մասնագիտական խմբակներ, (երթեւեկութեան, գծային տնտեսութեան, ազդանշանային, հաղորդակցութեան) ուր կ'ուսանին երկաթուղիներու վրայ աշխատող 4—6րդ դասարաններու աւելի քան 150 երկսեռ աշակերտներ։

ԱԼԱՎԵՐԴԻԻ հիւսուածեղէնի բանուորներուն մէջ կը գտնուին նաեւ արտասահմանէն նոր գաղթած Հայեր, որոնք սթախանովեան աշխատանք կը կատարեն։ Ջուլհակ Գ. Գրիգորեան եւ իր մրցակից Կ. Գրիգորեան մասնաւորաբար՝ աչքի կը զարնեն իրենց աշխատանքներով։ Ասոնք քսան օրուան գործը կատարած են տասնըհինգ օրուան մէջ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ անկախութեան մասին զանազան զրոյցներ շրջած ըլլալով, ներքին նախարարը, Պ. Տէփրէօ, հերքեց այն վերագրումը թէ ինք համաձայն է այդ գաղթավայրին անջատման։

ԱՄՍԱԿԱՆ 370.000 ԹՈՆ ԱԾՈՒԽ պիտի յանձնուի Ֆրանսայի, երբ Սարի եւ Ռուրի ածխահանքերուն օրական արտադրութիւնը հասնի 340.000 թոնի։

ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ օրէնքը վերջնապէս քուէարկուեցաւ Անգլիոյ մէջ, երրորդ ընթերցումով։

1933—45Ի ԴԷՊՔԵՐՈՒ մասին կազմուած քննիչ յանձնաժողովը առջի օր լսեց Պ. Տալատիէն, որ ջանաց արդարացնել իր քաղաքականութիւնը, իբրեւ պատերազմական նախարար եւ վարչապետ։ Կ'ըսուի թէ Չըրչիլի վկայութիւնն ալ պիտի առնուի գրաւոր հարցարանով մը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՇԱԲԱԹ ՕՐՈՒԱՆ թիւը յատկացուած է ԳԷՈՐԳ ԶԱՎՈՒՇԻ, նահատակութեան 40ամեակին առթիւ։ Կիրակի օրուան թիւը՝ ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ (յոբելեան գրական եւ ուսուցչական գործունէութեան քառասնամեակին)։

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՏԻԺՕՆԻ ԵՒ ԼԻՕՆԻ ՄԷՋ

Միլիոնաւոր փրանք վնաս

Երկու օրէ ի վեր խռովութեանց լուրեր կը հասնին գաւառէն, պարենաւորման դժուարութեանց եւ մասնաւորապէս հացի տագնապին առթիւ։ Թերթերը կը գրեն թէ շարժումը ուղղուած է նաեւ ղեկավարեալ տնտեսութեան դէմ։ Վաճառականները կը պահանջեն ազատ ձգել առեւտուրը։

Չորեքշաբթի օր ծանր դէպք մը պատահեցաւ Լիոնի մէջ։ Երեք հազար ցուցարարներ, մեծ մասով բանուորներ, կոխելով Ռոնի նահանգապետարանը, գացին մինչեւ նահանգապետին գրասենեակը եւ պահանջեցին որ անթելով ետ առնէ իր մէկ հրամանը։ Նահանգապետը, Պ. Կրէկուառ, նկատելով որ հացի կեղծ տոմսեր հանուած են, արգիլած էր գործածել օրինաւոր տոմսերն ալ եւ պատուիրած էր ուրիշ կտրօններ գործածել (պարենատոմսերու զանազան ուտելիքներու բաժինէն)։ Արգելքը նոյն առտուն հաստատուած էր եւ շատեր կարծեցին թէ նորէն պիտի կրճատուի հացի բաժնեչափը։

Իրարանցումը սկսած էր արդէն եւ Դշ. առտու ժամը 9ին ընդհ. գործադուլ յայտարարուեցաւ շատ մը գործարաններու մէջ։ Յետոյ բանուորները թափօր մը կազմելով, ճամբայ ելան դէպի նահանգապետարան։ Այս առթիւ յայտարարութիւն մըն ալ հանած էին.— «Չենք ուզեր անօթի մեռնիլ։ Քանի որ հաց չկայ, չենք աշխատիր»։ Թափօրին գլուխն անցած էին տանտիրուհիները, որոնք ժամադրուած էին Լիոնի ամէնէն բազմամարդ թաղերէն մէկուն՝ Վէզի մէջ։ Բազմութիւնը երբ նահանգապետարան հասաւ, ցուցարարները աղաղակեցին.— «Պ. Կրէկուառ պէտք է մեզ տեսնէ անմիջապէս»։ Յետոյ պաշտօնատունը խուժելով, ժողվեցին եւ պատուհաններէն վար նետեցին թղթածրարները, ապակիներ կոտրեցին եւ զանազան աւերներ գործեցին։ Իսկ ամէնէն վերջը նահանգապետը բռնելով, ստիպեցին որ թափօրին առջեւն անցնի, գլուխը բաց, մինչեւ անթելի կայանը, ետ առնելու համար իր հրամանը։ Պ. Կրէկուառ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ, ճարահատ.— «Սխալ հասկցուած է նոր տնօրինութիւնը եւ չեղեալ կը համարուի առ այժմ»։

Թերթերը կը գրեն որ եթէ նահանգապետը տեղի չտար, ընդհանուր գործադուլ պիտի հռչակուէր։ Միջադէպէն վերջը նահանգապետութեան պաշտօնեաները սկսան հաւաքել եւ դասաւորել տասնեակ հազարաւոր պաշտօնագիրներ որոնք ցիրուցան նետուած էին ամէն կողմ։ Այս թուղթերուն մեծ մասը կը վերաբերէին կեղծ պարենատոմսերու մասին կատարուած քննութեանց։ Շատ մը թուղթեր ալ կրակի տրուած էին։ Թերթերը կը գրեն թէ իրիկուան դէմ նոր դէպքեր պատահեցան քաղաքին մէջ։

Աւելի ծանր կը համարուի Տիժոնի դէպքը, ուր մօտ 8000 ցուցարարներ կոխելով Տնտեսութեան Տեսչութեան պաշտօնատունը, ժողվեցին եւ փողոց նետեցին լեռնակուտակ թուղթեր, մասնաւորապէս պարենատոմսեր։ «Ազատութի՛ւն», կը պոռային ցուցարարները։ Ապօրէն շահերու յանձնաժողովին շէնքն ալ նոյն բախտին պիտի արժանանար, բայց ոստիկանութիւնը օգնութեան հասնելով ետ մղեց բազմութիւնը։ Այս առթիւ կռիւ մը ծագեցաւ եւ շատեր վիրաւորուեցան, մէջն ըլլալով երկու ոստիկաններ։ Ձերբակալութիւններ ալ տեղի ունեցան։

Լա-Ռոշ-սիւռ-Իոնի մէջ ցուցարարները յարձակեցան պարենաւորման եւ տնտեսական տեսչութեան գրասենեակներուն վրայ, միեւնոյն ատեն խոշտանգեցին հարկահաւաքները։ Կառավարութիւնը քննութիւն բացաւ թէ Տիժոնի եւ թէ այս քաղաքին մէջ, հաշուելու համար վնասները որոնք միլիոններու կը հասնին։ Թերթերը կը գրեն թէ երկու քաղաքներուն բնակիչները պիտի տուժեն այս վնասները։ Տիժոնի նահանգապետութեան ընդհ. քարտուղարը Փարիզ եկաւ, զեկուցում տալու համար։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, նոր դէպքերէ կը վախցուի Տիժոնի մէջ։ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը «օգտուելով մանր առեւտրականներու ցոյցէն, յաջողեցաւ անհետացնել տնտեսական գործակցութեան եւ սեւ շուկայի փաստաթուղթերը»։ Իսկ ուրիշներ համայնավարներուն կը վերագրեն Լիոնի դէպքերուն պատասխանատուութիւնը։

Տասը առեւտրականներ ձերբակալուեցան Լա Ռոշ սիւռ Իոնի մէջ։ Ցուցումնալից վիճակի մը մատնուած է նաեւ Լուառէի նահանգը, 15 օրէ ի վեր։ Արտադրութեան Նախարարութեան երկու քննիչներ երբ ստուգում կը կատարէին Փիթիվիէի մէջ, ցուցարարներ թուղթերը պատռելով, կառքին մէջ դրին երկու պաշտօնեաները եւ ճամբեցին։ Անցեալ հինգշաբթի ալ նոյն Նախարարութեան ուրիշ երկու քննիչներ երբ ստուգումներ կը կատարէին վաճառականի մը գործառնութեանց մասին, ցուցարարներ քաղաքապետարանի բակին մէջ, քաղաքապետին առջեւ կրակի տուին երկու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Գիւլիզարի դաստիարակութենէն մինչեւ Խանասորի արշաւանքը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երրորդ օրը, ծովը աւելի հանդարտած էր երբ, կը մտնէինք Օտեսայի նաւահանգիստը։

Կեանքիս մէջ, առաջին անգամն էր որ կը տեսնէի այդպէս գեղեցիկ քաղաք մը, լայն եւ մաքուր փողոցներով։

Բայց ես ուրիշ նպատակներ ունէի, ինչպէս իմ գաղափարակիցներս։ Կեանքի արժէքը բոլորովին երկրորդական հարց մըն էր, եւ այդ էր պատճառը որ չատեր աապարէզ կը նետուէին խիզախօրէն։

Այսպէս, անորոշութեան մը մէջ օրեր կ'անցնէին, երբ տարի մը վերջը, լուր մը տարածուեցաւ Օտեսայի մէջ, թէ Խրիմեան Հայրիկը կաթողիկոս ընտրուած էր եւ պիտի վերադառնար, Օտեսայի ճամբով Էջմիածին։

Աշխարհի, հայաշատ երկիրներէն, պատգամաւորներ կուգային դիմաւորելու, ամէնուն սիրելի Խրիմեան Հայրիկը։ Ամէն տեղ ոգեւորութիւններ։ Բոլորը անհամբեր կը սպասէին։

Շաբաթ մը վերջ, Հայրիկը Օտեսա հասաւ, եւ հայ պատգամաւորները արժանավայել ընդունելութիւններ սարքեցին, մինչեւ Էջմիածին։

Ռուսական թերթերը, յաճախ կը գրէին Թրքահայաստանի մէջ կատարուած, հայահալած դէպքերու մասին,— կոտորածներ, առեւանգումներ, եւ ուրիշ ոճիրներ։ Ես ռուսերէն լեզուին անտեղեակ, որոշեցի ամէն ճիգ թափել սորվելու զայն, գոնէ կարդացածս հասկնալու եւ քիչ ժամանակէն յաջողեցայ։

Օրերը կ'անցնէին, բայց ես, չէի համարձակեր մէկու մը յայտնել մտադրութիւնս, որովհետեւ, ցարական Ռուսաստանն ալ սկսած էր հալածել հայ ազատամիտ տարրը, կուսակցական գործունէութիւնը խափանելու համար։

Կողմնակի, անորոշ միջոցներով միայն կը լսէի Կուկունեանի դէպքը, ձերբակալութիւնը, դատավարութիւնը, անոնց աքսորը մինչեւ Սիպերիա եւն.։

Այժմ, պէտք էր որ ես ալ աւելի զգոյշ ըլլայի։ Կը լսէի թէ լրտեսներ կային ամէն տեղ, հայախօս Վրացիներ եւ Քիւրտեր, կրօնափոխ Հայեր զորս Թուրքը կը ղրկէր օտար երկիրներ, տեղեկութիւններ քաղելու եւ մատնութիւններ ընելու համար։

Օր մը լուր մը հասաւ թէ՝ Նիժնի — Նովկորոտի ցուցահանդէսը պիտի բացուէր։Որոշեցի երթալ այնտեղ, ենթադրելով թէ, ցուցադրողներուն մէջ Հայեր ալ կ'ըլլան եւ կրնամ տեղեկութիւններ քաղել հայաշատ քաղաքի մը մասին։

Երբ հասայ այնտեղ, ենթադրութիւններս իրաւ ելան։ Ցուցադրողներէն կային մէկ քանի Հայեր, առիթ գտայ ծանօթանալու անոնց հետ և տեղեկութիւններ քաղեցի Բագուի մասին ուր Հայերը խիստ նախանձելի վիճակ ունէին։ Հայաշատ, հարուստ, գաղափարական տարրը, մեծամեծ պաշտօններու գլուխը անցած էր, նաւթահորերու տէրեր, կառավարիչներ, գործարաններու տնօրէններ, եւայլն։

Բագու հասնելուս, այլեւս վստահ էի թէ ծրագիրներս պիտի իրականանային, երբ օր մը, ծանօթանայի այն կազմակերպութեան որ կը կոչուէր Հ. Յ. Դաշնակցութիւն։ Կազմակերպութիւնը հաստատ հիմերու վրայ էր դրուած։ Քրիստափորի, Շահրիկեանի, Ռոստոմի, Նիկոլի, Վարդանի պէս ղեկավարներու հովանաւորութեան տակ։ Անոնք կ'որոշէին ամէն քայլ, ամէն ծրագիր, զինատար խումբեր փոխադրելով Թուրքիա, ինքնապաշտպանութեան համար։

Օր մը, առիթը ներկայացաւ ծանօթանալու, խումբ մը տարեկից երիտասարդներու հետ, որոնք արդէն անդամ էին այդ կազմակերպութեան։ Իրիկուն մը, ժողովի մէջ զիս ներկայացուցին Քրիստափորին եւ Շահրիկեանին, որոնք Բագու էին եկած, խորհրդակցելու գաղտնի պաշտօնով մը։

Այդ օրէն սկսեալ, եղայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործօն անդամներէն մէկը։

Մեր ճառանդը աւելի սուր կերպարանք մը կը ստանար։ Քանի մեր ականջին կը հասնէին տխուր լուրեր Թրքահայաստանէն, այնքան վրէժխնդրութեամբ մը կը վառուէինք։

Այդ ժամանակները, արդէն սկսայ կը կճրտէին Բագուի տեղացի Թուրքերը, Հայերու հանդէպ։ Համիտի գաղտնի պաշտօնեաները եւ անոնց արբանեակները, ամէն կողմ լեցուած էին, երկու տարրերը իրար զգելու միջոցներ կը ստեղծէին, մինչեւ որ Դաշնակցութիւնը որոշեց ինքնապաշտպանութեան համար պէտք եղած միջոցները ձեռք առնել; հաւանական յարձակումի մը դէմ։

Գաղափարական երիտասարդները, տուն առ տուն ժողովներ կ'ընէին, թռուցիկ թերթեր կը բաժնէին ամէն կողմ, արտասահմանէն տպուած, բարակ մետաքսեայ թղթերու վրայ։ Յաճախ, Քեռիի եղբօրը միջոցաւ, որ՝ Մալականի պարտէզին կից, ծխախոտաճառի խանութ մը ունէր; ոստիկան զինուորներու աչքին առջեւ, կանխաւ պատրաստուած ծխախոտի տուփերու մէջ, Դրօշակ թերթը կը ստանայինք։

Նոյն ժամանակները յաճախ Բագու կուգային երկու անբաժանելի ընկերներ, զէնքեր փոխադրող, առաջինը Սաքօն էր, երկրորդը Խեչօն, (Դաշնակցական Խեչօ, Զարվատար Խեչօ կամ Մածուն Խեչօ), երկուքն ալ անձնուէր։ Երբ Բագու գային, միշտ իմ նկարչական արհեստանոցըս կը յաճախէին, շատ անգամ ինծի մօտ կը գիշերէին։ Եթէ առիթը ներկայանար, իմ սեղանս բաց էր մեր ամէն ընկերներուն համար։

1897ի մօտերը արդէն սկսեր էին Խանասորի արշաւանքի պատրաստութիւնները։ Այդ տարին ապրիլ ամիսէն սկսեալ փոքրիկ խմբերով Բագուէն Արտապիլի ճամբով դէպի Թաւրիզ կը հաւաքուէին։

Թռուցիկ Գէորգը, Կրեաացին, Սարգիս Օհանջանեանը (Ֆարհատ), Գարսկատանցի Միրզայեան երկու եղբայրները, Նիկոլի փոքր եղբայրը՝ Արշակը, փոքրիկ Կարօն (Աժտարխանցին) եւ ուրիշ շատ ընկերներ, որոնց անունը յիշողութենէս վրիպած է, 57 տարի վերջը։

Անցեալ տարի «Յառաջ»ին մէջ պարզած էի Խանասորի արշաւանքին համառօտ պատմութիւնը, այժմ այս քանի մը յուշերն ալ կ'արձանագրեմ, նկատելով որ այս տարի կը լրանայ արշաւանքին 50ամեակը։

Թող Նոր սերունդը լաւ սերտէ մեր ժամանակակից պատմութիւնը, իմանալու համար թէ ի՛նչ ահագին զոհողութիւններ կատարուած են մեր սիրուն հայրենիքին համար։

ԽԱՆԱՍՈՐՑԻ

Արուեստագէտ Ա. Ֆէթվաճեանի կտակը եւ բաղձանքը

ԽՄԲ.— Անցեալ շաբթու հրատարակեր էինք նկարիչ Ա. Ֆէթվաճեանի երկու յօդուածները, այնքան գեղեցիկ առաջադրութիւններով։ Այս առթիւ «Հայրենիք» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ (13 Ապրիլ).—

«Ներկայիս մեր նկարիչը կը գտնուի իր յառաջացած տարիքին մէջ։ Ան 83 տարեկան է։ Ու թէեւ իր պատանութեան օրերէն ան նուիրուած է եղեր ուսման, տղած է Պոլիս, Հռոմ, Փեթրոկրատ, աւարտած է բարձրագոյն ակադեմիաներ, ան սակայն այսօր ալ կը շարունակէ սորվիլ եւ ամբարել՝ խանդավառ ուսումնական երիտասարդի մը անսպառ եռանդովը։ Իր բոլոր օրերը գրադարաններու մէջ անցնող այս պատկառելի ծերունին մշտական ուսանող մըն է։ Բայց այս ուսանողը չէ՛ եղած ամբարող մը միայն, կամ քանքարաթաքոյց մը, այլ ան տուած է գործեր, որոնք մեզ համար կը ներկայացնեն մեծ ու մնայուն արժէք։

Համալսարանը թողելէ վերջ, երբ հայրենիք կը դառնայ, Ֆէթվաճեան յատկապէս կը նուիրուի հայագիտական եւ հնագիտական աշխատութեանց։ Ան կը շրջի ամբողջ կովկասեան Հայաստանը և կը փնտռէ, կը գտնէ ու կը նկարէ մեր ազգային ստեղծագործ հանճարի մնացորդացը — աւերակ եկեղեցիներ, վանքեր, բերդեր, ամրութիւններ, յուշարձաններ, կամուրջներ, դամբաններ, խաչքարեր եւն։ Բարբարոսներ, որոնք դարերու ընթացքին եկեր ու անցեր էին մեր վրայէն, արդէն շատ բան սրբեր-տարեր էին իրենց հետ, բայց դեռ մնացած էին մեծարժէք բաներ ալ—«շքաղարդ դրուագներ անօրինակ չքեղութեանց հազարան պէսպիսութիւններով»։ Ասոնք մեր ազգային հանճարի հզօրագոյն փաստերն էին. «անհակաճառելի» ու «պեր ճարտանող»։ Եւ Ֆէթվաճեան տարիներով սիրտ ու հոգի դնելով իր գործին մէջ, մէկ-մէկ նկարած է այս ամէնը՝ «քարերու սրտագրաւ գոյներովը»։

Ֆէթվաճեանի այս գործը, որ իրմէ խլած է երկար տարիներ, իր աշխատութեանց պսակն է, իր գլուխ գործոցը, Իր ընդօրինակութեանց այս չքեղ հաւաքածոն ան ցուցադրած է շատ տեղ՝ Փարիզ, Լոնտոն, Նիւ Եորք, Պոսթըն, Շիքակօ եւն, արժանանալով գիտնականներու գնահատութեան ու գովեստին։ Ֆէթվաճեան կ'ըսէ որ օտարներ հազարներ տուած են իրեն այս ընդօրինակութիւնները ունենալու համար, բայց ինք չէ ծախած զանոնք։ Ինք մէկ նպատակ ունեցած է — ազգին թողուլ այս ամէնը։ Եւ ահա վերջերս կազմել տուած իր կտակով ան կը յայտարարէ, որ զանոնք կը թողու Երեւանի Ազգային Թանգարանին։

Բայց Գ. Ֆէթվաճեան ունի իւղաներկ եւ ջրաներկ 100ի չափ ուրիշ նկարներ ալ, որոնք ինքնուրոյն ստեղծագործութիւններ են։ Անոնցմէ ոմանք կը ներկայացնեն պատմական մեծ դէմքեր — Սահակ, Մեսրոպ, Նարեկացի, Աւոդիկ, Օձնեցի, Խորենացի եւն։ Ուրիշներ՝ բնանկարներ են, կամ զանազան արժէքով նկարներ։ Մեր արուեստագէտը կ'ուզէ որ հայ հարուստ մը, կամ հիմնարկութիւն մը գնէ իր այս նկարները՝ 50.000 տոլարի փոխարինութեամբ մը։ Այդպիսի գումար մը, կ'ըսէ ան, պիտի մնայ անձեռնմխելի, պիտի ըլլայ տոկոսաբեր դրամագլուխ մը՝ Ֆէթվաճեան Ֆառւնտէյշըն անունով, որմէ պիտի օգտուին նկարչութեան նուիրուած ընդունակ եւ արժանաւոր ուսանողներ։

Պիտի գտնուի՞ հայ հարուստ մը, որ արձագանգ տայ մեր արուեստագէտի կոչին, տէր դառնայ անոր նկարներուն եւ իրականացնէ գեղեցիկ գործ մը. այդ մենք չգիտենք. այդ ցոյց պիտի տայ մօտ ապագան։ Հայ հարուստներ, արուեստի գործերով հետաքրքրուողներ չեն պակսիր մեր մէջ, կարեւորը կամեցողութիւնն է։ Մենք սրտանց կը բաղձանք որ հայ արուեստագէտի մը դիմումը սրտերու մէջ գտնէր իր արժանի արձագանգը։

Մանաւորապէս նախորդ պատերազմէն առաջ, Կովկասի մէջ մենք ունէինք շատ հարուստներ, որոնք սիրով իրենց անունները կը կապէին հայ արուեստի կամ մշակոյթի վերաբերեալ զանազան ձեռնարկներու։ Կը յիշենք, որ Ագուլեցի վաճառական մը՝ Ասլանեան, իր հայրենի Ագուլիսի բարբառը հաւաքելու համար կտակած էր քանի մը տասնեակ հազար րուբլի։ Տիգրան Աֆրիկեան մը իր ծախսով կը պահէր բազմաթիւ դպրոցներ։ Հայ կին մը՝ Կովկասի Հայ Գրողներու Ընկերութեան կտակած էր 200.000 րուբլի՝ գաղտնի պահելով իր անունն ալ։ Ասոնք պատահաբար յիշուած անուններ են։ Կան շատ ուրիշներ ալ — Մանթաշեան, Ղուկասեան, Լազարեան, Մուրատեան, Զուբոֆ, Ջանշեան եւ այլն, որոնք հսկայ գումարներ են տուեր՝ գլուխ հանելու համար կրթական, մշակութային եւ այլ գործեր։ Եւ անոնք արժանացեր են ամբողջ հայ ժողովուրդի երախտագիտութեան»։

ՄԱՄՈՒԼ

Նոր թերթ մը, Haïastan

«Հայրենիք» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (19 Ապրիլ).—

— «Նոր ստացանք առաջին թիւը «Հայաստան» թերթի, որ պաշտօնաթերթն է Ֆրանսայի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի։ Թերթը պատկերազարդ է. կը բաղկանայ ութ էջերէ. լեզուն՝ ֆրանսերէն եւ հայերէն։

Հազիւ պատերազմը վերջացած, Ֆրանսայի մեր ընկերները կազմակերպեցին Նոր Սերունդը։ Ամէն տեղ նորահասներու պատկառելի բազմութիւն մը կար — Փարիզ, Մարսէյլ, Լիոն, Տէսին, Վալանս, Կրընոպլ, Սէնթ-Էթիէն եւն։ Կարելի չէր զանոնք երեսի վրայ թողուլ։ Մեր ընկերներու շունչին տակ անոնք կազմակերպուեցան, ամրացան եւ արագ ծաւալեցան։ Վերջերս Փարիզի մէջ անոնք ունեցան իրենց առաջին Պատգ. Ժողովը։ Անոնք ահա կ'ունենան նաեւ իրենց սեփական օրկանը։

Այդ թերթի՝ Haïastanի միջոցաւ, Ֆրանսայի Նոր սերունդը պիտի բիւրեղանայ. ան պիտի ճանչնայ ինքզինքը, զինքը ծնող ժողովուրդը, անոր պատմութիւնը. պիտի ճանչնայ այն Հայրենիքը, որ մե՛րն է եւ ուրկէ ինք ակամայ հեռու կը մնայ. պիտի ծանօթանայ այդ հայրենիքի ու ժողովուրդի ձգտումներուն եւ պիտի լծուի զանոնք իրականացնելու գործին։ Haïastanը լոյս պիտի տեսնէ ֆրանսերէն եւ հայերէն, այդ կը նշանակէ որ Ֆրանսայի մեր նոր սերունդը ֆրանսերէնի հետ պիտի սորվի նաեւ հայերէն, սորվի ոչ միայն խօսիլ, այլեւ գրել ու կարդալ եւ այնչափ սորվիլ, որ առանց դժուարութեան ծանօթանայ մեր նախնիքներու մեզի թողած մշակութային հարուստ ժառանգութեան։

Հայ Նոր սերունդի կազմակերպումը միայն Ֆրանսայի յատուկ չէ. Հիւս. եւ Հար. Ամերիկաներու, Եգիպտոսի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ ալ կազմակերպուած են մեր Նորերը։ Հաւանաբար հեռու չէ այն ժամանակը, երբ աշխարհի զանազան մասերուն մէջ կազմակերպուած մեր երիտասարդները պիտի ունենան իրենց ընդհանուր ժողովը եւս, ուր այս անջատ-անջատ ուժերը իրար գան, իրար մօտէն ծանօթանան եւ մշակեն գործի ու աշխատանքի ընդհանուր ծրագիր մը։ Բայց կարեւորը անշուշտ այդ չէ, այլ այն, որ Նոր սերունդը չի մնար երեսի վրայ, կը կազմակերպուի՝ գործօն եւ աչալուրջ առաջնորդութեամբը Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Մեր անուղղայ հակառակորդները, որոնք շարունակ մեր մահուան մասին գուշակութիւններ կ'ընեն, պէտք է քիչ մըն ալ աչք ունենան տեսնելու համար թէ ի՞նչ կը կատարուի իրենց քթին տակ եւ մեր շուրջը։ Հ.Մ.Ը.Մ.ը զոր երէկ կը մեռցնէին, 400 անդամներու յաւելում մը ունեցած է, իսկ Ֆրանսայի Նոր Սերունդը, հազիւ իր խանձարուրին մէջ, առնուազն կը հաշուէ իր մէջ այդքան անդամներ։ Եթէ սխա՛լ է Դաշնակցութեան մահը, կը նշանակէ՝ մեր հակառակորդները դեռ շա՛տ պիտի մաշեն իրենց սիրտն ու հոգին...»։

ՅԱՌԱՋ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն թիւը 450 է միայն Մարսէյլի մէջ. ընդհ. թիւը՝ 900։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Ուրախութեամբ կը տեղեկացնենք յարգոյ հասարակութեան թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղը ընդունուեցաւ զինուորական իշխանութիւնէն իբրեւ Société de Préparation Militaire :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսիլիոյ մասնաճիւղը իբր օտար միութիւն առաջին անգամն է որ զինուորական իշխանութենէն կը ստանայ այս բարձր տիտղոսը, նկատի առնելով անոր 22 տարուան գործունէութիւնը: Մարզական Ֆէտէրասիոններուն եւ ոստիկանական Բ. Bureau*ի նպաստաւոր տեղեկագիրները մեծ ազդեցութիւն գործեցին զինուորական իշխանութեան մօտ:* Bouche du Rhône*ի հազարէ աւելի մարզական միութիւններէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը 5րդն է որ պատիւը կ'ունենայ այս տիտղոսը կրելու ,*

Ի՞նչ առաւելութիւններ պիտի վայելեն Հ. Մ. Ը. Մ.ը եւ իր Ֆրանսահպատակ անդամները.— 1. Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը պահէ իր անունը եւ կը կոչուի Union Générale Arménienne de Culture Physique et de Scoutisme, reconnue comme société de préparation militaire de Marseille:

2. *Զինուորական իշխանութիւնը կը յատկացնէ զինուորական* moniteur*ներ որոնք մասնաւոր մարզական դասեր պիտի տան:*

3. *Կառավարական ծախքով անմիջապէս պիտի շտկեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը:*

4. *Կառավարութիւնը կը յատկացնէ մասնաւոր տարեկան պիւտճէ մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի յառաջխաղացման ընթացք տալու համար:*

5. *Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը լիազօր ներկայացուցիչ մը կ'որոշէ զինուորական իշխանութեան մօտ Հ. Մ. Ը. Մ.ական շահերուն պաշտպանութեան համար :*

6. *Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսահպատակ անդամները եթէ կ'ուզեն իրենց զինուորութեան շրջանը կատարել իրենց նախընտրած վայրը և բանակը (հարկաւ բոլորն ալ պիտի փափաքէին Մարսէյլ) ստիպուած են 16—19 տարեկանին շաբաթը մէկ անգամ հետեւիլ* Ecole d'Eléctricité de St. Barnabe*ի մէջ տարուած զինուորական մարզափորձերուն, մինչեւ որ ստանան իրենց* B. S. M. *վկայականը:*

7. Commissariat Générale aux Sports*ը կը տրամադրէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ձրիաբար մարզական կօշիկներ, ղուլպայ եւ շապիկ, մարզական դասընթացքներուն մասնակցող մարզիկներուն յատկացման համար :— Վ. Շ.*

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Վիէն, 19 Մայիս, (Յառաջ) — Քաղաքիս մէջ երկու տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի ընկերակցութիւն մը, որ ինք իր մէջ կը համախմբէ բոլոր տեղական մարզական միութիւնները: Արդ՝ ամէն տարի — Մայիսի ընթացքին — մարզական տօնախմբութիւն մը կատարուի Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ այս վերոյիշեալ ընկերակցութեան (Union des Sociétés Sportives) *եւ որուն կը մասնակցին բոլոր մարզական միութիւնները իրենց դրօշներով եւ համազգեստով:*

Կիրակի (18 Մայիս) Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները, սկաուտները եւ գայլիկները հինգ խումբերով, իրենց պաշտօնական սպիտակ, կապոյտ դրօշով, կոկիկ, մաքուր զգեստներով փայլեցան, հպարտութիւն պատճառելով իրենց հետեւողներուն, իսկ հիացում այն բազմահազար հանդիսականներուն որոնք շարուած՝ մայթերուն վրայ անընդհատ կը ծափահարէին....

Կէսօրէն վերջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցաւ բարեկամական մրցում մը, Հ. Մ. Ը. Մ. ընդդէմ U. S. Pont Evêque*ի: Խաղի սկզբնաւորութեան երկու խումբերը ընդհանուրի ծափերուն տակ եկան շարուեցան դաշտին մէջտեղ: Փոնթ Էվէքի քաղաքապետը՝ Պ. Պարպիէ, մէկ մէկ սիրուն փունջ նուիրելէ վերջ երկու խմբապետներուն, թօթուեց բոլորին ձեռքերը, մաղթելով լաւ խաղարկութիւն եւ արժանավայել յաղթանակ: Անսովոր բազմութիւն մը՝ մօտ 2500 հոգի, կը հետեւէր խաղին որ վերջացաւ 5-0, ի նպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Մեր տղոց, հայ հասարակութեան ուրախութիւնը չափ ու սահման չունէր, երբ դատաւորը վերջաւորութեան սուլիչը փչեց: Մեր տղաքը մաքուր խաղարկութեամբ շահեցան «արժանավայել» յաղթանակ մը: Առ ի գնահատութիւն* U. S. Pont Evêque*ի վարչութիւնը մեր տղաքը պատուեց ճոխ ճաշով մը :*

Ինչպէս կը լսեմ Մայիս 25ին Հոգեգալստեան տօնին առթիւ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը կը մրցի Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբին դէմ:

Թղթակից **1947**

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ

Յաղթանակի եւ ցամաքահանումի երրորդ տարեդարձին առթիւ մասնաւոր պատրաստութիւններ կը տեսնուին Նորմանտիի մէջ, ուր պիտի այցելեն հազարաւոր զբօսաշրջիկներ, մասնաւորաբար Անգլիացիներ գալ ամիս: Մասնաւոր յանձնախումբ մը բաղկացած տեղին ծանօթ առաջնորդէ մը, քաղաքագէտէ մը, ցամաքահանումին մասնակցող երկու զինուորներէ եւ Ֆրանսական կառավարութեան պաշտօնեայէ մը, պէտք եղած պատրաստութիւնները կը տեսնէ վերջնական կարգադրութեան համար:

Հետաքրքրական վայրերէն մէկն է անշուշտ, Միւլպէրրի քանդուած արուեստական նաւամատոյցը, Անգլիացիներէն յղացուած եւ շինուած անոնց կողմէ: Առանց այս նաւահանգիստին թերեւս ձախողէր ցամաքահանումը : Ընկղմած նաւերէն շատեր փոխադրուած են Անգլիա, բայց պարենակառքերը դեռ կը մնան ծովափը՝ կամարաձեւ եւ իրարու կապած, ճիշդ այնպէս ինչպէս էին ցամաքահանումի կատաղի օրերուն: Ֆրանսական կառավարութիւնը որոշած է Առօմանշը կոչել «Ուինսթըն Չըրչիլի նաւահանգիստ»: Զբօսաշրջիկներու դիւրութեան համար կը շինուին ազգային խճուղիներ: Գերմանական թնդանօթներն ու հրասայլերը որոնք ռմբակոծեցին Միւլպէրին, եւ կը բերուին, կը ներկուին եւ կը զետեղուին այն տեղերը, ուր կը գտնուէին ցամաքահանումին ժամանակ:

Շաբաթ, **24** Մայիս, իրիկուան ժամը **8.30**ին
Salle de la Société de Géographie, 184, Bld. St. Germain

Յոբելենական շքեղ երեկոյթ
Յակոբ Օշականի

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ, Ա. ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ *եւ* Գ. ՋԱԳՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Դաշնակ ծանօթ արուեստագէտ Պ. ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ: *Արտասանութիւն՝* ՏԻԿԻՆ ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ ՍԹԷՅՆ, *Տիկին* Ս. ՆՇԱՆԵԱՆ, *Տիկին* ՋԱՊԷԼ ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ, *Օր.* ԷՔԻԶԵԱՆ *եւ* Պ. Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: *Երգ՝ Տիկին* Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ *եւ Օր.* ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մուտքը ազատ է:

Գեորգ Զավուշի
Նահատակութեան 40ամեակը

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ, ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ, *Մայիս 25ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն կէս գիշեր,* Issy les Moulineaux, 45 rue de la Défense, *հայկական գեղեցիկ սրահին մէջ: Կը նախագահէ* Լ. ՏՈՆԻԿԵԱՆ : *Կը խօսին* Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ *եւ* ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Կ'երգեն ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ *(Տէր Կարապետեան),* ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, *Օր.* ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ *եւ ուրիշներ: Կ'արտասանեն* ՋՕՀՐԱՊ *եւ* ԺԻՐԱՅՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՏԷՐ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՄԻՐԱԵԱՆ: *Հայկական նուագ :*

«Ուինսթըն Չըրչիլ» նաւահանգիստին մօտերը պիտի հիմնուի «ցամաքահանումի օր»ուան թանգարան մը, ուր պիտի ցուցադրուին Չըրչիլի ծխած սիկառներէն մէկը, Մօնթկոմըրիի պէրէն ու կարաւանը, զօր. Փէթթընի գոհարազարդ ատրճանակը, բազմաթիւ յիշատակներ ցամաքահանումի օրուան հրամանագիրներէն, ցամաք ելլող անգլիական, ամերիկեան եւ գանատական զօրամասերու նկարներ:

Պիտի շինուի Նորմանտիոյ ծովափնեայ շարժանկարի շէնք, ուր պիտի ցուցադրուին ցամաքահանումի գործողութիւնները: Ցոյց պիտի տրուին այն վայրերը ուր առաջին անգամ ոտք դրին՝ Մօնթին, զօր. տը Կոլ, Մօնթիլին ընդհ. բանակատեղին, Ռոմէլին կայքը, եւն.: Կը մտածեն ամբողջ ծովափին եզերքը հիմնել սրճարաններ եւ պանդոկներ, բայց Ֆրանսական կառավարութիւնը կը հակառակի այդ ծրագրին:

Առօմանշ, Օռն, Ցալէզ, Գառանթան, Քան, Ավռանշ, Մոռթէն, Սէն Լօ պտոյտը պիտի տեւէ երեք օր եւ օրական պիտի արժէ 525 ֆրանք: Պիտի ծախսուի երկու միլիոն անգլ. ոսկի:

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Իր յոբելեանին առիթով)

Ձմեռը քանի մը անգամ կ'երթայի իր գիւղը: Այսպէս անցաւ մեր պատանութիւնը, իսկ երիտասարդութիւնն ալ՝ այն հոգեվիճակին մէջ որ այդ օրերու հայութեանն էր, 1896ի ջարդերէն վերջ մինչեւ 1908ի սահմանադրութիւնը: Օշական քաշուած էր իր մեղքը, կրկին իր գիւղին մէջ վինքը ըրին ուսուցիչ, հոն ալ ստեղծեց արագ յեղաշրջում մը, վարժարանը կ'արդիանար ինքնաբերաբար :

1909ին դպրոցը բոլորովին յանձնուեցաւ իրեն, Օշական դարձաւ հեղինակութիւն գիւղի երիտասարդական շրջանակին մէջ: Շատ լաւ կը յիշեմ թէ՝ ինչպէ՞ս կը դիմէին իրեն առնելու համար իր վճիռը գիւղին բոլոր բանդէտ ու հարուստ երիտասարդները, երբ կ'ունենային վէճ մը կամ անհամաձայնութիւն մը: Իր խօսքը ունէր կշիռ ու կ'ընդունուէր իբրեւ արդարութիւն: Կը հաւատար իր ապրումներուն արժէքին, ու յամառ էր իր դատումներուն մէջ: Մեղմութիւն, փափկանկատութիւն, ճկունութիւն իրեն համար անծանօթ բաներ էին, իր բոլոր վճիռներու միջոցին: Այս պարագան կ'անդրադառնայ իր քննադատական գործերու եւ աշխատանքներուն վրայ:

1911ի գնաց Մալկարա, Արտաշէս Յարութիւնեանի մօտ ըլլալու եւ օգտուելու համար անոր ալ ճոխ գրադարանէն որ ծանօթ էր իր ունեցած թղթակցութիւններով: Կը գտնէ հոն Տոստոյեւսքիի երկերը ու խոր հիացումով կը կապուի անոնց : Պալքանեան պատերազմը զինքը անակնկալի բերաւ հոն ու դարձաւ կրկին իր գիւղը:

Յոյսի փխանդի օրեր էին: Օշական դարձած էր դրչին՝ շնրհիւ մեր պատուական բարեկամ ողբացեալ Բժ. Տիգրան Գասապեանին որ այդ միջոցին իր Տիկնոջ՝ բժշկուհի Օֆելիայի հետ կ'ապրէր Օշականի գիւղը: Կրակոտ քարոզիչ եւ բանաստեղծ էր մեր համակրելի նահատակ բժիշկը : Գիւղը դարձած էր կուսակցական ալեկոծութեանց վառարան. Օշական ««Հաճի Մուրատ» վէպին մէջ ներշնչուած է այդ օրերէն: Կը սիրէր Դաշնակցական Տիգրանը, բայց կ'արհամարհէր այն գործիչները որ դուրսէն կուգային զանազան կուսակցութեանց անունով եւ եղբայր եղբօր դէմ կը հանէին: Այս յիմարութիւնները, մանաւանդ իրենց գործին անընդունակ մարդոց շատախօսութիւնները իր մէջ ստեղծեցին խորունկ բեկում մը: Այդ հակազդեցութենէն կուգար կուսակցութեան մը պատկանելու անկարողութիւնը: Եւ սակայն Օսմ. Սահմանադրութենէն առաջ, 1908ին ան կ'ապրէր ապաստանի կեանքի բոլոր դժուարութիւնները: Իր մօրեղբայրը՝ զոր «Պանա Պապ»անունով մկրտած է «Մնակ Պտուկի»ին մէջ, եւ Կոստանը որ կը պտտէին լեռները իրենց խումբով ու սարսափ էին ձգած Թուրք իշխանութեան ու ոստիկանութեան վրայ, գիշերային արշաւանքներ կը սարքէին եւ Յակոբ երբեմն կը մասնակցէր, լեռներուն վարժութիւնը տալու համար իր ոտքերուն ու թոքերուն: Օշականի «Առապատակ»ը գրական յօրինում մը չէ, ան այդ տիպարը ապրած է իր մերձաւոր պայմաններով: Այդ շրջանին էր որ ան տեսաւ իր «Խոնարհներ»ուն առաջին կերպարանքները: Աչքիս առջեւ կուգան բոլոր թշուառները այնպէս ինչպէս Օշական կերպարանած է զանոնք,— Պաղտօն, Տօպինը, Տօքսանը, Շահպազը եւ անոնց շարքը:

Ըսի թէ իրեն հետն էի միշտ: Կը տանէր զիս այդ խեղճերուն առանձնարաններ, կը նստեցնէր անոնց քուրջի կտորներով ձեւացած բազմոցներուն վրայ, կը բանար անոնց կուղպ բերանները: Իր բառերը, մանաւանդ շեշտը, խօսելու ձեւը այնքան բնական եւ ընտանի էին այդ մարդոց, որ իմ մէջ պատրանքը կը ստեղծուէր զինքն ալ անոնցմէ մէկը ընդունելու: Օղիին, միսին, կծու համեմներուն ազդեցութեանը տակ կը բացուէին անոնց բերանները կը փրթէր մէկ ու մինակ իրենց յուխտնական ցաւը՝ կնիկի ցաւը զոր կը կրէին իրենց մէջ վաղ պատանեկութենէ սկսեալ: Հիմա կ'ըմբռնեմ թէ ընկերակցութեան խորշանքին արժանացած այդ մարդերով մեզ հետաքրքրելը՝ Օշական կը պարտի կեանքի այդ օրերուն:

Երիտասարդ մըն էր այդ թուականին Օշական գիւղին համար, անշուշտ անսովոր իր ուսումովը, իսկ ոչինչ կ'արժէր այդ խուլ անկիւնին մէջ իր գրականութիւնը: «Ղազէթա»ն էր իր գեղի ամէնէն բանիմաց մասին համար գրականութիւնը: Յակոբ չունէր բարեկամ՝ բացի քանի մը բացառութիւններէ: Ընտրած էր իր բարեկամները առ հասարակ քօքուրներէ ու ճատրակ (տամա) խաղացող ծանօթ վարպետներէ, որոնք երկու քար պակասով իսկ բախտաւոր չէին կրնար ըլլալ իրեն յաղթելով: Օշական նշանաւոր տամա *խաղացող մը եղած է ու իր յաղթանակը պտտցուցած քաղաքէ քաղաք, մինչեւ Եգիպտոս եւ Երուսաղէմ, միշտ պարտութեան մատնելով վաւերական վարպետներ: Մինչեւ հիմա իր միտքը հանդարտեցնելու համար կ'ապաւինի անոնց քարերուն ինքն իր հետ* փառքի *մը երկու խաղալով: Իբր խաղ իր միակ սիրած ու նախընտրած զբաղումն է տամայի սեղանը: Շատ տաք* ամաթէօր *մը եղած է ոգեհարցութեան (սփիրիթիզմ). կ'ուսումնասիրէր բոլոր արեւելքի եւ արեւմուտքի հեղինակութիւնները, մասնաւորապէս ձեռքէ չէր ձգեր Իփօլիթ Թէնի* l'Intelligence*ը: Փորձեր կատարելով շատ գիշերներ լուսցուցած էինք, առանց զգալու արշալոյսին ճերմկիլը:*

ԳԷՈՐԳ ՋԱԳՐԵԱՆ

պաշտօնեաներուն Թուղթերը, մինչ 300 առեւտրականներ կը ծափահարէին ...

Մանր եւ միջին առեւտրականներու դաշնակցութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որով կը դատապարտէ զանազան քաղաքներու մէջ պատահած դէպքերը, անպատասխանատու անձերու վերագրելով զանոնք։ Կառավարութիւնն ալ վճռած է յարգել տալ հանրապետութեան օրէնքները։

Նոր ըմբոստութի՞ւն Ատրպատականի մէջ

Ամերիկեան «Քրիսչըն Սայընս Մոնիթըր» թղթակցութեան ստացած տեղեկութեանց համաձայն, նոր ապստամբութիւն մը կը պատրաստուի Ատրպատականի մէջ, Ռուսերու ներշնչումով։ Իբրեւ թէ քան հազար Քիւրտեր ամրութիւններ կը շինեն Իրանի հիւսիսային - արեւմտեան շրջանի գիւղերուն մէջ, ի նախատեսութիւն զանազան գործողութեանց։ Մակուի, Շահփուրի, Խոյի եւ Ռզաիյէի կառավարական պահակազօրքը ուժովցած է։ Կ'ըսուի թէ Շահը մէկ շաբաթ յետաձգած է իր ճամբորդութիւնը դէպի Ատրպատական։

Ամերիկեան թղթակիցը կը գրէ թէ խորհրդային գործակալներ, որոնք այժմ կը գործեն Ճէլալիներու ցեղախումբին մէջ, զինուորական օգնութիւն, մինչեւ անգամ թնդանօթներ խոստացած են։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, շատ մը գիւղեր պարպուած են, 50.000 կիներ եւ մանուկներ թրքական սահմանագլուխը չուած են իրենց արջառներով։ Շատ մը գիւղերու բնակիչները կը խորհին Թուրքիա գաղթել, եթէ կառավարական զօրքը յարձակում գործէ։ Ճէլալիներու ներկայացուցիչներէն մէկը ըսած է — «Մենք չենք ուզեր գործիք դառնալ Ռուսերուն, բայց եթէ Իրանի բանակը մեր վրայ յարձակի, պիտի հարկադրուինք օգնութիւն խնդրել, ողջ մնալու համար»

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ բանուորներու պահանջները մերժուեցան կառավարութեան կողմէ, որ յիշեցուց թէ բացառութիւն չեն կրնար ընել աշխատավարձքի յաւելման մասին եւ թէ այս բոլոր խնդիրները միասին պիտի քննուին։ Կը վախցուի որ գործադուլ հռչակուի այսօր, ուրբաթ։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ — Յունիս 16ին պիտի բաժնուի 500 կրամ յաւելուածական շաքար, որ շատոնց խոստացուած էր։ Ապրիլի 125 կրամ սուրճը պիտի բաժնուի Մայիս 25—30ին։— Յուլիս 1էն նոր ծխատոմս, բաժանելի կտրօններով։— Միսի տագնապը կը շարունակուի։ Վախ կայ որ առաքումները նորէն պակսին։— Գինիի գեղծումներուն առթիւ կարեւոր ձերբակալութեան մը կը սպասուի։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Մայիս 29ին զինուորական ատեանի մը առջեւ պիտի դատուին երկու արքեպիսկոպոսներ, իբրեւ մեղսակից ապստամբներուն։ Նոյն աղբիւրին համաձայն Փաթրասի մէջ ձերբակալուած են 50 համայնավարներ։ — Յունական կառավարութիւնը հաւանեցաւ ընդհ. ներում շնորհել, համաձայն Մ. Նահանգներու թելադրութեան։

ԻՏԱԼԻՈՅ դահլիճին կազմութիւնը դարձեալ յանձնուեցաւ նախապատերազմեան վարչապետի մը, Օրլանտոյի, նկատելով որ Պ. Նիթթի չէ յաջողած։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ հինգ հրեայ երիտասարդներ, Օթէլ Թուրնոնի մէջ։ Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարելով գտաւ չորս ատրճանակ, պայթուցիկ նիւթեր եւ թռուցիկ մը որ կը հրաւիրէր ապստամբիլ բրիտանական աշխարհակալներուն դէմ։ Կալանաւորներէն երեքը 15—16 տարեկան են, միւսները 20—21։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանը 350 միլիոն տոլարի վարկ մը քուէարկեց, օգնելու համար Եւրոպայի կարօտեալ երկիրներուն։ Այս գումարէն 75 միլիոնը անմիջապէս պիտի տրամադրուին, դեղեր, ուտելիքներ եւն. ճարելու։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ մասին զեկուցում տալով նախարարական խորհուրդին առջեւ, Պ. Պիտօ հերքեց այն զրոյցները թէ Մեծն Բրիտանիա դէպի Խ. Միութիւն կը հակի, երես դարձնելով Մ. Նահանգներուն։

ՏՈՂԱՐԻ ՍՈՎ ՄԸ կը տիրէ զանազան երկիրներու, նոյնիսկ Անգլիոյ մէջ։ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Քանատա, եւս պիտի կրճատէ ամերիկեան ապրանքներու գնումը, հետեւելով Անգլիոյ։

ՄԱՏԱԿԱՄՔԱՐԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, ապստամբներուն ճնշումը կ'աւելնայ։ Վտանգի տակ է Թամաթով քաղաքը։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ 8.000.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԷՆ 7 միլիոնը իրենց երկիրները վերադարձած են, պատերազմէն վերջը, իսկ 700.000 հոգի կը մերժեն վերադառնալ, քաղաքական եւայլ պատճառներով։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ, 24 Մայիս, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի։ Կը նախագահէ ընկեր ԳԷՈՐԳ ՊՕՅԱՃԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, Տրոմի երեսփոխան CAMARADE CARTIER, քաղաքապետ Bourg - les - Valenceի եւ ընկեր Մ. ՄԻՐՋԷ։

Կ'երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն)։ Գեղջկական պարեր տոհմիկ տարազներով Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն կողմէ։ Արտասանութիւն, մեներգ եւայլն։

Մուտքը ազատ է

×

ՌՈՄԱՆԻ մէջ, 23 Մայիս Ուր. երեկոյ ժամը 8.30ին։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ մէջ այս կիրակի ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ։ Պիտի խօսին ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ քաղաքացի BOISSIEU (S. F. I. O.)։ Ներկայ պիտի ըլլան՝ Dr. Martin, Կրընոպլի քաղաքապետ, Ֆրանսացի ընկերվարականները, ընկերվարական կիներն ու երիտասարդները։Խնամուած գեղարուեստական բաժին, պիտի երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է։

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի, 26 Մայիս, Հոգեգալստեան Բշ. օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Երեկոյեան ընկերահամակրական խնջոյք։

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կ'երգէ Օր. Աստղիկ Առաքելեան։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ կը տօնուի այս շաբաթ՝ Մայիս 24, երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ, 16 rue J. B. David։ Նախագահութեամբ ընկեր ՍԻՄՈՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ։ Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

×

ՇԱՎԻԼԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի, այս կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Շավիլի քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad։

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին, Ռաֆֆի ժրգչախումբի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ։ Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր, ՝լաւ նուագախումբ։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը 50 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Այս կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական դաշտին՝ Atlantic St. Loupի մէջ տեղի կ'ունենայ երկրորդ միջմասնաճիւղային ֆութպոլի հանդիպումը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Վիէնի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղերուն միջեւ։ Ինչպէս Լիոն Տէսինի արժանաւոր ֆութպոլիստները որ մեծցուցադրութիւն մը կատարեցին ֆութպոլի խաղարկութեան, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ականներն ալ օժտուած են միեւնոյն առաւելութիւններով։ Անշուշտ մարսիլահայ մարզասէր հասարակութիւնը խուռներամ պիտի դիմէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը, խրախուսելու մարզիկները։ — Վ. Շ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը առ ի գիտութիւն կը յայտարարէ յարգոյ հասարակութեան թէ, Առաջնորդարանը փոխադրուած է, նոյն շէնքին 4րդ յարկը։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Անիէռ - Պուա Քոլոմպ եւ Քոլոմպի ազգ. վարժարանի աշակերտներու, հովանաւորութեամբ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի, 25 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ, Պուա Քոլոմպի թաղապետարանի սրահին մէջ, rue d'Estienne d'Orves, Bois Colombes։ Սրահին դռները կը բացուին ժամը 2.30ին, իսկ հանդէսը կը սկսի ճիշդ 3ին։ Աճուրդ կամ հանգանակութիւն պիտի չկատարուի։ —Կրթական Յանձնախումբ

ԼԻՈՆԷՆ Սուրէն Կիւրեղեան կը փնտռէ իր հօրաքոյրը՝ Մարեցա, ծնեալ Կիւրեղեան, նաեւ ամուսինը Հաճի Կարապետ, որոնք Թուրքիոյ ընդհանուր տարագրութեան ատեն կորսուած են։ Տեղեկացնել Սուրէն Կիւրեղեանի, 95 rue Moncey, Lyon, Rhône, France։ Կը խնդրուի Պոլսոյ եւ արտասահմանի թերթերէն արտատպել։ Դրամական պարգեւ յուր տուողին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի 68րդ տարեդարձի առթիւ, այս կիրակի առտու պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի մատուցուի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ հանգուցեալ անդամուհիներուն։ Քառասնակսեան պատարագի երգեցողութեան պիտի մասնակցին սանուհիներ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 5ին Café Noailles։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Պիվէռի տան մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՎՈՔԼԻՒԶ — Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, վերջին ժողովին մէջ որոշուած վայրը։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին եւ Կապոյտ Խաչին, այս կիրակի 25 Մայիս, Պ. Ն. ՆԱՃԱՐԵԱՆի ագարակին մէջ, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն։ Խիստ ծիծաղաշարժ դաւեշտ մը «Շանթ» թատերախումբի կողմէ եւ անակնկալներ։

Ներկայ կ'ըլլայ St. Anneի Նոր Սերունդի 35 հոգինոց Սիփան երգչախումբը։

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, Մայիսի 25, ժամը 3ին, անդրանիկ ներկայացումը, Գորեանի Օ-ՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ, նոր թատերդութիւն, ղեկավարութեամբ Պ. Սողոմոն Նիկողոսեանի։

Հաղորդակցութեան միջոցները՝ Gare du Nordէն կառախումբ ժամը 14.16ին։

Սօս եւ Վարդիթեր

Երաժշտական տրամը պիտի ներկայացուի այս կիրակի ցերեկ, ժամը 2.30ին (ոչ թէ գիշերը 8.30ին), Théâtre d'Iéna, 10, Ave. d'Iéna, métro Iéna։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Տէր եւ Տիկին Խալողլեան, Տիկին ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՄԵՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ (Փարիզ) փոխան ծաղկեպսակի, 500 ֆրանք կը նուիրեն Պոմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին եւ 500 ֆրանք «Հայաստան» թերթին։

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ ՍՏԵՓԱՆ ՈՍԿԵԱՆ եւ զաւակը Պ. Շահին Յակոբեանի մահուան առթիւ, 500 ֆրանք կը նուիրեն Պոմոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին եւ 500 ֆր. «Հայաստան» թերթին։

ՊՈՄՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը, շնորհակալութեամբ ստացած է, իր երկրորդ տարեդարձին, սարքած խնջոյքին առթիւ, հետեւեալ նուէրները — Պ. Պ. Մակարեան, Պաղտասարեան, Հացագործեան եւ Յակոբեան 1000ական ֆրանք, Սարգիս Պօղոսեան, Փիլիպպոսեան (St. Loup), Ծերիկեան եւ Տիկիններ Քիւփէլեան եւ Զաթիկեան 500ական։ Տիկիններ Ոէխսեան եւ Աւտոյեան 300ական, Պ. Փառնիկ Պարէեան եւ Տիկին Ոսկեան 200ական։ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէ եւ Պոմոնի Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչ 1000ական ֆր.։ Ընդհ. գումար 9500 ֆրանք։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ազգ. դպրոցի ամավերջի հանդէսը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Place d'Europeի Նորակառոյց սրահին մէջ։ Երգ, պար, արտասանութիւն եւ դպրոցական բեմադրութիւն։ Մուտքը ազատ է։

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 24 MAI 1947 Շաբաթ 24 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5042-Նոր շրջան թիւ 651 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ

«Դրօշակ»ի թիւ մը, գաղտնապէս ձեռքէ ձեռք անցած Պոլսոյ մէջ, 1907ի ամառը, կը գուժէր հերոսի մը սպանութիւնը: Անունը՝ Գէորգ Չաւուշ :

Այդ օրերուն բերնէ բերան կը շրջէին շատ մը խորհրդաւոր անուններ, ինչպէս անոնց երգերը : Աւելի մանրամասնութիւններ գիտէին անոնք որ «ներսէն» էին, եւ գործի վրայ:

Ո՛րքան դժուար էր անոնց մօտենալ, առանց ուխտի: Մանաւանդ Պոլսոյ մէջ :

Հերոսին սպանութեան պարագաները վճռական դեր կատարեցին: Այս տողերը գրողն ալ մտաւ Դաշնակցութեան շարքերը: Եւ իր առաջին փորձերէն մէկն եղաւ վառվռուն ձօն մը Գէորգ Չաւուշի յիշատակին, Ֆիլիպէի «Ռազմիկ»ին մէջ:

Տարիներ վերջը, 1912ին ալ թերխաչ առեղծուածութիւն մը, հերոսի գերեզմանին վրայ, Մուշ, սարալանջի մը կուշտին:

Եւ ահաւասիկ նահատակութեան քառասնամեակը, Եւրոպայի սրտին վրայ: Հեռո՜ւ հայրենի հողերէն: Ծովերով եւ լեռներով բաժնուած երկրի մը մէջ ...

Ո՛րքան չուտ ցամքած պիտի ըլլար տարագիր բազմութեանց հողին, առանց յուշերու եւ յիշատակի տօներու:

Ամէն մեծ դէպքի եւ ականաւոր դէմքի ոգեկոչումը ճառագայթ մըն է, որ կը լուսաւորէ մեր ճամբան, իր կակիծներով ինչպէս փառքերով :

Մանաւանդ մեր ժամանակակից պատմութիւնը՝ իր ամեհի ալեկոծութիւններով:

Գէորգ Չաւուշներ անկորնչելի ուղենիշներ են ազատագրութեան ճամբուն վրայ: Ազդանշաններ, որ թէ ուղղութիւնը կը ցուցնեն եւ թէ հեռաւորութիւնը:

Ամբողջ սերունդներ կրակը նետուեցան այդ ճամբուն վրայ: Եւ եթէ ուղղութիւնը գտնուած է, հեռաւորութիւնը կը մնայ տակաւին:

Աննախրնթաց, անհնարին զոհողութիւններէն տարիներ վերջն ալ, դեռ Վասպուրականն ու Տարօնը, Բարձր Հայքն ու մնացեալը կը մնան հեռու: Աչքի տակ, բայց անմատչելի ...

Միւս կողմէ, տակաւին գոց գիրք մըն է մեր քաջերուն, «Ֆէտայի»ներուն կեանքը, իր ամեհի փոթորիկներով:

Ինչ որ հրատարակուած է մինչեւ այսօր իբրեւ յուշ կամ կենսագրութիւն, գիրքերով կամ ցիրուցան թերթերու մէջ, բաւական չէ ներկայացնելու անոնց բուն դիմագիծն ու խառնւածքը: Անոնց մարտնչումներուն ծաւալն ու խորութիւնը :

Այս տեսակէտէն, կարելի է անբախտ մը համարել Գէորգ Չաւուշը, ինչպէս Աղբիւր Սերոբը եւ ուրիշներ :

Տարիներ առաջ, բարակ տետրակ մը միայն լոյս տեսած է Ժընեւի մէջ, Գէորգի մասին, Ս. Մինասեանի խմբագրութեամբ : Անոր վերջին պահեստը Պոլսոյ մէջ էր որ սպառեցաւ, Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին: Մնացեալը կը բաղկանայ լրագրական հրատարակութիւններէ եւ իր յուշերէն :

Այս այն հերոսն է որ կ՚աղաղակէր ճակատագրական պահու մը, երբ կ՚առաջարկէին հեռանալ երկրէն եւ Կովկաս անցնիլ, առժամապէս:

— Ի՞նչ կեցեր էք քաղաքներու մէջ: « Արէք մըր երկիր, տեսէք իմալ երկիր է, ի՛նչ անուշ ժողովուրդ»:

Եւ մինչեւ վերջն ալ մնաց ու գործեց Տարօն-Սասունի սարերուն եւ ձորերուն մէջ, դառնալով պատուհասը արիւնարբու բռնակալութեան մը եւ անոր գործակատարներուն:

Իր հմայքը, իր քաջութեան համբաւը սահմանէ սահման տարածուեցան աւելի չուտ քան օդանաւի մը թռիչքը:

Այն աստիճան որ, վայրենի Քիւրտն անգամ փառաբանութեան տաղեր կը ձօնէր անոր, ինչպէս Անդրանիկներուն եւ միւսներուն:

Եւ Պոլսոյ քիւրտ բեռնակիրներն անգամ իրենց բեռները վար դնելով, երկիւղածութեամբ կը մտոնանչէին անոր կենդանագիրը, հայ գրավաճառներու ցուցափեղկերու մէջ:

Արքաներ խախտեցին մեր պատմութեան ընթացքը: «Ֆէտայի»ները, Գէորգ Չաւուշներն էին որ վերահաստատեցին զայն, թնդացնելով սար ու ձոր .

— Մենք չենք ուզեր ազատ կամքի բռնութիւն ...

Շ.

Թուրք թերթ մը կը սպառնայ Հայերուն

Թուրքերէն «Պէքրի Մուսթաֆա» շաբաթաթերթը կրակ կը տեղայ Հայերուն դէմ: Մանրամասնութիւնները վաղուան ձգելով, կ՚արտատպենք հետեւեալ հատուածը (Մայիս 17).—

Վաղը եթէ Ռուսիոյ եւ մեր միջեւ ձգտումը քիչ մը սաստկանայ ու եթէ պատերազմի վտանգը ուրուագծուի հորիզոնին վրայ, ներքին ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար թերեւս պէտք պիտի ըլլայ նոր միջոցներ ձեռք առնել»:

Այսպէ՛ս սկսան 1915ի սարսափները :

Մարսէյլի ընտրութեանց առթիւ

Մարսէյլի մեծ օրաթերթը, **Le Provençal**, կը գրէ Մայիս 22ի թիւին մէջ, «ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՉԵՆ ԸՍԵՐ » խորագրով.—

«Rouge Midi» եւ «La Marseillaise» համայնավարական թերթերը վերջերս տեղեկութիւն մը հրատարակեցին Մարսէյլի հայ համայնքին Մատակարարութեան Խորհուրդի ընտրութեան մասին:

Կամովին ստեղծուած երկդիմութիւնը փարատելու համար, պարտականութիւն կը համարենք ճշդել թէ նմանօրինակ ընտրութիւններ պիտի կատարուին ուրիշ վայրերու մէջ ալ եւ թէ այդ զանազան ընտրութիւններէն վերջն է որ թեմական ընդհ. ժողովը պիտի կազմուի:

Ճիշդ չէ թէ,— ինչպէս կ՚ըսէ համայնավար թերթերուն տուած տեղեկութիւնը, «Դաշնակցութիւն» կուսակցութիւնը (Հայ ընկերվարական կուսակցութիւն) թունդ ազգայնական (ultra-nationaliste) կուսակցութիւն մըն է: Հայ ընկերվարական կուսակցութիւնը անդամ է ընկերվարական Բ. Միջազգայինին, 1907էն ի վեր: Մինչդեռ, իր իսկ խոստովանութեամբ, Հայ Ազգ. Ճակատը նեցուկ, հպատակ է խորհրդային ազդեցութեան (d'obédience soviétique).

Ահաւասիկ Մարսէյլի ընտրութեան թիւերը. — Արձանագրուած ընտրողներ 1065, քուէարկութեան մասնակցողներ 961, Հայ Ազգ. Ճակատէ, համայնավար կուսակցութենէ, ռամկավար ազատական եւ հնչակեան կուսակցութիւններէն կազմուած խմբակցութիւնը շահած է 517 քուէ. Հայ ընկերվարական կուսակցութիւնը՝ 449:

Այս սքանչելի արդիւնքները կ՚ապացուցանեն Մարսէյլի Հայ ընկերվարական Կուսակցութեան կենսունակութիւնը »:

ՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՀԷ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱԲԷԼԵԱՆԻ

Մարսէյլէն կը գրեն մեզի.— Տարաբախտ երէցուհիին անակնկալ կորուստը փութացուց իր մահը: Ցիրիքապէս ալ քայքայուած էր: Քանի մը ամիսէ ի վեր նետուած էր հիւանդանոցի մը անկիւնը: Երբեմն ծանօթներ եւ բարեկամներ կ՚այցելէին: Վերջերս Գոմոնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնն ալ սկսած էր իր այցելութիւններով մխիթարել եւ ծրարներ տանիլ:

Դժբախտաբար Մարսէյլ եւ արուարձանները բնակող քահանաները ոչ մէկ այցելութիւն կատարեցին: Թաղումը կատարուեցաւ շատ անշուք, ոչ մէկ մահազդ՝ Առաջնորդարանին թէ Կրօն. ժողովին կողմէ: Թաղման կարգն անգամ ափյափոյ ըրին, ըմբոստացնելով 15—20 յուղարկաւորները: Քահանաներ ի վերջոյ բարեհաճեցան մեռելակառքին առջեւէն երթալ, հանգուցեալին զէնքի ընկերներուն ստիպման տակ: (Շահէ քահանայ 1914—18ի կամաւորներէն էր):

1940 ՅՈՒՆԻՍԻ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ մասին բացատրութիւններ տալով խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովի առջեւ, Պ. Տալատիէ յայտարարեց թէ պատճառները իսկ եւ իսկ զինուորական են :Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ ընդհ. սպայակոյտը կառչած էր հինցած — մաշած գաղափարներու : «Անոնց մէկը միայն խոստովանեցաւ ճշմարտութիւնը 1942էն ի վեր, օդանաւային նախարար զոր. Վաթօ, (մեռած): Ֆրանսա 3600 հրասայլեր ունէր Գերմանիոյ 3500 հրասայլերուն դէմ, եւ կը գերազանցէր որակով թէ քանակով, բայց ընդհ. սպայակոյտը սխալ գաղափարներ ունէր անոնց գործածութեան մասին» :

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ
Որուն նահատակութեան 40ամեակը կը տօնուի վաղը, Կիրակի

ԵԹԷ ՉՂԱՑՆԱՆՔ ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԿՈՐՍՈՒԱԾ Է

Ի հարկին եգիպտացորենէ հաց պիտի ուտենք

Պ. Ռամատիէ աջի օր ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, շատ մռայլ գոյներով նկարագրեց երկրին տնտեսական կացութիւնը եւ պարենաւորման տագնապը: Ըսաւ թէ դժուար շըրջանի մը մէջ կը գտնուինք որ պիտի երկարաձգուի մինչեւ յունիս 15: Միտքերը անշուշտ գրգռուած են եւ դիւրաւ կ՚ազդուին, ուստի լրագրողները պէտք է զգուշանան շոնդալից տեղեկութիւններ հաղորդելէ: «Շատ ծանր շրջան մը կ՚անցընենք, եթէ Ֆրանսան չղայնանայ, խաղը կորսուած է: Քիչ մըն ալ եւ Ֆրանքը պիտի սրբուի հրապարակէն: Ամէն բան կախում ունի մեր ջիղերէն »:

Վարչապետը յետոյ պարզելով ցորենի տագնապը, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց. — Գոհացուցիչ հունձք մը չենք սպասեր: Այժմ անկարելի է ստոյգ նախատեսութիւններ կատարել: Նոր հունձքը կարելի է բաղդատել 1945ի բերքին հետ, երկու նոր ծրեւոյթներով, մէկը նպաստաւոր, միւսը աննպաստ: Նպաստաւոր պարագան այն է որ զգալապէս բարւոքած է Հիւս. Ափրիկէի կացութիւնը: Մասնաւորապէս Մարոքի մէջ ապահովաբար լաւ հունձք մը պիտի ունենանք: 1945—46ին հարկ եղաւ 24 միլիոն կենդինար ցորեն ղրկել Հիւս. Ափրիկէ: Այս տարի այդ երկրամասը ինքն իրեն պիտի բաւէ եւ թերեւս արտածելի պաշար մըն ալ ունենայ: Աննպաստ պարագան.— Ցորենի միջազգային հրապարակին կացութիւնը : Չենք գիտեր թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ համաշխարհային հունձքը: Այսօր ամբողջ Եւրոպան եւ Ասիոյ մէկ մասը կարօտ են օտար ցորենի:

ՏԱԳՆԱՊԸ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ ՄԻՆՉԵՒ 1948

« Պէտք է նկատի ունենանք որ ցորենի տագնապը վերջնապէս պիտի դադրի միայն 1948 Յուլիսին կամ Օգոստոսին: Ուրեմն բացառիկ միջոցները պիտի տեւեն երկար ատեն: Ի՞նչպէս կը նախատեսուի կացութիւնը գալիք շաբաթներու ընթացքին: Մենք ապրիլ ամիսը վերջացուցինք շնորհիւ պահեստի պաշարին, չորս միլիոն կենդինար: Մայիսէն սկսեալ մեր սպասելիքներն են.— Ներածում՝ 143.000 թոն, Ցանիսին՝ թերեւս 200 հազար: Մ. Նահանգներէն ստացած ենք յաւելուածական բաժին մը եւ առաքումներու փութացման խոստում: Կը մնայ հողագործներէն հաւաքելի ցորենը: 1946ին ցորենի հունձքը նախատեսուած 45 միլիոն կենդինար, ապրիլի վերջը ստացուած էր մօտ 42 միլիոն, ուրեմն տեսականօրէն հաւաքելի կը մնայ երեք միլիոն կենդինար:

« Ինչ որ ալ ըլլայ, պիտի ստիպուինք օգտուիլ պահեստի պաշարէն: Ամերիկայի խոստացած յաւելուածական բաժինը ցորեն չէ, այլ եգիպտացորեն: Ուրեմն պիտի ունենանք հաց մը որուն մէջ եգիպտացորեն խառնուած պիտի ըլլայ կարեւոր համեմատութեամբ: Մանաւոր հրահանգներ ղրկուած են փռապաններուն որպէսզի եգիպտացորեն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ

Կան անուններ որոնք իրենց ենթակային վրայ, մեծ ազդեցութիւն կը գործեն։ Սուրբ Սարգիս զօրավար եւ Խանափութէկէ Սուրբ Գէորգ եկող և գացող սերունդներու վրայ անջնջելի կնիք դրած են։

Այս երկու անունները շատ ընդհանրացած էին մեր աշխարհին մէջ։ Տարօնի Ս. Կարապետի վանքի տաճարէն երբ ներս կը մտնէինք անմիջապէս աչքի կը զարնէր Ս. Գէորգի գունաւոր պատկերը, ուր հերոսը սանձակոծ երիվարի վրայ նստած, նիզակը ձեռին կը մխէ վիշապի երախին մէջ։ Այս պատկերը սարսռալի ազդեցութիւն կը գործէր հաւատացեալներու, մանաւանդ պատանիներու եւ մանուկներու վրայ, եւ ամէն արու Հայկակ սուրբ Գէորգ ըլլալ կը բաղձար։ Սուրբ Գէորգը Տարօնի ժողովուրդի բերնին մէջ կլորուելով դարձեր էր «Սրգորգ»։

Հիւանդներու, դիւահարներու տէրերը հաւասար չափով կը հաւատային հետեւեալ երեք գլխաւոր սուրբերուն, զանոնք յիշելով իրենց նեղ վայրկեաններուն.

— «Եա մեռնիմ քըզի եօթնանուան տէր Մշու սուլթան Սրկարապետ։

— «Եա մեռնիմ քըզի արագահաս Սըսարգիս։

— «Եա մեռնիմ քըզի Խանափութէկէ Սրգէորգ։

Եւ, ո՛վ հրաշք, այս անունները կրող ուխտատեղիները այցելողները առողջացած կը վերադառնային...

Խանափութէկէ Ս. Գէորգը իր անուան է յիշատակ Տուրուբերան նահանգին մէջ ունէր բազմաթիւ սրբավայրեր, որոնց մէկը կը գտնուէր մեր գիւղի վերեւ, Բաղլու։ Ծիշտ սրբավայրին մօտիկ կար դարաւոր ուռի ծառ մը որու բունը առանց չափազանցութեան կը ներկայացնէր երեք մեթր տրամագիծ հաստութիւն, իսկ ճիւղերը այնպիսի տարածութիւն մը՝ որ հազարէ աւելի ոչխարներ ամրան տօթին կը զովանային անոր շուքին տակ։ Ծառէն քանի մը մեթր անդին անմահական աղբիւր մը, խիստ պաղ ամառը, իսկ նոյնքան ջերմ ձմեռը։ Ահա այս ջուրն ալ մեր գիւղի կենսատու եւ գլխաւոր աղբիւրն էր։

Ս. Գէորգի գլխաւոր ուխտավայրը կը գտնուէր Սասնոյ բարձրաւանդակին վրայ։ Մենաստան մը, իր վարդապետներով, իր ընկոյզի եւ բոխնչքի ծառերով։ Մեր հաւատացեալ երէցները կը պատմէին որ վանքի ոչխարները առանց հովիւի արօտավայր կ'երթային ու կը վերադառնային անվտանգ։ Գայլերու ամբողջ վոհմակներ փակ բերանով կը մտնեն եղեր հօտերու մէջ ու փակ բերանով կը հեռանային անկէ։ Քիւրտ աւազակներու ջոկերները Ս. Գէորգի անունէն սարսափած, նմանապէս չէին դպչեր վանքի վինչքերուն։ Այն անհատը որ փորձէր վանքի պտղատու ծառերուն դպչիլ առանց արտօնութեան, կը կատղէր, կը դիւահարէր ...

Ահա թէ ուր ծնած էր Գէորգ Չաւուշ եւ ի՛նչպէս ներշնչուած իր անուան տէր սուրբէն։ Ասոր վրայ աւելցուցէք համիտեան խժդժութիւնները, Համիտիէ Քիւրտերու եւ լպիրշ ժանտարմաներու բռնութիւնները, եւ ձեր առջեւ կ'ունենաք Գէորգը, որ «Չաւուշ» մակդիրը ստացաւ թշնամիէն, իսկ եթէ ողջ մնացած ըլլար, իր զինակից միւս քաջերու նման, փնքն ալ զօրավարի կամ զնդապետի տիտղոսը ապահովաբար ստացած կ'ըլլար, ինչպէս Անդրանիկը, Սեպուհը, Մուրատը, Սմբատը, Քեռին եւ ուրիշները։

Գէորգը մարմնացեալ մէկ ոգի էր որ սաւառնեցաւ մեր խոպան աշխարհի վերեւ։ Ան ուր որ հասնէր յաղթանակի դափնին իրենն էր։ Իր ներկայութիւնը բաւական էր որ ամէնէն երկչոտ Հայն ալ զէնք վերցնէր եւ խոյանար թշնամիին վրայ։ Իր ներկայութիւնը բաւական էր նաեւ որ ամենազօռոզ ու անողորմ թշնամին անգամ խուճապահար զէնքը լքէր ու փախչէր։

Ես Գէորգը տեսայ միայն մէկ անգամ, 1907–ին, այսինքն իր սպաննուած տարին, երբ Հերկերտ գիւղացի յեղափոխական Սլօն քանի մը ընկերներով մեր գիւղը կը գտնուէր։ Մեր գիւղի մէջ ապրող միակ Քիւրտը, Ապտիի Մահմուտ մատնելով զանոնք, գիւղի աւերմանը պատճառ դարձաւ։ Սլօն իր ընկերներով հերոսական դիմադրութենէ մը վերջ նահատակուեցաւ եւ մարմինները փոխադրուեցան քաղաք։ Գէորգը չեմ գիտեր ո՛ւր կը գտնուէր այդ ժամանակ, բայց շատ չանցած իր ընկերներով եկաւ գիւղը եւ յանձնարարեց Թալանէն ճողոպրած հաւ ու կենդ անասուններն ալ ծախելով զէնքի յատկացնել։

Իրիկուն մըն էր։ Մեր հերոսին գլխաւորութեամբ Ֆետայիները իրենց շողշողուն ու պատկառազդու զէնքերով ներս մտան եւ բոլորուելով մեր նահապետական թոնրի չուրջը, ծալլապատիկ նստան։ Առաջին կամ վերջին անգամը չէր որ կը տեսնէի մեր յեղափոխականները։ Անդրանիկը իր խումբով քանիցս հիւրընկալուած էր եւ իր լողալն ալ կը յիշեմ։ ԲայցԳէորգի տեսութիւնը նոյն դաւ առաջինն ու վերջինը։ Դժբախտաբար նոյն տարին, Մայիս 27ին Սուլուխ գիւղի մէջ անողոք ու արիւնալի կռիւէ մը վերջ կորսնցուցինք մեր անձնուէր հերոսը։

Այն ժամանակ ալ մեր վարիչներու մեծագոյն հոգը նոր սերունդն էր։ Ցարատեւ թալանն ու սպանդը, միւս կողմէ կառավարութեան նենգամիտ ու դիւանագիտական խաղերը (կաշառք ու զանազան խոստումներ) յաճախ կ'անբանացնէին Թուլահոգի Հայեր։ Հարկ էր ուրեմն մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնել նոր սերունդին վրայ եւ լաւ հայրենասէրներ եւ յեղափոխականներ պատրաստել։

Իր անբաժան ընկերը՝ հրացանը ծունկերուն վրայ, Գէորգ ուշադրութիւնը ամէն բանէ առաջ դարձուց մանուկներուն, եւ խօսքը ինձ ուղղելով ըսաւ.

— Պիլիլիկ տղայ, պիլիլիկ տղայ, եկուր քովըս։ Իսկ ես յամառ անտարբերութեամբ մը փարած մօրս, անպատասխան կը ձգէի մեծ Հայը։ Այն ժամանակ գրպանէն հանեց ոսկի ժամացոյց մը, եւ գեղեցիկ ատրճանակ մը ինծ նուիրելու, պայմանաւ որ երթայի համբոյր մը տալու իրեն եւ քանի մը խրատներ լսելու։

Երբ տեսաւ որ չափազանց անհամարձակ եմ, այս անգամ խօսքը հօրս ուղղելով ըսաւ.

— «Սարգիս, կը վախնամ, որ եկող սերունդը մեր տեղը չբռնէ»։

Անկէ ի վեր անցան քառասուն երկար ու տաժանելի տարիներ։ Եկաւ 1915ի Մեծ Աղէտը, ամբողջ սերունդ մը անճիտուեցաւ։ Մնացորդներն ալ ճողոպրելով մայր հողէն, մեր բախտը տուած աշխարհի չորս հովերուն ու ձգելով երբեմնի մեր կենսատու գետերը, Արածանի, Արաքս, Արեւելեան Եփրատ, Տիգրիսն ու Ճորոխ, ափ առինք օտարին դուռը, Խապուրէն եւ Նեղոսէն մինչեւ Սէն, Միսիսիփի եւ Ամազոն, որոնք աստիճանաբար կ'աղաղակեն մեր Հայու հոգին։ Հէ՛յ աշխարհ, ո՛վ չարխի փալաք, տունդ քանդուի....։

Ո՛հ, ո՞ւր ես, անմահ Գէորգ, ո՞ւր ես, Ակնունի։ Վեր առէք ձեր փայլուն ճակատը, պահ մը ձեր մոգական ձայնով փոթորկելու տարագիր Հայոց հոգին։«Սասմանց ծռերու» զգացումով համակելու Թափառական Հայու հոգին։ «Դէպի երկիր» ձեր նշանաբանը թող դարձի բերէ մեզ, ու վերադառնանք դարաւոր Արարատին ստորոտը, որպէս առաջին հանգրուան, ուրկէ ստեղծագործող հայ միտքը, հրաշագործ հայ բազուկը նոր թափով իր ճամբան պիտի գտնէ դէպի Վասպուրականի, Բարձր Հայքի եւ Տուրուբերանի, Դուրան բարձրաւանդակի բարեբեր դաշտերը, ու անառիկ լեռները։

Ու այն ժամանակ գալոց արժանաւոր սերունդը թող հաւաքէ ցիրը մեր խոպան դաշտերու մէջ անթաղ մնացած նահատակներու ոսկրոտիքը եւ ամփոփէ Պանթէոնի մը մէջ, առանձին տեղ տալով Գէորգներու, Հրայրներու, Անդրանիկներու, ինչպէս եւ Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմներու եւ մուտքի կամարի ճակտին արձանագրէ.— «Երախտագէտ հայրենիքի կողմէ իր արժանի զաւակներուն»։

Գէորգը մասնակցեցաւ քառասունէ աւելի կռիւներու եւ միշտ յաղթեց։ Իր խումբը յաղթական դուրս եկաւ նաեւ իր ինկած օրը. իսկ իր թափած արեան շիթերը ծնան նոր Գէորգներ, որոնք մեր ազատագական պայքարը հասցուցին մեր պետականութեան, 1918 Մայիս 28։

Փառք մեր Ազատագրական ճամբու վրայ ինկած յայտնի եւ անյայտ Հնչակեան կամ Դաշնակցական, Ռամկավար կամ Համայնավար բոլոր նահատակներուն։

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇ

Տօն է բազմաշխարհ ամբողջ Հայութեան,— Մշոյ հարազատ մեծանուն քաջին,— Որ դրկեց սուրբ Հայրենիք երկրին, — Միշտ փառք տարի ծառայից Ազգին։

Ո՞վ էր այս ուժեղ կտրիճը, սարհատ, Գէորգ Չաւուշ։ Ո՛ւր որ կռիւ ընէր ուրախութեամբ եւ պայծառ երեսով դուրս կուգար, սարսափ ձգելով թուրք աղաներու եւ քիւրտ բէկերու վրայ։ 1904–ին, երբ Սասունը երեք ամիս դիմադրեց թուրք բանակներու ու քիւրտ աշիրէթներու, մասնակցութեամբ Անդրանիկի, Հրայրի, Սեպուհի, Մուրատի, Գ. Չաւուշի, Կորիւնի (Գոմսայ Իսօ) եւն. քաջերու, որոնց թիւը գրեթէ հարիւրի կը հասնէր եւ որոնք զինուած էին անկանոն զէնքերով, (այնալը եւ չախմախլը), Մշոյ քաղաքի Թուրքերը ահուդողի մատնուած էին։ Հայ քաջերը՝ երբեք չնահանջեցին։ Եկան Մուշը գրաւելու։ Թուրքերը հարիւրաւոր դիակներ Մուշ կը բերէին, Հայ կտրիճները դիմադրեցին ամբողջ երեք ամիս, իրենց յոյսը դնելով «Քեռի»ին վրայ թէ կուգայ մեզ օգնութեան։ «Քեռի»ն ոչ միայն չօգնեց, այլեւ կոտորուլով հայ քաջերու խումբեր, չձգեց որ Սասնոյ օգնութեան հասնէին։ Մեր քաջերու ռազմամթերքը կը պակսէր օրէ օր։ Ստիպուած գրոհ տուին եւ ճեղքելով թրքաց՝բանակը եւ քիւրտ աշիրէթներ, իջան Մշոյ դաշտ, զոհ տուին անմահ Հրայրը։

Այսպէս ամէն օր կրակը կը թափէր Մշու դաշտին վրայ։ Անպակաս էին դէպքեր եւ կռիւներ։ Ցիշեմ քանի մը կռիւներ.— Բերդակ գիւղին մէջ Գէորգ Չաւուշ 5—6 քաջերով Ալայբէկը փախուստի մատնեց։ Չէր ուզեր թուրք զինուոր կամ ժանտարմա սպաննել, որովհետեւ հայ գիւղացիի վրայ պիտի թափէին իրենց կատաղութիւնը, բանտարկելով գիւղապետ եւ երիտասարդները։

Ուրիշ կռիւ մը,— Գէորգ Չաւուշ ութ ընկերներով Նորշէն իջաւ պատահաբար, գիւղը կը պաշարուի ժամը 3ին, Գէորգ, Պօղոս եւ Վաղարշակ, Անտրօն, Միսաք, Արամ, Սողգոմցի Սիմոն հոն են։ Կռիւը կը սկսի, գիւղը կը պաշարուի երկու հազար ժանտարմաներով ու զինուորներով։ Գիւղէն խումբ մը երիտասարդներ ալ կը միանան մեր քաջերուն, կը յաղթեն առանց կորուստի։Կը սպաննուին յայտնի Հիւսէյին աղան, ժանտարմաներու հրամանատար եւ երկու ենթասպայ։ Երգելով կը կռուէին մեր քաջերը։

Ցօնան գիւղի կռիւին ալ թուրք զինուորներ եւ ժանտարմաներ փախուստի կը դիմեն։ Մեր քաջերը անոնց ձիերը գրաւելով կը նստին եւ ապահով տեղ մը կը հասնին, յետոյ ձիերու պոչերը կը կտրեն եւ Խոպետի կամուրջին քով կը ձգեն որ Մուշէն շատ հեռու չէր։

Գէորգ այսպէս սարսափ ձգած էր Թուրքերու ու Քիւրտերու վրայ։ Ամէն կողմէ թուրք աղաներ եւ բէկեր հաւատարմութիւն կը յայտնէին Գէորգ Չաւուշի եւ դաշինք կը կնքէին իրեն հետ, ինչպէս տխրահռչակ Մուսա բէկի եղբայրը՝ Գասըմ բէկ։ Դաշինքին համաձայն թէ մէկը եւ թէ միւսը թուրք կառավարութեան հետ կռուած ատեն, փոխադարձաբար օգնութեան պիտի հասնէին։ Գրեթէ ամիսը 6—7 օր Գասըմ բէկին հիւր էին մեր քաջերը, երբ Գէորգ Չաւուշ ողջ էր։

1906 թուականէն մինչեւ 1907 յայտնի Քէօսէ պինպաշին Մուշ կուգայ։ Ան ուխտած էր Գէորգ Չաւուշը ողջ բռնել կամ սպաննել։ Քանի մը անգամ կը կռուին,քաջ Գէորգը ողջ առողջ դուրս կուգայ ։

Վերջին կռիւին կարծես մահը կը սպասէր մեր քաջին։ Կռիւ Սուլուխ գիւղին մէջ, Ռուբէն Տ. Մինասեանի եւ Գէորգ Չաւուշի ղեկավարութեամբ 16 յեղափոխականներու եւ երեք Քիւրտերու (Գասըմ բէկի «զօլամ»ներէն) կը միանան գիւղէն 10—12 հոգի , ընդամէնը 30 հոգի, իսկ թուրք բանակը 1500էն աւելի եւ քիւրտ աշիրէթապետներ ։ Կռիւը չսկսած Քէօսէ պինպաշին զինուորներուն կը յայտնէ թէ ինք ուխտած է Գէորգ Չաւուշը ողջ բռնել կամ սպաննել։ Զինուորները Մուհամմէտի վրայ երդում կ'ընեն թէ պիտի հպատակին հրամանին։ Գիւղի եզերքը տան մը մէջ որուն միայն պատերը մնացած էին, դիրք կը բռնեն Ռուբէն, Գէորգ, Սէյտօն, Մքօն, Սուլուխ գիւղացի Սաղօն ու Զըրօն։ Այս վերջինները կռիւէն երկու օր վերջ բանտ բերին։Անոնց պատմութիւնն է որ կըգրեմ,— թէ ինչպէս քաջը մեռաւ։ Սուլուխի միւս կողմը որ կամուրջն է, յանձնուած էր Գալէին, Ցակոյին քանի մը զինուորներու և գիւղականխումբին։Միւս կողմը երեք Քիւրտերու, 3 յեղափոխականներու եւ գիւղացիներու։ Կռիւը կը սկսի 1907 Մայիս 27ին առաւօտեան ժամը 8ին։ Քէօսէ պինպաշին յառաջ կը խաղայ,, զինուորներ իր ետեւէն 100—150 քայլի վրայ կը պոռայ.— Թէսլիմ օլըն (անձնատուր եղէք)։ Մեր քաջերը ամէն միջոցով կ'ուզեն հրամանատարը՝ Քէօսէն սպաննել եւ կը հասնին իրենց նպատակին։ Գէորգ Չաւուշ դեռ ողջ էր եւ կը պոռար տղաքներուն թէ կրակեցէք այսթեւի վրայ, այն թեւին վրայ։ Անոնք որ տասնոց մաւզէր ունէին կը սկսին անխնայ զարնել։ Հոն 40—50 Թուրքեր կ'իյնան, միւսները խուճապի մատնուած կը սկսին փախչիլ։ Ափսո՛ս որ Գէորգ Չաւուշ արդէն վիրաւորուած էր ։ Երբ Թուրք զինուորները սարսափահար կը փախչին՝ մեր քաջերն ալ վիրաւորը տուն մը կը փոխադրեն, բայց ուշ էր եւ վէրքը մահացու։ Իրիկուան արեւմուտին մեր քաջերը կը հաւաքուին գիւղէն հեռանալու համար, կը տեսնեն Գալէի եւ Ցակոյի բացակայութիւնը ։ Երկուքն ալ զոհ գացած էին քանի մը գիւղացիներու հետ։ Գէորգ Չաւուշը ձիու վրայ կը դնեն, կը տանին Խաշխալտաղ գիւղը, քաղուած խոտերու որանները տակ կը տեղաւորեն եւ արտասուալից աչքերով կը համբուրեն եւ կը բաժնուին։ Գիւղին ծանօթ հաւատարիմ քիւրտի մը լուր կուտան որ խնամք տանի, բայց մինչեւ քիւրտին գալը մեր պաշտելի հերոսը մահացած էր։

Կռիւի երկրորդ օրը Գալէն եւ Ցակօն կառավարութեան չէնքը փոխադրելով, դրին բանտարկեալներու խուցը։ 3 օր վերջը այդ «հաւատարիմ Քիւրտը կարծելով թէ պարգեւ մը պիտի ստանայ, կառավարութեան լուր կուտայ, եւ իսկոյն սայլով մը Գէորգի մարմինը Մուշ կը բերեն։ Բայց ինչո՞վ ապացուցանել թէ Գէորգ Չաւուշն է։ Հոն բանտէն կը բերեն Գուլանըխի Արամը, Նորշէնայ Մօսոն ;

Ցատխա Ձորիկը: Բոլորն ալ կ'ըսեն թէ մենք չենք ճանչնար: Իսկ ուր որ ես էի բանտարկուած, հոն էին Սուլուխայ Սաղօն եւ Ջըրօն, (Տօնիկը որ գիւղի Գզիրն էր), Շէխլանայ Առաքել, Սօղգոմայ Հըլգաթ, Մուշ քաղաքացի երեք եղբայրներ, Խալբուրենց Մկրտիչ, Պաղտասար եւ Վահան: Մենք ալ ըսինք թէ չենք գիտեր: Միայն Սուլուխ գիւղի Գզիր Տօնիկը ըսաւ, Գէորգ Զավուշն է: Ես, Սաղօն, Ջըրօն, Տօնիկը վերցուցինք հերոսին մարմինը եւ դրինք սանդուխներու վրայ մերկութիւնը ծածկելով՝ հրացանը ձեռքը: Հայոց եւ կաթոլիկներու առաջնորդներն ալ ներկայ էին, նկարեցին եւ հետեւեալ օրը քաշինմարմինը յանձնեցին Հայոց Առաջնորդին: Երեք քաջերը թաղուեցան Մշոյ Ձորի Թաղի գերեզմանատունը, լեռնալանջի մը վրայ:

Հայրենակիցներ, յարգանք բոլոր Գէորգներուն որ մեռան հայրենիքի համար:

ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԷՔՍԱՆԵԱՆ

Դրուագ մը Գէորգ Զավուշի կեանքէն

Ընդհանրապէս թերթի մէջ գրելու սովորութիւն չունիմ: Այսօր պարզապէս քանի մը տող գրի կ'առնեմ իբրեւ վկայ մը Գէորգի յանդուգն ձեռնարկներուն:

Մշոյ երեւելիներէն Թախթար Սալիհ միշտ կը փափաքէր Գէորգի հետ տեսակցութիւն մը ունենալ: Անգամ մըն ալ դիմելով մեր Գառնեն գիւղացի յայտնի յեղափոխական Մկրտիչին, վերջինս ժամադրութիւն մը նշանակած էր իր տան մէջ:

1907ի Մայիսի առաջին կիրակին էր. Գէորգ եւ Ռուբէն եկան գիւղը եւ իջեւանեցան Մկրտիչի տունը: Հոն էր նաեւ Գէորգի կնքահայրը, Սուլուխ գիւղացի Մեսրոպը, իջեւանած Մնօի Ղազարի տունը: Մեր գիւղը Ծխախոտի առեւտուրով կը պրադէր, որով այդ օրը ներկայ էին քանի մը Թուրքեր: Մեր գիւղը որ քաղաքէն հազիւ մէկ քիլոմեթր հեռաւորութիւն ունի, կը գտնուի Կուրտիկ լերան ստորոտը, եւ Թրքական զօրանոցէն կը բաժնուէր միակ ձորով մը:

Կէսօրէ վերջ հասաւ նաեւ Գեղամ Տէր Կարապետեանը, Մշոյ «Տատրակ»ը: Դռնփակ ժողով գումարած էին մեր չորս հերոսները. Գէորգ, Մկրտիչ, Գեղամ եւ Ռուբէն: Ոչ ոքին յայտնի էր իրենց ժողովի օրակարգը: Մինչ Թախթար Սալիհ անհամբեր կը սպասէր եւ աջ-ձախ տղաք տեսնելով կը թախանձէր որ վայրկեան մը առաջ Գէորգը տեսնէ: Մեր ընկերներէն Կակօն կերթայ կ'իմացնէ մեր ժողովականներուն Սալիհի փափաքը: Ժողովը արդէն վերջացած էր: Գէորգը կը բացագանչէ — «Փոխանակ միայն Սալիհէն տեսնուելու, ահա դուրս կ'ելլենք, թող Թուրք, Քիւրտ եւ Ջէրքէզ բոլորն ալ տեսնեն մեզ:

Բարկացած դուրս թռաւ Գէորգ եւ իր գեղեցիկ նժոյգին վրայ նստելով, սկսաւ գիւղի մէջ երթալ գալ, իսկ Ռուբէնը իրեն կ'ընկերանար, նստած հօրս ձիուն վրայ: Գէորգ այդ օրը հագած էր Թուրք սպայի համազգեստ: Մօսին հրացանը ձեռքը՝ գիւղին երկայնքը երեք անգամ երթալ գալէ վերջ, իջաւ վարի Թաղը, ուրՍուլուխայ Մեսրոպը նոյնպէս ձիու վրայ նստած, իրենց կը սպասէր: Երեքը միասին մեկնեցան այս հանդիսաւոր ցոյցէն վերջ: Մինչ գիւղացիներ մեծ աղէտի մը կը սպասէին, այլազգի ցուցարարները ի տես Գէորգի եւ ընկերներու պատկառազդու երեւոյթին, հայկական տուները կ'ապաստանէին, փսփսալով, — Գէորգ ոչ մարդոցմէ կը վախնայ, ոչ ալ Աստուծմէ, քանի որ օր ցերեկով ցոյց մը կը կատարէ զօրանոցէն քանի մը քայլ հեռու, շրջապատուած այնքան զինուած իսլամներէ:

Տղոց մեկնումէն հազիւ մէկ ժամ անցած, Պետրեան եւ Իզզէթ էֆէնտիները զինուորներով լեցուեցան գիւղը, եւ սկսան հարցաքննել հայրս (Տէր Տիրօ).

— Դուք մեղսակից էք ֆէտայիներուն, կը հիւրընկալէք զանոնք եւ օր ցերեկով ցոյցեր կը կատարուին մեր քթին տակ:

Հայրս պատասխանեց.

— Դուք զինած էք այսքան Քիւրտեր, Թուրքեր եւ Ջէրքէզներ, որոնք հանդիսատեսի դերին մէջ մնալով թոյլ տուին որ երեք ֆէտայիներ անվնաս անցնին երթան, մինչ մեզ Հայերուս դանակ մը անգամ արգիլած էք: Ո՞ր հրաշքով պիտի կարենայինք զսպել Գէորգը:

Էֆէնտիները հաւանութիւն յայտնեցին հօրս ըսածին եւ ստացան կաշառքի իրենց բաժինը, որով գիւղը անվնաս ազատուեցաւ:

Ականատես եղած եմ ու մասնակցած Գէորգի կարգ մը ձեռնարկներուն, բայց առ այժմ զանց կ'առնեմ:

Գէորգը Հայոց Կարիպալտին է. եւ մեր պատմագիրը անշուշտ պիտի գիտնայ մեր օրերու այս մեծ դէմքին իրեն արժանի տեղը տալ:

ՏԻԳՐԱՆ ՏԵՐՕԵԱՆ

ՏԵՂԻ ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՆ պատճառով ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇԻ նուիրուած ուրիշ գրութիւններ՝ Ցառաջիկայ չորրթու:

Հայրենի աստուածներ

Ո՜վ աստուածներ, արհաւրական եւ հզօր,
Մեր հայրենի ճակատագրին եւ բախտին,
Մեզ կ'երեւիք դարձեալ Մասսի գագաթին,
Ո՜վ աստուածներ, արհաւրական եւ հզօր:

Մեր խստակեաց լերանց վըրայ օրն է ջինջ,
Գիշերն անճառ եւ անտառներն հողմածայն,
Ջուրերուն խաղն երազական եւ գունեան,
Մեր խստակեաց լերանց վըրայ օրն է ջինջ:

Ո՜վ աստուածներ, անհունակերպ եւ ներհուն,
Կը հնչեն ձեր ոտնաձայներն ժայռէ ժայռ,
Երկինքն ամբողջ խըրախճանքի բոց մ'է վառ,
Ո՜վ աստուածներ, անհունակերպ եւ ներհուն:

Արտերուն մէջ դաշնաւորւում է ու երգ,
Կեանքի հրրայրք, խինդի առիշ ակաղձուն,
Ցորեաններուն մէջ մեր կոյսերն են ժպտուն,
Արտերուն մէջ դաշնաւորւում է ու երգ:

Ո՜վ թըխադէմ հայրենի սուրբ աստուածներ,
Այգաբացին լուսայորդման ընդմէջէն
Անցէք շարք շարք մեր աշխարհին վերեւէն,
Ո՜վ թըխադէմ հայրենի սուրբ աստուածներ:

Թող մանուկներն անվերջ հրճուին ու խայտան,
Մըշակն ըլլայ հուժկու, թիկնեղ եւ բարի,
Եզներուն դունչն աշխատանքին մէջ ոսկի,
Թող մանուկներն անվերջ հրճուին ու խայտան:

Ո՜վ աստուածներ, արհաւրական եւ հզօր,
Թող Հայն ապրի անվերջ, անվիշտ եւ անկախ,
Թող մեր մայրերն ըլլան լոյսի՛ պէս խաղաղ,
Ո՜վ աստուածներ, արհաւրական եւ հզօր:

Միլանօ, 1947 ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
ՎԱՆԱՀԱՅՐ ՄՈՒՇԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ
ՎԱՆՔԻ ԵՒ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ

Գէորգ Զավուշի նահատակութեան 40ամեակը

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ, ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ, Մայիս 25ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն կէս գիշեր, Issy les Moulineaux, 45 rue de la Défense, հայկական գեղեցիկ սրահին մէջ: Կը նախագահէ Լ. ՏՕՆԻԿԵԱՆ: Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Կ'երգեն ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ (Տէր Կարապետեան), ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ ուրիշներ: Կ'արտասանեն ՋՕՀՐԱՊ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՏԷՐ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՄԻՐԱԵԱՆ: Հայկական նուագ:

Գ. Զավուշ եւ Կորիւն

1890 թուականին, Տարօնի աշխարհը կ'ապրէր կեղեքումի եւ հարստահարութեան ծանր օրերը: Քիւրտ համիտիէներու սանձարձակ աւերները, ծեծերն ու թալանը, բռնաբարումները այլեւս անտանելի կը դարձնէին կեանքը ուրախ ու աշխատասէր գիւղացիներուն, որոնք երկար տարիներ փակած իրենց ծննդավայրին եւ անոր սուրբ հողին, կը վարէին, կը ցանէին ու չէին մոռնար տարին քանի մը հեղ իրենց հաւատքի տուրքը մատուցանել Մշոյ մանր ու պետ սրբոց:

Ուրեմն Տարօնի ժողովուրդին վիճակուած էր անվերջ սորկութիւն եւ տառապանք: Բայց ո՛չ, համբերութիւնն ալ սահման մը ունի, այդ համբերութեան բաժակը կամաց կամաց լեցուած էր: Այդ ճակատագրական օրերուն մէջտեղ ելան քանի մը Սասունցի եւ Մշեցի «ծռեր», խորտակելու համար այն բռունցքը, որ կը համարձակէր տրորել հայ ժողովուրդին պատիւը եւ ինչքը:

Անոնց կարգին էր մեր անմոռանալի կորիւնը, Գ. Զավուշը, որ քսան տարի աներեւոյթ ոգիի մը պէս հարուածեց անխնայ մեր պատուհասները, եւ աւա՜ղ, դժբախտ օր մը, ինկաւ թշնամիի չար գնդակէն, խոր սուգի մատնելով բոլոր Տարօնի ժողովուրդը:

Թող ներուի ինծի, Գ. Զաւուշի մահուան 40րդ տարեդարձին առթիւ յիշել նաեւ իր քանի մը զէնքի ընկերները, որոնք իրեն հետ լեռ ու ձոր չափեցին, պայքարեցան հայ ժողովուրդին փրկութեան համար: Ինչո՞ւ չի յիշել Հրայրը, Տարօնի փայլուն աստղը, որ իր մահով խաւարեցաւ: Աղբիւր Սերոբը, այդ քաջ հսկան, Առիւծ Սերոբը իր կորիւններու, Մջօն, Կոտոյի Հաճին, Մարտիրոս վարժապետ, Արաբօն, Օրաքին, Ղազարը, Պաղլուայ Օվոն, Մեղտուայ Սիսակ, Ջիարաթայ պատուելին, Սարգիս ու Աւետիս Ռըպէեանները, Սորտարայ վարժապետ, Տիրան ու վանքի պահապան Պետրոսը, Կվարսայ Զաքարը, (Զէնկէլ աղասի), Վարդան Վարդապետը եւ Ներսէս եպիսկոպոս Խարախանեանը, այս երկու վեհոգի կղերականները, որոնք իրենց հայրենաշունչ քարոզներովը, քաջութիւն կը ներարկէին հայութեան թմրած սրտերու մէջ: Եւ դեռ շատ շատեր որոնց անունները չեմ գիտեր: Կ'արժէ յիշել նաեւ մեր անվեհեր Կորիւնը, որուն մասին դժբախտաբար պատմութիւնը ժլատ է եղած: Այդ պարտականութիւնը ձգելով իր ընկերներուն, ես հոս պիտի յիշեմ միայն իր վերջին գրուագը:

1914ին ընդհանուր պատերազմը սկսած էր, նորէն սեւ ամպեր Տարօնի վրայ, ինչպէս ամէն տեղ: Թուրք ժանտարմաներ եւ քիւրտ պէկերը, դաւադրութիւններ կը լարէին յայտնի Հայերու հանդէպ: Ժանտարմաները սկսած էին, կրկին բռնութեամբ վարուիլ հայ գիւղացիներուն հետ: Հայ երիտասարդութիւնը զինուորագրուած էր, իսկ տարէցներուն կռնակով բեռ փոխադրել կուտային մինչեւ Խնուս եւ Մանազկերտ, Շատ քիչերը բախտ կ'ունենային ետ գալու, մնացածները կամ ցուրտէն ճամբան կը սառէին եւ կամ Քիւրտերու կողմէ կը սպաննուէին: Այնպէս որ արտերը մնացած էին գրեթէ անմշակ: Անոնց վրայ աւելցած էր պետական տուրքը: Միշտ դրամ կը պահանջէին եւ եթէ չգտնէին, տունին մէջ եղած չեղած կը տանէին: Ժողովուրդը օրհասական տագնապի մը մատնուած էր:

Տարօնի այդ օրերու պատուհասներն էին, Աղջնայ միւտիրը եւ Ջիարաթայ միւտիրը, Պայրամ էֆէնտին: Աղջընայ միւտիրը տասը ձիաւորներով Գոմս գիւղը կուգան աւարի: Կորիւն ըլլալով գիւղապետը ուղղակի հոն կ'իջնեն: Քաղաքավարական ձեւակերպութիւններէ վերջ, ներս կը հրաւիրեն: Անմիջապէս կը հրամայեն հաւ եւ ոչխար մորթել եւ լաւ սեղան մը պատրաստել: Հրամանը իսկոյն կը կատարէ Կորիւնը, խորհելով ժամ առաջ ճամբել: Բայց այդ գազաններու մտադրութիւնը ուրիշ բան էր եւ ճիշդ ատոր համար էր որ եկած էին: Շատ մը պահանջներ դնելէ ու գոհացում ստանալէ վերջ, երբ իրիկուն կ'ըլլայ, կ'առաջարկեն Կորիւնին մէկ մէկ հայ աղջիկ բերել իրենց: Հայկական ճոխ սեղանէն արբեցած, կ'ուզեն իրենց գազանային կիրքերուն ալ գոհացում տալ, հակառակ պարագային Կորիւնը իրեն կեանքի գնովը պիտի վճարէր:

Կորիւնը կը խոստանայ կէս ժամէն կատարել իրենց պահանջը եւ դուրս գալով՝ անմիջապէս լուր կուտայ գիւղի մէջ պահուըտած քանի մը տղոց: Իսկոյն կ'որոշեն այդ գազանները մաքրել: Երբ Կորիւնի առաջնորդութեամբ զինուած հայ տղաքը ներս կը մտնեն, կը տեսնեն որ հրէշները լաւ մը գինովցած կ'երգէին եւ կը զուարճանային, երազներ հիւսելով: Եւ ահա Կորիւնը կը հրամայէ. — Ձեռքերը վեր: Գազանները անակնկալի եկած, կը հնազանդին: Մեր քաջերը ճիշդ սեղանին վրայ տեղն ու տեղը բոլորն ալ կը սպաննեն, բացի միւտիրէն, Կորիւն կ'ըսէ միւտիրին.— Քեզ ողջ ձգեցի որպէսզի երթաս ու վալիին պատմեսթէ Կորիւնը սպաննեց իր զինուորները: Եթէ քաջութիւն ունի թող գայ զիս բռնէ, ոչ թէ խեղճ անզէն ժողովուրդը կոտորել տայ:

Կորիւնը քանի մը զինուած տղաքներով եկաւ ժամանակ մը Ս. Կարապետ, ուր ես կ'ուսանէի: Պայրամ էֆէնտին իմացած ըլլալով, եկաւ Ս. Կարապետ պաշարեց: Վարդան վարդապետին միջնորդութեամբ Կորիւն վանքէն քաշուեցաւ, գնաց Առաքելոց վանքը ու Մջոյի հետ միատեղ Սասուն բարձրացան, ու հոն իրենց պաշտած հողին սիրած ժողովուրդի կողքին ինկան քաջի պէս, զէնքը ի ձեռին:

Ցարգանք բոլոր անուանի ու անանուն հերոսներուն, որոնք ինկան հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար:

ՍՈՐԴԱՐՑԻ

գործածեն Հայերն մէջ եւ Թոյնիոն, ի հարկին հաց եփեն ամբողջովին եգիպտացորենէ: Կա՛մ այսպէս պիտի ընենք, եւ կամ ոչինչ պիտի ունենանք: Առայժմ չենք խորհիր կրճատել հացի բաժնեչափը»:

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԱՐԳԻԼՈՒԻՆ

Վարչապետը խօսեցաւ նաեւ վերջին դէպքերու մասին (Տիժոն, Լիոն եւն.): «Կը յայտարարեմ անոնց որ ներշնչած են այդ շարժումները, թէ կը գործեն ե՛ւ ազգային ե՛ւ իրենց անձնական շահերուն դէմ: Այս կարգի ցոյցերու կրկնութիւնը միայն մէկ հետեւանքի կրնայ յանգիլ,— անկում կամ առ նուազն արժեզրկում Ֆրանքի: Կը հարցնեմ,— Ո՞վ շահ կ՚ունենայ, եթէ աւելի վճարէ մեր ներածումներուն, մասնաւորապէս ցորենին համար: Ինչ կառավարութիւն ալ ունենանք եւ ո՛ր հոսանքին ալ պատկանի ան, ուրիշ բան չի կրնար ընել եթէ ոչ զօրացնել ամէն տնտեսական հսկողութիւն, յառաջ երթալով մինչեւ դիկտատուրա: Կարելի չէ առատութեան եւ ազատութեան հասնիլ անկարգութեամբ: Կառավարութիւնը ամէնէն աւելի կ՚ուզէ տնտեսական ազատութիւն: Բայց նիւթական դժուարութիւններ կան: Ո՞վ պիտի համարձակէր արմտիքի վաճառման ազատութիւն հաստատել: Այն ատեն հինգ միլիոն բնակիչներ պիտի կրնային ուտել, իսկ միւս 35 միլիոնը պիտի զրկուէր»:

Վերջացնելով, Պ. Ռամատիէ ազդարարեց որ եթէ բռնութեան ցոյցերը շարունակուին, կառավարութիւնը շատ աւելի խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ:

Բանւորական խլրտումներ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՎԱԽԵՐ

Նոյնքան ծանր վիճակ մը կը ներկայացնէ բանուորական ասպարէզը: Փարիզի 400.000 մետաղագործական բանուորներուն եւ գործատէրերուն միջեւ կատարուած բանակցութիւնները խզուեցան եւ կը վախցուի որ ընդհ. գործադուլ յայտարարուի: Նոյն մտահոգութիւնը կը տիրէ նաեւ կապի եւ ելեկտրականութեան 100.000 բանուորներու մասին, որովհետեւ կառավարութիւնը մերժեց անոնց պահանջները: Եւ վերջապէս հացթուխներն ալ 25 առ հարիւր յաւելում կը պահանջեն եւ ժողով պիտի գումարեն վաղը, կիրակի, իրենց դիրքը որոշելու համար:

Մետաղագործական բանուորներու պահանջին առթիւ, աշխատանքի նախարարը՝ Դ. Մայէր յայտարարեց թէ կարելի չէ կարգադրութեան մը յանգիլ, առանց շեղելու կառավարութեան ընդհ. քաղաքականութենէն (անփոփոխ պահել աշխատավարձքը եւ կրճատել գինները):

ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ 7000 ՖՐԱՆՔ,
ՏՈՒՐՔԷ ԶԵՐԾ ՝ 84.000 ՖՐԱՆՔ

Կառավարութիւնը նոր փորձ մը կատարեց, մթնոլորտը մեղմացնելու համար: Տքնաջան բանակցութիւններէ եւ նախարարական խորհուրդէ մը վերջ, աշխատանքի նախարարը հաղորդեց հետեւեալ որոշումները,—

1.— Նուազագոյն աշխատավարձք՝ 7000 Ֆր., ամսական 200 ժամուան համար, փոխանակ 208ի):

2. Տուրքէ ազատ համարուած գումարը հաշուել տարեկան 84.000 Ֆրանք, փոխանակ 60000ի:

Այս երկու որոշումներով կառավարութիւնը գոհացում տուած կ՚ըլլայ Աշխատանքի Դաշնակցութեան: Կառավարութիւնը կ՚ընդունի նաեւ արտադրութեան պարգեւը, ամսական 7000 Ֆրանքին մէջ հաշուելու պայմանով: (Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կ՚առաջարկէր առանձին հաշուել: Կառավարութիւնը մերժեց նաեւ աւելցնել ընտանեկան նպաստը, գիտել տալով թէ շատ ծանրպիտի կշռէ նիւթացոյցին վրայ:

★ Ցոյցերը կը շարունակուին գաւառի մէջ, թեր ու դէմ: Փէրիկոյի մէջ 12.000 առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ ժողով մը գումարելով, պատուիրակութիւն մը ղրկեցին եւ պահանջեցին ջնջել տնտեսական հսկողութիւնը: Մէկ ժամ վերջը ուրիշ ժողով մը գումարուեցաւ, տարբեր ուղղութեամբ:

Սէնթ Էթիէնի մէջ կեղծ տոմսեր ողողած են հրապարակը: Նահանգապետը որոշեց տեղական տոմս մը հաստատել յունիս 1էն սկսեալ:

Տասնեակ հազարաւոր պարենատոմսեր եւ հացի տոմսերգտնուեցան Էվռէօյիգծին վրայ: Բոլորն ալ շինուած էին Եուրիսի եւ Օգոստ.ի համար, Քալվատոսի եւ Մանշի նահանգներուն անունով: Զանոնք Փարիզէն փոխադրող վակոնները կնքուած էին եւ պիտի բացուէին Քանի մէջ (Caen), բայց կ՚երեւայ թէ խորտակուած են չարագործներու կողմէ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա» խստօրէն կը քննադատէ Պ. Պէվինի վերջին զեկուցումը, յայտարարելով թէ խեղաթիւրուած տեղեկութիւններ կը պարունակէ Զօրսերու խորհուրդի մասին: Մասնաւորապէս կը մեղադրէ թէ Անգլիա չի տեսներ Խ. Միութեան կրած աւերները եւ անտարբերութիւն կը ցուցնէ հատուցումներու մասին:— Խ. Միութիւնը մերժեց Թրիէսթէի կառավարչութեան համար ներկայացուած բոլոր թեկնածուները:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— **31** Մայիս, շաբաթ իրիկուն ժամը **8.30**ին, նախկին **Petit Journal**ի սրահներուն մէջ, **Métro Cadet**:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿԵՐ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ԵՒ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ, 24 Մայիս, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի: Կը նախագահէ ընկեր ԳԷՈՐԳ ՊՕՅԱՃԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ, Տրոմի երեսփոխան CAMARADE CARTIER, քաղաքապետ Bourg-les-Valenceի եւ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ:

Կ՚երգէ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն): Գեղջկական պարեր տոհմիկ տարազներով Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն կողմէ: Արտասանութիւն, մեներգ եւայլն:

Մուտքը ազատ է

×

ԿՐԸՆՈԲԼԻ մէջ այս կիրակի ժամը 3ին, Sacré Coeurի սրահին մէջ: Պիտի խօսին ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ եւ քաղաքացի BOISSIEU (S. F. I. O.): Ներկայ պիտի ըլլան՝ Dr. Martin, Կրընոպլի քաղաքապետ, Ֆրանսացի ընկերվարականները, ընկերվարական կիներն ու երիտասարդները: Խնամուած գեղարուեստական բաժին, պիտի երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ: Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ մէջ կը տօնուի, 26 Մայիս, Հոգեգալստեան Բշ. օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Երեկոյեան ընկերահամակրական խնջոյք:

Կը խօսի ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
Կ՚երգէ Օր. Աստղիկ Առաքելեան:
Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ կը տօնուի այս շաբաթ՝ Մայիս 24, երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ, 16 rue J. B. David: Նախագահութեամբ ընկեր ՍԻՄՈՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ: Կը խօսի ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

×

ՇԱՎԻԼԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ «Անդրանիկ» խումբի, այս կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Շավիլի քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad:

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, Ռաֆֆի ծրգչախումբի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ: Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր, լաւ նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 50 Ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ ԽՈՒՄԲԸ հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որ իրենց ներկայութեամբ, ճառերով, երգերով, նուագով, արտասանութեամբ եւ նուէրներով ինչպէս եւ սիրայօժար ծառայութեամբ նպաստեցին Մայիս 18ի խնջոյքին յաջողութեան:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ — (Պէլմոն) Սահակ-Մեսրոպ դպրոցի տարեդարձը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, դպրոցի սրահին մէջ: Ճոխ ընթրիք եւ խմիչքներ: Երգ, արտասանութիւններ, նուագ եւ երգչախումբ:

Մուտքը ազատ է:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ օգնութեան օրէնքը ստորագրուեցաւ նախագահ Թրումընի կողմէ: Անհրաժեշտ հրահանգները տրուած են երկու երկիրներու դեսպաններուն, որպէսզի բանակցին շահակից կառավարութեանց հետ, շնորհուած վարկերուն գործածութեան մասին: Օրէնքը ստորագրելէ վերջ, նախագահը յայտարարեց.— «Յունաստանի եւ Թուրքիոյ օգնելու այս ձեռնարկը կարեւոր յաջողութիւն մը կը կազմէ խաղաղութեան կառուցման համար: Ընծայելով այս օգնութիւնը որ խնդրուած էր Միացեալ Ազգերու 2 անդամներուն կողմէ, իրենց անկախութիւնը պահպանելու եւ վերելքը ապահովելու համար, Մ. Նահանգները ուրիշ նպատակ չեն հետապնդեր եթէ ոչ այն որուն փարած է Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը: Կառավարութիւնը պիտի հսկէ որ ընծայուած օգնութենէն օգտուին այս երկու ժողովուրդները ամբողջութեամբ եւ ոչ թէ միայն մասաւոր հատուածներ»:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ զինակցութիւն մը կազմելու կը պատրաստուի Անդրյորդանանի Թագաւորը, ինչպէս յայտարարեց Պաղտատի դեսպանը, էօմէր Չէքի: Այս նոր զինակցութեան պիտի մասնակցին արեւելեան բոլոր երկիրները, մէջն ըլլալով Իրանն ու Աֆղանիստանը:

Շաբաթ, **24** Մայիս, իրիկուան ժամը **8.30**ին
Salle de la Société de Géographie, 184, Bld. St. Germain

Յոբելենական շքեղ երեկոյթ
Յակոբ Օշականի

Նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ
Կը խօսին Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՅՈՎՍԷՓ ՍՎԱՃԵԱՆ, Ա. ԽԱՆԷՍԱՆԵԱՆ եւ Գ. ՁԱԳՐԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Դաշնակ ծանօթ արուեստագէտ Պ. ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ: Արտասանութիւն՝ ՏԻԿԻՆ ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ ՍԹԷՅՆ, Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆ, Տիկին ՋԱՊԷԼ ԳԱՌՆԻԿԵԱՆ, Օր. ԷՔԻՉԵԱՆ եւ Պ. Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: Երգ՝ Տիկին Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ եւ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Մարսէյլի շրջանի ներկայացուցչական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 5ին Café Noailles:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Պիվէռի տան մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎՈՔԼԻՒԶ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, վերջին ժողովին մէջ որոշուած վայրը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԱՐՆՈՒՎԻԼԻ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի, Մայիսի 25, ժամը 3ին, անդրանիկ ներկայացումը, Գորեանի ՕՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ, նոր թատերգութիւն, ղեկավարութեամբ Պ. Սողոմոն Նիկողոսեանի:

Հաղորդակցութեան միջոցները՝ Gare du Nordէն կառախումբ ժամը 14.16ին:

Սօս եւ Վարդիթեր

Երաժշտական տրամը պիտի ներկայացուի այս կիրակի ցերեկ, ժամը 2.30ին (ոչ թէ գիշերը 8.30ին), Théâtre d'Iéna, 10, Ave. d'Iéna, métro Iéna:

ՀՈԳԵԳԱԼՍՏԵԱՆ ՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ Ս. Հաղորդութիւն պիտի տրուի ազգ. դպրոցի փոքրիկներուն: Կը հրաւիրուին շրջականներու մանուկներն ալ:

ՇԱՎԻԼԻ Հայ եկեղեցական ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ, այս Հոգեգալստեան տօնի օրը, Ս. Մատուռի օծման տարեդարձի առթիւ, մասնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Շավիլաբնակ բոլոր հայրենակիցներու ննջեցեալներուհամար: Մատուռին մէջ Ս. Պատարագի արարողութիւն կը կատարուի ամէն 15 օրը անգամ մը:

ԼԻՈՆԷՆ Սուրէն Կիւրեղեան կը փնտռէ, իր հօրեղբայրը՝ Միսաք Կիւրիղեան, կինը Փըլանթի, զաւակներէն՝ Խորէն եւ Տրդատ որոնք նախկին ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Թուրքիա, Սամսոն քաղաքը: Տեղեկացնել Սուրէն Կիւրեղեանի, 95 rue Moncey, Lyon, Rhône, France: Կը խնդրուի, Պոլսոյ եւ արտասահմանի թերթերէն արտատպել: Դրամական պարգեւ լուր տուողին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Պատերազմիկ Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն Փարիզահայութեան որ այս կիրակի, 25 Մայիս, ժամը 11ին, Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, ի յիշատակ 1918ին Պատուոյ դաշտում ընկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Արարանի, Ղարաքիլիսէի եւ այլ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեամբ, մեր հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին: Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրուում են անխտիր բոլոր հայրենակիցները: Մասնաւոր հրաւէրներ ոչ մէկին չեն ուղարկուած:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — P. C. Seine 376 236

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ

Dimanche 25 MAI 1947 Կիրակի 25 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5043–Նոր շրջան թիւ 652 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 ֆր.

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ ամերիկեան զինուորական պատուիրակութիւնը, որուն գլուխը կը գտնուին զօրավար մը եւ ծովակալ մը, Եչ. օր հասնելով, ուրբաթ օր գաղտնի խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Թուրքիոյ պատերազմական Նախարարին հետ: Հաւանական է որ Ամերիկացիները այցելեն ամբողջ Թուրքիոյ բանակատեղիները, ուսումնասիրելու համար բանակին պէտքերը: Թուրքերը պիտի խնդրեն, զէնքերէն զատ, օդակայաններ շինել եւ բարւոքել հաղորդակցութեան միջոցները:

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ.

Տօնակատարութիւնները առիթներ են քանի մը տողերով գծագրելու օրուան դէմքը: Կամ ոգեկոչելու դէպքը:

Այդպէս են, մասնաւորապէս, յոբելեանները: Ողջոյն եւ մեծարանք: Եւ, ինչո՞ւ չէ, փնտռնաճանաչում: Ճանաչում սեփական արժէքներու:

Ուրեմն, չէք սպասեր որ այստեղ Յակոբ Օշականը ներկայացնենք իր ամբողջ տարողութեամբ:

«Յառաջ»ի այս թիւն ալ, որ անոր նուիրուած է, տօգոյն ուրուագիծ մը կը կազմէ:

Զորս աշխատակիցներ յոբելեարը կը դիտեն զանազան անկիւններէ: Բոլորովին պատահաբար: Առանց կանխորոշ ծրագրի մը: Դեռ ուրիշ աշխատակիցներ ալ կրնային ուրիշ երեսներ պարզել: Կչռել վաստակին ամբողջ ծանրութիւնը:

Դժբախտաբար, ամենօրեայ, հեւ ի հեւ աշխատանքի մը հնհնուքը խանգարեց մեր ծրագիրը: Եւ պարզապէս տարրական պարտականութիւն մը կատարած եղանք:

×

Ո՞րն է Յակոբ Օշականի ամէնէն տոկուն արժէքը, գրական թէ կրթական ասպարէզին մէջ:

— Ըմբոստ ոգին, որ անդադար կը պրպտէ, կը պեղէ ու կը տրորէ ստեղծագործութեան մը, բնական կամ ընկերային երեւոյթի մը յատին ծալքերը: Կը խորասուզուի մինչեւ յատակը:

Այդ ոգին — միտքը — ընդհանրապէս հատու եւ բարբարոս, իր ճամբան գտնել հաբթելով: Բայց ի վերջոյ վերլուծումի գիտութիւնը հասցուց այնպիսի խորութեան մը որ գլխու պտոյտ կը պատճառէ: Իր գրական ուսումնասիրութիւններկարելի էր նմանցնել նշդրակի մը կամ վիրահատութեան գործիքի մը, որ մինչեւ ջիղերու հիւսուածքին կը հասնի: Եւ կամ չոգարձակ մեքենայի մը, որ ձեր առջեւ կը պարզէ սեւն ու ճերմակը, «իրաւ»ն ու կեղծը:

Եւ ահա կը տեսնէք օրերով գլուխը կախած արձակի կտորի մը, տաղի մը, նոյն իսկ տողի մը վրայ: Կը քակէ ու կը քրքրէ, կը մանրէ ու կը մաղէ:

Ասկէ ալ՝ իր հակասութիւնները, ինչպէս եւ դաւանանք մը «գիծէ դուրս»:

Իրականին մէջ, հակասութեանց եւ զարտուղութեանց հանգոյց մըն է Օշական:

Յաճախ է պատահած, որ իր անողոք նժարը տատանի անորոշ ուղղութեամբ:

Ամէն պարագայի մէջ, Օշական մտածել սորվեցուց: Մտածել եւ ոքնիլ: Ճեղքեր եւ ակօսներ բանալ, գրականութեան եւ արուեստի ծանօթ ճամբաներուն վրայ, կորզելու համար անծանօթին գաղտնիքները: Ամբողջ խորհուրդը:

Նոյնքան ինքնուրոյն եւ հուժկու եղաւ իր թափը՝ բուն ստեղծագործութեան մէջ:

Օշական ամբողջ աշխարհ մը բացաւ մեր աչքերուն առջեւ, քաղաքն ու գիւղը, մանաւանդ Գիւղը վերածելով խօսուն, շարժանկարի մը, — շատ խեղճ է բառը:

Դուք ե՞րբ տեսեր էիք Անարհներր այնքան հարազատ եւ արտիուն՝ իրենց վիշտերով ու տենչերով: Գառանինները որ կը սարսռան: Ունեւոր փնտանիքը որ ժառանգութեան տեւականութիւնը կ'ապահովէ «արգանդի ճամբով»: Ցեղային առեւլութիւնը որ կը զարգանայ «արեան ճամբով»: Իսլամը որ կը հալածէ եւ քրիստոնեան որ միշտ կը դողայ ...

Եթէ ուրիշ որեւէ գործ, վաստակ ունեցած չըլլար Օշական, իր «Մնացորդաց»ը տասը յոբելեան կ'արժէր: (Դժբախտաբար դեռ կէսն անգամ տպուած չէ):

— Եւ սակայն կարելի չէ կարդալ: Ի՞նչպէս մարսել այդ լեզուն ...

Արդարեւ զարտուղի է այդ լեզուն, որ բոլորովին կը հակասէ իր սկզբնական շրջանի պայծառութեան եւ հարազատութեան: Գաղտնիք մըն է այդ, որ կը կարօտի լուսաբանութեան:

... Տօ՛ն է այսօր, յոբելեա՛ն: Մէկդի բոլոր ծուռ նայուածքներն ու թիւրիմացութիւնները, աղաղակելու համար բարձրաձայն.

— Վարձքդ կատար, Օշակա՛ն:

Այս ողջոյնը՝ մեր աչքին, կը նշանակէ յանձնառութիւն լոյս աշխարհ բերելու յոբելեարին միւս զանձերը, — ձեռագիրները որոնք դէզեր կը կազմեն:

Այլապէս յոբելեանը պիտի դառնար հասարակ ծիսակատարութիւն մը: Շ.

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ

ՓԱՌՔ ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ

ՈՒՍՈՒՑԻՉԻՆ

ԵՒ

ԳՐԱԳԷՏԻՆ

Արիւնբերան սպառնալիք մը Թուրքիոյ Հայերուն

Ինչպէս գրած էինք երէկ, թուրքերէն շաբաթաթերթ մը, «Պէքրի Մուսթաֆա», սպառնական գրութիւն մը ուղղած է Թուրքիոյ Հայերուն: Ահաւասիկ այդ յօդուածը (17 Մայիս, թիւ 8).—

«Նուազելու փոխարէն ամէն օր աստիճան մը եւս կ'աւելնայ ձգտումը, որ գոյութիւն ունի Ռուսիոյ եւ մեր կառավարութեան միջեւ: Ազգովին ստիպուած ենք ամէն առենէ աւելի սեղմել մեր շարքերը:

Օրուան պայմանները կը պահանջեն որ մոռնանք մեր տարակարծութիւնները: Բաւական չէ սակայն մեր ակնարկները ուղղել միմիայն սահմաններուն:

Մեր մէջ կան կարգ մը փոքրամասնութիւններ, որոնք կը սպասեն որ սահի մեր ոտքը: Պարտաւոր ենք մերաչքը երբեք չհեռացնել անոնցմէ: Բոլորս ալ գիտենք թէ որն է այդ փոքրամասնութիւնը, որ հակառակ այնքան դառն փորձերու, տակաւին ագատաբար կը նկատէ Ռուսիան եւ չի կրնար իր ականջները հեռացնել Մոսկուայի ձայնէն: Կ'ակնարկենք Հայերուն:

Հակառակ անոր որ իրենց միջեւ լաւ հայրենակիցներ ալ կան, դժբախտաբար անոնց մեծամասնութիւնը իբրեւ աւանդութիւն դարերէ ի վեր շարունակած է Թուրքիոյ դէմ թշնամութիւնը:

Կ'ակնարկենք այն Հայերուն, որոնք գլուխէն մինչեւ եղունգը զինուած են բօմբէթեծիական ոգիով: Անոնք, որ իրենց ձեռքէն եկած գէշութիւնը բրած են Թուրքիոյ: Անոնք, որ զաւակներն ու թոռներն են անոնց որոնց ձեռքերը թաթախուած են... Սայիտ Հալիմներու, Պահաէտտին Շաքիրներու, Թալաթներու արիւնով:

Ստիպուած ենք բացէ ի բաց ազդարարել. —

Վաղը եթէ Ռուսիոյ եւ մեր միջեւ ձգտումը քիչ մը աւելի սաստկանայ ու եթէ պատերազմի վտանգը ուրուագծուի հորիզոնին վրայ, ներքին

344.900 ՖՐԱՆՔ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՄԱՐ

Շավիլի Ներգաղթի հանգանակիչ յանձնախումբը կը խնդրէ ծանուցանել թէ շրջանին հանգանակութեան ընդհ. գումարը եղած է 344.900 (երեք հարիւր քառասունեւչորս հազար ինը հարիւր) ֆրանք, որ յանձնուած է Կեդր. Յանձնաժողովին:

ԿԱԹՈՂ. ՓԱՏՈՒԻՐԱԿ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, որ բժշկական գործողութեան մը ենթարկուած էր, տակաւին Լոնտոնի մէկ հիւանդանոցը կը մնայ: Ապաքինելէ վերջը պիտի այցելէ Մանչէսթըր, Պելճիքա եւ Հոլանտա:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Վարչապետին վճռական ազդարարութիւնները

Ուրբաթ օր վարչապետը ծանրակշիռ ազդարարութիւն մը ըրաւ ուղղեց բոլորին, պարզելով երկրին կացութիւնը, որ հետզհետէ կը ծանրանայ: Ստորեւ կ'ամփոփենք իր յայտարարութեանց հիմնական մասերը.—

Քանի մը լուրջ գործադուլներ տեսանք: Կրնանք ուրիշներ ալ ունենալ: Միեւնոյնատեն, տնտեսական ազատութեան նշանաբանը ոգեկոչելով, Ֆրանսայի մէջ կը զարգանայ շարժում մը որ արհեստակցական պահանջէ մը սկսելով, հետզհետէ դարձաւ դիմադրական շարժում ընդդէմ օրէնքին եւ երբեմն յանդգնեց խռովութեան: Այս բոլորը կը ստեղծեն ջլատարար մթնոլորտ մը: Մենք այն տպաւորութիւնն ունինք թէ այս շարժումները կը շահագործուին: Երբ կը տեսնենք ցուցարարներ որոնք ապօրէն շահերու յանձնախումբերու դրասենեակները կը խուժեն, երբ անոնք կը յարձակին տնտեսական տեսչութեան գրասենեակներուն վրայ, մարդ կը վարձուի հարցնել թէ ի՛նչ զինակցութիւն է այս՝ թշնամիին հետ գործ ինողներուն եւ սեւ շուկացիներուն միջեւ (բուն ծափեր): Եթէ այստեղ կան մարդիկ որ կը պաշտպանեն այդ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ապահովութիւնը երաշխաւորելու համար թերեւս պէտք պիտի ըլլայ նոր միջոցներ ձեռք առնել:

Այժմէն չենք ծածկեր մեր մտահոգութիւնը.

— Այսօրուան պայմաններուն մէջ Թուրքին եւ Թրքութեան թշնամի կը նկատենք բոլոր անոնք որ բարեկամութիւն կը սնուցանեն Ռուսիոյ հանդէպ:

Ծայր աստիճան զգոյշ եւ աչալուրջ պէտք է ըլլանք:

Ի հարկին այդ հայրենակիցներուն հասկցնենք թէ քնացած չենքեւարթուն կը գտնուինք ամէնհաւանականութեան հանդէպ՝ մինչեւ որ չորս բանան իրենց աչքերը եւ չհամարձակին անգամ մը եւս կոնակէն հարուածել մեզ, ինչպէս ըրին նախորդ Մեծ պատերազմին:

Առայժմ այսչափ»:

Պոլսոյ «Մարմարա» թերթը այս գրգռիչ գրութիւնը կը հրատարակէ «նողկանքով» եւ ձեռնհաս իշխանութեանց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ, նըկատելով որ «այդ կարգի վնասակար գրութիւնները կոչուած են տարրերը իրարու դէմ գրգռելու եւ թշնամութիւն հրաւիրելու պարկեշտ հայրենակիցներու վրայ»:

ՕՇԱԿԱՆ՝

ԳՈՀԱՐ ՄԸ ԽՕԹԸ ԽՐԽՍԱԿՈՎ

(ԻՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ցործամ գործն փովիցի՝ արտևստագիտին մեծարանս բերէ :

ՍԵԲԵՐ . Դ.

Խօթը, այստեղ, ժողովրդական թիւ է ու կը նշանակէ՝ շատ : Բայց ես պիտի չխօսիմ բոլոր այդ երեսակներուն մասին(*), այսօր՝ երբ յոբելեանին շեփորները կը զարնուին : Փորով քանի մը հատոր կ՚ըլլայ ինչ որ կը բխի իրմէ, փնչ որ կը թելադրէ իր գործը, վերջապէս ինչ որ կուտայ իր աշխատանքին վերլուծումը : Արդարեւ իր Մնացորդացին հատորներուն չափ բան ունիմ գրելիք իր մասին,— բժիշկի աչքով, գրագէտի գրիչով եւ քննադատի կշիռքով, իբրեւ հոգեբնախօսական եւ իմաստասիրական պրպտում՝ գործէն մինչեւ անձը :

Այսօր, արագ նշմար մը միայն, չուզելով intrusի մը դերը խաղալ յոբելենական հանդիսութեանց մէջ :

X

Գիւղի պտուղ մը, Օշական :

Գիւղի մասին, սակայն, սխալ գաղափարներ ունին մեր գրողները : Գիւղը, Թիֆլիզի ոսկեփայլ պալատներէն դիտած, Փոքլոր է միայն : Պոլսոյ կապոյտ բարձունքներէն դիտած, խմպըլներու բնակավայր : Իսկ մեր բանաստեղծներուն աչքով, հօռօվէլ, լուսնակ գիշեր, դլգլան աղբիւր՝ աղջիկը աղջիկ մը կուժը ձեռքին :

Օշականի համար գիւղը,— հո՛ն ուր կը լսուի կեանքի զարկերակը աւելի իրական, վասնզի կեանքը մորթաղերծ :

Իր գիւղը ոչինչ ունի ազգային, ոչինչ՝ ցեղային : Իր գիւղը՝ մարդկային է միայն, եւ՝ համամարդկային :

Օշականի գիւղը մարդն իսկ է :

Եւ այդ մարդը, եթէ կ՚ուզէք՝ գլխագիր Կեանքը, ստ՛ոն է առաւելապէս : Այս աշխարհահայեցողութեան նախընթացը տուած են Հելլէնները, բայց անոնցը պօէմա մըն էր լոկ (priapées) : Օշական տուամի կը վերածէ զայն,— կեանքը տառապանք է, եւ տառապանքին ամէնէն սարսռալին՝ սեռային կեանքը : Դիտելու համար այդ սարսուռներուն սաստկութիւնը կամ զայրոյթքը՝ որ կը խնճեցնէ երբեմն աղջիկները եւ տղաքը (ըստ հին տեսութիւններու), կրակը կամ գոլը՝ որ կը խանձէ եւ կը միացնէ սիրտերը (ըստ մեր ժողովրդական բանահիւսութեան), պէտք է երթալ քօքուրներուն մօտ : Մարդկային ընկերութեան ամէնէն նուաստ այդ դասակարգը կը կազմեն իր խոնարհները, իրական զրկեալները որոնք չեն տառապիր թերեւս այնքան իրենց փորին ձայնէն, զոր լռեցնելու համար կրնան գտնել հողին կանանչը,, որքան Եւային կարօտէն, որ ընդմիշտ կը մերժուի իրենց :— Հող չունիս, տուն չունիս, դրամ չունիս, պիտի չունենաս նաեւ կնիկ :

Եւ հիմա մտէք այդ զրկանքին մէջ :

Զրկանքին բնախօսութեան իր ծանօթութեամբը՝ Օշական յաճախ կը մօտենայ պրոլետարական գրականութեան հանգանակին, բայց կը հեռանայ անմիջապէս՝ երբ իմաստ մը կը տրուի զրկանքին : Համայնավարները խոնարհներուն կամ ընչազուրկներուն կուտան առաքելութիւն մը, որ քրիստոնէական ծագում ունի եւ միսթիք, ջղաղանցական զօրանաւորում : Կարլ Մարքս, որ երեւակայութիւն չունի, չկրցաւ մարդը վեր բարձրացնել որովայնէն,— կը յիշեմ իր աշակերտներուն, խորքով տակաւին քրիստոնեայ, չիկնիլը եւ գայթակղիլը, բարեպաշտ տէրտէրի մը պէս, արուեստին քիչ մը հեթանոս արտայայտութեանց առջեւ : Օշական, բժիշկի մը պէս հերձատելով մարդկային մարմինը, իր այդ աշխատանքին մէջ չաղակրատելով Փրոյտին հետ՝ կարծես ի հեճուկս Կարլ Մարքսի, մարդկային հոգին միայն կ՚որոնէ ցաւին ճամբով (զրկանք = տառապանք), բայց կը խորշի վարդապետութիւն մը բանաձեւելէ, ինչպէս կը մերժէ իմաստ մը տալ իր որոնումներուն : Կը ճանչնայ մէ՛կ մտահոգութիւն,— գտնե՛լ մարդկային հոգիին ակը, տառապանքին աղբիւրը :

Այսպէս, Օշական կը մօտենայ համայնավարներուն՝ զրկանքին աշխարհագրութեան մէջ, բայց յետոյ կը լքէ զանոնք՝ հետը տանելով իր խոնարհները, անոր համար որ տառապանքի մասին տարբե՛ր է իր տեսութիւնը (հոգեբնախօսական), տարբեր է Մարքսի թոռներուն տեսութիւնը (ընկերային—տնտեսական) : Այս վերջինները, բարեփոխելով Աստուածաշունչի տեսութիւնը (աշխատանք= տառապանք,— տեսնել Գիրք Ծննդոց, Գլ. Գ. 17—19), չրջելով ընկերվարական տեսութիւնը (հաւասարութիւն աշխատանքի, որ տառապանք է տակաւին ըստ Լաֆարկի), բանաձեւեցին խորհրդային տեսութիւնը (աշխատանք = երջանկութիւն, — «ով կ՚աշխատի՝ նա կ՚ուտի», Ստալինի բառերով) : Այս ըմբռնումին դէմ կանգնած, Օշական կը հարցնէ տխրօրէն, իր խոնարհներո՛ւն իսկ իմաստութեամբ.

— Փորը կուշտ, բայց հոգի՞ն :

Որ ըսել է թէ երջանկութեան ակը չի գտնուիր կուշտ որովայնին մէջ :

Օշական, տառապանքի իր տեսութեան բացատրութիւնը դնելով խոնարհներու հոգիին մէջ, առաջին առթիւ կարծել պիտի տայ անշուշտ թէ մարդկային ընտանիքին ամէնէն զրկուած անդամնե՛րն են միայն, որ կը տառապին իր նկարագրած տառապանքովը : Այդ սխալ տպաւորութիւնը ջնջելու համար՝ ահաւասիկ ձեզի պատանիները,— մեր գրականութեան մէջ առաջինը պիտի բաէի՝ եթէ մոռնայի Զօպանեանը (Տղու հոգիներ), բայց համաշխարհային գրականութեան մէջ լաւագոյններէն մէկը անպայման (ժիւլ Ռընարի պատառով), Օշական աքանչելի հատոր մը տուած է նկարագրելու համար պատանիներուն հոգեկան խռովքը, մարդկային աւիշին առաջին ժայթքը (monter), մեծապէս խոնարհներուն(2) ծանօթ նո՛յն տառապանքը, կրակէ ասեղի մը ցաւով ջիղերն ի վեր :

Ըսելու համար թէ Օշական զբաղած է բոլոր տարիքներով, այստեղ կ՚աւելցնեմ որ իր գործին մէջ նշմարելի է հետաքրքրութիւն մը մանուկին հոգին եւս պեղելու, (մանուկը նոր տիպար մըն է Ֆրանսական գրականութեան մէջ եւս, նոր՝ որովհետեւ ԺԹ. դարէն ետքը,— տեսնել էմէ Տիփիւյի մէկ ստուար եւ աքանչելի հատորը, Un personnage nouveau du roman français,— l'Enfant) :

Եւ այս՝ դեռ մէկ երեսն է Օշականի բերած գոհարին, նուէր հայ գրականութեան :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս ուսումնասիրութիւնը կրնայ դառնալ շարք մը, ուր գլուխներ պիտի կազմեն՝ Գիւղացին, էէքեաթներու վարպետը, վիպասանը, թատերագիրը, քննադատը, լեզուն, վարդապետութիւնը (գրական, փողեցկագիտական եւ իմաստասիրական) :

(2) Անհրաժեշտ է արձանագրել թէ Օշականի խոնարհները պարզ ընչազուրկներ չեն միայն, այլ եւ են պարզամիտներ (simple),— հերոսներու այս ընտրութեան մէջ՝ նախապատուութիւն մը կը տրուի զգացումներուն (փիլիսոփայական դպրոց մը, որ կը պաշտպանէ մտածման վրայ զգացման տիրապետութիւնը, Վոլթէրին դէմ Ռուսօն,.. նիւթ մը զոր կարելի չէր ներկայացնել այսքան կարճ նշմարի մը մէջ) :

ՈՂՋՈՅՆ ՄԸ ՈՒՍՈՒՑԻՉԻՍ՝

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻՆ

Ճափոնացի նկարիչը, մէկդի դնելով բոլոր մանրամասնութիւնները եւ դիտողին ձգելով գուշակել վիհերն ու գետերը, կը ձգտէր տալ բարակ, վերջնական գիծով մը մեծութիւնը լերան մը, մերկութեան հասած դրեթէ : Ան կը դիմէր այդ պարզութեան, իմաստութեան՝ կեանքէ մը վերջ ուր ան կը տեսնէր յիմարութիւններ, խճողումներ, խեղճութիւններ ու կեղծ պճնանքներ, երբ յոգնած կ՚ըլլար ներքին ու արտաքին պեղումներէն եւ ոչ մէկ ուրախութիւն կրնար հրջել այլեւս իր դառնութիւնը : Բայց բարի, նոյն ատեն, ըմբռնելով տուրքը զոր կուտայ ամէն մեծութիւն, տառապանքը որով կը կատարուի անոր կերտումը, ցաւն ու պարտութիւնը որ կան յաղթանակի մը ետին, եւ հպարտութիւնը որ կը դարձնէ զանոնք բարձրութիւն մը, գիտնալով նոյնպէս արժէքը այդ յաղթանակին՝ ներքին ու արտաքին ճակատներուն վրայ, ան կուտայ իր գծին հոգիէն բխող լոյս մը՝ կազմուած երազէն, զօրովէն, յուսաբեկումներէն ու վիշտէն : Ու այդ լոյսը կ՚արտայայտէր այն ատեն միայն գեղեցկութիւնը լերան՝ որուն կը նայէր հեռուէն՝ տեղեակ այն օրէնքին՝ որ կը թելադրէ աշխարհը դիտել տարածութեան մը մէջէն ուր կը մեղմանան բոլոր տգեղութիւնները : Ու այսպէս, սրտով եւ մտածումով քաշուած այդ երիզը կը ցոլարձակէր նաեւ գծողին հոգին : Ու դիտողը կը տեսնէ զանոնք երկուքն ալ, անկախ իրարմէ՝ եւ սակայն իրար լրացնող միացման մը մէջ, արուեստին կաթը եւ գեղեցկութեան թափանցիկ միսը յիշեցնող ճենապակիէ բաժակի մը կողքին կամ փղոսկրէ երկնքի մը վրայ որուն ճերմակութիւնը ցեխերէն ու մեղքերէն վեր մնալու տեսակ մը սրբութիւն է : Ու նկարիչը, ուզելով անջատել այդ լեռը մարդկային աշխարհէն ալ, կը ձգէ անոր ստորոտը մշուշին մէջ, տարուած միայն անոր կատարէն, այն մասէն որ կը մնայ ժամանակէն ու տարածութենէն դուրս եւ ուր տեղի կ՚ունենայ իր եւ անոր հանդիպումը :

Նման գիծով մըն է որ կը մղուիմ պատկերացնել ուսուցիչս, մէկ կողմ ձգելով բոլոր մանրամասնութիւնները — մարդը, տաղանդը, փէնոմէնը, ինչպէս եւ անոնք որ արդարացի թէ անարդար կը հալածեն զինք երբ ան ծեր է հիմա, չձգելով որ ան իր ուզածը սիրէ կամ ուրանայ, օգտուելով անոր սայթաքումներէն եւ տկարութիւններէն, մերժելով իրական ու գեղեցիկ մասը որ պիտի տեւէ, թաղելով զայն քաղաքական կոյր կիրքերու տակ՝ որոնց կը տրուի նաեւ հայրենասիրութիւն անունը : Կը ճանչնամ ատոնց բոլորին չարժանիքները, ինչպէս եւ կ՚ըմբռնեմ մարդուն մեղքերը : Մէկդի նաեւ՝ երկու սերունդներու ըմբռնումներու տարբերութիւնը, հակամարտութիւնը որ կը բաժնեն մեզ իրարմէ : Ուսուցիչս էր :

Ու ան եղաւ այն ուսուցիչներէն, որ, նման ճակատագրական կիներուն, կը խախտեն պատանի հոգիները, նետելով զանոնք նոր ըմբռնումի մը ճամբուն վրայ, որ երբեմն կը տանի ողբերգութեան : Իր գործելու ձեւն էր, քառորդ դար առաջ, հրել, նետել տղաքը ջուրը, որպէսզի անոնք լողալ սորվին իրենց անձնական միջոցներով : Ինքնատպութիւն էր իր ուզածը, ինչպէս եւ խորութիւն եւ խենթութիւն թօթափելու համար ներքին ու արտաքին տափակութիւնները : Եղայրական էր ան, պարզ, բարի եւ սակայն խստապահանջ ու բիրտ, կախարդ մը, մէկ խօսքով : Հայր մը :

Մեծ զարգացում մը չէր որ տուաւ ան ինծի : Ատեն իսկ չունեցանքատոր, երբ, Պոլսոյ մէջ, զինադադարին, հազիւ համախմբուած՝ կը ստիպուէինք բաժնուիլ, ցրուիլ զանազան երկիրներ : Բայց տուածը դասէն աւելի մեծ բան մըն էր, դժգոհութիւն մը եւ իրականութիւնը պեղելու աչք մը : Յեղաշրջում մը հոգիիս մէջ : Կեանքիս կարեւոր անկիւնադարձը կը սկսի այն օրէն երբ հանդիպեցայ անոր կեդրոնականին մէջ : Սկսայ տառապիլ : Ահա իր տուած հունտը որուն անձիս համապատասխան աճումը ցաւ մըն է, որ կը հանէ զիս իր դէմ ու կը կապէ նոյն ատեն իրեն : Ուսուցիչը ներկայ է այն բոլորին մէջ՝ որոնցմով աշակերտը կը ձգտի իրմէ դուրս մղել զայն : Ու ծովուն խորը, կը յսեմ յաճախ իր բազուկներուն արձագանգը, որոնց դէմ կ՚ըլլեմ դարձեալ : Ահա ապերախտ ճակատագիրը ուսուցիչին որ իր գոհացումը կը փնտռէ տղոց անձնականութիւն տալուն մէջ, եւ երախտագիտութիւնը, պարտքին գիտակցութիւնը, սէրը նոյն իսկ աշակերտին որ կը վանէ զայն իրմէ դուրս : Բայց ան, այս վերջինը, տաղանդի պարագային, կը մեծցնէ իրեն հետ նաեւ ուսուցիչը, սերմնացանը : Աշակերտը կը գեղեցկացնէ տակաւին զայն իր անգթութենէն անդին, ո՜ւ բարիք մը եղաւ իրեն համար, նետելով նոյնիսկ բոլորէն դժգոհին, խստապահանջին, որ անվարան ներողամիտ է երբեմն ինքզինքին հանդէպ : Աշակերտը պէտք ունէր fo[l]ouի մը, մղիչի մը, իր ախորժակին համաձայն, եւ ի վերջոյ, կը հասնի, կ՚ըմբռնէ նաեւ անոր տառապանքը : Ու իր այդ հասկնալն իսկ կը պարտի անոր : Եւ ահա, կը տանի անոր՝ վիհերէն բերած իր լոյսը :

Կը միտնամ անոր դառնութեան գծով մը, երբ կ՚ըմբռնեմ հիմա թէ ինք ու ես ու շատեր կ՚ապրինք ու կը տառապինք մենէ դուրս մեր ժողովուրդին, օգտին համար ու ապերախտ գետնի մը վրայ : Շերամներ որոնց մետաքսները պիտի երթան մարդոց : Մեղուներ՝ որ կ՚արտադրեն ուրիշներուն համար : Կը միտնամ իրեն կեանքին բոլոր ունայնութիւններով որոնցմով կը տառապի ան իրմէ աւելի, համապատասխան իր արտակարգ տաղանդին ու ծերութեան պատճառով որ կը դնէ մարդը պատրանքներուն առջեւ : Կը միտնամ իրեն կեանքին տխուր սէրովը, գեղեցկութիւններունափսոսանքովը որ կը դարձնեն զինք յուզիչ, քանի որ ան կը պատրաստուի հրաժարիլ անոնցմէ, հրաժարիլ նաեւ զանոնք արուեստի վերածելէ : Ու թերեւս կը մտածէ դեռ թէ իր աւելի քան յիսուն հատորներուն մէջ չկրցաւ տալ իր դառնութիւններէն վեր բռնած այդ գեղեցկութիւնները : Կ՚երթամ ըսելու իրեն թէ տուածը կը գլէ կ՚անցնէ պզտիկ ժողովուրդի մը սահմանները : Ի՞նչ է ի վերջոյ մարդը, ի՞նչ կարելի է պահանջել անկէ :

Իր անունը կը բանայ դարաշրջան մը մեր գրականութեան մէջ : Երկինքէն եկած ժայռ մը, Պրոմէթէոս մը, տառապեցնողը եւ տառապողը, սուրբ չարժողը որ ճակատագրուած էր իր դէմ գտնել շատ մը սուրեր, հակասական մեծութիւն մը, փէնոմէն մը, որ միակը ճարտարապետեց ինքզինք, առանց համալսարանի, աճելով չարունակ հակառակ պատահական նահանջներու, կրկնապատկելով միշտ իր դուրսէն առածը, մէջէն բերելով ցեղին դարաւոր կրակը :

Եւ մեղք մըն է երբ չողջունուիր ան՝ որ գործած է նոյնպէս մեղքը չողջունելու իր ճաշակէն ու ըմբռնումներէն դուրս գտնուած արժէքները, մեղք մը մանաւանդ՝ երբ վտանգի տակ է ցեղին մէկ մասն ու անոր հոգեկան հարստութիւնը :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիր, 25րդ տարի, Թիւ 2 (259), Մարտ – Ապրիլ, 1947 : Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ : Տարեկան բաժնեգին 3 տոլար : Հասցէ.— 212 Stuart St. Boston, Mass (U.S.A) :

ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՖԷՃԵԱՆ

Կերպով մը ինքզինքս չեմ կրցած հաշտեցնել, ամէնուս ծանօթ հիմակուան անունին, Օշականին, թերեւս անոր համար որ նախկին անունը՝ սերտօրէն կապուած է ինծի, շրջանի մը մէջ, ուր գրականութեան նուիրուելու հաւաքական ոգին դեռ այնքան տիրական էր ամէնուս համար: Այսօր խանդաղատանքով կը սեւեռեմ նայուածքս դէպի անցեալին այդ կենսունակ օրերուն, այն հպարտութեամբ թէ, անմիջելի համբաւի տիրացած այս գրագէտը, իր տաղանդին կանխագուշակ առաջին ծիլերը կ'արձակէր, ըլլալ իբրեւ քննադատ, ըլլալ իբրեւ վիպագիր, Իզմիրի մէջ, 1911ին հիմնած ու խմբագրած «Հայ Գրականութիւն» ամսաթերթիս՝ էջերուն վրայ:

Օր մը, Արտաշէս Ցարութիւնեան կ'իմացնէր ինծի, թէ Քիւֆէճեան անունով նոր գրող մը կ'ուզէ աշխատակցիլ թերթիս. նաեւ աւելցնելով ու շեշտելով որ, ան արժանի է քաջալերանքի: Տարակոյս չունէի Ցարութիւնեանի դատողութեան վրայ: Ու սպասեցի: Քանի մը օր յետոյ, ստացայ Քիւֆէճեանին, եթէ չեմ սխալիր, իր առաջին քննադատական յօդուածը, որուն վերնագիրն էր «Ուրուականը» (Աղեքսանդր Փանոսեան):

Գունատ մելանով գրուած, սեղմ տողերու մէջ խռնուած բառերու տողանցք մը՝ համբերութեանս կարծես կը գրգռէր, զայն լրացնելու քաջութեանս փորձի դնելով: Սակայն քանի մը տող յառաջանալէ վերջ, հիացումս անկասկածելի ըլլալու աստիճան ուժ կ'առնէր, ու կ'անցնէի տողէ տող, առանց որեւէ դժուարութեան: Իր վերլուծելու նոր՝ բայց խիստ ու աններող եղանակը, կը շարունակէր այնպիսի խանդուրդ մը որ կարծես կը ժմրեցնէր մէջս հակազդումի ամէն ձգտում: Ոճի ու արտայայտութեան ինքնատիպ յղացքն ալ աչքերս կ'առաջնորդէր հրճուալից ոստումներով իր անուան կից մինչեւ վերջին տողը:

Այս յօդուածով իսկ, կը ծնէր մեր գրականութեան ամէնէն հուժկու ու խորաթափանց, բայց եւ այնպէս խիստ քննադատութեան մը արժանի՝ քննադատը:

Քիւֆէճեանի այդ գրութենէն հատուած մէջբերումներէս դատելով՝ կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ տեսակ նամակ մը ուղղեց Փանոսեան ինծի:

— «Տափակութիւնը ճակատագրական է իր մէջ: Պէրպէրեան, Սէթեան, Թէրզեան ունին հոգիի ներքնամաս մը ուր բանաստեղծի թեթեւ յուզում կը թրթռայ. ատեն ատեն ասոնց ոտանաւորին մէջ կը ցաթէ հոգիին ցոլքը, թէեւ յաճախ դպրոցական ձեւերու միգամածին մէջ այլափոխուելու ենթարկուելով:

«Աղեքսանդր Փանոսեան պուտ մը իսկ հոգի չունի բանաստեղծի: Գաւառական պատկերաւոր բացատրութեամբ մը ան ալպաճակաճ սրինգ մըն է, մէկ մը վարէն մէյ մըն ալ վերէն ծակուած: Կը գրէ ամէն բանի վրայ: Իրերը կը տեսնէ իր յանգերուն բզլիկին մէջէն, իբր թէ մեղուներր մեծագոյն բանաստեղծներն ըլլային: Ամենակեղծ վիպականութիւն մը, Հիւկոյի տժգոյն հետեւողութեամբ մը ծայրէ ծայր կ'ուռեցնէ իր «Շողեր ու Ցօղեր» գիրքը:

«Ցաւիտենապէս տափակ նիւթերու վրայ յաւիտենապէս կրկնելու համար Փանոսեան կը դիմէ իր յանգի գործանոցին: Բառերը կը շարէ տաղաչափութեան պարտադրած բոլոր ճակատներուն վրայ: Կը հագցնէ անոնց զարգմանակաւոր սաղաւարտներ, ոսկեճամուկ զրահներ: Ու բառերը կը հպատակին զօրապետի մոգական գաւազանին հարուածներուն: Բանակը կը սկսի արշաւանքի: Ու բառերը կը քալեն շատ միօրինակ կշռոյթի մը ընդմէջէն որ խամներգի մը տպաւորութիւնը կը թողու վրադ, կը քալեն անոնք մեծ խանդավառութեամբ, աշխարհներ գրաւելու յաւակնոտութեամբ պոռալով, բայց չունչ տուող տիկերու պէս կը սմքին կէս ճամբուն:

«Ահա այս է Աղեքսանդր Փանոսեանին ասպարէզը մինչեւ 1890:

« Զարամիտներ, յաչաղկոտներ, պիտի ըսէր նք, ուզած են կասկածի տակ ձգել իր հաւատարմութիւնը հանդէպ հայ բանաստեղծութեան: Բամբասուած է ան իբր բանագող, ուրիշներուն փետուրներովը զարդարուող: Ես կը զարմանամ այս ամբաստանութեան վրայ: «Հետեւողութեամբ» տորագրուած բոլոր ոտանաւորներն Փանոսեանին ոսկորէն ու ծուծէն են փրթած, այնքան տափակ ու անարժէք են անոնք: Հասարակ տեղիքներու հիանալի սպառող մը ըլլալուն, իր գողութիւններն ալ բնականաբար ուրիշ յարգով ապրանքներու վրրայէն չէին կրնար ըլլալ: Ինք այն դժբախտ գրողներէն է որոնց երեսին չենք քաշուիր պոռալու իրենց մեռելութիւնը: Հրաշք պիտի ըլլար եթէ իրմէն տող մը բան ողջ մնայ: Իր բոլոր կերպարանափոխութեանց մէջ ան մնացած է միշտ միջակ, միշտ տափակ: Ցաջորդաբար ռոմանթիք, պառնասեան, քլասիք, սէնպօլիստ նոյն իսկ, Աղեքսանդր Փանոսեան դուրս չէ բերած ոչ մէկ գործ որուն վրայ անհատական կնիք ճանչնայինք, կամ որու մէջ ստեղծումի կրակ մը սիրէինք:

«Մեզի համա՞ր: Revenant մըն է, ճերմակ ուրուական մը:»

Ցետոյ, իրարու յաջորդեցին քննադատական հատուածային յօդուածները: Ռուսահայ Գրականութիւն վերնագրին տակ. — Աւետիս Իսահակեան, Աւետիս Ահարոնեան ու Քննադատութիւնը Ռուսահայ գրականութեան մէջ: Մեր վիպագիրներն ու բանաստեղծները խորագիրներով՝ Գրիգոր Զոհրապ ու Դանիէլ Վարուժան: Մասնաւորապէս՝ ուշադրութեան արժանի է Վարուժանին վրայ գրած ընդարձակ ուսումնասիրութիւնը:

Վերլուծումի նորանոր պեղումներ կատարելով, Քիւֆէճեան՝ այս շարքով՝ մէջտեղ կը բերէր գիտելու, դատելու ու արժեւորելու բնատուր ձիրք, ըսենք հոտառութիւն մը որ շատ քիչերու տրուած է եւ շատ քիչ անգամ այնքան թափ ու խորութիւն ստացած որեւէ քննադատի քով: Իսկ ոճի ու արտայայտութեան յստակ ու գիտաւոր հիւսուածքը՝ գաղափարներուն ու սահմանումներուն կը հագցնէր տարօրինակ հմայք մը: Ան այսպէս շարունակեց երկար ատեն, հակառակ հոս հոն փոքրիկ սայթաքումներու, ինչպէս՝ Մեհեան հանդէսին մէջ «Հարթենք»ներու անմիջան շարքը:

Ցաղթ ու հպարտ կաղնիի նման բարձրացաւ, ճիւղեր արձակեց, իր աւիւնոտ արմատին ցանցը տարածելով մեր գրականութեան ամէնէն անծանօթ երակներուն շուրջ:

Վերի մէջբերումներուս նպատակն էր ցուցնել թէ, Քիւֆէճեան, այն ատեն շատ աւելի տրամաբանական դասաւորում կը դնէր իր վերլուծումներուն մէջ, իր եզրակացութիւնները կ'առնէին անժխտելիութեան դրոշմը, հիմնաւորած ըլլալով արժէքներ ճանչնալու բնածին յայտնատեսութեան վրայ:

Անդադար ու քանակով անսահման հրատարակութիւնները կը շարունակուէին դեռ: Առանց ամփոփումի, անճապարանքով լոյս եկող այս գործերուն, կարծես կը պակսին իմ ճանչցածու հիացած Քիւֆէճեանին՝ հոգն ու բծախնդրութիւնը:

Եթէ եղած է մէկը որ այս հսկայ ու կանանչադեղ ծառին վնասակար, չըսելու համար մահացու հարուածներ տուած ըլլայ, այդ անձը Օշականը ինքն իսկ է: Այսօր անոր վաստակին ծանրութեան տակ՝ որուն վրայ դժբախտաբար, հապճեպը ու անփութութիւնը շատ օտար տարրեր բեռնաւորած են, իր վաստկած արդարացի համբաւը սկսած է սառեցուիլ ու պակսիլ, շատերուն գնահատութեան նժարին մէջ: Այդ ակնյայտ պատճառներու վրայ ծանրանալ գիս շատ հեռուները կրնան տանիլ: Պիտի անդրադառնամ անոնցմէ մէկուն վրայ: Այն է ոճն ու լեզուն:

Այս մարզին մէջ այսօր Օշականը որքա՜ն տարբեր է Քիւֆէճեանէն: Բացարձակապէս անըմբռնելի է անոր այս դէպի վատ՝ շեղումը: Տարուէ տարի, գրական գործունէութեան նոյն համեմատութեամբ, իր ոճը կորսնցուցած է նախկին պայծառութիւնը ու հմայքը, հասնելով այսօրուան մութ ու անհրապոյր ձեւին: Եթէ նկատի առնենք նաեւ, մեր լեզուին, ըսենք ամէն լեզուի քերականական կանոններու դէմ մեղանչող սխալները, որոնք կը վխտան իր գրուածքներուն ամէն մասին մէջ, տաղանդով ջրդեղուած գրագէտի մը համար, հարցը ծանրակշիռ հանգամանք կը ստանայ:

Քննադատին համար, ոճը պէտք է նմանի ու ըլլայ սաւառնակի մը ետեւէն փչող հովին պէս, որ ոչ միայն կը դիւրացնէ անոր ընթացքը, այլ եւ կ'աւելցնէ անոր արագութեան աստիճանը: Սակայն եթէ օդանաւորդը հովը իր դիմաց ունենալու դժբախտութիւնը ունենայ, իր գնացքը կը դանդաղի, վտանգաւոր ըլլալու աստիճան նոյնիսկ, վայրկեաններ կուգան իր ու սաւառնակին գոյութեան համար: Օշականին համար, հիմա, իր ոճը ու լեզուն փոթորիկի հանգամանք ստացած են, իր գործերուն էութեան սպառնացող:

Քիւֆէճեան, «Հայ գրականութեան» մէջ սկսած է նաեւ Խոնարհներու սքանչելի շարքը, Հօրքուր Վարդան պատմուածքով: Ինչ հաճոյքով կ'ըմբոշխնուէին անոնք: Արուեստագէտի տաք շունչը կը ծփայ հոն՝ իւրաքանչիւր պատկերին վրայ, տիպարներու պարզ բայց կենդանի շարժումութեամբ զանոնք ապրեցնելով: Վարպետը գիտցած է ներարկել իւրաքանչիւր պատմուածքին բարախուն ամբողջութեան մը հմայքը:

Ան իր գաղափարները պատահարներու վրայ չէ ձեւած, այլ նախ յղացած է ազդեցութեան որոշ վիճակ մը ու անոր համաձայն հնարած հարկ եղած պատահարները: Այսպէս առջի վայրկեանին՝ ապացոյցը տալով ստեղծագործ տաղանդի մը տիրութեան: Ճիշդ այս պատճառաւ, Քիւֆէճեանին պատմուածքներէն, ճշմարտութիւնը կը ցոլայ առողջ ու յստակապէս բանաւորութեան մը վրայ ամուր կերպով հիմ դրած:

Օշական պիտի անմահանայ հայ գրականութեան մէջ, իր պատմուածքներով՝ մասնաւորապէս կարճ, ինչպէս Երկինքէն ինկող կծիկը:

Խոնարհներու ճամբուն ուղղութեամբ՝ «Մնացորդաց»ը շատ յետամնաց գործ մը կը մնայ ինծի համար: Հակառակ պատրուակած հոծ նիւթերու հարստութեան ու հոգեբանական վերլուծումներու ճշգրտութեան, այդ գործին կը պակսին վէպի մը պարտադրած տուեալները, անոր ելք տուող տրամաբանական կառուցուածքը՝ ամբողջական ու ամփոփ:

Օշական գրած է նաեւ թատերգութիւններ ու բանաստեղծութիւն: Ապագան միայն կրնայ ըսել թէ մեր գրականութիւնը որքան հարստացած է անոնցմով:

Անկեղծութեամբ կը գրեմ այս տողերը եւ կը փափաքիմ որ՝ աննպաստ կարծիքներու մէջ սխալած ըլլամ: Հպարտ կը զգամ զիս նախկին աշխատակցի մը այս նախանձելի վերելքը տեսնելուս համար: Ու կուգամ իր մենութեան մէջ, մտերմօրէն իր ականջին փսփսալու:

— Վարպե՛տ, երկա՛ր երկար կեանք քեզի:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Աշակերտի չնչին տուրք)

Օշակա՛ն,

Հայ դպրութեանց անզուգական ուսուցիչ, որդեգրած անունդ անգամ — խորհրդանիշ բազմադարեան մշակոյթի — ինքնատիպ է եւ եզական՝ գրագէտին, քննադատին եւ ուսուցչին հանգունակ:

Օշակա՛ն:

Սուրբ Մեսրոպի նուիրական ուխտավայր: «Ամենասուրբ գերեզման: Հանճարի հող: Անննջ հսկող՝ ադամանդեայ ապառաժի» սրբավայր: Սիամանթօ՛, — դիւցազնաշունչ, ամպրոպային եւ անմահ:

Օշակա՛ն,

Տիրական վարպետ հայ դպրութեանց, վեհ անունդ արժեցուցիր: Ցիսուն տարի, տիւ եւ գիշեր, գալարեցար, կը գալարի՛ս տակաւին: Կիսադարեան տառապանքով, նուիրումով եւ տաժանքով՝ դուն փարեցար հայ մեծ գործին, — մշակոյթին:

Օշակա՛ն,

Հսկայ տիտան աշխատանքի, յիսուն հատոր ծանր բեռով, չսպառեցիր սրտիդ, մտքիդ ճոխ գանձերուն մթերքը, զոր բաշխեցիր մեծատունի շռայլութեամբ, առանց հաշիւ պահանջելու: Տուիր, տուիր, տուի՛ր: Ու չըսիր թէ՝ փոխարէնը քեզի որքա՞ն պիտի տրուի:

Օշակա՛ն,

Հայ արուեստի վաստակաւոր, անխոնջ մշակ, եւ չինական յամառութիւն, համբերութիւն, տոկունութիւն, հանդարտութիւն, երկա՛ր, երկար ճամբուդ վրայ եւ գործովդ պատկառելի, եղար նոր: Նորը, գիտես, կը հալածեն, չեն ընդունիր, կը քարկոծեն...

Օշակա՛ն,

Ես ալ եղայ ուսուցիչ: Ու ես ճանչցայ եւրոպացի մեծահռչակ դասախօսներ, գիտնականներ խորահմուտ եւ մանկավարժ: Հետեւաբար, ներէ ինծի, քեզ կը ճանչնամ իբրեւ «իրա՛ւ» ուսուցիչ:

Օշակա՛ն,

Ուրեմն, իրա՛ւ ուսուցիչ, քառորդ դար մը ետ երթանք: Ու բիւրաւոր հայ որբերր անապատէն թող դառնան: Ազգը անոնց հայրիկ, մայրիկ թող ըլլայ ու վստահի ձեր շունչին:

Ձեր շունչի՛ն: Բանի աղբիւրի՛ն եւ բառերու յորդ հոսանքին: Ձեր շրթներէն կախուած ենք: Նարեկացի, Պետրոս Դուրեան, Սիամանթօ եւ Վարուժան ու Մեծարենց: Թող երկարի դասի պահը: Մենք դադարը սիրայօժա՛ր, սիրայօժա՛ր կը զոհենք:

Դասարանդ՝ համակ յուղում, վերացում: Ու ամէնքս միաձոյլ: Եղար մեզի մտերիմ: Եղբայրական զորովանքով, հարուստ սրտով՝ դէպի որբերս հակեցար: Աշակերտը քեզի համար արժէք ունէր, ուշադրութեան արժանի էր եւ յարգանքի իրաւատէր:

Սիրեցիր մեզ: Մենք սիրեցինք դպրութիւնը: Դասերուդ մէջ, ոչ մէկ ձանձրոյթ: Դասարանդ մեղուանոց էր: Ու ամէն ոք, հետաքրքիր, գործօն դերով ու թռիչքի ուժգին թափով ե՛ւ բոցավառ, ե՛ւ թեւաւոր՝ դէպի բարձունք անմատչելի ճանաչումի եւ արուեստի:

Օշակա՛ն,

Համբերատար, անյիշաչար եւ սկեպտիկ ուսուցիչ, աշակերտներէդ փոքրիկ, շա՜տ փոքրիկ թիւ մը միայն քեզ կ'ուրանայ: Ներէ անոնց: Վարդապետն ալ ուրացողներ չունեցա՞ւ: Վստահ եղիր, անոնք, օր մը, դարձեալ քեզի պիտի դառնան:

Օշակա՛ն,

Ով իմ անբաւ երախտիքիս պահանջատէր եւ սիրելի ուսուցիչս, ներէ ինծի ալ, որովհետեւ՝ չեղայ ինչ որ պէտք էր ըլլալ: Արեւմուտքի հացին համար, անոր հեւքին պատճառաւ, ժամանակս կը սպառի... Դուն տաղանդին չես հաւատար: Քեզի համար, Աշխատանքն է ամէն ինչ: Զաշխատեցայ: Ձեմ աշխատիր, որովհետեւ Ճիւթին գերի:

Ներէ՛, վարպետ:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՑԱՋՈՐԴ ՀԱՄԱՐԸ լոյս կը տեսնէ Դշ. օր, Հոգեգալուստի արձակուրդին առթիւ:

պիտի զինակցութիւն մը, կը յուսամ թէ անոնք քաջութիւնը պիտի ունենան բաժէն արտայայտուելու, եւ ոչ թէ ցած ձայնով եւ կողմնակի փսփսուքներով: Միւս կողմէ, ստորերկրեայ յարկերու վրայ, ուր աւելի դժուար է խուզարկութիւններ կատարել, աչքի կը զարնեն գաղտնի շարժումներ որոնք կը փորձեն տարբեր հանգամանք տալ այդ ցոյցերուն: Անշուշտ, ծայրագոյն աջ թէ ծայրագոյն ձախ ճակատներուն վրայ, աննշան խմբակցութեանց մէջ է որ կը նշմարուին այդ գաղտնի շարժումները, խմբակցութիւններ որոնք ոչ իսկ լոյս աշխարհ եկան ընտրութեանց առեն: «Անիշխանականներ» կոչուին անոնք թէ «թրոցքիականներ» կամ «վեզարաւորներ» (քակուլար), մարդ խառնաշփոթ եղանակով մը կը զգայ անոնց գործունէութիւնը, առանց կարենալ զանազանելու մէկուն եւ միւսին բաժինը: Կառավարութեան իրաւունքը եւ պարտականութիւնն է զգուշացնել հանրային կարծիքը եւ ըսել բոլորին թէ տագնապի մը այս չահագործումերը վտառողջ են եւ վտանգաւոր վարչաձեւին եւ Ֆրանսայի համար: Եւ գիտեմ թէ օրուան այս ժամուն կան մարդիկ որ կը մտածեն նոր Փետրուար 6ի մասին եւ կը յուսան Տումէրկ խաղալ կամ վերսկսիլ փրկչական ցոյցերը: Գիտեմ թէ չատեր հեղինակութեան վարդապետութիւններ կը քարոզեն, որոնք իրականին մէջ կը յանգին օրինաւոր հեղինակութեան (իշխանութեան) հիմերը փորելու, եւ թէ կարգ մը ճառեր կամ շարժումներ կրնան ունենալ այնպիսի հետեւանքներ զորս չէին նախատեսած անոնց հեղինակները:

Ուխտադրժները պէտք է պատժուին

Պէտք է զգուշանալ այս բոլոր կախարդանքէն, մեծ թէ աչկերտ կախարդներու խաղերէն: Մենք ըսած ենք եւ կը կրկնենք,— տնտեսական ազատութիւն պահանջել՝ կը նշանակէ Ֆրանքին անկումը, դրամին փլուզումը ուզել, կը նշանակէ ամէնէն ահարկու տնտեսական տագնապը բանալ: Ցոյցեր կատարել այն պաշտօնատարներուն դէմ որոնք իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն արիաբար եւ հաւատամօրէն, համաձայն օրէնքներու, կը նշանակէ խախտել իշխանութիւնը, գործել երկրին դէմ: Անոնք որ այսպէս կը վարուին, պէտք է պատժուին եւ անոնց պատիժը պէտք է ըլլայ համապատասխան իրենց գործած յանցանքին: Ես պահանջեցի ընդհ. դատախազութենէն գործադրել բացայայտ յանցանքի օրէնքը: Եթէ դատաւորներ, ազդուելով երկրորդական պարագաներէ, անտեղի ներողամտութիւն մը ցուցնեն, մենք բողոքելով պիտի պահանջենք օրինակելի պատիժ:

Միեւնոյն ատեն կ'ըսենք բանուոր դասակարգին որ զգուշանան: Ոչ արհեստակցական միութիւններուն ցոյցերը, ոչ ալ քաղաքական ցոյցերը չեն կրնար ծառայել իր շահերուն: Մենք պիտի չյաղթենք գործադուլներու սպառնալիքներէն, նոյնիսկ գործադուլներէն»:

Պ. Ռամատիէ յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց աշխատաւորներու տրուած նոր դիւրութեանց մասին, որոնց մանրամասնութիւնները հրատարակած էինք երէկ եւ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է զոհողութիւններ ընել, ցանկալի նպատակին հասնելու համար: Եւ կրկին ազդարարեց.

— «Եթէ շեղիք այս ուղիէն, պիտի խրիք անվախճան արկածախնդրութեանց մէջ ուր Հանրապետութիւնը պիտի կորսուի եւ Ֆրանսան պիտի կորսնցնէ իր անկախութեան մէկ մեծ մասը»:

Ճառը վերջացաւ գրեթէ միաձայն ծափերու մէջ (համայնավարները որոշ վարանում կը ցուցնէին):

Կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներու գործադուլը

Նոյն օրը Կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներու Դաշնակցութիւնը արտակարգ ժողով գումարելով, որոշեց խօսքէն գործի անցնիլ, որոշում մը որ կը սպառնայ տակնուվրայ ընել քաղաքին կեանքը եւ խանգարել արտադրութիւնը:

Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը չյարգեց իր խոստումը, դուռ բանալով նոր վէճի մը: Հետեւաբար եա կ'առնէ 15 առ հարիւր յաւելումի առաջարկը եւ կը պնդէ սկզբնական պահանջին վրայ, 23 առ հարիւր յաւելում: Միեւնոյն ատեն կ'որոշէ կրճատել արտադրութիւնը, ինչպէս եւ կազի ու ելեկտրականութեան բաշխումը: Այս կրճատումները պիտի գործադրուին որոշ ժամանակի մը համար, սկսելով որոշ թուականէ մը:

Ասկէ զատ, չորեքշաբթի օր, 28 Մայիս, կէսօրէն մինչեւ կէս գիշեր, պիտի բանին միայն կազի ապահովութեան սպասարկութիւնները եւ ելեկտրականութեան արտադրութիւնն ու փոխադրութիւնն ալ նուազագոյն աստիճանին պիտի իջնէ: Կազի պահեստը 50 առ հարիւր պիտի կրճատուի: Պաշտօնեաները եւ բանուորները ձեռնածալ պիտի նստին, ամենամեծ ուշադրութեամբ հսկելով որպէսզի որեւէ վնաս չպատահի:

Այս որոշումին վրայ, կառավարութիւնը անմիջապէս որոշեց նախ կոչ ուղղել բանուորներուն հանրապետական եւ հայրենասիրական արթնութեան, գործադուլէն հրաժարելու համար, յետոյ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել, ի հարկին զինուորութեան դիմելով: Թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը վճռած է տեղի չտալ ներկայացուած «վերջնագրին», անընդունելի համարելով անոր բովանդակութիւնը: Բանուորները պարտաւորիչծառայութեան պիտի հրաւիրուին, և եթէ մերժեն, զինուորական մասնագէտներ պիտի վարեն կազի եւ ելեկտրականութեան գործարանները:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— **31** Մայիս, շաբաթ իրիկուն ժամը **8.30**ին, Նախկին **Petit Journal**ի սրահներուն մէջ, **Métro Cadet**:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿԵՐ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ԵՒ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Իսիի եւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Երգ՝ Տիկիններ Ա. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ եւ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ, արտասանութիւն՝ Տիկին Մ. ՎԱՍԷՕՐ (Օսմանեան) եւ ընկեր Զ. ՂԱՐԻԳԵԱՆ, Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ, կը նուագէ քեմանչիստ ՅՈՎՍԷՓ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, կը պարէ հայկական տարազով Օր. ՀՐ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս:

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԵՒ ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ:
ՄՈՒՏՔ 50 ՖՐԱՆՔ:

×

Մայիս 28ը Մարսէյլի մէջ

31 Մայիս Շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի մէջ:

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կ'երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն): Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՇԱՎԻԼԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Անդրանիկ» խումբի, այս կիրակի, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Շավիլի քաղաքապետարանի սրահը, rue Stalingrad:

Կը խօսին ընկերներ ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժին, Ռաֆֆի ձրգչախումբի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ: Ժամը 8էն վերջ եւրոպական պարեր, լաւ նուագախումբ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 50 Ֆրանք:

Գէորգ Չաւուշի նահատակութեան 40ամեակը

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ, ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ, Մայիս 25ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2էն կէս գիշեր, Issy les Moulineaux, 45 rue de la Défense, հայկական եկեղեցիի սրահին մէջ: Կը նախագահէ Լ. ՑՈՒԿԵԱՆ: Կը խօսին Պ. Պ. ԱՐՇԱԿ ՋՕԳԱՆԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Կ'երգեն ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ (Տէր Կարապետեան), ՍՏԵՓԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Օր. ԿԱՌԼԱՐԵՆՑ եւ ուրիշներ: Կ'արտասանեն ԶՕՀՐԱՊ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՏԷՐ ԳԱՐՍԱՄԵԱՆ, ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՄԻՐԱԵԱՆ: Հայկական նուագ:

ԳԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄԸ դիւրացնելու համար, կառավարութիւնը որոշեց կրճատել շաքարի բաժնեչափը (ուրեմն մէկ քիլօ) եւ 100 կրամ աւելցնել ճարպեղէնը: Ցունիսի բոլոր կտրօններով միս պիտի տրուի եւն.:

ՕՓԵՐԱՅԻ հրապարակին մեծ պանդոկը, Grand Hôtel, անշարժութեան դատապարտուեցաւ ուրբաթ օր, երբ 500 պաշտօնեաներ նստուկ գործադուլ հռչակեցին: Մօտ 600 սենեակներուն հարուստ վարձակալները ստիպուեցան իրենք շտկել իրենց անկողինները եւ դուրսը ճաշել:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դէպքերու մասին կազմուած քննիչ յանձնախումբը Միացեալ Ազգերուն ներկայացուց իր տեղեկագիրը, որ իբրեւ պատասխանատու կ'ամբաստանէ Ալպանիան, Եուկոսլաւիան եւ Պուլկարիան: Գլխաւոր վաստարանը Եուկոսլաւիան կը համարուի:

ԱՆԳԼԻԱ պիտի փոխադրուին 8000 Ուկրայնացի զինուորներ որոնք ծառայած էին գերմանական բանակին մէջ եւ այժմ Իտալիա կը գտնուին:

620.000 ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ մեռած են պատերազմի միջոցին, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը: Գերմաններու կողմէ գնդակահարուած զոհերու թիւն է 30.000:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 2ին, Հ. Յ. Դ. Գիվէռի տան մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎՈՔԼԻՒԶ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, վերջին ժողովին մէջ որոշուած վայրը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄԵԾ ՄՐՑՈՒՄԸ վաղը, երկուշաբթի, առտուան ժամը 8էն սկսեալ, St. Loup, Stade Atlantic. Ախոյեան հանդիսացող խումբը կը ստանայ երրորդութեան բաժակը (Ք. Ռ. Զ):

ԼԻՈՆԷՆ Սուրէն Կիւրեղեան կը փնտռէ, իր հօրեղբայրը՝ Միսաք Կիւրեղեան, կինը Փրլանթի, զաւակներէն՝ Խորէն եւ Տրդատ որոնք նախկին ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Թուրքիա, Սամսոն քաղաքը: Տեղեկացնել Սուրէն Կիւրեղեանի, 95 rue Moncey, Lyon, Rhône, France: Կը խնդրուի, Պոլսոյ եւ արտասահմանի թերթերէն արտատպել Դրամական պարգեւ լուր տուողին:

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կը խնդրուի ծանուցանել թէ այսօր, Կիրակի, կէսօրէ ետք ժամը 4ին, հանդէս մը սարքուած է Վրացական Անկախութեան հռչակման 29րդ տարեդարձին առթիւ, Cercle Militaireի մէջ, Place St. Augustin:

ԳԷՈՐԳ ՉԱՒՈՒՇԻ նահատակութեան քառասնամեակին առթիւ Ռընաժէն հայրենակից Արդար Խաչատուրեան հազարական ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին, Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին եւ Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին: Ստանայ «Յառաջ»էն:

ԻՄԱՍՏԵՂԾ ԽԱՉԻԿ ՋՈՒԼՖԱՅԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երեքշաբթի, 27 Մայիս, ժամը 15.45ին, Bois Colombesի գերեզմանատունը, Rue de l'Egalité, Asnières, Հաղորդակցութեան միջոց.— Porte de Clichyէն առնել 140 թիւ հանրակառքը, իջնել Quatre Routes:

ՍԻՒԼԿԻՃԵԱՆ, Վալանս.— Ձեր փնտռած երկու եղբայրներու հասցէն.— 32 rue des Martyrs, Paris (9):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Մարսիլիայէն Ռատիօ ժագ Պէրպէրեան եկած է Փարիզ եւ կը ծախէ լաւագոյն մարք թուռնը-տիսք (pick-up), ընկուզենի վեռնի եղած տուփեր: Գինը 9500 Ֆրանք: Դիմել, 60 rue Lafayette.— KAPAի կամ Restaurant Diamantaire: Օգտուեցէք առիթէն մինչեւ չորեքշաբթի:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 28 MAI 1947 Չորեքշաբթի 28 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5044-Նոր շրջան թիւ 653 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ՄԵՂՄԱՆԱ՞Յ ԹԷ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ՆՈՐ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԱԶԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Լուսաւորութեան (կազ եւ ելեկտրականութիւն) Դաշնակցութիւնը որոշած էր գործադուլ յայտարարել այսօր, չորեքշաբթի։ Այս որոշման վրայ, կառավարութիւնը անմիջապէս վճռեց բռնագրաւել գործարանները եւ պարտաւորիչ ծառայութեան ենթարկել բանուորները, ինչպէս պատերազմիատեն։ Այս իմաստով ազդեր փակցուցին պատերը, Փարիզի թէ գաւառի մէջ։ Միեւնոյն ատեն որոշուեցաւ ի հարկին ժամանակէտ զինուորներ գործածել։

Տեսնելով որ թէ կառավարութիւնը եւ թէ ժողովուրդը իրարանցումի մատնուած են, Լուսաւորութեան Դաշնակցութիւնը հանդարտացուցիչ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, հաւաստելով թէ շարժումը ուղղուած է կառավարութեան, եւ ոչ թէ ժողովուրդին դէմ։ Խիստ հրահանգներ տրուած են, որպէսզի սովորականին պէս ելեկտրական հոսանք ճարուի հիւանդանոցներուն, բուժարաններուն, ղօրանոցներուն եւն.։ Հոսանքի կրճատումը ամէնէն աւելի զգալի պիտի ըլլայ պետական պաշտօնատուններու եւ ճարտարագործական արտադրութեանց մէջ։ Տուներու մէջ՝ ոչ այնքան զգալի (կազ թէ ելեկտրականութիւն)։

Շատ բան կախում ունի նոր բանակցութիւններէն, որոնք պիտի սկսէին երէկ։ Բանուորներու ներկայացուցիչները իրենք ալ համաձայն չեն գործադուլ յայտարարել գործադուլի համար (արուեստը արուեստի համար)։

Կը թուի թէ պայքարը որոշ չափով մեղմացած է, թէեւ պետական պաշտօնեաներն ալ ցոյց մը սարքելու կը պատրաստուին։ Նոյնպէս հացագործները դլուխ վերցուցած են, եւ կը պահանջեն ժամական 10 ֆրանք պարգեւ արտադրութեան վրայ կամ ամսական 1500 ֆրանք հատուցում։

«ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՊԻՏԻ ՉԸԼԼԱՅ»

Այս առթիւ մեծ ուշադրութիւն գրաւած է Ժաք Տիւքլոյի Բշ. օրուան ճառը, նախկին ռազմիկներու համագումարին մէջ։ Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը ըսաւ թէ բանուորները «այնքան ալ ապուշ չեն, ընդհանուր գործադուլ յայտարարելու եւ յետադիմական տարրերէն քշուելու համար»։

Այս առթիւ կ'ծու քննադատութիւններ ուղղեց զօր. տը Կոլի, զայն անուանելով «յետադիմական» եւ «նախագահ Թրումընի արձագանգը»։ Ինք ալ կը խոստովանի թէ պէտք ունին փոխառութեան եւ տոկոսներով պիտի վճարեն, «բայց Ֆրանսայի ժողովուրդը երբեք տրամադիր չէ ծախելու իր անկախութիւնը, մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ»։

★ Պ. Ռամատիէ կիրակի օր ճառ մը խօսելով Լա Ռօշէլի մէջ, յայտարարեց թէ «ընկերվարական կուսակցութիւնը վերջին միջնաբերդն է ժողովրդապետութեան։ Իր ընտրական ազդեցութիւնը տկարացաւ, բայց քաղաքական ազդեցութիւնը աճեցաւ։ Պատահմունք չէ որ զօր. տը Կոլի մեկնումէն վերջ իրարու յաջորդող չորս վարչապետներէն երեքը ընկերվարականներ եղան։ Եթէ վաղը ընկերվարական կուսակցութիւնը անհետանայ, ոչինչ պիտի մնայ եւ մենք պիտի կրենք պատասխանատուութիւնը»։ Վարչապետը մասնաւորապէս ծանրացաւ պարենաւորման տագնապին վրայ եւ նորէն շեշտեց թէ աշխատավարձքի որեւէ յաւելում անմիջապէս պատճառ պիտի դառնայ գիներու բարձրացման։ «Մենք ոչ ըսինք եւ ոչ պիտի ըսենք գիներու բարձրացման որ ամենադէշ փտանգն է։ Հաճելի բան չէ «ոչ» ըսել բանուոր դասակարգին, երբ ամբողջ կեանքը անոր խանդավառ պաշտպանութեան նուիրած ես։ Անշուշտ որոշ կարգադրութիւններ պէտք է ըլլան, երբ արտադրութիւնը աւելնայ — եւ միայն այդ պարագային— կառավարութիւնը վճռած է պարգեւներ տալ։ Բայց առկէ անդին երթալ՝ կը նշանակէ դէպի կործանում առաջնորդել բանուոր դասակարգը։ Մենք պիտի դիմադրենք»։

Պ. Կի Մոլէ, ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, իր կարգին ճառ մը խօսելով ըսաւ.— «Տակաւին երկու երեք սոսկալի ամիսներ պիտի անցընենք»։ Յետոյ ցաւ յայտնեց որ համայնավարները խուսափեցան կառավարական պատասխանատուութենէ եւ կ'օգտուին բանուորներու պահանջներէն, գիտնալով հանդերձ կառավարութեան դժուարութիւնները։ Բանախօսը քննադատեց նաեւ զօր. տը Կոլի ընթացքը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կայդայ Դ. էջ)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ աւելի քան հարիւր գիտական արշաւախումբեր ճամբայ պիտի ելլեն այս ամառ, երկրաբանական հետազօտութիւններ կատարելու համար ամբողջ Խ. Միութեան մէջ, ի խնդիր քարիւղի։ Առաջին խումբերը Ուրալ եւ Թիւրքմէնիստան գացած են արդէն։ Ուրիշ խումբեր կը պատրաստուին Սախալին կղզին, Քամչաթքա, Կովկաս եւ Պալթեան երկիրները մեկնելու։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արիւնալի կռիւներ Հայերու միջեւ

Կիրակի օր անթելը հետեւեալ ցաւալի լուրը կը հաղորդէր Պէյրութէն.—

Լիբանանի երեսփ. ընտրութեանց առթիւ բուռն միջադէպեր պատահեցան Հայերու միջեւ։ Ոստիկանութիւնը չկրցաւ զսպել խռովութիւնները եւ հարկ եղաւ զինուորական ուժի դիմել։ Սպանեալներ եւ վիրաւորներ կան։

Երէկուան թերթերն ալ զանազան ձեւերով կը յիշեն այս դէպքը, առանց մանրամասնութիւններ տալու։ Հեռագիրները կ'ըսեն թէ երեք հոգի սպաննուած, 15 հոգի վիրաւորուած են։ Անշուշտ այս բոլորն ալ Հայեր չեն, քանի որ ուրիշ կռիւներ ալ պատահած են տեղացիներու միջեւ։ Ամէն պարագայի մէջ, ողբալի բան պիտի ըլլար, եթէ նորէն Հայու արիւն թափած է։ (Հեռագիր մը մէկ սպանեալ եւ 15 վիրաւոր կը յիշէ հայկական կռիւներուն մէջ)։

Ինչպէս կ'երեւայ, կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, նոյնիսկ հրասայլեր տեղաւորելով Սարային առջեւ։ Առաջին ընտրութիւնն էր այս, Լիբանանի անկախութեան հռչակումէն ի վեր, քանի որ նախորդ երեսփ. ժողովը ընտրուած էր 1943ին, հոգատարութեան շրջանին։ Պիտի ընտրուէին 55 երեսփոխաններ, մասնակցութեամբ 273.000 ընտրողներու։

Հեռագիրները հակասական տեղեկութիւններ կը հաղորդեն ընտրական գործողութեանց մասին։

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՑԱՆԿԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

«Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Պէյրութէն, մայիս 26 թուականով.—

Ընտրութեանց մասին հասած շատ մը լրացուցիչ տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ Էմիլ Էտտէ, ազգ. խմբակցութեան վարիչը որ բացարձակ անկախութիւն կը պահանջէ Սուրիայէն, ծանր պարտութիւն մը կրած է։ Կառավարական ցանկը արդէն իսկ շահած է 55 աթոռներէն 49ը, եւ մինչեւ հիմա միայն մէկ անկախ թեկնածու ընտրուած է, Սալիմ էլ Խուրի, Նախագահ Պշարա Խուրիի եղբայրը։ Միայն Լիբանան լերան շրջանին մէջ, որ գլխաւոր կեդրոնն է քրիստոնէական աղանդներու, կառավարական ցանկը մեծամասնութիւն չէ շահած։ Համեմատականի մնացած ընտրութիւնները պիտի կատարուին այս կիրակի։

Զորս համայնավար թեկնածուները ձախողեցան, թէեւ կուսակցութիւնը ամէնէն բուռն պայքարը բացած էր։ Կառավարութիւնը պաշտօնապէս չի ճանչնար համայնավար կուսակցութիւնը, հետեւաբար չորսն ալ իրենց թեկնածութիւնը դրած էին անհատապէս։ Ընդհ. գործադուլ մը ծրագրուած էր երկուշաբթի օրուան համար, բայց յետաձգուեցաւ մինչեւ շաբթուան վերջը։ Քսան-երեք պարտուած թեկնածուներ Բշ. օր ժողով մը գումարեցին նախկին Նախագահ Ալֆրէտ Նագգաշի բնակարանին մէջ եւ որոշեցին նոր ընտրութիւն պահանջել։ Շատերը վերջին պահուն ետ առած էին իրենց թեկնածութիւնը, առարկելով թէ կառավարական զօրքը եւ ոստիկանութիւնը թոյլ չէին տար որ իրենց կուսակիցները քուէարկութեան դրասենեակները հասնին։ Անոնք դիմեցին նաեւ Հանրապետութեան նախագահին, որ խոստացաւ քննութիւն բանալ։

Ինչպէս կ'երեւայ, կառավարութեան բոլոր վարիչ դէմքերը վերընտրուած են, մէջն ըլլալով վարչապետը, Ռիատ էլ Սոլհ, արտաքին նախարարը, Հանրի Փարաւոն, երեսփ. ժողովին ատենապետը՝ Հապիպ Աբի Շահլա։ Նախագահին պաշտօնավարութեան շրջանը կը լրանայ 1949ին։

Եթէ Պ. Էտտէ նոյնիսկ մէկ աթոռ շահի, ոչ մէկ փոփոխութիւն կառավարութեան ուղեգծին մէջ, որ թունդ համարաբական է եւ հակառակ հրէական պետութիւն մը հաստատելու Պաղեստինի մէջ, թէեւ ոչ այնքան ուժգին որքան Սուրիան։

Դամասկոսի մէջ, Սուրիոյ վարչապետը, Ճէմիլ Մէրտամ պէյ կատարեալ գոհունակութիւն յայտնեց Լիբանանի ընտրութեանց արդիւնքին համար։

25 ԿԻՆԵՐ եւ ԱՂՋԻԿՆԵՐ անճանաչելի եղած են երկու ամսուան ընթացքին, Պոլոնիոյ նահանգին մէջ (Իտալիա), սիրային վիշտերու հետեւանքով։ Մեծ մասով անչափահասներ են, իսկ ամէնէն մեծ՝ 35 տարեկան։

Յ. Օշականի յոբելեանը

Շաբաթ գիշեր մեծ յաջողութեամբ տօնուեցաւ Յ. Օշականի գրական եւ ուսուցչական գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանը, Salle de Géographieի մէջ, որ ամբողջովին լեցուած էր խիտ բազմութեամբ։ Կը նախագահէր Պ. Ա. Զօպանեան։ Կարգով խօսեցան Գ. Զաւրեան, (յոբելեարին հայրենակիցը որ «Յառաջ»ի մէջ կը պարզէ անոր կեանքին ելեւէջները), Շ. Նարդունի, Ա. Խանճեանեան եւ Յ. Սվաճեան։ Գեղարուեստական բաժինն ալ շատ յաջող էր։ Ամէնէն վերջը խօսք առնելով, նամակ մը կարդաց յոբելեարին որդին, Վահէ Օշական։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԳԻՒՐԳ ԶԱՎՈՒՇԻ մահուան քառասնամեակն ալ մեծ բազմութեամբ տօնուեցաւ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՄԱՅԻՍ 28Ը մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Շավիլի մէջ, կիրակի օր, քաղաքապետարանի սրահը, որ լեցուած էր խուռն բազմութեամբ։

Անգլիացի զինուորներ սպաննուած Տէտէ Աղաճի մէջ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 50 յոյն ապստամբներ յարձակելով բրիտանական զինուորական կառքի մը եւ բեռնակառքի մը վրայ, սպաննեցին երկու զինուորներ եւ գերի բռնեցին սպայ մը եւ ուրիշ երկու զինուորներ։ Յունական կառավարութիւնը այս լուրը հաղորդելով, կ'աւելցնէ թէ երկու կառքերը կրակի տրուած են։ Դէպքը տեղի ունեցած է Թրակիոյ Ալեքսանդրապոլիս քաղաքին մօտ (Տէտէ Աղաճ), որ շատ հեռու չէ Թրքական սահմանէն։

Երկու զինուորներուն ածխացած դիակները գտնուեցան հրկիզեալ կառքին մէջ, շաբաթ օր, ինչպէս կը ծանուցանէ բրիտանական դեսպանատունը։ Երկու դիակները Տէտէ Աղաճ փոխադրուելով թաղուեցան 1914—18ի զոհերու գերեզմանատան մէջ։ Արարողութիւնը կատարեց յոյն քահանայ մը։ Ներկայ էին բազմաթիւ պաշտօնատարներ եւ մեծ բազմութիւն։

Բրիտանական դեսպանատան մէկ զեկոյցը կ'ըսէ թէ սպայ մը եւ ուրիշ երեք աստիճանաւորներ որոնք գերի բռնուած էին, արձակուելով Սելանիկ փոխադրուեցան օդանաւով։ Սպանութեան դէպքը մեծ յուզում պատճառեց Աթէնքի մէջ։ Թերթերը մանրամասնօրէն պատմելով դէպքը, յարձակումը կը նկատեն «անպատիւ, վատ եւ ոճրագործական թակարդ մը», միեւնոյն ատեն կը փառաբանեն անգլեւյունական բարեկամութիւնը։

Յունական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ շաբաթ օրուան կռիւներու ընթացքին Յունաստանի զանազան մասերուն մէջ սպաննուած, վիրաւորուած կամ գերի բռնուած են 225 ըմբոստներ։

★ Մայիս 29ին Աթէնք կը սպասուի մասնաւոր օդանաւ մը, փոխադրելով 21 հոգինոց ամերիկեան պատուիրակութիւն մը՝ Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարութենէն։ Ասոնց պաշտօնն է քննութիւններ կատարել եւ որոշել ամերիկեան վարկերուն գործածութեան եղանակները։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան 46րդ համագումարը բացուեցաւ մասնակցութեամբ 1300 պատգամաւորներու։ Հինգ հարիւր թղթակիցներ կը հետեւին ժողովին։ Իր բացման ճառին մէջ, կուսակցութեան նախագահը պարզեց միջազգային կացութիւնը եւ տնտեսական դժուարութիւնները։ Օրակարգը չափազանց խճողուած է։ Վերջին պահուն կարելի եղաւ 600 բանաձեւերէն մաս մը ետ առնել, մաս մըն ալ միացնել։ Արտաքին նախարարութեան վերաբերեալ 21 բանաձեւերէն մնացած է միայն երեք հատ։ Ընդհ. կարծիքն այն է թէ համագումարը հաւանութիւն պիտի յայտնէ Պէվինի արտաքին քաղաքականութեան։

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ մասին բանաձեւ մը քուէարկեց մամուլի ազատութեան յանձնախումբը. 1. Ազատութիւն թղթակիցներու բոլոր երկիրներու մէջ.— 2. Բարձում գրաքննութեան, եւայլն։ Խորհրդային պատուիրակը, Լոմաքին, նախկին թղթակից, մերժեց բոլոր առաջարկները, առարկելով թէ մամուլի ազատութեան խնդիրը իւրաքանչիւր երկրի վերաբերեալ ներքին հարց մըն է։

ԿԱՐՄԻՐ ԲԼՈՒՐ

(Շար. Մայիս 13ի թիւէն եւ վերջ)

Պրոֆ. Պիոտրովսկին տարիներէ ի վեր կ'ուսումնասիրէ Կարմիր-Բլուրի աւերակները: Բաղդատելով պեղումներու ժամանակ գտնուած առարկաները, հանգամանօրէն ուսումնասիրելով անցեալ ժամանակներու մշակոյթը, Անդրկովկասի մէջ ապրող ժողովուրդներու կենցաղը, սովորութիւնները եւ բարքերը, ան կուտայ չարադուշակհրդեհի պայծառ բոցերով լուսաւորուած գիշերային մարտի համոզեցուցիչ նկարագիրը:

Ամրոցին մէջ կ'ապրէին ուրարտական կառավարիչները: Ամրոցի հրջապատին մէջ պատսպարուած էր աւան մը, որու բնակիչները տուրք կը վճարէին ուրարտացի կուսակալին: Կուսակալին եւ անոր զօրախումբին պարենաւորման ամբողջ ծանրութիւնը կ'իյնար աւանի բնակիչներուն վրայ, եւ անոնք հիմք ունէին դժգոհ ըլլալու իրենց տէրերէն:

Ամրոցին պատերուն կպած ողորմելի հիւղերուն մէջ երեւան եկած են հացահատիկներու պաշարներ — ցորեն, գարի եւ կորեկ: Հացահատիկներու մեծ պաշարներ յայտնաբերուած են ամրոցի պահեստներուն մէջ, յատկապէս կնքուած հսկայ կաւէ կճուճներուն մէջ:

Հնագէտի փորձուած աչքը կը զանազանէ պաշարի երկու տեսակներ՝ հին եւ նոր: Հին պաշարներու վրայ ժամանակը իր հետքը թողած է, իսկ նորը, որ հաւաքուած է ամրոցի կործանման տարին, դեռ ծեծուած չէ, աչքի կ'իյնայ իր թարմութեամբ եւ դիմացկունութեամբ: Այսպէս ուրեմն, դէպքը տեղի ունեցած է ամառը, բերքը հաւաքուած եւ դիզուած, բայց ամրոցի աւերակներուն մէջ յայտնաբերուած ձեռքիադօրիքները դեռ գործածուած չեն: Բայց թշնամիին ձեռքը ընդհատած է կեանքը եւ դադրեցուցած տնտեսական հողերն ու աշխատանքները:

Սկիւթական այրուձին երեւցած է ամրոցին առջեւ ուրարտական տիրակալի համար անսպասելիօրէն, բայց աւանի բնակիչները սպասած են Սկիւթացիներուն սրտի տրոփիւնով եւ զսպուած յոյսերով...

Եւ պարիսպներու տակ սկսած գիշերային մարտի իրարանցման ժամանակ՝ հրդեհած են ամրոցը:

Սկսած է խուճապ: Անծանօթ, մորթէ սրածայր գլխարկներով մարդոց բարձրացուցած աղմուկէն խրտչած ձին, բակին մէջ, կտրելով կապը, շլացուցիչ բոցերէն սարսափած, խեղդուելով անտանելի ծուխէն, այս ու այն կողմ նետած է ինքզինք եւ բաց դուռներէն ներս վազած ամրոցի բնակիչներու կողմէն լքուած դահլիճը եւ մնացած այդ բոպէին փլչող տանիքի փլատակներու տակ:

Մոխիրի կոյտերուն եւ ահագին քարերու ու հողի հաստ շերտի տակէն կ'երեւան մարդկային կեանքի հետքերը: Նիւթական մշակոյթի առարկաները կը ծանօթացնեն մեզ մարդոց կենցաղին և ընկերային յարաբերութեանց:

Դահլիճի անկիւնը, ուր ինկած է ձիու կմախքը, գտնուած է փաթթուած գորգ մը, հաւանօրէն տեղական արտադրութիւն: Գորգին հիւսուածքին վերլուծումը որ ներկայիս կը կատարուի, ցոյց կուտայ թէ դունաւո՞ր եղած է եւ յատկապէս ի՞նչ գոյներ ունեցած է:

Շահեկան են երբեմնի դահլիճի պատերէն կախուած պղնձեայ զարդարուն վահանները, կապարճները, որոնց վրայ գծուած են զանազան նկարներ՝ տէգերով եւ փոքրիկ վահաններով զինուած ռազմիկներ, սրածայր սաղաւարտներով մարդիկ, մարտական ձիերու վրայ նստած:

Շատ են պղնձեայ իրերը՝ գաւաթներ, ապարանջաններ, գօտիներ, զարդանկարներով զարդարուած, եւ անոնց կարգին ակնագործական զարմանալի նուրբ կերտուածքով ոսկի օղեր:

Պահեստներուն մէջ գտնուած փափուկ ցորենը շատ կը յիշեցնէ տեղական տեսակի փափուկ ցորենը, որ այժմ կը մշակուի Հայաստանի մէջ:

Գտնուած են կոպիտ հիւսուածքներ, որոնց վերլուծումը ցոյց կուտայ որ պատրաստուած են բուսական բնաթելէն, շատ հաւանական է վուշէն: Վուշը նշանակալից դեր խաղացած է Հայաստանի գիւղատնտեսութեան մէջ եւ երկրի լեռնային գօտիին շատ մը մասերուն մէջ մինչեւ հիմա ալ պահպանուած են հսկայ երկանաքարեր, որոնց միջոցով վուշէն ձէթ կը հանէին, իսկ վուշի բնաթելէն կը պատրաստէին տնային կոպիտ հիւսուածքներ:

Բայց վերադառնանք Կարմիր-Բլուրի աւերակներուն եւ անգամ մըն ալ դիտենք հոն տարուած աշխատանքները:

Բանուորները քայլ առ քայլ կը պեղեն եւ կը հանեն քարերու եւ հողի ահագին շերտերու տակ գտնուող շէնքերը:

Արդէն լաւ կ'երեւայ ամրոցի ընդհանուր կերպարանքը:

Կարմիր աղիւսէ շարուած պատերը պատկառելի տպաւորութիւն կը գործեն: Աղիւսները խոշոր են, հիանալի կերպով թրծուած: Երեւանի շինարարական կազմակերպութիւնները հետաքրքրուեցան այդ աղիւսներով, ուսումնասիրեցին եւ փորձարկեցին: Աղիւսի չափերը եւ որակը ընդունուած են իբրեւ ամէնայարմարը շինարարութեան համար եւ արդէն ձեռնարկած են այդ տեսակի աղիւս արտադրել:

Հետեւելով բանուորներուն, մենք կը տեսնենք փլատակներու տակէն հանուած ածխացած գերաններու նորանոր կտորներ: Հաստատուած է որ ատոնք սօճիի գերաններ են: Բայց Արարատեան հարթավայրին մէջ սօճիի անտառներ երբեք չեն եղած, անյիշելի ժամանակներէն հոս տիրապետած են ծառերու սաղարթաւոր տեսակները:

Անկասկած ուրարտացի կուսակալը նոր ամրոցը կառուցանելու համար սօճիի ծառերը բերել տուած է ուրիշ վայրերէ: Մովսէս Խորենացին, պատմելով Արտաշատ քաղաքի հիմնումը Արարատեան դաշտի մէջ Արտաշէս թագաւորի կողմէն, կ'ըսէ թէ «Արաքսը կ'օգնէր անոր անտառով»: Հաւանական է որ անտառանիւթը լաստերով ղրկուած է Արաքսի միջոցով Կարսի շրջանէն, որ հարուստ էր շինարարական սօճիի հիանալի տեսակներով:

Արտաշէս կը հետեւէր իր նախորդներուն՝ Ուրարտացիներու շինարարական աւանդութիւններուն:

Ածխացած սօճիի գերանները, այդ անընդգրկելի գերանները, ինչպէս կ'ըսէ Ն. Մառը, մեծ քանակութեամբ են յայտնաբերուած Անիի Բագրատունեաց ամրոցի պեղումներու ժամանակ, որ նոյնպէս կործանած է հրդեհէն: Եւ եթէ Կարմիր Բլուրի ամրոցը համարենք Անիի ամրոցի հեռաւոր նախատիպը, ապա խօսքը կրնանք տալ միջնադարեան հայ պատմագիր Արիստակէս Լաստիվերտցիին, որ այնքան կենդանի գոյներով նկարագրած է իրեն ժամանակակից հոյակապ ամրոցին կործանումը, ամրոց մը որ դարեր շարունակ եղած է հայ Բագրատունի թագաւորներու արքունիքը: «Ապարանքը, այդ բարձրաբերձ կառուցուածքը, գեղեցիկ եւ մեծ յարմարութիւններով բոցավառուեցաւ հոն բոյն դրած անարգարութեան առատութենէն: Բոլոր շինութիւնները վերածուեցան մոխիրի հսկայական կոյտերու եւ կաշառակերութիւնն ու խարդաւանանքները որ կը կատարուէին հոն, դադրեցան»:

Այդպէս ընդհատեց եւ իր գոյութիւնը ուրարտացի իշխողներու ամրոցը:

Ուղարտունի — Հրազդանի միւս կողմէն կ'անցնի Երեւան — Էջմիածին ասֆալտապատ ճանապարհը: Այդ ճանապարհով անընդհատ կը սլանան ինքնաշարժեր: Իսկ երբ Կարմիր-Բլուրին վրայ կ'իջնէ գիշերը, այն բլուրէն ուր կանգնած էր երբեմնի ուրարտական ամրոցը, կը բացուի ելեկտրական լոյսերով ողողուած Երեւանի հիանալի տեսարանը:

Կ. ՂՈՐՂԱՆԵԱՆ

Թուրքիա մինչեւ ատամը

Բ.

Խորհրդային կառավարութիւնը չի գոհանար միայն Անգարայի բարոյական կորովը տկարացնելով, դիւանագիտական ծանուցագիրներու եւ մամուլի ռազմախաղերու միջոցաւ, Թուրք ժողովուրդը շարունակ ջղագրգիռ վիճակի մը մէջ պահելու համար: Միեւնոյն ատեն կ'ամբողջացնէ զինուորական կատարեալ պատրաստութիւնները, Թուրքիան եզերող երկաթէ շրջանակին եւս: Ամէն օր տեղեկագիրներ կը հասնին Թրքական իշխանութիւններուն, սահմանին միւս կողմը տեղի ունեցած զինուորական խումբերու նոր շարժումներուն, մեքենաշարժ բանակներու ռազմափորձերուն, Թնդանօթային փորձերուն, նոր շինուած պահեստներու, օդանաւային նոր կայաններու յարդարումին եւ կապի ամբարներու մասին:

Պուլկարիայէն եկող ճամբորդներ կը հաստատեն թէ՝ համայնավարները տիրացած եւ աւելի զօրացուցած են Թրքական սահմանագլխին վրայ Գերմաններուն շինած զինուորական բոլոր ամրութիւնները, որոնք կրնային ծառայել այն ատեն իբրեւ նախնական պատնէշ:

Կովկասեան սահմանագլխին երկայնքին վրայ շատ աւելի տաժանելի է Թուրք զինուորին գործը: Սահմանագլխի վայրերուն մէջ գտնուող լեռնաշղթան ունի աւելի քան 3—4000 մեթր բարձրութիւն: Ճամբաները անանցանելի են ձմեռը. ամառը կարելի է օգտագործել միայն ջորիներով. մնայուն ցուրտը կը սառեցնէ շարժանիւներուն իւղն ու զէնքերը: Թոքատապը սոսկալի թշնամի մըն է Թուրք զինուորին համար, որ դէշ հագուած է, կօշիկները հինցած եւ մեկուսացած քաղաքակրթութենէն, որպէսզի ան կարենար իրեն հասցնել դեղ եւ զօրաւոր սնունդ:

Կովկասի — Ազրպէճանի եւ Վրաստանի Թրքական փոքրամասնութիւններէն փախստականներ որոնք յաջողեցան խոյս տալ ռուսական կեդրոնացման կայաններէն, կը հաստատեն թէ խորհրդային զինուորներուն թիւը Կովկասի մէջ՝ երկու միլիոնը կ'անցնի: Պերլինի եւ Շթէթինի գրաւման կռիւներուն մասնակցող թաթարական գունդեր կը բանակին Թրքական սահմանագլխին երկու հարիւր մղոն շրջագծի մը վրայ: Հոն կը գտնուին նմանապէս զօրամասեր, որոնք կռուեցան Ֆինլանտայի դէմ: Ասոնք մասնաւորաբար մարզուած են լեռնային կռիւներու համար: Թրքական սպայակոյտը համոզուած է, որ մարաջախտ Ժուքովի Օտեսայի հրամանատար անուանումը երբեք արդիւնք չէ շնորհազրկումի, ինչպէս կը ջանային հասկցնել Մոսկուայի շրջանակները: Հիթլէրի նախկին յաղթականը եւ Գերմանիոյ խորհրդային բանակներու ընդհ. հրամանատարը ուրիշ աւելի կարեւոր պաշտօնի է կոչուած:

Մնաց որ, Ռուսերը բնաւ չեն ծածկեր իրենց մտադրութիւնները: Կովկասի մամուլին մէջ լեցուն են յօդուածներ, որոնք կը փառաբանեն ռուսական զինուորներու զօրութիւնը ու անոնց զէնուզրահին արդիացումը: Անոր մէջ մշտական եւ երկար յօդուածներով կը տրուին Կովկասի մէջ բանակող զինուորներու հրամանատար զօրավարներուն կենսագրականները, կը նկարագրեն ի պատիւ զինուորներուն տրուած հանդէսները եւ անոնց սովնջականութիւն տալու անհրաժեշտութիւնը: Անոնց նպատակն է զինուորական ուժով եւ քանակով ազդել իրենց դրացի Թուրքերուն վրայ: Եւ եթէ լրտեսուելու մշտատեւ երկիւղը չունենային — գլխաւոր յատկանիշը խորհրդային վարչաձեւին — սահմանագլխի իրենց զինուորական ռազմափորձերը նուազ գաղտնի պիտի կատարէին: Ռուսերը կը յարձակին իրենց քարոզութիւններով, անթելով եւ թռուցիկներով, զորս գաղտնի գործակալներ կը ցրուեն Թրքական քաղաքներուն մէջ: Թղթատարով կամ անկարգելով կը նետեն Անատոլուի հսկայական տարածութիւններուն վրայ, ուր կ'ապրին միայն գիւղացիները: Այս թռուցիկները կը պարունակեն մանաւանդ միամիտ նկարներ, նկատի ունենալով որ այդ գիւղացիները անգրագէտ են, եւ կը փառաբանեն խորհ. բանակին անպարտելիութիւնը, զօրութիւնը եւ քաջագործութիւնները: Անոնք կ'ըսեն թէ Ռուսերը ունին նոր եւ զօրաւոր զէնքեր, որոնց քով Ամերիկացիներու հիւլէական ռումբերը խաղալիկ են, ու կը վստահացնեն թէ մինակ անոնք են որ յաղթեցին Հիթլէրին ու Հիրօհիթոյին (Ճափոնի կայսրը): Համաձայն այս քարոզութեան, Խ. բանակը կրնայ երեք օրուան մէջ քանդել Անգլիան ու Ամերիկան, շնորհիւ իր նոր զէնքերուն:

Զօրքը կը քամէ Թրքական ելեւմուտքին մօտ 75 առ հարիւրը: Այսպէս, հակառակ անոր որ պատերազմը խնայեց իրեն, Թրքական տնտեսութիւնը պատերազմէն դուրս եկաւ տկարացած: Իր ադրամագլուխը սուղցեց Անգարայի կառավարութիւնը, որպէսզի ութ ամիս առաջ, ոսկին արժեզրկէ 125 առ հարիւր համեմատութեամբ: Դրամ մը որ պատերազմին ատեն զուիցերական Ֆրանքին եւ տոլարին չափ հաստատուն էր:

Զինուորագրութիւնը իրենց տուներէն կը հեռացնէ ամէնէն ուժեղ եւ կորովի գիւղացիները եւ պատճառ կը դառնայ որ աշխատաւոր բազուկներ պակսին ճապէս հողագործական երկրի մը մէջ, որ ոչ միայն բազուկի պէտքը ունի, հապա նաեւ մեքենաներու: Ասոր համար է որ Թուրքիա, որ բնական կերպով պիտի կրնար գնահատելի օժանդակութիւն մը բերել սովէ տառապող երկիրներուն, ինքն իսկ հարկադրուած է ցորեն ներածել Մ. Նահանգներէն եւ Աւստրալիայէն... Հողագործական արտադրութիւններու աղքատացումը ուժեղ անդրադարձումը կ'ունենայ երկրին տնտեսութեան վրայ:

Զինուորցուները միայն գիւղացիները չեն սակայն. սպաներ ալ պէտք են: Այս պատճառով է որ Թուրք երիտասարդութեան ընտրանին, ան որ անհրաժեշտ է երկրին արդիական վերաշինութեան համար, մասնաւորաբար Եւրոպայի եւ Ամերիկայի համալսարաններէն եկող տարրը, խլուած է իրենց պաշտօններէն, երկրաչափ, ակադեմական պաշտօնեայ, առեւտրական, ուսուցիչ, կազմակերպիչ, ծառայելու համար իբրեւ պահեստի սպայ, մարզանքի երկարամեայ շրջանի մը ընթացքին: Ուրիշ ծանրակշիռ պարագայ մը — Եւրոպայի մնացեալ մասէն իր խիստ կզզիացումովը Թրքական առեւտուրը մեծապէս կը վնասուի...

Վարուան համար մշտատեւ այս վախը, այս յարձակման երկիւղը, այս սպառնալիքը որ կը ջլատէ ամէն ձեռներէցութիւն, կը մատնեն Թուրքիան տեսակ մըուշակորոյս վիճակի, կը կրծեն երկրին կենսունակութիւնը: Ազգերը ապրելու համար առաջին պայմանն է ապահովութիւնը... Եթէ նոյն չափով շարունակուէր խորհրդային ջլամարտը եւ եթէ Նախագահ Թրումընի ճառը չհասնէր, որպէսզի Թուրքերը ապագային նային նուազ յոռետեսութեամբ, Թուրքիա պիտի սպառէր ինքնաբերաբար, եւ խորհ. բանակները պիտի գրաւէին երկիրը առանց կռուելու, ծափահարուելով իր հեղինակութեան տակ գործող հինգերորդ դասակի մը կողմէ:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Արևմուտ՝ Արևելքը փրկելու

— Ամօթ է, հայրենակից, սա դեմոկրատ դարուն՝ Թուրանականութիւն — ցեղապաշտութիւն խաղցնելը: Ոչ—Թուրքերը հաշուեյարդարի ենթարկելու պէս գաղափարներով տարուիլը: Այսօր մենք, Անգլօսաքսոններու հաւասար ազգ ենք: Կեավուրներն ալ մարդ են վերջապէս: Անոնք այ մեր վաթանտաշներն են: Պէտք է սիրենք ու գուրգուրանք անոնց վրայ: Ամօ՛ւր սեղմենք զանոնք մեր գրկին մէջ, մինչեւ որ շունչերը սպառին:

— Այո՛, այո, պէտք չէ բայայի աչքով նայիլ քրիստոնեաներուն: Բայց կարելի՞ բան է, Թուրք նկատել այդ կեավուրները: Հապա ջարդելու մեր պապենական արհեստը՞...

— Առ այժմ հանդստեան կը կոչենք: Մենք, քրիստոնեաները ճիշդ ու ճիշդ Թուրք քաղաքացիներուն իրաւունքներով օժտելու ենք: Տաք զգացումներով անոնց փարելու ենք: Դաշոյնին կոթը մեր գօտիներէն շատ դուրս ցցելու չէ:

Մենք Թուրքերս ինչ որ ունինք անոնք ալ ունենալու են: Մզկիթ, Նամազ: Թուրքերէն լեզու: Թուրք կնիկներ: Թրքական անուն — մականուն: Նոյնիսկ Թլփատութիւնը թելադրելու է իրենց՝ յանուն հաւասարութեան, բացի ջարդելու իրաւունքէն...

Փոքրամասնութեանց իրաւունքներուն համադէպ եթէ ձեւական թերիներ կան — չկան հա՛ — զանոնք լրացնելու ենք:

— Հայ հա՛յ, լրացնելու ենք: Մնացած եկեղեցիները մզկիթի, հայերէն թերթերը Թուրքերէնի փոխելու ենք: Հայ կնիկները ամուսնալուծելով՝ խորոտիկ Թրքուհիներ նուիրելու ենք քրիստոնեաներուն, որպէսզի, մեծամասնութեան մէջ մտնելու պատուին արժանանան: Թէեւ մենք չենք կրնար միջամտել այդ բաներուն, հաշա՛, իրենց գիտնալիք գործն է: Մենք, դեմոկրատ ազգ ենք: Կը յարգենք բոլորին ազատութիւնը ...

— Բայց շա՛տ ապերախտ են սա կեավուրները — Ներողութիւն, «րայաները» պիտի ըսէի:

— Զգո՛յշ, տոլարները ականջ ունին: «Քրիստոնեաները» ըսէ:

— Իրաւունք ունիս: Ապերախտ են անոնք: Տես ինչ լայն ազատութիւն տուած ենք իրենց: Ահա Հայերը, պաշ-փափագի պէս բան-մը ունին Պոլսոյ մէջ, մենք զինք ազատ ձգած ենք, ուզած ձեւով կարգի դնելու Հայոց եկեղեցիներուն դոյքերը: Իրենց ժամերուն իւղին—մոմին վրայ հսկած ենք որպէսզի ժամկոչ-լուսարար խարդախութիւն չընեն: Իրենց դպրոցներուն Թուրք վարժապետներ տրամադրած ենք, որ հայ վարժապետները շատ չյոգնին: Թրքուհիներ ալ պիտի տանք իրենց, պարզապէս հայ աղջիկները մարապետանոց դրկելով հանգչեցնելու համար:

— Ասոնք, օր առաջ խոստանալու ենք հրապարակաւ, որ Միջազգային Դրամատունը փոխառութիւն մըն ալ ընէ մեզի, այս բոլորը գործադրել տալու յոյսով:

— Մեր այսքան զոհողութիւններուն իբրեւ վարձք Հայկական Խնդիր մըն ալ մէջտեղ կը դնեն: Աստ՞ր ինչ կ'ըսես: Այս գործէն ալ իւղոտ պատառ մը չե՞նք կրնար փրցնել:

— Հայկական խնդի՞ր: Այդ տեսակ բան գոյութիւն չունի, ինչպէս մեր Հանրապետութեան Սուլթան — Նախագահը ըսած է, կեավուր լրագրի մը Թղթակցին:

— Նորէ՞ն կեավուր...

— Սակայն, Արեւի պէս կը փայլի այդ Խնդիրը, մեր քթին տակը: Ինչպէ՞ս պիտի ուրանանք:

— Հարցուր կոյրերուն թէ՞ արեւ գոյութիւն ունի՞: ...

— Շատ պրամիտ ես: Լա՛ւ, սա մեր խոստումները ե՞րբ պիտի գործադրենք: Փոքրամասնութիւնները թեւ առած գործի կը սպասեն:

— Դուն Թուրք չե՞ս: Սնտուկներով դաշնագիր — խոստումնագիր ունինք Պապը Ալիի նկուղներուն մէջ: Միլիոնաւոր մուկեր սերունդներ սնուցած են այդ թուղթերով: Ցաթիհի օրերէն գործադրութեան կը սպասեն այդ թուղթի կտորները: Հատ մըն ալ փոքրամասնութեանց խոստմնաթուղթը թող աւելնայ անոնց վրայ: Տե՞ղ կը պակսի...

— Կարճ կապէ՛: Կարծեմ ամերիկացի քննիչ մըն է դիմացէն եկողը... Ժամանակի մը համար դդում ըլլանք, մինչեւ որ ...

..Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Հ. Մ. Ը. Մ., ԼԻՈՆ – ՏԷՍԻՆ

ՏԷՍԻՆ — Մասնաճիւղիս ախոյենական մրցումները մեծ յաջողութեամբ աւարտեցինք, առաջնութիւնը շահելով: Մեր դասակարգն է, համաձայն D. R. որոշման, Poule A. եւ B.: Մենք կը պատկանինք Poule B.ի 8 խումբերու առաջինը, իսկ Poule A.ի առաջնութիւնը շահած է U. S. Pont de Chéruyն, որ ունի ճկուն ու լաւ խաղացողներ յոյն, լեհ, Ֆրանսացի:

Տեղւոյս մարզական Դաշնակցութեան դրասենեակը որոշած էր տիտղոսի (titre) կարեւոր մրցումը կատարել երկու առաջին հանդիպացող խումբերու միջեւ: Իբրեւ չէզոք դաշտ որոշուած էր Meyzieuի մարզադաշտը, կիրակի 18 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին: Մեր Ժողովուրդը ժամանակէն առաջ փութացած էր քաջալերելու համար հայ մարզիկները: Բազմութիւնը անհամբեր կը սպասէր: Եւ ահա իմացանք թէ Ա. խումբէն կը պակսին անդամներ: Քանի մը հոգի վիրաւոր վիճակի մէջ դաշտ եկած են, իսկ մաս մըն ալ անկողին ինկած: Պարտութիւնը անխուսափելի կը համարուէր:

Գոնուեցան դաշտին վրայ Բ. խումբէն եւ պատանի (Junior) խումբէն տղաքներ որոնք անմիջապէս փոխուելով իջան դաշտ: Ligueը նկատի առնելով մրցումին կարեւորութիւնը պաշտօնապէս դրկած էր երեք դատաւորներ: Լիատենիներու քննութենէն վերջ, օրուան դատաւորը երկու խումբերու խաղացողները շարքի հրաւիրեց: Խաղը սկսաւ շատ արագ, Ֆրանսացիներու յարձակումով, զոր մեր վերջապահները ետ կը մղէին յաճախ: Հազիւ քսան վայրկեան անցած, մեր յառաջապահներէն Junior Պարսամեան շահեցաւ առաջին նշանակէտը: Մերոնք մինչեւ վերջը տիրապետող էին եւ կիսախաղը վերջացաւ 1—0 մերոնց յաղթանակով:

Բ: կիսախաղը սկսաւ աւելի տաք: Ֆրանսացիները կ'աշխատէին դէթ արդիւնքը հաւասարեցնել: Մեր յառաջապահներէն Էնճինեան գլխի ուժեղ հարուածով մը շահեցաւ Բ. նշանակէտը: Դաշտը կը թնդար ուրախութեան կանչերով: Ֆրանսացիները վհատած կ'երեւային: Մեր կեդրոնի յառաջապահը, Վերոնեան արագ հարուածով մը շահեցաւ Գ. նշանակէտը եւ մերոնք սկսան աւելի վստահ խաղարկութիւն մը ցոյց տալ: Հակառակորդ ... ութենէն օգտուելով, շահեցաւ առաջին նշանակէտը, ու խաղը շարունակուեցաւ: Մերոնք միշտ կը տիրապետէին: Խաղին վերջաւորութեան երկու վայրկեան մնացած Պարսամեան գլխու հարուածով մը շահեցաւ 4րդ եւ վերջին նշանակէտը:

Դատաւորը շնորհաւորեց օրուան խմբապետը, Սարգիսեան ու տուաւ շարք մը տեղեկութիւններ ըսելով թէ այս տարի եւս շահեցաք ձեր դասակարգի Champion du Rhône տիտղոսը:

Հասանք Տէսին, եւ խնջոյքի սեղաններու շուրջ ուրախութիւնը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն: Հ. Մ. Ը. Մ.ի հայրիկը շամփանեա ու առատ ուտելիք նուիրեց տղոց:

Մինչ մեր Միութիւնը յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ է ուրիշներ կը ջանան որսալ անփորձ տղաք, շռայլ խոստումներով: Ինչո՞ւ իրենք ալ չեն աշխատիր մեզի պէս: — Մ. Դանիէլեան

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Տարիներու գործունէութենէ մը վերջ, որ դէպքերու բերումով յետաձգուած էր, Հայ Բժշկական Միութիւնը իր անդամները վերստին համախմբեց եւ 1946 Նոյեմբերին, ընդհ. ժողովի մը ընթացքին, ընտրեց իր ընդլայնուած դիւանը, բժիշկ Քօլօլեանի նախագահութեան տակ: Իր գործունէութեան ծրագիրը կը կայանայ, բացի իր մասնագիտութեան առարկան կազմող ընթացիկ հարցերէն, դէպի Հայաստան ներգաղթի խնդիրը եւ բժշկական հարցերը ժողովրդականացնելու մէկ ընդարձակ ծրագիրը, որ կը հետաքրքրէ Փարիզի հայ գաղութը:

Հայ բժշկական Միութեան նախագահը կը խնդրէ Թղթակիցներէն իրենց նամակները ղրկել ուղղակի ընդհ. քարտուղարութեան, բժիշկ Ֆինճիի, 21 rue de Lisbonne, Paris (8), հեռախօս Laborde 18-51:— (Զեկոյց)

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Իր յոբելեանին առիթով)

Դպրոցին մէջ տղաքը կը խենթենային իր վրայ ու այդ պաշտամունքը մինչեւ այսօր կը տեւէ շատերուն մէջ, երբ անոնք դարձած են նոյն իսկ ընտանիքի հայրեր: Շատեր իրեն կը պարտին իրենց մտքի անդրանիկ հետաքրքրութիւնները գրականութեան մէջ:

Օշական սիրած է լեռները, իրենց գիւղին լիճը, ձորերը, որոնք այնքան գեղեցկօրէն կը բեւեռեղանան իր գրականութեան մէջ:

Դուք որ կարդացիք իր « Համապատկեր»ը, կ'անդրադառնա՞ք թէ այսքան ուշ ու դժուար իրագործուած այդ հսկայական ձեռնարկը ան կ'որոճար տակաւին Պրուսայի նախակրթարանի խոնարհ սեղաններուն վրայ: Ինծի կը պատմէր թէ ինչպէս «յիմար» էր մկրտուած Դուրեան եպիսկոպոսէն 1899ին, Դպրեվանք ընդունուելու համար հարցաքննուած ատեն: Վանահայրը հարցուցած էր թէ ինչո՞ւ Արմաշ եկած է:

— Հայ գրականութեան պատմութիւնը գրելու համար:

— Քանի՞ հատոր պիտի ըլլայ այդ պատմութիւնը, տղաս:

— Առ նուազն տասը հատոր, սրբազան:

Ու «յիմա՛րը», զոր չէր կրցած մոռնալ Օշական: Եւ այդ օրերէն մօտ կէս դար վերջ Օշականը կը գտնենք իր պատմութեան երազին ոչ միայն հաւատարիմ, այլեւ նուաճած զայն աւելիովը:

Դժբախտութեան օրեր էին: Իր կրտսեր եղբայրը կը մեռնէր թանչքի համաճարակէ մը: Ես հօրս մահուընէ վերջ ենթարկուած էի Թուրք իշխանութեան հալածանքին, ու նիւթական մեծ կորուստներու: Ձարահատ իրար կը բերէինք մեր պատանութեան երազները ու մեր երիտասարդութեան կարօտները: Կ'ապրէինք ոչ անշուշտ իրար մխիթարելու միամտութիւնով: Օշական իր ցաւին մէջ ալ եղած էր ինքնաբաւ ու ինքնատիպ: Ամէն րոպէ այդ ցաւը արմատէն փրցնելու հերոսական որոշումը մտքին մէջ ունենալով, երկար ատեն իր գրպանը պատցուցած էր «սիւպլիմէ»ի զորշ կտորները, տուած էր ինքզինքը ընթերցումի, հետզհետէ փոխադրուելու համար այլ կեանքի մը մէջ: Տասներհինգ օրը անգամ մը կ'երթար Պոլիս, կը գտնէր Շաւարշ Միսաքեանը, Գեղամ Բարսեղեանը ու անոնցմէ ստացած պարկ մը լեցուն գիրքերն ու հանդէսները շալակը կը դառնար գիւղ: Կը կարդար իրեն յատուկ արագութեան չափանիշովը ու կը տանէր ետ նորերը բերելու համար: Այս ընթերցումներուն ծանր ազդեցութիւնը՝ իր մօրն ալ մահը եւ զանազան ծրագիրներ զինքը մղեցին ձգել իր գիւղը ու անցնիլ Պոլիս:

Պատմութիւն մը նորէն՝ այդ անյայտ գիւղի վարժապետը Պոլսոյ. մէջ: Առանց փողկապի, առանց գլխարկի, առանց չէնք չնորհք հագուստի... 1914էն առաջ Պոլսոյ մէջ ուսուցչական պաշտօն մը այդ պահանջներէն զատ կը կարօտէր կուսակցութեան մը պաշտպանութեան:

Օշական աշխատակիցն էր «Ազատամարտ»ի, բայց չէր պատկաներ կուսակցութեան: Ան դիմած էր իր վաղեմի ուսուցչին, Դուրեան սրբ.ի, որ 1900ին չէր կրցած զինքը պահել Դպրեվանքին մէջ, հակառակ իր շատ մը խոստումներուն, Գերմանիա, համալսարանական ուսում եւն.: Մեծ համակրութիւն էր ցուցուցած այդ իսկապէս սրբազան մարդը, եւ չէր ալ մոռցած աւելցնել, հակառակ պարագային

— Եթէ քիթը գետին գայ, գտնել զինքը:

Օշական կը պատմէր սրտայոյզ տեսարանը ալեւոր սրբազանին որ իր գրքերու ամպիոնին ու գրանիկի մշուշին մէջ իբրեւ Մովսէս մը ապաւորած էր զինքը: Եղիշէ եպիսկոպոսը ճանչցեր էր զինքը զարմանալի յիշողութիւնով մը ու աւելի զարմանալին՝ իր մատիկովը քիթը հրջաբերելով, ըսել էր ուզած.

— Եկա՞ծ է գետին:

— Քարին, Սրբազան, աւելին իսկ:

Առանց վարանման առեր էր գրիչը ձեռքն ու գրեր Գատր Գիւղի վարժարաններու տեսչութեան, ջերմագին յանձնարարական մը:

Գ. Հայկ Խոճասարեան կ'ընդունի այցելուն, կասկածանքով մը կը բանայ Դուրեանի նամակը, կը չափէ վերէն վար իրեն ներկայացողը եւ անձամբ կը կատարէ ստուգումը: Օշական կը գրէր Դաշնակցական թերթերու մէջ: Գատր գիւղը «Ազատամարտ»ի կողմէ որակուած էր միջնաբերդը հակայեղափոխութեան, մանաւանդ այս առանց փողկապի ու գլխարկի, չկոճկուած գիւղէն եկող տղա՞ն:

Վախով ու կասկածով Օշական կը մտնէ վարժարանէն ներս: Ամիս մը վերջ հայերէնը կը դառնայ տղոց ամէնէն շատ սիրած դասը, ու ինքը մտերիմը անոնց բոլորին ալ: Իր պաշտօնակիցներուն նախանձը գրգռելու աստիճան մը: Գաւառացի այս համեստ ուսուցիչը, որ նախակրթարանէ մը աւելի ուսում չէր տեսած եւ արեւմտեան մեծ համալսարանի մը մեթոտն ալ չէր բերած իր հետը, առանց պարտադրանքի մը ինքզինքը կը գտնէ մթնոլորտի մը մէջ որ կը դառնայ հարազատ: Կը մտնայ իր վիշտն ու ցաւը զոր բերած էր գիւղէն: Քաղքցի տղոց մօտ իր թովիչ դասախօսութիւնները, կատակներով համեմուած զրոյցները զինքը կ'ընտանեցնեն շատ շուտ, այնպէս որ տղաքը կը սիրեն դասարանէն դուրս ալ հրջապատել զինքը: Մկրտած էր ամէն մէկ տղայ իր շատ յատկանշական, երկրորդական անունովը. նոյնիսկ դասարանները կ'իյնային այդ անուանակոչութեան տակ: Իր ուսուցչութեան մասին անշուշտ ինձմէ շատ աւելի բան գիտեն եւ կրնան արտայայտել իր աշակերտները:

(7)

ԳԷՈՐԳ ԶԱԳՐԵԱՆ

Մահապատիժը կը ջնջուի Խ. Միութեան մէջ

Մոսկուայի անթենը Բշ. օր հաղորդեց թէ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը հրամանագրով մը ջնջած է մահապատիժը խաղաղութեան ատեն: Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ'ըսէ.— «Խորհրդային ժողովուրդին պատմական յաղթանակը թշնամիին վրայ ոչ միայն հաստատեց խորհրդային պետութեան յարաճուն զօրութիւնը, այլեւ ամէն բանէ առաջ ցոյց տուաւ Խ. Միութեան ամբողջ ժողովուրդին բացառիկ հաւատարմութիւնը մայր հայրենիքին եւ խորհրդային կառավարութեան հանդէպ: Միեւնոյն ատեն, Գերմանիոյ եւ Ճափոնի անձնատուութեան յաջորդ շըրջանը հաստատեց թէ կրնանք ապահովուած համարել խաղաղութեան դատը, հակառակ այն փորձերուն որ կը կատարուին յարձակողական տարրերու կողմէ, պատերազմ յարուցանելու համար։

«Նկատի առնելով այս հանգամանքները եւ ընդառաջ երթալով բանուորներու, պաշտօնեաներու, արհեստակցական միութեանց եւ ուրիշ օրինաւոր կազմակերպութեանց բաղձանքները, Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութիւնը այլեւս անհրաժեշտ չի գտներ մահապատիժի գործադրութիւնը խաղաղութեան ատեն: Հետեւաբար, 1. Կը ջնջէ մահապատիժը, մահով պատժելի ոճիրներու համար,— 2. Համաձայն խաղաղութեան ատեն գործադրելի օրէնքներու, մահապատիժին տեղ պիտի հաստատուի արգելափակում աշխատանքի զսպիչ կայաններուն մէջ, 25 տարուան համար.— 3. Այն մահապատիժները որ տակաւին չեն գործադրուած այս հրամանագրին հրատարակութեան ատեն, պիտի փոխարինուին յօդ. 2ի մէջ նախատեսուած պատիժով (25 տարի արգելափակում):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական շրջանին պատասխանատու նախարարը, լորտ Փէյքընհէմ իր մօտ հրաւիրելով գերման լրագրողները, յայտարարեց.— «Մի կարծէք թէ ամբողջ աշխարհ ձեզի հետ է: Բանեկամութեան ձեռք կը կարկառենք ձեզի եւ այդ ձեռքը կէս ճամբան պիտի չմնայ»: Երէկ շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ըլլար, ծանուցանելով թէ «նոր շրջան մը կը բացուի Գերմանիոյ համար»:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարը 571.000ի դէմ 2.332.000 ձայնով հաւանութիւն յայտնեց պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնքին: Ձեռնպահներու թիւն էր 900.000:

ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ ԿԱԽՈՒԵՑԱՒ Ֆէրիտուն Իպրահիմի, Ատրպատականի նախկին (ինքնավար) կառավարութեան ընդհ. դատախազը, իբրեւ պատասխանատու «շատ մը անմեղ մարդոց մահավճիռներուն»:

ԻՏԱԼԻՈՅ դահլիճին կազմութիւնը նորէն յանձնուեցաւ Պ. Կասպերիի, նախկին վարչապետ Պ. Նիթթի եւս ձախողած ըլլալով:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ ԴԷՄ ցոյցերը կը շարունակուին գաւառի մէջ: Նանթի շրջանին մէջ տնտեսական հսկողութեան պաշտօնեաներ գըտնելով մեծ գինեվաճառի մը հաշիւները, հաստատեցին թէ զանազան պարգեւներ զանձած է, մէկ միլիոն ֆրանք արժողութեամբ: Գինեվաճառը գրգռեց ժողովուրդը եւ հարիւրի մօտ քաղաքացիներ տնտեսական վերատեսուչին վրայ յարձակելով, ծեծեցին, պայուսակը ձեռքէն առին եւ մէջը եղած փաստաթուղթը պատռեցին: Յետոյ բոլոր պաշտօնեաները միասին կայարան առաջնորդեցին:

ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԵՑԱՆ 11 Պելժիացիներ որոնք ծառայած էին Կէսթափոյին: Մահավճիռները արձակուած էին քանի մը շաբաթ առաջ: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ բազմաթիւ հայրենասէրներ մատնած էին:

ԻՆԸ ԱԶԳԵՐ յանձն առած են որոշ թիւով տարագիրներ ընդունիլ Աւստրիայէն, այնպիսի տարագիրներ որոնք չեն ուզեր իրենց երկիրները վերադառնալ: Անգլիա բանուորներ կը փնտռէ իր ագարակներուն, հանքերուն եւ քարահանքերուն համար, նաեւ կիներ՝ ճարտարագործութեան, հիւանդանոցներու և առտնին ծառայութեան համար: Ֆրանսա կ'ուզէ երիտասարդներ, մանաւանդ Գերմաններ, իբրեւ հանքագործ: Հոլանտա եւս բանուորներ կը փնտռէ: Պրազիլիայէն պատուիրակութիւն մը գացած է Աւստրիա, գաղթականներ ընտրելու համար:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը արտօնեց որ ամերիկեան նոր նաւթուղին — աշխարհի ամենամեծը — իր երկրէն անցնի մինչեւ Միջերկրական: Կը կարծուի թէ Ամերիկացիները պիտի նախընտրեն Լիբանանի մէկ նաւահանգիստը, Տիւրոս կամ Սիդոն, փոխանակ Հայֆայի (Պաղեստին): Այս պարագային Լիբանան եւ Սուրիա պիտի ստանան 250 միլիոն տոլար: Տասնեակ հազարաւոր բանուորներ գործ պիտի գտնեն շնորհիւ այս շինութեանց որ պիտի տեւեն վեց տարի: Նաւթուղին պիտի արժէ 150 միլիոն տոլար: Գծին կէսը պիտի անցնի Արաբիայէն եւ Անդրյորդանանէն, միւս կէսը Սուրիայէն եւ Լիբանանէն: Նաւահանգիստի շինութիւնը պիտի արժէ 100 միլիոն տոլար:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— 31 Մայիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, նախկին **Petit Journal**ի սրահներուն մէջ, **Métro Cadet**:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿԵՐ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՒ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Իսիի եւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Երգ՝ Տիկիններ Ա. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ եւ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ, արտասանութիւն՝ Տիկին Մ. ՎԱՍԻՕՐ (Օսմանեան) եւ ընկեր Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ, Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ, կը նուագէ քեմանչիստ ՅՈՎՍԷՓ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, կը պարէ հայկական տարազով Օր. ՀՐ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս:

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԵՒ ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ:

ՄՈՒՏՔ 50 ՖՐԱՆՔ:

×

Մայիս 28ը Մարսէյլի մէջ

31 Մայիս Շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի մէջ:

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կ'երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն): Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ, ժամը 8.30ի Salle Etienne Doletի մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (ֆրանսուհի), ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը, Camarade FRAY:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ ՎԻԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻ, այս կիրակի ժամը 15ին, քաղաքապետական թատրոնին մէջ: Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ:

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ Le Dauphiné թերթին խմբագիրը՝ քաղաքացի BERTHET, քաղաքապետ Պ. LUCIEN HUSSEL եւ երիտ. ընկերվ. ներկայացուցիչը: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կ'երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (Լիոնէն):

Սփիւռքի մէջ Առաջին անգամ

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ԳԼՈՒԽ - ԳՈՐԾՈՑԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՕՓԵՐԱՅԻՆ ՄԷՋ: Ամբողջովին հայ երաժշտութեան նուիրուած աննախընթաց փառատօնի մը ընթացքին, որ պիտի կազմէ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳԸ «ՔՆԱՐ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ, ղեկավարութեամբ Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ:

Ա. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ այդ հոյակապ, խորապէս յուզիչ եւ գերազանցապէս հայաշունչ գործը պիտի նուագէ Հայու զգացումով օծուն ծանօթ մեծատաղանդ սոլիստը ՆԻՔՕԼ ՔՈՒԼԱՆԺ, որ պիտի հրամցնէ նաեւ Կոմիտասի լաւագոյն էջերէն շատեր: «ՔՆԱՐ»ի այս երկրորդ համերգին բացառապէս փարթամ յայտագիրը կը կազմեն վարդապետին աշխարհիկ երաժշտութեան մեծագոյն մասը եւ բազմաթիւ կտորներ Ա. Սպենդիարեանէ, Գ. Սիւնիէ եւ Ք. Կանաչեանէ:

Այս անզուգական փառատօնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օփերայի 60 հոգինոց նուագախումբը եւ անոր առաջին վարիչը՝ L. BROUILLAC

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ.— 15 ՅՈՒՆԻՍ, ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՕՓԵՐԱՆ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին (15.30):

Տոմսակները օր առաջ ապահովել դիմելով Պ. Ս. ՖԷՍՃԵԱՆԻ, 2 rue Louis Astuin, Tél. C. 23.83 եւ կամ Մարսէյլի մէջ մասնաւոր թռուցիկներով ծանուցուած հասցէներու: Իսկ Յունիս 12էն սկսեալ՝ Օփերայի կիշէէն:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Փոքրիկներու մուտքը բացարձակապէս արգիլուած է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին Գ. Թիւը (Մայիս), մեծ մասով նուիրուած Մայիս 28ի տարեդարձին, ՀԱՅԵՐԷՆ եւ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Իփէքսէ Պապիկեան կը փնտռէ իր զաւակը, Վահրամ Պապիկեան (դերձակ): Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն իմացնել, Տիկին Ծիածան Տէվլէթեանի, 21 rue Maurice Normand, La Garenne, Colombes (Seine):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9.15ին, Sociétés Savantesի մէջ: Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Նիւթը՝ Մայիս **28**:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Էմմանուէլ Փափազեանի

Հանրածանօթ երգիչը պիտի տայ իր միակ recitalը կազմակերպուած Gymnaseի թատրոնի կողմէ: ՅՈՒՆԻՍ 3, ժամը 8.30ին: Տոմսերը կանխօրօք ապահովել սովորական վայրերէն:

Նուագատօն հայ երաժշտութեան

Կիրակի 15 Յունիս 947, ժամը 17ին, Salle Gaveauի մէջ, կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), JANINE CAVARD (դաշնակ), Պ. ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԸՄՃԵԱՆ (թաւջութակ), FRANCIS CAUMEL (սրինգ), ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ, ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ: Կը նուագուին գործերը.— Տիգրանեանի, Չուխաճեանի, Սպենդիարեանի, Մեհրաբեանի, Մազմանեանի, Պարթեւեանի, եւն.:

Տոմսերու համար դիմել.— Հրանտ Սամուէլի Dan. 88-65, Փամպուքճեանի 9 rue Jouy Rouve, Men. 64-27, Պարթեւեանի, 14 rue Petit, Bot. 99-22:

ՎԻԷՆ.— ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 32ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ.

Կը տօնուի Յունիս 7ին շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Cercle Catholique սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Վասպուրականցիներէ կազմուած յանձնախումբի մը:

Կը խօսին հայրենակիցներ ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ (Փարիզէն), եւ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վալանսէն): Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ՝ Ապրիլ 9էն 15

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ Արրա. 500, Սեդր. հազար, Երամ. հազար, Ճամ. հազար, Ներս. հազար, Ս. ՇԱՄՈՆ՝ Օպր. 1750, Թաշ. 400, Ս. Ընտ. հազար, Ճապ. հազար, Քուլ. հազար, Գուլ. հազար, Սեմ. հազար, Սարգ. հազար, Ճապուք. հազար, Ման. հազար, Ս. ԺԵՐՈՄ՝ Յակ. 500, Դաւ. 1250, Խոց. 500, Քափ. հազար, Ենո. հազար, Սար. հազար, Բար. հազար, Մկրտ. հազար, Ս. Ար. 500, Թաշ. հազար, Լսկ. հազար, Սան. հազար, Խրիմ. 500, Թերզ. 500, Քիթ. հազար, ՓԱՐԻԶ (8)՝ Ղու. հազար, ՆԱՆԹԵՐ՝ Հիւր. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Կետ. 500, Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ՝ Փեք. 500. Ս. ԺԵՐՈՄ՝ Զոթ. հազար, ԼԱՎԻՍԹ՝ Փիլ. 2000, ԼԻՈՆ՝ Թերզ. 500, Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ՝ Գրի. հազար, ՓԱՐԻԶ (15)՝ Նաւ. հազար, ԱՐՏԷՇ՝ Տէր. 300, ՓԱՐԻԶ՝ Հար. 2000, ԼԱ ԿԱՐԵՆ՝ Եզն. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Յակ. 500, ԱՐՏԷՇ՝ Արեւ. հազար, ՌՈՆ՝ Քոչ. 500, ՓԱՐԻԶ (19)՝ Մկրտ. հազար, ՍԵՎՐԱՆ՝ Փափ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Գուլ. 500, ՎԻԷՆ՝ Գալ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Ն. Շ. Շահպ. 2000, Կարմ. հազար, Գոլիկ. 1000 ֆրանք:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի (իր 19րդ տարեդարձին առթիւ), 8 Յունիս կիրակի օր ժամը 3ին, Salle Marcelin Berthelotի մէջ, 28bis rue St. Dominique, Paris:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.276

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 29 MAI 1947 Հինգշաբթի 29 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5045-Նոր շրջան թիւ 654 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ո՞վ արձակեց առաջին գնդակը

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Հասա՛ն, դարձեալ, իրենց նպատակին: Փոթորկած է կրկին Պէյրութի գաղութին կեանքը, իբրեւ հետեւանք հայ պոլշեւիկներու ծրագրեալ ու տեւական գրգռութիւններուն: Բեմերէ, մամուլով, փողոցներու եւ սրճարաններու մէջ՝ համայնավար պատեհապաշտներու խուժանավարութիւնն եւ հրձիգ «քաղաքականութիւնը» պատճառ եղած են որ ոչ միայն ոտնակոխուի գաղութի անդորրութեան համար տրուած պաշտօնական խոստումը, այլեւ, մահ ու սպանութիւն պատահի փողոցներու մէջ: Եղբայր եղբօր թշնամի նոյն տան մէջ, ազգային կեանքը փոթորկուն ու պառակտուած:

Այս անգամ ալ Լիբանանի երեսփ. ընտրութիւնները դարձան պատրուակ՝ հայ համայնավարներու: Եւ անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ բոլշեւիկ տարրերը վճռած են շարունակել իրենց տնաքանդ աշխատանքը՝ հայ ժողովուրդը պառակտելու եւ ազգ. կեանքը թունաւորելու համար:

Օգտուելով ընտրական ցոյցերու համար ընծայուած ազատութենէն, Պէյրութի համայնավար բջիջները կ'որոշեն խմբովին այցելել Նոր Սիս, ու տեղին վրայ կազմակերպել հակադաշնակցական բարեկենդան մը, իբրեւ «ընտրական միթինկ»:

Մասնակիցները կը գործադրեն ալ իրենց վատ խաղը, ու Մայիսի 11ին, կարմիր թափօրը կը շարժի դէպի Նոր Սիս: — Ընդգծենք անմիջապէս, որ այս առաջին քայլով իսկ՝ հայ բոլշեւիկները կը ստորագրեն ո՛չ միայն իրենց դատապարտութիւնը, այլեւ պաշտօնապէս ստանձնած կ'ըլլան պատասխանատուութիւնը եղբայրասպան բոլոր այն կռիւներուն, որոնցմէ խուսափիլ անկարելի էր եւ անկարելի եղաւ դժբախտաբար:

Քանի մը լուսաբանութիւններ.—

Ա.— Նոր Սիսի մէջ կը բնակին ամբողջութեամբ Դաշնակցականներ, տարբեր խօսքով՝ ՄԻԱԳՈՅՆ հայ տարրեր, եւ բոլշեւիկները ո՛չ մէկ պատճառ կրնային ունենալ իրենց ... խումբերը անցընելու այդ թաղէն, երբ շատ աւելի նպատակայարմար պիտի ըլլար ցուցարարները առաջնորդել ուրիշ փողոցներէ:

Բ.— Բոլշեւիկները շատ լաւ գիտէին, թէ Նոր Սիսի մէջ Դաշնակցութիւնը ունի ակումբ մը, եւ թէ պարզ գրգռութիւն ու կռուի հրաւէր պիտի ըլլար կանգ առնել այդ ակումբին առջեւ եւ ազատ բերնով հայհոյել Դաշնակցութեան ու իր ղեկավարներուն:

Հակառակ այս բացորոշ կէտերուն, հայ համայնավարները շեղեցան նպատակայարմար բոլոր ճամբաներէն, եւ իրենց արբանեակները առաջնորդեցին դէպի կանխորոշ նպատակը,— Թափօրը բերել Նոր Սիս, Դաշնակցութեան ակումբին առջեւ, եւ յաջորդական ելոյթներով գրգռիչ հայհոյանքներ արձակել Դաշնակցութեան հասցէին:

... «Ընտրական» թափօրը կուգայ Նոր Սիսի ակումբին առջեւ, ու կը սկսի սովորական գրգռութիւնը: 63—70 ինքնաշարժներու մէջ գիրկ-գիրկի նստած կարմիրները կանգ կ'առնեն ակումբին առջեւ, ու ծայր կուտայ աննկարագրելի հայհոյանքներու տարափ մը: Ակումբէն, միմիայն վեց հոգի, վեց Դաշնակցականներ, կը թելադրեն վերջ տալ տգեղ պատկերին ու մեկնիլ: — Ո՞վ կը լսէ: Գինով աղբարիկները աւելի եւս թափ կուտան իրենց լեզուին, թրքախառն հայհոյանքներով: Ու, ահաւասիկ, ծայր կուտայ կռիւը՝ ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ ԳՆԴԱԿՈՎ: Վեց Դաշնակցականներ կ'անցնին փոխադարձութեան, ծայր կուտայ աննկարագրելի ժխոր մը, եւ ծանրապէս կը վիրաւորուին Գօղոս Նաթըրեան, թունդ բոլշեւիկ մը, եւ Սիսակ Թէքյալեան՝ «Առաւօտ» թերթի աշխատ-խմբագիրներէն:

Նաթըրեան կը մեռնի յաջորդ օրը: Եւ ահա նոր խուժանավարութիւն, նոր աղմուկ, նոր գըրգռութիւն, ցուցամոլիկ նոր երոյթներ: Համայնավար խառնակիչները հասած են իրենց նպատակին, «զոհ»ի երեւոյթ առնելու եւ կուրծք պատռելու համար՝ թէ անմեղներ էին իրենք, ու ... հրեշտակներու պէս կ'անցնէին Նոր Սիսէն: Իրենց պաշտօնական օրկանը, «Ժողովուրդի Ձայն», շաբաթ մըն է կը ճուայ, կը հայհոյէ, կը պատռուտի՝ միամիտ բազմութիւնները մոլորեցնելու համար բոլշեւիկեան ռազմավարութեամբ: Նաթըրեանի դագաղը հորիզոն բացած է իրենց ընտրական պայքարի յաջողութեան համար եւ կոկորդիլոսի արցունքներ կը թափեն օրն ի բուն:

Մ.

ԽՄԲ.— Վաղուան թիւով՝ Հրանտ Տէվէճեանի վիրաւորման պարագան եւ ուրիշ խորհրդաւոր պատմութիւններ:

Յ. Օշականի յոբելեանը

Մայիս 24ի շաբաթ իրիկուն Salle de Géographie*ն կը յորդէր ամէն դասէ հոծ եւ ընտրեալ բազմութեամբ մը, որ եկած էր իր յարգանքի եւ երախտագիտութեան տուրքը մատուցանելու վաստակաւոր ուսուցիչ եւ գրագէտ Յ. Օշականի 40-ամեայ գործունէութեան յոբելեանին առիթով:*

Փարիզի հայ ժողովուրդին այդ խուռներամ ներկայութիւնը շառաչուն ապտակ մըն էր մտաւորական կոչուած այն հատուածին՝ իր գլուխը ունենալով Գրողներու Միութեան արդի վարչութիւնը, որ վերէն տրուած ազդանշանին վրայ, խուսափեցաւ իր պարտականութենէն եւ տմարդի դիրք մը բռնեց:

Օշականի մասին ի՛նչ վերապահումներ եւ անձնական դատումներ ալ ունենանք, անոր քառասուն տարուան ուսուցչութիւնն ու գրական մեծածաւալ հատորները միայն պիտի բաւէին որ պէտքի խոնարհէինք իր վաստակին առջեւ: Եւ Փարիզի մեր հայրենակիցները՝ ուզեցին յարգել այդ վաստակը տաղանդաւոր յոբելեարին՝ իրենց անվերապահ ներկայութեամբ:

Հանդէսին նախագահ Գ. Ա. Զօպանեան իր բացման խօսքին մէջ ներկայացուց յոբելեարը իբրեւ ուսուցիչ եւ գրագէտ, որ քառսուն տարիէ ի վեր եւ մինչեւ այսօր կը շարունակէ իր գրական գործունէութիւնը: Իբրեւ գրագէտ իր միտքը ինքնայատուկ է մեր ժամանակակից գրականութեան մէջ: Սխալ է ըսել թէ Օշական քննադատ մըն է միայն: Ամէն բանէ առաջ ան վիպասան է, թատերգակ է ու նաեւ գրական քննադատ: Ֆրանսական գրականութեան մէջ մեծանուն հանճարներ անգամ քննադատած են իրար ու քննադատուած:

Առաջին բանախօս Գ. Գէորգ Զագրեան յիշեց դրուագներ անոր մանկութենէն ու ընտանիքի կեանքէն: (Իր յօդուածաշարքը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ»ի մէջ):

Տ. Նարդունի Օշականը նմանցուց «Աղբերանց առուին» ծաղիկին, որ մեր լեռներէն զատ ուրիշ տեղ գոյութիւն չունի: Լեռնային ծաղիկ մըն է նաեւ Յ. Օշական: (Յառաջ.— Ճառին ամբողջութիւնը՝ յաջորդով):

Գրաւոր ճառ մը կարդաց նաեւ Գ. Յովսէփ Սվաճեան, որ շատ կամաց կարդալուն, դժբախտաբար բոլորովին անհասկնալի մնաց ժողովուրդին:

Գ. Արշաւիր Խանէտանեան իբրեւ աշակերտ Օշականի, անոր մէջ ներկայացուց ուսուցիչը: Ներբողը հիւսեց Պոլսոյ մտաւորական սերունդին եւ ուսուցիչներուն, որոնք այնքան օգտակար եղան անապատէն հասած որբերուն: Այդ ուսուցիչներէն էր Օշական: Բացատրեց թէ ան ինչպէս կ'աւանդէր հայերէնի դասը, ինչպէս բզիկ բզիկ կ'ընէր, կը վերլուծէր իւրաքանչիւր տող ու բառ: Անկէց է որ սորված ենք հիանալ գեղեցիկին ու լաւին վրայ: Անոր դասարանին մէջ երգ էր ամէն ինչ ու անոր դասերը երբեք չյոգնեցուցին աշակերտները: Ան կը պահանջէր ուսանողներէն՝ իրենց սիրած, ապրած ու ընտրած նիւթերը ընտրել իբրեւ շարադրութիւն: Տեսնել ուրիշին չտեսածը, ըլլալ ինքնատիպ:

Հանդարտ էր ու համբերատար: Ան սորվեցուց սիրել հայ գիրն ու անոր արժէքները: Օշական եղաւ ինքն իր ուսուցիչը: Յեղափոխական իր գրականութեամբ, եղաւ նաեւ յեղափոխական իր ուսուցման մեթոտով:

Բոլոր բանախօսներն ալ ջերմ ծափերու արժանացան:

Հաճելի էր նաեւ գեղարուեստական բաժինը: Տիկին Գեւոնեանի եւ մեր ժողովրդական երգչուհի Օր. Հայկանոյշ Թորոսեանի երգերը խանդավառ բուռն ծափերու տակ կրկնուեցան: Օշականի սաներէն Տիկին Զապէլ Գառնիկեան խոր յուզումով կարդաց յոբելեարին «Ստեփաննոս Սիւնեցի» ողբերգութենէն հատուած մը: Յաջող էր նաեւ Գ. Փալամուտեանի արտասանութիւնը, դարձեալ Օշականէն:

Շատերուս համար յայտնութիւն մը եղաւ Գ. Արթօ Փէնոս, ազգային պարծանք մը եւ միջազգային չափանիշով արուեստագէտ մը, որուն նուագած դաշնակին մէջէն բոց ու կրակ կը ժայթքէին ու սատանաներ պար կը բռնէին: Իւրաքանչիւր կտորի վերջաւորութեան սրահը կ'այլեկոծէր ու կը թնդար: Գ. Արթօ ստեղնաշարին վրայէն մատներու թեթեւ հպանցումներով չանցնիր այլ կը մրճահարէ զանոնք, ու կ'ապրի իր նուագին հետ:

Հանդէսին ամենագեղեցիկ անակնկալը եղաւ ապահովաբար յոբելեար Օշականէ վերջին պահուն հասած նամակը՝ զոր կարդաց իր զաւակը՝ Վահէն: Անոր մէջ Օշական իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէր հայ ժողովուրդին ու իր բարեկամներուն, «որոնք սակաւաթիւ են», ու կ'ափսոսար որ չէ կրցած տալ այն, որուն արժանի է մեր ժողովուրդը:

Սրահէն մեկնող բազմութիւնը կը զգար թէ գեղեցիկ գործ մըն էր կատարած: Ա. Հ.

★ *«Յառաջ»ի խմբագրութիւնը հետեւեալ հեռագիրը ուղղեց Յ. Օշականի, Երուսաղէմ.—*

Յոբելեանը տօնուեցաւ մեծ յաջողութեամբ եւ խանդավառութեամբ: Փառք վաստակիդ:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ԱՌԱՋՔԸ ԱՌՆՈՒԵՑԱՒ

Փոխադարձ համաձայնութեամբ

Երեքշաբթիէն չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը, ժամը 12.45ին կարելի եղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ, փոխադարձ զիջումներով: Ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորներու Դաշնակցութիւնը ջնջեց գործադուլի որոշումը, կառավարութիւնն ալ հետ առաւ գործարաններու բռնագրաւման եւ պարտաւորիչ աշխատանքի հրամանը:

Գոյացած համաձայնութեամբ, երկու կողմերը միջնորդ մը պիտի նշանակեն, որ լուծումներ պիտի առաջարկէ վիճելի խնդիրներու մասին, յունիս 8էն առաջ: Այդ իրաւարարը պիտի ըլլայ բարձր պաշտօնատար մը, ընդունելի՝ բանուորներու Դաշնակցութեան համար:

Համաձայնութենէն առաջ, Գ. Ռամատիէ բարեկամական կոչ մը ուղղած էր կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներուն, որպէսզի գործադուլ չյայտարարեն: «Դուք այլեւս գործատէրի մը ենթակայ չէք, ձեր աշխատանքը չի ծառայեր դրամատիրական շահ մը աւելցնելու: Դուք ուղղակի ազգին կը ծառայէք: Ասկէ առաջ, դուք իրաւունք չունէիք ընդհատելու հանրային սպասարկութիւնը. այսօր շատ աւելի պակաս ունիք այդ իրաւունքը, քանի որ ձեր ընթացքը վնաս պիտի բերէ ոչ թէ գործատէրի մը, այլ պիտի ըլլայ հարուած մը ուղղուած ազգին եւ հանրապետութեան դէմ: Ես այս բաները ձեզի կ'ըսեմ լրջութեամբ եւ յուզումով, յանուն մեր հասարակաց յոյսերուն: Ձեր եւ կառավարութեան միջեւ ուժի փորձ մը չէ որ կը կատարուի, այլ ձեր իմաստութիւնն է որ փորձի կ'ենթարկուի: Ես գիտեմ որ իմաստուն էք դուք: Ուրեմն կատարեցէք ձեր պարտականութիւնը, հանրապետութեան կառավարութիւնն ալ իր պարտքը պիտի կատարէ լիովին:

Այս կոչէն վերջն ալ յոռետեսութիւն կը տիրէր: Վերջին պահուն միջին ելք մը գտան արտադրութեանց եւ աշխատանքի նախարարները, Ռոպէռ Լաքոսթ եւ Դ. Մայէր, երկուքն ալ ընկերվարական: Կ'ըսուի թէ 8.5 առ հարիւր յաւելում առաջարկուած է եւ այս զիջումը կրնայ հիմ ծառայել նոր բանակցութեանց, յունիս 8էն առաջ: Այս առաջարկը եղած է հաւասարեցնելու համար կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներու աշխատավարձքը միւս ճարտարագործութեանց մէջ արտօնուած յաւելումներուն հետ:

Զանազան դէպքեր ի խնդիր հացի

Նկատելով որ անկարգութիւնները յաճախադէպ կը դառնան փուռերու առջեւ, Փարիզի քաղաքապետական ոստիկանութիւնը որոշեց հսկողութիւն կատարել փուռերուն առջեւ, հաց բաժնուած ատեն: Ոեւէ խռովարար անմիջապէս պիտի ձերբակալուի:

★ *Նըվէռի մէջ բանտարկուեցան երկու կիներ, որոնք անարգած էին Նիէվրի նահանգապետը եւ բռնութեան դիմած անոր դէմ:*

Տիժոնի վերջին ցոյցերուն առթիւ, երկու առեւտրականներ եւս ձերբակալուեցան: Ասով 20ի կը հասնի բանտարկեալներուն թիւը, իսկ 40ի՝ ամբաստանեալներուն թիւը:

★ *Շուազի լը Ռուայի մէջ տանտիրուհիներ փուռի մը վրայ յարձակելով աւարի տուին հարիւր*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Արտաւազդ արք. որ տակաւին Լոնտոն կը գտնուի, հիւանդանոցէն պիտի ելլէ յունիս 1ին: Եւրոպայի թեմական պատգամաւորական ժողովը յետաձգուած է հոկտեմբերին, ինչպէս կը հաղորդէ կաթող. պատուիրակութեան դիւանէն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ

Մեր ազատագրական ընդհ. պայքարին մէջ, մեր պաշտելի Գէորգ Չաւուշի քաջ տարուան դերը թէ եզակի է թէ անմոռանալի պիտի մնայ սերունդէ սերունդ, պատմութենէ պատմութիւն: Մեր սիրելի հերոսին կեանքի եւ իր ընդհ. գործունէութեան մասին գրելու պարտականութիւնը կ'իյնայ Հ. Յ. Դ.աշնակցութեան արի ղեկավարներուն: Քանի մը դրուագներ միայն պիտի պատմեմ մեր նոր սերունդին համար, օգտուելով հօրս յուշերէն (Աբգար Խաչատուրեան):

Գէորգ Չաւուշը ծնած է 1872 Սասնոյ Բռնաշ գաւառ Մգտինք գիւղը, բարեկեցիկ ընտանիքի մը երեք մանչ զաւակներէն երկրորդն էր: Իրենց տան դուռն եւ սեղանը բաց էր, բոլորին առջեւ եւ մանաւանդ յեղափոխականներուն:

Հայրը իր որդին կը տանի Առաքելոց վանքը, դրել կարդալ սորվելու համար: Մեր սիրելի Գէորգ չորս տարի Առաքելոց վանքը յաճախելէ վերջ, օր մը արձակուրդին ժամանակ, երբ վանքէն կըվերադառնար իր սիրելի ծնողքին քով, ճամբան կը հանդիպի Տապկայ գայմագամի ոստիկաններէն Նատըր օնպաշիին, որ զինուած Մուշ կ'երթար կառավարական գործով: Օնպաշին բարկանալով կը հարցնէ.— Ուրկէ՞ կուգաս եւ ո՞ւր կ'երթաս: Պատանի Գէորգը ժպտելով կը պատասխանէ:

— Վանքէն կուգամ մե բտունը երթալու:

— Ձեմ հաւատար ըսածներուդ, կեավուր, ես գիտեմ որ դուն այն գէշ մարդերու քովէն կուգաս; (կ'ակնարկէ յեղափոխականներուն): Շուտ ըսէ անոնց տեղը, ապա թէ ոչ քեզ կը սպաննեմ:

— Ես քու ըսած մարդերուն հետ գործ չունիմ, ես անոնց տեղը չեմ գիտեր:

Ոստիկանը բարկանալով կ'ապտակէ Գէորգը: Սակայն, ապագայի հերոսը անմիջապէս իր գօտիի տակէն իր անբաժան ընկերը՝ դաշոյնը քաշելով կը մխէ ոստիկանին կուրծքը եւ դայն գետին կը փռէ: Յետոյ զէնքը վերցնելով այլեւս տուն չերթար, այլ ուղղակի կ'երթայ Շէնիք, Մ. Տամատեանի, Լեւոնի, Արթինի, Ընկուզկայ Միոսի, Սարգիսի քով:

Օր մը Տամատեան, կազմակերպական գործով առանձին կ'երթայ Լաճկան: Սակայն վերադարձին ճամբան կը ձերբակալուի ու կը տարուի Մուշ: Այս պատճառով խումբը կը քայքայուի եւ Գէորգ կ'երթայ Հալէպ իր հօրեղբօր քով: Վեց ամիս Հալէպ մնալէ վերջ Մուրատ Պօյաճեան եւ քանի մը Սասունցիներուն հետ կը վերադառնայ երկիր:

Մուրատի եւ Գէորգի ժամանումը մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց Սասունցիներուն: Մուրատ ազդուելով այս նահապետական ժողովրդի հայրենասիրութիւնէն անմիջապէս ձեռնարկեց իր կազմակերպական աշխատանքներուն: Բայց, աւա՜ղ, այս մեծ հայրենասէրն ալ շատ երկար չմնաց Սասուն, որովհետեւ վրայ հասաւ Սասունի առաջին ապստամբութիւնը 1894ին: Թրքական կառավարութիւնը նախ զինեց բոլոր քիւրտ պէկերը եւ ղրկեց Սասունի վրայ, բայց Սասունցիները լաւ դաս մը տուին այդ գազան պէկերուն, որոնք չորս հարիւրէ աւելի վիրաւոր եւ մեռեալ ձգելով փախան: Այդ քանի մը օրուան կռիւներու ընթացքին Գէորգ Չաւուշի կատարած քաջագործութիւնները մեծ զարմանք պատճառեցին բոլորին: Թրքական արիւնարբու կառավարութիւնը ազդուելով Քիւրտերու պարտութենէն, այս անգամ ալ կանոնաւոր բանակ ղրկեց ժողովուրդին վրայ: Բայց բոլոր Սասունցիները մէկ մարդու պէս ոտքի կեցան եւ մէկ ամիս կռուելէ վերջ պարտուեցան: Այս կռիւներու մէջ Գէորգ նորէն փայլեցաւ:

Մուրատ, Գէորգ, Աւօն եւ Գասպար ձերբակալուելով փոխադրուեցան Մուշ, մէկ ամիս վերջն ալ Բաղէշ: Վեց ամիս բանտ պահելէ վերջ Մուրատը աքսորեցին Պազր Մատէն, իսկ Գէորգը, Աւօն եւ Գասպարը նորէն բերին Մուշ:

Գէորգ երեք տարի բանտ մնալէ վերջ, օր մը բանտին պատը ծակելով կը փախչի եւ ուղղակի կուգայ մեր տունը: Նոյն օրը շատ կարեւոր գործի մը համար մեր տունը եկած էին նաեւ Անդրանիկ, Քիւրտ Բարսեղ, Համբարձում, Աստուր եւ Արթին: Գէորգ երբ ներս մտաւ տղաքներուն ուրախութիւնը սահման չունէր եւ բոլորն ալ ոտքի ելլելով համբուրեցին զինքը, իսկ հերոս Անդրանիկը զարմանքով հարցուց, ո՞վ է այս երիտասարդը: Բարսեղը, անմիջապէս Գէորգը կը ծանօթացնէ հերոսին: Անդրանիկն ալ համբուրելով կ'ըսէ. ապրիս, Գէորգ ջան, անունովդ ապրիս եւ իսկապէս կ'արժես անունդ: Երկու օր մնացին մեր տունը յաջորդ օր մեկնեցան Սասուն: Այդ օրէն ի վեր Գէորգ եւ Անդրանիկ եղան իրարու անբաժանելի ընկերներ:

1903 Ապրիլ 10ին Հրայրը, Գէորգն ու իր խումբը կը ղրկէ Խուլփ գաւառը, կազմակերպական աշխատանքներու համար: Խումբը ուղղակի կ'երթայ Տէր Կարապետենց տունը, ուր սիրալիր կը հիւրասիրեն խումբը: Գէորգ տէր հայրին կը խօսի իր գալու եւ գիւղը կազմակերպելու մասին: Քահանան սիրով կ'ընդունի Գէորգին ըսածները, եւ անմիջապէս լուր կուտայ գիւղացիներուն: Երբ հերոսին անունը կը լսեն, բոլորն ալ կը հաւաքուին ու կուգան Տէր Կարապետենց տունը: Մեր սիրելի հերոսը կը խօսի կազմակերպուելու, զէնք առնելու եւ մանաւանդ հաւատարիմ մնալու յեղափոխականներուն, եւ կը շեշտէ.— Որովհետեւ միայն զէնքով է որ կրնանք պաշտպանել մեր իրաւունքները ու դէմ դնել աւազակ քիւրտ պէկերուն: Գէորգին այս խօսքերը մեծ ազդեցութիւն թողուցին ներկաներու վրայ:

Յետոյ խօսք առաւ գիւղին ամէնէն հարուստ եւ ազդեցիկ Պետրոսը, ըսաւ.— Պէտք է որ մեր հերոսին ըսածները օր առաջ իրականացնենք եւ պատրաստ ըլլանք գալիք անակնկալներու առջեւ: Պետրոսէն վերջ խօսեցաւ նաեւ տէր հայրը, որ գեղեցիկ ճառով մը անհրաժեշտ գտաւ կազմակերպութիւնը: Այս երեք ճառերէն վերջ, բոլորն ալ ուխտեցին հաւատարիմ մնալ եւ այդ ուղղութեամբ աշխատիլ:

Իսկ գիւղին Ռէս Մկրօն պատմեց Գէորգին.— Անցեալ աշնան քիւրտ Խիւլի պէկ, 150 ոչխար բերաւ մեր գիւղը, ձրի պահելու (Պուտ): Մեր քահանային հետ այդ ոչխարները բաժնեցինք տուներու վրայ: Բայց ձմեռը ցաւ ինկաւ գիւղի ոչխարներուն մէջ եւ բաւական սատկեցան, որոնց կարգին Խիւլի պէկին ալ եօթը ոչխարները: Վաղը Խիւլի աղան պիտի գայ իր ոչխարները տանելու, կը կասկածիմ որ գիւղին գէշութիւն մը ընէ:

— Դուք անհոգ եղէք, ըսաւ Գէորգ, ես իմ խումբովս այդ պէկին խնդիրն ալ կը կարգադրեմ, միայն ինծի լուր տուէք:

Գիւղացիներուն ուրախութիւնը սահման չունէր, որովհետեւ գիտէին որ այլեւս անպաշտպան չեն: Առաւօտուն խումբը մեկնեցաւ իրենց որոշած տեղը: Կէսօրէ առաջ քիւրտ աղան իր եօթը «զօլամ»ներով (մշակ) զինուած եկաւ տէր հայրենց տունը, կանչեց Ռէս Մկրօն եւ ըսաւ.— Շուտ լուր տուր գիւղացիներուն, որ կէսօրէ վերջ ոչխարներս բերեն տէր հայրենց բակը, որովհետեւ քանի մը ժամէն պիտի վերադառնամ:

Ռէսը անմիջապէս կատարելով պէկին հրամանը, վերադարձաւ իրեն քով: Քահանան եւ Ռէսը նորէն գործի վրայ են, վեց հաւ եւ մէկ գառ մորթեցին, քանի մը տեսակ կերակուրներ պատրաստեցին որպէսզի պէկը գոհ մնայ: Ճաշէն վերջ տէր հայրը քաղաքավարութեամբ խնդիրը կը պատմէ Խիւլի պէկին: Կ'ըսէ՝ ցաւ ինկաւ գիւղին ոչխարներուն մէջ եւ բաւական ոչխար սատկեցաւ, ձեր ոչխարներէն ալ եօթը հատ սատկեցան, սակայն մենք ձեզ առանց ոչխարի չենք ղրկեր, ես մեր ոչխարներէն եօթը հատ կուտամ:

Գազան պէկը բարկանալով ոտքերը գետին կը զարնէ:

— Դուք սուտ կը խօսիք, ոչխարներս սատկած չեն, այլ դիտմամբ մորթած էք: Ես վրէժս պիտի լուծեմ, ոչխարներուս փոխարէն եօթը մարդ իրարու ետեւ պիտի շարեմ եւ քանի մը գնդակներով իրենց խնդիրը կարգադրելէ վերջ, գիւղէն ալ յիսուն ոչխար պիտի տանիմ:

Տէր հայրը նորէն աղաչելով ըսաւ.— Յիսունի փոխարէն հարիւր կուտանք, միայն այս մարդիկը մի սպաններ, որովհետեւ յանցանք չունին:

Բայց արիւնարբու պէկը անդրդուելի մնաց եւ հրամայեց որ բակի մէջ գտնուող մարդերէն եօթը մարդ ներս կանչէ: Քահանան դուրս ելլելով նախ գնաց տուն, եւ իր տասնըվեց տարեկան արի աղջիկը ղրկեց որոշուած տեղը, Գէորգի լուր տալու համար: Յետոյ բակը երթալով եօթը մարդ կանչեց որ ներս գան: Երբ մարդիկը ներս մտան, պէկը անմիջապէս ոտքի ելաւ եւ սկսաւ իրարու ետեւ շարել, սակայն ահա պահապան հրեշտակը տասնոցը ձեռքին՝ դուռը բանալով ներս մտաւ և պոռաց.

— Ձեռքերնիդ վեր, դուն Գէորգին անունը չես լսած: Կատու չեղած տեղը մուկը առիւծ է դարձած...

Պէկը Գէորգին ձայնը լսելով ձեռքերն ու ծունկերը դողացին եւ վար ինկաւ: Գէորգ իր խումբին հետ բոլորին ձեռքերը կապելով փոխադրեց Պետրոսենց մարագը եւ սպասեց իրիկուան մութին:

Իրիկունը կը հանէ մարագէն եւ պէկին ոչխարներն ալ քշելով կը տանի իրեն հակառակորդ Սլէման աղային եւ իրենց սահմանը: Բոլորին հաշիւը մաքրելէ վերջ խումբը կը վերադառնայ գիւղ: Այս երկու աշիրէթները հակառակ էին իրարու եւ քանիցս կռուած էին եւ մարդասպաննուած էր երկու կողմէն ալ: Յաջորդ օրը գիւղի հովիւները իրենց հօտերը կը բերեն այդ կողմերը արածելու համար եւ կը տեսնեն, խումբ մը ոչխարներ որ երկու սահմանին վրայ կ'արածին: Անմիջապէս կը վազեն կուգան եւ կը ճանչնան իրենց ոչխարները, կ'ուզեն հաւաքել: Բայց հաւաքած ատեն կը տեսնեն իրենց պէկի եւ միւսներուն դիակները: Անմիջապէս լուր կուտան գիւղ: Բոլոր գիւղացիները զինուած իրենց երկրորդ աղա Մաքսուտի ղեկավարութեամբ կուգան Սլէման աղայի վրայ, ըսելով թէ դուք սպաննած էք եղբայրս: Ահա կռիւ մըն ալ այստեղ կը ծագի երկու աշիրէթներու մէջ եւ երկու կողմէն ալ քանի — երեսուն մարդիկ սպաննուելէ վերջ, իրենց չէյխերը մէջտեղ ինկան եւ կռիւը դադրեցուցին:

Խումբը երեք օր եւս մնաց մեր գիւղը, որպիսի բան մը չպատահի: Արդէն վտանգը անցած էր եւ չորրորդ օրը խումբը վերադարձաւ Սէմալ: Գէորգ իր կատարած աշխատանքներու եւ քիւրտ պէկի մասին զեկուցում տուաւ Հրայրին:

Հրայրը ժպտելով ըսաւ.— Ուրեմն մենք մարգարէ եղած ենք եթէ քեզի ղրկած չըլլայի, պէկը գիւղէն եօթը մարդ պիտի սպաննէր:

Անգամ մը եւս վերանորոգենք մեր ուխտը բոլոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներու հանդէպ:

ՎԱՀԱՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Գարնան եղանակին

Գարո՛ւն, գարո՛ւն որքան գառն ու քաղցր յիշատակներով կապուած մեր հոգիներուն հետ: Հալչելու ձմրան թանձր ձիւները հալած, մեր աշխարհի գոյնզգոյն ծաղիկները ցոյց կուտային իրենց ժպիտը: Հայ շինականը ձմրան երկար հանգիստէն դուրս կ'ելլէր իր աւանդական արօրով: «Ակօս վարենք, խոր ակօսներ հողին մէջ ցանենք հատիկ հնձենք ոսկի, դիզենք կալին մէջ»:

Խանդ ու եռանդ, երգ ու ծիծաղ ամէն կողմ: Ծառ – ծաղիկ, կանաչազարդ դաշտեր, մարգագետիններ, վարդ ու բուրմունք ամէն կողմ: Ցօղ ու շող, բնութիւնը ցոյց կուտայ իր հրաշալիքները: Թռչուններու երամներ ազատ օրէն կը ճախրեն օդին մէջ: Համակ կեանք էր մեր աշխարհը: Ոչ մէկ ամայութիւն:

—Տղաք, այլեւս գարուն է, պտոյտի երթալիք օրերն են, պատրաստ եղէք, հինգշաբթի օրուան համար, հացը միասին պիտի ուտենք, կ'աւետէր մեր անմոռանալի ուսուցիչը Պ. Բենիամին:

Աննկարագրելի ցնծութիւն բոլորիս մէջ: Օրը տարի կը դառնայ: Արդեօք ո՞ր կողմը պիտի երթանք, լեռնե՞րը թէ դաշտերը: Ալ ինչեր ինչե՛ր չէինք մտածեր: Հինգշաբթի առաւօտ է, հազիւ դասարան մտած,— Բոլոր տղաքը պէտք է պատրաստ ըլլան կը հրամայէ ուսուցիչը: Հրամանը կը կատարուի մէկ ակնթարթի մէջ, դուռնէն դուրս ենք բոլորս ալ մեծով պզտիկով: Զինուորական կարգի կը շարուինք չորս չորս: Բարձրահասակ առաջնակարգ աշակերտ մը առջեւը, երկու ուրիշներ մեր աջ ու ձախ կողմերը: Ուսուցիչը ինքը ամէնքին ետեւը: Բոլորս ալ հասակ հասակի: Երթը կը սկսի, հնչեցնելով ազգային եւ յեղափոխական երգեր:

Գիւղէն դուրս ենք, կը թողուն սար ու ձոր կ'արձագանգեն դիմացի լեռներն ու ապառաժները, չափ ու սահման չունի մեր ուրախութիւնը: Բաւական քալելէ վերջ՝ կըհասնինք լեռնըստորոտը: Պզտիկ շունչ մը: Տղաք, այսօր պիտի բարձրանանք մինչեւ այս լերան գագաթը կ'ըսէ ուսուցիչը: Մեր ուրախութիւնը կ'աւելնայ: Գօտեպնդուած ոտքի կ'ելլենք մէկ մարդու պէս, կ'ուղղուինք դէպի մեր նպատակակէտը: Մագլցում ցից ապառաժներու հետ, մէկ մը աջ, մէկ մը ձախ ծռելով, մոռնալով մեր կրած չարչարանքներն ու յոգնութիւնները, կը խուժենք մեզ դիմաւորող ծաղիկներու վրայ, անծանօթ մեր աշխարհի հոտաւէտ բամպուլը (Նարկիս):

Ճերմակ – կանանչ սիրտը դեղին, կը ցնծաւ մեզ հետ: Հաւաքեցէք, տղաք, ամէն մէկդ մէկ մէկ գեղեցիկ փունջ պէտք է կապէք ձեր ծնողներուն համար, ուսուցիչն է որ կը ձայնէ մեզի: Այս պարոն այս ծաղիկը մեր բոլորիս սիրած ծաղիկն է ես աղուոր փունջ մըն ալ ձեզի համար կը շինեմ ու վաղը առաւօտ կը բերեմ կը դնեմ ձեր գրասեղանի վրայ, կ'ըսէ Լեւոնը:

Ցրուած ենք վայրի այծեամներու նման, կը ցատկենք մէկ ձորէն միւսը: Ուսուցիչին սուլիչը կ'արձագանգէ ամբողջ լեռը: Համախմբում: Տակաւին բաւական քալելիք ունինք: Միշտ յառաջ, տղաք ով որ յոգնի այսօր, այլեւս պտոյտի պիտի չգայ մեզի հետ: Խիստ էր ուսուցիչին հրամանը: Քանի մը ոստումներ եւս, կը հասնինք մեր նպատակակէտին: Նստած ենք բարձր ապառաժի մը վրայ: Հանգիստի պահ է, ուշի ուշով կը դիտենք մեր շուրջը: Աննման է Ծոփաց աշխարհի գեղեցկութիւնը, կ'երեւին զոյգ քաղաքները թաղուած պարտէզներու մէջ, բազմաթիւ հայ գիւղեր շըր – ջապատուած սրածայր բարտիներով, փոքրիկ առուակներ եւ գետեր կը փայլին արեւի շողերէն:

Ճաշի ժամանակ է, ամէն աշակերտ կը բանայ իր պայուսակին բերանը: Ինչեր, ինչեր չկար այդ օրը: Մայրերը կարծես իրարու հետ մրցումի ելած էին, իրենց սիրասուն զաւակները բեռնաւորելու ամէնէն համեղ ուտելիքներով: Քարերու խոռոչներուն մէջ առատ ջուր կայ տակաւին, մեր բարբառով «ճուիկ» որ կը գոյանայ ձիւներու հալքէն եւ զախման անձրեւներէն: Հրաշալի ջուր, ջինջ եւ պաղ:

Երգելու պահ է, ձայները աններդաշնակ, ոմանք յանգը վերջացուցած են, ուրիշներ տակաւին կը շարունակեն: Ձեզաւ, տղաք, ինծի հետեւեցէք կը միջամտէ ուսուցիչը,— Մէկ, երկու, երեք, «Կարկուտ տեղաց»: Խանդավառ արշաւանքին նուիրուած ուրիշ երգ մը: Դարձեալ ուսուցիչն է

«ԱՆՈՅՇ»Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Երրորդ անգամն է որ Շավիլի «Ռաֆֆի» երգչախումբը կը ներկայացնէ Թումանեանի «Անոյշ»ը. Շավիլէն եւ Իսիէն վերջ այս անգամ Փոթ տ'Իթալիի շրջանի հայութիւնն էր որ հաճոյքն ունեցաւ վայելելու գեղարուեստական ցերեկոյթ մը։ Ընդարձակ սրահը եւ վերնայարկը լեցուած էր հանդիսականներով։ Ալֆորվիլէն, Իսիէն, Պանեէօէն եւ ուրիշ արուարձաններէ բազմաթիւ հայրենակիցներ հոս փութացած էին ներկայ ըլլալ։ Հանդէսին կազմակերպիչը, Կապոյտ Խաչի Փոթ-տ'Իթալիի մասնաճիւղը յաջողութիւն մը շահեցաւ այդ օրը թէ նիւթապէս եւ թէ մանաւանդ բարոյապէս։

Շավիլի «Ռաֆֆի» խումբը իր ղեկավար ընկեր Սահակ Ցովհաննէսեանով մեր շրջանի ազգային կեանքի մէջ զգալի ոյժ մը դարձած է այլեւս։ Ամէնէն մեծը, հազիւ 20 տարեկան այս երկսեռ երիտասարդներու եւ աղջիկներու խումբը, շնորհիւ իրենց ղեկավարին անխոնջ աշխատանքին միշտ կը յառաջդիմէ։ «Անոյշ»ի բոլոր դերակատարները, խղճամիտ եւ յաջող կերպով կատարեցին իրենց դերերը։ Օր. Աստղիկ Քէօսէեան, այս անգամ եւս, իր անուշ եւ զգայուն ձայնով գեղեցկօրէն կատարեց «Անոյշ»ի դժուարին դերը։ Պ. Խորէն Մինասեան եւ Պ. Սիմոն Գափուեան Սարոի եւ Մոսիի դերերով գնահատուեցան եւ քանիցս ծափահարուեցան։ Օր. Ազատուհի Գարաօղլանեան, «Անոյշ»ի մօրը դերով, Պ. Բիւզանդ Մինասեան ծեր Գիւղացիի եւ Ալեքսան Պէրպէրեան «անցորդ»ի դերերով խաղին ներդաշնակութիւնը պահեցին։ Վիճակի եւ ըմբշամարտի խմբերգները կանոնաւոր, ներդաշնակ էին դաշնակին եւ ջութակին հետ, զոր կը նուագէին Օր. Ալիս եւ Պ. Մեսումենց։ Չմոռնանք նաեւ «ալեգ սարերի չքնաղագեղ ոգիները» ներկայացնող չորս աղջնակները, Մարի Սարգիսեան, Անիկ Մկրտիչեան, Էլիզ Արսլանեան եւ Ազատուհի Աթանեան։

Փոթ-տ'Իթալիի շրջանի այն բոլոր հայրենակիցները որոնք որ եւ է պատճառով ներկայ չեղան այդ խաղին, շատ հաճելի վայելք մը կորսնցուցին։ Շավիլի «Ռաֆֆի» երգչախումբը իր այս ներկայացումով պատիւ կը բերէ թէ իրեն, թէ իր ղեկավարին եւ նաեւ Շավիլի այն ընկերներուն որոնք յամառ աշխատանքով յաջողած են կազմակերպել այս խումբը։ Բարենիշ մը նաեւ Շավիլի այն ծնողքներուն որոնք հասուն գիտակցութեամբ կը քաջալերեն իրենց զաւակներուն այս սքանչելի շարժումը։

Ներկայ մը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆ, 18 Մայիս. — Շաբաթ իրիկուն, 17 Մայիս, հրապարակային հանդէսով մը տօնուեցաւ Կապոյտ Խաչի Օրը Հ.Յ.Դ. Տէսինի տան մէջ։ Նախագահութիւնը կը վարէր ընկ. Մովսէս Կարապետեան, որ քանի մը խօսքով բացատրեց Կապոյտ Խաչի բեղուն գործունէութիւնը գաղութէ գաղութ կրթական, բարեգործական եւ այլն։ Յետոյ՝ կարգով բեմ հրաւիրեց երգողներ, արտասանողներ, որոնց մեծագոյն մասը կը յաճախէ Կապոյտ Խաչի Տէսինի դպրոցը։ Ի՜նչ ոգեւորութիւն՝ սա աղջիկներուն եւ մանչերուն մէջ, որոնց շրթներէն մայրենի լեզուին հնչականութիւնը լսեցինք, եւ ձայներու ներդաշնակութիւնը մեր երգերուն, այնքա՜ն յուզիչ ու հայրենակարօտ։ Ո՞վ կը հաւատար որ օտար միջավայրի մէջ հասակ առած հայ մանուկները՝ այսքան կարճ ժամանակի մը ընթացքին, պիտի երգէն, պիտի արտասանէն սա հայկական պարը երգախառն՝ ցանեն սրահի բազմութեան սրտերուն մէջ։ Ասիկա՝ շնորհիւ Տէսինի Կապոյտ Խաչին, շնորհիւ տէր եւ տիկին Մ. Փափազեանի եւ այն մարմնին, որ կրթական գործը իր ուսերուն վրայ առած, ահա կը ներկայանայ մեզի բաց ճակատով, գնահատելի աշխատանքով մը։ 160 աշակերտ-աշակերտուհիներ՝ ամէն իրիկուն կը սորվին մայրենիքը, կ'երգեն ու կը թոթովեն։ Հայ եղիր, եւ մի հպարտանար, մանաւանդ որ, գորտերու կոկռոցը ոչինչ փոխեց մեր դպրոցը իր հմայքէն։ Պէտք է շարունակել, պէտք է տքնիլ, որովհետեւ սերունդի մը փրկութեան պարտականութիւնը կայ եւ մեր կոչումէն չշեղելու գիտակցութիւնը։ «Յառաջ»ը բարկանայ կամ ո՛չ, ստիպուած եմ գնահատել օրիորդներ՝ Ա. Զէմպիրճեան, Ա. Քրուէնկեանը, Ս. Գզարճեանը, Ա. Առաքելեանը, Ա. Աստուրեանը, Պարսամեանը, Ղազարեանը, Խոբէնեանը, Տէմիրճեանը եւ Նոր Սերունդի Վիէնի ընկերներէն՝ Ա. Գալայճեանը եւ փոքրիկն Ա. Գրիգորեանը։ Մանաւորապէս յիշեցի այս անունները, որովհետեւ այդ իրիկուն իրենց շնորհիւ ապրեցանք հայկական երեկոյթ մը, հոգեբարախ յոյզերով եւ հայրենիքի կարօտով։ Քանի մը խօսք ալ տիկ. Մարի Կարապետեանի մասին։ Երաժշտանոցներ աւարտած չէ, բայց իր ձայնը այնքան թովիչ ու հոգեյոյզ է որ իր երգին հետ մեզ կը տանի դէպի մեր հայրենիքը, մեր լեռները, մեր դաշտերը ու բացաստանները։ Ան կ'երգէ հայերէն ու իր ձայնը կը խորասուզուի ունկնդրին էութեան մէջ։ Չկայ երգ մը որ իր ձայնով կորսնցնէ այդ երգին գեղեցկութիւնը, իմաստն ու ներդաշնակութիւնը։ Հանդէսին բանախօսն էր Տիկ. Գ. Փափազեան, վարժուհին Տէսինի դպրոցին։ Յամառ աշխատող եւ անվհատ։ Պարտականութեան գիտակցութիւնը ունի ու Տէսինի շատ մը հայ ծնողներ երախտապարտ են իրեն, որովհետեւ այս ժրաջան մշակուհին թէ՛ վարժուհի է, թէ՛ կազմակերպող, եւ թէ մանուկներու հայեցի դաստիարակիչը, թէ ի՜նչ խօսեցաւ Կապոյտ Խաչի գործունէութեան մասին,— կը բաւէ ըսել ահա ինք, մարմնացեալ վկայութիւն։ Պէտք է քաջալերել այս ընտանիքը, որովհետեւ անոնք կուտան իրենց կեանքին քայքայումը, ի խնդիր մայրենի լեզուին ու մանուկներու փրկութեան։ Բոշաները միայն կրնան ծուռ նայիլ անոնց գործերուն։

ՈՐՍՈՐԴ

ՎԱԼԱՆՍԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱԼԱՆՍ, 20 Մայիս. — Ազգ. վարժարանի բացառիկ հանդէսը տեղի ունեցաւ, Մայիս 14ին, Սալ տէ Ֆէթի ընդարձակ սրահին մէջ։

Հանդէսի նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր դպրոցի Կրթական Մարմինը, ղեկավարութեամբ վարիչ ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի։ Գաղութը հոծ բազմութեամբ եկած էր քաջալերելու։ Հանդէսը բացաւ Կրթական Մարմնոյ քարտուղարը, Պ. Տ. Յ. Կարապետեան, հրաւիրելով դպրոցի երկսեռ աշակերտները երգել «Ծաղկիր Ազատ իմ Հայրենիք» խմբերգը։ Յետոյ տեղի ունեցան արտասանութիւններ ձայնասփիւռի առջեւ։ Մէջ ընդմէջ տեղի ունեցան երգեր եւ պարեր ու վերջապէս մեր նահապետական վիճակախաղը, Համբարձման տօնին առթիւ։

Առաջին անգամ էր որ մեր գաղութին մէջ այսպիսի դպրոցական հանդէս մը տեղի կ'ունենար։ Կարգ մը թերութիւններ հասկնալի կը դառնան, եթէ նկատի առնենք որ աշակերտներու ընդհանուր թիւը 180ի կը հասնի. եւ շատ դժուար էր ուսուցիչին համար բոլորը բեմ հանել արտասանութեան, պարի կամ երգի բաժիններով։

Ուրիշ մոռցուած կէտ մը որ կ'ուզենք ճշդել, — Դպրոցին համառօտ տեղեկագրին մէջ մոռցուած էր յիշել յարանուանութեանց պետերը, քահանան, վարդապետը եւ պատուելին, որոնք իրենց կարգին հասցուցած են ու կը հասցնեն աշակերտներ հայերէն մայրենի լեզուին համար։

Կրթական Մարմինը եւ ուսուցիչը շատ գոհ մնացին որ ներկայ հանդիսականները առատաձեռնօրէն օժանդակեցին։ Հանդէսին մէջ եղած նուէրներու ընդհ. գումարը եղաւ 25.700 ֆրանք եւ 10 տոլար (վերջինը ամերիկահայ հայրենակից մը նուիրեց)։ Շնորհակալութիւն բոլորին։

Անոնք որ չէին կրցած պատասխանել հրաւիրատոմսերուն, անշուշտ պիտի փութան իրենց սրտաբուխ նուէրները վճարել Կրթական Մարմնի գանձապահ Պ. Երուանդ Գաբրիէլեանի։

Մ. Յ. Կ.

որ կը սկսի, «Յանասորը բարձր լեռ էր, մեր չորս կողմը քիւրտի գիւղեր։ Քաջ ընկերներ, լաւ իմացէք այդ բոլորը, մեզ տուշման են (թշնամի)։

Գարոն, այդ երգին անծանօթ ենք մենք, կ'ըսէ Ցակոբը։ Այս գիտեմ որ անծանօթ էք սակայն ժողովրդական երգ մըն է որ տակաւին երգարաններու մէջ մտած չէ, բայց պէտք է չարժիք։ Բազմաթիւ երգեր հնչեցնելէ վերջ, իրիկունը ուշ ատեն կը վերադառնանք գիւղ, «Կռուեցէք տղերք, Լոլոյոյ»։

Բայց աւաղ, երկար չտեւեց այս բոլորը, գարուն մըն էր, երբ խաւարեցաւ մեր աշխարհի վրայ ծագող արեւը, լռեց ամէն ինչ, խամրեցան մեր բուրումնաւէտ ծաղիկները, խոպանացաւ դաշտերը, լռեցին թռչուններու մեղեդիները, ամայութիւն ամէն ուրեք։

Գարուն, գարուն, քեզ ինչ սրտով ողջունեմ, դուն մեզ բերիր ցաւ ու արիւն։

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Իր յոբելեանին առիթով)

Ու փա՛ռք Աստուծոյ, անոնք կը կազմեն գրիչ շարժողներու պզտիկ բանակ մը։ Շատեր հրապարակաւ կը խոստովանին թէ Օշական իրենց մտածել է սորվեցուցած։ Պաշտողներուն հետ կը գտնուին անշուշտ ուրացողներ ալ։

Օշական իր Պոլսոյ ուսուցչութեան առաջին շրջանին կ'աշխատակցէր «Ազդակ»էն եւ «Ազատամարտ»էն, զատ Իզմիրի Հայ Գրականութիւն»ին, Պոլսոյ «Շանթ»ին ու Մոսկուայի «Գարուն» տարեգրքին։ Կը հրատարակէ Մեհեան» հանդէսը, ընկերակցութեամբ Զարեանի, Վարուժանի, Ահարոնի, Գ. Բարսեղեանի։

1914ի օգոստոսի արձակուրդի օրերուն դարձեր էր գիւղ։ Զօրաշարժ։ Ինքը մատնուած էր կառավարութեան իբրեւ օտարներու հետ շատ մօտէն յարաբերութիւն ունեցող, փախաւ Պոլիս։

Եղերական տարինե՛ր։ Ես զինուորագրուած էի, բանակին մէջ կը ծառայէի իբրեւ օգնական անասնաբոյժ, ամբողջ ընտանիքաքարուած, անցածէր զարհուրելի դժոխքէն։ Տեսեր էի կործանումը մեր ժողովուրդին, վրայ տալով լման ընտանիքս-մայրկին, զաւակներ, վեց քոյրեր իրենց զաւակներով ու ամուսիններով։ Բանակին մէջ ես ալ զգացեր էի իմ հայութեանս վտանգը ու Եւրոպա ուսած իսլամ վրացի անասնաբոյժին պաշտպանութեամբ յաջողած էի օձիքս ազատել Պրուսայի քաղաքական իշխանութեան ձեռքէն։ Կառավարիչը իմ ունեցած թշնամին էր — առենօք իրար ապտակած էինք — զիս ամբաստանած էր իբրեւ ղեկավար, այդ օրերէն առաջ ու այդ միջոցին լեռներ ապաստանած հայ յեղափոխականներու ու զինուորական դասալիքներու։ Զինադադարին իմ շէն օճախէն մնացած էր միայն մէկ քոյրս, իբրեւ մխիթարութիւն։

Օշական ապրած էր Պոլիս 1915—1918, փախստական մարդու մը ճակատագրովը։ Ձերբակալուած էր ութն անգամ, գլուխը ազատած յանդուգն փախուստներով։ Իր արթնամտութիւնն ու վճռականութիւնը մեզ կը զարմացնէին անտանելու ըլլալու ատենին։ Պէտք է իր բերնէն լսել այդ ոդիսականը։ Կը հաւատար թէ՝ ոչ մէկ վէպ կրնայ թելադրել ահաւոր այն շահեկանութիւնը՝ զոր ունին այդ յիշատակները։ Իր անձին վրայ խօսելու դժկամակութիւնն է որ զինքը հեռու պահեց այդ գիրքը գրելէ։ Բայց հիմա կ'իմանամ թէ՝ սկսած է գրել իր կեանքի վէպը «Կեանքին պէս»։ Վստահ եմ որ պիտի տայ մեզի այդ օրերէն ուրուագծեր, հատուածներ տաք ու հետաքրքրական, դրուագներ անջնջելի որոնք խորապէս ազդած են մտքիս վրայ։ Օշական կուտար մեր ժողովուրդի մեծութենէն ապացոյցներ, թէ՝ այդ տարիներուն հանդիպած է բոլորովին անծանօթ կիներու, որոնք յանձն առած են իրենց զաւակները, ամուսինը վտանգելու գնով, պահել զինքը ոստիկանութեան հետապնդումներէն։

Կը պատմէր թէ սեւ օր մը՝ ոստիկանները գտած էին իր հետքը։ Կը շրջապատեն իր պահուած տունը։ Տան տիկինը յղի էր ու ծննդաբերութիւնը մօտ։ Տունէն ներս կարգադրութիւնը կ'ըլլայ շատ արագ։ Օշական կը մտնէ ներս իր թաքստոցը սենեակի տախտակամածէն բացուած մուտքէն։ Տիկինը կը փռուի ճիշտ մուտքին վրայ, երկունքի ցաւերու դասական ձեւեր կեղծելով։ Ոստիկանները տան բոլոր մասերը մանրակրկիտ խուզարկելէ վերջ, չեն քաշուիր նոյնիսկ այդ սենեակին մէջ ալ ընել իրենց փնտռտուքը։ Միայն կը խնայեն երկունքի ցաւերու մատնուած տիկնոջ, կը ձգեն զինքը իր վիճակին մէջ անձեռնմխելի, ու կը հեռանան տունէն։ Օշական այս անգամ ալ կ'ազատէ իր օձիքը։ Օր մըն ալ դարձեալ ճարահատ՝ ինքզինքը կ'անհետացնէ ուրիշ տիկնոջ մը հագուստներու դարակին ետեւը պահուելով։ Իր առջեւը կախուած էին տիկնոջ հանդերձեղէններու բաւական ճոխ մթերքը, Երբ ոստիկանները կը մտնեն տունէն ներս ու կը սկսին խուզարկութիւնը, տիկինը ինքը անձամբ կ'առաջնորդէ զանոնք դարակին առջեւ ու երկու դուռները բանալով կ'ըսէ.— Խնդրե՛մ, նայեցէք, հոս ալ հագուստներուս դարակն է։ Տիկնոջ այսքան անվարան ու ապահով շարժուձեւը կը տպաւորէ ոստիկանները, ու հազիւ հագուստներու շարքին ճակտէն ձեռքի հպում մը ընելով կ'անցնին ու կը հեռանան տունէն ձեռնունայն։ Օշական ինք պատմելու էր այդ հպումին կրակէն իր մարմնոյն վրայ զգացած բռնկումը, ու ճարճատումը իր բոլոր ջիղերուն։

Այս անգամ ալ ազատած էր։

Այս դէպքերէն շատ առաջ, երբ օձիքը ձեռք էր տուած, ու զինքը տարած էին բանտ, հոն քանի մը օր պահուելէ վերջ, յիսուն հոգինոց խումբի հետ կ'առաջնորդուէին ուրիշ կեդրոն մը։ Հետն էին ողբացեալ Զօհրապն ու ուրիշ մտաւորականներու խումբ մը։ Ճամբան կը քալէր Զօհրապի կողքին, չորսական շարքի վերածուած։ Միտքը կը դնէ փախչիլ ու իր մտադրութիւնը կը յայտնէ Զօհրապին որ կը զգուշացնէ, հետեւանքը դառնելով աւելի ծանր։ Յակոբ մտիկ չըներ, ու Պոլսոյ այդ նեղ փողոցներու մէջէն, երբ կը հասնին անկիւնադարձի մը, Օշական իր ապատակութեան ատեն կրթած սրունքներուն փորձառութեանը կը դիմէ, կը նետուի շարքերէն դուրս, աջ ձախ զիկզակ փախուստով մը, կը խուսափի հետապնդողներու ոստիկաններուն հալածանքէն։ Ոստիկանները կորսնցնելով իր հետքը, ձեռնունայն կը վերադառնան մեծ խումբին քով։ Օշական կ'անցնի Սամաթիա եւ անկէ կ'անհետանայ դիմելով զանազան միջոցներու։

ԳԻՒՐԳ ՉԱԳՐԵԱՆ

հացեր, առանց կտրօնի։ Թերթերը կը գրեն թէ շատ քիչերը դրամ վճարեցին։

Երկուշաբթի օր քսան հոգի Գաննէօյի մէկ փուռը մտնելով, 100 հաց (750 կրամնոց) եւ 150 «պակէթ» գնեցին, առանց կտրօնի։ Գլան Մէնիլի մէջ ալ 50 տանտիրուհիներ առին տարինիռապանի մը հացերը։ Սեղանին վրայ ձգած էին դրամը, բայց ոչ կտրօնները։ Երբ ոստիկանները հասան, բոլորն ալ իրենց տուները վերադարձած էին։

Լիբանանի ընտրութիւնները

Պէյրութէ կը հեռագրեն թէ կիրակի օրուան ընտրութիւններէն վերջ, ազգ. տնտեսութեան նախարարը հրաժարեցաւ, բողոքելով կատարուած անկանոնութեանց դէմ։ «Ես հրաժարած էի ուրբաթ օրուընէ, բայց հաճելի ըլլալու համար քանի մը պաշտօնակիցներու, դադրնի պահեցի հրաժարումս»։

Լիբանան Լերան շրջանի կառավարիչը պաշտօնանկ եղած է, իբրեւ հետեւանք զանազան բողոքներու։

«Իւմանիթէ»ի Պէյրութի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ «ոստիկանութիւնը եւ բանակը, աջակցութեամբ կէճկսբրբրներու եւ ֆաշական – Դաշնակ խումբերու, տեղաւորուած էին քուէարկութեան դրասենեակներուն մէջ, ահուսարսափի կը մատնէին ժողովուրդը եւ թոյլ չէին տար որ քուէ տան «դեմոկրատ» ցանկին կուսակիցները։ Ժողովուրդը զայրացած՝ կը պահանջէ բեկանել Պէյրութի ընտրութիւնները»։

ՅԱՌԱՋ.— Մեզի համար գաղտնիք չէ թէ ով կրնայ Փարիզի համայնավար թերթին հաղորդած ըլլալ այս պատմութիւնը, «ֆաշիստ Դաշնակցնե-րու մասին։ Ուրեմն Լիբանանի կառավարութի՞ւնն ալ Դաշնակներուն ձեռքն անցած է...

Մահապատիժին ջնջումը՝ բարենշան

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը ջնջած է մահապատիժը, 25 տարի աքսորի փակման վերածելով զայն, խաղաղութեան առթիւ։

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ մամուլը կ'ողջունէ այս որոշումը իբրեւ նոր ապացոյց մը խորհրդային կարգուսարքին ամրութեան, ինչպէս եւ խորհրդային վարիչներու այն համոզման թէ պատերազմ պիտի չպայթի մօտաւոր ապագայի մը մէջ, հակառակ օտար երկիրներու, մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն մէջ եղած գրգռիչներու։

Գ. Վիշինսքի, փոխ Նախարար արտաքին գործերու, մասնաւոր յօդուած մը հրատարակելով «Փրավտա»յի մէջ, կ'ըսէ.— «Կարելի է խաղաղութեան դատը ապահով նկատել երկար ժամանակաշրջանի մը համար, հակառակ այն իրողութեան որ յարձակողական տարրեր կը փորձեն պատերազմ յարուցանել, ինչպէս կ'ըսէ հրամանագիրը»։ Այս առթիւ կը մեղադրէ կարգ մը «մոլեգնած» ամերիկացի ծերակուտականներ, որոնք պատերազմ կը գրգռեն Խ. Միութեան դէմ։ Ցետոյ բացատրելով մահապատիժներու գործադրութիւնը անցեալին մէջ, կը յայտարարէ թէ «բացառիկ տնօրինութիւն մըն էր բացառիկ պարագաներու համար, բոլորովին տարբեր Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու մէջ եղածէն»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Թեսալիայէն հասած լուրերու համաձայն, երկու ըմբոստ պետերու գլուխները ցուցադրուած են Թրիհալայի հրապարակին վրայ։ Մայիս 26ին նոյն քաղաքին մէջ կախուեցան երեք մահապարտներ։ Թրիհալայի մէջ մահուան դատապարտուեցան չորս հոգի եւս։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ իբրեւ ոստիկան ծպտուած անծանօթներ օդը հանեցին Ռամլէի կայարանը, Երուսաղէմէն 40 քիլոմեթր հեռու։ Զոհերուն թիւը չէ ճշդուած։

ՄԱՔՍՈՒՏ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆ, որ ճաշարան մը կը բանեցնէր Rue Maubeuge, թիւ 8, (այժմ Մանուշեան ակումբ), ի բացակայութեան դատապարտուած է 15 տարի տաժանակիր աշխատանքի, 20 տարի բնակութեան արգելքի եւ իր բոլոր գոյքերու գրաւման։ Այս առթիւ թերթերուն մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը հրատարակելով Փարիզի վերաքննիչ ատեանին դատավճիռը, օրինական մանրամասնութիւններով, կ'ըսէ թէ դատապարտեալը ամբաստանուած էր իբրեւ դաւակից թշնամիին հետ եւ թէ մեղադրանքները հաստատուած են։ (Combat, 24 Մայիս)։

22 SSՆԵՐ կախուեցան Լանտսպէրկի բանտին բակը (Գերմանիա), իբրեւ պատասխանատու Մաթհաուզընի արգելարան դժոխքին մէջ գործադրուած սարսափներու։ Երեսուն եւ վեց մեղադրեալներ ալ պիտի կախուին մօտերս։

ԱՑԼԵՐՍ ՑՈՑՑԵՐ պիտի չկատարուին Քոնքորտի եւ ուրիշ մեծ հրապարակներու վրայ, կառավարութեան որոշումով։

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ

Այս կիրակի, 1 Յունիս կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին, 13 rue Maccarani, Salle Carlomaի մէջ, Նիս։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին շնորհալի երգչուհիներ՝ Օր. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ ու Օր. Ի. ԳԻՒԼԳԻՒԼԵԱՆ (Փարիզէն)։ Կը նուագէ ծանօթ ջութակահար Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (Մարսէյլ)։ Կը խօսին՝ Գ.Գ. Ա. ՍԱՎՕ, Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ եւ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ։

Արտասանութիւն Յոբելեարի գործերէն։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԳԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյ իր ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9.15ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ Մայիս 28։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, 1 Յունիս, կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Սէնթ Աննի դպրոցը։ Կարեւոր օրակարգ, եւ Յուլիս 20ի դաշտահանդէսը։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը

8 Յունիս, կիրակի ժամը 15ին, Centre Marcelin Berthelot, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides։

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ԷԼ. ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի հայկական հնգեակը։ Կը նուագէ Սպենդիարեանէն, Կոմիտասէն եւ Բարխուդարեանէն։ Կ'երգէ Գ. Մ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (պաս), Գ. ԱՐԹՕ ԳԵՆՕՆ դաշնակ, եւ չքեղ պալէներ, Օր. ԱՎՆԱԹԱՄՕՎԻ ղեկավարութեամբ։ Մուտքը հրաւէրով։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ օժանդակութեան կայանի եւ բախտերու արձանագրութեան համար դիմել Տիկին ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ, 5 rue Mayran, Paris (9), Tél. Tru. 27-35։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համասերատացիական Շինարար Միութիւնը ի հաշիւ ներգաղթի ֆոնտին (200.000 Ֆրանք) ստացած է Սէն Լու եւ շրջանի մասնաճիւղի վարչութենէն 50.000, Վալանսի մասնաճիւղի վարչութենէն 15 հազար Ֆրանք։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Երամեան իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն փոքրիկն ՐԱՖՖԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Թորոսեան եղբայրներու, Սարաֆեան եւ Երեւանեան ընտանիքներու եւ բոլոր պարագաներուն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին Գ. թիւը (Մայիս), մեծ մասով նուիրուած Մայիս 28ի տարեդարձին, ՀԱՅԵՐԷՆ եւ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

Գործաւորուհի կ'ուզուի

Confectionի համար, երկու գործաւորուհիներ կ'ուզուին, մէկը լաւ կարել գիտցող, միւսը աշկերտութեան համար։ Դիմել.— Société Wagram, 65 Quai de la Seine, Paris (19)։ Métro Riquet. Հեռ. Nord 86-38, ԱՄԷՆ ՕՐ 2էն 5։

ՎՃՌԱԳԷՍ ԿԸ ՀԵՐՔՈՒԻ Մոսկուայի անթելին հաղորդած այն լուրը թէ Ամերիկացիները օդանաւային եւ ծովային խարիսխ մը պահանջած են Ֆրանսայէն եւ թէ բանակցութիւններ կը կատարուին այս մասին։

ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ այսուհետեւ միայն բացառիկ պարագաներու մէջ պիտի ճամբորդեն, ներկաւ պիտի չըլլան հացկերոյթներու եւ քաղաքական ճառեր պիտի չխօսին։

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ԽՈՐ ՎԻՀԸ կը գտնուի Ֆրանսայի մէջ, (Իզէրի նահանգ) եւ կը կոչուի La Dent de Croles։ Ունի 658 մեթր խորութիւն։ Գիտնական մը հետազօտութիւններ կատարեց 11 ժամ։ Գտնուած է վիթխարի արջի մը կմախքը։ Կը կարծուի թէ այս անասունը կ'ապրէր 2000 տարի առաջ։

ՀԱՄԱՅՆ ՌՈՒՍԻՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ, Ալեքսիս արք. Ռումանիա մեկնեցաւ, ընկերակցութեամբ խումբ մը արքեպիսկոպոսներու.— Վիէննայէն կը հեռագրեն թէ 3000 ուսանողներ ձերբակալուած են Պուքրէշի եւ Քլուժի համալսարաններէն, իբրեւ ընդդիմադիր։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— 31 Մայիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, նախկին **Petit Journal**ի սրահներուն մէջ, **Métro Cadet**։

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿԵՐ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՒ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Իսիի եւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ։

Երգ՝ Տիկիններ Ա. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ եւ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ, արտասանութիւն՝ Տիկին Մ. ՎԱՍԷՕՐ (Օսմանճեան) եւ ընկեր Զ. ՂԱՐԻԳԵԱՆ, Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ։ Կը նուագէ քեմանչիստ ՅՈՎՍԷՓ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, կը պարէ հայկական տարազով Օր. ՀՐ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս։

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԵՒ ՃՈԽ ԳԻՒՖԷ։

Արտասանութիւն՝ ՀԱԳԷՇԵԱՆ։

Հայկ. պար՝ Տիկին Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խմբական պար տասը հոգինոց, ազգ. տարազով։

ՄՈՒՏՔ 50 ՖՐԱՆՔ։

×

Մայիս 28ը Մարսէյլի մէջ

31 Մայիս Շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի մէջ։

ԿԸ ԽՕՍԻ ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Կ'երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն)։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարանդեան» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու, Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

Այս շաբաթ, ժամը 8.30ի Salle Etienne Doletի մէջ։

Կը նախագահէ Գ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (Ֆրանսուհի), ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկերվարական ներկայացուցիչը, Camarade FRAY եւ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը։ Պիտի երգէ Տիկին Պերճուհի Ահարոնեան։ Գեղարուեստական բաժինը կը վարէ Տիկին Գեղան Փափազեան։ Երգ, խմբերգ, կենդանի պատկեր, արտասանութիւն, հայկական պարեր, տոհմիկ տարազներով՝ Կ. Խաչի սանուհիներու կողմէ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

Հանդէսէն վերջ ընտանեկան խնջոյք, մինչեւ լոյս, 136 Cours Lafayetteի վրայ, 130 rue Tête d'Or, Syndicat Professionelի D սրահը։ Կեր ու խում, հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ ՎԻԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻ, այս կիրակի ժամը 15ին, քաղաքապետական թատրոնին մէջ։ Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ։

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ Le Dauphiné թերթին խմբագիրը՝ քաղաքացի BERTHET, քաղաքապետ Գ. LUCIEN HUSSEL եւ երիտ. ընկերվ. ներկայացուցիչը։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կ'երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (Լիոնէն)։

×

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ.— Յունիս 1ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Salle de Mutualitée սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբին։ Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի, Սանուհիներու եւ Կապոյտ Խաչի, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle Jeanne d'Arcի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու կողմէ։ Մուտքը ազատ է։

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 —
R. C. Seine 375.785

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ֆր., Արտս. 10 Տոլ.

Vendredi 30 MAI 1947 Ուրբաթ 30 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5046-Նոր շրջանի թիւ 655 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Բաւական ատեն է որ չէք խօսիր Հայկական Դատի մասին: Յուսահատեցա՞ք:

= Այդ բառը, յուսահատութիւն, տեղ չունի մեր բառարանին մէջ: Դաշնակցութիւն՝ ամէն բանէ առաջ կը նշանակէ յարատեւ պայքար, աննկուն կամք եւ անսասան հաւատք: Պարագաներն են որ կը ստիպեն մեզ առ այժմ կարճ կապել:

— Լաւ չեմ հասկնար:

= Դէպքերը անորոշ ընթացք մը առած են: Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ իյնել: Շատ մը պարագաներ արդէն պարզուած են հրապարակաւ, ուրիշ կէտեր ալ հետզհետէ պիտի լուսաբանուին: Մեզի կը մնայ լուռ ու մունջ աշխատանք, առանց անմէջ ճամարտակութեանց:

— Ինչո՞ւ տեսակ մը կրաւորական դիրք բռնեցիք Նիւ Եորքի «Քոնկրէս»ի մասին, որուն Թառանկցած են 750 պատգամաւորներ:

= Պարզապէս անոր համար որ այդ «Քոնկրէս»ին կազմակերպիչները որեւէ տեղեկութիւն չեն հաղորդած մեզի կամ ուրիշ Դաշնակցական թերթերու: Անոնք ժողովի հրաւիրած են Հեռաւոր Եթովպիոյ կամ Հարաւ. Ամերիկայի յետին ափերացուն եւ խանութպանը, Զինաստանի կամ Ճավայի անծանօթ երեւելին, եպիսկոպոսներու շքախումբ մը եւ ուրիշ ինչ նմոյշներ որ կ'ուզէք, բայց ոչ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կամ անոր հետ կապուած ոեւէ կազմակերպութիւն: Ոչ իսկ Նիւ Եորքի Հայկ. Դատի Յանձնախումբը, որ գործի ձեռնարկած էր երբ իրենք շան – քարոզ կը կարդային:

— Թերեւս անոր համար որ Երեւանը ծուռ կը նայի Դաշնակցութեան:

= Ոչ թէ ծուռ կը նայի, այլ չի՛ կը տեսնէ, եւ իր մունետիկներն ալ ծափ կը զարնեն, առանց աջ ձախ նայելու: Առանց իմանալու թէ ի՛նչ կ'ըսենք եւ ի՛նչ կ'ընենք: Երեւակայեցէք որ «Քոնկրէս»ին մէջ ատրդեր է նաեւ Թուրք լրագրող մը, «Սօն Սաաթ»ի թղթակիցը — Տիգրանակերտի ջարդարարին զաւակը — որ այնքան լրբութիւններ հեռագրած էր իր թերթին: Առաջին նմոյշ մը հրատարակեր էինք «Յառաջ»ի մէջ, Մայիս 22ին:

— Ցաւալի բան: Կը կարծէի թէ գոնէ Հայկ. Դատի մասին բոլորն ալ միասին են, առանց կուսակցական կամ դաւանական խտրութեան:

= Ամէնէն անմեղ բառն է «ցաւալի»ն: Ըսէք՝ ըմբոստացուցիչ: Այս ողորմելիները չեն հասկնար որ տասր «Քոնկրէս» գումարեն, չեն կրնար այնքան շօշափելի գործ կատարել, որքան կատարած է եւ կրնայ կատարել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր մարտական ուժերով, մտաւորականութեամբ, անսահման զոհողութիւններով եւ յամառ, խանդավառ եւ «պաշարաբարձ» գործունէութեամբ: Խեղճերը տակաւին նոր սորվեցան թէ Հայաստան մը կար 1920 Նոյեմբեր 29էն առաջ, թէ Սեվրի դաշնագիր մը ստորագրուած է, թէ Ուիլսընեան սահմաններ գծուած են հիմնուելով այդ պատմական դաշնագրին վրայ, թէ...

— Ի վերջոյ ի՞նչ է եղած այդ համաշխարհային «Քոնկրէս»ին արդիւնքը:

= Որոշ չափով մխիթարական, քանի որ անգամ մը եւս եւ հանդիսաւորապէս ձեւակերպուած են նոյն պահանջները,— Ներկայ Հայաստանին կցել Ուիլսընեան իրաւարարութեամբ գծուած սահմանները:

— Ձեր բացատրութիւններէն կը հետեւի թէ վերապահումներ ալ ունիք:

= Ոչ մէկ վերապահում, երբ հարցը կը վերաբերի Հայկ. Դատին: Մենք պատրաստ ենք խոնարհելու որեւէ ճիգի առջեւ որ կը փորձուի այդ սրբազան Դատին յաջողութեան համար: Դժբախտաբար, ինչպէս կ'երեւայ այդ «Քոնկրէս»ին առթիւ հրատարակուած տեղեկութիւններէն եւ զեկոյցներէն, ամէնէն առաջ Երեւանի կառավարութիւնն է որ առնուազն տարտամ դիրքմըռնած է Հայկ. Դատի մասին: Օրինակ, Խ. Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահը, Մացակ Պապեան, Համագումարին ուղղուած իր շնորհաւորական հեռագրին մէջ, բառ չարտասաներ Հայկ. Դատի մասին — ոչ իսկ Կարս – Արտահանի մասին — այլ կ'ըսէ.— «Մենք հաւատացած ենք որ ձեր համագումարը մի նոր ազդակ կը հանդիսանայ աւելի եւս ուժեղացնելու արտասահմանի հայ յառաջադէմ ուժերի օժանդակութիւնը տարագիր հայութեան ներգաղթին»: Նոյնը՝ Սահակ Կարապետեան, արտաքին նախարար: Դեռ կը խօսինք: Շ.

Ո՞վ զարկաւ Հրանտ Տէվէճեանը

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի

Երէկ հաղորդեր էի Պէյրութի Նոր Սիս թաղին մէջ պատահած դէպքերը:

— Նաթըրեանի մահէն քիչ վերջ, 16 Մայիս, Ուրբաթ առաւօտ, Ներգաղթի Կոմիտէի գրասենեակին մէջ, «մահացու կերպով» կը վիրաւորուի «Առաւօտ»ի խմբագրապետ Հրանտ Տէվէճեան: Համայնավար օրկանը եւ իր մունետիկները, այս ոճիրը եւս կը փորձեն վերագրել Դաշնակցութեան, որ, ինչպէս կը հաւաստեն լաւատեղեակներ, ենթակայ է ներգաղթի առիթով Հրանտ Տէվէճեանի կողմէ հազարաւոր ոսկիներու իւրացման:

Անշուշտ շուտով կարելի պիտի ըլլայ լուծել հանելուկը, երբ մանաւանդ փրկուի կեանքը «Առաւօտ»ի խմբագրին: Ըսենք սակայն, այժմէն իսկ, որ ան զոհն է ՆՈՅՆԻՆՔՆ ԻՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ: Պէյրութի մէջ ոչ ոք կ'անգիտանայ, որ Տէվէճեան կեղեքած է հարիւրաւոր հայ ընտանիքներ, մեծագումար «հասոյթ»ներ իւրացնելով: Ինքը, «յառաջդիմական ճակատը», վերջերս չկրցաւ ծածկել զեղծարարութիւնները, եւ ՀԵՌԱՑՈՒՑ ՏԷՎԷՃԵԱՆԸ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵՆԷՆ: Ամէն օր, բազմաթիւ զոհեր ափ կ'առնէին ենթակային դուռը, պահանջելու համար իրենց գումարները: Եւ, ահաւասիկ վախճանը.— «Անծանօթ մը ինքնաշարժով կը մտնէ ներգաղթի գրասենեակը, (ուր Տէվէճեան հասարակ անդամի մը պաշտօնը միայն ունի ներկայիս), կը վիճի զոհին հետ, կը դաշունահարէ զայն, եւ կը փախչի»: Եւ սակայն, Նաթըրեանի դէպքը փառաւոր պատրուակ մըն է, բոլորովին տարբեր նկարագիր կրող այս ոճիրը դարձնելու համար «գործ Դաշնակցութեան»...: Շուտով պիտի քակուի այս կծիկը, բոլշեւիկները կրնան անվրդով քնանալ, եթէ, անշուշտ, իրենք ալ բաժին մը չունին ոճրին մէջ...:

Ահաւասիկ մռայլ պատկերը: Ինչ որ ալ ըսենք այժմ, իր տխուր գիծերով պիտի կառչի մեր միտքերուն՝ գոյութիւն ունեցող պառակտումն ու եղբայրատեաց կիրքը: Ամէն Դաշնակցական ցաւ կը զգայ ասոր համար, որովհետեւ գրգռութիւնները ու հետեւանքները նախատեսուած ըլլալով հանդերձ, ոչ մէկ՜ ճիգ փորձուած է խուսափելու համար: Տարակոյս չկայ թէ օտարը կծկուած է խաղակիցներուն ետեւ, ու հայ համայնավարները գործիքներն են մթին ուժերու, որոնք շահ կ'ակնկալեն մեր ներքին վէճերէն: Կը փորձեն ամէն հնարք եղբայր եղբօր թշնամի դարձնելու եւ ձուկ որսալու համար պղտոր ջուրերու մէջ: Մինչեւ ե՞րբ այս օտարութիւնը, մինչեւ ե՞րբ այս հրձիգ քաղաքականութիւնը: Մինչեւ ե՞րբ .. Մ.

Հ. Յ. Դ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Լիբանանի կեդր. Կոմիտէն հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակած է Պէյրութի թերթերուն մէջ: (Կը թարգմանենք «L'Orient» թերթէն.—

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կեդր. Կոմիտէն պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ որեւէ կապ չկայ կուսակցութեան եւ Պ. Հրանտ Տէվէճեանի դէմ կատարուած մահափորձին միջեւ: Կը դատապարտենք այս տմարդի ոճիրը եւ զայն կը նկատենք գրգռութիւն մը ուղղուած մեզի դէմ:

Համոզուած ենք թէ կառավարութիւնը շուտով երեւան պիտի հանէ այս մահափորձին բուն հեղինակները, ամբողջովին լուսաբանելով խնդիրը»:

Մայիս 28ը Մարսէյլի մէջ

Վաղը, չորաթ դիշեր, մեծ պատրաստութեամբ:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ, նոյն գիշերը, ճոխ յայտագրով:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, նոյնպէս: (Մանրամասնութիւնները Դ. էջ):

ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՏԱՐՏԱՆԷԼԻ պաշարման վիճակը, որ կը տեւէ տարիներէ ի վեր, վեց ամիս եւս երկարաձգուեցաւ:

ՖՈՆ ՓԱՓԸՆ, Անգարայի երբեմնի դեսպանը, ծեծ կերաւ իր մէկ բանտակիցէն: Քիթը կոտրած եւ դէմքը ուռած էր, բայց այժմ վտանգը անցած կը համարեն:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐԸ

Յաջողութիւններ եւ վերապահումներ

Աշխատանքի Դաշնակցութեան դիւանը իր վերջին նիստին մէջ քննելով աշխատավարձքի եւ առհասարակ ապրուստի վերաբերեալ խնդիրները, հաւանութիւն յայտնեց Պ. Ռամատիէի քաղաքականութեան, կարգ մը վերապահումներով:

Դիւանը գոհունակութեամբ արձանագրեց կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներուն եւ կառավարութեան միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը, անգամ մը եւս բողոքելով բանագրաւման եւ պարտաւորիչ աշխատանքի որոշման դէմ: Ապա հետեւեալ տեսակէտները յայտնեց կառավարութեան վերջին կարգադրութեանց մասին.—

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը գոհացում ըստացած կ'ըլլայ ածամեայ հատուցման պահանջքի մասին,— Նուազագոյն 7000 ֆրանք ամսական 200 ժամուան համար: Բայց գոհացում չստանար յաւելեալ արտադրութեան պարգեւներու մասին: Նոյնպէս գոհացում չստանար տուրքէ զերծ գումարի մասին, դիտել տալով թէ կառավարութեան որոշումը՝ 84.000 ֆրանք, կը վերաբերի ամսական 7000 ֆրանքէն վար աշխատավարձքերու:

Ընդունուած է արտադրութեան պարգեւներու սկզբունքը, բայց անոնց գործադրութեան համար առաջարկուած եղանակը շատ բարդ եւ քննութեան կարօտ ըլլալով, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը հաւանի որ անմիջապէս ածամեայ պարգեւ մը տրուի համաձայն արտադրութեան վիճակին:

Կառավարութիւնը որոշած ըլլալով դեկտեմբեր 1ին յետաձգել աշխատավարձքերու եւ գիներու վերաքննութեան խնդիրը, որ նախատեսուած էր Յուլիս 1ի համար, Աշխատանքի Դաշնակցութեան դիւանը կը յայտարարէ թէ շատ գոհ պիտի մնայ, եթէ նոյն Յուլիս 1ին գիներու նուազումը գնահատելի չափով աւելցուցած ըլլայ գնելու կարողութիւնը: Ամէն պարագայի մէջ, խնդիրը պիտի քննուի համաձայն աշխատավարձքի եւ գիներու ընթացքին եւ արտադրութեան պարգեւներու տուած արդիւնքին:

Ինչպէս կ'երեւայ, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը հաշտարար դիրք մը բռնած է առ այժմ, սպասելով դէպքերու ընթացքին: Տեսակ մը զինադադար, ցնոր տնօրինութիւն:

Համալսարանի վերատեսուչը կախակայուեցաւ

70.000.000 ՖՐԱՆՔԻ ԶԵՂԾՈՒՄ

Տոքթ. Կիւսթավ Ռուսի, Փարիզի համալսարանին վերատեսուչը, որ միջազգային համբաւ կը վայելէ իբրեւ դիմնական, կախակայուեցաւ նախարարական խորհուրդին որոշումով: Մէկ օր առաջ ելմտական նախարարը կ'ամբաստանէր վերատեսուչը թէ խարդախութիւններ գործած է թղթադրամներու փոխանակութեան ատեն եւ ուրիշ գործերու մէջ եւ կ'ըսէր թէ դատ պիտի բանայ:

Թերթերը շռնդալից մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն այս խարդախութեանց մասին, որոնց գումարը կը հասնի 70 միլիոն ֆրանքի: Այդ հրատարակութեանց համաձայն, Տոքթ. Ռուսիի գըլխաւոր մեղսակիցն եղած է ծանօթ նոտար մը: Ամբաստանութիւնը կ'ըսէ թէ երկու տարի առաջ, թղթադրամներու փոխանակութեան առթիւ, այդ նոտարը, Տէքլու, 22 միլիոն ֆրանքի գանձատոմսեր ներկայացուց, ի հաշիւ ոմն Տիէզ Փարոյի: Նոտարը խոստովանած է թէ այդ մարդը Տոքթ. Ռուսին էր, գումարը անոր կը պատկանէր եւ գործողութեան նպատակն էր տուրքերու վարչութենէն ծածկել իր հարստութիւնը: Ուրիշ անկանոնութիւններ ալ կը վերագրուին համալսարանի վերատեսուչին,— 48 միլիոն ֆրանքի խարդախ գործառնութիւններ Զուիցերիոյ հետ եւն.: Ելմտական նախարարը առ այժմ կը զբաղի միայն 22 միլիոն ֆրանքի գործով:

Ամբաստանութեան յայտնութենէն անմիջապէս վերջը, ոստիկանութիւնը Սորպոնի համալսարանը եւ թայով, խուզարկութիւններ կատարեց Տոքթ. Ռուսիի յարկաբաժնին մէջ: Ամբաստանեալը ուժգնօրէն կը բողոքէ այն մեղադրանքին դէմ թէ ուզած է խաբել տուրքերու վարչութիւնը: Մասնաւորապէս բարկացած է որ ահագին աղմուկ հանած են թերթերու մէջ, առանց նախապէս բացատրութիւն պահանջելու: Առ այժմ վերապահելով իր լուսաբանութիւնները, վերատեսուչը կը խոստովանի թէ դրամական շրջանին գումարներ ծածկած է Վիշիի կառավարութենէն, եւ թէ կը յուսայ որ դիմադրական ճակատին իր բարեկամները պիտի ապացուցանեն անոնց գործածութիւնը:

★ Տոքթ. Ռուսի 72 տարեկան է, ծնած Զուիցերիա: Ֆրանսական հպատակ եղած է 1906ին: Նախապէս եղած է անատոմութեան ուսուցչապետ Բժշկական Համալսարանին մէջ: Փարիզի համալսարանին վերատեսուչ էր 1937էն, բայց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵԾԱՐԱՆՔ Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ

ԽՄԲ.— Կարդացուած յոբելենական հանդէսին մէջ, շաբաթ, 24 Մայիս, Սալ տը Ժէօկրաֆի.

— Հայոց լեռներուն վրայ կ'աճի ծաղիկ մը, տեսքով աննման, որուն կարելի չէ հանդիպիլ օտար երկիրներու մէջ:

Անունը աղբրանց–արուն:

Այս ծաղիկին աճիլը Հայոց բնաշխարհին մէջ բաւական է Թուեր ոմանց, հաստատելու համար թէ դրախտը կըգտնուէր Հայաստանաշխարհին մէջ: Լորտ Քըրզըն Րոպէրթ կը գրէ. «Դեռ դրախտէն փոքրիկ մնացորդներ կը տեսնուին Հայաստանի գեղեցկագոյն ծաղիկներուն վրայ. այդ ծաղիկներէն մէկը կը կոչուի «եօթն եղբարց արիւն», որու նման ոչ մէկ ծաղիկ տեսնուած է բովանդակ Եւրոպայի մէջ»:

Կարմիր ծաղիկ մըն է աղբրանց–արունը, արիւնի գոյն, ատոր համար մեր երգիչներէն մին կը հաւաստէ.

Եղբօր արիւն կոչուող ծաղկից յայտնի է
Որ Արէլը սպանուել ա Հայաստան...

Այս զարմանալի եւ հազուագիւտ ծաղիկը շատ է երգուած մեր աշուղներուն բերնով.

Ա՜յ իմ աղբրանց_արիւն,
Որ բուսար ի մէջ քարերուն,
Աչուիդ ի նարկից եղման,
Մէկն ի քուն ու մէկն զարթուն:

Լեռնային ծաղիկ մըն ալ, հազուագիւտ եւ զարմանալի, Յակոբ Օշական, արիւնը Վարուժաններու եւ Թէքէեաններու արիւնէն, ցեղին մեծ գրագէտներուն արիւնէն:

Լեռնային ծաղիկ մը, Օշական ամպերուն հետ է խաղացեր սարերուն վրայ եւ հովիտներուն մէջ, արեգակին կարմիրին մէջ է լուացուեր բլուրներուն վրայ եւ դաշտերուն մէջ: Աշխատեր է, ճգնե՛ր, ազնե՛ր.

Մէկ աչքն ի քուն, միւսը արթուն:

Աշխատանքի հերոս՝ Հայաստանի բացատրութեամբ, Օշական իր պատուանդանը չինեց որքան իր տաղանդով, նոյնքան աշխատելով շարունակ.

Մէկ աչքն ի քուն, միւսը արթուն:

Եթէ համալսարան չտեսաւ, ինչպէս կ'ողբար՝ երբ երիտասարդ էր տակաւին, տեսաւ հարուստ մատենադարաններ, ապրեցաւ գիրքերու մէջ եւ գիրքերու հետ: Տքնաջան այդ աշխատանքին պտուղն է, այսօր, դէպը այն հատորներուն, որոնք պարծանքը պիտի կազմեն հայ գրականութեան: Ի՛նչ կ'ուզեն թող ըսեն այդ հատորներուն արժէքին մասին, ի՛նչ կ'ուզեն թող ըսեն Օշականի գրական նուաճումներուն եւ ժառանգութեան մասին, Օշական չի վախնար քննադատութենէ, վասնզի

Առաջին.— Օշական իր դատը յանձնած է Հայոց գրականութեան պատմութեան: Վերջին խօսքը կը պատկանի ոչ թէ ժամանակակիցներուն, այլ միայն անմահներուն, Հայկական Յաւերժութեան: Ոչ սրճարաններու բազմութիւնը կրնայ կարծիք չինել իր մասին, ո՛չ ալ լրագիրներու աղմկարար մարդիկը, ո՛չ մէկուն բաջաղանքը, ոչ ալ միւսին յաչաղանքը,— եւ ինչ որ ալ ըլլայ իրենց մաքին յաճախանքը, այդ ամէնը՝ կաչաղանք միայն:

Երկրորդ.— Օշական դժգոհութիւն բերաւ մեր գրականութեան մէջ, եւ ինք չէր որ պիտի վախնար դժգոհութենէն: Ըստ իր վարդապետութեան, ո՛ր մե՛րն է եւ բոլոր յեղափոխական գրագէտներո՛ւնը միաժամանակ, դժգոհութիւնը թթխմորն է ստեղծագործութեան: Ով որ կը գոհանայ անցեալին հիացումով՝ առանց աշխատելու գերազանցել անցեալը, դատապարտուած է մեռնելու: Օշական «իրաւ» Հայ, ո՛չ ոքի կուտայ առիթ իրմէ աւելի սիրելու հայկական արժէքները, եւ չի ներեր որ գոյշ մարդիկ շահագործեն իր քննադատութիւնները՝ ազգայնօրէն «իրաւ» երեւնալու համար իրմէ աւելի, կամ որպէսզի ազգային սրբութեանց ինքնակոչ պաշտպան ձեւանան փարիսեցիաբար: Օշական իր քննադատութիւններով կը պայքարի երիտասարդացնելու համար հայ միտքը, երբ ուրիշներ կ'աշխատին ծերացնել զայն հնավաճառի ճաշակով: Ատոր համար՝ իր խօսքը երիտասարդներուն.— Ուրացէք զիս, բայց մի՛ ժխտէք իմ ուրացածներս:

Այս յայտարարութիւնը ցոյց կուտայ միանգամայն թէ՛ իր քաջութիւնը, թէ՛ իր ցանկութիւնը յառաջ նետուելու, միշտ նոր նուաճումներու ետեւէ:

Նորայր Բիւզանդացիի համար կ'ըսեն (թերեւս ինքն էր որ կ'ըսէր իր մասին),— «Հայոց լեզուին աշխարհակալը»:

Օշական մէկն է Հայոց գրականութեան աշխարհակալներէն, իր կատարած նուաճումներուն մեծութեամբը եւ թիւովը: Հայոց գրականութիւնը կը ճանչնայ աշխարհակալներ իրմէ առաջ, եւ Օշական վստահ եմ որ կը հաւատայ նոր աշխարհակալներու գալստեան՝ իրմէ ետքը: Բայց թէ ինք մեծ աշխարհակալ մըն է, մեր պարտքն է ըսել առանց յաչաղանքի եւ մախանքի: Օշական նուաճումներ կատարեց ոճի, ձեւի եւ լեզուի մէջ:

Գիտեմ, քրթմնջիւններ կը լսուին՝ երբ կը խօսուի Օշականի լեզուին մասին: Յոբելենական հանդէսի մը մէջ չէ որ քննութեան պիտի առնուէին ակադեմական հարցեր, բայց, առանց արդարացնելու Օշականի կատարած բոլոր փորձերը, յաճախ նշան մտային գերյոգնութեան, ինչպէս եւ հոգեբանական վախի մը պատճառած անհամբերութեան,— որ այլեւս չի թողուր հակակշռել դաղափարներու շատութիւնը արտայայտութեան արագութեան կարգով — կ'ուզէի ըսել թէ հարցը այնքան ալ պարզ չէ, որպէսզի ամէն մարդ կարծիք յայտնէր այդ մասին: Հայաստանի գիտնականներէն մին, Սեւակ, վերջերս հրատարակած իր մէկ աշխատութեան մէջ լեզուական յեղաշրջումներու մասին, այնքան յանդուգն տեսակէտներ կը պարզէ, որ կը հարցնեմ ես ինծի.— Արդեօ՞ք ատենը չէ վերաքննելու կարգ մը հին տեսութիւններ: Աւելի յախուռն, Ֆրանսացի երիտասարդ գրագէտներ, վերջերս, հրապարակ կը նետէին նոր տեսութիւն մը, lettrisme, որ սարսափ կը պատճառէ Ֆրանսերէնի մաքրութեան եւ աւանդական պայծառութեան սիրահարներուն: Բոլոր ասոնք, յաջող կամ անյաջող, կը մատնեն մտահոգութիւն մը,— ժամանակը, մարդկային միտքը եւ իր արտայայտութեան եղանակները հաղորդակցութեան մէջ դնել իրարու հետ մէկ կշռոյթով, եւ ներդաշնակութեամբ:

Աւ ալժմ, այսքանը միայն կրնանք ըսել թէ գրականութեան մէջ հարցեր կան, որոնք չեն լուծուիր ժամն-կարապետ յօդուածներով: Ու նաեւ թէ Մալարմէի գրականութեան մասին վրբեք կարծիք չեն հարցներ Միշէլին կամ Լիզէթին: Վերջապէս նաեւ պէտք չէ մոռնալ որ անդատելի են մեծ գրագէտները, այն պատճառաբանութեամբ թէ մեծերուն մեղանչումները օրէնք կը դառնան ի վերջոյ, ճիշտ ինչպէս կ'ըսէր Ֆրանսացի մեծանուն քննադատ մը Ֆլոպէրի լեզուական սխալներուն մասին. «Անոր սխալները լեզուական նոր կանոններ են մեզի համար»: Բայց, ինչ որ ներելի էԱրամազդին, ներելի չէ եզին:

Ոչինչ կ'արդարացնեմ այստեղ: Պարզապէս կը պաշտպանեմ գրագէտին ազատութիւնը,— մեծ գրագէտը ազատ է ամէն յանդգնութիւն փորձելու: Եւ ատոր համար նաեւ, ոչ միայն լեզուի մէջ, այլ եւ գրական քննադատութեան մէջ, իրաւունք կուտամ Օշականի՝ երբ կը հարթէր 1914ին, 1920ին եւ 1947ին: Այսօր ոմանց կեղծ հայրենասիրութիւնը չէ որ պիտի արգիլէր իրեն՝ գործածել 1914ի կշիռքը, այնպէս ինչպէս Սահմանադրութենէն ետքը, երբ չէր խնայեր կուսակցականին եւ իշխանաւորին:

Ահա թէ ինչո՛ւ մենք կը մերժենք սակարկել եւ կը տօնենք Օշականի յոբելեանը խանդավառութեամբ, հիացումով եւ անվերապահ սէրով: Ըստ մեզի՝ գրագէտը այն չէ որ բարեկամ է օրուան կառավարութեան (տարուէ գրիչներ), այլ այն՝ որ բարեկամ է միայն Հայոց գրականութեան, կառավարութիւններէն վեր:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՄՈՒԼ

Հայկական Դատը

Պէյրութի «Ազդակ»ը (շաբաթաթերթ) հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ, Նիւ Եորքի «Քոնկրէս»ին առթիւ (2 մայ.).

— «Երբ մեր հողերուն վրայ նստած թշնամին պետական միջոցներու իր բովանդակ ուժով տասնեակ միլիոններ կը ծախսէ իր տեսակէտի քարոզութեան համար, մենք մեր կոտորակուած ուժերն իսկ կ'աշխատինք ցրուել եւ պառակտուած ճակատով ներկայանալ աշխարհի դատաստանին:

Բայց այս չէ բուն ցաւը: Մեր դատին ուղղուած ծանրագոյն հարուածը կուգայ զայն լքելու եւ մեկնաբանելու կերպէն: Մասնաւոր ճիգ մը կայ կարծես հայկական հարցը մերկացնելու իր միջազգային բնոյթէն եւ կապելու միայն մէկ տէրութեան քաղաքականութեան անիւին:

Ճիշդ է որ ներկայ Հայաստանը իր իրաւական դրութեամբ մէկ մասն է Խորհրդային Հանրապետութեանց Դաշնակցութեան, բայց պէտք չէ մոռնալ բնաւ որ հայ հողերու իրաւատէրը համայն հայութիւնն է ու մանաւանդ այդ հողերէն բռնի տեղահանուած եւ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած արեւմտահայութիւնը: Ոչ Մոսկուան եւ ոչ ալ Երեւանը մինչեւ այսօր պաշտօնապէս տէր չկանգնեցան մեր դատին:

Հայ ժողովուրդի եւ անոր ղեկավարներու մտածողութեան մէջ սկիզբէն ի վեր Հայկական Դատը միջազգային բնոյթ ունեցած է եւ այդ ձեւով ալ դրուած միջազգային ժողովներու սեղանին վրայ: Ա՛յդ կը պահանջէին մեր երկրի պայմանները եւ քաղաքական իմաստութիւնը: Մեր աչքին առջեւ թաւալող դէպքերն ու բանակցութեանց արդիւնքներն ալ եկան ապացուցանելու որ ոեւէ հարց չի լուծուիր առանց հակամարտ ուժերու փոխադարձ զիջումներուն եւ ընդհանուր հասկացողութեան: Միակողմանի կամեցողութիւնները կրնան ներգործելզէնքի ուժով միայն. իսկ զէնքերը պատեան դրուած են արդէն եւ դժուար թէ մեր սեւ աչերուն համար մերկանան կրկին, նկատի ունենալով մեծերուն յատուկ եղող խուսափումի տրամադրութիւնները եւ զգուշաւորութիւնը: Մեր դատէն շատ աւելի ծանրակշիռ խնդիրներ կան օրակարգի վրայ, որոնք անլոյծ մնալով հանդերձ՝ ծայրայեղ քայլերու չեն առաջնորդեր շահագրգիռ կողմերը:

Արդ, հայութեան ղեկավար շրջանակներու առաջին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ Հայկ. Դատը պահել իր միջազգային բնոյթին մէջ, ինչպէս որ եղած է ցարդ եւ ինչ որ մեր պահանջներուն իրաւական ուժը կը կազմէ:

Անդադար Սեւրի դաշնագիր կը հոլովենք, բայց կը հեռանանք անոր ոգիէն, մեր պահանջքը պայմանաւորելով միակ տէրութեան մը գոյութեամբ: Հայ ժողովուրդի անունով կը խօսինք, բայց հատուածական կոյր քարոզութեամբ ոչ միայն կ'անտեսենք Հայ Դատի լուծման տարտամ ազդակները, այլ նաեւ նորանոր թշնամիներ կը ստեղծենք մեր դէմ: Պէտք չէ մոռնանք բնաւ որ Սեւրը հայ յեղափոխական եւ քաղաքական պայքարին յաղթանակն էր, որ շահուեցաւ միջազգային ատեանի մը առջեւ, շահագրգիռ կողմերու հարկադիր վաւերացումով:

Մեր դատը այսօր ալ ուրիշ ճամբայ չունի իր լուծման հասնելու:

Ամիսներ շարունակ Դաշնակցութեան մասնանշած գործելու ուղեգծին վրայ քար տեղացնելէ յետոյ, չի բաւեր նոյն ուղեգիծը որդեգրել եւ հայ դատը Միացեալ Ազգերուն փոխանցելու որոշում տալ: ՄԱԿը ազգերու ժողով մըն է. հետեւաբար, անոր ներկայացուած դատերը պէտք է ունենան միջազգային բնոյթ եւ շահագրգռեն հոն բազմած կարեւորագոյն կողմերը:

Այն հողերը, զոր մենք կը պահանջենք միաբերան, մեր արդար իրաւունքն է անկասկած: Ո՞վ է սակայն արդարութեան ձայնը լսողը: Շահերու ներդաշնակութիւնն է ամենազօր դատախազը: Այս ըմբռնումով, բռնագրաւուած հայ հողերը մաս կը կազմեն Մերձաւոր Արեւելքի հաւասարակշռութեան, որուն նժարը շարժող սլաքին վրայ իրենց թաթերը դրած են երեք հսկաներ հաւասարապէս:

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, մեր հողերուն կապուած տնտեսական, քաղաքական եւ ռազմական շահագրգռութեանց այս տեսակէտը, անցեալի դասերուն միացած, մեզ պէտք է մղէ հայկական դատը միջազգային հողի վրայ պահելու շարունակ»:

Մայիս 28ը Վալանսի մէջ

ՎԱԼԱՆՍ (Յառաջ).— Շաբաթ իրիկուն Մայիս 24ին Salle des Fêtesի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մայիս 28ի փառաւոր տօնակատարութիւնը, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի, Սանուհիներու եւ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի: Սրահը լիքը լեցուն էր Վալանսի ընտրանի բազմութեամբ: Իրենց բացակայութեամբ կը փայլէին միայն անոնք, որ դեռ տարիներ առաջ Ապրիլ 11-24ի հանդէսներէն ալ կը խուսափէին, իսկ այսօր կը տօնեն նոյն տօնը, նոյնիսկ մենաշնորհի վերածելով: Բեմը զարդարուած էր հայկ. եւ Ֆրանսական եռագոյններով:

Մեր երիտասարդ ընկերներէն Գ. Գօյաճեան, նախագահը, աւուր պատշաճի խօսքերով հանդէսը բացուած յայտարարեց: Յետոյ Սանուհիներէ եւ Նոր Սերունդի մաս մը անդամներու կողմէ երգուեցան «Մարսէյէզ»ը եւ «Յառաջ Նահատակը»: Ընկերներ Մաթոսեան, Գըլըզեան եւ ուրիշներ իրենց յաջող արտասանութիւններով յուզեցին ներկաները: Հայ գեղջկական երկու պարերէ վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ փարիզահայերուն ծանօթ երգչուհին, օր. Աստղիկ Առաքելեան, որ մեծ յուզումով երգեց «Անուշ Գարուն»ը, Սայեաթ Նովայի «Բլբուլի-հետ լաց խս ըլի» եւ Գ. Ալէմշահի «Իմ երգը»: Շնորհալի երգչուհին արժանացաւ բուռն ծափերու, ստեղծելով հայրենի տաքուկ մթնոլորտ մը:

Առաջին բանախօսն էր մեր երիտասարդ ընկեր Միսաք Միրզէն, որ Մայիս 28ի համառօտ պատմականն ընելէ եւ կարդ մը փաստեր յայտարարելէ վերջ, փառաբանեց Մայիս 28ի հերոսական անցքերը:

Կապոյտ Խաչի Սանուհիները գեղջկական տարազներով եւ աւանդական «արախչին» թագերով զարդարուած, պարեցին «Հօյ հեյնէ» պարը:

Երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Cartier Bourg-de Valenceի քաղաքապետ եւ երեսփոխանը, որ քաղաքէս կը բացակայէր եւ հանդէսի պահուն՝ երկար ճամբորդութենէ վերադարձած եւ յոգնած ըլլալով հանդերձ սիրայօժար եկած էր խօսելու: Իր կարճ եւ իմաստալից ճառը, խոր տպաւորութիւն գործեց ներկաներու վրայ:

Գարի երկրորդ բաժինին մաս կը կազմէին «Եւ ու ելը» եւ «Թամարա»ն, որոնք նոյնպէս լաւ պատրաստուած էին եւ պարողները քանիցս ծափահար-

ուեցան: Տեղական ընկերվարականներու երկրորդ բանախօսէն ետք, Նոր Սերունդի անդամներէն Քրիստափոր Տէր Սարգիսեանը կարդաց գեղեցիկ եւ իմաստալից ուղերձ մը: Օր. Ալիս Գալուստեան դաշնակի վրայ նուագեց «Միրանի ծառ»ը, իսկ փոքրիկն Աղաւնի Տէր Սարգիսեան նոյնպէս դաշնակի վրայ նուագեց ընտիր սոնատ մը: Երկուքն ալ բուռն ծափերու արժանացան: Նոր Սերունդի անդամներէն Զ. Գասեան, ինչպէս ամէն ատեն, այս անգամ ալ յաջողութեամբ երգեց իր ախորժելի ձայնով: Հազիւ քանի մը ամիս հայերէն դասընթացքի հետեւած Արմենուհի Միքայէլեանը արտասանեց Զարենցի «Ես իմ անուշ»ը: Արտասանութեան եւ երգերու բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին նաեւ ուրիշներ որոնց անունները յիշողութեանս չգալուն համար, իրենց ներողամտութիւնը կը խնդրեմ:

Մայիս 28ի տօնակատարութեան այս անգամ իր մասնակցութիւնը բերաւ շնորհալի օր. Մարգարիտ Պարսամեան յաջողութեամբ երգելով «Անուշ»էն կտոր մը եւ ֆրանսերէն երգ մը, նոյնպէս շնորհալի եւ խոստմնալից փոքրիկն Աննա Տէր-տէրեանի նուագածդաշնակին ընկերակցութեամբ: Երկուքն ալ արժանացան ջերմ ծափերու:

Հանդէսի ուշագրաւ մասն էր երգախառն կենդանի պատկերը «Մայր Հայաստան»ի: Տեսարանը կը ներկայացնէր պարտէզ մը, ազատ «Մայր Հայաստանը» սեւեր հագած, մտածկոտ նստած էր քարի մը վրայ: Բեմին շուրջը կը դառնար հայ զինուոր մը, որ «վէրքերով լի ջան ֆիտայ եմ» կ'երգէր: Զինուորի երգը կը յիշեցնէր բռնութեան շրջանը, որ ի վերջոյ կը յանգէր Մայիս 28ի յաղթանակին, երբ զինուորը մօտենալով յայտնեց թէ Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտները վերջացած են, Հայաստանն ազատագրուած է, ու Մայր Հայաստանին յանձնեց եռագոյն դրօշը: Այդ վայրկեանին զինուորի օգնութեամբ կը փշրուէին ու կը նետուէին Մայր Հայաստանի ձեռքերը օղակող շղթաները եւ ազատ Հայաստանը ոտքի ելած սկսաւ պարել կովկասեան «Ուզունդարա» պարը, եռագոյնը բարձր բռնած:

Հանդիսականները խորապէս յուզուած էին: Ուրիշներ կը ծափահարէին խանդավառ կանչերով: Վերջին տասն օրուան ընթացքին, Օր. Սիւզան Գալեան, մեր ողբացեալ ընկերոջ՝ Գէորգին՝ խոստմնալից դուստրը երկրորդ անգամն է, որ գնահատելի յաջողութեամբ կը պարէ այդ պարը, որ նորոյթ մըն է մեր եւ ուրիշ շրջաններու համար:

Մայր Հայաստանի պարին վերջաւորութեան, երկու կողմի մուտքերէն բեմ եկան 12 աղջնակներ ճերմակ հագուստներով, հրեշտակներու նմանակ, որոնք փոքրիկ եռագոյն դրօշներով պարել սկսան, երգելով եւ շրջապատելով Մայր Հայաստանը: Փոքրիկներու պարը մեծ խնամքով պատրաստած էր Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութեան ժրաջան ատենապետուհին, տիկ. Բերուզ Կոշկակարեան:

Երկրորդ անգամ բեմ հրաւիրուելով օր. Աստղիկ Առաքելեան, երգեց Գ. Ալէմշահի «Նազեր», «Իղձր», եւ ուրիշ երգ մը, նոյն ջերմութեամբ:

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Հրանտ-Սամուէլ, որուն կուռ եւ խիստ բովանդակալից ճառը տեւեց մօտ մէկ ժամ: Բոլոր ընկերները փափաքեցան որ ընկերն անձամբ այդ ճառը գրի առնէ Յառաջի մէջ հրատարակուելու համար:

Շնորհաւորութեան արժանի են Կապոյտ Խաչի անդամուհիներէն տիկիններ Վ. Բաղդասարեան եւ Զ. Մարգարեան, առաջինը գեղջկական պարերու յաջող պատրաստութեան, իսկ երկրորդը երգչախումբի ղեկավարութեան համար: Շնորհաւորութեան եւ շնորհակալութեան արժանի են նաեւ բոլոր խաչուհիները, իրենց կատարած աշխատանքին ու զոհողութեանց համար: Շնորհակալութիւն բոլոր երգողներուն, պարողներուն, արտասանողներուն, Սանուհիներուն եւ նոր սերնդականներուն եւ մանաւանդ օր. Ա. Առաքելեանին:

Հանդիսական

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԵՐԵՒԱՆԻ ԿԱՐԻ Թիւ 3 գործարանի բանուորուհիներ գերակատարած են աշխատանքի արտադրութիւնները, շնորհիւ որդեգրուած Մատրոսովի դրութեան: Առաջին եռամսեակը կատարուած է 115.4 առ հարիւր: Օրական փոխանակ 30 վերարկուի կարուած են 45 վերարկուներ: 40 օրուան մէջ խնայուած է 450 մեթր կերպաս:

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆԻ Օսլայի գործարանի բանուորները, շնորհիւ նոր մեթոտներու կիրարկման եւ հում նիւթերու մշակման՝ գերակատարեցին տարուան արտադրական ծրագիրը: 40 թոն չոր օսլայի դէմ արտադրեցին 54.6 թոն:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ «ԿՈՄՈՒՆԱԼ» դրամատան մասնաճիւղը անցեալ տարի քաղաքացիներուն համար տրամադրած էր 5 միլիոն 500 հազար րուբլիի վարկ մը: Այս տարի դրամատունը միայն արտասահմանէն ներգաղթողներուն անհատական բնակարաններու շինութեան համար՝ բացած է 14 միլիոն 850.000 րուբլի վարկ: Առանձին բնակարաններու շինութեամբ կը զբաղին նաեւ զանազան արդիւնաբերական եւ արհեստակցական արտէլներ, այս տարի ժամանելիք ներգաղթող Հայերուն համար:

«ՋԵՐՄՈՒԿ» ԲՈՒԺԱԿԱՅԱՆԻ նոր շրջանին բացումը պիտի կատարուի Յունիս 1ին: Նախնական աշխատանքները սկսած են արդէն: Կը ծաղկազարդուի շրջակայքը, կը տնկուին ծառեր, կը նորոգուին շէնքերը, կը հաստատուին ջուրի նոր ծորակներ, կը հարթուի հրապարակը, ուր պիտի դրուի Սթալինի արձանը: Աւելցած է մահճակալներուն թիւը: Այս յարդարանքին համար կառավարութիւնը յատկացուցած է աւելի քան մէկ միլիոն րուբլի: Բուժուելու համար ամէնէն առաջ պիտի ղրկուին հայրենական պատերազմի հաշմանդամներն ու մեռած ռազմիկներու ընտանիքներուն անդամները:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ Ապրիլ 10ի նիստին մէջ Նախագահ Ս. Կարապետեան զեկուցում մը տուած է բանակէն արձակուած զինուորներու աշխատանքի մասին: Զեկուցումէն կը պարզուի, որ արձակուածներուն ճնշող մեծամասնութիւնը տեղաւորուած է զանազան աշխատանքներու մէջ: Տրուած են բնակարաններ, նորոգուած են անոնց հին շէնքերը, յատկացուած են վարկեր նոր տուներ կառուցանելու համար, եղած են նիւթական օժանդակութիւն եւն.: Յանձնուած են շքանշաններ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱԿԱՆ (Կոմունալ) մեքենական գործարանին մէջ տեղի ունեցած են կարգ մը զանցառութիւններ եւ զեղծումներ: Գրեթէ ամէն օր պաշտօնեաները տուն տարած են, առանց հաշուապահական ձեւակերպութեան, պղինձ, երկաթ, թիթեղ, պողպատէ թել եւ պատրաստ առարկաներ: Նաեւ մահճակալներ, ալիւմինիում: Շատերու կրկնակի աշխատավարձք է վճարուած եւն.: (Ս. Հայաստան, Ապրիլ 12):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԺԱՆՕ ՄԵՐԿԵՐԵԱՆԻ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Մայիս (Յառաջ) — Մայիս 18ի կիրակի օր առիթն ունեցայ լսելու rue d'Algerի սրահին մէջ փոքրիկն Ժանօ Մերկերեանը (soliste) 10 տարեկան: Հայ եւ օտար կոկիկ բազմութիւն մը փութացած էր սրահը, լսելու եւ քաջալերելու հայ դեռատի տաղանդը:

Ժամը ճիշտ 15.30ին վարագոյրը բացաւ Քաղաքապետական Երաժշտանոցի երկսեռ նուագախումբը (35 հոգի) ղեկավարութեամբ մեթր Անտրէ Օտօլիի: Յայտագրին Ա. մասը կը բաղկանար Մէնտըլսընի, Վիվալտիի ջութակի քոնսէրթօներէն, Բ. մասը Պէթհովէնի, Մոցարտի, Սպենդիարեանի, Սարասատի, Սարգսեանի, Ալէմշահի եւ Քրէյսլէրի գործերէն:

Փոքրիկն Ժանոյի բեմին վրայ ներկայութիւնը ընդունուեցաւ ծափերով, իսկ անթերի նուագածութիւնը գնահատուեցաւ ծաղկեփունջերով եւ ուրիշ նուէրներով: Մարսէյլն ալ ունեցաւ իր Ռաֆֆին: Համարձակութիւնն ու ճպոտի թեթեւ շարժումները, իր ընդգրկած ասպարէզին մէջ, նորանոր նուաճումներ կը խոստանան: Բացակաները զրկուեցան գեղարուեստական վայելքէ մը: Հակառակ իր փոքր տարիքին, Ժանօն յաջողեցաւ ներկայ օտար հիւրերուն ծանօթացնել Հայու գեղարուեստական ճաշակն ու կարողութիւնը, եւ կրկնակի ծափերու արժանացաւ: Կը շնորհաւորենք իր ծնողքն ալ, որոնք ծանր զոհողութիւններ յանձն առած են:

Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՂԵՌՆԷՆ ԵՒ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ, 1915ի ջարդերու մասին տեղեկագիրներ եւրոպական, ամերիկեան եւ հայկական աղբիւրէ: Պատկերազարդ: 1947: Հրատ. Յ. Թիւրապեան: Գին 200 Ֆրանք: Հասցէ — Imp. Turabian, 227 Bld. Raspail, Paris:

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

(Իր յոբելեանին առիթով)

Այսպէս քանի մը տարիներ աստանդական, բայց երբե՛ք յուսահատ: Իր վերջին ապաւէնը, իր դժբախտութեան օրերու վճռական յոյսը դարձեալ կը կրէր իր գրպանը.— սիւպլիմէի գորշ հատիկը, յուսահատութեան պարագային պիտի դիմէր անոր պաշտպանութեանը, չիյնալու համար Թուրքերու ձեռքը: Իսկ ատկէ առաջ կ'ուզէ փորձել ուրիշ ելք մը ու կ'որոշէ Պոլսէն անցնիլ Պուլկարիա: Իր փախստական օրերուն ոյժ տուած էր գերմաներէնի եւ անոր կ'ապաւինի:

Դուրեան արք. այս անգամ ալ իրեն կ'օժանդակէ նիւթապէս, կը ճարէ գերման ենթասպայի մը հագուստը: Օշական կը հագուի, կը մտնէ կառախումբ եւ կը հասնի Ֆիլիպէ: Հոդ ալ տագնապ մը: Քաղաքը մտած ատեն, զինուորական սրահին մէջ երբ կը հարցաքննուի Գերմանիա գացած երիտասարդ պուլկար սպայի մը կողմէ, չէ՛ոչ, տկար գերմաներէնը կը մատնէ զինքը, ու կը ձերբակալուի իբրեւ դասալիք զինուոր իրենց դաշնակից Թուրքիայէն փախած: Օշական ամէն ճիգ կը թափէ տարհամոզելու համար զինքը ձերբակալողը, կը պատմէ Պոլսոյ մէջ անցուցած ճգնաժամերը, մահուան վտանգը, մտաւորական ընկերներուն վիճակուած խժդժութիւնները, ջարդերը եւն: Երիտասարդ սպան կը մնայ անդրդուելի, այդ խօսքերը նկատելով իր մորթը ազատելու համար եղած ճոռոմաբանութիւններ: Պուլկար սպան չէր ճանչցած Թուրքերը կամ մոռցած էր պատմութիւնը իր ժողովուրդին որ նոյն արհաւիրքին տակն էր ապրած դեռ հազիւ կէս դար առաջ: Բարեբախտաբար ծերունի Պուլկար մը, որ լաւ Թուրքերէն ալ կը խօսէր, կը միջամտէ ի նպաստ Օշականին, կը համոզէ սպան իր անձնական փորձառութեան վկայութիւններով եւ Օշական կը ձգուի ազատ:

Իրեն բոլորովին անծանօթ այս օտար քաղաքին մէջ յոգնած, պարտասած, նիւթական բոլոր հնարաւորութիւններէ զուրկ, Օշական՝ շունչ մը կ'առնէ եւ մղձաւանջէ մը, ահաւոր երազներէ արթնցող մէկու պէս՝ կը թաղուի խորհրդածութեան մէջ: Այդ խորհրդածութիւնները իր միտքը կը բեղմնաւորեն իր հոյակապ «Մնացորդաց»ի սաղմը դնելով անոր մէջ:

Ֆիլիպէի մէջ Օշական կը մերժէ եկեղեցիէն առաջարկուած նպաստը՝ ու կը համակերպի աղիւսի աշխատանոցի մը մէջ ստանձնել սեւ աշխատանք, իբրեւ պարզ գործաւոր: Այս ձեւով կը ճարէ ծայրը ծայրին ապրուստ մը: Հոն կը հանդիպի ծանօթ մտաւորականներու, իրեն պէս փախստականներ, մահուան ճիրաններէն ազատած: Օշական բնակարան ալ չունէր, իր բարեկամներէն մտաւորականի մը միջամտութեամբ կը ծանօթանայ Կարապետ աղա Աստարճեանին որ ազնուաբար Օշականը կ'ընդունի իր յարկին տակ, ու տան վերի յարկը սենեակ մը կը տրամադրէ անոր բնակութեան:

Դուռնէն ներս մթնոլորտը հետզհետէ կը սկսի տաքնալ: Աստարճեան ընտանիքը Օշականի տարիքէն ունէին երկու մանչ զաւակ որոնց մին Սերպերուն ձեռքը գերի, իսկ երկրորդը կը գտնուէր պատերազմի ճակատը: Օշականի ներկայութիւնը այդ յարկին տակ ձեւով մը կը լրացնէր անոնց պակասը ընտանիքին մէջ: Ունէին շնորհալի աղջիկ մը, Օր. Արաքսին, ապագայ կինը Օշականի որ միակ նեցուկն էր իրենց տան ու ընտանիքին: Այդ օրերուն կ'աշխատէր Նորաձեւութեանց աշխատանոցի մը մէջ, գիշերներն ալ խառնելով ցերեկին: Նոյնիսկ հակառակ իր շատ բարեպաշտ զգացումներուն, ստիպուած էր աշխատիլ կիրակի օրերն ալ: Այս անձնուէր ու չափազանց աշխատասէր աղջիկը իր նկարագիրի տոկունութիւնովը կը գրաւէ Օշականի ուշադրութիւնը: Քաջալերուելով ընտանիքին իրեն հանդէպ ունեցած համակրութենէն կ'որոշէ ամուսնանալ անոր հետ: Զուշանար գործնականի վերածել իր որոշումը,— համաձայնութիւնը կ'ըլլայ բացարձակ, ու Օր. Աստարճեանը կը դառնայ Տիկին Օշական: Մէկ տարիէն կ'ունենան իրենց անդրանիկ զաւակը, Անահիտը՝ որ Երուսաղէմի մէջ իր բարձրագոյն կրթութիւնը լրացնելով, 1938ին ապահովուած էր իրեն թոշակ մը, Փարիզի մէջ բժշկութիւն ուսանելու համար: Դժբախտաբար ընդհ. պատերազմը վրայ հասնելով, անցագիրն իսկ իր ձեռքը ունեցող այդ խոստմնալից օրիորդին արգելք հանդիսացաւ իր փափաքը իրագործելու: Ան այսօր դարձեալ մեր հայ տիկիններուն պատիւ բերելիք դիրքով մը կը ծառայէ Պաղեստինի անգլիական մշակութային հաստատութեան մը վարչութեան մէջ: Ամուսնանալով ունեցած է իր առջինեկաղջնակը ու այդպէսով Օշականն ալ դարձած է մեծ հայրիկ:

Կարճ է շրջանը մինչեւ 1922: Օշական վերադարձած է 1919ին Պուլկարիայէն Պոլիս: Այդ տարիներուն ստանձնած էր գրեթէ Պոլսոյ բոլոր երկրորդական վարժարաններուն մէջ հայ գրականութեան ու շարադրութեան դասերը: Կ'աշխատէր ահաւոր կորովով մը, գիշերները մինչեւ կէս՝ կը գրէր, կը կարդար ու կը պատրաստուէր: 1920էն 1922 ոչ միայն տիրական դէմք մըն էր մեր ուսուցչութեա մէջ, այլեւ նախակրթութենէ զատ ուրիշ ոչինչ տեսած այս գիւղացին՝ եղած էր այլեւս մեր գրականութեան մէջ ալ ծանր ու խորունկ նոր ակօսներու յարդարիչը: Այդ օրերուն ես ալ եկած ու հաստատուած էի Պոլիս: Ամբողջ քաղաքը իր արուարձաններով եռուզեռի մէջ՝ խանդավառութիւնը գագաթնակէտին էր հասած: Սպանդէն ճողոպրած հայութիւնը տարօրինակ թեթեւութիւնով մը ինքզինքը նետած էր գինովութեան մը գիրկը:

(9)

ԳԷՈՐԳ ՋԱԳՐԵԱՆ

պաշտօնանկ եղաւ գերմանական գրաւման ատեն եւ վերահաստատուեցաւ ազատութենէն վերջ։ Անդամ է գիտութեանց եւ բժշկական ակադեմեաներուն, ապայ Պատուոյ Լեգէոնի։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը կարգ մը միջոցներ ձեռք առած է զգուշութեան համար, բայց միտք չունի փակելու Իրանեւխորհրդային սահմանագլուխը։— Այս միջոցին բանակցութիւններ կը կատարուին Ուաշինկթընի մէջ, Իրանի զինուորական պատուիրակութեան եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան միջեւ։ Տակաւին որոշում տրուած չէ Ամերիկայէն 25—30 միլիոն տոլարի ռազմական պիտոյքներ գնելու մասին։

Գ. ԳՈԿՈՄՈԼ, Փարիզի խորհրդային դեսպանը, Խ. Միութեան արտաքին նախարարի օգնական նշանակուած է յունուար 24էն ի վեր։ Արդէն Մոսկուա կը գտնուի։ Իր նախորդն էր Տէքանոզով, որ պաշտօնէ արձակուած է 1947 մարտ 19 թուակիր պաշտօնագրով մը։

26 ԴԱՇԻՃՆԵՐ ԵՒՍ կախուեցան Լանտսպէրկի մէջ։ Ասոնք ալ պահապաններն էին Մաթհաուզընի հռչակաւոր արգելարան – դժոխքին եւ անլուր վայրագութիւններ գործած էին։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ բոլորն ալ արիաբար մեռան բացի մէկէն որ երեք վայրկեան մաքառեցաւ կառափնատին առջեւ եւ գթութիւն խնդրեց, ապացուցանելու համար իր անմեղութիւնը։ Երկու օրուան մէջ 48 հոգի կախուած եղան, ինչ որ ամենամեծ թիւն է երբեւ խըմբական մահապատիժ։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ կազմական կանոնագիրը վաւերացուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ։ Զօր. Ժիւէն ալ կը բանակցի Մարոքի Սուլթանին հետ, որ ծրագիր մը ներկայացուցած է երկրին վարչական կազմակերպութեան մասին։

ՄԻՋԻՆ ԵՒ ՄԱՆՐ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ բողոքի ցոյցը տեղի պիտի ունենայ յունիս 4ին, համաձայն մայիս 19ին տրուած որոշման։ Ամբողջ երկրին մէջ խանութները պիտի փակուին այդ օրը։ Պարենաւորման խանութները պիտի գոցուին ժամը 12էն սկսեալ եւն.։

ՀԱԶԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐ Մակեդոնիոյ լեռներէն իջնելով յարձակում գործեցին Քաթէրինիքաղաքին եւ չորս գիւղերու վրայ (Սելանիկի շրջան)։

ՀԱՑԻ ՏԱԳՆԱՊԸ կը շարունակուի Փարիզի թէ գաւառի մէջ։ Սէն է Ուազի նահանգապետը փակեց հինգ փուռեր։ Շուազի լը Ռուայի մէջ 32 տանտիրուհիներ 92 քիլօ հաց առին տարին վճարելով, բայց առանց կտրօնի։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ պիտի հաւաքէ քաղաքացիներու մօտ եղած տոլարներուն մէկ մասը, 300 միլիոն տոլար ճարելու համար, կը գրէ տեղական թերթ մը։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ Ֆէվզի Քաւուքճի, Պաղեստինի 1936—39ի ապստամբութեան վարիչը, որ Անգլիացիներուն ձեռքէն փախած էր, կը սպառնայ պատերազմ յայտարարել, եթէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը որոշում տայ ի նպաստ Հրեաներուն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Հ. Ա. Միութեան սրահը, 67 rue Longue des Capucines: Օրակարգ՝ տեղեկութիւններ ներգաղթող հայրենակիցներու մասին։

Գ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ այսուհետեւ պիտի կատարուին Ուսանողական Տան մէջ, ուր հայ ուսանողներու թիւը հիմա քառասունի կը մօտենայ։ Կրնան ներկայ ըլլալ ոչ միայն Ուսանողական Տան մէջ բնակող հայ ուսանողները, այլեւ Փարիզի ո եւ է մէկ կողմը բնակող հայ ուսանողեր եւ դրասէրներ։ Յառաջիկայ դասախօսութիւնը՝ Մայիս 31ի շաբաթ օրը, ժամը ճիշդ 5ին։ Նիւթ՝ Դանիէլ Վարուժան։ Եւ այնուհետեւ 15 օրը անգամ մը, շաբաթ օր, ժամը 5ին։

ԳԹՈՒԹԵԱՆ ՊԱԶԱՐ.— Կազմակերպուած Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան կողմէ; կիրակի 1 Յունիս, առաւօտեան ժամը 11էն մինչեւ 19: Maison des Centraux, 8 rue Jean Goujon, Paris: Ծախու պիտի դրուին զանազան օգտակար առարկաներ, խիստ մատչելի գիներով, ի նպաստ Միութեան որբերուն եւ պաշտպանեալներուն։ Թէյ, խմիչք եւ պար։ Մուտքը ազատ է։

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ

Այս կիրակի, 1 Յունիս կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին, 13 rue Maccarani, Salle Carlomaի մէջ, Նիս։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին շնորհալի երգչուհիներ՝ Օր. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ ու Օր. Ի. ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (Փարիզէն)։ Կը նուագէ ծանօթ ջութակահար Ս. ՉԷՕՐԷՔՃԵԱՆ (Մարսէյլ)։ Կը խօսին՝ Գ.Գ. Ա. ՍԱՎՕ, Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ եւ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ։

Արտասանութիւն Յոբելեարի գործերէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ երգիչ Էմմանուէլ Փափազեան կիրակի օր Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ պիտի մասնակցի պատարագին երգեցողութեան։

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՄՐՑՈՒՄ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը կը մրցի Վալանսի մէջ այս կիրակի կէսօրէ վերջ Հայ Մարզականի առաջին խումբին հետ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյ իր ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Նոր Սերունդի բոլոր անդամ ու անդամուհիները խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին վաղը, շաբաթ, ժամը 14.30ին, Salle Etienne Doletի մէջ, 257b, rue Boileau, (մուտքի դուռ մը կայ Rue Etienne Doletէն.), շատ կարեւոր խնդրի մը համար։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Էմմանուէլ Փափազեանի

Հանրածանօթ երգիչը պիտի տայ իր միակ recitalը կազմակերպուած Gymnaseի թատրոնի կողմէ։ ՅՈՒՆԻՍ 3, ժամը 8.30ին։ Տոմսերու համար Gymnaseի guichetն բացուելէ առաջ, Հայերը կրնան իրենց տոմսերը ապահովել դիմելով Malakianի, 3 Bld. T. Turner, Marseille, tél. Lycée 09-02:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բենիամին Ծակոյեանի պսակադրութեան հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար ապրիլ 20ին, ողբացեալ հօրը՝ Բարունակ Ծակոյեանի վերահաս մահուան առթիւ (ապրիլ 17), յետաձգուած էր Յունիս 1ին։ Ուրեմն տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց մայր եկեղեցւոյ մէջ։ Ընդունելութիւնը պիտի կատարուի եկեղեցւոյ յարակից խորհրդարանին մէջ։ Ուստի կը խնդրուի հրաւիրեալ բարեկամներէ եւ ազգականներէ ներկայ ըլլալ պսակադրութեան հանդէսին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին Գ. թիւը (Մայիս), մեծ մասով նուիրուած Մայիս 28ի տարեդարձին, ՀԱՅԵՐԷՆ եւ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկին Մանուկ Ջուլհակեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Գ. ՅԱԿՈԲ ՋՈՒԼՀԱԿԵԱՆԻ հոգւոյն։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

Մայիս 28ը Մարսէյլի մէջ

31 Մայիս Շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի մէջ։

ԿԸ ԽՕՍԻՆ ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Երեսփոխաններ GASTON DEFERRE, FR. LEENHARDT եւ ուրիշներ։

Կ'երգէ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն)։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ։

Մուտքը ազատ է:

×

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— 31 Մայիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, նախկին Petit Journalի սրահներուն մէջ, Métro Cadet:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿԵՐ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ Odette ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԵՒ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Իսիի եւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ։

Երգ՝ Տիկիններ Ա. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ եւ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ, արտասանութիւն՝ Տիկին Մ. ՎԱՍԷՕՐ (Օսմանճեան) եւ ընկեր Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ, Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ։ Կը նուագէ քեմանչիստ ՅՈՎՍԷՓ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, կը պարէ հայկական տարազով Օր. ՀՐ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս։

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԵՒ ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ։

Արտասանութիւն՝ ՀԱՊԷՇԵԱՆ։

Հայկ. պար՝ Տիկին Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խմբական պար տասը հոգինոց, ազգ. տարազով։

ՄՈՒՏՔ 50 ՖՐԱՆՔ։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարանդեան» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու, Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

Այս շաբաթ, ժամը 8.30ի Salle Etienne Doletի մէջ։

Կը նախագահէ Գ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկերվարական ներկայացուցիչը, Camarade FRAY եւ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը։ Պիտի երգէ Տիկին Պերճուհի Ահարոնեան։ Գեղարուեստական բաժինը կը վարէ Տիկին Գոհար Փափազեան։ Երգ, խմբերգ, կենդանի պատկեր, արտասանութիւն, հայկական պարեր, տոհմիկ տարազներով՝ Կ. Խաչի սանուհիներու կողմէ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

Հանդէսէն վերջ ընտանեկան խնջոյք, մինչեւ լոյս, 136 Cours Lafayetteի վրայ, 130 rue Tête d'Or, Syndicat Professionelի D սրահը։ Կեր ու խում, հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ։

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ ՎԻԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻ, այս կիրակի ժամը 15ին, քաղաքապետական թատրոնին մէջ։ Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ։

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ Le Dauphiné թերթին խմբագիրը՝ քաղաքացի BERTHET, քաղաքապետ Գ. LUCIEN HUSSEL եւ երիտ. ընկերվ. ներկայացուցիչը։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կ'երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (Լիոնէն)։

×

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ.— Յունիս 1ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Salle de Mutualitée սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբին։ Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի, Սանուհիներու եւ Կապոյտ Խաչի, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle Jeanne d'Arcի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու կողմէ։ Մուտքը ազատ է:

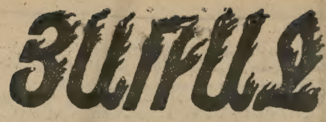
×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի, ՅՈՒՆԻՍ 15ԻՆ, կիրակի կէսօրէ վերջ, մինչեւ կէս գիշեր, Bourg la Reine, քաղաքապետական սրահին մէջ։

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՒԱԳ, ԵՐԳ, ՊԱՐ եւ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 31 MAI 1947 Շաբաթ 31 ՄԱՅԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5047-Նոր շրջանի թիւ 656 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՋՈՒՐԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

Դարձեալ շշուկներ՝ Թուրքիոյ ներքին կացութեան եւ արտաքին վտանգներու մասին։ Եւ հեռագիր մը, որուն համաձայն «օտար պետութիւն մը» ծանուցագիր ուղղած է թրքական կառավարութեան, խարիսխներ պահանջելով։ Ուրիշ խօսքով յենարաններ, միասին պաշտպանելու համար Վոսփորի եւ Տարտանէլի Նեղուցները։

Թուրքիոյ վարչապետը ինքն է որ կը հաղորդէ այս տեղեկութիւնը Ազգ. Ժողովին առջեւ։ Աւելորդ փափկանկատութիւն մըն է որ արտասանել չի տար «օտար պետութեան» անունը։

Ուրեմն, չորրորդ անգամն ըլլալով, Մոսկուան կը յիշեցնէ թէ ինքն ալ իրաւունքներ ունի պատմական Նեղուցներուն վրայ։

Առաջին երեք ծանուցագիրներուն առթիւ, Անգարայի հետ իրենց տեսակէտները պարզեցին իր պաշտպանները, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները։ Երեքն ալ համաձայն են որ վերաքննուի Նեղուցներու պայմանագիրը, բայց վճռապէս կը մերժեն որեւէ ստնձգութիւն, կամ առանձնաշնորհեալ դիրք այս կամ այն պետութեան համար։

Անոնք երբեք չեն ընդունիր Խ. Միութեան հիմնական պահանջը,— միասին պաշտպանել Վոսփորն ու Տարտանէլը։

Հիմա որ Մոսկուա նորէն ծանուցագիր ուղղած է, ի՞նչ դիրք պիտի բռնեն միւսները։

Այս հարցումին մէկ պատասխանը կը գտնենք նախագահ Թրումընի «վարդապետութեան» մէջ,— օգնել Թուրքիոյ եւ Յունաստանի։ Թեւ տալ անոնց, որպէսզի զօտեպնդուին եւ զօրանան, ի հարկին դիմադրելու համար։

Դիմադրութեան այդ պայքարն է որ կը տեւէ Թուրքիոյ մէջ, պատերազմին սկիզբէն ի վեր։ Այպացոյց՝ եօթը հարիւր հազարէն մինչեւ մէկ միլիոն զինուոր զէնքի տակ, եւ ուրիշ արտակարգ պատրաստութիւններ։

Բարեմիտներ կը կարծէին թէ կարելի պիտի ըլլայ աստիճանաբար կրճատել այդ ստուարաքէն բանակին թիւը, հողագործութեան եւ տնտեսական գործունէութեան յատկացնելով հարիւր հազարաւոր երիտասարդներ։ Բայց անհաւասիկ վարչապետը ինք, Րէճէպ Փէքէր, պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ կառավարութիւնը անկարելի կը գտնէ զօրացրումը, ներկայ պարագաներուն մէջ։

Եւ այս յայտարարութիւնը կ՚ըլլայ ճիշդ այն պահուն երբ Մ. Նահանգները զինուորական պատուիրակութիւն մը ղրկած են Թուրքիա, ուսումնասիրելու համար անոր ռազմագիտական եւ տնտեսական պահանջները։

Այդ առաքումէն եւ նախագահ Թրումընի առաջարկած վարկին քուէարկութենէն շատ առաջ, Անգլիա 500 օդանաւեր ճամբայ կը հանէր դէպի Թուրքիա, ուրիշ զինուորական պիտոյքներու հետ։

Ուրեմն պիտի վերսկսի՞ ջլամարտը, թէ աւելի գործնական ձեռնարկներ պիտի կատարուին։

Փոխանակ աւելի կամ նուազ հիմնաւոր գուշակութիւններ կատարելու, կը նախընտրենք արձանագրել պարագայ մը եւս։

Հէնրի Ուոլըս, հռչակաւոր խաղաղասէրը, կը շարունակէ իր պայքարը Թրումընի քաղաքականութեան դէմ, հետզհետէ խստացնելով շեշտը։

Այսպէս, Եշ. օր իր խօսքն ուղղելով Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարութեան, յայտարարեց.

—«Ըսէ՛ք մեզի, երբ տակաւին շատ ուշ չէ, թէ պիտի կրնա՞ք պաշտպանել Եւրոպան կամ նոյն իսկ Անգլիան, եթէ համաշխարհային պատերազմ ծագի հիւլէական ռումբերով։ Եւրոպան ամայի տարածութեան մը պիտի վերածուի Ամերիկայի հիւլէական ռումբերով, պատերազմը շահելէ առաջ։ Ամէն պարագայի մէջ, պատերազմը կը նշանակէ անձնասպանութիւն Եւրոպայի համար։

Հարցը այն է որ մինչ նախկին նախարարներ ու նախագահներ ճառ կը խօսին, օրուան վարիչները յամառօրէն կը շարունակեն իրենց քաղաքականութիւնը, ապահովելու համար ջուրի եւ քարիւղի ճամբաները։

Իսկապէս որ Թուրքիան «անկիւնաքար մը կը կազմէ Արեւելքի, Միջին Արեւելքի եւ արեւելեան Միջերկրականի վրայ»։

Այնտեղ պիտի վճռուի Նոր Եւրոպայի ճակատագիրը, ինչպէս պատմական Բիւզանդիոնի օրերուն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՃԱՇԱԿԵԼ ԵՒ ՎԱՅԵԼԵԼ

Շատ մը ուրիշ բաներու կարգին կը կարծեմ թէ Ֆրանսահայ գաղութին գեղարուեստական ճաշակն ալ որոշ յառաջդիմութիւն մը կատարած է։

Քսանեւհինգ տարին պզտիկ բան չէ։ Փարիզ թէ Մարսէյլ մեր ժողովուրդը շատ առիթներ ունեցաւ ֆրանսական եւ հայկական բեմերէ լսելու երաժշտական եւ թատերական մեծ արժէքներ։ Աշխարհահռչակ արուեստագէտներ եւ փառատօներ միջազգային համճարներու գործերուն նուիրուած՝ փոքր վայելք մը չէին մեզի համար։

Այսօր մենք ալ խմբովին կը յաճախենք միջազգային երգահանդէսներու եւ նուագահանդէսներու։ Գոց գիտենք արուեստագէտներու ոչ միայն անունները, այլեւ իւրաքանչիւրին պատմութիւնը։

Սորված ենք ազանչացումով եւ երկիւղածութեամբ ունկնդրել Պէթհովէն մը կամ Պախ մը։ Անոնց կարգին անշուշտ մերինները ճանչնալն ու գնահատելն ալ ճաշակի զարգացում կը նշանակէ։

Փարիզցին տեսաւ ու լսեց համակրելի երգիչը, Էմ. Փափազեան, որուն իտալական դպրոցը եւ տաք ձայնը ճշմարիտ վայելք մը եղան Կավոյի սրահին մէջ։

Ահա եւ Մարսէյլի իր երգահանդէսը, Ժիմնազի երաժշտական սրահին մէջ։

Ինք տակաւին չի ճանչնար Մարսէյլի մեր գաղութին բարախուն սիրտը հայկական արժէքներուն հանդէպ։ Բայց իր հայրենակիցները անշուշտ պիտի ապացուցանեն թէ գիտեն յարգել ամէն ճշմարիտ արուեստ։

ՍՕՍԻ

ԳԸՆՈՒԱ ՄԷՇԷՆ, նախկին նախարար եւ հեղինակ, Եշ. օրէն ի վեր կը դատուի Գերագոյն Ատեանին առջեւ, իբրեւ գործակից եւ գործակալ Գերմանիոյ։ Հարցաքննութիւնը հազիւ սկսած, ամբաստանեալը յայտարարեց թէ «ծանրակշիռ բաներ պիտի ըսէ», բայց չըսաւ այդ նիստին մէջ։ Ամբաստանութեան նիւթ կը կազմեն նաեւ Գընուա Մէշէնի երկու գիրքերը, «Պատմութիւն գերման բանակին» եւ «1940ի Հունձք» (յուշեր գերութեան կեանքէն)։ Ամբաստանեալը պահ մը կատղեցաւ, երբ որոշ հատուածներ կը կարդային այդ գիրքերէն, առանց նկատի առնելու ամբողջութիւնը։ Յետոյ պատմեց թէ Լավալ անգամ մը կոպտօրէն վիրաւորած էր Փէթէնը։ Մաշէչալը չէր լսած այդ խօսքը, ականջը ծանր ըլլալով, բայց ուրիշներէն տեղեկացած եւ պահանջած էր որ Լավալ ներողութիւն խնդրէ։ Այս վերջինը պատասխանած էր թէ ուրիշները պէտք է ներողութիւն խնդրեն իրմէ, քանի որ զինքը վտարեցին խայտառակ պայմաններու մէջ ևն.։ Ի վերջոյ Գընուա Մէշէն միջին ճամբայ մը գտած է։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՋԵԿՈՅՑԻ մը համաձայն, ազատագրութենէն մինչեւ 1947 Ապրիլ 1 կատարուած են 127.233 նախաքննութիւններ դատական ատեաններու առջեւ, տրուած են 5386 մահավճիռներ որոնց 637ը գործադրուած, 2206 ցկեանս եւ 10.622 ժամանակաւոր թիապարտութեան վճիռներ։ Նաեւ 21.289 բանտարկութեան, 7400 անպարտութեան, 5988 ազգային իրաւազրկութեան վճիռներ։ Տակաւին պիտի դատուին 3083 ամբաստանեալներ։

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉԸ, Տոքթ. Ռուսի, հարցաքննութեան ատեն արտասովոր աչքերով խոստովանեցաւ թէ իր միակ յանցանքն է մոռացկոտութիւնը, որուն հետեւանքով չէ կըրցած յայտարարել տուրքի ենթակայ գումար մը։ «Ինչ կը վերաբերի Ջուիցերիոյ հետ կատարուած խարդախ գործառնութեանց, իմ գործս եղած է գաղտնապէս դրամ փոխադրել Ֆրանսա, գերմանական գրաւման ատեն։ Այդ գումարը ես յանձնած եմ զանազան անձերու, որպէսզի բաժնեն Դիմադրական ճակատին։ Ես կը կարծէի թէ այդ բաշխումը կատարուած է. եւ այսօր է որ կ՚իմանամ թէ չէ բաժնուած»։ Թերթերը կը գրեն թէ Տոքթ. Ռուսի տէրն է մեծ հարստութեան մը եւ բաժնետէր Նէսթլէ կաթի ընկերութեան։ Իր պարագան ծանրացած կը համարուի նաեւ անոր համար որ, իրեն իբրեւ դիմակ ծառայող Սպանիացին, Տիէգ Փարօ, Ֆրէնի բանտը կը գտնուի իբրեւ գործակից։

«ՕՏԱՐ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ» ՆՈՐԷՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐ ՊԱՀԱՆՋԱԾ Է ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ

Բանակը պիտի չցրուէ

«Տէյլի Մէյլ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Անգարայէն, Եշ. օրուան թուականով.—

Այսօր, Ազգ. Ժողովին առջեւ, վարչապետը, Րէճէպ Փէքէր յայտարարեց թէ «օտար պետութիւն մը» նորէն ծանուցագիր ուղղած է, խարիսխներ պահանջելով Թուրքիոյ մէջ։ Պետութեան անունը չարտասանուեցաւ, բայց վարչապետը յայտարարեց թէ առաջարկը նեղած է «միասնական պաշտպանութեան պատրուակով»։ Յետոյ բացատրեց թէ Թուրքիա կը գտնուի հողային պահանջներու առջեւ եւ «ստիպուած է աչալուրջ հսկել վըտանգներով լեցուն մթնոլորտի մը մէջ»։

Րէճէպ Փէքէր միեւնոյն ատեն շեշտեց.— Որեւէ նշան չկայ թէ յիշեալ պետութիւնը պիտի հրաժարի այդ պահանջներէն։ Հետեւաբար, կառավարութիւնը հասուն խորհրդածութենէ վերջ վճռեց թէ ներկայ պայմաններուն մէջ անկարելի է զօրացրում կատարել։

—«Զենք կրնար պակսեցնել այն բեռները զոր ճակատագիրը կրնայ դնել մեր վրայ, եթէ աշխարհի գործերը ընդհարումի մը յանգին։ Թուրքիա իր ներկայ դիրքով դարձած է անկիւնաքարը Արեւելքի, Միջին Արեւելքի եւ արեւելեան Միջերկրականի»։

Իբրեւ եզրակացութիւն, վարչապետը առաջարկեց երկարաձգել պաշտպանման վիճակը որ կը տեւէ 1940էն ի վեր Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ եւ յունական եւ պուլկարական սահմաններուն վրայ։ Եւ բացատրեց,— Թուրքիա չի գիտեր թէ երբ կրնայ վտանգուիլ «արշաւանքի մը ուժերով, երկրին ներսը։ Պարզ կարելիութիւն մըն է այս, բայց անկարելի է նախատակը պեղել նոյնքան վստահութեամբ»։

Այս յայտարարութիւններէն վերջ, Ազգ. Ժողովը հաւանեցաւ երկարաձգել պաշտպանման վիճակը, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ։ Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ այս երկարաձգումէն կ՚եզրակացնեն թէ Թուրքիա համոզուած է որ Տարտանէլի խնդիրը նորէն սեղանի վրայ կրնայ գալ ոչ շատ հեռաւոր ապագայի մը մէջ։

Թէեւ Թուրքիոյ վարչապետը չարտասանեց իր ակնարկած օտար պետութեան անունը, տարակոյս չկայ թէ խնդիրը կը վերաբերի Խ. Միութեան, որ 1946ին երեք ծանուցագիրներ ուղղեց Թուրքիոյ, առաջարկելով որ Մոնթրէօյի վերաքննեալ պայմանագրով, Մոսկուա պէտք է Անգարայի հետ ստանձնէ Սեւ Ծովու Նեղուցներուն պաշտպանութեան պատասխանատուութիւնը, հետեւաբար պէտք է խարիսխներ ունենայ Թուրքիոյ մէջ։ Անգարա այս պահանջները միշտ նկատած է ուղղակի սպառնալիք մը Թուրքիոյ հողային ամբողջութեան եւ անկախութեան։ Րէճէպ Փէքէրի յայտարարութիւնը կ՚ապացուցանէ որ, թէեւ խնդիրը կը քնանայ վեց ամիսէ ի վեր, բայց, թրքական կառավարութեան կարծիքով, ի վերջոյ ելքի մը պիտի յանգի, եւ այս ընթացքով կրնայ տագնապալի շրջան մը բանալ Թուրքիոյ պատմութեան մէջ։

Հաց, միս եւ ուրիշ հոգեր

Վարչապետ Փ. Ռամատիէ, որ միեւնոյն ատեն պարենաւորման նախարար է, առջի օր տեղեկութիւններ հաղորդելով մամուլին, յայտարարեց թէ Ֆրանսայի միսի արտադրութիւնը այժմ հասած է տարեկան 1.500.000 թոնի։ (Պատերազմէն առաջ կը հաշուէին 1.700.000 թոն)։ Բայց եւ այնպէս, հրապարակը բոլորովին կազմալուծուած է, իբրեւ հետեւանք միջնորդներու յաւելման։ Անոնց թիւը 15.000 էր 1939ին, իսկ այսօր 27.000 է։ Միջնորդներու այս յաւելման հետեւանքով, մեծաքանակի գիները չափազանցեալ համեմատութեանց կը հասնին, այնպէս որ փոքրաքանակի գիները այժմ 12—15 անգամ աւելի սուղ են քան պատերազմէն առաջ։ Իբրեւ դարման, վարչապետը ծրագիր մը յօրինած է, 30—50.000 թոն միս մթերելու եւ սառեցնելու յառաջիկայ ձմրան եւ ամրան ամիսներուն համար, երբ միսը պակաս կուգայ եւ կըրճատել միջնորդներու թիւը, վերաքննելով 1940էն ի վեր տրուած տոմսերը։ Այս վերաքննութիւնը ի զօրու պիտի ըլլայ Յունիս 30էն առաջ։ Միեւնոյն ատեն կառավարութիւնը պիտի քաջալերէ գործակցական ընկերակցութեանց գնումը, միս ճարելու համար։ Այժմ Փարիզի մէջ կան մսավաճառներու 25 գործակցական ընկերութիւններ։ Մասնաւոր օրէնք մը պիտի պատրաստուի, պարտաւորիչ դարձնելու համար միսի գնումը գործակցական ընկերութեանց կողմէ։

Վիլէթի սպանդանոցը հասած արջառներու թիւը, որ 2159 էր անցեալ շաբթու, Եշ. օր յանկարծ իջաւ 1031ի, որովհետեւ կառավարութիւնը պնդած էր որ վաճառումը կատարուի սահմանուած գիներով։ Թերթերը կը գրեն թէ միս պիտի չունենանք յառաջիկայ շաբթու։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԷՏՔ Է ՏՕՆԵԼ

Համաշխարհային առաջին պատերազմը նոր աւարտած էր։ Զմիւռնիոյ հայ գաղութին համար՝ Հայաստանէն առաջին աւետաբեր կռունկը որ խապրիկներ բերած էր՝ Կարօ Սասունին էր։ Զինք լսելու առեն ճիգ կ'ընէինք մեր երեւակայութեան մէջ կարենալ պատկերացնելու վերածնունդ Հայաստանը որ տիրացած էր իր անկախութեան, ունէր ազգային բանակ, խորհրդարան, նախարարական կազմ։ Տեղեկաբերը չէր մոռնար աւելցնել մեր ժողովուրդին կրած նիւթական զրկանքները։

Քանի մը ամիս ետք, 1919ի ամառը, Պոլսէն երկտող մը կը ստանայինք Հայ Սպայից Միութեան Նախագահ Գալուստ Էյնաթեանէն, որ մեզի կ'իմացնէր թէ կրնայինք մեկնիլ հայրենիք։ Այն առեն արձանագրութեանց, ցուցակագրութեան, զտումի կամ հրաժարականի պատմութիւններ չկային եւ ոչ ալ հանդիստ պայմաններ կը սպասէինք երկրին մէջ։

Արտասահման մեկնելու համար ինքնութեան թուղթ պիտի ստանայինք Թուրք քաղաքային պաշտօնէութենէն, թէեւ Զմիւռնիան ենթարկուած էր Հելլէն զինուորական գրաւման։ Մոռցած չեմ Թուրք ոստիկանապետին շնական մէկ արտայայտութիւնը, երբ իմացաւ իմ մեկնումի վայրին անունը՝ Երեւան հարցուց.— «Աճլըգըն փայիթախտըն՞ մը կիտէրսինիզ» (Անօթիներու մայրաքաղա՞քը կ'երթաք)։

Թալէաթի ձագուկը ի զուր կը կարծէր մեզ յուսահատութեան մատնել. կը մեկնէինք մեր հայրենիքը մասնակից ըլլալու համար անոր տառապանքին, պայքարին ու յաղթանակին հաւասարապէս։ 1919ի Սեպտեմբերին արդէն Երեւան էինք խումբ մը գաղափարակից երիտասարդներով, հանդիսատես կ'ըլլայինք ուրախ եւ տխուր երեւոյթներու։ Ամէն օր արտասահմանէն ամէն դասակարգի պատկանող Հայեր կուգային Հայաստան։ Եկողներէն ոմանք կը նշմարէին միայն տխուր կողմերը՝ անտեսական աննպաստ պայմանները եւ յուսահատած վերադարձողներ ալ եղան։ Փախչելու պատմութիւն չկար, քանի որ երկրին ելքը ու մուտքը ազատ էր ու վերադարձողները անկիւն մը կը քաշուէին ամօթահար։

Լաւատեսները չյուսահատեցան։ Ամէն ամիս, ամէն շաբաթ, ամէն օր հսկայաքայլ կը յառաջդիմէր հայրենիքը։ Երեւանի փողոցներուն մէջ այլեւս ցնցոտիներ հագած գաղթականներ չէինք տեսներ։ Արտասահմանէն առատ ալիւր եւ հագուստեղէն ստացուած էր։ 1920ի գարնան բոլորովին փոխուած էր երկրին կերպարանքը։ Հայ երկրագործը սերմնցու ստացած էր, տեղական արմտիքի քանակը կ'աւելնար, իսկ բամպակի արտադրումն արդէն սկսած էր։

Մշակոյթի եւ ազգայնացումի մարզին մէջ յառաջդիմութիւնը աւելի ակնբախ էր։ Շիրակի մէջ (Ալեքսանդրապոլ, այժմ Լենինական) մեծ շուքով բացուած էր առաջին հայ համալսարանը, իսկ Երեւանի մէջ կ'աւարտէր համալսարանի գեղեցիկ ու հսկայ շէնք մը (այժմ գործածութեան մէջ)։ Հայ բեմը կը փայլէր Սեւումեանի, Աբէլեանի, Զարիֆեանի ղեկավարութեամբ։ Մանուկ Աբեղեանի նախագահութեամբ կազմուած յանձնախումբ մը, որուն կ'անդամակցէին արեւելահայ եւ արեւմտահայ սպաներ, թարգմանեց ու պատրաստեց հայ բանակին համար զինուորական կանոնագիրը, հրամանները որոնք գործածութեան դրուեցան։

Հայաստանի սահմանները վերջապէս կ'ընդարձակուէին։ Հայրենիքը կ'ամրանար ներքնապէս ու վարկ կը ստանար միջազգային գետնի վրայ։ Մեծ պետութիւններ Երեւան ղրկած էին իրենց դիւանագիտական ներկայացուցիչները։

Ճակատէն Երեւան վերադառնալով, առաջին անգամ հայրենի հողին վրայ հանդիսատես կ'ըլլայի անկախութեան տօնակատարութեան, 1920 Մայիս 28ին։ Իր գեղեցիկ դահլիճին մէջ, Խորհրդարանը հանդիսաւոր նիստ ունէր։ Խօսք առնող պատգամաւորներէն Սիմոն Վրացեանը շեշտեց Փետրուարեան ռուս յեղափոխութեան դերը Հայաստանի անկախութեան ստեղծումին մէջ։ Առանց այդ յեղափոխութեան անհնար էր որ Ռուսաստանի կողմէ տիրապետուած շարք մը երկիրներ իրենց անկախութիւնը ստանային, եթէ մնացած ըլլար ցարական իշխանութիւնը։ Երկրորդ պատգամաւորը որուն խօսքերը կը յիշեմ Վահան Նաւասարդեանն էր։ Ան վեր առաւ ու պանծացուց Արամի կատարած գործը այնքան ճգնաժամային պահու մը եւ ըսաւ,— Իտալիոյ մէջ կայ Մաձձինիի արձանը որուն վրայ արձանագրուած է Մաձձինի կամեցաւ եւ Իտալիան եղաւ։ Արամի հանդէպ մեր երախտապարտ հայրենիքը նոյնպէս պէտք է կանգնեցնէ իր մեծ զաւակին արձանը պառլամենտի այս շէնքին առջեւ, քանդակելով հոն՝ «Արամ կամեցաւ ու Հայաստան եղաւ»։

Օգոստոս ամսուն մայրաքաղաքին մէջ ուրիշ տօնակատարութեան մը հանդիսատես կ'ըլլայի։ Սեւրի դաշնագիրը ստորագրուած ու Հայաստան ճանչցուած էր իրաւապէս։ Երեւանը ամէն կողմ դրօշազարդուած էր եռագոյններով, զինուորական նուագախումբը զօրանցքի համար կանգ կ'առնէր Պարէտի շէնքին առջեւ ուր կը ժամանէր օրուան վարչապետ Համօ Օհանջանեանը։ Բոլորին աչքէն ուրախութեան արցունքներ կը հոսէին, երբ վարչապետը ուրախալի լուրեր կը հաղորդէր։ Զինուորական նուագախումբը նահատակներու յիշատակը կ'ոգեկոչէր Շոփէնի մահերգը նուագելով, իսկ հազարաւոր ժողովուրդ ծնրադիր կ'ունկնդրէր։

Հայ ժողովուրդի կամքէն բոլորովին անկախ, քաղաքական ու ռազմական նոր կացութիւն մը ստեղծուեցաւ 1921էն ի վեր Կովկասի, նաեւ Հայաստանի համար։ Զենք ուղեր այդ դէպքերու քննութեամբ զբաղիլ, անոնց մասին շատ բան գրուած է։ Բայց նշանակելի երեւոյթ է որ խորհրդային վարիչները ու մամուլը յաճախ արդի Հայաստանին կուտան Ազատ եւ Անկախ ածականները եւ նոյն առեն Միացեալ Հայաստանի իրագործումը կ'արծարծեն, պահանջելով Թրքահայաստանի կցումը Խ. Հայաստանին։ Խորհրդային Սահմանադրութեան մէջ կատարուած փոփոխութեամբ մը Հայաստանի ալ իրաւունք տրուեցաւ ազգային բանակ, արտաքին նախարարութիւն ունենալու, որոնց իրագործումը անտարակոյս կապուած է նաեւ արտաքին մեծ ուժերու վերաբերմունքին։ Ուրիշ յատկանշական երեւոյթ մը, խորհրդային համակիր Ազգ. Խորհուրդներու եւ Էջմիածինի Կաթողիկոսին կողմէ Մեծ Պետութիւններուն ուղղուած յուշագրերուն մէջ կը յիշատակուի նախախորհրդային Հայաստանի մը գոյութիւնը որուն սահմանները գծած է, կ'ըսեն իրենք, Ամերիկայի Նախագահ Ուիլսըն։

Ողբերգական հակասութիւն մըն է պահանջել որ Թրումըններ յարգեն հայ ազգ. իրաւունքները նախախորհրդային շրջանէն եկած, երբ մենք կ'ուզենք անգիտանալ։

Պէտք է տօնել Հայաստանի անկախութեան պատմական թուականը որ կերտուած է հայկական արիւնով եւ վաւերացուած միջազգային դաշինքներով։ Անոր տօնակատարութիւնը երբեք հակախորհրդային ցոյց մը չէ ու պէտք չէ որ ըլլայ։ Բայց մենք խոր ցաւ ունինք որ Խ. Հայաստանը դեռ քաղաքականօրէն չամրապնդուեցաւ ու ի վիճակի չէ տօնելու Մայիս 28ը։

Սփիւռքը եւ տարագիր Դաշնակցութիւնը յամառօրէն պիտի շարունակեն տօնել, որովհետեւ կը հաւատան մէկ Հայաստանի, արդի Հայաստանի գոյութեան եւ վստահ են անոր ոչ միայն անտեսական ու մշակութային, այլ եւ քաղաքական նոր նուաճումներուն։

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քիչ առաջ կ'ակնարկէի հոգեբանական վախի մը, որ կը բացատրէ եւ կը պարզէ Օշականի վերջին շրջանի արտադրութեանց յատկանիշները, առարկայ զանազան խծբծանքներու։

Ի՞նչ վախ է այդ։

Մօտ 10 տարի առաջ, Երուսաղէմի մէջ, հանրակառք նստած ժամանակ՝ գետին կ'իյնար Օշական եւ կը փոխադրուէր հիւանդանոց։ Սրտի տագնապ մը ենթադրեցին բժիշկները։ Այնուհետեւ Օշական ինքզինք կը զգար մահուան վախին դէմ յանդիման։ Նոյնիսկ գրեց կտորներ, որոնց մէջ կը խօսի մահուան հետ։ «Եկա՞ր» կը հարցնէ մահուան։ Ու կը հաւատայ թէ մահը ամէն օր կը յածի իր շուրջը։ Այդ վախին ազդեցութեան տակ, նստաւ գրասեղանին առջեւ, սկսաւ գրել, գրել, շարունակ գրել։ Կ'ուզէ պարպել իր ներսը, կ'ուզէ վճարել իր «տալիքը»։

Տարօրինակ անձկութիւն մըն է այս։ Ահարոնեան եւս ունեցաւ այդ զգայութիւնը, ինչպէս կը խոստովանէր օր մը.— «Աշուն է արդէն, պէտք է ծածկեմ տանիքս, բերքը հաւաքեմ, լեցնեմ ամբար, մօտ է ձմեռը, կ'աճապարեմ»։

Օշական եւս սկսաւ աճապարել։ Սկսաւ արտադրել արտորանքով։ Ու այս շատ դժուարահաճ գրագէտը, որ կը սիրէր տաշել, յղկել եւ գեղեցկօրէն տալ, միշտ «ոճով» եւ ինքնատպութեամբ, տագնապին առաջին օրէն ասդին՝ անհամբերութեամբ եւ ջղայնութեամբ դուրս կը թափէ իր ստեղծագործութիւնը, լաւայի պէս կը պոռթկայ կը ժայթքէ՝ առանց երբեք մշակելու, խնամելու կամ զտելու։ Ձեւի մտահոգութիւնը մէկդի դրած այլեւս, կուտայ նիւթը, Օշականեան ոսկին՝ մահուան տագնապին ստեղծած լաւային հետ խառն։

Այս տագնապը ինծի կը յիշեցնէ Քոլէթի մէկ հէքեաթը։

Սոխակ մը կ'երգէր այգիին մէջ գիշերով։ Մեղեդի մը իր երգը։ Բայց կը յոգնի, ու կը քնանայ։ Որթատունկը, որ կ'աճէր գիշերուան մէջ, կը բանայ ճիւղերը եւ գոցուող ճանկի մը պէս կը սեղմէ սոխակին ոտքերը։ Ընդոստ կ'արթննայ սոխակը, կը թեւահարէ, կը թափահարէ եւ հազար ճիգերով՝ ոտքերը կ'ազատէ որթատունկին ճանկերուն մէջէն։ Այնուհետեւ երդում կ'ընէ այլեւս երբեք չքնանալ գիշերները, շարունակ երգել, շարունակ երգել՝ այնքան առեն որ որթատունկը կ'աճի, ճանկ կը բանայ գիշերով։

Ահա թէ ինչո՛ւ չեն քնանար սոխակները գիշերը եւ կ'երգեն շարունակ։

Օշական եւս, սոխակին նման, զգաց մահուան ճանկերուն բացուիլը, եւ սկսաւ երգել, սկսաւ ստեղծագործել գիշեր ցերեկ.

Մէկ աչքն ի քուն, միւսը՝ արթուն...

Յոգնած, բայց վճռած որ բերանը պիտի չգոցէ՝ մինչեւ որ աւարտէ իր ստեղծագործութեան երգը։

Ահա թէ ինչո՛ւ Օշականեան աղամանդին «ջուրը» մշուշ չինած է վերջերս, յոգնութենէն։

Բայց մաղթենք որ «իրաւ» մահը չըլլայ զինք վախցնողը, մաղթենք որ «իրաւ» մահը չգայ դեռ երկար ժամանակ եւ Օշական լրացնէ իր գործը, որուն առջեւ, ահա, յոբելեանի այս երեկոյին, կուգամ խոնարհիլ խոր յարգանքով եւ ակնածանքով։

Կը խոնարհիմ իր գործին առջեւ, բայց կը հարցնեմ ես ինծի.— Ի՞նչ հանգամանքով։

Յանուն հայ որբերո՞ւն, որոնց շարժումին կազմակերպիչն ու ղեկավարն եղած եմ։ Արդարեւ, որբ մեծցած է Օշական։ Հինգ տարեկան, կը կորսնցնէ իր հայրը։ Եւ զրկանքի մէջ, կեանքի դառնութեանց մէջ՝ կ'աճի, կը մեծնայ, կը լեռնանայ։ Հայ որբերը հպարտ են իրմով, իր օրինակով։ Եւ ես, այս երեկոյին, յոբելեարին կը բերեմ հայ որբերուն մեծարանքը։

Յանուն հայ գիւղացիներո՞ւն, որոնց մէկ ներկայացուցիչն ալ ե՛ս եմ ծագումով։ Արդարեւ, գիւղացի մըն է Օշական, իր ծնունդով եւ նկարագրով, ինչպէս գիւղացիներ էին Եղիշէ Կողբացին, Ղազար Փարպեցին, եւ գիւղացիներ էին Վարուժան, Մեծարենց,—փա՛ռք հայ գիւղին, եւ ես, այս երեկոյին, յոբելեարին կը բերեմ հայ գիւղացիներուն ծափը։

Յանուն երիտասարդ գրողներո՞ւն, որոնց բազմաստեղն ջահին մէկ փոքրիկ մասն ալ ե՛ս կը փափաքիմ ըլլալ։

Բայց այստեղ, երբ երիտասարդ գրագէտներուն ողջոյնն ու յարգանքի խօսքը կը բերեմ, թո՛յլ տուէք, շատ սիրելի եւ յարգելի նախագահ, Պ. Արշակ Չօպանեան, թոյլ տուէք յայտնել հետեւեալը.—

Դուք երիցագոյն անդամը արդի հայ գրական ընտանիքին, հակառակ յոբելեարին հետ ունեցած ձեր վէճերուն եւ տարակարծութեանց, դուք յօժարեցաք նախագահել յոբելենական հանդիսութեանց, այստեղ, Փարիզի մէջ, եւ գաւառներու մէջ, յարգելու եւ մեծարելու համար մեծարժան վաստակ մը՝ ի հեճուկս հայ գրականութեան փղշտացիներուն։ Գեղեցի՛կ է եղբայրական այս համերաշխութիւնը հայ գրականութեան ընտանեկան շէնքին մէջ։ Վէճեր, այո՛, բայց յարգանք՝ անպայման։

Եւ յետոյ, գիտեմ, ձեր աչքէն չվրիպեցաւ անշուշտ եղբայրական համերաշխութեան ուրիշ պատկեր մը, այլապէս թելադրական, ոգեւորիչ եւ խորհրդանշանական։

Հնագոյն Աթէնքի մէջ հինգ տարին մէկ անգամ տեղի կ'ունենար համահելլենական տօն մը, ի պատիւ Աթենաս աստուծոյն։ Թափօր մը կը կազմուէր երեկոյեան։ Թափօրին գլուխը՝ Հելլէն ամէնէն սիրուած աստուածուհիին քօղը։ Ետոյ պարուհիները, բանաստեղծները, դերասանները։ Ամէնէն վերջը, մարզիկները, որոնք կը կոչուէին lampadodromie — ջահակիր, որովհետեւ անոնք կը վազէին հելլենականութեան ջահը փոխանցելով ձեռքէ ձեռք։

Լուկրետիոս բանաստեղծ փիլիսոփան, ջահի այդ վազքէն ներշնչուած, մարդկային կեանքը կը նմանցնէ մարզիկներու նոյն վազքին, երբ ջահը, յորդւոց որդի, ձեռքէ ձեռք կ'անցնի, միշտ վառ, միշտ շողարձակ։

Ահաւասիկ, մեծանուն նախագահ, այս բեմին վրայ կը տեսնեմ նոյն այդ վազքը,— հայ գրականութեան նահապետը՝ դուք հայ արուեստին լուսահրաշ ջահը փոխանցեցիք Օշականներուն, եւ անոնք՝ իրենց կրտսեր եղբայրներուն։ Երեք սերունդ, այստեղ ահա, բեմին վրայ,— եւ հայ արուեստին ջահը միշտ վառ, միշտ ճառագայթարձակ։

Սիրելի նախագահ, խնդրեմ, ըսէք մեր ժողովուրդին, թէ հայ արուեստին ջահը կը մնայ միշտ վառ եւ պիտի փոխանցուի դարէ դար, Օշականներէն վերջ՝ նոր Օշականներուն։

Թէ այս յոբելեանը, Օշականի բերուած մեծարանքով, տօնն է հայ գրագէտներուն ջահապնդութեան, Յաւիտենականութեա պողոտաներուն վրայ, Նարեկացիներով եւ Վարուժաններով, Րաֆֆիներով եւ Տէրեաններով ստեղծագործուած երկինքի մը տակ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ քարիւղի հանքերը կը շահագործուին խորհրդային իշխանութեան կողմէ, ի նպաստ Սեւ Ծովու Նաւատորմին։ Դաշնակիցները բնականաբար դժգոհ են։

ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

18 Մայիս 1918, պատմական թուական մը ոսկետառ քանդակուած, Հայոց պատմութեան հարուստ էջերուն մէջ։

Շատ է գրուած ու խօսուած այդ մեծ թուականին մասին, որուն կը պարտինք, վեց դարերէ ի վեր կորսնցուցած մեր անկախութեան վերադարձումը եւ որուն շնորհիւ կարելի եղաւ ստեղծել, հաւաքական ապաստան մը վերջ, մեր հայրենական հողերուն վրայ, այժմու Հայրենիքը։

Երբ կը մտաբերենք Մայիս 28ը, ակամայ կը մղուինք մտածել այն մեծ զոհաբերութեանց եւ անձնուիրութեանց վրայ զոր ունեցան մեր հայերը։ Տոգորուած նուիրական սուրբ զգացումներով, անոնք կերտեցին այն հայրենիքը, որու մասին մտածելն իսկ թերեւս ցնորք կը նկատուէր։

Նախ քան այդ թուականը ճիշդ է, ունեցանք գրականութիւն մը՝ հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարը ներշնչող, նախապատրաստական աշխատանք մը որ անհրաժեշտ էր մեր ժողովուրդին համար, բայց կրկին այդ թուականին կը պարտինք, գործնականացումը այն իտէալներուն որոնք տարիներ շարունակ շաղախեցին Հայու հոգին։

Նոր Սերունդ, կ՚անդրադառնա՞ս այն ժառանգին զոր մեր հայրերը մեզի կտակեցին։ Կը զգա՞ս թէ ի՞նչ պարտականութիւններ դրուած են մեր ուսերուն վրայ։

Սերունդէ սերունդ կը փոխանցուին այդ վեհ զգացումները եւ անէծք այն սերունդին որ կը թերանայ իր պարտականութեանց մէջ։

Ապագայ սերունդներու ամբողջական պատասխանատուութիւնն է որ ստանձնած ենք այժմ, կամայ թէ ակամայ։

Ի՞նչ են մեր զոհաբերութիւնները բաղդատելով մեր նախորդներուն ճիգերուն հետ։ Եւրոպական մայթերու վրա՞յ պիտի կորսնցնենք մեր վրայ դրուած յոյսերը...։

Ո՛չ եւ ո՛չ, պիտի պայքարինք եւ մաքառինք, ջահը միշտ վեր պահելու, մեր պարտականութեանց ամբողջական գիտակցութեամբ։

Շատ գեղեցիկ բան է սիրել հայրենիքն ու ազատութիւնը, — ինչպէս կը չէշտուէր նոր սերնդական անդրանիկ համագումարին մէջ, — Մէկ Նպատակ, հայրենիք եւ ազատութիւն։ Բայց շատ բարձր է ամբողջացնել զայն եւ մանաւանդ գիտնալ պահելը։

Մեր հանդրուանն է հայրենիքը՝ այն չերտ մը հողամասը որուն համար մեր հայրերը իրենց թափած արիւնն անգամ չուզեցին սահմանել։ Վեհ գաղափարներու համար զոհաբերութիւնը երբեք չափ ու սահման չի կրնար ունենալ։

Ի՞նչ է որ այժմ կը պահանջուի մեզմէ։ Վառ պահել պարտականութեանց գիտակցութիւնը։

Այն ժամանակ, գիտակից մեր պարտականութեանց, պիտի կրնանք հարթել այն ճամբաները որոնք անանցանելի կը թուին մեզի այժմ։

Մայիս 28ի առթիւ ուխտենք ուրեմն, ըլլալ պարտաճանաչ եւ միշտ գիտակից մեր պարտականութեանց։

ՆԵՐՍԷՍ

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Եթէ Վասպուրականը հայ ժողովրդի խանձարուրն է, եթէ Այրարատը հայ պետականութեան կեդրոնատեղին, Տարօնը հայութեան դրօշն է, իր հերոսներով, մտաւորականներով, անմահ ժողովուրդով եւ աւանդութիւններով։

Այս կիրակի Տարօնի Հայր. Միութիւնը, մեծ շուքով տօնեց, Իսի լէ Մուլինոյի հայկական հանդիսասրահին մէջ, իր եզական զաւկին՝ Գէորգ Չավուշի նահատակութեան քառասնամեակը։ Այս այն քաջն է որ 14 տարեկանին անգագործ ջարդարար մը սպաննեց, խլեց անոր զէնքերը, բարձրացաւ լեռ, արծիւի մը նման տարիներ ամբողջ սարէ սար թռաւ եւ կուրծք տուաւ թրքական անարդ եւ բարբարոս բռնակալութեան, եւ ի վերջոյ ինկաւ Սուլուխի մէջ, հերոսի մահով։

Հոծ բազմութիւն մը փութացած էր հանդիսասրահը։ Բացման խօսքը տրուած էր նախագահ Լեւոն Տօնիկեանի, որ պատմական ակնարկ մը նետելով անցեալին վրայ, բացատրեց թէ դարերու ճիգի տրամաբանական հետեւանքն էին Տարօնի «ծռերուն» հերոսական մարտնչումները։

Առաջին բանախօսը, Պ. Արշակ Չօպանեան ներբողեց Տարօնի իմացական հսկան, Մեսրոպ Չավուշի նման բազմաթիւ անմահ առիւծներ։ Եւ յուն, Սասունցին որ միշտ գիտցաւ պահել իր զէնքերը, Տարօնի ժողովուրդին որ տուաւ Գէորգ Չավուշի նման բազմաթիւ անմահ առիւծներ։ Ետոյ պարզելով մեր դատի կրած բոլոր դժուարութիւնները, թելադրեց միացեալ ուժերով դիմագրաւել դանոնք։

Պ. Շաւարշ Միսաքեան կուռ ճառով մը ծանրացաւ Գէորգ Չավուշի յեղափոխական գործունէութեան վրայ, գունագեղ նկարագրութեամբ եւ ճամբորդական յուշերով ներկայացուց Տարօնը, տուաւ Գէորգ Չավուշի նկարագիրը, ուրուագիծը, եւ յիշեց թէ ինչպէս մինչեւ իսկ Քիւրտերը երկիւղածութեամբ կը խոնարհէին անոր առջեւ։

Պ. Խաչիկ Մկրտիչեան պանծացուց Գէորգ Չավուշի անմոռաց հոգին եւ յոյս յայտնեց թէ հայ ժողովուրդը ի վերջոյ կ՚ունենայ Միացեալ Հայաստանը։ Պ. Արմէն Սասունի պարզեց Վասպուրականցիներէ եւ Տարօնցիներէ կազմուած գունդերու դերը Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Քարաքիլիսէի եւ Զանգեզուրի կռիւներուն մէջ, եւ միութիւն քարոզեց։ Պ. Արշակ Չօպանեան՝ Գէորգ Չավուշի նման հերոսներ ծնող հայ կնոջ մասին դրուատիքներ հիւսելէ վերջ, հրաժեշտ առաւ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին երգերով Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան, հեղինակը «Գիւլիզար»ի, (գիրք մը որ իր մօրը առեւանգման նկարագրութենէն աւելի բան մըն է), Տիկին Հայկանուշ Աւետիսեան, Օր. Հ. Գնեսզեան եւ Տիկին Սաթենիկ Ճնտոյեան, Պ. Պ. Ստեփան Պօղոսեան եւ Դաւիթ Չօլաքեան։ Արտասանեցին Օր. Լուսավարդ Գարսամեան, Պ. Պ. Շաւարշ Տէր Գարսամեան եւ Եղ. Սերոբեան։ Այս սկսաւ խնջոյքը սեղանապետութեամբ Պ. Գալստեանի եւ ընկերակցութեամբ Պ. Գարեգինի թառին։ Տարօնցիները շուրջ-պար պարեցին գլխաւորութեամբ Տիկ. Հայկանուշ Աւետիսեանի եւ Պ. Սարգիս Այվազեանի։ Ռուս տիկին մը հրաշալիօրէն պարեց կովկասեան պար մը։

Շնորհակալութեան խօսքեր ուղղուեցան նաեւ Ֆրանսայի, որ իր ծոցին մէջ հիւրընկալեց Տարօնի գաղթական առիւծները։ Ցուսանք թէ օր մը իրենց քօթօթները ֆրանսական դաստիարակութեամբ, բայց հայ սրտով պիտի երթան մեր միացեալ հայրենիքը, խորհրդային ժողովուրդներու կողքին պիտի լծուին շինարար աշխատանքի։

Արտաւազդ Անտոնեան

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

ՄՆԱԿԵԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ

Ձեր թերթին մէջ (Մայիս 18) յուզումով կարդացի դերասանապետ Մնակեանի մահուան տարելիցին առթիւ Պոլսոյ Հայ Թատերասիրաց Միութեան սարքած հանդէսին յիշատակութիւնը։

Ցուզումով կ՚ըսեմ, քանի որ վարպետին վերջին տարիներուն լքուած ու մոռացութեան տրուած էր անոր երկարամեայ ծառայութիւնը, գեղարուեստի գծով՝ այնքան կրթիչ։

Վարպետին վերջին տարիները անցան Տիկ. Ն. Սեպուհեանի (քոյրը Տիկ. Բնարի), էլիզ Պինչմէճեան - Գովանեանի նաեւ Տիկ. Բնարի պարբերական հոգածութեամբ (Բարեգործականն ալ գումար մը զրկած էր)։ Ցուղարկաւորութիւնն ալ Պոլսոյ Հայ Տրամաթիքը կատարեց, թուրք բեմին որոշ մասնակցութիւնովը։

Շատ տխուր անցան վարպետին վերջին օրերը։ Մօտէն անդեակ ըլլալուս, յարգանքի ցոյցը կարդալով, յուզուեցայ։ Ցարգանք իր բազմամեայ գործունէութեան։

Այս առթիւ պիտի ուզէի ճշտում մը կատարել. Տիկին Բնարը ոչ թէ Մնակեանի, այլ Ֆասուլեաճեանի ձեռնասուններէն է, ինչպէս նաեւ՝ Ֆէհիմ էֆ.ին որոնց հետ երկար տարիներ գործակցած եմ։ Սակայն անկեղծ ըլլալու համար պիտի ըսեմ թէ՝ Տիկ. Բնարը — ընկերուհիս, նախ եւ առաջ իր հանճարեղ մաքին ծնունդն է։ Շատ քիչ անգամ տեսնուած է այնքան զօրաւոր յիշողութիւն՝ նաեւ ճկուն խառնուածք։ Սակայն, իրողութիւնը այն է որ Ֆասուլեաճեանին աշակերտած է։ — 1896ին Պուլկարիա անցնելէ վերջ, 1901—2 թուականներուն Պոլիս եկած է։ Նախապէս՝ Բէչառ Բըտվանպէյի նոր կազմած խումբին մէջը։ Անկէ վերջն է որ Մնակեան թատերախումբին մէջը եկած ու նաեւ զանազան թուրք եւ հայ խումբերու մէջ իր առաջին տեղը ապահոված է։

Ցաճախ վիճաբանութեանց ընթացքին կ՚ըսէր.

— Ինծի նայեցէք, ես Ֆասուլեաճեանի պէս մարդ եմ տեսած, խելքերնիդ գլուխնիդ ժողվեցէք։

1914ին քաղաքապետ Ճէմիլ փաշայի հիմնած առաջին ԹուրքՔօնսէրվաթուարինԲէչառ Բըտվանպէյի թելադրութեամբ եւ տնօրէնութեամբ զանազան ճիւղերու դասաւանդողներու կարգին, Մնակեան եւ Ֆէհիմ ես հրաւիրուեցան։ Առաւօտները կ՚երթայի որպէս ունկնդիր, Ֆէհիմ էֆ.ին նորեկներուն ցուցմունք ընելու պահուն (ձեռքերու կամ քայլերու շարժումներու) կ՚ըսէր — Ուսթա. տըմ (վարպետ), Ֆասուլեաճեան էֆ. տէր տի քի ... եւայլն։

Հետեւաբար, որպէս նոյն առենուան մօտէն ծանօթ՝ պարտք կը համարիմ ճշդել եւ մոռացութեան չտալ անցեալին մէջ նոյնքան բեմական մեծ արժանիք ունեցող վարպետ գործիչ մը։

Վերջերս ինծի այցելած էր Օր. Հօլասեան, դերասան Հօլասեանի աղջիկը եւ ցաւ կը յայտնէր թերթերու մէջ կատարուած խեղաթիւրումներու մասին։

Բանի մը պարագաներ եւս. — Պրուսայի մեծ կուսակալ Բէշիտ փաշան՝ 60 տարի առաջ թարգմանած է Մոլիէրի ամբողջ գործերը, որոնց մէջէն «Բռնի ամուսնութիւն» (Զօռ Նիքեահ))ը հրաշալի՝ յանգաւոր թարգմանութիւնով մը, եւ իր իսկ ցուցմունքներով՝ ներկայացուցած են։ Ողբացեալ Հօլասեան որուն ձայնը՝ եւ գեղեցիկ առոգանութիւնը բեմին պատիւ կը բերէին։ Զաֆրաստճեան — հայր — նաեւ Հերանոյշ, որուն ներկայութիւնը սատիճանաբար, մեծ Սիրանոյշը անշքացնելու վախը, վէճի առիթ տուած ըլլալով, նոյն Ֆասուլեաճեանին գործունէութեամբ, ժողովուրդը երկու մասի կը բաժնուի։ — Ֆասուլեաճեան Սիրանոյշին կարեւոր դերերէն մին՝ Հերանոյշին կուտայ, Սիրանոյշ կ՚ուզէ իր դիրքը պահել, իր արժանապատուութեան տրուած հարուած մը համարելով — ներկայացման իրիկունը բեմին մէկ կողմէն Սիրանոյշը, միւս կողմէն Հերանոյշը կ՚ելլեն, ժողովուրդը երկու մասի բաժնուած կ՚աղաղակէ, «Սիրանոյշ... Հերանոյշ...»։ Ի վերջոյ՝ մեծամասնութեան առջեւ Սիրանոյշ տեղի տալով բեմէն ներս կ՚երթայ ու կը նուաղի։ — Այս յիշատակութեամբ ուզեցի յայտնել Ֆասուլեաճեանի կարող վարպետ մը՝ միանգամայն կարող ալ գործիչ ըլլալը։

Ուրեմն, ճշդենք դիրքերը, վարպետս Մնակեան երկար տարիներ թարգմանած է, դերասանապետ եղած է, իրեն օժանդակ ունենալով կարող դերասաններու փաղանգ մը, սակայն Ֆասուլեաճեան եղած է յղկող, կաղապարող, նաեւ գործիչ վարպետ։ Ցաճախակի ինձ եղած թելադրանքներուն այսքան մը գրել պարտք համարեցի, նոյն ատեն ճշդելով թէ՝ արուեստագէտին ընտանեկան կեանքն ու բեմական կեանքը պէտք չէ նոյնացնել։

Ա. Ս. ԱԼԷՔՍԱՆԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՎԱԼԱՆՍ — Մայիս 25ի կիրակին կէսօրէ ետք Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն խնջոյք մը սարքած էր, իբրեւ շարունակութիւնը Մայիս 28ի տօնակատարութեան, իր Ակումբին մէջ, որ լեցուած էր ընկերներով եւ համակիրներով։ Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկ. Ա. Տէր Սարգիսեան։ Ընկերըամբողջ5 ժամ յաջողութեամբ վարեց այդ դժուարին պարտականութիւնը։ Ներկաները բոլորն ալ մասնակցեցան երգերով, ճառերով, արտասանութիւններով եւն։ Հիւրեր եկած էին Վիէնէն եւ ուրիշ վայրերէ։ Մեր ողբացեալ ընկեր Պոլսեցի Արշակ Գարոնեանի որդին, Ռոժէն նուիրած էր այդ օրուան երշիկը, ապուխտը եւն, իսկ նուիրատուութեան ալ մասնակցեցաւ 1000 ֆրանքով։ Նուէրներէ գոյացաւ մօտաւորապէս 15.000 ֆրանք։ Շնորհակալութիւն բոլորին։

Այս մթնոլորտէն ազդուած խօսք առաւ ընկեր Նշան Թեպոյեան, պանծացուց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը արտասահմանի մէջ եւ յայտարարեց. — «Գերութենէ վերադառնալէս ի վեր հեռու էի մնացած Դաշնակցութենէն, այժմ հրապարակաւ կ՚ըսեմ թէ կրկին կը վերադառնամ շարքերը, միասին աշխատելու ձեզի հետ, յանուն այս ժողովուրդին ազատութեան։

Թղթակից

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի Առեւտրական Նախարարութեան եւ Փարիզի Առեւտրական Սենեակին հովանաւորութեան տակ կազմուած ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ (Centre Economique Arménien) վերակենդանացնելու համար 3 Մայիս 1947ին գումարուած Ընդհ. Ժողովը ընտրեց առժամեայ Վարչ. Ժողով մը, որուն գլխաւոր պաշտօնը պիտի ըլլայ անդամներու արձանագրութիւն եւ ասոր յարակից խնդիրներու կարգադրութիւն, ինչպէս նաեւ պատրաստութիւն Ընդհ. Ժողովի գումարման՝ Հիմնական Կանոնագրի տրամադրութեանց համաձայն ընտրելու համար 18էն 24 անդամներէ բաղկացած Վարչ. Ժողովը։

Առժամեայ Վարչ. Ժողովը կազմուած է հետեւեալ կերպով — Պ. Ժիւթէն Կոտար, նախկին նախարար, այժմ նախագահ Entreaide Françaiseի, Հիմնադիր նախագահ — Պ. Զատիկ Խանզատեան, հիմնադիր պատուոյ նախագահ — Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան, գործօն նախագահ — Պ. Պ. Սարգիս Տէօրմէճեան եւ Պետրոս Գալըզճեան, փոխ նախագահ — Պ. Հրանտ Թորոսեան, Տնօրէն, ընդհ. քարտուղար — Պ. Նուպար Ցովհաննէսեան, գանձապահ — Պ. Գէորգ Փարմազ, իրաւագիտական եւ հարկային խորհրդական։ Անդամներ՝ Պ. Պ. Վահէ Թոսունեան, Երուանդ Աժտէրեան, Հարութ Հանըմօղլու, Արմենակ Աճէմեան եւ Օթոն Հէքիմեան։

Հայ առեւտրականներէն եւ արհեստաւորներէն, մանաւանդ, եւ Հայ տնտեսական կեանքի յառաջդիմութեամբ հետաքրքրուող ազգայիններէն, ընդհանրապէս, կը խնդրուի արձանագրուիլ ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻՆ, որ կոչուած է դրական եւ շօշափելի ծառայութիւններ մատուցանել իր անդամներուն, եւ, անուղղակի կերպով ալ, Ֆրանսայի եւ արտասահմանի Հայ համայնքներուն։

Արձանագրութեան եւ տեղեկութեանց համար դիմել՝ ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ ընդհ. քարտուղար Պ. Հր. Թորոսեանի, ամէն չորեքշաբթի օր, ժամը 9էն 12, rue de Phalsbourg, թիւ 7, Փարիզ (17)։

★ Տանտիրուհիները կը շարունակեն ցոյցեր կատարել հացի տագնապին առթիւ, հացը առարի տալով կամ առանց կտրոնի հաց գնելով: Ռոտի – կանութիւնը Շուազի լը Ռուայի մէջ ձերբակալեց 10—12 կիներ երբ կը փորձէին փուռերը խուժել եւ հաց գնել առանց կտրոնի: Իւրաքանչիւրին ինքնութիւնը ճշդելէ վերջ, ոստիկանութիւնը ազատ արձակեց բոլորն ալ:

★ Փառայան գործատէրերն ու բանուորները խորհրդակցութիւն մը կըկատարէին առջիօր, բայց առաջին վայրկեանէն իսկ ձախողեցաւ, գործատէրերը առին քալեցին զանազան առարկութիւններով: Բանուորներն ալ իրենց զանգատները յայտնեցին Սէնի 4072 փուռերուն դէմ: Նոր խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ: Եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ, հացթուխ բանուորները գործադուլի որոշում պիտի պիտի առնեն կիրակի օրուան ժողովին մէջ: Բանուորները կը պահանջեն.— 1. Ժամական 10 ֆրանք պարգեւատաժանելի աշխատանքներու համար, կամ միանուագ 1500 ֆրանք հատուցում ամէն ամիս.— 2. Հատուցում ալիւրի չգոյութեան պատճառով կորսուած ժամերու համար:

Թերթերը կը գրեն թէ Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանը անգլ. կառավարութեան դիմած է, ցորեն խնդրելով քանի մը շաբթուան համար, որպէսզի կարենայ գոցել բացը, մինչեւ նոր հունձք:

★ Կառավարութիւնը որոշեց առաջարկել մանըր եւ միջին առեւտրականներուն որ հոս կենան Յունիս 4ի գործադուլէն: Վարչապետը տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ այդ խանութպաններու դաշնակցութեան նախագահին հետ: Միութիւնը ունի 2.500.000 անդամներ: Կ'ըսուի թէ կառավարութիւնը որոշած է մէկ ամիս փակել այն խանութները որ գործադուլ կը յայտարարեն եւ ուրիշ պատժական միջոցներ ձեռք առնել:

★ Շատ մը նահանգներու մէջ մտահոգութիւն կը տիրէ,— պիտի կրնա՞ն հաց ճարել ամբան արձակուրդի առթիւ, թէ անհատներու, ընտանիքներու եւ թէ օդափոխութեան կայաններու: Վանդէի նահանգապետը թելադրած է այս վերջիններուն որ ալիւրը միասին բերեն: Ուրիշ նահանգներու մէջ ալ մտահոգ են:

★ Ուսանողները որոշեցին դասադուլ յայտարարել յառաջիկայ ուրբաթ, 6 Յունիս, եթէ կառավարութիւնը պնդէ համալսարանական ծախքերը աւելցնելու եւ թոշակներու յատկացուած վարկերը կրճատելու որոշման վրայ:

Լուացարարներն ալ կը սպառնան վերսկսիլ գործադուլը, որ դեռ նոր վերջացած էր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1933-1945Ի ԴԻՊՔԵՐՈՒ քննիչ յանձնաժողովը առջի օր կրկին լսեց Փ. Տայտտիէն, որ մանրամասնօրէն բացատրեց թէ Լեհաստան 1939 Օգոստ. 23ին ընդունած էր առաջարկուած պայմանները, Ֆրանսայի ճնշումին վրայ, բայց Ռուսերը, որոնք մինչեւ այն ատեն գաղտնի պահած էին Հիթլէրի հետ կատարուած բանակցութիւնները, նոյն օրը խսկ ստորագրեցին գերմանեւխորհրդային դաշինքը:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ, Նիւրընպէրկի բանտին մէջ, գերման զօրավար մը, Ֆրանց Պէօհմէ, երբորդ յարկէն վար նետուելով: Հինգերորդ անձնասպանութիւնն է այս, որ տեղի կ'ունենայ նոյն բանտին մէջ, 1945ի աշունէն ի վեր:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Կէօրինկի այրին, Էմմա, իբրեւ մեղսակից իր ամուսինին: Կ'ըսուի թէ արտասահման փախչելու կը պատրաստուէր:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ վարչապետը, Նաճի, արտաքին նախարարը եւ խորհրդարանին նախագահը պաշտօնապէս ամբաստանուեցան ռուս զինուորական իշխանութեանց կողմէ, իբրեւ մեղսակից դաւադրութեան մը: Վարչապետը, որ Զուիցերիա կը գտնուի, որոշեց չվերադառնալ:

ՎԻԹԽԱՐԻ ՀՐԴԵՀ ՄԸ ծագեցաւ Սէնթ Ուէնի քրջահաւաքներու շուկային մէջ, 100 միլիոն ֆրանքի վնաս պատճառելով: Հրոյ ճարակ դարձաւ 5000 քառ. մեթր տարածութիւն: Շարժման մէջ դրուած էին տասը զօրանոցներու հրշէջները:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ անգլեւամերիկեան շրջանին համար տնտեսական խորհուրդ մը պիտի կազմուի, իբրեւ կորիզ ապագայ կառավարութեան մը:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վաւերացուց կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը:

Նուագահանդէս հայ երաժշտութեան

Կիրակի 15 Յունիս 947, ժամը 17ին, Salle Gaveauի մէջ, կը մասնակցին ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (երգ), JANINE CAVARD (դաշնակ), Պ. ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԸՄՃԵԱՆ (թաւջութակ), FRANCIS CAUMEL (սրինգ), ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ, ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ: Կը նուագուին գործերը.— Տիգրանեանի, Չուխաճեանի, Սպենդիարեանի, Մեհրաբեանի, Մազմանեանի, Պաքքալեանի, եւն.:

Տոմսերու համար դիմել.— Հրանտ Սամուէլի Dan. 88-65, Փամֆոյուքճեանի 9 rue Jouy Rouve, Men. 64-27, Պարթեւեանի, 14 rue Petit, Bot. 99-22:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ

Այս կիրակի, 1 Յունիս կէս օրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին, 13 rue Maccarani, Salle Carlomaի մէջ, Նիս: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին շնորհալի երգչուհիներ՝ Օր. ԱԹԱՔԵԼԵԱՆ ու Օր. Ի. ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ (Փարիզէն): Կը նուագէ ծանօթ ջութակահար Ս. ՉէՕՐԷՔՃԵԱՆ (Մարսէյլ): Կը խօսին՝ Պ. Պ. ՍԱՎՕ, Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ:

Արտասանութիւն Յոբելեարի գործերէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Նոր Սերունդի բոլոր անդամ ու անդամուհիները խորհրդակցութեան կը հրաւիրուին վաղը, շաբաթ, ժամը 14.30ին, Salle Etienne Doletի մէջ, 257b, rue Boileau, (մուտքի դուռ մը կայ Rue Etienne Doletէն), շատ կարեւոր խնդրի մը համար:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Էմմանուէլ Փափազեանի

Հանրածանօթ երգիչը պիտի տայ իր միակ recitalը կազմակերպուած Gymnaseի թատրոնի կողմէ: ՅՈՒՆԻՍ 3, ժամը 8.30ին: Օտարներու համար Gymnaseի guichetն բացուելէ առաջ, Հայերը կրնան իրենց տոմսերը ապահովել դիմելով Malakianի, 3 Bld. T. Turner, Marseille, tél. Lycée 09-02:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բենիամին Ծակոյեանի պսակադրութեան հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար ապրիլ 20ին, ողբացեալ հօրը՝ Բարունակ Ծակոյեանի վերահաս մահուան առթիւ (ապրիլ 17), յետաձգուած էր Յունիս 1ին: Ուրեմն տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց մայր եկեղեցւոյ մէջ: Ընդունելութիւնը պիտի կատարուի եկեղեցւոյ յարակից խորհրդարանին մէջ: Ուստի կը խնդրուի հրաւիրեալ բարեկամներէ եւ ազգականներէ ներկայ ըլլալ պսակադրութեան հանդէսին:

ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒՀԻ ԲԱՇԱԵԱՆԻ մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Օ. Գարանֆիլ 500 ֆրանք կը նուիրեն Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ Ս. ՅՈՎՀ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ համար կը փնտռուի ժամկոչ – դռնապան մը, թեկնածուները նամակով պէտք է դիմեն եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, 15 rue Jean Goujon, Paris (8)— մինչեւ Յունիս 15:

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

1.— Նախկին Ռազմիկներու Միութեան ընդհ. ժողովը՝ Յունիս 8ին, կիրակի, ժամը 14ին, Sociétés Savantesի D սրահին մէջ, 28 rue Serpente, Paris (6): Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

2.— Անհրաժեշտ է նաեւ որ ունենանք պատերազմի բոլոր հայ զոհերուն ճիշդ թիւը: Կրկին ու կրկին կը դիմենք բոլոր զոհերու ընտանիքներուն, բարեկամներուն եւ ծանօթներուն խնդրելով որ բարեհաճին պատասխանել հետեւեալ հարցարանին եւ ղրկել՝ Association des A. C. Arméniens, 31, rue St. Lazare, Paris (9): 1.— Անունը, 2.— մականունը, 3.— Ծննդավայրը, 4.— Ծննդեան թուականը, 5.— Զօրամասը, 6.— Մահուան տեղը, 7.— Մահուան պատճառը, 8.— Մահուան թուականը:

Վարչութիւն

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Սանասարեան վարժարանի երջանկայիշատակ հիմնադիր Մկրտիչ Սանասարեանին, կտակակատար Կ. Եզեանցի, վարժարանին նահատակ եւ մեռած ուսուցիչներուն եւ սաներուն յիշատակի հոգեհանգիստը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին սաները եւ համդուցեալներուն յիշատակը յարգողները:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

Մայիս 28ը Մարսէյլի մէջ

31 Մայիս Շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Կը նախագահէ ԸՆԿԵՐ Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ ԸՆԿԵՐ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Երեսփոխաններ GASTON DEFERRE, FR. LEENHARDT եւ VICTOR SAVINE

Կ'երգէ Օր. Ա. ԱԹԱՔԵԼԵԱՆ (Փարիզէն):

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ:

Կէս գիշերէն վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Առնել թիւ 1, 4, 5, 11, 41, 48 եւ 53 հանրակառքերը:

Մուտքը ազատ է:

×

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ.— 31 Մայիս, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, նախկին Petit Journalի սրահներուն մէջ, Métro Cadet:

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԸՆԿԵՐ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՏԻԿԻՆ Odette ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ԵՒ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը մասնակցին՝ Իսիի եւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի միացեալ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ:

Երգ՝ Տիկիններ Ա. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ եւ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ, արտասանութիւն՝ Տիկին Մ. ՎԱՍԷՕՐ (Օսմանճեան) եւ ընկեր Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ, Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ: Կը նուագէ քեմանչիստ ՅՈՎՍէՓ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, կը պարէ հայկական տարազով Օր. ՀՐ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր մինչեւ լոյս:

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ԵՒ ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ:

Արտասանութիւն՝ ՀԱՊԷՇԵԱՆ:

Հայկ. պար՝ Տիկին Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, խմբական պար տասը հոգինոց, ազգ. տարազով:

ՄՈՒՏՔ 50 ՖՐԱՆՔ:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարանդեան» կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու, Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին:

Այս շաբաթ, ժամը 8.30ի Salle Etienne Doletի մէջ:

Կը նախագահէ Պ. ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկերվարական ներկայացուցիչը, Camarade FRAY եւ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը: Պիտի երգէ Տիկին Պերճուհի Ահարոնեան: Գեղարուեստական բաժինը կը վարէ Տիկին Գեղան Փափազեան: Երգ, խմբերգ, կենդանի պատկեր, արտասանութիւն, հայկական պարեր, տոհմիկ տարազներով՝ Կ. Խաչի սանուհիներու կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

Հանդէսէն վերջ ընտանեկան խնջոյք, մինչեւ լոյս, 136 Cours Lafayetteի վրայ, 130 rue Tête d'Or, Syndicat Professionelի D սրահը: Կեր ու խում, հաճելի ժամանց, գեղարուեստական բաժին եւ անակնկալներ:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ ՎԻԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻ, այս կիրակի ժամը 15ին, քաղաքապետական թատրոնին մէջ: Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ:

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ Le Dauphiné թերթին խմբագիրը՝ քաղաքացի BERTHET, քաղաքապետ Պ. LUCIEN HUSSEL եւ երիտ. ընկերվ. ներկայացուցիչը: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կ'երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (Լիոնէն):

×

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ.— Յունիս 1ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle de Mutualitéի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբին:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ, կը խօսի ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ: Ներկայ պիտի ըլլան տեղւոյն ընկերվարականները: Գեղարուեստ. բաժնին կը մասնակցի Սէն Լուի Նոր Սերունդը: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք:

Մուտքը ազատ է:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի, Սանուհիներու եւ Կապոյտ Խաչի, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle Jeanne d'Arcի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ, կը խօսի ընկեր Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու կողմէ: Մուտքը ազատ է: